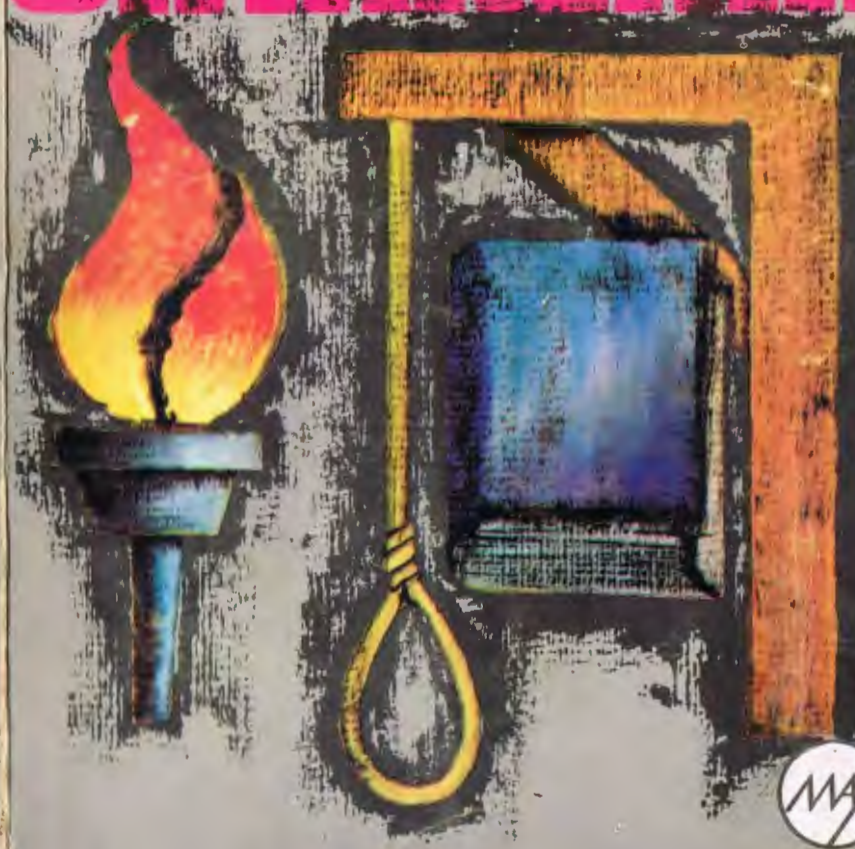

AZAP ORTAKLARI 2 **EROL TOY**

EROL TOY
roman

AZAP ORTAKLARI

AZAP
ORTAKLARI
ROMAN

MAY YAYINLARI

Babîâli Caddesi 19, Cağaloğlu,
İstanbul - Telefon : 27 71 61

EROL TOY

AZAP

ORTAKLARI

Cilt : II

Altınsoy

15.11.1973

AZAP ORTAKLARI Cilt : II • Yazan: Erol Toy • Kapak: Can Sü-
mer • Dizildiği basıldığı yer: Sümer Matbaası • Mayıs 1973
• May Yayınları: Babiâli Caddesi 19, Cağaloğlu, İstanbul Tele-
fon : 27 71 61

EROL TOY

AZAP
ORTAKLARI

Cilt : II

m a y y a y ı n l a r ı

Babiâli Caddesi 19,
Cağaloğlu, İstanbul

6

Koyuncu Musa, saygıyla Musa Çelebi'nin yanına girdi. Başını önüne eğerek, son haberleri sıralamaya başladı...

— Sultanım, Ağabeyiniz, yanına Karaca Bey, Mukbil Bey ve korunmacılarından birikisiyle, üç seyis alıp, Bizans yönünde gitmekteyken, Kırkkilise yöresinde Doğancılar denilen Türkmen köyünde, bilinmişler...

Koyuncu, bundan ötesini söylemek istemezmiş gibi sustu.

Musa, dikildi.

— Bilinmişler mi? Sonra?

— Sonrası, köylüler yörelerini almış Sultanım. Sanırım, ürküp çarpışmaya başlamışlar...

— Sonuç ne, sonucu söyle...

— Başınız sağolsun Efendimiz... Tümünü yitirmiş Türkmenler...

— Demek Sultan olduğunu bilmekteymişler öyle mi?

Koyuncu, Musa Çelebi'yi iyi bilmenin ürküntüsüyle titredi. Bakındı çevresindeki Kocalara. Kimsede ses olmadığı gibi, gizli bir sevincin belirtileri mırıltı biçiminde yüceldi, sarayın tavanına... Musa, yineledi dediklerini.

— Sultan olduğunu bilmekteymişler he mi?

— Bilmekteymişler efendimiz...

— Tez asker alıp varın. Köyü, kimse kalmamacasına kılıçtan geçirip, yerini de yakın. Bundan böyle o topraklarda kimse yerleşmeyecektir. Anlasınlar ki kullarımız, bir Sultana el kaldırmak, kimsenin yetkisi değildir... Kul kulluğunu bir iyice bellemelidir...

Koyuncu hiç sesini çıkarmadan fırladı...

Musa, çevresini almış olanlara baktı kesin, buyruk verircesine. Toparlandılar...

— Savaş işlerimizi bitirdik. Şimdi dileriz ki, kurultay toplanıp, tahtın gerektirdiğini yerine getire... Ve dahi Edirne tahtına, karındaşımızın yerine birini oturma...

Çandaroğlu, hemen yerinden ilerleyip, tahtın kıyısına kadar geldi. Diz çöküp, kapaklanır gibi eğildikten sonra, konuştu.

— Kurultay kararı, kılıç hakkıyla alınmıştır Sultanım... Biz, sizi Hakanımız olarak tanıyor, buyruğunuza canbaş koyduğumuzu bildiriyoruz...

Hasan Paşa, Çandaroğlunu izledi. Traşlanmış sakalı bıyığıyla, yaşlılığı iyice ortaya çıkmış, yan yan yürümesiyle üzünç yumağı halini almıştı.

— Biz de Sultanım, Yeniçeri Ağası olarak, buyruğunuza canbaş koyduğumuzu bildiririz...

O'nun ardından, Urumeli Beyleri geçit yapmaya başladı... Daha önceleri Musa'ya katılmış olan Mihal-oğlu Mehmet Bey, İnebeyoğlu, Karaoğlanoğlu, Karamürseloğlu, Akçakocaoğulları ve tüm akıncı beyleri...

Sırayla gelip, diz çöktükten sonra, Çandaroğlu Ali Paşa'nın sözlerini yineliyor, bağlılıklarını bildiriyorlardı. Saray Ağası, her beyin adını çağırılıyor. Sarayın çevresini almış olan Yeniçeriler, hep bir ağızdan gülbank çekiyorlardı.

Musa, beyler dizisinin bitmesini bekledi.

Bittiğinde, sessizce bakındı yöresine...

— Evrenos Gazi Lalamızı görememekteyiz. Bizim bu kutlu günümüzde bulunmak istemezler mi?

— Sultanım, bilmektesiniz ki, Gazi Baba, çok yaşlı ve dahi yorgundur.

— Biz yine de bulunmasını isterdik...

Evrenos'a durum bildirilmişti. Ama, başlangıcından beri, iki yandan da olmamayı kararlaştırmış olan Evrenos, taht töreninde de bulunmamıştı.

Tahtından kalktı...

Gerinerek bakındı saraya... Sonunda amacına ulaşmışların keyfiyle gülümsedi... İçeri, sofranın başına doğru yürüdü. Tam, başa oturdu. İlk lokmayı aldığında, durakladı...

— Lalamız olmadan, boğazımızdan lokma geçmemektedir. Tez varın, çağrılaysın. Deyin ki, Hakan, sizi beklemektedir. Eğer onur verirlerse, bizi kutlu kılarlar.

Görevli, oyalanmaksızın seyirtti...

O gider gitmez, lokmasını çiğnedi Musa... Bir süre daha oyalandı sofrada. Kocalar gidinceye bekledi. Salon ağır ağır boşalırken, kalkıp dairesine yöneldi.

Yatağına boylu boyunca uzandı.

Soymak için çevresinde dolanan cariyeleri kovaladı.

— Bizi rahat bırakın... Gereksinim duyarsak, çağırırız...

Sessizce çekildiler. Kapılar üstüne kapandıktan sonra, ellerini başının altına alıp, düşünmeye başladı.

«İşte şimdi hakanız... Yenilgiden sonra, Çelebi Mehmet karındaşımız, üzüntülerini bildirmişti. Nice bir kalleşliğe kurban gittiğimizi kimseye anlatamazdık. Ama, bundan öte hiç anlatamayız. Aklımızdaki işleri bir sıraya koymamız gerek. İlkın, Evrenos'un dersini vermeliyiz. Geçenkez, Bursa'ya seğirtip, Ağabeyimizi ge-

tirmeseydi, biz tahta çoktan geçmiştik... Hem de bunca insanın kanını dökmeden... Bedreddin Şeyh, buyurmaktaydı ki, insanları yitirmek, sömürü için gerekli güçten yoksun olmaktır... Bir kişiye kötülük mü etmek istiyorsunuz egemenliğini yitirin... Biz bilmekteyiz nice iş yapacağımızı... İlk varalım Bedreddin Şeyhe... Kazaskerliğimizi verelim, yadsımasına olanak kalmadan. Ondan sonra, Evrenos'tan öcümüzü alalım... Daha sonra, bize katılan ve bağlılıklarını her davranışlarıyla isbatlayanları ödüllendirelim... Sonra bize öyle gelmekte ki, Karındaşımızla kapışacağız... Çelebi Mehmet, oynama gelmesini kabullenemez... Burdaki Beyler de... Öc almaya başlayınca, yakınmalar ayyuka çıkacaktır. Ama, nice davranmak gerektiğini tam bilmemekteyiz daha... Birkez konuşalım Bedreddin Şeyhle... O yolu gösterir bize... Tıkandığımız, Timur katında tutsak iken bunalduğumuz zaman, Babamız hep o'nu çağırırdı, Hatta kaçtığını, böyle bir çağrı için ararken öğrenmedik mi? Timur, devletin en yüce görevlerini ayaklarının altına sermişken, o, şeyhinin buyruğuna uyup, yitkilere karıştırmıştı... Hem de, Timur gibi bir egemenin damatlığına aday seçilmişken... Doğrusu, eğer çevirebilirsek aklını, kazancımız büyük olur. Satu, dediklerimizi iletmi'o'la? Eğer ilettiliyse, kararı azbiraz sarsılmıştır. Bir de biz varırsak ayağına, kıramaz...

Öyleyse durmamak gerek Musa Çelebi... Hemen yarın devlete düzen vermenin zamanıdır. Yoksa bu köşekler, çarkı bildiklerince çevirmeye başladılar mı birkez, dişleri arasında biz de yiteriz. Sağlamca durmak gerek. Hiç gerilemeden, çarpışan iki çeliğin sertliğiyle, durmaksızın itelemek gerek bunların egemenliğini... Ama, nasıl?

İşte bu soruların cevabı, Bedreddin Hankahında apaçık durmaktadır Musa Çelebi... Davran hele. Bil-

mekteyiz nice yorgun olduğunu. Üzüntülerin, seni boğan kan ve hıyanetin ortasından geçip geldiğini. İnsanları nice aldatıp, sersemliğine inandırdıktan öte, tüm akılcılığınla ortaya çıkmak diliyorsan, oyalanmaman gerekir.

Vargit Bedreddin Şeyhe... Otur dizinin dibine, Timur'un yaptığı gibi. Seni ayıplasalar bile aldırma... Bunca koca, bizler durmaktayken, bilgisi belirsiz bir şeyhin dizi dibinde derviş gibi oturmak yaraşmaz deseler bile, dinleme... Onlar, hıyanetlerinin diyetini ödemedike, bu ülkede dirlik kurulmaz. Ama, onlara bile belli etmemek gerek bunu. Yoksa, tümü ağabeyimizi nice boşladılarsa, boşlarlar bizi de... Ardımızda bir aday bırakmamış olsak, dert değil abaları. Ama, öyle biri var ki, on yıldır, pişti, gelişti.»

Dikildi birden...

Gece, yarıyı aşıyordu.

Görevliler, daha sabahleyin tac giymiş olan Sultanın, bir başına saraydan çıkıp gitmesine bir anlam veremediler. Alışkanlıklarına ters düşüyordu. Süleyman, bir yere gitmeden önce, yollar tutulur, korunmacılar takılırdı dört bir yanına. Bu öyle değil... Sabahleyin giydirilen kaftanını bile çıkarmış sırtından. İnce ipekliden hafif bir kaftan giyerek, fırlayıp gitti...

★ ★

Bedreddin, tek başına oturmuş, yıllar boyunca, ardısıra sürükleyip durduğu kitaplarına dalmıştı... Yeni yazmalardan hemen ediniyor, Hankah'ının kütüphanesi, Edirne Medresesininkinden daha zengin bulunuyordu.

Daha akşam karalığı çökerken, Aristo'nun Arapcası için uğramıştı babası... Medresenin matematik bilginlerinden biri, yapacağı bir araştırma için istemiş.

Artık, iyice yaşlanmış, çökmüştü.

Oğlunun, diri gençliğine baktı uzun uzun.

— Biz gitmekteyiz Bedreddin. Ama, yerimize öyle bir bilge bırakmaktayız ki, Tanrı katına vardığımızda, yüzümüz ak olacaktır.

— Sizin yüzünüzü, yaptıklarınız ağartmaktadır babam... Yıllardır, Medresenizin kapısından gerçekten bilgin olamayan tek yobaz giremedi... Bağımsızlığınızı, tüm sultanlara karşı korudunuz. Bugün ülkenin dört bir yanına bilim ve adalet dağıtan insanlar yetiştiyse, sizin bu davranışınızın sonucudur. Çünkü öğrencileriniz, eğilmeyen bir bilinç kazandılar. Adaletin gerektirdiği yerde, egemen kim olursa olsun, dinlemeksizin, karar vermeyi bilen insanlar yetişti. Bugün, tüm çalkantılara karşın devlet yıkılmıyor, ayakta duruyorsa, sizin kırk yıllık emeğinizin sonucudur. Bu yüzden, bizim babamız olmadan önce, Edirne Medresesinin başöğretmeni olarak alınınız pak gideceksiniz yaratanın annacına...

— Hep bizi aydınlatır, uyarırsın sevgili oğlumuz... Bilsen, seninle konuşmak içimizi nice ferahlatmaktadır. Bunca dağdağa arasında, yaptığımız işin doğruluğunu ve dahi güzelliğini öyle bir anlatıyorsun ki, daha bir tutkuyla sarılıyoruz.

Oğlundan, tüm bilginlerin önünde saygıyla eğildikleri Bedreddin'den övgü almanın sevinciyle, kitabı alıp, titreyerek gitti... Bedreddin, son günlerde, Homeros'u, Öripides'i yeniden okuyor... İnsan'ın Tanrısı, tanrıları nice yarattığının bilincine daha bir iyi varıyor... Toplumun, kendi ekonomik gelişmesine uygun tabular yaratışını, Ozanların, bilgelerin bunları daha bir geliştirip, besleyerek, varlık haline getirişini görüyor gözleriyle... «Örneğin, Deniz Tanrısı Poseidon, Yunan Tanrısı oluncaya, uygarlıkta aşamalar gerekmiştir. Yunanlılar, denizi tanımaz, bilmez ve dahi ticaretlerini o yolla yürütemezken, bir tanrı gerekli değildi onlara. Ama,

ne zaman ki, gemileri gelişti, ticareti ve savaşları deniz yoluyla sağlamaya başladılar, hemen bir tanrı bulundu. Sonra bu, en büyük Tanrı'nın, Zeüs'un karındaşı sayıldı...

Oysa, Heredot ve dahi Haldun Ustamızın yazdığına göre, Fenikelilerin en büyük tanrısı, Yunan'dan çok önce Deniz Tanrısı'dır... Neden? Çünkü Fenikeliler, yaşamlarını tümüyle denize bağlamışlar, üstelik başka kıyılarda kentler kurarak, depolar meydana getirmişlerdir de, ondan... İşte, Homeros da, öteki ozanlar ve yazarlar da, tanrıları tatlı tatlı tanımlarken, bu gerçeği hiçbir zaman görmemişlerdir...

Göremezlerdi de...

Aradan binyılların geçmesi, tarihi Haldun usta gibi birinin yeni baştan değerlendirerek, insanların gözlerini doğal gelişime, tüm aşamaların nedenini insan gereksinimine bağlaması gerekiydi. Ondan sonra da, bizim Ahlati ile halvet olup, Tanrı'nın gerçek niteliğini öğrenmemiz kalıyordu. Yaptığımız işi büyük sanmaktaydık... Oysa nice basitmiş...»

Bir yandan okuyor, bir yandan düşüncelerini sürdürüyordu. Yer yer, eski grekcenin en görkemli anlatımını belleğinde duyuyor. Kitaptan başını kaldırarak, dalıyordu. Kelimeleri, birkaçkez daha yankılandırmak, belleğinin derinlerinde bir akarsuyun şırıltısını duymak istercesine...

Sonra yine, başı dizelerin, üstüne eğiliyor, öyle, birden başının içinde çiçekleniveren bir tohuma rasladığında, geriye doğru kalkıyordu. Dervişlerden bazıları, gece işlevleri için kalktıkca, önünden geçiyorlar. Bedreddin'in bunca yıldır bir türlü bıkmamasına şaşarak, bir süre bakıyorlar kapıdan. Okumakta... Hep okumakta...

Dünyanın dört bir yanına haberler gitmekte. Ora-

lardan haberler gelmekte... Eski öğrencilerinin çoğunluğu, şimdi kendi ülkelerinin en parlak bilim adamları. Kitaplar yazıyorlar. Yazdıklarının birer kopyasını mutlaka Bedreddin'e yolluyorlar. Bunun dışında, Mısır okullarında yazılan her kitabın, bir kopyası çıkartılıp gönderiliyor. Bedreddin, bunların tümünü geldiklerinde birkez okuyor. Sonra, gerektikçe yeniden bakıyor...

Şimdi, elinde Homeros...

Yunan uygarlığının başlangıç dönemlerinde, savaşların niye çıktığını, Paris'le, Helena'nın öyküsü altında yatan gerçeği sezerek, okuyor yeniden. Eskiden, güzel, sevgiyi, tanrılar katına yücelten bir şiir gibi okumuştur. Şimdi, bunca bilginin yoğunluğuyla, yeniden değerlendiriyor herşeyi. «Paris'le, Helena bir küçük neden... Işın altında yatan, Yunan uygarlığıyla, site devletlerinin gelişmekte olan ticaretine, Truva'nın engel olması. Hem kara, hem deniz yollarının ağzında bulunması nedeniyle, tüm ticaretten pay alması... Yunan sitelerinin tümüyle birleşmesinin başka nedeni olamaz ...Ama, Homeros'un anlatımıyla, öylesine aşk öyküsüne bürünmekte ki, olaylar... Tanrılar bile, bunun için yola çıkıp, bunun için birbiriyle bozuşup, barışmaktalar sanılır... Değil oysa... Doğu kervanlarının, Makedonya üzerinden, Yunan sitelerinin ticaretine engel olarak, uc Avrupa'ya mal götürebilmesini ya da, geçen her kervan»dan pay alınmasını sağlamanın kavgası, Truva'da kopan...

«Bir ozan, tarihin gerçeğini bile saptırabilir güçlü olursa,» diye düşündü... «Yüzyıllar, binyıllar boyunca, salt aşka övgü gibi gösterebilir gerçeği... Ama, kimbilir, Homeros'ta belki öyle sanıyordu... Sanıyordu değil... İnaniyordu buna. Bir ozan, aklını yüreğinde taşıyan kişidir. İnanmadığı zaman, öylesine dökülür, öylesine beceriksiz ve değersiz ürünler ortaya çıkarır ki, daha kendi çağındayken silinir yiter... İkibinbeşyüz

yıldan öteye seslenebilmek için, kişinin inandığının güzelliği ölçüsünde, yüreğinde taşıdığı aklın da görkemli olması gerekir...

İşte, ozanların bilgelere üstünlüğü burda.

Öyle bir dönem geliyor ki, biz, bilgiler bile ozanın yazdıklarından, başka bilgelerin yazdıklarına göre daha çok yararlanıyoruz... İyisi ve dahi güzeli olursa, kalıcılık ne denli uzun onlar için. Bizim için hiç de öyle değil... İnsanlık biraz daha ilerledi, biraz daha gelişti mi, herkesin malı oluveriyor bilgi... Ondan sonra, yeni bilgiler geliyor. Bizim ortaya koyduklarımızı ya daha da geliştiriyor. Ya da yanlışını çıkarıp, atıveriyor bir yıkıklığa...

Ama, şimdiki aklımız bile olsaydı işe başlarken, biz yine de bilge olurduk... Neden? Çünkü, ozan genellikle, akli yüreğinde olduğundan, sezinlemez ortaya koyduğunun temelindeki gerçeği... Nice gerçekçi olur olsun... Bilge'nin ödevi ise, geçmişin en görkemli yapılarının temelindeki gerçeği süzüp çıkarmaktır.

Biri yaratıcılık ise, öteki ondan yararlanıp, üreticiliktir. Birbirinden ayrılmaz bilimle sanat. Ayrılmaz ya, bazan biri, bazan öteki öne geçse bile, insanlığın gelişmesi sonucu, ikisi de yararlı esintiler sağlayabilir. Birgün gelir ki, tüm insanlar aynı oranda bilgin, aynı oranda sanatçı olmanın mutluluğunu tadarlar.

İnsan emeği, karşılığını tam alabildiği dönemlerde, ekonomik gücün ve dahi çalışmaktan artacak zamanın dürtüsüyle, yatkın olduğu dalı bulur. Orda yürüyüp, bilgiyi ve sanatı avuçlarının içinde yuğurur. İşte, asıl insan çağı, gelişme çağı o zamandır...

Biz erken doğduk anlaşılan Bedreddin...

Nice sürer ki oraya varmak...

İnsanlığın yaraları, egemenlik kavgaları ne zaman tükenir ola?»

Yeniden daldı Homeros'un olağanüstü dünyasına...

Satırları izleyen gözleriyle, soluksuz okumaya başladı...

Musa Çelebi, derin uykuda olan dervişlerin uyanmaması için, ayaklarının ucuna basarak, Hankah avlusunu geçti... Işık gördüğü bölüme ilerledi hiç kuşku etmeden... Timur tutsaklığı zamanından bilmekte ki, Bedreddin, her zaman, herkesten fazla uyanık kalmaktadır... Okumakta, birkaç saatlik uykuyla bile ertesi günü tüm tartışmalarda, kendi düşüncesinin doğruluğunu isbatlama diriliğini göstermektedir.

Gelirken hiç kuşku etmedi o'nu uyanık bulacağından.

İşte, düşüncesi doğru çıkmakta...

Bir ışık, camlardan gecenin karanlığına taşıyor. Ve sanki, Bedreddin'den güç almanın görkemiyle, gece bile tüm dünyayı aydınlatmak istercesine, uzanıp gidiyor boşluklara. Musa, ayaklarının ucuna basmaya devam ederek, kapıya yaklaştı.

İçerden hiç ses gelmiyor.

Okurken uyumuş olmasın.

İkirciklenerek duraladı... En iyisi, yarın sabahleyin, erkenden gelmek. Ama, olmaz... Dünü kavgayla geçirdi. Bugünse tahta çıktı. Artık, Edirne'nin egemeni kendisi. Öyle olanda, zaman geçirmesi doğru değil. Alınabilir... Beylerin tümü, kılıç erlerinin hepsi, alınsalar, darılsalar aldırılmaz... Onlarla başetme gücünü bulur bedeninde...

«Ama, bu, başka... Bunun elindeki silâh, tüm insanlığın yararına kullanılan bir şimşek... Aydınlightından ancak körlerin, bilgisiz ve bilisizlerin korkacağı bir günışığı... Oysa, bilimin değerini anlamış insanlar, birer pervane gibi bunun çevresinde toplanırlar. Ben de

bilmekteyim ki, Bedreddin, bizim için bulunmaz bir punttur...

Öyle ki, eğer yardımcı olursa bize, geleceği birlikte kurar, insanların mutluluğunu ortaklaşa sağlarız.»

Düşüncelerini keserek, kapıyı gıcırdatmadan açtı.

Bedreddin, hemen kaldırdı gözlerini.

Tanıdı geleni.

Hafifce kıpırdanarak, kalkmak, saygı göstermek istedi.

Musa, gençliğinin tüm çevikliğiyle atıldı. Daha kalkmasına olanak tanımadan, dizüstü çöküp elini öptü...

— Bağışlayınız Şeyhim... Dileğimiz hemen dün gelmekti. Ama, biliyorsunuz, kavga umduğumuzdan uzun sürdü. Bugün sabahtan akşama da, hayınların uyduğunu kabullenmek zorunda kaldık...

— Hayınların...

— Hem de birkez, birkaçkez değil... Her güçlü-nün önünde eğilmeyi çıkarlarının gereği sayan, Bizans dolapçılarının, Bilemezsiniz Şeyhim... Onlar önümüzde eğilip kalktıkça, içimizden yücelen tiksintiyi nice güç-lükle tuttuk... Tam üstlerine kusmamak için nice zorladık kendimizi. Anlatılamaz...

— Anlamaktayız.

— Elbet. Siz anlarsınız. Çünkü insanları bilmek-tesiniz. Şimdi biz güçlüyüz. Biz egemeniz ya, tümü yöremizde dolanıyorlar. Utanmasız bir sırtarıyla, daha bir-gün önce bize karşı kılıç kullandıklarını unutuvermiş-ler. Biz diyorduk ki, bunlar hıyanetin korkusuyla anna-cımıza dikilecekler. Tükeninceye vuruşacaklar... Meğer nice yanılmışız. Her biri bizim yanımıza koşmak için, bin neden buluverdi...

— Güçlü olduğunuzu yeneceğinizi anladıkların-dan.

— Doğru buyurdunuz Şeyhim. Bunu anlar anlamaz, askerlerimizin birden arttığını, beylerimizin kendiliğinden vuruşmaya girip, başarılar kazandığını gördük... Şaşırdık... Üzüldük...

— Egemenliğin kuralıdır ki, şaşırp üzülmek zaman yitirir.

— Öylesine şaşırp üzüldük ki Şeyhim, aklımızı başımıza alabilmek için Hankahınıza koştuk gecenin yarısı geçmesine karşın. Bağışlarsınız umarız. Ve dahi umarız ki, sizi alakoymadık bir önemli işten...

— Yok... Biz de Homeros'u okumaktaydık...

— Homeros?

— Bir eski ozan... Bizim Anadolu topraklarında yetişmiş, bir yürekli kişi... Eskiçağ Yunan uygarlığının nice kurulduğunu anlatıyor sezinlemeden. Biz, hem sözlerin güzelliğini yaşayarak dinleniyorduk, hem yitirilmiş gerçeklerden, toplum düzenlerinin nice kurulduğunu araştırıyorduk...

— Düzen deyende aklımıza geldi... Öğrendik ki şu iki yıl içinde, Urumelinin düzeni bir iyice kokuşmuş. Eğer önüne geçilmezse, Bizansın düzeni bizim Türkmen düzeninin yerini aldı, alacak. Beylerde bunca oyun, Beylerbeyilerde bunca düzenbazlık... Düşündük, taşındık... Dedik ki, varalım dizine. Elini öpüp, çareleri ve dahi tedbirleri öğrenelim. Ama, bu salt sizin söylemeniz, bizim uygulamamız biçiminde olmamalı... Bilmekteyiz ki, siz insanların mutluluğu için çalışmaktasınız. Bizim amacımız da o'dur. Ama, nerden, nice başlayacağımızı bilmemekteyiz. Bu insanlar bizi, başlarken aldığımız kararların tümünü değiştirmek zorunda bıraktılar. O yüzden, buyrunuz, seçiniz hangi görevi istiyorsanız. Devletin sürekliliğini sağlayıp, hayınlara cezasını verdikten sonra, nice bir düzen istiyorsanız birlikte kuralım...

Bedreddin gülüyordu... Musa, susunca, gözlerinin sevecenlik, ama, sesinde o eski dinginlikle konuştu...

— Bizim istediğimiz düzenle, sizin düşündüğünüz arasında fark vardır Hakanım... Biz dilemekteyiz ki, kulun kula kulluğu son bulsun. İnsan emeği, egemenliklerin en yücesi, en değerlisi haline gelsin. Yeryüzündeki tüm sömürü çarkları kırılsın... Bu, insanların ilkin bilinçlenmesiyle yürünmeye başlanan bir yoldur. İlk, bilinçlenecekler. Bunun gereğini, insan olma onuru sayacaklar. Ondan sonra, direnmeye, kendi emek değerlerinin yüceliğini herkese kabûl ettirmeye başlayacaklar. Ondan da sonra, kavgaya girecekler. Ve dahi, kendi egemenliklerini sonsuzadeğin, kayıtsız ve dahi koşulsuz elde edebilmek için, belki de, milyonlarcasının kanını dökecekler. Ondan sonra belki, başarılı bir egemenlik sahibi olur insanlar... Sizin istediğiniz ise, kendinizin egemen olduğu, ama, insanların daha az yakınan, bugünkünden daha çok mutlu bir toplumdur. Bilesiniz ki, baştan çatışmaktadır, isteklerimiz. Siz, bizim istediğimizi yapamazsınız. Varlığınıza aykırıdır. Yaptırmazlar da... Biz sizin isteğinize hizmet edemeyiz. Çünkü, bu emekçilere zaman yitirtmek olur...

Musa, bekliyordu Bedreddin'in direnmesini. Ama, gerçeği apaçık ortaya koyup, nedenleri sayınca, dikildi yine de...

— Neden? Siz, insanların sizin düşüncenize inanmasını bekliyorsunuz. Biz, o zamanı ayaklarınızın altına seriyoruz. İşte, egemenliğimiz, insanların yararına ve mutluluğuna tepe tepe kullanın, diyoruz. Böylelikle, kan dökülmesinin, insan mutluluğuna, toplum egemenliğine ulaşmak için geçecek zamanın engellenmesini neden istemiyorsunuz? Biz, size inanıyoruz. Dedikleriniz doğrudur. Kulun kula kulluğu kalkmalıdır. Biz, kendi-

miz bir kuluz. Hangi yetkiye dayanarak insanlar üstünde egemenlik kuruyoruz? Bunu kaldırınız ortadan. İşte devletimizi size teslim ediyoruz...

— Siz söylediklerinize tam inanmıyorsunuz Hakanım... Sabahleyin Koyuncu Musa kulunuzu, bir köyü ortadan kaldırmak için göndermişsiniz... Neye dayandınız bu kararı verirken?.. Duyurdular bize söylediklerinizi... Bir kul, bir Sultanın dokunulmazlığına nice el uzatabilirmiş, buyurmuşsunuz... O köy ki, Sultanına birkez hıyanet etmiştir. Oysa siz, bu akşam, hem size, hem ağabeyinize, bunlardan da önemlisi hem de babanıza kaçkez hıyanet etmiş kişilerle, iğrene iğrene de olsa, aynı sofrada yemek yediniz... Köylü yenilmiş bir hükümdarı yitirmiş. Ne zaman? Zaten, yittiği zaman... Bir egemen için ölüm, yaşamın yitmesi değildir Sultanım... Egemen, egemenliğini yitirdiği anda ölmüştür çoktan. İsterse kötü yaşamı sürüklesin, ne anlamı var?.. Anımsayınız babanızı... O, tutsaklıktan sekiz ay sonra, Akşehirde mi öldü? Yoksa, daha Sungurtekin başından aşağı ağla sardığı zaman mı? Bunun gibi şimdi siz, size hıyanet ettiğine inandığınız, bilmem kim beyi yitirseniz, bir anlamı olmaz bunun. Yeter ki, egemenliğini oğullarına bırakınız. Ama, egemenlik sürdüğü ekonomik gücü elinden alırsanız, işte asıl o zaman yiter onlar. En acı öc budur. Sizin düşünceniz ve toplum önündeki açıklamalarınız, düzeni değiştirmek anlamını taşımıyor bize sorarsanız... Siz, toprakları birinin elinden alacaksınız. Başkalarına vereceksiniz... Bizim bildiğimizce, eski sömürüyü engelleyeyim derken, büsbütün hızlandıracaksınız...

Musa, şaşkın şaşkın dinliyordu.

— Nice? Hızlandıracak mıyız?

— Elbette... Eski beyler, topraklarının ne zaman alınacağını bilmediklerinden, şimdikine göre on kat faz-

la çalıştıracaklar insanları. Paylarını artırıp, birikime gidecekler... Ardından gelen yeni beyler, biran önce eskisinin görkemine ulaşmak amacıyla, binecekler yoksulun ensesine kamçıyla...

Birden düşünceye vardı Musa... Bilmeden hata işlemişti. Bedreddin, aslında kendi düşüncesine tam inanmamış olduğunu, davranışlarıyla isbatlıyordu. Artık, daha üstüne gidebilir miydi? Daldı biran. Bedreddin, Musa'nın aklından geçenleri okurmuş gibi, gözlerini kapatmış, ses vermesini bekliyor.

— Çok haklısınız Şeyhim... Hata işledik. Şimdi düzeltmek nicedir?

— Her işi birden çözümlemek istiyorsunuz. Bunun için, insanlara buyrun, egemenlik sizindir, dilediğiniz gibi kullanın, diyebilir misiniz? Bunca kavganın ne anlamı kalır?.. Ve dahi, siz bunu deyende, sizinle birlik olanlar annacınıza çıkmaz mı?

— Biz salt çıkara mı dayanmaktayız Şeyhim... Bunu mu söylersiniz?

— Evet. Söylediğimiz budur. Siz de, adamlarınız da, salt çıkara, kendi kişisel çıkarlarınıza dayanmaktasınız. Siz taht istemekteydiniz. Aldınız. Şimdi sıra onların isteklerinin karşılanmasına geldi. O zaman, bir soru çıkıyor ortaya... Siz kime dayanmaktasınız? Şu an, başardığınız halde bile, elinizde çıkar bağıllığından öte güç yok... Oysa, egemen olmak için, bir kitleye dayanmalı, o'nun çıkarı yönünde davranmalısınız. Bu da bir zorunluluk... O yüzden, iki yol var önünüzde... Ya, eski egemenlerle, Beylerle uyuşup, hıyanetlerinin üstünden bir sünger geçeceksiniz. Unutacaksınız verdiğiniz sözleri de, ettiğiniz yeminleri de? Ya da ikinci yolu tutup, egemenleri hemen değiştirecek, kendinize güç kaynağı sağlayacaksınız yeni baştan... Ama, bizce ikisi de, özellikle ikinci yol çok tehlikelidir...

— Çok mu tehlikeli? Nice?

— Şöyle ki, siz egemenlerin tümünü yitirinceye, çoğunluğu kaçacaktır Karındaşınızın yanına... Yoksulun ne denli bağımlı olduğunu gördünüz... Salt Ankara savaşında sizinle birlikte bulundular diye, binlerce asker topladınız ...O beyler ki, her biri ceddiniz Osman ya da Orhan Gazi'den bu yana egemenlik sürmekte. İnsanların büyük çoğunluğu onlara bağlıdır. Kaçarken, bir kısa fedakârlıkla, bağımlılarını da götürebilirler. Kardeşinizin edineceği gücü düşünüyor musunuz? Sonra, yeni egemen olmuşlar, sömürüyü hızlandırdıklarından, burdaki kitlenin de öfkesini, yakınmasını çekeceksiniz. Düşmanınız çoğalacak... Bunca düşman ortasında başarıya ulaşmak, mümkünsüzdür...

— Siz bize, birinci yolu önermektesiniz. Yeminlerimizden, sözlerimizden geçmeyi buyurmaktasınız öyle mi?

— Egemen kalmanız için koşul budur. Akıl yolu bunu gerektirir.

— Biz akıl yolunu, bugünün gereklerini değil, geleceğin mutluluğunu istiyoruz. O zaman ne etmek gerek?

— Bu zaman işidir, sabrınız var mı?

— Yıllardır bekliyoruz Şeyhim... Gerekirse, yıllarca daha bekleriz.

— Öyleyse, yeni bir kitle, yeni bir sınıf yaratacaksınız. Gerektiğinde sizin için varlığını ortaya koyacak kalabalıkta bir sınıf olmalı bu... Belki o zaman, öc almaya başlayabilirsiniz...

— Sizin önerdiğiniz öc almamızın gecikmesi mi?

— Biz, ilkin sağlamca tutunmanız gerektiği kanısındayız, hızlı bir sömürünün yoksulu bunalmasının da önüne geçersiniz...

— Ama, biz ilkin öc alınmasını isterdik...

— O zaman, yarına bakmamanız gerekli. Alınız öcünüzü, sonra da, unutunuz yeni bir düzen hayalini...

— Sizin dediğiniz gibi olması için ne etmeli?

— Sözüünüzü ağır ağır uygulayınız... Kimseyi hıyanetle suçlamadan, toprak vermeyi düşündüğünüz ya da hakettiğine inandığınız kişilere, küçük küçük yerler veriniz. O arada, öyle bir yönetim ve adalet düzeni kurunuz ki, eski beyler de, yeni beyler de kimseyi sömürmesin. Hem siz sözüünüzü tutmuş olun, hem sömürü çarkının dişlerini bir bir sökün. Ancak o zaman geleceğin insanların biraz daha mutlu olmasını sağlarsınız.

— Bu düzen içinde dediğiniz mümkün müdür?

— Eh, o kadarlık da düzeltin düzeni...

— Siz de bilmektesiniz ki, biz değiştirmek düşüncesindeyiz. Ama, bunun mümkün olmadığını söyleyen de yine sizsiniz.

— Bir sizinle, bir bizimle mümkün olmadığını söyleyeniz, doğru... Ama, bir doğru daha vardırki, insanoğlu, birgün tüm kişi egemenliği düzenlerini kökten değiştirecektir. Bizim amacımız oraya ulaşacak insanı yetiştirmektir...

— Bizim dileğimiz, bu konuda size yardımcı olmaktır. Hem de, bizim yolumuzu aydınlatmanız için, salt bizim kırılmamız gerektiğini düşünerek görev almanızdır.

— Bilmektesiniz ki, bu egemenlikler içinde hizmet istemeyiz.

— Devleti, önerdiğiniz üzere hizmetinize veriyoruz. Sizden hizmet isteyen yok. Madem, yolu aydınlık görüyorsunuz. Bizi alıp, yürütün ordan. İstedğimiz budur.

— İyi ama, bu bizim çalışmalarımızı engeller...

— Engellemeyecek, ama, yine de istediğinizi kataracak bir ödev seçiniz.

Hangi olumsuz koşulu ileri sürerse, Musa Çelebi engelliyordu.

Kestirip attığı halde, gelip eteğine sarılmıştı. «Gencecik insan. Öc için yola çıkıp, egemenliği elde eder etmez, çevresi kurtlarla çevrili bir kuzucuk. Ya işrete salarak, ya öfkesinden yararlanarak, yanlış işler yaptıracaklar. Silâhla yenemediklerini, ucundan kıyısından kemirerek, yitirmek isteyecekler. Yanlış amaçlar gösterip, yersiz davranışları kışkırtacaklar. Kendi çıkarlarına gördükleri her küçük şey için, Musa Çelebi'nin dünyayı yangına vermesini körükleyecekler...»

Öğrendi iyice Urumelinin düzenini...

Salt Urumelinin değil, her bozuk düzenin, düzenini... «Musa, şimdiye egemen değildi. Olacağına da kimse inanmıyordu. Bir sürü inançsızlıkların üstüne geldi... Belki bu yüzden, dayanacak bir yer arıyor. Onun, bu yiğit kişinin de ötekilerin ağında, çürüyüp yitmemesi gerek. Murad Hüdavendigâr'ın İşrete dalmasının kışkırtıcısı kim?.. Çandaroğluyla, Lala Şahin Paşa... Yıldırım Bayezid'e aynı yolu açanlar... Yine başta bu ikisi, öteki Beyler... Süleyman'a bebe sayılacak oğlanları, dünyanın dört bir yanından toplanan küçümencik cariyeleri armağan edenler kimler? Aynı kişiler... Musa, şimdi kimlerle iş görecek? Yine onlarla.»

Sakalı avuçlarının içinde, mırıldanan bir kediye okşarcasına, parmaklarıyla taraklamakta, durmaksızın. Başını kaldırdı ağır ağır...

— Düşünelim Sultanım...

Musa,sevinçle zıpladı. Elini kavradı yeniden. Bedreddin, aceleyle çekti.

— Düşüneceksiniz?

— Evet düşünelim... Kararımızı bildiririz size.

— Gecikmeyeceksiniz değil mi Şeyhim?..

— Gecikmemeye çalışırız...

— Acele ediniz ve dahi dileriz ki, yarın sabah bildiriniz kararınızı. Çok gereksinimimiz vardır size... Bilmektesiniz bunu. Bildiğinizden, size gelenleri boş çevirmezsiniz. Çeviremezsiniz... Sizin düşündüğünüz gibi bir egemen olsaydık, hak verirdik. Ama, bilmektesiniz ki, amacımız, sizin amacınıza ulaşmaktır...

— Olur Sultanım. Acele eder, bir karar verir vermez bildiririz.

— Bekliyoruz Şeyhim... Sabırsızlıkla beklediğimizi biliniz.

— Bilmekteyiz...

Üstünden ağır bir yük kalkmış gibi, hafifledi. Uykusu vardı. Gelmemeyi bile kurmuştu. Ama şimdi, tüm dertlerinden sıyrılmışçasına içtenlikle gülüyor. Kaçan uykusunun yerine bir dinlenmişliğin kıvancıyla göneniyordu.

Kalktı zıplayarak.

Bedreddin de ayaklandı.

— İzninizle biz gidelim Şeyhim.

— İzin sizin... Yalnız bir dileğimiz daha var. Sakın öfkeye ve dahi, sunulacak armağanlara kapılmayınız. Dikkatli olup, babanızı ve dahi karındaşınızı nelerin tükettiğini biliniz.

— Siz yanımızda olduktan öte, hiçbirşeyden korkumuz yoktur Şeyhim. Sağlıcakla kalın.

— Esenlikle varın Sultanım.

Çıktı Musa...

Sokaklarda, Edirne havasını kokladı bir süre... Sonra ağır ağır sarayın yolunu tuttu.

Börklüce, bir gereksinim için kalkmıştı.

Şeyhinin odasındaki kandilin halâ ışık saçtığını görende, bir dolanmak geldi içinden. Bir isteği olabilirdi.

Daldı mı okumaya, su gerekse, sezinlemez Şeyhi... Kapiya vardı... Birden durakladı. Şeyhi, biriyle konuşmakta.

Bir süre kulak kabarttı. Sonra, konuşmaları seçerek irkildi.

Demek tahta geçtiği günün gecesi, Şeyhin ayağına gelmekteydi Sultan...

Kıvandı bundan.

Hemen döndü geri.

Yine ayaklarının ucuna basarak, odasına girdi. Kapiyı kapatırken ince bir gıcirtı karanlığı deldi. Satu, hemen gözlerini açtı.

— Uyuyamadın mı?

— Uyandınız mı Satu emmi?

— Bir şey mi var?

— Helâya gitmek için kalkmıştım. Şeyhim çalışmakta daha.

— O her zaman öyledir.

— Bir istediği olabilir diye kapiya vardım...

— Yoktur bir isteği tasan olmasın. Çünkü çalışmaya dalanda, istekleri unuttur.

— Ben yine de bir bakacaktım. Kim var yanında biliyor musun?

— Her halde Edirne Sułtanı, Musa Çelebi yok...

— Bilemediniz işte Satu ozan... Tam da kendisi var...

Birden yatağında oturdu Satu.

— Deme?

— Dedim de, ötesine bile geçtim... Şeyhimizin odasında, Musa Çelebi var.

— Gecenin bu saatinde... Bu egemen tayfası aklını bir yerlere koyuyor tahta çıkarken bilmekte misin Börklüce Mustafam... Gündüzler çuvala girmiş gibi.

— Kimbilir, görölmek istemiyordur.

— Bire Sultan bu, İstememekle olmaz ki...

— Bakalım neler konuştular.

— Eh, söylenecek kadarını iletir bize Bedreddin Şeyh. Ötesini ne sen öğrenebilirsin, ne de ben... Boşuna meraklanma.

— Bana kalırsa, görev vermek istiyordu sultan!

— **Bedreddin Şeyh de**, böyle bir öneri bekliyordul.

— Beklemez... İstemez de...

— Ama bakarsın, bukez, gecenin yarısından sonra ayağına gelen bir Hünkârı kıramamış...

— Yok emmi... Gecenin yarısında değil, sabahın ortasında gelse, kırılması gerekse, hiç bakmaz Şeyhim... Eğer gerekliyse, gelmeyip çağırırsa bile seyirtir gider.

— Bilmekteyiz bire Börklüce... Uyku sersemi, aklımız, tepemize sıçramıştır da azbiraz.

Birden sessizleşti Börklüce...

— Hişşt... Bak bak... Gitmekte... Dilersen kendi gözleriyle gör...

— Gerek yok. Sen bizim adımıza görüp, duymuşsun nasılsa.

Bir süre ayak seslerini dinlediler. Sonra, yeniden uzandı Satu...

Börklüce de o'nu izledi...

•••

Yasavulbaşı, Musa, divana çıkar çıkmaz, elleri göbeğinde sokuldu.

— Sultanım, sunum vardır.

— Söyle...

— Evrenos Gazî'ye gönderilen yasavul geri gelmiştir.

— Geri mi gelmiştir. Hani Gazi Lalamız? Niye bekletirsiniz? Bizim katımıza da, izinle mi alacaksınız?.. Töz varın, açın kapıları...

— Şey Sultanım...

— Oyalanma Yasavulbaşı. Tez buyruğumuzu yerine getir.

— Efendimiz, Gazi Beylerbeyiniz, gözleri görmediği için, bağışlanma dilemiştir.

— Ha, anladık. Gelmemektedir... Varın, bir orta asker çıkarın öyleyse... Ve dahi güçle alıp, getirin bizim soframızdan çekineni...

— Buyruğunuz başımız üstünedir...

Yasavulbaşı gerileyerek çıkarken, divandaki kocalar, titreşerek baktılar... Belli ki, Musa'nın hiç şakası yok... Ama, kendi aralarında mırıldanarak, Evrenos'u suçladılar yine de. Madem Padişah istemekte, ne denli güç olsa da, gelmesi gerekirdi, diye dolandılar birbirine.

Yasavulbaşı, buyruğu yerine iletmek için giderken, Koyuncu girdi saygıyla.

— Buyruğunuz yerine getirilmiştir Sultanım... Doğanlar köyü ve dahi o köyden olan tek adam kalmamıştır yeryüzünde.

— Sağolasın Musa Bey... Biz de sizden bunu beklemekteydik...

Sonra, çevresini alıp, ürküntüyle bakınanlara işaret etti...

Toplandı tüm yüksek görevliler.

Musa'nın yöresinde, bir yarım ay çizdiler. Ayakta, elleri göbeklerinin üstünde dikildiler... Musa, ilkin eliyle işaret etti...

— Oturun... Şimdi de, boşalan görevleri saptayın, buraya atayacağımız değerli kişileri bir kararlaştıralım...

Oturdular...

Musa, her birinin önermesini bekliyordu. İlkın, Sadrazamlığına dokunmadığı Çandaroğlu, sonra Yeniçeri Ağası Hasan Paşa ve öteki beylerin konuşması gereki-

yordu. Evrenos burda olsa, tümü ilk sözü o'na verirlerdi. Ama, gelmemiştii.

Gelmediğine göre, Evrenos'un bir bildiğı olmalı...

Yok ama, başından karışmadı bu işe...

Karışmadı mı? Bursaya değin gidip, Süleyman'ı getiren kimdi? Musa, bunun öcünü alıyor olmalı. Demek yüzlerine güldüğü halde, asıl düşündüğü bu öc... Şimdilik, hiçbirini görevinden etmedi. Ama, durum saptaması yaptığına göre... Edebilir...

Bin düşünceyle söze başladı Çandaroğlu...

— Kulunuzca, Sultanımız bir değıştirme isteğı ve dahi buyruğunda bulunmadığı için, boş olan tek görev, Kazaskerlik ödevidir... Sadrazamınız, Yeniçeri Ağanız ve dahi beylerbeylerinizle, beylerinizin tümü katınızda bulunmak onurunu paylaşmaktadırlar.

— Peki, Kazaskerlik için kimi düşünmektesiniz...

— Siz kimi atarsanız, biz buyruğunuza uyarız Sultanım.

— İstemekteyiz ki, öneri sizden gelsin.

Çandaroğlu, yöresine bakındı. Sanki tümünün fikrini söylüyormuşcasına konuştu.

— Biz Koyuncuoğlu Musa Bey'i uygun görürüz Sultanım. Size bağlılığı ve dahi hizmetleri pek çoktur. O yüzden, bu görevin sahibi kendileridir.

Musa, yüzünde alaylı bir gülümsemeyle Koyuncu'ya baktı.

— Ne demektesiniz Musa Bey?..

Koyuncu, sezmişti Musa Çelebi'nin düşüncesini. Hiç düşünmeden yanıtladı.

— Bizim aklımız devlet ödevine ermez Sultanım. Bildiğimiz tek şey, size hizmet etmektir... Nice buyursanız öyle... O yüzden bağışlayın bizi. Bildiğimiz, Kazaskerlik, bilgi işidir. Bir bilge gereklidir o göreve. Bunu da en iyi siz bilirsiniz...

— Biz Edirne bilginlerini pek bilmeyiz. O yüzden lalalarımızdan sorarız. Kimi önerirsiniz?

Beylerin tümü, birbirinden yardım isteyen gözlerle bakiştılar. Daha ilk önerilerinde, duvar gibi yadsıyivermişti Musa Çelebi. Şimdi yeni bir yadsıma, onurlarının kırılması için yeni bir olanak sağlayacak... Ama, Sultan, bakışlarını dikmiş, yanıt beklemekte.

Çareyi, Çandaroğlu buldu yine de...

Atıldı sorudan hemen sonra...

— Sultanım, Kadı İsrail kulunuz vardır. Edirne Medresesinin başöğretmeni, ülkemizin en yüce bilginlerinden biridir. Devletimizin dayanağı olan görevlilerin pek çoğunun yetiştiricisidir. Buyruğunuz olursa, o'nu atayınız.

— Kadı İsrail, bildiğimizce mutluluğu Medresesinde bulmuştur. Üstelik, fazlaca yaşlı değil midir? Hem önersek, kabullenir mi?

Biran, Musa'nın bu düşünceyi olumlu bulduğu sanısıyla, ferahladılar.

Çandaroğlu, keyifle atıldı.

— Buyruğunuz olursa, yerine getirmek ödevidir. Kimse, buyruğunuzdan çıkamaz...

— Ama, Evrenos lalamız çıkmıştır. Şimdi buna bir de bilgin eklersek, daha başlangıçta üzüntüye kapılır, o üzüntüyle olmayacak işler yaparız diye korkmaktayız.

Hasan Paşa, yatıştırmak çabasıyla, atıldı.

— Bir soralım efendimiz. İzin buyrulursa, bir sorup gelelim...

— İyi olur...

Sonra kalktı...

Divan bitmişti.

Beyler, toplu halde, saraydan çıktılar.

Çandaroğlu açtı konuşmayı.

— Kafasından neler geçirdiğini bilmek için, sağ kolumuzu verirdik...

— Bizce, halâ öc almayı kurmaktadır. Evrenos Gazi Babaya davranışı, niyetlerini açığa çıkaracaktır bize sorarsanız.

— Gazi Babaya saygısız davranabilemez.

— Neden? Kılıcının hakkıyla almadı mı Sultanlığı?

— Alsa bile, bazı kurallar vardır ki, çiğnenmez.

— Ya çiğnerse?

— İşte o zaman Evrenos, annacına geçer kişinin. Osman Gazi'den bu yana kaç Hünkâr görmüş o. Tümü de saygın davranmışlar. Şimdi Musa Çelebi, aşağılar, ucuzlarsa, karşılıksız komaz.

— Bakalım, göreceğiz. Birşeyler düşünmekte.

— Biz şimdi asıl, Kazasker sorununu çözelim. Ak-lımıza ne gelmektedir bilmekte misiniz?

— Ne gelmektedir Mihaloğlu Karındaşımız?

— Demekteyiz ki, ister misiniz bu gidip Bedred-din'i kandırsın kazaskerliğe...

— İşte o zaman, bize iyice hınçlı olduğu ve dahi, bir düşmanımızı başa geçirmekle, bizden öc almayı ke-sinlediği, açığa çıkar.

— Biz zaten, bu Koyuncu'nun bize üstünmüş gi-bi tutulmasından gocunuruz.

— Bir de, her işte danışacağımız bir derviş geldi mi, kısıkrak bağlar bizi.

— Derviş devlet ödevi yükümlenmemekte. Derler ki, Timur da, hem Şeyhülislâmlık, hem damatlık öner-miş de, yadsımış bu bizim derviş...

— Kimbilir, bir çıkar görmemiştir bu işte...

— Sus aman... Dervişlerin ne ters, ne ettiğini bil-mez olduğunu bilirsin. Kulağına gider de, öfkesinden Kazasker olur başımıza... Öc alacakları çoğaltmayalım durduk yerde.

Hasan Paşa korkuyla çevresine bakındı.

— Biz şimdi, bu dervişin babasına gitmekteyiz he mi? İster misin o da oğlu gibi yarım akıl olup, ben istemem, diye tuttursun?

— Niye tümümüz gitmekteyiz? Bir yolunu bulup, kandırmak için değil mi?

— Hiç olmazsa, bildiğimiz, tanıdığımız ve dahi bizi sevip, sayan bir bilgedir İsrail...

— Bir eşi daha yoktur bu ülkede.

— Olmayanda. Yeri bir kötü dervişe kaptırmaktansa, o'nun gelmesi iyidir.

— Adalet istenmekteyse, kimse ondan iyi uygulayamaz.

— Hem de, eskiyi değiştirmekle uğraşmayıp, fazla zarar getirmez.

— Evet evet... İyi buldunuz o'nu... En iyisi o'dur...

— Şimdi bir sıkı durup, eh, dedirtmeliyiz ama. Yoksa, işler kötü...

— Evet, hem de çok bir kötü...

— Biz hiç beğenmeyiz Musa Çelebi'nin aklını.

— Beğenmeyiz ya, uyduk birkez.

— Bakalım Evrenos Gazi'ye ne işleyecek?

— Bu çok önemli...

Sarayla, Medrese arası çok uzak bulunmamasına karşın, ağırdan alıyorlardı. Daha bir göreve adam atanmasında, çaresizliğe düşüvermişlerdi. Sanmışlardı ki, Koyuncu Musa'yı oraya getirirlerse, aralarında eritirler. Ama, olmamıştı bu... Olmayanda...

Kadı İsrail, kabullenmeli bu görevi. Kabullenmedi mi, büsbütün elleri böğürlerinde kalacaklar...

Konuşmalar uzuyor. Uzadıkça da, ağırdan alıyorlar.

Onlar çıktıktan sonra, derin bir nefes alarak, gelip yeniden oturdu tahtına. Koyun Musa, yanbaşında bitti... Okşayan bakışlarla süzdü Koyuncuyu.

— Bizi oyuna getirmek için ilk sıvanmalarını yaptılar... Sizden hoşnuduz Musa Bey... Bize gerçekten bağlı olduğunuzu isbatladınız tümünün ortasında.

— Biz kuluz Sultanım... Görevimiz, azbiraz önce de söylediğim gibi, buyruğunuzla ölmektir... Devlet görevinin en çetrefilini sırtımıza yükleyip, beceriksizliğimizi isbatlamak isterler. Biran düşünmedim değil... Ardımda siz gibi bir yüce devletli bulunanda, altından kalkarım, eh, diyeyim, dedim... Sonra bir sezgi alakodu beni... Olmazlandım...

— Bilmekteyiz içinizden geçenleri. Devlet görevi almak için değil, tümünün parmağını ağızlarında ko-
mak için, kalkışırsınız buna dedik... Ama, baktık ki, tam istediğimiz yanıtı söylemektesiniz, sevindik.

— Ne mutlu bize ki, sizi sevindirdik Sultanım...

— Siz, bizi her zaman sevindirdiniz. Tek başımıza kaldığımız zamanlarda, üzüncümüz içimizde kan topu olurken, bir siz vardınız yanımızda... O yüzden, güvenimiz tamdır...

— Ben sanmaktayım ki Sultanım, siz Kazaskerlik için bunların eğittiğinden başkasını düşünmektesiniz. Kadı İsrail, olurlanırsa şimdi...

— Olurlanacağını hiç sanmamaktayız. Ama, olurlanırsa, birkaç aylığına biz de olurlarız. Sonra deriz ki, biz oğlunuzu düşünmekteyiz sizin yerinize. Ne buyrulur?

— Tam insanını seçmişsiniz Sultanım... Bedred-din Şeyh, hayınların hakkından adalet yoluyla gelebilecek tek kişidir...

— Bakalım, getirsinler Kadı'nın yanıtını. Ona göre düşüneceğiz...

Börklüceyle Satu, sabah, ilk ışıklarıyla doğayı selâmlarken, Bedreddin'in yanına girdiler. Bedreddin, ikisini de gülerek karşıladı...

— Biz de sizi beklemekteydik... Akşam bir konuşmamız vardı...

Birbirlerine baktılar. Bildiklerini belli etmeksizin, Bedreddin'e çevirdiler gözlerini... Bedreddin, sürdürdü konuşmayı ...

— Musa Çelebi geldi... Dirençle istemekte ki, biz devlet görevi alıp, kendisine yardımcı olalım... Düşüneceğimizi söyledik...

Satu, keyifle güldü...

— Düşünmenin ne gereği var?

— Çok gereği var. Neden dersiniz, biz gelecekte umutlu değiliz.

— Umutlu değil misiniz?

— Neden?

— Şundan ki, burda boğuşulması gerekenler, pek güçlüdürler. Üstelik, on yıl önceki savaştan kayıpsız yakayı sıyırıldıkları için, daha bir artmıştır güçleri... Şimdi, bunlarla, salt Sultana dayanarak girişilecek bir boğuşma, önemli sonuçlar getiremez.

— İyi ama, Musa Çelebi'yi büsbütün yalnız bırakırsanız, daha bir kolay gelmez mi sonu?

— İşte biz de bunu istememekteyiz.

— Öyleyse, kabul edeceksiniz görevi...

Daıldı Bedreddin... Bir türlü içinden gelmiyordu kabullenmek... Üstten, bir kişinin elde edilmesiyle, kırılacak bir çark değildi sömürü çarkı... Düşündüklerini tam ve açık bir biçimde yeniden gözden geçirmek amacıyla, konuşmaya başladı.

— Düşünmekteyiz ki, Musa Çelebi ile tam uyum içinde bile olsak, alttan alta fesat kazanı kaynayacak-

tır... Yoksul, daha birşey sezinlemeden, bunlar Çelebi-
nin annacına yeni güçlükler dikeceklerdir. Sürekli bir
boğuşma, yapılmak isteneni engeller...

Börklüce, başını salladı.

— Haklısınız Şeyhim ...Ama, biz yalnız değiliz ki,
şimdiye sizin eğitiminizden geçmiş insanlar var. Der-
vişleriniz var... Bunların tümünü işe koşanda, yoksulu
uyarmak mümkün olmaz mı?

— Her zaman dedik ki, yoksulun söze karnı tok-
tur... O somut örnekler ister...

— Somut örneği de devlet yükümüyle verirsiniz...

— İşte güçlük burda. Devlet yükümü, egemen
adına yüklenildiğinde, sömürünün araçlığıdır. Biz, sö-
mürüyü kıralım derken, onu beslemekten korkarız. Yi-
tirelim, yeryüzünden kaldıralım düşüncesindeyken, da-
ha bir semirmesinden çekiniriz.

— Çekinmek daha tedbirli kılar kişiyi...

— Dediğimiz tedbir değil... Sonuçtur... Somut
olarak ele alalım sorunu... Başında Musa Çelebi, hatta
biz bile bulunsak, bu devlet, sömürü üzerine kurulmuş-
tur... Örneğin, bir şekillendirelim devleti... En altta
yoksul vardır... Üreten kitle... Salt tarladaki çiftciyi,
tezgâhtaki ahiyi değil, akındaki yiğiti de bunun içine ko-
yabiliriz... En altta bunlar. Terini, bilgisini ve dahi canını
ortaya koymuş olanlar. Bunların üstünde, mansıplılar
gelmektedir. Akıncı için Bey, çiftci için tımarlı, ahi için
vergi... Onlar üretmekte, artığını bunlar toplamaktadırlar...
En üstte de beylerbeyleri ile, vezirler ve Sultan...
Şimdi biz bunlardan birinin yerine geçeceğiz... Ortağı
olacağız ilkin sömürü düzeninin. Sonra bunu adaletle
yürütmeye uğraşacağız. Yapacağımız nedir? Sömürü-
yü yitirmek mi? Tam tersine, biraz azaltıp, yavaşlat-
mak... Ama, bunun karşılığında da, tüm sömürülen-
lerin, düzenden kıvanmasını sağlamak... Sömürüyü or-

tadan kaldıralım diye yola çıkarken, onu büsbütün güçlendirmek durumundayız... İşte korkumuz budur...

Börklüce, demindenberi aklını kurcalayan bir soruyu çıkarıverdi aklından atıverdi ortaya.

— Demektedir ki Şeyhim, sömürülen güçlenir, bilinçlenirse, hakkına daha kolay sahiplenir.

— Evet Börklücemiz... Demektedir... Ama, bu palazlanma, bizim eğittiğimiz palazlanma değildir. Neden dersin, insanoğlu rahata ulaşırsa, savaşa girmez... Can, yoklukta ucuzdur. Varlık, hemen değerlendirir o'nu. Birkez düzenden memnun hale geldi mi, artık bilinçli bile olsa, kıyama kalkışmaz...

— Peki kıyamsız olmaz mı gelişme Bedreddin Şeyh?

— Olmaz Satu emmimiz... Olmaz... Neden dersin, egemen, egemenliğini kıyamsız vermez de ondan. Sen kıyam etmesen, annacındaki edecektir. Acımasız, bağışlamasız yitirecektir, güzellikle düzeni değiştirmek isteyen... Zulmedecektir... Ve tüm zulüm araçları, o'nun elindedir... Askerinden, tekkesine...

Sesini çıkaramadı Satu...

Bir susku, somutlaştı Hankah'ın ortasında.

Sonunda, Börklüce, dikildi yeniden.

— Ama Şeyhim, bu zulüm araçları bir bir elinden alınırsa egemenin. Adaletin, doğrunun, iyinin ve dahi güzelin yolu isbatlanarak, yoksuldan yana geçirilirse, kıyama gerek kalmaz değil mi o zaman?

— Hayal içresin Börklüce... Bu dediklerini nice becereceksin? Zulüm araçları, zalimlerin buyruğundadır. Sen nice alacaksın onları ellerinden? Zalim, salt bunun için kıyam edecektir. Daha sen, almaya kalkıştığın anda... Dediğimiz budur bizim. Kıyam, senden gelmezse, karşıdan gelir... Firavun, İbrahimi neden yakmıştır? Mısır egemeni, Musa'yı neden öldürmek iste-

miştir? Roma, Spartaküs'ü öldürüp, İsa'yı neden çarmıha germiştir. Halifelerin en adillerinden olan Harun, neden başını kestirmiştir Mansur'un? Düzeni değiştiren, kendinden önce davranmasını için... Şimdi, Urumeli egemenleri de, en küçük kıpırdanışta, kıyama kalkışacaklardır... Beklemeye güçleri yetmez. Egemen bunu bilir... Bildiğinden, korku içindedir... Kendisi de üreten durumunda olsa, o zaman dedikleriniz doğrudur. Bir gücü vardır... O güce dayanır... Ama, artık egemen salt sömürendir. Salt sömüren durumuna geldi mi güçlü, çapula sarar iş. Çapulcu da, yağma için öldürmek zorundadır. Dememiz odur ki, işe neresinden bakarsan bak, bir kısır döngüdür. Bir var, bu döngüyü, içine girip genişletmek. Bir de var ki, seyirci kalıp, iyice daralmasını beklemek.

Söylenecek sözleri yoktu.

Satu da, Börklüce de susmuşlardı.

Yine de direndi Satu...

— Ama, Musa Çelebi, ayağınıza geldiğine göre, içten ve iyi niyetli... Yardım etmek gerekmez mi? Belki bu yardım, yolu kolaylaştırır. Düşünceleriniz açısından yararlı olur, gelecek için... Bir de bu yanından düşünmek var değil mi Bedreddin Şeyh?

— Her bir yanından düşünüyoruz. Bizim için, iyi niyet, kişinin araç olmasını sağlar. Sonuçlar önemlidir gelecek için. İsa, nice iyi niyetli başlamıştır işe... Ve dahi o iyi niyet için vermiştir canını. İnsan kardeşliğini kurmak istemiştir. Ama, sonuç, hiç de umduğu gibi olmamıştır. Egemenlik yine sürmüştür... Kiliseyle elele veren senyörlerin egemenliği... Sonra ne olacaktır? Senyörler, birbiriyle çatışıp, bukez Osmanlı düzenini izeleyeceklerdir. Merkezidevletler kurulacaktır, Kiliseyle elele... Belki de kilise en büyük devlet olacaktır, halifelığe özenip... Sonra... Yine sömürenler ve dahi sömürü-

lenler vardır... İsa bunu ister miydi? İşte bizim asıl korkumuz budur... İyi niyetle işe başlayıp, sömürü çarkını daha bir yağlamak. Daha bir payandalayarak, sağlamlaşmasını sağlamak...

Korkusunu anlıyorlardı Bedreddin'in. Ortaya koyduğu gerçekler, yadsınmaz tarih verileri. Musa Çelebi için söyledikleri doğru... Satu, yardım açısından bakıyor işe...

— Kötü ile, en az kötü arasında bir seçme yapmak gerekse, en az kötüyü seçmek doğru değil midir?

— En az kötü, en beteridir Satu emmi... Asıl kötülüğü doğurur. Hem bir çarkın bütünü değişmek gerek. Ucundan kıyısından değiştiremezsin. Düzen değişikliğinde en kötü olan, bireyin yalnız davranışdır.

— İnancını yerine getirmek için bir davranıştır yine de...

— Ama, sonuçsuz davranış, boşuna kötülüktür.

— Nice?

— Ankara Ahilerini alalım ele... Ummuşlardır ki, kendileri başlarsa, Anadolu'nun dört bucağındaki Ahiler, bu örneği izleyecektir. Eğer öyle olsaydı, düzen değişmiş sayılırdı. Bir üretim ve dahi ticaret düzeni gelirdi Anadolu kentlerine... Herkes, kentli olmaya canatar. Üretim, alabildiğine artar, insanlar geliyordu. Kişinin kendi kendisinin efendisi olması gerçekleşirse birkez, çalışmadan ekmek yemek mümkün olmaz... İşte bu çalışma düzeyi, yepyeni bir aydınlığın ışımasıdır... Ne var ki, Ankara tek kaldı. Üstelik, beyler durmaksızın üstlerine asker saldı. Sonunda, Çelebi Mehmet'in kenti olmayı kabullendiler. Şimdi inceleyelim durumu. Ne oldu sonuçta? Birçok Ahi yok yere yitirmekten öte? Hiç... İşte, toplumsal olaylarda, bunları baştan düşünmek gerek... Ardında, dayanacak ve dahi direnciyle, egemenlerin tümünü kaçırarak bir güç yoksa, çıkış bo-

şa gider. Gitti işte... Oysa, tüm umutsuzluğuma karşın, yine de bir iki kent bekliyordum Ankara'nın ardından gidecek. Gidemediler... Gidemeyende, yazık oldu yiten canlara...

— Ama bir örnek verdiler ya... Olumlu ve dahi güzel bir örnek...

— Dünyanın örneğe gereksinimi yoktur ki Satu emmi... Biz Ankara örneğinden önce de biliyorduk sömürünün ortadan kalkmasıyla gelişmenin sağlanacağını, sonra da biliyoruz...

— Pekçok insan da somut olarak öğrenmiş oldu...

— Tam tersine... Biz kendimizin efendisi olamayız, neden dersin, egemen bırakmaz, kan gövdeyi götürür. Sonunda da yenilir, yine egemenin dediğine uyarız gibi, bir kötü örnek oldu... İşte bizim korkumuz budur... Görev kabul edersek durumumuz neye benzecektir, bilmekte misiniz?

— Deyiver hele...

— Efendisinin dövdüğü, yaraladığı kölenin, acısına merhem süren kâhyaya... Köle yine köledir. Efendi istediği zaman döver... Kâhyanın yaptığı ise, acıları mümkün olduğunca hafifletmektir. Yani, kölelik sürmektedir. İyilik de... İşte, Musa Çelebi'nin bizden istediği budur. Ama, yüreğimiz, razı gelmemektedir bir türlü...

— İyilik, yine de iyilik değil midir? Madem, köle efendisinin annacında dikilmemekte, direnememektedir... Yarasına merhem çalmak da bir iş değil midir?

Bedreddin güldü birden... Börklüce de o'nu izledi... Satu, hep ozanca düşünmeyi yeğliyor. İnsancıl yanına dokunuldu mu işin, orda çakılıp kalıyor. Bedreddin, Börklüce'ye döndü.

— Bu sorunun yanıtını Mustafa oğlumuz versin... Pek iyi bilmektedir...

Börklüce, şeyhinden izin almanın sevinciyle atıldı.

— İyiliktir demektesiniz öyle mi Satu emmi?

— Öyle ya, yaranın acıması başka şey, acımaması başka...

— Ama düşünmekte misin, yaralar çoğalsa, o köle kısa zamanda yiter... Efendi bir köleden olmanın acısıyla, ötekileri daha az döver. Ve dahi, yaralar iyileştirilince, köle daha bir yaşayacağından, dayak yeme süreci daha bir artar...

Satu, birden alnına vurdu...

— Hah, benim anlayamadığım buydu... Sömürü süreci uzar dedikçe siz, bakınıyordum, nice uzar, diye? Öyle ya, egemenlik var oldukça, sömürü sürecektir. Öyleyse, birkaç kuşağı feda edip, tümünden kalkmasını sağlamak başka, yüzlerce kuşağı daha bir hoşlukla sömürmek yine başka. O zaman, iyilik edilmiyor, kötülüklerin en büyüğü yapılıyor insanoğluna... Anladım şimdi... Ve dahî hak verdim Bedreddin Şeyhim...

Bedreddin, bu durumu kesinlikle saptadıktan sonra, yeniden açtı tartışmayı...

— Ama, bir de hiç birşey yapmamak var... Şimdi Musa Çelebi, bir görev verdi... Bu görevi kabullenip, kendi düşüncemiz açısından, azbiraz olsun somut örnekler verme olanağı var... Örneğin, bizim dervişlerimizin, öğrencilerimizin yoksul yararına verecekleri kararlar ile kendi çevrelerinde, inanmışlarını çoğaltacak bir olanak bu... Örnek gösterilmelerini sağlayacak bir olanak. Düşünmekteyiz ki, bu olanağı kullanmak gerek... Böylelikle, sömürünün uzamasına yardımcı olurken, kırılabilceğini de isbatlarız.

Yine akı karışıyordu Satu'nun... Azönce, görev kabullenmenin olumsuzluğunu isbatlayan adam, şimdi gerekliliği isbatlamaya koyulmakta...

— Azbiraz önce dediniz ki...

— O dediklerimiz asıl doğru olandır. Şimdi ise, öyle bir ödev alalım ki, kimsenin karışması olanağı bulunmasın demektedir. O zaman, bizim hükmümüz, Musa'nın hükmünden geçerli olur.

Börklüce, başını sallıyordu.

— Bence de iyi olur Şeyhim... Neden dersenez. hüküm kesenin niteliği önemlidir... Derler ki, Bedredinîdir... O hem bilge, hem yoksuldan yana, hem de adildir... Gelecek için, işimize yarar. Üstelik, dervişlerinizin, yönetim çarkını öğrenmesinde yararlı olur...

— Evet bu da var... O zaman, biz görevi kabullenelim mi demektesin Börklüce?..

Satu, Börklüce'den önce atıldı.

— Demektedir...

— Eh, yeni bir öneri gelirse, niyetleri bir iyice anlayıp, görevi saptadıktan sonra kabullenelim öyleyse...

Satu zıpladı. Sonra suratını astı. Çöktü yeniden.

— Madem bunca tartışmadan sonra, kabullenmek sonucuna varacaktınız, neden baştan düşüncenizi bildirip, rahatlatmadınız bizi?

— Diledik ki ozan emmimiz, bilinçle tartıp biçelim her birşeyi... Bilinçsizce girilen işten ne kişiye, ne kamuya yarar gelmez... Biz, biliyoruz şimdi, nice, nerde, ne yapabiliriz. Bildiğimizden, egemenin oyunu, bizi bağlayamaz...

— Anladım...

Kadı İsrail, gelenleri süzdü tek tek... Yaşlı bedenini kıpırdattı belli belirsiz...

— Bize gösterdiğiniz ilgiden pek kıvanç duyduk kocalarımız... Ne var ki, bağışlayacağınızı ummak hakkını da bize bırakınız... Neden dersenez, yeni bir örgütlenme için, sağlam beden ve dahi yılmayan bir bilinç gereklidir. Oysa biz, kocadık. Alıştığımız işler dışına

pek çıkamaz olduk. Tek dileğimizdir ki, Medresemizde, kürsümüzde son nefesimizi verelim. Yolun çoğunu yitirdik zaten. Az birşey kaldı geride. Onda da, yeni çabalara yetecek güçten yoksunuz...

Bilginleri tanımaktaydılar. Kolaylıkla, yüküm almak istemezler. Ama, kendi durumları için gerekliydi Kadı İsrail... Diretiler...

— Hünkâr sizi ister. Devlet yükümünden kaçmak, yurtdaşa yaraşmaz.

— Yurtdaş, yaşamının tümünü devlet yükümü altında geçirmişse, bir hakkı vardır.

— Ama, şimdi çok gereklisiniz.

— Biz, gerekli olduğumuz yeri çoktan seçtik...

— Medrese sizensiz de olur...

— Kazaskerlik daha bir güzel olur... Biz buraya yaşamımızı gömdük. Bir küçümencik konak eskisi olarak aldık. Emeğimizi, bilgimizi tümüyle dökerek, kendimize hiçbirşey ayırmaksızın devlet yükümünü yerine getirmek diledik. O yüzden bağışlayınız. Burda, bir bahçevanın çiçekleri arasında yitmek özlemi gibi, çocuklarımızın yanında yitirmek isteriz geri kalan günlerimizi.

— Kazaskerlik buna engel değildir ki... Dilerseniz, Başöğretmenliği yine sürdürürsünüz.

— Dedik ya, biz bir işi yapamamaktan korkmaktayız. İki iş, büsbütün ağır gelir.

— Bir düşünün, dilerseniz. Kaçmak olarak, yorumlamayı istememekteyiz.

— Dilediğinizce yorumlamakta özgürsünüz. Düşünmeye gerek duymuyoruz.

— Biz yine de yarına bekleriz... Divan dağıldı nasılsa. Sabahleyin ilk size uğrar, yanıtınızı alırız. Düşününüz. Bizim eski yoldaşımız, koldaşımızsınız. Burda ne ki yaptınız, her birimizin katkısı vardır... Bundan ötesi için de, birlikte çalışıp, başarmıyacağımız iş yoktur.

Geçmişı ve dahı geleceği düşünürseniz, bize uyacağını-
zı, önerimizi kabulleneceğinizi biliyoruz. Diliyoruz ki,
devlet yükümü, ne idüğü belirsiz kişilerin eline geçme-
sin.

— Düşünelim, ama, kararımızı da bildiğinizden
güvenliyiz.

Umutsuzlukla ayrıldılar yanından.

Yarın verecekleri yanıt, belirmişti hemen hemen.

Gece, tek tek varıp, yeniden direnmekten başka
çıkartı yoktu işin.

Medrese avlusunda, bu karara vardılar.

★
★

Evrenos Gazi, sarayın mermer basamakları yanın-
da, atından indirildi. Merdivenlerden çıkmak için yar-
dım istedi... Yasavulbaşı elinden tutarak, divana gö-
türdü.

Musa çelebi, başından sonuna davranışlarını izli-
yor, gözlerinin gerçekten görüp görmediği konusunda
bir küçük kuşkulu davranış bekliyordu. Bunu yakaladı-
ğı anda, Evrenos'u, yitirmeye karar vermişti. Ama, atın-
dan indikten sonraki davranışları, hiç de belirtmiyordu
kuşkusunun doğruluğunu...

Ayakta karşıladı...

— Bağışlayın lala... Sizi yanımızda görmeden,
yediğimiz, içtiğimiz içimize sinmemekteydi...

— Biz de gelmeyi çok dilerdik Sultanım. Ne var
ki, yüz yılı aşan yaşamımız, gayrı hayır bırakmadı biz-
de... Gözlerimiz görmez, ayaklarımız tutmaz oldu. Yetip
gelemedik sizi kutlamak için...

— Yolda rahat geldiniz umarız...

— Rahattık... Görevlileriniz, saygıda kusur etme-
diler.

— Tembihlenmişlerdir Lala İstedik ki, sizi gö-

relim Devletimiz için ettiğiniz hizmetlere yenilerini eklemek olanağını danışalım...

— Gayri bizim bir isteğimiz kalmıştır Sułtanım... Rahat içinde, öteki dünyaya, gazi yoldaşlarımızın, cennetmekân ceddinizin yanına varmak. Alnımız ak olarak katlarına ulaşp, eh, biz de geldik, oğullarınıza, torunlarınıza hizmet etmenin kıvancıyla, demek...

Evrenos, sese gözlerini dikip bakıyor. Baktığı yere, uzun süre kirpiklerini kıpırdatmadan, takılıp kalıyordu. Musa atıldı.

— Durunuz bakalım Lala... Daha bu devlet sizden ödev bekler... Geçmiş deneyleriniz, bizim için bulunmaz yollar açar... Dileriz ki, hep yanımızda kalasınız...

— Görüyorsunuz halimizi Sułtanım. Biz, bizden geçeli çok olmuştur.

— Hiç öyle değil Lala...

İçinden düşünüyordu. «Bizimle oyunculukta aşık atamazsın koca Evrenos... Biz ki, yıllarca, sersemliğimizi kendi öğretmenlerimize, kendi karındaşlarımıza kabullendirmişiz. Şimdi sen bir körlük oyunuyla, elimizden kurtulacağını hiç sanma...»

Evrenos, güçle getirilmekten kızgın, ama, körlüğünü yutturmaktan sevinçli, sürdürüyor oyunu. Ve düşünüyor... «Senin de gücün yiter ola... Bunun, burdan sıvışması vardır Musa Çelebi... Dedenin dedesiyle kavgaya sıvanmış bir kocaya ettiğin bu eziyetin hesabı senden sorulur. Sanmaktasın ki, Evrenos, ününü boşuna kazandı... Hiç aklından geçirme bunu. Biz, bize karşı çıkanların tümünün hesabını bir bir sorduğumuzdandır yöremizde uyanan korku... Sen sanmakta mısın ki, salt gücümüzden gelmektedir saygınlığımız... Sanma... Yanılmaktasın sanırsan... Ve dahî biz bunu pahalı ödetiriz.»

Musa, uzun uzun süzdü. Evrenos, sözünü tamamlıyor.

— Öyle öyle Sultanım. Biz gayrı unuttuk yönetim nedir, nice yapılır. Cennetmekân büyük dedeniz Osman Gazi döneminde bilirdik, kılıç nice ustaca kullanılırsa... Orhan gazi deden zamanında, düşmana nerden, nice saldırmak gerek belledik bir iyice... Hüdavendigâr Sultanımız zamanında, adem yönetmenin güçlüklerini öğrendik... Babanız Bayezid Han dönemin bastırmaya başladı yaşlılığımız. Salt öğüt veren, işgörmeyen kocakarılarla döndük... Şimdi sizin annacınızda ise, ayakları tutmaz bir sakat, gözleri görmez bir ama olarak bulunmaktayız... Nice yaşadık, kimlere yoldaşlık ettik, hep kapanan gözlerimizin kapağında bir bir görmekteyiz...

Musa, sağlığından çekiniyormuş gibi, atıldı...

— Dinleniniz. Uzun yoldan geldiniz... Nice alışkın olsanız da, yolculuk yorar kişiyi. Dinlenip, rahatlayın azbiraz. Sonra, sizinle yemek yemenin onurunu bağışlayın bize...

— Buyruğunuz başımız üstünedir Sultanım...

Evrenos oturdu.

Musa, kendi haremine çekildi...

Saray Ağasını çağırdı giderken...

— Buyruğumuz uygulanmıştır değil mi?

— Uygulanmıştır Sultanım...

— Peki. Sofra hazır olanda çağırılın.

— Başüstüne efendimiz...

Girdi Harem'e ...Bir süre uzandı... Bedreddin'den haber gelmemişti halâ. Günler geçiyordu. Divanı toplanıyordu sabahları. Kocalar, Kadı İsrail'i kandıramamışlardı. Şimdi yeni adlar ileri sürüp, kendi adamlarını yadsımak durumunda bırakacaklarından çekiniyordu.

Karar verdi...

Bu akşam yeniden gidip, konuşacaktı Bedreddin'le. Artık kararını versin, gelsin şu görevi yükümlensindi. Zaten, biraz sonra, Evrenos'un başına geleceklerden, tümü ürkerdi beylerin... Bir süre, kendi başlarının derdine düşüp, rahat bırakırlardı Musa'yı... Tüm yapacaklarını bu arada yapıp, bitirmesi gerekiyordu. Kendilerini topladıktan sonra, alttan alta girişirlerdi çürütme ve engellemelerine. Sonra da...

Sonrasını görecektik artık. Eğer, tümünü ürkütüp, herşeyi tek başına ellerinde toplayabilirse, sonrası, tüm Osmanoğulları beyliğinin birliğidir. Toplayamazsa, bu işi kardeşi yapar.

Derin düşüncelerin, giderek uyuşukluğa, bir uykuya götürdüğünü sezinleyerek kendini bıraktı... Günlerdir uyumuyor, durmaksızın düşünüyordu. İşte devlet elinde... Bedreddin'in, söyledikleri bir türlü aklından çıkmıyor... «Egemenlik için, dayanılacak sağlam bir sınıf gereklidir. Salt asker yeterli değil buna... Gördü işte askerleri... Birkez Süleyman'ı desteklediler. Yenildi... Sonra kendinden yana geçiverdiler, yendi... Asker kaypak... Zoru görende, dost düşman ayırmıyor. Çünkü, inançla bağlı değil...

En baştaki egemenden çok, kendi beylerine, paşalarına bağlı... Hasan Paşa'yı, yolunmuş tavuk gibi yanında gören Yeniçeri nice kılıç atıp koştu. Aslolan, bunların egemenliklerini kırmak. İnançlı, çıkar ortaklığına dayanan bir bağ kurmak... Doğru Bedreddin'in dedikleri... Devlet düzenlerini bilinçli incelemenin sonuçları. Yararlanmak gerek. Ama, halâ ses vermedi. Bu akşam...» Bu akşam yeniden varıp, yarınki divanda atamasını tamamlamak istiyor. Bir akşam olsa... Ortalık bir kararsa da, varabilse Bedreddin'in yanına...

Sarayağası, ayaklarının ucuna basarak geldi.

Musa, uyuyordu.

Tam dönmek üzereydi ki açıverdi gözlerini.

— Ne var?

— Sofra hazırlandı da Sułtanım...

— Geliyoruz...

Kalktı...

Sofranın başına geçti.

Tüm beyler, çevresini almışlar, Evrenos Gazi için, sofranın karşısını hazırlamışlardı. Biri elinden tutarak getirdi. Musa'nın annacına oturttu.

— Sizin için, piliç kızartıp, parçalattık Gazi Lala... Yemeniz kolay olsun istedik...

Kapalı altın sahan, önüne konuldu Evrenos'un...

Kapağını açtı cariye...

Sofradakiler, iğrenerek baktılar sahanın içine... Soyulup, kızartılmış kurbağalar dizelenmişti Evrenos'un önüne...

Yaşlı Akıncı Beyi, tiksintisini ak sakallarının arasında gizledi. Akıncılığın, yadsımasızlığıyla, titreterek ellerini uzattı... Hiçbirşey belli etmeden, kurbağaları atıştırmaya başladı...

Tüm sofradakiler, acıyarak, içlerinde beliren ürperiyi örtmek için yutkunarak baktılar, bir Evrenos'a, bir Musa'ya...

Üçüncü lokmayı da keyifle atıştıırıyordu ki Evrenos, işaret etti Musa... Görevli hemen aldı sahanı...

— Tadını beğendiniz mi Lala?

— Sułtanımız bizim için, en tazelerini ve dahi en lezizlerini seçmiş. Dileriz, hakanlığı kutlu olsun...

İçinden de devametti sözlerine... «Evrenos'a bunu yapanda, biz yanına komayız Musa.. Burdan bir sağ çıkalım. Tüm oyunumuz, şimdilik kelle üstüne. Biz kelleden de çekinmezdik. Ama, görürüz ki, sana yitirilmiş egemenlik ve dahi geniş toprak gerekli. Bunca isteyene vermek için bizleri yitirmek zorundasın. Bu oyuna gel-

meyeceğiz... Bunu yanına hiç komayacağız bilesin. Ve bunun acısını çokca çektireceğiz sana... Yeter ki, bir azatlanalım. Bir sıvışalım burdan. Ötesini bize bırak sen...»

Sahan alındıktan öte, herkes gibi, Evrenos'a da çorba getirildi. Yaşlı kurt, olupbitenlerin tümünü, kızarmış gözleriyle seyreyliyor, ama, hiç birşey belli etmiyordu. Sanki gerçekten kördü... Musa, karşıdan karşıya söz yetiştirdi.

— Lala, bilmektesiniz ki, burasının en temel direklerinden birisiniz. Bizim has yardımcımızsınız. Dileriz ki, yemekten sonra acele edilmeye. Birkaç gün konuğumuz olunup, bize gerekli öğütlerde bulunula...

— Sunduk daha önce Sultanımız... Gayri bizim öğüde gereksimimiz vardır. Bundan öteye, aklımızı tam toplayabilemeziz...

— Neden bize karşı böyle davranıyorsunuz Gazi Baba... Biz dilerdik ki, cennetmekân dedelerimiz ve dahi babamız gibi, bize de yardımcı oluna...

— O zaman gençtik Sultanım... Sultan buyruğunu en önde yerine getirecek gücümüz vardı... Şimdi, olupbitenleri göremiyen bir kişiyiz artık. Göz çok önemli... Kişi, aydınlığını yitirdi mi birkez, olayları bile sağlam değerlendiremez oluyor. O yüzden bağışlayınız bizi. Biran önce varalım evimize. Girelim yatağımıza ve dahi bekleyelim, bir türlü kavuşamadığımız yaranımıza gitme zamanını...

Sesini çıkarmadı Musa...

Daha çok üzmenin anlamı yoktu. Apaçıktı ki, gözleri görmüyordu Evrenos'un.

Dinledi bir süre yöresini.

Öyle sessiz bir yemektir ki, şaştı.

— Nice dilerseniz Lala... Ne zaman isterseniz, si-

zi götürsünler... Ama, azbiraz dinleniniz... Bilmekteyiz yol uzun. Sarsar sizi... Üzer...

— Hay hay Sultanım...

Derin bir nefes aldı Evrenos... Tutuklu değildi. Sezinlemişti Musa... Atlatmıştı... Başarmıştı birinci karşılaşmayı... Bundan ötesi, kendi ellerinde kalıyordu.

Musa, hemen buyruk verdi Sarayağasına...

— Lalamızın tüm buyrukları, bizim buyruklarımız-mış gibi yerine getirilecek. Gitmek dilediğinde hiç yadı-sımasız, buyruğuna yeterince korunmacı ve dahi ba-kımcı verilerek, gönderile... Sonra Evrenos'a döndü.
- Umarız, giderken olsun yoksun bırakmazsınız bizi...

— Sizden habersiz adım atamayız Sultanım!

— Onur verirsiniz...

— Onur kazanırız Devletlim... Buyruklarınızı alı-rız. Daha ötelere varmak için, akıncı kullarınıza öğüt-le-riniz olabilir...

— Siz kendi bölgenizin egemenisiniz zaten Lala... Bizim vereceklerimizden öte buyrukları vermişsinizdir. Sırp Kralı ile aranızda bir uyuşmazlık olduğunu işitmiş-tik.

— Çözümledik Sultanım... Varıp ülkesini bastık. Bir süre belini doğrultamıyacak duruma girdi... Ulah kralına da bir ders vermek dileriz.

— İsterseniz bekleyin. Bizim de amacımız o yan-lara gelip, gerekli dersleri vermek.

— Nice buyurursanız...

7

Dimetoka sokakları sesizleştirdi... Kirteli köyünden Alatan yürüyordu sokak boyunca... Ahiler, Alatan'ı birbirlerine gösteriyor. Giderek büyüyen sessizlik için-

de, o'nun çarıklarının taş döşeli sokağa sürtünmesinden çıkan hışırtı kaplıyordu yöreyi...

Bir süre sessizlik ortasında büyüyerek yürüdü Alatan.

Sonra giderek, ardına takıldılar...

Adım adım izleyen bir kalabalığın mırıltısı ürküntü verdi içine...

Kimi umutlu, kimi umutsuz konuşuyorlardı. Kulâğına çarpan sözcükler, büsbütün artırdı ürküntüsünü...

— Ben aklına şaşarım Alatan'ın...

— Şaşılmayacak gibi değil ki...

— Eğ başını çalış bire sersem köşek...

— Sana mı kaldı Aygutoğluna karşı durmak...

— Hep o dervişin hünerleri bunlar.

— Camide gelip, bağırıp çağırmasa bu zavalı: aklını şaşırmazdı.

— Sen kalk, Dimetoka sancağında, koca beye kafa tut...

— Kadı şimdi, kesin şunun kafasını. Nice bir işmiş Bey hakkı yemek desin mi?

— Doğrusu ben ilgi duymaya başladım...

— Gidelim, seyreyleyelim sonuç ne olacak?

— Sonuç şimdiden belli... Belli ya, bir seyir çıkmış olur.

— Eh, madem istiyorsunuz. Varalım, görelim...

— Bakarsın eziyet etmemişler Alatan'a...

— Kadı, gencecik bir çocuk bana kalırsa. Bey, görkemiyle annacında dikildi mi, dilini yutar korkudan...

— Bey, kendisi mi gelecek davaya?..

— Ağzımdan öyle kaçtı be Ahim... Koca bey, işi yok da kadı önüne mi çıkacak.

— Öyle ya... Gönderir o köyün mütesellimini...

— Vargit, kadıya selâmımızı söyle, böyle bitirsin,

dör...

— Kadı ne bilsin... Beyin dediğine uyar.

Kalabalık, her adımda biraz daha büyüyor. Ahiler, boş gezenler, işi olmayan çiftçiler, Alatan'ın ardında, mırıldanarak yürüyorlardı.

Alatan, ayaklarını sürüyerek, ilerlemekte. Giderek ettiğinden pişman. Mırıltıların anlamını bilmekten şaşkın, yürümekte. İster misin, kalabalığın dediği çıksın. Çok haklı olduğundan güvenli... Her yıl, onda bir beylik hakkı alan, mültezim, bu yıl onda iki vereceksin diye yakasına yapıştı... Alatan'a kalsa, yine de verecekti. Ama, köyde konuk bulunan derviş, engelledi. Bey hakkı, onda birdir... Kendi hakkından vazgelemekle, tüm çiftçilere kötülük etmektesin, diye kandırdı... Sonunda, vermeyende, dava istemi geldi evine... Ases'ler, gelip, çağırıyor bıraktılar. O derviş de ortalıktan kayboldu düne değin... Sonra bir de baktı ki, yeniden belirmiş...

Alatan, kadının katına gelirken, istenilen onda biri daha doldurup, hayvanına yükleyerek getirecekti. Azarladı Derviş... Direnip, hakkına sahip çıkmasını istedi. İstedi ya, bunca kalabalık, ardına takıldığına bakılırsa, sonu yok bunun...

Giderek beli büküldü. Kamburu çıktı bir iyice. Kalabalık, durmaksızın konuşuyor.

— Şimdiye hep beylerin dediklerine uymadılar mı?

— Elbet uyması gerekli. Onu o göreve atayan kim?

— Bey...

— Öyle olanda, ne ki istedi bey, yerine getirmek zorunda.

— Doğru söze ne 'denir?

— Şimdi Alatan efendi de kalkmış, davalı olmuş Bey'in davasında...

— Elbet davalı olacak. Bırakırlar mı? Bey mültezimine, onda birden artık pay vermem, demiş. Mülte-

zim bundan alamayanda, tüm köyden alamamış. Bey, aslında bunun hincından açmakta davayı...

— Demek tüm bir köyden, alamamış ha...

— Alatan başı çekende...

— Köylünün canına minnet..

— İyi hoş ya, yaman adammış doğrusu...

— Bizim vergileri de artırdılar, hiç sessiz ödedik...

— Nemize gerek karındaş... Bey nazarını üstümüze mi çevirtelim.

— Ama bak, elin köylüsü, hiç dinlememiş bey, paşa...

Davanın bugün görüleceği, tüm sancağa yayılmıştı. Öteki köyler, sonuçtan haber almak amacıyla, birer, ikişer gözlemci, gönderdiler mahkemeye... Kadı, salonun daha sabahtan dolduğunu görende, kürsüyü avlu-ya kurdurdu. Dilediğince adam gelip dinlesin için.

Bey mültezimi, en yeni giysileriyle, çoktan gelip davacı yerine bağdaş kurmuştu. Alatan ayaklarını sürüyerek göründü sonunda. Kadı, penceresinden ardında bir insan kuyruğuyla gelişini izledi. Bakışlarında, gülücüklü bir sevinç belirip söndü... Ağır ağır, korkulu, kuşkuyla geliyordu. Belli ki, umudunu çoktan yitirmiş. Ayrıca, ceza almamaya razı...

Kara kaftanını giydi.

Ağır ağır merdivenlerden indi.

Oturanlar, saygıyla ayağa kalktılar. Bey Mültezimi, görmemiş gibi davranarak, Alatan'a bakıyordu. Kadı yerine gelende, pek ayıp olacağını düşünerek, hafifce kıpırdandı yerinde... Kadı aldırışsız oturdu. Alatan'ın gelmesini bekledi.

Alatan, iyice sararmış yüzü, kamburlaşmış bedeniyle, ağır ağır sokuldu. Heybesini omuzundan alıp, ayaklarına dayayarak, görevli çağirtmanın gösterdiği yere gelip durdu. Ellerini göbeğinin üstüne koyup, kırır-

şık yüzünde belli belirsiz ışıqlanan bir korku gülücüğü ile eğilip selâmladı Kadı'yı...

Kadı, her iki tarafın da hazır olduğu kanısına varınca, eliyle Mültezime ayağa kalk işaretini yaptı. Sonra, hafif sesle, yineledi...

— Ayağa kalk da, davayı açalım...

Mültezim, işareti de, hafif mırıltıyı da duymuştu. Ama, köylünün, kentlinin ortasında, dava ettiği bir çiftci ile eşitliğe bir türlü razı olamadığından, görmezliğe, duymazlığa getirmeyi kurdu... Kadı, birden çatılan kaşları, kalabalığın ortasında bir top gibi patlayan sesiyle, haykırdı.

— Ayağa kalk, dedik...

Neye uğradığını şaşırdı Bey adamı. Birden zıplamak isterken, az daha kapaklanıyordu. Kalabalık, korkuyla irkilmişti ilkin. Sonra, adamın durumunu görende, ince bir kahkaha kapladı gökyüzünü. Daha bir şaşırdı Mültezim. Titreyerek, sararmış bir biçimde dikildi kadının annacına. Ellerini koyacak yer bulamadı. Sonra, Alatan gibi göbeğinin üstüne kenetledi.

Kadı, yine eskisi gibi yayılan yüzüyle, baktı ikisine de...

— Davayı açıyorum... Sen Kirteli köyünden, Alatan adındaki çiftci misin?

— Benim efendim...

— Aygutoğlu Turgut Bey adına, Dimetoka sancağının iltizamını almış olan Makbul Ağa, senden davacıdır. Demektedir ki, Kirteli köyünden Alatan, Bey hakkını kısıntıya uğratıp, zarara girmemize neden olmuştur. Hakkın tam verilmesini ve dahi, çiftcinin cezalandırılmasını, isterim... Ne demektesin?

Alatan, akşam Derviş'in birkaç kez yineliyerek ezberlettiğini unutmuştu korkusundan. Bazı bölük pörçük

cümleler dolanıyor aklında. Ama, bir araya toplayıp, söyleyemiyor bir türlü. Derin derin soluklandı.

— Efendim, şey...

— Ney?

— Biz çiftçiler, her yıl, ürünümüzün onda birini bey hakkı olarkten vermekteyken... - Yutkundu... Bir-kez başlayanda, dervişin anlattıklarının tümü, dizeleni-veriyordu. Sürdüdü... - Makbul Ağamız, bu yıl iltizam hakkının onda ikiye çıktığını. Harman payının böyle ayrılması gerektiğini buyurdu. Biz, dedik ki, bire ağa, her yıl onda bir iken, nice olmaktadır ki, birden iki katına çıkmaktadır hak?.. Bunu verebilemez köylü... Ve dahi, biz verebilemeziz. O zaman, biz Bey buyruğunu yerine getirmekteyiz. Kadıdan karar alıp, bunu uygularız. Ya, hakkımızı tam verirsiniz, ya da topraklarımızdan çıkar-sınız, buyurdu... Korktuk efendim. Dedemizin dedesin-den beri yerleştiğimiz topraklardan atılmak bizi sıktı. Ama, dedik ki, Kadı kararı annacında boynumuz kıldan incedir. Ve dahi, hüküm olmaksızın, hak artırmak, devlet düzenine yaraşmaz. Dediğiniz gibi olsun. Kadımız, kararını bildirsin, biz de ödeyelim borcumuzu... Bırakıp yitti Makbul Ağamız... Baktık ki, sizin mühürlü çağrı-nız gelmiştir. Seyirtip yettik.

Alatan'ın ilkin şaşkın şaşkın bakınıp, sonra böyle-sine düzgün söz dizelemesi, şaşırttı dinleyenleri... Bir-birinin yüzüne bakıp, şaşkınlıklarını belirttiler. Kadı, bak-kışlarını Makbul Ağ'a'ya çevirdi...

— Siz ne demektesiniz?

Makbul Ağ'a, kollarını kocaman kocaman açıp, ka-lın sesiyle, anlatmaya girişti.

— Efendimiz, bilmektesiniz ki, Beylik hakkı art-mıştır... Neden derseniz, Sultanımız kendi payını artır-dığından öte, beyleri tımarlısı bulundukları toprakların iyi bakımı ve dahi ahalî yoksulunun gözetimiyle görev-

lendirmişti. Bunun üzerine, beylik harcamaları dayanılmaz bir hale gelip, beylerimiz buyrukları yerine getiremez duruma düşme tehlikesiyle karşılaşmışlardır. Bu yüzden, bu yıl beyimiz buyurmuştur ki, beylik hakkı, onda birden, beşte bire çıkarılsın. Ve dahi, buna razı gelmeyenler, toprakları terkede. İşte bu kulunuz, direndiği için dava açılmış, topraktan atma ve dahi zarar ziyanın ödenmesi için kadı hükmü gerektiğinden, katınıza başvurulmuştur. Karar, sizindir...

Kalabalık, bukez de Makbul Ağa'yı haklı buldu. Söylediklerinin tümü doğrudu. Kent ve dahi köy yoksullarına bakma yükümü verilmişti Beylere. Çeşme, yol, cami ve dahi konuk odalarının yapım ve bakımı da üstlerine görev sayılmıştı. Bundan öte, Hakanlık hakkı da artırılınca, Bey ne etsin? Çalışana yüklenecek elbet... Kadı, kararını bildirecek şimdi... Hem de Makbul Ağa'nın haklı olduğunu kesinleyerek.

— Kirteli Alatan, Bey Mültezimi Makbul Ağa'nın dediklerine bir yanıtın var mı?

— Diyeceklerimi, dedim efendimiz...

Kadı biran başını eğdi... Sonra, gözleri alev alev yanarak, dikildi.

— Gereği düşünüldü... Hüküm budur ki, Hakanlık hakkının artması, Bey ile Hakan arasındaki bir sorundur. O hakkın artırılması, Beyin çalışan kişinin omuzlarına binmesini gerektirmez. Beylik yükümü, yoksul bakımı dahi böyledir. Kişi egemenliğini adalet üzere görmek diliyorsa, aldığına çoğunu, egemen olduklarına vermek zorundadır... Kirteli Alatan'ın davranışı yerindedir. Toprakta, tezgâhta ve dahi ticaretten, alınacak vergilerin artırılması, harçların belirlenmesi yetkisi, doğrudan Hakan'ın kendi yetkisidir. Buna, bir başkasının, kendiliğinden davranışı suçtur ve dahi cezalandırılması gereklidir. Aygutoğlu Mültezimi Makbul Ağa'dan, Beyin

kendisine, bey payının artırılmasını yazdığı mektubu, Kadılığımıza vermesini buyuruyoruz. Bunu, Kazaskerliğimize, o yolla da Sultanımıza bildirip, Bey hakkında gerekli işlemin yapılmasını isteyeceğiz. Bu doğrudan, egemenlik hakkına saldırıdır. Bize bildirilmeyen yasa, halk üzerinde uygulanamaz... Ve dahi bizim bilgimiz de, Alatan'ın bilgisi üzerindedir. Sonuç olarak, karar budur ki, Alatan haklıdır ...Bey hakkı olarak, yine eskiden olduğu gibi onda bir alınacaktır... Salt Alatan için değil, eğer başka toprak, tezgâh ve dahi ticaretten alınmış hak artığı var ise, tümünün geri verilmesine, divanımızda dava edenlerin haklarının yasalar içinde korunmasına ve Makbul Ağa'nın eğer beyinden buyruk aldıysa, şimdilik bağışlanmasına. Yok, durumunu açıklığa kavuşturamazsa, iki yük akçeye mahkûm edilmesine karar verildi...

Makbul Ağa, yargılamanın başındaki güvenini çoktan yitirmişti. Bir kadı ki, mültezimle, reayayı eşit tutar. Zaten hayır gelmez bu işten... Ama, sonuca değin, yine de umutluydu. Kadı annacında Aygutoğlunun bulunduğunu bilmekte. Kararını ona göre verecek. Olmazsa, kadılığının son bulduğunu sezileyecekti. Ama, sözler karmaşık da olsa, arada anladı ki, kadı kendisi ve dahi Bey hakkında dava açmaktadır, irkilirdi.

Hemen, iki dizinin üstüne düşerek, yakınmaya başladı.

— Bağışlayınız efendimiz. Beyimiz bize buyruğunu, sözlü olarak vermiştir Bunu yazılı olarak isbatlama olanağımız yoktur...

— İyi ya, sorarız Beyinize... Cevap gelinceye özgürsünüz. Ondan sonra, hakkınızda gerekli işlem yapılır. - Sonra Alatan'a döndü... - Bunca ahali içinde, yasaların, Tanrı buyruğuna uygun biçimde yürürlükte ol-

masını bir sen sağladın. Eğer, seni burdan öte rahatsız edecek bir davranışla karşılaşırırsan, kadılığımızın kapısının açık olduğunu unutma. Seyirt gel, davanı bildir. Haklı isen, gerekli işlemi yapar, cezalandırırız yolsuzluk edenleri.

Kalabalık, ilkin anlamamıştı. Öylesine olasız bir işti ki... Dava edilen bir köylünün dava kazanması, öylesine duyulmamıştı ki, şaşkınlık tümünü sardı. Birbirlerinin yüzlerine baktılar. Sonra köy temsilcileri ayaklandı. Kendilerinden fazla alındığı gerekcesiyle, dava açacaklarını bildirdiler. Ardından, tezgâh ve dükkân sahipleri dikildiler.

Makbul Ağa, neye uğradığını bilememişti. Bu yeni yetmeler. Yeni atanan kadılar, eskiler gibi değildi... Hemen beyine bildirmeli durumu. Bildirmeli ki, tez zamanda çaresine baksın. Yoksa bu ahalî, bir kıyama kalkarsa, gelecek yıl, bir damla pay toplamak mümkün olmaz... Seyirtip çıktı kalabalığın arasından. Doğru, mültezim konağına varıp, rahlenin başına çöreklendi...

..

Beyler ve Vezirler, bir denetimi neden sayarak, Evrenos Gazi'nin konağında toplanmışlardı. Tümü, kendi derdinin önceliğine inanıyor, yakınmak için sıra bekliyorlardı.

Çandaroğlu, sırayı kimseye kaptırmadı;

— Bu gidişe bir çare bulmak gerek Gazi Baba... Tüm beylerimiz, dertli ve dahi, dertlerinden ne ettiklerini bilmez durumlara düşmekteler... Karşı çıkıp, durmaksızın adam aramamıza bakmaksızın, sapık fikirli bir derviş, Kazasker olmuştur... Bir yıla yakın bir süre içinde, hemen hemen tüm Urumeli kadılarını değiştirip, kendi öğrencileri ve dahi dervişlerini kadı yapmıştır... Kesilen hükümler; yasalar ne demektedir, diye değil... Davalı ve dahi davacının, kimliği, kişiliği üzerine-

dir. Davacı ya da davalı Bey ya da Bey görevlisi mi, haksızdır. Yoksul mu, haklıdır. Devlet düzeninden çıkar oldu... Beyler kimsenin yüzüne bakamamakta. Buyruklarına karşı geliniyor, yüzlerine karşı gülünüyor.

Aygutoğlu, somut örnekler vermek istercesine atıldı.

— Bizim sancaklarımızdaki tüm kadılar, birleşmiş gibi bizi cezalandırmaktadırlar. Birgün, Hakan'a yakınmak istedik... Vardık katına... Dedik ki, Sultanım, böyle olanda, bizim yüzümüz yerde, başımız darda kalmaktadır. Reaya ve dahi kulluk düzeyindeki tüm uyruklarınızın başını ezmek gerektir. Etmeyiniz. Bu Kazaskeri değiştirip, devlet nedir anlayan birini getiriniz. Yoksa, beylerinizin yakınması gökyüzünü ağacaktır, diyelim, dedik... Hemen kaşlarını çatıp, Kazaskerimizden kıvanıyoruz. O, Timur dahi ödev önerdiğinde yadsımış, hiçbir kimseden görev kabullenmemiştir. Ne yapıyorsa, yasalara ve Tanrı buyruklarına uygun yaptığından güvenliyiz. Dilerseniz, kadıların sizin hakkınızdaki yakınmaları için bir dava açıp, katına götürelim. Ve dahi haksızca uygun davranıp, davranmadığını karşılıklı saptayalım, demez mi? Sesimizi, soluğumuzu kesmek zorunda kaldık... Çünkü ola ki bu deli derviş, bizi suçlamaya kalkışır...

Sorunun birde gerçek yerine indirgenmesi, Evrenos'u pek sevindirdi.

— Bunların amacı başkadır kocalar... İstemektedirler ki, bizim egemenliğimizi yitireler. Ahaliyi bey katına yüceltip, eşitleyerek, yapılmış hizmetlere hiç bakmaksızın, bizleri tüketeler. Bizden size öğüt... Eğer üç - dört yıl daha bu düzen sürerse, Urumelinde tek bey kalmaz. Edinebildiğimiz bilgiye göre, Bedreddin bunu istemektedir zaten. Tüm öğretisi, bey - koca ayırmaksızın, insanların her bakımdan eşitliğidir. Böyle bir punt

bulmuş eline... Bizim ensemizde bilemektedir kılıcını. Size öneririz ki, tezden toplanıp, bir karara varın...

Tam, bir yıla yakın bir süredir, Çelebi Mehmet'le ilişki kurup, sürdürdüğünü ve o'nu, Urumeline çık-maya hazırladığını söyleyecekti. Yutkundu... Bakarsınız, halâ içinde Musa'ya bağlı kalanı vardır. Kulağına ulaştırıverir. «Geçenkez, kurbağayı piliç niyetine yiyip, yakayı sıyırdık. Bukez, derdimizi bile anlattırmaz,» diye düşündü. «Hele bir olsunlar. Pişsinler iyice. Ondan öte kendiliklerinden gelirler eteğine. İşte o zaman, son mektubunu yazar. Sultanım, Urumeli sizi beklemektedir, tez yetişin, der...»

Beyler kararsız. Evrenos'un önerisi, en doğrusu. Tümünden birlik olmaları gerekiyor. Eğer sağlamca tutunurlarsa birbirlerine, atlatırlar bu vartayı...

Ama, her yerden mektup üstüne mektup gelmekte... Heryerde beyler haksız çıkarılmakta. Nerdeyse, geçmiş yıllarda fazla alıp almadıklarının hesabı sorulacak... Öylesi bir cendere ki yörelerinde dolanan. Biran önce kurtulup, sıyrılmak gerek...

Daha çok da oturamazlar.

Çünkü, uzaktan Koyuncu Musa göründü...

Aygutoğlu, yeniden başladı...

— Ençok da bu duruma kızıyoruz biz Gazi Baba... Şu Koyuncu denilen çıplak, Sultan katında bizden üstün tutulmaktadır.

— Bunca ucuzlama yeter olsun artık Gazi Baba. Son öğüdünü ver bize...

— Öğüdümüz odur ki, kendi aranızda birleşip, sağlamca durun. Bizden haber bekleyin.

Koyuncu girdi. Saygıyla sokuldu Evrenos'a. Evrenos, hemen körmüş gibi davrandı.

— Kimdir?

— Ben Gazi Babamız... Koyuncu Musa kulunuz.

Hakanımızın selâm ve saygılarını getirdim. İzniniz olursa, size konuk gelmek diler...

— Hakanımız bu onuru bağışlayanda, bize karşılamak düşer. Neredirler?

— Daha epeyce uzak Gazi Baba. Siz rahatsız olmayınız. Biliriz, yorgunsunuz.

— Olmaz olmaz... Tutun elimizden. Gidip, karşılayalım...

— Buyruğu budur ki Sultanımızın, hiç yorulmayasınız.

— Madem Efendimiz böyle buyurmaktalar, bize uymak düşer.

Koyuncu Musa, aynı saygılı davranışla çıktı.

O gider gitmez, derin birer nefes aldılar.

Çandaroğlu, tümünün adına, sevinçle söylendi.

— Bizim de sizden istediğimiz öğüt buydu Babamız... Her bir şeyi bizden iyi düşünüp, gereğini yerine getireceğinizden kuşkumuz yoktu zaten...

★ ★

Çelebi Mehmet, annacında oturmakta olan Bayezid Paşa'ya uzattı Evrenos'un mektubunu.

— Oku lala... İstediğimiz günler gelmektedir sanırsak...

— Hay hay Sultanım...

Bayezid, uzatılan mektuba kapaklandı. Ağır ağır, göz gezdirdi satırlar üzerinde. Evrenos yakınmaktaydı... Mektubu baştan sona bitirdikten sonra, bakışlarını kaldırdı.

— En başta Evrenos, tüm beylerin, yeni düzenden yakındıklarını bildirmekte Sultanım... Siz, burda Anadolu birliğini iyice sağladınız. Çevrenizdeki beylerden hiçbiri kıpırdanacak durumda değiller. Ancak, şimdilik bize güçlü görünmektedir Musa Çelebi. Biraz daha çürümesini beklemek gerek gibi gelmektedir.

— Ama, bunca kocalar, bizi çağırılmaktayken, durulması değildir artık Lala... Varalım, bir Urumeline geçelim... Beylerimiz, madem bizi istemekteler.

— Karar sizindir Sultanım. Ama, bizce zaman gelmemiştir daha. Beyler bunalmaktadırlar. Ne var ki, bunun karşılığında, ahali, umudunu Musa Çelebi'ye bağlamıştır. Hiçbir zorluk görünmemektedir ortada. O yüzden, hatalı bir davranış olur bize sorarsanız.

— Bizim şaştığımız nedir bilmekte misiniz? Bu bizim budala karındaşımız, ahaliyi nice bağlamıştır kendisine?

— Aynı şaşkınlık bizde de vardır Sultanım...

— Bir neden bulamamakta mısınız?

— Bize kalırsa, Şeyh Bedreddin'in Kazasker atanması yaratmıştır bu olumlu etkiyi... Neden, derseniz, kocalarınızın ve dahi beylerbeyilerinizin de bildirdikleri gibi, Bedreddin, bey ile kul ayırmamaktadır. Cümleyi eşit sayıp, davranışını buna göre ayarlamaktadır. Bu ahalinin elbet hoşuna gider...

— Peki ama, buna ağabeyimiz nice izin verir?

— Derler ki, Bedreddin, Timur'dan bile devlet yükümü almaktan sakınmıştır. Öyle olanda, bir koşul ileri sürmüştür. Birkez kabullendiyse, sözünden dönememektedir.

— Nice bir koşul olabilir ki, bizim budala karındaşımız böylesine üstünde dursun.

— Doğrusu, Bedreddin Şeyhin, bunca akıllı bir yönetim tutturacağını bilmezdik. Musa Çelebimizin seçimi doğru tuttuğunu bilmemiz gerek. Ne yazık ki, anacımızda bulunmakta.

— Dilinizin altında birşey dönmektedir bize kalırsa...

— Böyle sapık fikirlerin zamanı değildir Sultanım. Beyler gereklidir düzen için. Biz, onların üstünde yü-

celmekteyiz? Bedreddin, bunu yitirerek, egemenliğin kuyusunu kazmaktadır. O yüzden, biran önce yitirilmesi gereklidir. Ne var ki, şimdilik belirli bir destek sağlamışlardır kendilerine. Bu destek yitmeden, bir davranış gerekirse, güçlüğe uğrarız...

— Ama, siz de buyurmaktasınız ki, beyler gereklidir. Onlar büsbütün yitirilmeden, varıp, kurtarmamız gerekmez mi düzeni...

— Nice dilerseniz... Biz, beklemeyi öneririz. Beylerden kesin karar almamız gereklidir. Askerleri ve dahi tüm güçleriyle, bizden yana olmalılar...

— Bu mümkün değil Lala... Biz hemen varalım isteriz.

— Neden acele edersiniz?

— Şundan ki, düzen birkez çığırından çıkanda, biz bile gitsek düzeltilmesi olanaksızdır. Kul kendini, bey ile eşit saydı mı birkez, bunun tadını yudumladı mı, bir dahi zor yola getirebiliriz. Varın, siz hazırlık görün... Hemen, Urumeline geçip, ansız bastıralım karındaşımızı. Ansız bastıralım ki, düzenini tersyüz edelim...

— Buyruğunuz başımız üstünedir...

★ ★

Silivri çiftçileri, gemilerden durmaksızın asker çıktığı haberini getiren balıkçılara inanmadılar ilkin. Boğazın bir yakasından, bir yakasına pek çok gemi geçtiğini ve Urumeli yakasına, Yeniçerilerin yığıldığını kendi gözleriyle görmek istediler. Çok beklemeden, öğrendiler gerçeği... Çelebi Mehmet, Urumeline geçmişti askeriyle birlikte...

Hemen bir menzil öteye at koşturup, haber ilettiler...

Bir yandan, haberler gönderilirken, kendi aralarında toplanıp, danışmaya gitmek üzere temsilci seçtiler...

Asker, Silivri ovasında ordugâh kurmuştu.

Bizans İmparatoru, görkemli tuğlarıyla gelip, ordu arasında konaklıyor. Şölenler veriliyordu. Gece karanlığını delen, alazaların bulutlara ağmasını seyreyledi köylüler. Sonra, kadiya gitmiş olan temsilcilerini yolda karşıladılar...

Kadı, haberi Edirne'ye iletip, köylülerin karışmasını buyurmuş...

★ ★

Tekirdağ sancağı, durumu öğrenir öğrenmez, yöresindeki köy ve kentlere haber uçurdu. Ordu, habersizce gelebilirdi. Düzeni korumak, Sultan Musa için çarpışmak isteyenler, hemen sancağa gelsin, denilmekteydi... Kadılar katına çıkıp, beylerle eşit olduklarının bilincine varanlar, baltasını, nacağını toplayarak, Tekirdağ sancağında toplandılar. Bir sarma olursa, burda vuruşmak için, Sancakbeyinin başkanlığında andıçtılar...

★ ★

Kırkkilise kadısı, Botog, çevresine toplamıştı ahaliyi... Caminin içi tıklım tıklım... Kimse kıpırdamıyor. Kadının çağrısı, kentin içinde dolandıktan hemen sonra, herkes işini bırakıp seyirtmişti. Kadı Botog, yöresine bakındı bir süre... Herkesin kendini dinlemekte olduğunu görende, söze başladı...

— Beri bakın karındaşlar... Bir yıla yakın bir süredir, burda sizinle birlik, yeni bir aşamanın çabasını yürütüyoruz. Diliyoruz ki, elbirliğiyle, üreten ve dahi yaratan olan emek sahipleri, haklarına sahip olabilsinler... Bu davranış, elbette soygun ve dahi kendi uyrukları üstünde bile çapu! vurmaya alışmış olanları gocundurmakta. Şimdi haber alındığına göre, Çelebi Mehmet Sultan ve dahi leşkeri, Boğazı aşıp, Silivri ovasında ordugâh kurmuş bulunmaktalar. Hiç kuşkunuz olma-

sın ki, bunlar buraya, Sultanımız Musa Çelebi'nin şö-
len çağrılısı olarak gelmediler. Sizinle eşitliğe dayana-
mayan beylerin, bu düzeni yıkması için yaptıkları çağ-
rıya uymaktalar. İmdi sizden bir soruya yanıt vermeni-
zi istemekteyiz ...Dilediğinizce davranmakta ondan öte
özgürsünüz. Bugünkü durumdan, memnun musunuz?

Kalabalık birbirine baktı ilkin. Sonra, birağızdan-
mış gibi haykırdı.

— Memnunuz...

— Öyleyse, devletin yetişemediği yerde, kendi
kıvancınızı korumak size düşebilir. Edirne yöresinden
son gelen haberler, Sultan'ın ve dahi askerlerinin Uru-
meli uclarında bulunduğunu bildiriyordu. Öğrendik ki,
Tekirdağ Sancağı, kendi korunmasını sağlamak üzere,
ahalisinin savaşıcılığa soyunmasıyla, güçlenmiş. İmdi
öneririz ki, burdan işi gücü tümünden bırakmamak kay-
dile, savaşıcılığa soyunmaya gücü ve dahi bilgisi yeten,
varsın gitsin Tekirdağ üstüne... Orda, Sultanımız ve
dahi askerimiz yetişene dirensin. Yetişende, ahalisinden
güç alan bir ordunun yenmesi, kaçınılmaz gerçektir.
Varınız evlerinize. Düşününüz ve dahi olumlu kararı
kendiniz veriniz. Sanmayınız ki, baskı yapılmaktadır.
Biz insanların yoksulluğunu görerek büyüdük. Bunu or-
tadan kaldırmak dileğiyle, burdaki ödevi kabullendik
Eğer siz de, kendi kıvancınızın korunması gereğini ka-
bullenirseniz, işte punt çıkmıştır önünüze. Gösterin
kendinizi...

Kalabalık, biranda, koşuşarak çıktı camiden. Evi-
ne, tezgâhına, ortasına varan, yay, ok, kılıç, sünü, na-
cak, orak, ne bulduysa davranıp, ötekilerle birlikte bu-
lunmak üzere, cami alanına seyirtti. Botog, gözleri ya-
şararak izledi, yarışircasına savaşa koşuşanlara. Tümü-
nü kutladı. Azık torbalarını boyunlarına geçirerek, Te-

kirdağ yönünde yiten kalabalığın ardından baktı bir süre...

«Buncasını ummazdık... Bir kitlenin, birden ayaklanmasıdır bu. Şeyhimizin, bir yılı aşan bir süre içindeki uygulamasının sonucudur. Ya, bir de gerçek dileğini yerine getirebilse, nice olur insanlar?.. Biz, Medrese'de bilgin yetiştik. Bu durumu görenedek, yaptığımızın iyiliğine ve dahi doğruluğuna inanmaktaydık. Ama, güzelliğinden kuşkuluyduk yine de... Yoksulu, hep tokada ensesini uzatmış ve dahi biz olmasak, hiçbir iş beceremez görürdük. Oysa, onun efendilik için savaşıması, efendi olmasıyla mümkünmüş... Şeyhimiz, tümümüze somut örnekler vermekte... Ve görmekteyiz ki, Urumelinde yepyeni bir düzen filizlenip, boy atmaktadır.

Atmaktadır ya, beyler komazlar bunu ahalinin yanına... Bunca soygundan vazgelmek, kolay değil. Herkesin ürettiğinden, eskisine oranla azbiraz fazla alması, onları nice değiştirdi. Giderek artarsa bu pay... Giderek, daha güçlü olurlar. Beylerin korkusu bu olmalı. Ve de budur. Çelebi Mehmet'i, Anadolu'daki bunca işi bırakıp, Urumeline geçmeye sıvandıran bu korkudur. Ankara'yı anlatmıştı Şeyhimiz...

Beylerin, kuşku ve aceleyle birbiri ardınca yitirmek çabalarının ardındaki gerçeği anlatmıştı bir güzelce... İşte bir örnek daha... Beyler, bir başkasından yardım ummaktalar. Ahali kendisi sıvanmakta savaşa. Bir de bunların egemenlik için vuruşmalarını düşünmekteyiz de şimdi... Doğrusu nice bir bayram olur o zaman. Dileriz ki, görürüz o günleri. Umarız ki, bu emekci kitlesi gerçekten tam hakettiğinin bilincine kısa zamanda varır. Şimdi nice karşı çıkıyorsa Çelebi Mehmet'e, sonra da tüm üstündeki egemenlere öyle karşı çıkar. Ve dahi, kulun kula kulluğu bir iyice kal'kar ortadan. Görür müyüz ola o günleri?..

Neden görmeyelim. Medresede okumaktayken, sonra Hankah'ta ilerletirken bilgimizi, bu günleri düşünebilmekte miydik? Değildik... Börklüce Mustafa urnutlu olduğunu belirttikte, inanmaz inanmaz nice burun bükerdik. Oysa, bir konuşma üstüne, savaşa seyirtti insanlar. Kimin için? Musa Çelebi'nin egemenliğini az-biraz daha perçinlemek için...»

★ ★

Börklüce, saygıyla girdi Bedreddin'in yanına.

— Şeyhim, Kırkkilise yönünden haberler var...

— Haberler mi? Nicedir?

— Botog yeğeniniz bildirmektedir ki, tüm Kırkkilise emekcisi, Tekirdağ sancağına seyirtip, Boğaz'ı aşarak, Silivri ovasına ordugâh kurmuş, Çelebi Mehmet askerini durdurmaya sıvanmıştır. Eğer ordularımız yetiştemezse de tasanız olmasın, bu insanlar, beri yana adem geçirmezler, demektedirler...

— Her yandaki kadı oğullarımızdan gelen haberler bunu doğrulamaktadır. Mutlu raslantı, Hünkâr da yene nice dönmüş idi. Kendisine sunuldu tüm haberler. Nice kıvandı, anlatılamaz. Hemen yarın, yola çıkılacağını sanmaktayız. Ve yine sanmaktayız ki, ahaliye gerek kalmadan ordu bitirecektir işini Çelebi Mehmet'in...

— Bitirecektir ya, beylerin nice bir gizli sevinç içinde olduğunu bilmekte misiniz?

— Salt biz değil, Hünkâr da bilmektedir. Bildiğinden, hele şu iş bir bitsin, ondan öte, gereğini yerine getiririz demektedir.

— Eh artık, nice getirir belli olmaz... Dileriz ki, yeni bir saldırı olmasın...

— Olur Börklücemiz... Birkez başlarsa saldırı durmaz... Durmayanda, nice sonuçlanır pek bilmemekteyiz...

★ ★

Musa Çelebi, Karındaşının Silivri'de olduğunu duyar duymaz irkildi... Tüm haberleri dinledi bir iyice.. Ahalinin kendiliğinden karşı durmaya başladığını, gerekirse vuruşacağını öğrenende, sevinçle zıpladı... Bedreddin'e baktı kıvanarak.

— İşte tohumlar meyvelenmekte Şeyhim...

— Dileriz ki, daha bir gelişip, ağaçlansın... Buncası yeterli değildir. Ahalî, savaşmayı iyi bilmemekte Sultanım... Nice olsa, nice bilse unutmuştur çoktan. O yüzden, orduyu tez yetiştirmek gerek...

— Tasanız olmasın. Bizim askerimiz, iyi eğitim görmüştür. Bugün yoldan gelmiş olsak bile, hemen yarın, sabahleyin yola çıkarız...

Bedreddin, konuşmayı burasında bırakıp, ertesi gün orduya katılmak üzere Hankahına çekilmişti. Ama, sabahleyin uyandığında, Musa Çelebinin ve ordunun gittiğini öğrendi. Sarayağası, Sultanın kendisi için bir belge bıraktığını bildirerek, sundu.

— Şeyhim, siz gittikten sonra düşündük. Hemen yola çıkmakta yarar var. Daha ilerlemeden, ordugâh kurdukları yerde karşılamak isteriz karındaşımızı. O yüzden, yönetimin aksamamasına göz kulak olunuz. Umarız ki, başarı haberlerimizle sevindiririz sizi...

Güldü Bedreddin. Saraydan içeri girerken sezinlemişti durumu. Sezinlemişti ya. Böylesine acele gitmesi için yeni haberlerin gelmiş olması gerekiyordu. Sarayağası karşısında dikilmekte demindenberi...

— Biz gittikten sonra yeni haberler mi geldi?

— Hayır Şeyhim... Efendimiz düşündüler ki, hava sıcak, askerin gece yürümesi daha bir kolay olur. Belki de yarın öğle olmadan Kırkkiliseyi tutar. Molayı orda verirlerse, daha bir dinlenmiş ve dahi yakınlaşmış olurlar. Oyalanmadan yola çıktılar...

— Anlarız...

— Neyi buyurdunuz efendimiz...

— Anlınız ki, Sultanımız, Çelebi Mehmet'e ulaştırılacak haberdan önce varmayı kurmuştur... O yüzden, kocalar yanında, bu sabah yola çıkacağını bildirip, akşam tümünü toplayarak yola koyulmuştur...

Ağaya işaret etti. O çıkarken, gerisini kendi kendine mırıldandı. «Demek, bir bize güvenmektedir Koyuncu Musa'dan öte... Sevindik...»

Tekirdağ Sancağında kalenin içi insan almıyordu. Yöreden durmaksızın kopup gelenler, çevreyi doldurmuş, kalenin dibinde yüzlerce küçük ateş yanmakta. Toplu, bir köyden, bir kentten olanlar azıklarını birleştirerek, akşam yemeklerini pişirmekteler.

Sancakbeyi, kendiliğinden toplanmış insanların arasında dolanıyor.

Kırkkiliseliler'in arasına geldiğinde dikildi.

— Siz neden sıvandınız vuruşmaya?

— Kadımız buyurdu ki, düzeniniz tehlikededir. Sizi eski duruma getirmek için sıvanmışlardır. Boğazdan bu yana. Seyirttik ki, duyuralım sesimizi, biz şimdiki durumdan pek bir kıvanmaktayız. Ve dahi, bunu değiştirmek isteyen, ancak bizi öldürdükten öte varır özlemine...

— Ya, demek böylesi bileli sizi Botog karındaşımız... Yamandır...

— Yaman olmaya yaman. Ama, asıl önemlisi bize, ilkkez hak verdi. Babam anlatırdı ilk zamanların adaletini. Şimdi ben de görmekteyim. Böylesi bir insan, yalan söylemez bize he mi Bey... Sözünü tuttuğumuza iyi ettik he mi?

— Söylemez elbet... Bakın, Tekirdağ ahalisi de sizin gibidir. Daha her bir yandan gelmektedirler. Azbi-

raz önce, Çorlularla konuştuk... Burdan ötede Lülebur-
gazlılar toplaşmakta...

— Toplaşırız Beyim. Toplaşır ve dahi hakkımızı
almak isteyenin hakkından geliriz.

★
★

Sarayağası, Hankahtan içeri yel gibi girdi...

Bedreddin, gecenin bu zamanında seyirtip gelen
adamı görende sıçradı yerinden.

— Hayır haber ummaktayız...

— Hayır Şeyhim... Duanız yardımıyla, efendimiz
Çelebi Mehmet'i perişan edip, yüzgeri kovalamış. Ge-
len haberci, hemen başarı şenliklerinin hazırlanmasını
istediklerini bildirdiğinden, durumu iletelim, dedik...

— Varakoyun, gelmekteyiz...

Sarayağası, geldiği gibi seyirterek çıktı. Bedreddin,
bir süre dayandı ot yastıklara. Sevinçle gözlerini kır-
pıştırdı.

«Bu bizim ilk başarımız. İlk kez, ahali kendini, hak-
kını savunmakta... Ama, asıl güçlükler yeni başlamak-
ta bize kalırsa. Çelebi, bu yenilginin altında kalmak is-
temez... Beyler de... Bukez tümü o yana geçebilir.
Ama, yine de öyle bir şölen hazırlamalıyız ki, tümünün
gözü yılsın, içlerini ürküntü kaplasın...»

Doğruldu sonra...

Kapıya yöneldi hızla. Börklüce, seyirtip gelmektey-
di. Satu ardısıra soluyarak koşuyordu. Şeyhini görür
görmez, topuklarının üstünde yaylanarak durdu.

— Duydunuz mu Şeyhim?..

— Duyduk Börklüce...

— Nice bir sevinç kapladı içimi bilemezsin Bedred-
din Şeyh... Ben demekteydim ki kendim, kendime, an-
nacındakiler kurt. Bu yiğiti yenerler... Ama, duydum
ki, salt Yeniçerilerle hakkından gelmiş, karındaşının.

Börklüce, Satu'nun coşkulu durumuna baktı biran.

— Bizim silâhlanan yoksulumuzu unuttun Satu emmi. Gönderdiğimiz kadılar, her bir yerde, ahâlinin kendi hakkına sahip olmasını sağladılar. Bu, Sultan'ın başarısına güç kattı...

— Onları hiç unutabilmeziz Börklüce oğulluğumuz. Öyle içten sevmekteyiz ki, tümünü. Sazımızın teli, ozanlığımızın dili kaşınmaktadır demindenberi. Hani, demektedir. Bir köşemize çekilsek de, onlar için, bir güzel yiğitleme döktürsek. Sonra utanmaktayız kendimizden... Bu işin, başını çekenleri unutmaktan çekinmekteyiz.

Bedreddin, sevecen sevecen baktı Satu'ya...

— Baş çekenler unutulsa yeğdir emmi. Yeter ki, sen asıl davranan, çemrenenleri unutma ve dahi yaşat gelecek için. Anlasınlar ki, yoksul, kendileri için davranan olanda, onları boşkomaz. Utandırmaz... Ve dahi, hakkını öğrenende, somut olarak görende, korunmasını bir iyice bilir... Dillendir bunları. Dillendir ki, gelecek kuşaklar, nice güçlüklerden geçildiğini anlasınlar bir iyice.

Yürüdü geçti. Saraya varıp, hazırlık görmeliydi. Gelen orduyu yol boyunda, başarısına uygun bir biçimde karşılamak gerekliydi.

Satu, odasına çekildi...

Tam annacına Börklüce'yi oturttu...

— Niceyse Şeyhin yok Hankahta... Senin de pek işin olmamakta. Otur hele ...Gözümüz, bir inanmış güzel insan yüzü göre... Ve dahi, geleceğin aydınlığını o yüzden çıkararak, gönlümüz şenlene...

Sonra, gözlerini bir Börklüce'nin aydınlık yüzünde, bir duvarların köşelerinde dolandırarak düzen tuttu. Küçümencik curası kucağında yitiklere karışıp, yerini salt müzikten bir deve bırakarak, gezinmeye başladı teller üstünde.

Düşünüyordu...

Kelimeler, tümü birden başının içinde dönenip, sıraya dizilmeyi bekler gibiydiler...

Okunu sarınan yoksul, ağızını yüklenen ahi, nacağını çeken oduncu, orağını bileyen üretici... Gözlerinin önünde, bir harman törenine gider gibiydiler. Savaşa gittiklerine, görmeyen inanmaz... Görmeyenlere anlatacak şimdi olupbiteni... Nice?

Yüreğinin derinlerinden bir kuşku gelip saplandı beyninin ortasına. Sonra çatladı kuşku... Toprağını bulmuş bir tohum gibi... Giderek yeşillendi, filizlendi... Ve dönenen kelimeler, dize olmaya başladı.

Cura, kelimelere uygun bir düzen içinde, seyriyip duruyordu.

8

Saruca Paşa, Çelebi Mehmet'in katına varmak istediğini bildirdi Bayezid Paşa'ya... Bayezid, yüzü gözü tozdan görünmeyen Saruca'yı, hemen ardına takarak, doğru Sultan'ın yanına götürdü. Diz kırıp, selâm verdikten sonra, çevresine bakındı Saruca. Çelebi, işaret etti... Urumelinde İki Bayezid'ler denilen Sofu Bayezid ile, Sadrazam Bayezid paşalardan ötesi çıktılar... Yalnız kaldıklarında, konuşmaya başladı Saruca...

— Sultanım, Evrenos Gazi Babamız, geçenkez kendisine haber verilmeden çıkılması ve dahi birlikte tedbir alınmamasından üzgündürler... Ama, ağabeyiniz, Urumelinde, biz Beylere kan ağlatmakta, tümümüze hor bakıp, kırmaktadır... Koyuncu Musa adında, çobanlıktan gelme bir kulu, tümümüze değiştirmek, Kör Şahmerdan denilen bir garip dervişi Beylerbeyisi yaparak, çıplakları azdırmaktadır... Bununla da yetinmeyip, İn-

ceğiz kavgasından sonra, büsbütün baştan çıkmış ve dahi, bizim her sözümüzün altında bir hile arar olmuştur... Sonunda, bizler dayanamadık... Evrenos Gazi Babamızın katına varıp, aman diledik... Size haberi budur ki, Urumelinde, her birşey düzenlenmiştir. Ancak, geçenkez olduğunca, bir sakametlik söz konusu olmaması için, sözlerini aynen size iletmemi buyurdular. Demektedirler ki, Musa Çelebi'den yana olanların çoğunluğu, dövüşmekten anlamaz, baldırıcıplaklardır. Biz, tüm beyler ise, Çelebi Sultan Mehmet'imiz ile bileyiz... Aman, aynı hata işlenmeye... Ve dahi, Boğazdan karşıya geçer geçmez, durulmayarak, doğru Urumeli uçlarına, bizim bölgelerimize geline... Ordan, yine bir dönemeç çizilerek, Edirne yakınlarına yaklaşıla. Sonra yine, Serez üzerine doğru geri çekilene... Bu dolaşım sırasında, yol üstünde bulunan tüm büyük Urumeli beyleri, sizin buyruğunuza katıla... Bundan öte, Çandaroğlu Ali Paşa sizlere ömür, bilmektesiniz. Neyse Musa Çelebimiz, tüm yetkilerini elinden aldığı Sadrazamlık katını, oğlu İbrahim Paşa'ya bağışlamıştır. Ama, İbrahim ve dahi Yeniçeri Ağası Hasan Paşa, bize katılmış bulunmaktadır... Size ilk işareti İbrahim Paşa verecektir... İnceğiz kavgasından sonra, Bizansı kuşatmıştı ağabeyiniz bilmektesiniz. O zaman, bir haraç anlaşması yapıldı... Bu anlaşma gereğince, iki ay sonra, haracı almaya gidecek İbrahim Paşa... Kararlaştırıldığı üzere, ordan doğru katınıza varacaktır. Bu Evrenos Babamızdan gelen işarettir... Hemen durmayıp, Urumeline çıkarak, belirttiği eğimi izleyeceksiniz. Siz, Urumeline çıktığınız anda, Yeniçeri Ağası Hasan Paşa'da kendine inanan askerleriyle, sizden yana geçecektir. Çelebi Musa, bir süre ardınızda dolansın Sultanım. Ondan ötesini, Evrenos babamız, kendileri anlatacaklardır. Bizim katınıza gelmemizdeki amaç, hazırlıklı olmak ve dahi Çan-

daroğlu'nun gelişinden kuşkuyla kapılmamak gerektiğini bildirmektir...

— Anladık Saruca Paşa... Eğlenip dinlenin. Bir iyice dizdik kafamızda yolu. Evrenos Lalamız kaygı duymasın. Bukez, tam istediği gibi yapacağız ...Üstelik duyurun ki, yaptığımız anlaşma gereğince, Bizans da bize yardım edecektir. Çandaroğlu gelir gelmez, biz karşıya sıçrarız. Ondan ötesini bulduğumuzda kararlaştırırız...

— Tamam Sultanım. Biz oyalanmadan dönelim... Evrenos Gazimizin yanında görevdeyiz bilirler. Kuşku duymamaları için hemen başlamalıyız ödevimize...

— Peki nice isterseniz... Yolunuz açık olsun. Saygılarımızı iletiniz Evrenos Lala'ya...

— Başüstüne Sultanım...

Börklüce, ardında Abdal Veli, yanına girdi Bedredin'in...

— Şeyhim, Abdal Veli dervişiniz, sizinle konuşmak diler...

— Buyur, söyle...

— Şeyhim, biz Börklüce dervişinizin buyruğu üzerine Kalenderiler arasına girip, Bursa üstünde cevalandaydık... Mudanya'da bir süre oyalanıp, köçeklenmekteydik ki, bir gemi girdi iskeleye. Baktık, içinden bir atlı sıvışır... Daha ilk görende tanıdık... Bir zamanlar, buyruğunda akıncılık ettiğimiz Saruca Bey idi... Şaşkaşozluğumuzdan, alnımızı şaplaklamakta ve dahi, delilenip atın ardından seyirtmekteyiz ki, nereye gitmekte anlayalım... Sonunda, dilimiz çenemizden aşağı sarkınca, aklımız başımıza geldi. Toparlanıp, bir at çektik altımıza. Bir süre, ardınca gittik... Baktık ki, Bursa yolunda at koşturmaktadır... Bir iş var bunda dedik... Bir iş var

ki, nice ola? Hemen dönüp, haber iletmek amacıyla, daha bir izlemedik ardını. Rumeli uclarında, Sırbıyeliler üstüne akın düzmesi gereken bir koca Paşa, buralarda nice oyalanmaktadır, dedik. Aklımıza geldi ki, Börklüce karındaşımız bizi oralara gönderirken, aklına düz gelmeyecek bir iş olanda, hemen seyirtip dibini araştırmadan haber ilet, bize, demişti... Ben de buyruğu yerine getirmek amacıyla, ilkin atın sahibini buldum. Bu bize gereklidir, helâl et deyip, kuşağımdan bir altın uzattım... Tepikleyip, Mudanya'ya yettim ki, gemi beklemekte... Bir başka gemi aramaktayken, Saruca geldi... Bizi, eski sersem, akılsız Abdal bellemekte olduğundan, niye dolandığımı sordu ...Şeyhim; görmeye Aksaray'a gittiğimi, dönerken burda gemi beklediğimi söyledim... Gel bire Abdal, dedi... Azbiraz coşar, denizin tadını çıkarırsınız... Kubarın yanında niceyse... Bizim gemicilerde de, haşhaş boldur... Dilediğince, çekiştirir, üflersin nefeslerini, demesiyle, ondan önce zıplayıp gemiye tırmandım... Dünyadan habersiz bir kul gibi, yeniden akın koluma dönmekte olduğumu söyleyip, ağzını yokluyorum... Koparabildiğim, yakında Urumelinde kıyametin kopacağı oldu... Ben işi şakaya vurdurup, Saruca Beyim, dedim... Sen Paşalığa sıvanalı, Tanrı katından haberler mi getirmekte olasın? Sözüme bir iyice güldü... Tezgâh iyi kurulanda, Tanrı katı gibidir, Abdal derviş, dedi... Ben anlamadım pek... Demek istediği nedir?.. Ama, iletirsem, Şeyhim bir güzelcene anlar diyerekten, belleğimde tutup, yetiştirdim. Bildiğim buncadır... Gelibolu'na tırmanıp, Edirne üstüne at sürerken, o Keşan'dan doğru vurup, Şahinli'ye yöneldi. Ben de Meriç'i izleyerek, katınıza vardım...

Bedreddin, sırtını sığazladı Abdal Velî'nin... Börklüce'ye göz kırptı...

— Bulunmaz hizmetler görmüştür Abdal oğlu-

muz... Dinlensin... Hem de Satu emmisi ve dahi babasıyla azbiraz hoşlaşıp, unuttuklarını bellesin...

Abdal, şaşkın bakındı Börklüce'ye... Bedreddin, saraya gitmek için çıktı.

— Bire ne dedi Şeyhimiz. Unuttuklarını bellesin nedir?

— Şeyhoğlu Satu'nun katına varınca anlarsın bir iyice...

— Biz unuttuk mu ki öğrendiğimizi, belleyecek olalım?.. Bellediğimizi yaymazlandık mı yoksa?.

— Yenileri vardır ki, senin bile aklın şaşa... Hem de sizin için şarap ayırdık orda...

— Şarap... İşte nice unuttuğumuz varsa, bize belletecek olan budur...

— Eh işte... Çok zaman var ki, Hankah'a uğramadın... Azbiraz da hesaba çeker seni Satu emmimiz.

Abdal Veli, hesaba çeker sözcüğünü duyar duymaz, kapıya atıldı.

— Biz vazgeldik hakkımızdan. Satu Şeyhimiz bir oturdu mu hesap almaya, şarabın yüzünü, sabaha zor görürüz.

— Dur bire, nereye?

— O yüzden demekteyiz ki, azbiraz dolanıp gelelim Edirne meyhanelerini. Sonra dilerse, keyfi gelinceye, hesaba vursun bizi. Sorsun sorusunu, alsın yanıtını. Ama, böyle yol yorgunu, belleğimizdeki uçup muçmasın diye seyirtip gelmişken olmaz...

— Dilersen birkezlik bağışlamasını isterim emmimden...

— Sus aman koca Börklüce... Sen böyle deyende huylanıp, oturur ümüğümüze...

— Peki, birşey demiyelim he mi?

— Deme bire... Deme ki, o soruncaya biz birkaç tas yuvarlayalım...

— Olıdu...

Musa Çelebi, haremde oturmaktaydı. Bedreddin'in geldiğini bildiren Sarayağasına işaret etti. Sonra çevresindeki cariyelere çıkmalarını buyurdu. Bedreddin, çekinerek girdi.

— Zamansız geldim Sultanım. Önemli haberler vardır.

— Ne gibi?

— Beyler sizin hakkınızda haber uçurmaktadırlar karındaşınıza...

— Bunu bilmekteyiz...

— Ama, bukez önemli kişilerden birini göndermektedirler. Bu ya pazarlıktır, ya da bağlılık bildirimi...

— Kim önemli adam?..

— Saruca kulunuz gitmiş Çelebi Mehmet katına...

— Bize, Evrenos buyruğuyla, Sırbistan üzerine saldıracağını bildirmişti.

— Demek ki, asıl amaçları başka...

Ellerini çıırttı Musa... Sarayağası saygıyla girende, kükredi.

— Tez yasavul gönderip, Saruca Paşa'yı çağırırsınlar.

— Hemen Sultanım.

— Bakalım gelsin de anlarız kim nice bir oyun düzmektedir...

— Ben geleceğini sanmamaktayım sultanım. Hazırlıklı olmak gerek...

— Bire nice uğraşırlar bizimle... Tam Bizansı sararız, Sırbıye derdini açarlar başımıza. Onu kotaralım dediğimizde, küçük karındaşımızı hörletirler üstümüze. Şimdi yine, Anadolu topraklarımıza değin, bizim olsun

diye Bizans yöresini tümünden tüketmek isteriz, bu işler çıkar...

— Baştan biliyordunuz bunları Sultanım... Ege-
men egemenliğini vuruşmasız bırakmaz... Hele, Ana-
dolu'da birliği sağlamış karındaşınız olanda, büsbütün
dişlenirler.

— Öyleyse bukez, tümünden yitirelim karındaşımızı.
Tüm umutlarını kursaklarında bırakalım...

— İyi hazırlanınız Sultanım. Biz, bu oyunların al-
tanda Evrenos Gazi'nin parmağını sezinlemekteyiz. Çün-
kü, ikide bir Edirne'den sıvışan, o'nun yanında soluklan-
maktadır...

— Gözü görmez bir kocaya nice güvenseler boş-
tur Şeyhim... Sıkmayın canınızı...

— Biz tedbirli olmayı öneririz... Başladığınız bir
işin kesilmesini istemezseniz, çok dikkatli olmalısınız...

— Oluruz Şeyhim... Tasanız olmasın... Ardımız-
ca bunca insan geldikten öte, biz tümünün hakkından
gelebiliriz.

— Merdce bir kavga olsa, bundan kuşkumuz yok-
tur. Korkarız ki, kalleşlikler ve hıyanetlerle çökertme-
sinler sizi...

— Ettiklerinden daha büyükleri olabilir mi?

— Hıyanetin ölçüsü yoktur Sultanım... Öyle şey-
ler olabilir ki, kişinin parmağı ağzında kalır...

— Şimdiden elimizden geleni yaparız... Ötesini
gördükçe düzene sokmamız gerekir gayrı... Birkez Sa-
ruca'yı ele geçirelim. Konuşturalım bir iyice... Gerisi
çorap söküşü gibi gider... Açarız eski defterleri de, il-
kin yöremizdeki hıyanet ağını temizleriz bir iyice. Sonra
da karındaşımıza varıp, sorarız...

— Nice dilerseniz...

Evrenos, ulağın dediklerini dinledi bir iyice... Kaşlarını çattı. Gözlerini yumup, düşündü. Sakallarını sığazladı...

— Hemen haber iletmek isterdik. Ne var ki Saruca Paşamız, Sırbistan içinden haberler göndermektedir bize. Nerde olduğunu pek bilmemekteyiz. Vargit, Sultanımıza selâm ilet ...Haber için ulak geldiğinde, buyruğunu bildirip, tez yanında olmasını sağlayacağız...

Ulak selâmlayıp çıktı. Yeniden atladı atına. Edirne üstüne koşturdu.

Evrenos, hemen Saruca'yı çağırttı.

— Baka Saruca, anladık ki Musa iyi çalışmakta. Sen geldikten hemen sonra, ulak yetişti. Çelebimiz seni istemektedir. Belki başka bir nedenden ötürü istiyor. Ama, Edirne'ye varmanı tehlikeli bulduk biz. Sırbistan içinde, kavgada olduğunu bildirdik... Daha bir ay gizleyebiliriz seni. Bir ay daha diyelim... Fazla dolanma ortalıkta. Kendine dikkat et... Sonra zaten düzelecek bu işler.

— Buyruğunuz başımız üstünedir Gazi babamız. Nice dilerseniz.

— Sen geç sana ayrılan daireye. Dilersen, ava çık... Ama, ahalinin gözü önünde pek bulunma. Bakar-sın çaşıt kesmiştir herkes. Arandığın duyulur. Dert gelmesin başımıza. Bir iki ay sürdürelim suskumuzu. Sonra biz konuşacağız.

— Hay hay...

Sarayağası haberi bildirdi Musa'ya... Musa, topuklarının üstünde dolanmaya başladı.

— Ya, demek öyle... Sırbistan içlerinden, arada bir haber salarak kavgayı götürür öyle mi? Görürüz Ev-

renos Gazi... Senden de hesabını sorarız bunun. Tez, Evrenos'u çağrıl原因.

Saray Ağası, yeni bir ulak göndermek için yola çıkarken, Çandarolu İbrahim atıldı.

— Sultanım, Bizans'tan haracı almanın zamanı gelmiştir. Buyruğunuz olursa, biz varıp, kendi elimizle teslim alalım...

Biran düşündü Musa. Kuşkuyla bakındı yöresine. Başını salladı.

— Varıp gidin.

— Hemen yola çıkacağız Sultanım. Bizans İmparatoruna bildirmek istediğiniz birşey var mı?

— Selâmlarımızı ve borcunu düzgün öderse, dostluğumuzu götürün.

— Hay hay Sultanım...

Çandarolu, akşamı, ertesi sabahı beklemedi. Hemen atlandı. Yanına yeterince adam aldıktan sonra Hasan Paşa'yı çağırdı.

— Baka Hasan Paşa, biz varmaktayız kararımız gereği. Hemen ardımızdan yola düşüp, yalnız komaya-sın bizi...

— Siz gider gitmez, güvenilir askerlerimle, ben de her zamanki denetimlerimden birine çıkacağım Bizans yönünde. Tasanız olmasın Paşa... Boğazda, beklemekteyiz sizi.

— Biz engeç bir ay sonra eyleme geçireceğimizi sanmaktayız Çelebi Mehmet Sultanı... Siz de tam o zamanda, bu yanda bekleyiniz.

— Kaygılanmayınız efendim. Hiç kaygılanmayınız...

Çandarolu yola çıktı.

Hasan Paşa, kaç zamandır denediği ortayı hazırlığa koyuldu.

Musa, Evrenos'u bekliyordu...

★
★

Börklüce, Satu, Abdal Veli oturmuşlar tartışıyorlardı.

Börklüce, başını salladı.

— Baka kocalarım, bize öyle gelmekte ki, Musa Çelebi'nin yöresindeki çember daralmakta. Ve dahî anı-
larınız ki, Şeyhimizin yerden göğе hakkı vardır.

— Her zaman hakkı olmuştur Şeyhimizin.

— Demişti ki, yoksul kendi düzenini ancak kesin
bir davranışla, kendisi kurabilir. Bir düzen ki, tüm ko-
kuşmuşluğuna karşın, küçük düzeltmelerle sürdürül-
mek istenir, düzelticilerini yer... İşte, şimdi gelişen
olaylar, bize bu kuşkuyu vermektedir.

— Anlamaktayız Börklüce oğulluğumuz. Abdal
Veli oğulluğumuz da anlamaktadır sanırsak... Musa
Çelebi'nin bizim yardımımızla yaptığı, aynı hamamda
tellâkları değiştirmektir... Eski köşeklerin egemenliğini
zedelemektedir, ama yeni ve dahi eskilerden daha az
akıllı köşekler egemen olmaktadır bukez...

Abdal Veli, alnını şaplakladı.

— Eskilerden az akıllı mı?

— Az akıllı ya...

— Nice?

Börklüce, gülerek baktı.

— Şunca ki, eskiler, birkaç kuşaktır bey... Adem
yönetmesini, yasa uygulamasını bunlardan iyi bilmek-
teler. Üstelik, kefare kızlarıyla oynaşa oynaşa, bir iyice
incelmiş, yontulmuşlardır. Şimdi gelenler, senin benim
gibi erlikten, beyliğe sıçramaktadırlar. Bilgisizliklerin-
den, eski beylere özenmektedirler. Yoksul, bir süredir

nefeslenmekteyse, bizim Hankahımızdan, ya da Edirne Medresesinden çıkmış olan, Şeyhimizin ve dahi İsrail Kadı'nın öğrencilerinin doğru davranmasındandır. Eski beyleri ürkütüp, kümeste tilki görmüş tavuk gibi birleştiren de budur işte...

— Anlamaktayım. Şimdi anlamaktayım...

— Yaşa bire Abdal köşek... Sen dahi anladıktan öte, biliriz ki, bunları herkese anlatmak mümkündür...

— Şeyhim, sen benim aklımla hep alay etmekte-sin. Ama, nice kubar keleş olsak da, azbiraz çalışmak-tadır küfemizdeki...

— Bilmez miyiz...

— Eh, madem bilmektesiniz, sürdürelim söyleşiyi. De bakalım Börklüce koca, bunca azgın kurt birleşende ne etmek gerek?

— Bize öyle gelmektedir ki, bunca azgın kurt kü-mese gire ve dahi yaralaya tavukları... Neden dersiniz, iş başından yanlış tutulmuştur. Satu emmimizin buyur-duğu gibi, tellâkların değil, tüm hamamın değişmesi gerekmektedir... Yoksul, bunu aklına komalıdır. Biz tümümüz duygusal davrandık. Dedik ki, Musa da bizim gibi, yoksulu düşünmektedir. Ama, karşılaşacağı düş-manı hiçbir zaman hesaba komadık... Yanıldık...

— Şeyhimiz yanılmadı...

— Yanılmadı. Ama, bizim üstelemelerimiz, yumu-şattı o'nu...

— Öyle bile olsa, Tüm Urumeli, Şeyhimize borç-lanmıştır. Bilmektedirler ki, Bedreddin Kazasker olma-saydı, böylesine sağlam bir adalet süremezdi ülkede. Beyler, tez zaman içinde, Musa'yı da Süleyman'a çevi-rip, kendi davullarını dövdürürlerdi. Urumeli bunu bil-dikten öte, sağlamca yapışır, Şeyhimizin buyruğuna.

— Salt Urumeli değil... Biz Anadolu'da, Bursa yörelerinde dolandık Börklücemizin buyruğu üzerine.

Her yerde denilmekte ki, Urumeli kadıları başka... Onlar olsa burda, biz böylesine sürünmez ve dahi emeğimizin karşılığını alırız. Gördük ki, onlarda da bir özlemdir burdaki somut düzen...

— Özlemdir. Ama, sanırsınız ki, bu özlem çok sürmeye...

— Neden bire Börklücem?.. Neden ürkmektesin bunca?

— Ürkmekteyiz, çünkü bu beyleri bilmekteyiz. Başarı kesin olmasa, yer değiştirmez bunlar. Öylesine bağlanmışlardır ki egemenliklerine, bir küçük kuşku üzerine, en bağlı olduklarını yitiriverirler. Ödlekleşmişlerdir üstelik... Böylesi ödlekleşimin, savaşa girmesi ne demektir bilmemekte misin? Ölçüp biçmişlerdir aylarca... Kesin başarıyı görüp, ondan öte yön değiştirmişlerdir...

— Bir Çandaroğlu'nun, Bizansa Musa Çelebi adına varıp, Mehmet Çelebi adına çıkması bunca önemli mi?

— Düşün ki, bir devletin Başbakanı, Sultanına hıyanet etmektedir...

— Bire bunun babası da az mı köşekti... Kaçkez hıyanet etmiştir Sultanına. Bayezid beyden bu yana bir saysana...

— Ama, bunların her hıyaneti, sultanı yenilgiye sürüklemiştir başından beri. Şimdi ummaktayız ki, Yeniçeri Ağası da o'na katılacak.

— Nerden belli?..

— Şurdan ki, onur borçludur Çandaroğlu'nun babasına. Yolunmuş bir tavuk gibiyken bile, Ağalığı o'nun dayanışmasıyla kurtarmıştır. Öyle olanda, yakındır haberi gelir. Zaten Bizans yöresinde dolanmasını hayra yormamaktayım ben...

— Bire nice bir iştir?.. Bunca hıyanetin ortasında,

Musa'yı bir biz, bir de yoksul mu desteklemektedir?..

— Salt odur güvencesi Çelebi'nin. Bu da daha yerleşmemiş bir düzen için, tehlikelerin en büyüğüdür. Bir küçük ferahlama görmüştür yoksul. Ama, tam güvence içinde değildir. Beyler başlarında durmakta, yeni yeni beyler gelmektedir. Bu yüzden, ikirciklidir yine de...

— Öyleyse, Musa'mız gitti gider desene...

— Bilmem ama, Şeyhimin kara kara düşünmesinden hoşnud değilim ben... Çelebi Mehmet, hazırlıklarını bitirmiş. Bugün yarın, tırmanır yeniden Urumeli-ne...

— Geçenkez beylere dayandı da mı yendi Musa?.. Yine yener, tasalanma sen...

— Göreceğiz Satu emmi. Görecek ve dahi ondan öte karar vereceğiz...

★
★

Sarayağası ayaklarını sürüyerek girdi.

— Evrenos Gazi sefere çıkmış Sultanım. Ulak, ardını izlemekteymiş...

— Anlaşılır... Sonra...

— Hasan Paşa, Boğazın bu yanına geçen Karındaşıınıza katılmış hıyanet edip...

— Karındaşıımız bu yana mı geçmiş?

— Evet Sultanım...

— Hemen haber sal askerlerime. Hazırlansınlar.

— Geçmiş ve dahi oyalanmadan, Hasan Paşa'yı da yanına alarak, Kilyos - Karaburun - Ormanlı yolundan yukarı ağmaya başlamış.

— Tez davranın. İzleyelim...

— Hemen iletayım buyruğunuzu Sultanım...

Mihaloğlu Bedreddin'e baktı. Bedreddin, dinlemekteydi sessizlikle... Ağır ağır konuştu.

— Biz askerlikten anlamayız Sultanım. Ama, gör-

düğümüz bir şeyi anımsadık şimdi. Olayları bağdaştırdık haberlerle... Dinlerseniz, size bir önerimiz olacaktır.

İlkin Mehmet Bey'in yüzü aydınlandı... Tartışmalardan, Sultan üzerindeki etkisinden biliyordu ki, Bedreddin, bilmem dediği halde, bilmektedir... Bakındı. Sultan, ayağa kalkmıştı, Oturdu isteksizce...

— Şeyhim işimiz aceledir. Tez varıp, karındaşımların işini bitirmemiz gerek...

— Bizce acele etmeseniz, daha bir iyi olur.

— Adam çıkmış topraklarıma ülkemizde gezinir ava gider gibi, biz oturalım mı demektesiniz... Olamaz...

Yeniden doğruldu...

— Bizi dinlememektesiniz Sultanım.

— Sözle zaman öldürecek dönem değildir Şeyhim...

— Hele bir dinleyin...

Musa, yüzünü buruşturdu. Gitmekle, kalmak arasında dolandı biran. Oturdu.

— Buyrun, dinlemekteyiz...

— Saruca Paşa, Evrenos yanındayken, Bursa'da görünmektedir Sultanım. Çağrı için adam göndermektesiniz, yok cevabı gelmektedir. Tam Evrenos'u çağırmaktasınız, Sadrazamınız, satlıcana tutulmuş ve dahi paçası tutuşmuş gibi Bizans'a varmaktan söz etmektedir. Evrenos'a giden ulak sefere çıktığı haberini getirirken, Karındaşıınızın Urumeline geçip, hızla uclara sarktığı haberi de birlikte gelmektedir...

Sözünü kesti Musa...

— Uclara sarkmamış, Karadeniz yukarıya ağmış... Sanırsınız ki, acele edersek, Malko, Tırnova dolaylarında yakalar, haddini bildiririz...

— Hiç sanmamaktayız Sultanım. Bize haber gelin-

ceye, dediğiniz yerlerden geçmiştir. Bizim asıl parmak basmak istediğimiz, başka bir sorundur. Bunca hıyanet ortaklığını bir yana bırakınız. Ama, bize öyle gelmektedir ki, bu işler Evrenos'un başı altından çıkmaktadır. Ve dahi, iyi öğrenmiştir Timur düzeni savaşı...

Musa irkilirdi birden. Mihaloğlu, gözlerini kısarak baktı Bedreddin'e... Timur'un ne ilişkisi vardı bu davranışlarla... Musa, sormadan edemedi.

— Anlamadık ...Açıklar mısınız?

— Elbette Sultanım... Bunların amacı, sizi durmaksızın dolandırmak, askerinizi yormaktır. Böylelikle, yoksulun da sizinle birlik olmasını engellemektir. Onları bir belirli yerde toplayıp, savaştırabilirsiniz. Ama, işini gücünü bırakmış ademe, aylarca yol teptiremezsiniz. Bunu bilmektedirler. Siz, ahaliden asker toplasanız **bile**, bunların yarı yoldan dönüp, gideceklerini, yorulan askerin savaşılamaz duruma düşeceğini hesaplamaktadırlar... Timur, öyle etti babanıza... Savaşı dilediği yerde kabullenerek, sizin ordunuzu da dilediğince yönetip yendi...

— Bizim ordumuzu mu yönetti... Nice?

— Bir tartışmamızda demişti ki, komutanın akıllısı, annacındaki orduyu yönetendir. Yoksa, savaşın anlamı kalmaz... Şimdi düşünüyoruz, hakkı var. Evrenos, aynı oyunu oynamak ister size. Kanmayınız. Toplayın yoksulu, kendi bölgesinde bölük bölük bekletin. Bir gereksinim olanda hemen yetişecek biçimde elinizin altında bulundurun. Ve dahi yormayın askerinizi. Bir belli yerde bekleyip, Çelebi'nin yorgun askerini karşılayın... Hatta dilerseniz, bırakın, gelip alsın Edirne'yi... Sonra siz sarıp, bitirin işini...

Musa biran dalmıştı... Bedreddin akıllı konuşturuyor, savaş bilgisinde hiç yaklaşmadığı sorunları önüne seriyordu. Kabullenmek üzereydi Bedreddin'in dedikle-

rini. Öyle ya, ahaliyi savaşmak için sürükleyemez yol boylarında. Oysa bir yerde bekler ve dahi karşılaşırsa gelen orduyu, savaşı kendine en uygun biçimde bitirebilir. Timur, büyük asker ...Karşıdaki orduyu yönetmek hüneri, askerlikte yeni bir bilgi... Tam, kararını veriyordu ki, Sarayağası girdi.

— Asker hazır Sultanım. Öğrendiğimize göre, Karındaşınız, Karacadağı aşır, Tırnova'ya ulaşmak üzere-dir. Denildiğine bakılırsa, Evrenos Gazi de o dolaylarda bulunmaktadır.

Yeni bir atılım geldi içine.

Fırladı yerinden.

— Öyleyse varır üstlerine işlerini orda bitirelim. Öteki köşekler katılmadan, bastıralım.

— Bu olanaksızdır Hakanım.

— Görürsünüz Şeyhim. Biz başuralım, siz de şarsarsınız niceymiş...

Kalktı...

Mihaloğlu Musa'yı izledi...

Kapıdan çıkarken döndü...

— Sizin gelmenizi istememekteyiz. Yönetim için güvenilir kişi gerekli. Hıyanet etmeyecek sizi biliriz. Edirne size teslimidir...

Bedreddin, ses çıkarmadan başını salladı...

Pencereden, Sultan'ın Mihaloğluyla birlikte ata binip, askerın başına geçmesini izledi. Sonra ağır ağır, Hankahına doğru yolaldı...

★
★

Anası koca evde, torunlarının civıltılarıyla avunuyordu kaç zamandır... Bedreddin, üzgün üzgün kapıdan girende, yerinden doğrulmak istedi, başaramadı... Kadı İsrail'i yitirdiği gün, yatağa girmişti. O günden bu yana, Bedreddin'in tüm ilâçlarına karşı, direnmekte, ölümü çağırılmak için, gece gündüz yakarmaktaydı...

Bedreddin, başucuna oturanda, acılı acılı baktı...

— Oğlum, yeter olsun artık... İlâçlarını hatırın yıkılmasın diye içmekteyim... Ama, görmekteyim ki, dünya babansız anlamını çoktan yitirdi... Kazaskerlik için onca baskı yaptılar ki, dayanamadı bence... Şimdi sen, yaşa diyorsun. Kadı İsrail'im gidele, iki yılı bulacak ben halâ yeryüzünde kalmaktayım... Bunca bağlılığın, sevginin ödülü bu olmamalıydı... Sal beni gayrı... Gözümde tütmeğe babanın hayali. Sal ki, varayım yanına... Yalnız komıyayım o'nu... Biz hiç ayrılmadık birbirimizden. Ölüm geldi, ayırdı...

— İç şunu anam... İç ki, derman gelsin içine. Ve dahi sil aklından bu sözleri... Babam, gittiyse, seni bırakmanın iç rahatıyla gitti. Şimdi sen böyle direnende, üzersin bizi...

Kadın, Bedreddin'i kırmamak için, hapı aldı. Dilinin altına kıştırarak, suyu yudumladı.

— Senden çok hoşnudum oğlum... Bilgin ve dahi yaptıklarıyla, babanın gönlünü hoşettin. Dervişliğinden ötürü yakınmaları, giderek kesildi. Bir övünmeye döndü... Bunu sağladın bize... Yıllarca süren üzüncümüzü, somut bir gerçeğe değiştirdin... Senden hoşnuduz bilisin...

Bedreddin, bir ara döndü. Döner dönmez, dilinin altındaki hapı çıkarıp, sakladı Melek Hatun... Günler vardı ki, bu yolu bulmuştu. Bedreddin'i kırmıyor. İçer görünüyordu. Sonra, gizliden hapı atıveriyordu... Artık, kararını kesinlemişti. Dünya'nın İsrailsiz yaşanmıyacağından öylesine güvenliydi ki...

Bedreddin yeniden döndü.

— Bizi sevindirirsin anam...

— Sevinmek hakkındır yavrum...

Ağır ağır gözlerini kapadı... İçinden beliren son

yaşama kıvılcımlarını söndürmek istercesine yutkundu... Nefesleri hafifledi... Sessiz, yakınmasız daldı...

Bedreddin, üstünü örttü ilkin. Sonra, birden kuşku lanarak, eğildi yüzüne doğru. Başını kalbine koydu. Hecanla dikildi.

— Cazibe...

Cazibe, Melek Hatunun çorbasını hazırlamaktaydı Bedreddin'in istediği gibi. Hemen koştu, kapıdan girdi.

— Buyrun efendimiz.

— Tez bir ayna getirin.

Aynayı koşturdu Cazibe... Olanlardan meraka kapılan Mariye de ardı sıra girmişti... Onu öteki cariyeler izlediler. Bedreddin, aynayı bir süre tuttu anasının burnuna, ağzına... Kaldırdı gün ışığına, tek belirti yok. Tuttuğu parlaklıkla balkırmakta ayna...

Gözleri kapalı, bir gülücüğün, belirtisiyle yüzü apaydınlık Melek Hatun'un. Sonunda, özlemini çektiği sevgiliye kavuşmuş gibi... Kırışıklıklarla bezenen yüzünde, şimdi o, gençliğinin bulunmaz güzelliği tutuşmakta...

Bedreddin, hafif açık duran çenesini çekti... Gözrini kapatma gereği bile duymamıştı. Yorganı başından çekmek için kaldırdığında, gözleri büyüdü... Kaç gündür, içirmek için çırpındığı haplar, dertop yatağın içinde duruyordu.

— Hey anacığım, demek bunca kararlıydın gitmekte... Anlamadık... Öyle ya, bir kişi, sevgisini bunca uzun sürdürebilirse... Kocasını böylesine tutkuyla kendi içinde birleştirebilirse, ayrılık acıların en büyüğüdür. Ölüm ayrılığı bile olsa... Bağışla, biz nice olsa bilgeyiz.. Böylesi bir özlemin tutuşmuşluğunu bilmemekteyiz... Bağışla bizi. Sen ölmek istedikce, biz diri bırakmaya çabaladık. Oysa, şimdi anlamaktayız ki, yar sevdası, oğul sevgisinden üstündür...

Cazibe, yorganın başından çekilivermesinden anlamıştı ki, Melek Hatun ölmüştür. Bir hıçkırık, düğüm düğüm yüceldi boğazından. Tam ağzından çıkaracaktı ki, Bedreddin döndü...

— Ağlamayın... O şimdi yariyle buluşmakta... Babamız Kadı İsrail katına varmakta... Sevinip, düğün eylemek gerek...

Susuverdiler...

Hemen tören hazırlığına girişti Bedreddin... Kendi eliyle, gömünceye ayrılmadı başından...

★
★

Evrenos Gazi, çevresindeki beylerle birlikte, Çelebi Mehmet'in ordugâhına yürüdü. Çelebi kapının önüne seyirterek karşıladı gelenleri... Kimsenin, şaşkınlığına al-dırmaksızın eğilip, elini öptü Evrenos'un...

— Lalam, size kavuşmaktan mutlandık...

— Ya biz Sultanım... Öyle bir güzel dolaştınız ki, Ağabeyinizin yöresindeki tüm gönüllüler dağıldı... Bir askerleri kaldı.

— Sınırları ve dahi yolu siz çizdiniz Lala. Siz ne ki buyurdunuz, biz o'nu uyguladık...

— Bundan ötesinde daha bir kolaylanmaktadır iş-ler...

— Siz böyle buyurmaktasınız madem...

— Şimdi yapılacak olanı yineleyelim Sultanım. Siz de bilmektesiniz ki, Urumeli içinde, bir iyice dolandınız. Ağabeyiniz ardınıza düştüğünden, ilkin Tırnova dolayla-rında belirdi. Biz adım adım izlettik kendisini. Ordan, ye-ni haberler alıp, Selânik üstüne geldi... Yeniden dönüp, Kosova'ya yöneldi... Şimdi biz Çamurluova'da toplan-mış bulunuyoruz. Yarın, öteki gün haberimizi alır. Artık, savaşa hazırız Sultanım. Buyurun, adınıza ölelim... Mi-haloğlu Mehmet Bey dışında, tüm Urumeli akıncıları ve dahi beyleri, buyruğunuza girmiş bulunmaktadırlar...

Şırlılarla anlaşmaya varıldı siz Urumeline geçer geçmez Anadolu Beylikleri, zaten güç kıpırdanır... Artık, öyle görünmektedir ki, bize, Devlet kurtulmuş ve dahi başarı sizden yana ağırlık kazanmıştır.

— Ne olmaktaysa, sizin dayanışmanız ve dahi yardımlarınızla olmaktadır. Elbet, biz de, daha önceden size duyurduğumuz üzere, borcumuzun tümünü ödeyeceğiz. Yaşamımızı verdiğimiz birliği böylece sağlarsak, bundan öte, topraklarımızın daha genişlemesi ve ülkeyi babamızın bıraktığı yerden alıp, iyice genişletmeyi kurarız. Tüm isteğimiz, eski gücümüze biran önce sahip olmaktır...

— Bilmekteyiz Sultanım... Biz de bunun için çabalarız... Kullarınız birkez görkemli buyruğunuzda birleştiler mi, ülkenizin genişlemesini sağlamak için vuruşmaya andıçmışlardır.

— Şimdi beklememizi mi önermektesiniz...

— Beklememiz gerekli Sultanım. Yorgun askeriyle gelende, hemen saldırıya geçer, bitirirsiniz bu işi artık...

— Dediğiniz gibi yaptık, şimdiye başardık Lala... Bundan ötesi de, dediğiniz gibi olacaktır.

* *

Abdal Veli, acılı acılı yaklaştı. Sazını kırmış, saçları dertop olmuştu... Bedreddin, daha konuşmasına gerek kalmadan, anladı durumu. Ama, ses çıkarmadı.

— Anlat...

— Anlatması kolay değildir Şeyhim...

— Anlat Veli karındaşı. Anlat ki, içimize sindirelim yenilgiyi...

— Şeyhim... Siz karşı çıkmışsınız kaçan ardında dolanmaya... Dinlememiş Çelebi Musa... Biz, bildiğiniz gibi, ilk sıvanan gönüllüler arasındaydık Satu emmimizle ikimiz, ve dahi Börklüce kâhyanız ile, eski günlerimizi anımsayıp, yayı boynumuza, sadağı çiğnimize, kılıcı be-

limize takaraktan, ardınca seyirtmedeyiz... İlkin Karadeniz yukarı çıktık. Öğrendik ki, Makedonya aşağı inmişlerdir. Ardlarına düştük... Her gittiğimiz yerde, beylerin ve dahi askerlerinin Çelebi Mehmet'e katıldıklarını öğrenip, irkilmekteyiz. Yoksul bizimle olmakta. Yedeklediğimiz nice silâh var ise, tümünü dağıttık. Yetmedi... Bir süre sonra bakmaktayız ki, yoksul bölgesinden uzaklaşanda, sıra özlemine yakalanmaktadır. Bire durun, azbiraz kaldı demeye kalmadan, tesbih taneleri gibi dağılıvermektedir. Biz, Sofya üzerine uzandık. Çelebi Mehmet'in yukarıda, olduğunu öğrendik. Oraya vardık, Selânik'e doğrulduğunu haberlediler. Selânik'te nefeslenelim dedik, duyduk ki, Edirne'ye savlet eylermiş. Hadi, doğrulduk Edirne üstüne. Yarı yolda dediler ki, döndü, Selânik kıyılarında oyalanmaktadır. Askere ve dahi, gönüllülere bıkkınlık gelmekte. Dolanmaktan, tabanlarımız çatlayıp dudaklarımız yarılmakta... Sonra, Çamurluova denilen yerde, yakaladık Çelebi Mehmet'i... Yakaladık dedikse, bizi beklemekte bulduk... Baktık ki, Musa Çelebi'nin haskôşeye oturttuğu beylerin tümü, tuğlarını Mehmet'in otağı yöresine dikmişlerdir... Tam savaş başlayanda, Süleyman Sultanın yoluk tavuğa benzetip, Çelebi Musa'nın onurunu bağışladığı Hasan Paşa sökün etti, Kadı Burhanettin'in Ankara savaşında ettiği gibi... Bir tepenin başına çıkıp, höykürmeye başladı ki, Yeniçerilerim, beni sevenlerim. Ben bu yandayım, sıyrılıp yettin siz de, diye... Ankara'da Yıldırım yetişememişti Kadı Burhaneddin'e Yıldırımken... Burda Musa Çelebimiz bir hamle eyledi... Görülmeye sezadır Şeyhim... Ve dahi uçarla yarışıp, kaçarla atbaşı giden kocalar bile ağızları açık, bakakaldılar... Daha Hasan Paşamız cümlesini tamamlamadan yettiğinleyin, başını alıverdi Sultan Musa... Alıverdi ya, çevresi sarılmıştı Hasan Paşa'nın askeriyle. Öyle bir at oynatmada, öyle bir kılıç savurma-

da ki, Şeyhim, biz savaş erleri sangılığımızdan titremek-
teyiz. Sultan atılarda biz dura mı biliriz? Saldırdık.. İst-
iyoruz ki, erişip, kurtaralım Sultanı. Ve dahi sonra bir
yumulalım nice hayın varsa, tüketelim... Bizim saldırı-
mıza kalmadan, Sultanı kıstırmış olmanın hıncıyla, on-
lar atıldılar. Biz dövüşerekten varmak isteriz tepenin
bağrına. Çelebi askeri yolumuzu kesip, koyuvermez. Bi-
re durun, demeye kalmadı, Musa Çelebimizin, sağ ko-
lunu omuzundan kopardılar. Biran depere tutulmuş gibi
durakladı. Sonra, geri basıp, kopan kolunu kavrayarak,
bize yöneldi... Kopuk kolunu kılıç gibi kullanmakta inan
olsun. Yaralı, acılı olmasına bakmaksızın, öyle bir sa-
vurmakta ki, Hasan Paşa'nın askerleri ürküp gerilemek-
te. Biz çözülmedik. Kendisiyle birlik, azbiraz gerileyip,
yeniden saldırıya geçelim, dedik. Bukez beylerin asker-
leri, sakbanları sıvanmadılar mı üstümüze. Bire imân-
sızlar deyip bir girişiyorduk ki, Hakan aralıktan sıyrıla-
mayıp, bataklığa doğru seyirtti. Ordan dolanıp gelecek
diye bekledik... Akşamı ettik vuruşmayla... Ertesi gün
daha bir hınçlı saldırmak için, Sultanı beklemekteyiz...
Bir de duyduk ki, Saruca Paşa ardına düşmüş bataklık-
ta. Tam kendine bir yol bulmuşken, ardından yetişip, bir
yay kirişiyle boğmuş. Ve dahi kellesini kesip, bizlere
gösterdiler. Savaş anlamını yitirmişti. Nice başladıksa,
Musa için, Musa adına sürdürmekteydik. Ama, Musa
olmayanda, savaşmanın ne gereği var dedi, asker olsun,
gönüllüler olsun... Biz, üçümüz, asker arasından sıyrıl-
ıp, seyirttik ki, size en sağlam haberi iletelim... Şimdi
ordu, başarı şölenleri düzenleyerek gelmekte Edirne'ye..
Satu emmim, azbiraz çizdirdi göğsünü. Börklücemiz de
boynundan yaralıdır...

Bedreddin, hızla doğruldu.

— Bire bu en son mu söylenir? Nerdeler?

— Aşağıdalar Şeyhim. Kendileri öyle buyurduğundan, anlatayım, dedim.

— Hele hele... Yetiş... Düş önümüze...

Abdal Veli sıçradı... Bedreddin'le birlikte, odalarına doğru koştu. Bedreddin, hemen, aşağı indi. Denemeler yaptığı odadan gerekli merhemleri alıp, Satuyla Börklüce'nin odalarına girdi.

— Bu Abdal'a siz mi eğittiniz, ilkin olupbiteni anlatmasını?

— Biz eğittik Şeyhim. Yaralarımızı önemli sanıp, tedbirde kusur edersiniz diye korktuk.

— Tedbiri almışlar tüm hayınlar, kusuru mu kalmış.

Satu'nun göğsünü açtı. Börklüce'nin boynuna baktı. İnceledi bir iyice...

— Neyse ki, çokca derinde değil yaralarınız. Ödümüzü patlatırsınız bire...

— Birşey değil ki Şeyhim. Bir iki hafif sıyrık.

— Ya, sana öyle mi gelmektedir?

— Öyledir ya...

— Ah, bir parmacık daha kakalamalıymış ki, Çelebi askeri kılıcı. O zaman, Börklücemiz için yas tutup, tören düzenlemek çabasına düşmeliymişiz...

Börklüce aldırışsız güldü...

— Duanız yardımıyla, bize kılıç işlemez bellerdik. Doğruymuş öyle mi Şeyhim?..

— Evet, işlemezmiş de, doğrarmış yalnızca... Bırak gevezeliği de, saralım bir iyice...

Merhemleyip sardı yarasını Börklüce'nin. Satu'nunki daha hafifti. Onu da gözden geçirerek, tımarladı...

— İmdi söz dinleyip, birkaç gün dinleneceksiniz. Merhemler işlemeye başlayanda azbiraz ateş yapar, kıpırdamayın ki, bizi sıkıntıya sokmayın.

— Şeyhim, Çelebi çelengi başına takmış, gelmektedir. Siz nice bir tedbir düşünmektesiniz?

— Nice bir tedbir önermektesiniz bize?

— Deriz ki, varalım gidelim Edirne'den...

— Birkez yükümlenmişiz devlet ödevini. Sahibi gelip alıncaya, yerimizde durur ve dahi sonra sararız yükümüzü...

— Ama, size bir kötülük gelmesinden sakınırsınız.

— Kötülük, bize bulaşmaz Satu emmi. Tasanız olmasın. Yapana sıvanır ki, pişmanlık getire...

— Biz yine de tedbirli olmak gerektiğinde direniriz. Bunların gözü dönmüştür. Ve dahi, her bir şeyin sorumlusu olarak, sizi tutmak istemektedirler.

— Hele gelsinler. Görelim nice davranırlar...

— Kendinize çok mu güvenmektesiniz Şeyhim...

— İnancımıza güvenmekteyiz. Biz doğru bulduğumuzu işledik... O yüzden tasanız olmasın...

★ ★

Çelebi Mehmet, çevresinde toplanmış beylere keyifli keyifli baktı. Sonra kaşlarını çatarak Bedreddin'e döndü...

— Eh, Şeyh Bedreddin, sonunda karşılaştık öyle mi?

— Karşılaşmamak elimizde değildir Sultanım.

— Biz duymuştuk ki, devlet görevi kabullenmektesiniz. Bir bilgin olarak kalmayı, her tür ödeve yeğlemektesiniz. Bir de bakıyoruz ki, sizi Musa Çelebi'nin Kazaskeri olarak annacımızda buluyoruz. Bu nice bir iştir?..

— Biz bir işi, başkalarının düşüncesi üstüne değil, kendi kararımız ve bilincimiz gerektirdiği için işleriz.

— Beyler yapılan işlerden ve dahi Urumelinde bozulan düzenden sizi sorumlu tutmaktadırlar.

— Kimse kendini sorumlu tutamadığındandır bu..

— Nice bir sözdür harcadığınız?

— Hıyanet üzerine ortaklık olmaz Hakanım. Olanda, tez dağılır, çabuk biter... Biz bunu bildiğimizden, bulaşmadık haksızlığa... Diledik ki, çığırından çıkan işler düzene girsin. Olmadı. Hayınlar, hıyanetlerini sürdürdüler... Babanız zamanında başlayan pislik, sürüp gitmektedir. Bizi bununla suçlayamayacakları için, sorumlu tutmaktadırlar besbelli... Eğer sorumluluk, adalet üzre davranmaksa, sorumluyuz...

— Kadılarınız, davalarda hep beylere karşı sonuçlar verirlermiş...

— Beylerin haksızlığını, yolsuzluğunu isbatlar bu. Kadılarımızın düşmanlığını değil.

— Ya bey, buyruğuna sahip olamayanda, nice yürür işler...

— Bey kendi uyruğunu çapulladı mı, daha iyi yürümez bilirdik. Demek yanılmaktaymışız.

— Bizim beylerimiz öyle biriş etmezler...

— Eh, siz de görür ve dahi iştirirsiniz. Biz burda, üstümüze yüklenmiş olan devlet görevini, geri vermek için bulunuruz.

— Bizimle tartışmak istemezsiniz anlarız...

— Tartışmak... Yeryüzünde herkim olursa, tartışırız biz. Biliriz ki, birşey verdiğimiz ölçüde alırız. Ama, haksızlık üzre bir tartışmaya girmek istemeyiz. Korkarız ki, bize de bulaşa ve yoksul hakkıyla sorumlu olmak durumuna düşüre.

— Biz mi yoksul hakkını çiğnemekteyiz. Bilmektesiniz ki, bizim indimizde herkes eşittir... Soframız her kuşa açıktır. Ve dahi, her cuma kendi elimizle, yoksula yemek dağıtıp, doyurmaktayız...

— İşte asıl anlaşılamayacağımız nokta... Biz demektediriz ki, yoksul olmasın... Olmasın ki, bir iyi yürekli egemen çıkıp, o'nun haftada bir doyumunu sağ-

İlamasın... Yaptığınızı iyilik mi saymaktasınız siz?.. Bir sahibin, haftada altı gün kamçılادی hayvanına, birgün şeker vermesi, iyiliğinden midir? Bizim bildiğimiz asıl iyilik, atın kamçılanmaması, üstüne gerektiğinden fazla yük sarılmamasıdır...

— Bizi suçlarsınız.

— Suçlama değildir sözlerimiz. Aydınlatmadır...

Evrenos dayanamadı... Araya girdi.

— Görmektesiniz Sultanım. Bunca iş olupbitmiştir, halâ uslanmamakta, uslanmayacağını açıkca belirtmektedir... Tez davranıp, gidermek gerekir böylesini.

Bedreddin, sessiz baktı Evrenos'a... Sonra Çelebi Mehmet'e çevirdi bakışlarını.

— Biz bildiğimizden, yanlışlığı isbatlanıncaya şaşmayız Hakanım... Kuşca canımız da, hiçbir zaman, olduğundan fazla değer taşımamıştır gözümüzde... Kellemizi kurtarmak için, ne oyuna başvururuz, ne yakarıya... İşte başımız, işte buyruğunuz... Ama, bilmenizi isteriz ki, nice sağlam tutunuyor sanırsanız sanınız, bu düzen yürümez... Hele sizin getireceğiniz, hiç ayakta duramaz... Biz bunu bildiğimiz için Musa Çelebiye yardım ettik... Siz bilmemektesiniz. Bilemiyeceksiniz. Belki birliği sağlar, güçlü bir devletin temellerini sağlamlaştırırsınız yeniden. Şimdi yoksul, yoksulluğunun bilincinde değil... Öğrendiğinde, kendi egemenliği için vuruştığında, şimdi sizi kışkırtanlar, yeni efendiler aramaya debelenir, bunu da bir iyice biliriz...

Bayezid Paşa dayanamadı.

— Bire nice bir konuşmadır ki, Hünkâr katında olduğunuzu unutup, Hankahınızda acemi dervişlerinize ders verir gibi konuşmaktasınız. Susulun... Saygı gösterin ki, bağışlanmayı hakedebilesiniz.

— Biz kimseden bağışlanma dilemiyoruz... Dilediğimiz tek şey, insanların iyiliğidir... Bundan öte, bi-

zim başımızı da, sizinki kadar sevgili mi sanmaktasınız? Hiç değil Bayezid Paşa... Biz yoksul hakkı yemedik, kimseyi soymadık ve dahi hiçkimseye hıyanet etmedik. O yüzden kimseden bağışlanma dilemeye niyetimiz yoktur. Herkes işlevini görür yeryüzünde. Ya doğru, ya eğri ...Biz inandığımız gibi davranmaktayız...

— Sultanım, bizi hıyanetle suçlar bu adam... Annacımızda çıkıp, edepsizce sözler eder. Daha veremeyecek misiniz cezasını?

Çelebi Mehmet, kendisinin hiçbir zaman söylemeyeceği sözleri, Bedreddin'in ağzından duymaktan, biran hoşnuttu. Bayezid Paşa'nın debelenmesi sonucu, ayıldı. Dikildi tahtında. Gözlerini sert sert gezdirdi çevresinde.

— Lalamızın dediği doğrudur. Bunca sözü nice edebilmektesiniz? Hangi güce dayanarak?

— Bizim gücümüz ve dahi tek dayanağımız doğrudur Çelebi Sultan... Doğru bildiğimizi savunuruz. Zaten o yüzden değil midir, bunların gücü yetmemektedir bizi yitirmeye de, sizi kışkırtmaktadırlar...

— Bakarız siz de onlara yardımcı olmaktadır...

— Yardımcı... Hem de bunlara... Yok Hakanım, olamaz...

— Bire bizi azarlamaktadır. Nice bir iştir ki, Sultanım, halâ bize teslim etmemekte direnirsiniz. Tez, Sultanının yanına gönderilmesini engellersiniz...

Çelebi bu kez alayla çıkıştı Bayezid Paşa'ya...

— Fetva isteriz Lala... Şeyh Bedreddin, çok iyi bilmektedir kuralları. Anlarız ki, dediklerince vardır... Gerçek bir bilgidir. Bizim, bir egemen olarak, yasaya uygunsuz davranmamızı sağlamaya çalışmaktadır. Sizden fetva isteriz, bir bilginin gidermek için. Verebilir misiniz?

Birden ses kesildi toplulukta. Yükselen mırıltılar,

Sultan'ın öfkesi annacında dağılıp yitiverdi. Evrenos, işittiği azarın etkisiyle, çoktan sessizleşmişti. Dudaklarını kıpırdattı... Tümü kulak kesildiler.

— Annacımızdaki bir bilgin değildir Sultanım. Şu an, yenilmiş bir Sultanın Kazaskeri ile karşı karşıyayız... Bu bakımdan, savaş suçlusu olarak, istenilen cezayı verebiliriz...

Bedreddin, gülerek baktı Evrenos'a...

— Doğrudur Sultanım. Biz, şu an, yenilmiş bir Sultanın Kazaskeriyiz. Dilerseniz, savaş suçlusu olarak, cezalandırabilirsiniz. Kıvanç duyarız bundan. Döğüşe katılamadık... Merdce, kavga alanında gidemedik. Ama, yine de yenilgiyi yüreğimizde paylaştığımız için, namerdce bile olsa, cezalanmak hoşnud eder bizi. Üstelik, birşey daha öğrenmiş oluruz. Gazi Evrenos kocamız, kaçmakta, kellesini kurtarmak için oyun düzmekte olduğunca, tedbir bulmakta da usta imiş... Kutlarınız kendisini...

Çelebi düşünüyordu. Bedreddin'in söylediklerinin tümü doğru... Zaten o suçlarken, tümü ürküntüyle bakınmaktaydı... Sonunda, bildirdi kararını.

— Günlük, bir yük akce ücretle, sizi emekliye ayırıp, İznik'de oturmaya koşulladık. Kararımız budur. Yanınıza dilediğinizi alabilirsiniz. Yeter ki, yeni bir fesat karıştırılmaya...

1

Çarşayı dolanarak giden taş yolun sonunda, tepenin hemen yamacındaki evden, göle daldı Bedreddin'in bakışları... Süzgün, üzünçlü bir dalgınlıkla, gecenin koyuluğunda, kararan sulara baktı. Biriki, balıkçı sandalının kandili ışıldadı ilkin. Sonra, giderek unutuldu göl... Bir başına, gökteki uzak yıldızlar ve onlara özenen Bedreddin'in tutkulu bakışlarıyla yıkandı uzun uzun...

Cazibe, sessizce gelip, yanına diz çökmüştü. Sezinlemedi Bedreddin.

Uzun süre, gölden alamadı bakışlarını. Beyninin derinliklerinde aydınlanıp karanlık sular örneği düşünceler gelişmekteydi. Ama, bunları kendinden bile gizlemek amacıyla suskusunu sürdürdü...

Cazibe, her tür çile yoldaşlığının alışkanlığıyla, sessiz bakıyor, Bedreddin'in her noktasını inceliyordu...

«Yirmi yıl var ki, böylesine dalgınlaştığını göstermedi bize... Yirmi yıl var ki, belli etmedi düşüncelerinin derinlerinden hangi pınarlar fışkırmaktadır. Hep aydınlık yanını gördük, tıpkı gökteki Ay gibi... İşte şimdi, o aydınlığın hangi derinliklerden, hangi çileler karşılığında çekilip çıkarıldığını ilk kez görebiliyorum.

Ve bir iyice anlıyorum ki, insanların mutluluğuna çalışmak, güç iş... Başarının yaklaştığını sandığın anlarda, dönencesini tamamlayan Ay gibi, gözlerinin önünde yitip gitmesine katlanmak gerek.

Katlanıyor Efendim... Yıllardır, bu güç işlevin aldatmacalarına, güçlüklerine ve kişi beynini oyup giden acılarına katlanıyor. Nice bir güç gerekli insanda ki, böylesine sürdürebilsin inancını. Nice inanmış olmak gerekli ki, hiçbir yılgınlık göstermeden, herkezinde yenide başlayabilsin...

Beni sezinlemedi bile...

Kendi içindeki hesaplaşmayla öylesine ilişkisini sağlamlamış olmalı.»

Karanlık, daha bir çöküyor gölün üstüne... Ama, karanlık koyulaştıkça, Bedreddin, sanki daha bir iyi görüyormuş gibi uzatıyor bakışlarını... Gölün derinliklerinde bir yol açılıyor önünde. Aydınlık, berrak bir yol. Ordan ilerliyor durmaksızın. İnsanların, her tür egemenlik karşısında dikildikleri bir ülke canlanıyor gözlerinin önünde.

Balıklar kaynaşmakta gölün derinlerinde. Ama, Bedreddin için, belleğinde uyanan ülke gölden uzaklarda. Derinlerde ya da yücelerde. Bunu kestirmek kolay değil... Gördükleri, gelecek günlerin hayali... Kopkoyu bir karanlığın içinde, iki ışık yolu gibi açılan aydınlıktan, bilinmeyen uzaklara kaymış şimdi...

«Biz kusur etmedik... Uyardık Musa'yı... Ama, uyarımıza kulak asılmadı... Anladık Evrenos'un nice bir oyun edeceğini. Anladık ve anlattık. Görülmekte ki, bunlar bireysel savaş anlayışından kurtulabilmiş değilfer... Urumeli derinliklerinde, her biri bir sultanlık büyüklüğünde bölgelere egemenlik etmekte. Her biri, bir başlarına krallarla, voyvodolarla, savaş ve barış etmekte. Yine de, görmeden kavganın nice olduğunu

bilmemektedirler... Timur Bayezid'e ne ettiyse, Evrenos Musa'ya aynı oyunu oynadı... Biliyorduk bunu. Sezinlemiştik... Musa, yiğitliğine güvendi. Yıldırım daha az yiğit değildi ki...

Oysa, Timur nice söylemişti...

Yiğitlik, kişilerin savaşında önemlidir. Ozan nice yüreğiyle konuşur. Yiğit de öyle, yüreğiyle vuruşanda hakeder kavganın sonunu... Ama, başbuğ'un yiğitliği savaşın başarıyla sonuçlanmasındadır... Teke tek vuruşmada yasak olan, yanlış olan nice iş varsa, toplu savaşta geçerlidir. Hele bir de ustaca yapılmışsa, perişan eder ki düşmanı, en geçerlisidir...

İşte, Musa'nın tutsak olmasına, Timur söyleşilerinin bulunmasına karşın anlamadığı, anlayamadığı bu. Bunu biz anladık... Anlaşılmakta ki, Evrenos da anlamış...

Şimdi...

Şimdi yeni bir düzen başlamakta bizim için. Gördük ki, bir egemene dayanarak, tepeden işler kurcalamak yeterli değil... Kurduğumuz düzen değişecek baştan sona... Atadığımız kadılar, ya beylerden yana hüküm keser olacaklar. Ya tümünün yerine, yenileri getirilecek... Oysa, ahali, kendi hakkına sahip çıkar, görevlilerini kendisi seçerse, böyle durumlar hiçbir zaman doğmaz... Ama, görevlileri seçerken, herkesin ekonomik bakımdan eşit olması gerekir. Yoksa, güçlünün egemenliği altında kalırlar... Beyler kimi istiyorsa, o'nu seçip, getirirler göreve...

Bizim istediğimiz bu değil...

Musa tahtta otururken, ahaliye sorulsa, Musa'yı seçerdi... Yok, Çelebi gelende, en baş yönetici o'dur... Nice geldiler?

İşte en önemli soru bu Bedreddin... Musa da, Çelebi Mehmet de yenerek geldiler. Demek egemenliğin

ilk koşulu, yenmek... Halk kendi egemenliğine sahip olmak istemekteyse, ilkin varolan egemenleri yenmek zorunluğundadır...

Dervişlerimize bunu anlatmalıyız... Bir iyice yerleştirmeliyiz kafalarına. Ve dahi, zamanı gelende, hiç bir noksanı kalmamış bir hazırlık ile yola çıkmalıyız... Aylardır, şu küçümencik kasabada, durmaksızın aklı-mızdan geçirdiklerimiz bunlar... En iyi yol, nedir?..

Şimdiye hep kaçındık savaştan. Ama, nereye gittikse, kimi gördükse savaşmaktadır. Demek ki, savaş kaçınılmaz. Salt egemenlere öğüt vermekle, haksızlıkların, yolsuzlukların hakkından gelmek mümkün değil... Öyleyse, bundan öte, öğüt, yoksulun kılıcı olmalıdır. Kavga öyle bir başlamalıdır ki, yoksul, kendi hakkı için ölsün birkez... Şimdiye hep bir egemenden, ötekini egemenliğini kurtarmak için verdi canını. Anlasın ki, bundan öte ölüm, kendi egemenliğinin sancağı olmaktadır...

Madem bizi Anadolu'ya sürdüler...

Bir iyice inceleyelim Anadolu'yu... Sorup soruşturalım. Ondan sonra, başlatırız kavgayı... Öyle bir kavga ki, yeryüzünden, tüm egemenleri silip süpürmelidir...»

İçini çekti...

Karar vermenin sezgisiyle, yanında birinin bulunduğunu anladı. İrkildi...

— Kimdir?

— Benim efendim... Rahatsız olmamanız için, kandili yakmadım...

— Cazibe...

— Buyrunuz Şeyhim...

Kolunu uzattı Bedreddin... Omuzlarından sardı karnısını... Okşadı bir süre...

— Karanlık nice yoğunlaşmakta değil mi?

— Sezinlemedim efendim.

— Sezinlemedin mi? Nice?

— Çünkü size bakmaktaydım...

Daha bir sıktı kolunu Bedreddin. Cazibe, belli belirsiz inledi...

— Bilmekte misin hatunumuz... Bazen yorgunluklarımız oluyor. Dertlerimiz, başımızın içinden. burnumuzun ucuna geliyor. Tam, üzücün kucağında dalgalanacakken, seni buluyoruz yanımızda. Sezinlemiş, görmüş, bilmiş gibi... Oturuyorsun... Soluklarını bile duymuyoruz uzun süre. Bir de bakıyoruz ki, yanibaşımızdasın... Dinleniyor, tüm sıkıntılardan kurtulup, rahatlıyoruz. Nice yıl geçti aradan!..

— Nice yıl mı efendim?.. Bana dün gibi gelmekte...

— Benim de diyeceğim oydu... Öylesine bir mutluluk oldu senin yanımda bulunman...

— Kendinizi çok üzüyorsunuz efendimiz.

— Üzmek mi? Yaşamımız boyunca üzülecek biriş yapmadık... Çelebi Mehmet azbiraz daha cesur ya da çevresindekiler gibi azbiraz daha cahil olsaydı, tüm üzüncülerden kurtulmuştuk şimdi...

— Aman efendim... Siz ki, yaşamak, daha çok yaşamak ve sürekli yaşamak isteyen, buna da kuşkusuz layık olan bir yüce kişisiniz. Ölümü nice düşünmektesiniz?..

— Ölümü hiç aklımızdan çıkarmadık ki Cazibe... O hep bizimle birlikte oldu. Öylesine alıştık ve dahi seviştik ki, en yaklaştığı zamanlarda bile, yeni bir atılım kaynağı haline geldi artık... İşte yine, öyledir durum...

— Yeni bir atılımın hazırlığındasınız. Ben de sezdim... Umarım iyi olur...

— İyi olacak Cazibe... Öylesine iyi olacak ki, in-

sanlar öğrenecek gerçek mutluluğu... Kişi onurunun yüceliği üstüne nice savaşmak gerektiğini belleyecekler bir iyice... Ve dahi, savaşacaklar... Egemenlerin burnundan getirmecesine... Hiç tasamız yok insanlardan yana, hiç kuşku duymuyoruz yarından... Hadi artık kandili yak...

Çinici Ahisi, kalfasının sıvanmış ayaklarına bulaşan çamura bakıyor. Arada bir, iki parmağının arasındaezip, yokluyor kili... Az daha su, az daha toprak buyruklarını ardarda patlatıyor. ıraklar, ellerinin, parmaklarının işaretine göre yerine getiriyorlar buyruklarını. Bir vıcıklaşıyor kil... Bir sertleşiyor... Kalfa, ayaklarının altındaki çamurun, zaman zaman canlanıp, zaman zaman yittiğini sezer gibi...

İlk karmaya başladığında çıraklar yapar bu işi, kalfanın gözetiminde. Çamur, ini hamuru haline gelirken, kendisi soyunup, çırakları çeker kıyıya... İyice yumuşayıp, tüm hava kabarcıklarından, tüm gözeneklerinden arınmaya başladı mı, ustaların başaracağı bir işlev haline gelmektedir de ondan...

Kalfa, ayak bileklerinde, topuklarında canlılığını sezdiği çamurun, inileşmesini düşünüyor. Çok sevdiği bir zenaat bu... Babasından kalma... Gözleri yarı kapalı, tüm dikkatini ayaklarının altında bir sevgili eli gibi okşayan çamura vermiş... Bir küçük hava kabarcığını, bir hamurlaşmamış küçümencik topağı, ince bir kum tanesinin cızırtısını hemen anlıyor. Ustası, bir çamura, bir ayaklarına bakıyor.

Bileklerinin, giderek sakızlaşan çamurdan arındığını sezinliyor kalfa. İyice yoğruldu mu, bulaşmaz artık. Ustası der ki, «ininin hamurunu karmak bir hnerse, pişirmek bin hünerdir...» Asıl berraklığını, rengini ve yaşama gücünü bu karma ve pişirme hüneri verir ini-

ye... Bazen öylesine doğal renkler bezenir ki, örnek diye saklarlar... Ve o rengi tutturmak için, uğraşırlar günlerce... Kişi kalıcılığını bilende, daha bir güçlü sarılır işlevine ...

Kalfa bu bilinçle yetişti ... Ahilik töresine göre, dedesinin dedesinden çinici bir ailenin son kuşağı... Ustası da öyle... Yapıtları, camileri, okulları süslüyor... Ve önünden geçerlerken, içleri titriyor... Bu maviyi dedem bulmuştu... Bu pembe, amcamın ustalığından gelme...

Yüz yıllar derinliğinden, belki de yüzyıllar ötesine, ustalığın, zenaatın saygısını iletecek bunlar... «Bir alsam peştemalı... Bir kendi tezgâhımı kursam,» diye geçiriyor içinden... «Her rengi deneyeceğim... Yeni renkler bulacağım çininin parlaklığında... Yeni renkler vereceğim... Kentimiz, Osmanoğullarının adıyla yüceldi şimdiye... Bundan öteye benim adımla yücelsin... Daha önemlisi, zenaatımın adıyla anılsın istiyorum...

Bunu sağlamak bana bağlı...

İyi bakarsam ustamın eline... İyi dinlersem sözünü... Birgün tezgâhımın başına geçtiğimde, ben de iyisini yaparım...»

Gözlerinin ışıltısından, gelecek günlerin aydınlığı balıyor. Ayaklarının altındaki çamur, yeniden bir canlı gibi kıvranmaya başladı... Belli ki, kıvamına geldi gelecek... Az sonra, ustası, «tamamdır... Dökelim kâplara, fırınlayalım, diyecek...»

«Yaptığımız çiniler, uzak ülkelerden istenmekte... Neden bu? İşlevimizi severek yapmaktayız da ondan... Ne demiş pirlerimiz... Sevgi, toprağa can verir... Bizim yaptığımız ne? Gönümüzün tüm sevgisini kil parçacıklarına akıtmak... Ve hünerimizin karşılığını insanların açık ağızlarındaki hayranlıktan toplamak...»

İznik çarşısının iki yanında uzayıp gitmekte çini-

ciler ortası... Derin, karanlığa yakın dükkânların dibinde, çini fırınları... Önde, kalıplar... En önde, harç çukuru. Girişin hemen sağında, bir küçük tezgâh... Boyalar, ot köklerinin boya gereçleri olarak yığılı durduğu raflar... Solda bir kocaman eleklenmiş kil toprağı... Çamur çukurunun hemen yanında, adam boyundan büyük, su küpleri...

Çinici ahisi, kendinden geçmiş...

Gözleri çamurun devinmesinde... Parmakları, son yoklamaları yapıyor. Kalfasının ayağı, mermere batıp çıkmakta sanki... Tüm sıvaşıklardan arınmış.

Çamur, besbelli son gözeneklerinden arınıyor... Kendi canlanmasını biran önce kutlamak ister gibi kıvrıyor her çığnenişte...

Çıraklar, ustalarının buyruğuyla, kalıpları hazırlamaya başladılar.

Bir önceki dökümden kalmış parçacıkları temizliyor. Yumuşak yaş bezlerle, dört bir yanını siliyorlar tahta kalıpların... Sanki ellerindekiler tahta değil... Kahverenginin ışıltılı ışıltısıyla yanan maden dörtgenler...

Usta, kalfasının yarı kapalı gözlerine, eliyle yeter işaretini verdi...

Sıyrılıp çıktı çamurun içinden kalfa...

Mermer merdanesini kaptı...

Çıraklar, bir yandan kalıpları dizelerken, bir yandan çamur topaklarını uzatmaya başladılar... Mermer altlıklar üstünde, her kalıbın ayrı bir yeri var. Yerleşiyor... Ve çamur topağı, üstünden mermer merdane geçince, yayılıp, sıvanıyor bir iyice kalıba... Böyle bir süre kuruyacak. Sonra, kalıplardan sökülüp, fırına dizelenecekler...

Dükkânın ardında gölgelik var...

Usta, elinde boya kaplarıyla kalfasını izliyor... Renkler, bir düzeyde akıyor çamurun üstüne. Kimisini

atlıyor. Kimisine değişik renkler katıyor... Çamur bitinceye, sürüyor tümünün kimiı kimiıllıkları...

ıraklar, kalıpları alışkın ellerle gölgeliğe götürürken, fırının başına geçiyor usta. Göz kararıyla, sıcaklık derecesini ölçüyor bir iyice... «Ateşı aynı tutun,» diye buyuruyor çıraklarına...

Yandaki inici Ahisi, ellerindeki boya lekelerini bir bezde temizleyerek, dalıyor tezgâha...

— Beri bak Yakup Ahi, dinledin mi dünkü söyleşiyi?

— Dinledim...

— Akşamdan beri durmaksızın döndürüp durmaktayım kafamda... Biz bu işlevi, babamızdan kalmıştır. Ahilik töresinde, babadan kalan, daha bir ilerletilmek gerek, diye işlerdik... Oysa, dünkü konuşmadan sonra, bambaşka şeyler düşünmeye başladık.

— Biz de öyle... Bugün, bir başka seziyoruz kendimizi. Kalıcılığını, yaratıcılığında bulmanın keyfiyle yumulduk işimize...

— Bilgi, kişiyi nice değiştirmekte... Bir çini bozuk çıkanda, yüreğimin kökünde bir sızı belirirdi. Beceriksizlik sayardık bunu. Ama, anladık ki, daha bir üzölmek gerekli.

— Öyle ya, her çini parçasına, salt bizim bilgimizin, tezgâhımızın değil, en bebe ırağımızdan, en yetişkin kalfamıza tümümüzün de emeği karışmaktadır...

— Salt ustalık bilgisi, geçmişten gelen görgü değil, heran yenilenen, harcanan ve dahi insan gücünden doğan kutsal bir veriyi katmaktayız içine... inilerimizin güzelliği, bu işlevin kutsallığından gelmektedir...

— Şimdi bir düşünüyörüz da, biz o emeği nice boşa harcamaktaydık... Oysa, her damlasının nice yaratıcı olduğunu görmenin şaşkınlığıyla bunalmaktayız şimdi... Kalfamız da ordaydı. Bundan öte, ıraklarımızı

da göndereceğiz. Görsünler, duysunlar ve dahi anlasınlar. Kişinin, iyi güzel ve dahi doğru olması için, emeğinin buna uygun harcanması gerektiğini anlasınlar bir iyice. Öyle sanmaktayız ki, bugün yaptığımız çiniler daha bir güzel olacak...

— Biz de inanıyoruz buna... Ve dahi aklımıza geleni size bildirmek için uğradık... Dedik ki, kendimiz kendimize, biz şimdiye bilinçsizce çabalayan ustalardık. Oysa, işlevimizin tadına varmak için, bir bilgenin bizi uyarması gerekmiş. Madem tadına vardık ve dahi, madem ki, yaptıklarımızın en güzellerini döktük şimdi, ilk örneklerimizi varalım, katına sunalım, deriz... Siz nice karşılırsınız?

— Kişi aklına gelebilecek en güzel düşüncelerden biridir, deriz... Boşuna harcanmış bir emek olmaz bu... Neden derseniz, onu değerlendirmesini bilen birine götüreceğiz. Bir Sultan, salt renginin canlılığından ötürü beğenebilir. Bir bey ya da ağa, salt parlaklığına kanaabilir. Ama, Şeyh Bedreddin gibi bir bilge, onun her damlasında ışılayan insan emeğinin, nice yüceltiğini görür ve dahi asıl onu alkışlar...

— Biz de demektedir ki, bir hakanın yüzlerce altınından, bir bilgenin iki sözcüklü öğüdü yeğdir...

— Durmayalım öyleyse... Soğur soğumaz, alalım çinilerimizi. Birgün de, Şeyh Bedreddin için çalışmış olalım... Bunca yaşamımız, madem sömürü çarkının dönmesine yaramış, birgün de bizi aydınlatan için debelenelim, ne çıkar...

— Yok Ahimiz, biz böyle düşünmemekteyiz... Demektedir ki, emeğin yüce değerini ve insan aklının, toprakta renklenip, parlamasını isbatlayalım... İşte, diyelim... Siz dün, emeğin yaratıcılığından söz etmiştiniz. Biz bugün doğrulamak için, bunları sunuyoruz...

— Hakkınız var Davut Ahi... Buyurduğunuz gibi diyelim...

Sivri külâhı, her adımında sallanan. Kara kaftanının etekleri ayaklarına dolanan İnegöllü, bezirgân Hokmal, tam o sırada girdi Yakup Ahi'nin tezgâhından içeri.

— İyi günler olsun ustalarımız...

— İyi günler olsun Çorbacı...

— İyi günler olsun...

— Bakarız, Ahiler kurultayına geldik.

— Eh, azbiraz öyledir...

— Sakın, çini fiatlarına zam yapmayasınız?

— Düşünmedik bunu.

— Oh, sevindik... Neden derseniz, azbiraz çiniye gereksinimiz olmuştur...

— Nice istemektesiniz Bezirgân?

— Bildireceğiz... Ama, önce deriz ki, bir bakalım neler vardır tezgâhta...

Davut Ahi, güldü...

— Kurnazlık düşünmektesiniz he mi?

— Tövbe... Kurnazlık bizim yanımızdan geçebilmez...

— Öyledir de, tezgâha bakmaya niye sıvanırsınız?

— İsmarlayacağımızı seçmek için.

— Örnek mi istemektesiniz, çini mi Çorbacı?

— Çini elbet...

Yakup atıldı bu kez...

— Öyleyse bilmemekte misiniz, biz sanat ve emeğimize böyle bir leke sürdürmeyiz.

— Ne gibi, anlamamışımdır...

— Şunun gibi ki Çorbacı, bize dilediğiniz çiniyi söylersiniz. Sonra günü dolanda, gelir alırsınız, istediğinizden iyisini...

Hokmal, yıllardır, İznik çinicileriyle iş yapar. Herkezinde, böylesine takılmadan, bir punt aramadan, pa-

zarlığa girmezdi... Babası döneminden beri, Iznik çinilerinin büyük bölümünü, Bilecik, Eskişehir ve daha uzak kentlere o taşırdı.

Şakaya vurdurdu işi...

— Bilmekteyim canım... Siz sanatınıza toz kondurmazsınız. Ama, dilerseniz çinilerinizin üstüne kuş kondurursunuz... Dememiz o değildir de, bukez özel bir istek vardır... Karşılama diledik. Bakalım, bize anlatıldığı gibi bir örnek var mı?

— Özel isteği anlat bize, Davut ahi ya da biz, dileğinizi yerine getirelim...

O sırada Davut Ahi'nin çıraklarından biri, soğuyan çiniyi göstermek için ustasının yanına geldi ...Filiz yeşilinin, tam bahar başlangıcındaki o damarlı, taze ve doyulmaz rengi baskırmaktaydı çiniden... Hokmal, ilkin irkildi... Sonra, gözlerini açarak, eğildi çininin üstüne... Uzun uzun inceledi...

— Bire Ahilerimiz... Bire bu nice bir iştir... Bunca yıl, çini ticaretini yapmaktayız zahireciliğin yanında. Böylesini gördük mü hiç biz?.. Dilediğiniz yerden fiat kesin Davut Ahimiz. Nice var ise, bunların tümünü aldık...

— Olmaz Hokmal Çorbacı... Bağışla... Bunlar satılık değildir...

— Bire nice olmaz. Siz usta değil misiniz... Yenilerini yapın isteyene. Biz bunları pek sevdik. Sanmaktayız ki, müşterimizin istediğinden güzeldir...

— Anlarız, bize siparişiniz, filizi çinidir...

— Yok, yok... Bu çinidir. Bunu istemekteyiz...

Nice dilerseniz, öderiz...

Yakub'un kalfası, elinde ilk soğumaya alınmış deneme çinisiyle geldi. Hokmal bukez iyice zıpladı yerinden. Davut'a...

— Bire bire nice bir iştir. Siz bugün yarışma mı

kurdunuz yeryüzü çiniliğiyle... Bu nice bir pembedir ki, göbeğinden alev çıkarmakta ve İranlıların kutsal ateşi gibi hiç sönmeksizin balmaktadır...

Davut, eğildi çininin üstüne. Usta, araştıran gözlerle baktı bir iyice. Sırtını sıgazladı Yakub'un...

— Sağolasın ahim... Elin, belleğin dert görmesin. Nice bir iştir ki, yeni bir aşama gelmektedir çiniliğe...

— Alkışın boşunadır Davut Ahi... Ya senin filizin. Hep koyu yeşil düşen çini, nice oldu da böylesine açılıp, canlandı... Kişi bakmaya doyamamaktadır. Sanırsın ki, tohum çatladı. Filiz, giderek meyvelenecek...

İki ahi, Hokmal'ı da, siparişini de unutmışlardı... Yahudi dayanamadı araya girdi. İki çiniyi yanyana koydu...

Eteklerini uçuşturarak, bir iki adım geriledi...

— İşte yaşam Ahilerimiz... Bir yanda ateş, bir yanda doğa... Bir hava ile, su eksiktir...

— Size yanlış belletmişler Çorbacı... Bizim bildiğimiz, dört ana nesne, hava, su, toprak ve dahi ateştir...

— Bire toprağın ürününün en sağlıklısı, en görkemlisi değil midir bu yeşil... Biz bunu belirtmeyi dileedik... Ve dahi, Yahudiliğimizden sıyrılıp hiç pazarlıksız, nice dilerseniz, nice yaparsanız, tümünü almayı kararlaştırdık.

— Olmaz çorbacı... Bunlar satılık değildir...

— Bir usta nice akılsız olmalı ki, en güzel ürünlerini satmasın?

— Eh kendin buyurdun işte, akıllı usta satar. Biz akılsız olanda, vazgeçiyoruz bunları satmaktan.

— Neden ama, neden?

— Armağandırılar da ondan...

Anlamsız anlamsız baktı Hokmal...

— Armağan?!.

— Evet...

— Nice sevgili bir kişidir ki, Ahi ticaretini unuta-bilsin?

— Bizi uyaran, sanatımızın bilincine ulaştıran ve dahi emeğimizin değerini ortaya koyan bir kişidir Çorbacı...

Hokmal düşünmedi bile. Biran daha sevecenlikle, beğeniyle baktı çinilere.

— Anlarız, bunlar Şeyh Bedreddin'in ayağına yüz süreceklerdir.

— Tamam... Üstüne bastınız...

— O zaman, almaktan vazgeldik Ahilerimiz... Hak verdik ki size, biriş ancak böyle bilinçle yapıldığında, ürünü görkemli olur. Bundan öte, siz dilediğinizde, bunlardan da güzel çiniler dökeceksiniz, demektir. Bize, bir ay sonrası için, üçbin çini gerekli... Tam bunlardan. Dilerseniz, paranızı şimdi verelim, dilerseniz, geldiğimizde. Ama, bir dileğimiz vardır sizden...

Ahiler irkildiler.

— Buyrun, sizi dinlemekteyiz...

— Bizi de götürün giderken. Bu yüce kişiyle tanışmak dileriz.

— Eteğine varmak için, bir başkasının aracılığına gerek yoktur ki Hokmal Çorbacı... Kapısı herkese açıktır Şeyhimizin.

— Unutmaktasınız ki...

Yakup atıldı hemen.

— Hiçbirşey unutmamaktayız... Din, ırk, renk ayrılığı gözetmeksizin, her dileyen gidebilir yanına... Diliyorsa sorar, öğrenir. Diliyorsa sever, eğlenir...

— Demek öyledir. Demek ayırmaksızın, kabullenir he mi?

— Bunu herkes bilmektedir...

— Biz de bilmekteydik de, ürkmekteydik, olaylar yüzünden.

— Hiç ürkmenizin gereği yok... - Duraladı Davut Ahi... - Hah işte bak, en önde gelen dervişlerinden Börklüce Mustafa bize doğru gelmektedir. Dilersen, kendisine soralım...

— Soralım ya...

Yakup Ahi, ağır ağır yürümekte olan Börklüce'nin yanına yaklaştı.

— Dervişim. Tezgâhımızda bir Çorbacı vardır. Şeyhimiz katına çıkmak diler...

— Buyursun. Biz de oraya varmaktayız...

Hokmal, ince ama, iri gövdesinin titrediğini sezindi. Börklüce'nin bakışlarındaki sevgi parıltılarından irkildi. Hemen ardına takıldı...

Çarşayı dolanarak, çıkmaya başladılar...

Yamacın başına geldiklerinde, soluklandı Börklüce... Kapıyı açtı... Yol verdi...

— Buyrun karındaşımız...

— Bir haber iletseydiniz. Ola ki...

— Hiçbirşey olmaz. Buyrunuz...

Yahudi önden girdi ...Ardından Börklüce, avluyu geçtiler. Sonunda, merdiven başında yeniden yol gösterdi Börklüce. Öne düştü. Kapıları açarak, Bedreddin'in oturmakta olduğu odaya girdiler...

Bedreddin, gözlerini kısarak baktı gelene. Sivri külâhı, kara kaftanı içinde, tanıdık bir yüzdü bu... Nerden?.. Biran düşündü, sonra kıvrık, sivri burnunun kıpırdanışları, güldürüverdi o'nu...

— Biz İnegöl'den Bilecik'e varıncaya bir yoldaş edinmiştik. Yahuva Çorbacı idi adı... Zahire ticareti yapmaktaydı... O yaşlanmış olmalı şimdi... Bunca genç kalacağını sanmayız...

Hokmal, diz çöktü odanın ortasına. Ellerinin üstünde emekleyerek, yaklaştı.

— Biz oğluyuz efendim... O yolculuk, babamızın tek güzel anısı oldu... Yaşamı boyu, bizi sizin sözleriniz, yolculuktaki candan davranışınızla büyüttü... Beş yıl var ki, o'nsuz kaldık...

— Demek siz bizim yoldaşımızın oğlusunuz. Sevindik... Toprağı bol olsun, çok can bir insan, bizi sevindiren bir yoldaş idi...

— Eğer diler, kabullenirseniz, biz babamızın yerini doldurmak isteriz Şeyhim...

— Her insanın yeri ayrıdır Yahuda oğlu... Sev-gisi, yaşamı, düzeni apayrıdır. O yüzden, bizim karındaşlarımızın yerini doldurmak kolay değildir. Ama, siz de karındaşlığımızı, yoldaşlığımızı kabullenirseniz...

Atıldı Hokmal...

— Biz dervişliğinizi dilemekteyiz sizden efendimiz.

— Dervişlik... Biz Şeyh değiliz ki, bazı kişilere dervişlik bağışlayalım... Bir insanız. Eğer dilerseniz, karındaşımız sayarız sizi...

— Bu, bu... Büyük bir onur bizim için efendim.

— Öyleyse, karındaşımız oluyorsunuz.

— Oh efendim... Salt yoldaşlıkla yetinmemeliyiz... Biz, sizin dininize girmek istiyoruz...

— Baka Hokmal yoldaş, siz buraya iş görmek, ticaret kotarmak için gelmiş olmalısınız. Babanız öyleydi... Sizin çalışmanıza bakanlar vardır. Bunları bir çırpıda koyup, değişivermek güç iştir, yarın pişmanlıklar kaplar içinizi. Daha sonra, düşmanlıklarla dolarsınız... Biz kimseye bunca borçlu olmak dilemeyiz...

— Sabırlı olmamızı istemektesiniz Şeyhim. Bilmekte ve dahi anlamaktayız... Ama, babam, sizinle yolculuk ettikten sonra, yaşamı boyu pişmanlık duydu... Dileseydik, bizde birlikte gider, o yüce dağın ete-

ğinde yaşamının mutluluğunu bulurduk, dedi... Gözlerini kaparken bile, bize öğüdü aynen şu oldu Şeyhim...

— Demek unutmadı bizi karındaşımız.

— Siz unutulur musunuz efendim... Buyurdu ki babam, «oğlum Hokmal, birgün o yüce kişinin eteğine varmak olanağını elde edersen, ve dahi ondan yanında bulunmak iznini koparırsan, sen sen ol, bir adım ayrılmama...» İşte bizim dileğimiz, hem gönlümüzün istediğini, hem babamızın önerisini yerine getirmektir...

— Onca insanı düşünmek gereklidir!

Hokmal, dolaştığı yerlerde, okuduğu kitaplarda, yüzlerce şeyh tanıdı. Her biri, kendi inancına bir kişi daha kazanmak için, etmediğini komamakta. Oysa Bedreddin, sanki istemiyormuş gibi davranıyor... Dikildi...

— Siz bize, salt ailemizi, gelecek kişilerimizi düşünmeyi öğütlemektesiniz Şeyhim... Oysa biz, tüm insanlık ailesini, gelecek toplumu düşünmeyi, onlar için çalışmayı istemekteyiz. Adım adım izledik sizi. Öğrendiklerimiz, bildiklerimizi aşmaktadır... Ve dahi gördük ki, sizin tek amacınız, insanlığın geleceği, mutluluğu için uğraşıdır. Bir ailemizin mutluluğu ne getirir bize?.. Hiç... Kişisel kaygısızlık, rahat ve sömürüden alabildiğine pay... İnsan geleceğinin mutluluğu ne alır bizden?.. Belki yaşamımızı... Ama, biz bunu seve seve uzatmaktayız yolunuza...

Bedreddin, Börklüce'ye baktı... Börklüce, Bezirgânın ikirciksiz berrak gözlerinden fıskıran istek parıltısına dalmıştı. Görmedi Şeyhinin bakışını. Sonra ağır ağır başını kaldırdı. Döndürdü Şeyhinden yana. O zaman anladı bakışlarındaki anlamı... Hemen toplandı. Bedreddin, denemek istiyordu onu...

— Buyruğunuz olursa, bir soğuklayıp, doyuralım

karındaşımızı Şeyhim. Uzaktan geldi. Öğle olmakta. Yemek bile yemeden, katınıza koştı.

— İyi olur Börklüce. Biz de bunu düşünmekteydik...

Hokmal, yeniden kapaklandı yere...

— Bizi yadsımıyorsunuz değil mi Şeyhim?.. Mutluluğumuzu engellemiyorsunuz?

— Hele bir doyunun karındaşımız. Bir dinlenin. Yine konuşuruz.

— Oh... Buyruğunuz başımız üstünedir...

Börklüce ile birlikte, aşağıya, dervişlerin hep birden yemek yedikleri geniş salona geçtiler. Yemek pişirme sırası kendisinde olan derviş, kazanı ortaya getirdi. Herkese pay etti sırayla. Masanın başında bir büyükce kap durmaktaydı. Yemeği oraya da koydu. Sonra baktı çevresine. Börklüce'ye...

— Şeyhimiz inmeyecekler mi?

— Sanırım inmeyecekler.

Yeniden daldırdı kepceyi. Sahanı doldurdu bir iyice. Abdal Veli'nin yanında oturmakta olan, dervişe işaret etti...

— Hele Kaygusuz... Tez, Şeyhimizin ve dahi ailesinin yemeğini ver de gel. Ekmek de al geçerken. Ben koyuncaya dön ha... Soğursa karışmam.

— Hemen Abdal dede... Tasanız olmasın...

Kaygusuz, yüzünde olağanüstü bir sevinçle, uçarcasına kalktı. Abdal Veli de sevindi o'nun böyle sıçramasından. Sataştı...

— Gördün ya Abdal dede... Biz şeyhimize nice derviş yetiştirmekteyiz.

— Abdal Veli... Kaşınma şimdi... Unutmaktasın ki, karavananın kepçesi bizim elimizdedir...

— Bire köşek, senden yağlı isteyen mi oldu? Eşitliği bozduğumuz görülmüş mü bugüne?..

— Bilmekteyiz kepçe senin elindeyken, nice ol-
makta.

— Nice olmaktaymış?

— Tüm karındaşlar tanıktır ki, yağlısı senden ya-
na ağdırmaktadır.

— Bire suçladığın kimdir bilmekte misin?

— Hem de, çok bir iyi bilmekte olduğumuzdan,
attığımız taş, baş yarmaktadır.

— Baka Börklüce karındaş. Siz de tanıksınız ki,
suç bizden gitmektedir he mi?

Börklüce, hemen çatışmaya kendisini bulaştırmak
istediklerini sezerek, sakındı.

— Biz daha birşey görmediğimizden...

— Anladık bire... Siz birşey görmediğinizden,
gösterilmek dilersiniz he mi? Öyleyse, bu Abdal köşe-
ğin ağzının payını vermek bize mi düşmüştür.

— Sen de pay verecek ağız ne arasın bire Veli...

— Hem de öylesine vardır ki, koca deli...

— Bu bizim bildiğimizin evvelidir, evveli...

— Sözatma, kızdırmaktasın durduk yerde keli...

— Sen de coşturmaktasın, uyuyan seli...

— O yüzden ağır işlemektedir Abdal Dedenin
eli...

Dede, birden uyarılmış gibi, ağzı açık durmaktay-
ken, toparlandı. Yeniden kepceyi daldırıp, sahanları do-
lanmaya başladı... Bir gülüşme patladı dervişlerden.
Abdal, büsbütün huylandı... Baktı ters ters...

— Hoşlanmaktasınız he mi? Abdal Veli gibi bir
ozanla bizi kapıştırıp, atışmanın sonunu beklemeden,
coşmaktasınız... Hele bir tüketin yemlerinizi, gerisi var-
dır...

— Öyle öyle... Biz iyi bilmekteyiz Dedemizi... O
da bilmektedir ki, öncesi kaşağı, gerisi bir şaplaklı tı-
mardır...

Abdal Dede, daha bir kızdı. Söz atanlar daha bir arttı bunun üstüne.

— Hadi, diyeceğini de, taşını yerleştir bakalım sahanına.

— Aldın mı koca ozandan şaplağı...

— Bunun altında kalmamak mümkün değil.

— Bak bak, öfkesinden bizim sahanı atlamakta nerdeyse.

Dede, bir Veli'ye baktı kızgın kızgın... Bir söz atanlara.

— Bunları benim başıma saranda, hoşnud olmaktadır he mi? Biz de bilirdik ki, belleğimiz hep güzel ve dahi duyulmadık sözlerle bezenmektedir. Ve dahi bilirdik ki, Şeyhoğlu Satu emmimiz çömezi Abdal Musa'ya, o dahi size bunları belletmiştir. Şimdi öğrendik ki, dağarcığınızı hep ucuzlamayla doldurmuşlar. Ya da, oncağiz iyi olsun istemiş de, sizin kelek akılcığınızı ötesine ermediğinden oracıkta ekilip kalmışsınız.

Satu'ya sıvanıyordu Abdal Dede... Eski dostluğun verdiği güvenle, sözü o'nun alıp, çömezlerini susturmasını istiyordu. Satu, anlamazlığa vurdu. Abdal Veli'ye bakarak, sürdürdü buyruğunu verdi...

— Veli, gülerek çırpındı...

— Görürüz ki, Abdal dedemizin eşeği, yokuşa saranda çüşlemiştir... Biz kendisiyle atışma kuralım isterken, o pirlerimizle, babamızı işe karıştırıp, sıyrılma ummaktadır.

Abdal Dede, yemeklerin dağıtılmasını bitirmişti. Veli'nin durmaksızın sıvanması sonucu dayanamadı...

— Bire, biz piriniz Şeyhoğlu Satu'nun, babanız Abdal Musa'nın da nice köşekler olduğunu bilmez miyiz... İti nice kıskıslayıp, üstümüze saldırttığından habersiz miyiz sanırsınız? Hep onlardan gelmemekte midir bu?.. Ve dahi, kendi köşeliklerini unutturmak ama

cıyla, siz gençleri sıvamamakta mıdırılar üstümüze?..

Yeni bir gülüş patladı ortalıkta... Sahanlardaki yemeklerin soğumaması için, tümü işlemeli tahta kaşıklara yapıştı. Börklüce, suskunluktan yararlanarak, başını dikti.

— Baka yoldaşlar, aramıza katılan yeni bir karındaşı tanıştırmayı unutuyorduk az daha...

— Hoşgelmiş...

— Safalar getirmiş...

Börklüce, ilkin konuğu tanıttı topluluğa...

— Bu yoldaşımız, İnegöl tüccarlarından, Yahuda oğlu Hokmal'dır... Burda gördüklerin de, Hankahımızın dervişleri. Senin yanında oturmakta olan, Şeyhimizin hasbir dervişlerinden, büyük ozan, Şeyhoğlu Satu emmimizdir... O'nun yanındaki, emmimizin has dervişlerinden, Abdal Musa'nın çömezi ve dahi emmimizin öğrencilerinden Abdal Veli... Atışmadan bilmektesin... Şeyhimizin sahanını dökmeden koşup götürən, Abdal Musa karındaşımızın ve dahi Abdal Veli babamızın çömezlerinden Kaygusuzdur. Öyle sanmaktayız ki, yakında o da Abdal olacaktır Hem de öyle bir dökülecektir ki, görenin ağzı parmağında kalacaktır. Hemen o'nun yanındaki, Mısır sultanlarının komutanlarından olup, Şeyhimiz izniyle dervişliğe soyunan Hayyumi yoldaştır. Sofranın başında gördüğün ak sakallı, eskiden Antakya kilisesinin başrahibi iken, Şeyhimizin yoluna girip, Duran Dede adını almıştır ...Şu karşıda rahat rahat yemeğini atıştıran, en büyük tekfurlardan iken, soyunup Karaman Baba olmuştur... Bilesin ki Hokmal karındaş, bunlar, her biri birkaç hankah, birkaç tekke yöneten dervişlerimizdir... Daha, bunların dedeleri, babaları ve dahi çömezleri vardır ki, Şeyhimizin aydınlığını sürdürüp gitmek için, dört bir yanı dolaşmaktadırlar... Bu babalar, zaman zaman gelir, Şeyhimizin söyleşilerinde

bulunup, yeni güç alarak giderler... Şimdi, tümü sizin gibi konuklarımızdır...

Her biri adı sayıldıkca, sağ elini sol göğsünde, kalblerinin üstüne koyup, hafifce eğilerek selâmladılar Hokmal'ı...

Yemek biterken, Satu sazını vurdu. Biran düşündü... Sonra, birden coşkuyla, Yunus'tan okumaya başladı...

— Haktan inen şerbeti, içtik elhâmdülillâh, - Şol kudret denizini, geçtik elhamdülillâh... Şu karşiki dağları, meşeleri bağları, - Sağlık safalık ile aştık elhamdülillâh... Kuru idik yaş olduk, ayak idik baş olduk, - Kanatlandık kuş olduk, uçtuk elhamdülillâh... Beri gel konuşalım, yâd isen bilişelim, - Atımız eğelendi, coştuk elhamdülillâh... - Dirfilli pınar olduk, irkiydik ırmak olduk, - Aktık denize dolduk, taşttık elhamdülillâh, - Tapduk'un tapısında, kul olduk kapısında, - Yunus miskin çiğ idik, piştik elhamdülillâh...

Sofra duası gibi, kişiyi şaşırtan bir ağırlıkla, tapta-ze nefesi, durmaksızın söylüyordu Satu... Hokmal'ın yeni gelmişliğini bilir gibi... Sorularını o'na yöneltircesine... Sonra işaret etti Abdal Veli'ye... Veli, kendi meydan sazını çekti... İlk tellerde gezindi. Sonra, pirinin başladığıyla sürdürmeyi yeğler gibi, Yunus'tan yeni bir nefes okumaya başladı...

— Gayrıdır her milletten, bu bizim milletimiz, - Hiç dinde bulunmadı, dinî diyanetimiz, - Bu din-ü diyanette, yetmişiki millete, - Bu dünya, ol ahirette, ayrıdır ayâtımız... Zâhir suya banmadan, el ayak deprenmeden, - Baş sücûda ermeden, kılaruz taatımız... - Ne Kâbe-ü ne Mescid, ne rükû-u ne sücûd, - Hak ile daim becid, olur münacatımız...

Hokmal, gözlerinde pırırlanan bir beğeniyle, sa-

zın tellerinde uçuşan parmaklara, ağızlardan tam kendi düşüncelerine uygun bir biçimde yağmurlaşan Yunus'un sözlerine takılmıştı. Kendilerinden birşey eğitmeksizin, yüz yılı aşkın geriden seslenen bir yüce ozanı nice dillendirmekteler. Sanki, şu an birlikteeler. Kendileri de, bundan öte konuşacaklar besbelli...

Ama, o da ne?

Şaşırarak baktı Hokmal.

Satu, curasını Kaygusuz'a uzatıyor...

Kaygusuz'un, tüyleri kararmamış, al yanakları daha bir utançla kızardı. Bir yabancıнын yanında kendine izin verilmesinden, korkuyla irkildi. Satu, uzun koluyla, curayı aktarıvermiş, beklemekte...

Börklüce, kulağına eğildi konuşunun...

— İlk nefesini söyleyecek. Sizin onurunuza...

Hokmal, cesaret vermek için baktı gözlerine Kaygusuz'un... O başını eğmiş, cura, kucağında, büyüyen birşeymiş gibi şaşkın bakmakta... Satu, sonunda, dudaklarından dökülen sözlerle dürtüklledi genç dervişi...

— Konuş Kaygusuz oğulluğumuz. Seni dinlemekteyiz...

Kaygusuz, küt parmaklarını dolandırdı curanın tellerinde. Daldı kendi içine... Alaiye Beyinin oğulluğundan, Bedreddin'in bir söyleşisini dinleyerek, soyunmuştu dervişliğe... Börklüce Mustafa, bir iki sınamadan sonra Abdal Musa'nın yanına katmıştı o'nu. O da, ilkin iyice pişmesi için, Abdal Veli'nin eğitimine vermişti. Şimdi burda, Satu ile birlikte bulunmanın utancı, daha bir ürkütüyor.

Ama, yıllardır, Abdal Veli'nin yanında dolanmaktan, Musa ve Satu'dan dinleyip, pişmekten öyle bir kıvama gelmiş bulunuyordu ki, coşup, taşıverecek. Ne var ki, kelimeler, beyninin içinde uğuldamasına karşın, bir türlü dökülmüyor ağzından.

Curada dolanan parmaklar, yepyeni bir nefesin oluşmasının tanığı... Çünkü, Şeyhoğlu Satu da, Abdal Veli de, ilkkez duyuyorlar böyle bir nefes gezinmesini. Besbelli ki, Kaygusuz, ozanlık dünyasına, yeni bir güneş gibi doğmaktadır. Zaten, Bedreddin'den eğitim gördükçe, yaptıkları işin bilincine varıp, coşkuya kapılmıyorlar mı?

Satu, gezinmenin güzelliği, yeniliği ve bir bahar çitirtisiyle, toprağın çatlamasını, yeniden dirilmesini anlatıyorcasına, teller üzerinde dolanan parmakların ışıltısına daha çok dayanamadı... Bakışlarında, coşkunun, sevginin ve beğenin eşlik ettiği bir kışkırtma ışı-ğıyla omuzuna koydu elini...

— Haydi bire Kaygusuz Abdal...

Kaygusuz, pirinin ağzından, adının konması üstüne, daha çok duramadı. Dudaklarının arasında gezinerek, diş etlerini gıcıklayan kelimeleri birbiri ardınca koyuverdi artık...

— Dost, senin yüzünden özge ben, Kible-i can bilmezem, - Pirin hüsnünü severem, bir gayri iman bilmezem, - Bana derler ki, Şeyâtin senin yolunu azdırır, - Ben şu zerrak sufilerden gayri bir Şeytân bilmezem... - Sufi-i sâlûs, nedendir hüsne münkir geçindiği, - Ne aceb belâ gelübtür şu ki, ben haktan bilmezem, - İnsan-ı Kâmil ki, derler Mustafa'dır, Murtazadır, - Yani kim vardır cihanda, ben gayri insan bilmezem... - O şah-ı hüsnün ışkına, özümü viran kılmışam, - Kaygusuz Abdal'dır adım, cübbe vü kaftan bilmezem...

Kaygusuz, giderek hızlanmış, düşünce yerine kendini tümünden kelimelerin seline, curanın iniltilerine bırakmıştı. Abdal Dede, kimseye sezinletmeden sofrayı toplayıp, ortayı açmıştı daha Yunuslar söylenirken. Besbelliydi bunun bir coşkuya ulaşacağı... Ama, o bile, Kaygusuz'un curasından gelen yepyeni ses ve sözle

böyle bir döngünün içine gireceğini sezinlememişti... Daha Kaygusuz, aralardan sonra, «Ben gayri insan bilmezem,» derken, kolların yanlara doğru gerinircesine açıldığını, bedenlerin yemeğin ağırlığını atmak istercesine dikildiğini sezinledi... Kendisi de onlara uydu bir süre... Sonra baktılar, Hokmal'ın kara kaftanı, havaalanıp, kolları beline doğru dökülmekte. O da onlara uymuş... Yavaş yavaş doğruldular...

Cura, kulaklarında o taze bahar çatlamasıyla yankılanmakta. Kaygusuz bir iyice yumulmuş küçük sazın üstüne. Giderek o da onlara uyuyor... Bacakları bağdaş kurmuşken, giderek geriliyor. Sonra dizlerinin üstünde, çalmayı sürdürerek yekiniyor. Dikiliyor. Cura kucağında, ağır ağır, ustalarına, pirlerine özenerek, hem çalmakta, hem dönmekte nice piştiğini gösteriyor. Kulaklarında, uçuşan kuşların kanadı, yarışan atların sesi, çarpışan bulutların gümbürtüsü haline giriyor curanın çığlıkları...

Sonra unutuluyor... Sonra, salt kendi beyinlerinde müzikleşen kırıntılar, çığlıklarla bir belirsiz hızın, bir belirli dengesi içinde durmaksızın dönüyor, dönüyor, dönüyorlar... Kandil, abalarının yelinden sönmüş... Kaygusuz curasını susturalı çok olmuş... İçlerinden taşan aydınlık, salonun içine dolmuş. Onlar, dönmektedirler... Börklüce Mustafa, yeni konuğun, taze ozanın onuruna sürdürülen bu yüce törende, bedeninin giderek hafiflediğini sezmekte. Hokmal, ilkkez rastladığı böylesine bir coşkunun itkisiyle, kendinden çoktan geçmiş.

Dönüş, giderek ağırlaşp, durmaya yönelende, kaftanını attı Hokmal... Ellerini göğsüne götürerek, içindeki ipek giysilerini parladı. Sonra dizüstü düştü Börklüce'nin önünde...

— Efendim... Anladım... Herbirşeyi anladım ve o döngü içinde, gördüğüm aydınlıktan beni yoksun kıla-

mazsınız... Kaygusuz karındaşıımızın ozanlığını, babalarımızın yüceliğini, Şeyhimizin eşi bulunmazlığını bir iyice belledim. Dilerim ki, çevirmezsiniz beni... Dilerim ki, umutlarımı boşa çıkarmazsınız... Götürün... Şeyhimle konuşmak isterim. Direndiğimi, beni kulluğuna almasını özlemle beklediğimi bildirmek isterim...

Börklüce, omuzlarından tuttu Hokma'ın ...

Doğrulttu...

— Bizim töremizde eğilmek yoktur yoldaş. Dikil ve dahi sen sana sahiplen.

— Mümkün mü bu?

— Mümkündür. Bak bize... Bir kendi benliğimiz önünde eğilir, kendi egemenliğimize saygı duyarız...

— Ben kulluk sunmak dilerim...

— Biz, kulun kula kulluğuna karşıyız bilesin.

— İncamız için çalışmak, insan mutluluğuna ulaşmak dilerim.

— Bizim mutluluğumuz, başkalarının, tüm toplumun mutluluğuyla birdir.

— Söylediğim, özlediğim budur işte.

— Madem budur, Şeyhimiz eğittiğinde varır yanına, söylersin içinden geçenleri.

— Hay hay... Sevindirdiniz beni. Mutlu kıldınız.

— Daha yolun başındayız yoldaş...

— Baş, sonu demektir.

— Yeter ki, yürümeyi bilelim he mi?

— Evet... Dediğim budur...

— Sen bilmekte misin?

— Öğretirsiniz...

— Öğrenmeye yeterli misin?

— Şu soframız, bir körük oldu Börklüce karındaşıımız. Ben ham demir... Satu emmimiz örs oldu. Abdal velimiz pota ve dahi Kaygusuz ozanımız çekiç... Dövdüler beni. Dilediğiniz kıvama geldim. Şimdi sizden

su isterim ki, çifte sulanmış çelik gibi balkıyayım...

— Anlarım karındaş. Anlarınız değil mi dervişler?

— Anlarınız... Bedreddin'in potasına giren ham demir, işte böyle çelikleşir ...Dileriz ki, bu karındaşımız da bizden olsun...

— Tanıklığınızı götürürüm Şeyhimize.

— Evet, götür...

— Öyleyse, yolda yürümeye başladınız Hokmal karındaş...

— Gayri bundan öte, bana baba adıyla seslenmeyin.

Birbirine bakındı dervişler... Soyunup, üstünü parçalaması, düşündürdü tümünü. Börklüce gülerek baktı.

— Torlaklaştın böyle...

— Torlaklaştım. Adım Torlak olsun...

— Pek çok Torlak yoldaşımız vardır. Ayırmak gerek...

— Ayrılığı siz bulun efendim.

Satu, kendi kendineymiş gibi mırıldandı.

— Potadan, çelikten sözetti. Demek, kemâle geldi bu karındaşımız. Adını biz koyalım, ve dahi bundan öte, Torlak hu Kemal diyelim...

— Ne demektesiniz?

— Satu emmimiz öyle buyurdu madem. Kendim, kendime Torlak hû Kemal demekteyim.

2

Torlak Kemal, tüccar elbiselerini değiştirmeden, Şeyhin yanına çıkardı Börklüce...

— Seni beklemekte karındaşım... Görüp işittiklerini bir bir ilet...

— Kararınız ve dahi buyruğunuz üzerine son bir

sefer eyledim. Tüm Aydın illerini dolanıp, Germiyan ve Karamana uzandım...

— İşte, Şeyhimiz de ordan haberler ister. Tez varalım.

— Bir değişseydik. Hokma'lıktan bıkkınlık gelmiştir bana.

— Acelesi yok. Hele bir varıp, özlemle bekleyen Şeyhimize anlatalım herbirşeyi, sonra Torlaklığımıza döneriz...

— Nice buyurursanız.

Yanyana girdiler odaya...

Bedreddin, kollarını uzatarak karşıladı Torlak'ı...

— Gel bakalım Torlak oğulluğumuz... Duyduk ki, durmaksızın cevelan etmişsiniz...

— Buyruğunuz üzerine, hemen hemen Anadolu'nun tüm batısını dolandım Şeyhim...

— Anlat hele. Neler vardır duyup, gördüklerinde...

— Ahali perişan Şeyhim... Her yerde yakınma gökyüzüne ağmıştır. Çelebi Mehmet, Aydınoğlu Cüneyd'i kendine Sancakbeyi edinmiştir. Ama, öyle bir vurgunun ve dahi soygunun göbeğine dalmıştır ki, yoksul. Aman dilemektedir... Bir akıllı varıp, sormuştur. Beyim, bunca zulüm iyilik getirmez. Ahali'nin bağırtısını Sultan duyanda, başınıza biriş gelir, dediyse, aldığı yanıt, tüyler ürperticidir.

— Ne demiş bakalım İzmiroğlu?

— Şu son onbeş yıl içinde, biz beşkez beylikten alınıp, yeniden verildik. Sağlamca olanı tam bilemediğimizden, Timur'dan, Çelebi Mehmet'e dolandık durduk. Tek düşüncemiz vardı. Beyliğimizi kurtarmak. Kurtardık kurtarmaya. Ama, cezalandırılma, sürgün ve dahi yeniden gönderilmelerle, ahali başsız kalmıştır. Biz yokken semirmiş olan reayamıza dersini vermekteyiz. Sizin aklınız ermez, deyip kovalamış...

— Bak hele... Bak sen... Başka...

— Karaman toprakları da öyle, Germiyan da Şeyhim... Çelebi Mehmet, her cevelanda, bu beylikleri az-biraz daha küçülttüğünden, Beyler eski düzenlerini sürdürmek dilerler. Küçülen yerin ahalişi ensesine binmektedirler. Her yandan bin acıklı çığlık yücelmektedir ki, ben kulaklarımı tıkamadan dolanamadım... Ahiler, tüccarlar, çiftçiler ve dahi zaman zaman suhteler bile, derd yanıp, ağlaşmaktadırlar...

— Bir öğüt veren, bir doğruyu gösteren yok mudur?

— Herkes, beylerin ortağı ya da adamı olmaklığa sıvanmış, etini kopardıkları kemiği kapmaya davranmışlardır Şeyhim... Kim ki, bey kapısına girmekte ya da beyi alkışlamaktadır, aldığı bahşişle, yaşamını sürdürceğini sanmaktadır.

— Bire beyin, her köpeğe verecek kemiği olsa, kendisi çapula oturmaz. Bilmezler mi?

— Bilmezler şeyhim... Bir doğruyu gösteren çık-sa, ahali yangınlığından kurtulur belki.

Bedreddin, daha önce uğrayan papazların, hahamların, tüccar ve çift bozup yanına kaçan köylülerin anlattıklarıyla, ordaki tanıdıklarının gönderdiği mektuplardan biliyordu durumu. Şimdi, kendi gözleriyle görüp gelmiş, bir güvenilir dervişinden de dinleyince, dikildi... Gözlerinde tüm acı çekenlerin üzücünü ışıklandırarak, baktı ikisine de...

— Bir çare bulmalı, ahaliye bunca pısıriklığın, kendilerini soydurmaktan, bozuk düzeni daha bir bozmaktan öte anlam taşımadığını anlatmak gerek...

— Hem de zaman geçirmeksizin Şeyhim... Çünkü, yollarda, hanlarda ve dahi menzil ve darbendlerde rasladığım kervancılar, yolcular ve keşişlerle dervişlerin tümü, salt Anadolu için değil, Urumeli için de, acıklı

olaylar anlatıldılar... Önceleri, sizin zamanınızda, beylerle dalaşmayı onur sayan köylüler, tezgâh ve dahi dükkân sahipleri, şimdi birbirlerine saldırır olmuşlar. Beyler unutulmuş... Beylik hakkı, sizin uygulamasına izin vermediğiniz, onda ikiye de aşmış... Onda üçe çıkan beyler varmış...

— Öyledir... Bir düzen kurulurken, ilk sıkıntılarını sağolan kuşak çeker. Ama, bu sömürü düzeninin kurulmasıdır. Tüm yönetimi bir elde toplamak sevdasındaki Çelebi Mehmet, yoksulun acılarına kulaklarını tıkamak zorundadır. Hiç olmazsa, Anadolu içinde sağlamca bir yönetim kurup, yasalara bağlasa ya soygunu...

— Derler ki, Anadolu beyleri, alttan alta bağılıklarını bildirerek, şimdilik egemenliklerini korumuşlar...

— Korumuşlar ya, asıl soygun ilerde koruyamayacaklarına güvenlerinden gelmektedir.

— Çaresini siz bulursunuz Şeyhim... Şu kadarını söylemek boynuma borçtur ki, Anadolu'nun Batı yakasında, sizin sözleriniz dolanmakta. Eskiden, Mısır dönüşü söylediklerinizle, burda, İznik camisinde söyledikleriniz, birbirine karıştırılarak, yoksulu düşünen bir o vardır, o'nu da bizden yoksun kıldılar, denilmekte...

Bedreddin, kararını verdi sonunda...

— Duyduğumuz doğru mu Börklüce... Sultan, Bursa'da imiş öyle mi?

— Öyledir Şeyhim...

— O zaman hemen bir name yazalım Sultana... Eğitelim ki, biz Hacca gitmeye karar verdik. Bursa ve dahi Urumeline uğramaksızın, gitmek dileriz. İzni olursa, tez haber ulaştırırsın...

— Ben kendi elimle götürür, cevabını getiririm Şeyhim...

— Öyleyse oyalanmayalım... Siz de Torlak ka-

rındaşımız, getirdiğiniz haberlerle bizi sevindirmediniz ama, doğruların acı yüzünü gösterdiniz. Sağolun...

— Biz buyruğunuzu yerine getirmekle ödevliyiz Şeyhim...

— Börklüce var hazırlan...

— Ben hazırım Şeyhim...

Bedreddin, hemen dediği nameyi yazdı. Büküp, mühürleyerek uzattı Börklüce'ye...

Çelebi Mehmet, Bedreddin'in namesini okudu bir lyice. Yüzünü buruşturarak, Bayezid Paşa'ya uzattı...

— Bak La!a, Şeyhimiz ne dilemektedir...

Bayezid, bir gözattı...

— Biz o'nun hacca gittiğini bilirdik.

— Gitmiştir efendim. Ama, birkez daha gitmek dilemektedir...

— Biz yine bilmekteydik ki, Tanrı ile hiçbir ilişkisi kalmamış, kendinin Tanrılığına inanmıştır. Ve dahi, sizin gibi gariplere, derviş ve torlaklarla, Abdal ve dahi Cavlaklara durmaksızın peygamberlik vermekle meşguldür...

— Biz insanın eşitliğine inanırız Koca Vezir... Sizi kim ne söylemişse, yalan söylemiş...

— İnsanın eşitliğine mi? Şimdi siz, Efendimizle, bizim, bizimle sizin eşit olduğunuza mı inanmaktasınız?

Börklüce, Bayezid'in kurnazca kendisini tuzağa düşürmeye çabaladığını, Çelebi Mehmet'in de, keyifle durumu seyrettiğini görünce, gülümsedi...

— Demek ki, siz inanmıyorsunuz Koca Vezir... Demek ki, siz insanları rütbelere, kaftanlarına göre değerlendiriyor, öyle hüküm veriyorsunuz... Demek ki, Tanrı'nın tüm yaratıkları, salt insanları da, değil, tüm

yaratıkları birbirinin eşiti saydığına inanmıyorsunuz... Demek ki...

Bayezid, kuşkuyla atıldı... Savunma beklemekteydi. Börklüce'yi öyle bir tuzığa düşürdüğünü, Padişah'ın karşısında, öyle güç durumda bıraktığını sanıyordu ki, ilkin ayılamadı. Sonra birden atıldı...

— Bire zındık derviş, sen bizi Tanrı'ya inanmakla mı suçlamak istersin?

— Yok Koca vezir... Neye inanıp, neye inanmadığını öğrenmek dilerim.

— Biz sana hesap verecek değiliz... Herkesin inancı kendine açıktır...

— Madem öyledir de, bizim inancımızı neden sormaktasınız durup dururken?..

Çelebi Mehmet, gülmekten kendini alamadı. Bayezid paşa, öfkeyle sağına soluna bakındı. Sonra Çelebi'den gözleriyle izin alarak, boşaldı...

— Bire sizin neler işlediğinizden habersiz mi sanırsınız bizi ...Hergün, caminin kürsüsüne iki vakit çıkıp konuşmaları, İznik çinicilerinin armağanlarını, tüm kervanların yol değiştirip, bulunduğu yere uğradıktan sonra, fesat karıştırmak için Anadolu ve dahi Urumeline gittiklerini... Dervişlerinizin dört bir yanda dolaşarak, yoksulu kıyama kışkırttığını, bilmemekteyiz mi sanırsınız?..

Börklüce, ilkin ilgiyle dinledi Bayezid'i... Sonra, başını Sultan'dan yana çevirdi...

— Bunların tümü, hesabı verilmiş suçlardır Sultanım... Ben buraya, Şeyhim için izninizi almaya geldim. Bakarım, Bayezid Paşamız, haksızlığı engelleyemediği için, bunu söyleyenlere kızmaktadır. Biz bilirdik ki, bir gerçek varsa ortada, söyleyen değil, o'nu yaratan sorumludur. Yalan mıdır beylerin ahaliyi soyduğu?.. Değil... Peki, Bayezid Paşamızın şimdilik gücü yetmekte

midir soygunu engellemeye?.. Yetmemektedir... Büyüyen, tek elde toplanan Osmanlı devletinin birgün beyliklerini yitirebileceği korkusu, büsbütün soyguna oturtmaktadır egemeni. Sizden izin alarak yapmaktadırlar bunları. Çünkü, anlaşmışlardır... O zaman, doğruyu sorumlusundan değil, söyleyeninden hesap sormak nice bir iştir ve dahi hangi yasada yazmaktadır?

Bayezid Paşa, sesini çıkarmadan bakıyordu Börklüce'ye... Bir dervişi böyle olan Şeyh, kimbilir kendisi nicedir. Gerçekleri, tüm acı yanlarıyla apaçık koyuyor ortaya. Üstelik kendilerini suçlayarak. Şimdi söylediklerinin tümü doğru. Ve yaptıkları işlerden, kendilerinden önce haber alacaklar nerdeyse...

Çelebi Mehmet'e baktı...

Sultan, eliyle işaret etti Börklüce'ye...

— Hele bir düşünelim... Biz seni çağırtırız.

— Başüstüne Sultanım...

Börklüce gerileyerek çıktı divandan... Bayezid'le yalnız kalan Çelebi Mehmet, bakındı;

— Bizi de suçlamaktadır ya Lala, söylediklerinin tümü doğrudur...

— Sakın kanmayınız Sultanım. Bunlar, doğruyu yanlış gösterecek gözbağcılardır.

— Siz de inanmaktasınız doğru söylediklerine.

— Evet ama, neden bizi suçlamaktadırlar... Bilmemektedirler mi ki, biz haksızlığı ortadan kaldırmak, soygunu en aza indirmek için çabalarız. Bunu bildikleri halde, durmaksızın suçlarlar bizi. Üstelik, karşımızda olduklarını apaçık söyleyerek... Oysa, gelselerdi, saf-larımıza katılsalardı. O zaman, söylediklerinde gerçek payını arardık.

— Biz biliriz ki, doğru, şurdan ya da burdan geldi diye değerini yitirmez... Şimdi şu kötü dervişin söyledikleri de, gerçeğin tam kendisidir bildiğimizce. Öyle

olanda, sevmediğimiz için yalanlamak, bizi yanıltır.

— Siz, hacca izin vereceksiniz öyle mi Sultanım?

— Sizin görüşünüz nedir?

— Olamaz efendimiz. Yol boyunda yeni bir fesat tutuşturmasına göz yumulmuş olur.

— Peki, Iznık'ta kalması daha mı az fesat çıkar-maktadır?

— İnsanlarla konuşmasını da yasaklamak gerek efendimiz.

— Böyle bir karar alabilir miyiz?

— Alabiliriz...

— Ya Iznık ticaretini neyliyeceğiz?

-- Yolağızlarına birer karakol kurarız Sultanım. Kervanlar burda konaklar. Kervancıbaşılarla tacirler gi-dip, dilediklerini alabilirler...

— Bizce fazladır bunca tedbir. Ve dahi ilgiyi büs-bütün artırır.

— Öyleyse, ne etmek gerek?

— Iznık vermeyiz hacca gitmesine. Iznık'ta diledi-ğince fesat çıkarsın.

— Ama, ordan da zararlı olmaktadır.

— Gideremediğimize göre, başka yolu yoktur biz-ce...

— Nice dilerseniz Hünkârım. Çağırtayım mı der-vişini?

— Çağırtın...

Bayezid Paşa kapıya yöneldi.

Börklüce hemen dışında beklemekteydi. İşaret etti.

Mustafa, girip saygıyla durdu...

Çelebi Mehmet, yüzünde güleç bir anlatımla, ko-nuştu.

— Siz gittikten sonra düşündük... Şeyhimiz yaş-lanmıştır... Yol uzun ve güçlüklerle doludur. Rahatsız olmasını istememekteyiz. O yüzden, sürgün bulunduğu

yerden ayrılmasına gönlümüz razı değildir. Selâmlarımızla birlikte kendisine bildirin...

— Hay hay Sultanım...

Gerileyip çıktı Mustafa...

Bayezid ardısına geldi. Kapıdan çıkar çıkmaz, fısıltıyla başladı.

— Hem de söyleyin ki, attığı adımdan haberimiz vardır. Yetsin artık karıştırdığı fesat... Gelip giden insanları kışkırtıp durmasın. Sonra, biz Sultan'ı dediğimizizin doğruluğuna inandırıp, üstüne varacağız. O zaman, güçlüklerin daha da artacağını bilirler...

— Olur Koca Vezir... Söyleriz söylediklerinizi.

— Hiç uslanacağına aklımız kesmemekte ama, biz yine de o'nun iyiliğini düşünürüz.

— Bilmez miyiz?..

Bedreddin, Çelebi Sultan Mehmet'in haberini aldıktan sonra, topuklarına basarak bir süre dolandı odanın içinde. Börklüce, acılı dolanmalardan, Şeyhin içinde gelişen üzüncü anlıyordu. Ama, yılların alışkanlığıyla ses çıkarmamak gerektiğini iyi biliyordu.

Bir süre daha seyreyledi Bedreddin'i. Sonra, kendi sesinden ürkermiş gibi fısıltıyla söylendi.

— Şeyhim...

Bedreddin, ilkin duymamış gibi yaptı. Kendi düşüncelerinin derinine dalmak, bir çıkar yol bulmak istiyordu. Sonra birden Mustafa yenice söylemiş gibi irkil-di. Döndü...

— Birşey mi söylemek istersin?

— Şeyhim, derim ki, bunca yıldır hiçbirşey istemeden, bize verdiniz. Tüm bilgilerinizi aktarmak, insan onuruna saygı duymayı belletmek için, gecenizi gündünüzünüze kattınız... Şimdi, burda tutsak bir aslan gibi dolanmanızın temel nedeni de budur. Çünkü sizin öğretiniz yarının mutluluğuna, toplumların egemenliğine, in-

sanların kardeşliğine dayanmaktadır. Biz, yaşamımız haline getirdik bu düzeni... Benimsedik. Belledik... O yüzden, izniniz olursa, diyeceklerim vardır...

— De hele Börklüce... De hele...

— Demekteyim ki Şeyhim, siz en iyi yetiştiğine güvendiğiniz öğrencilerinizi görevlendirin. Belki sizi çıkarmamış olurlar İznik'tan. Ama, sizin sesinizi, nefesinizi duyuracak kıvama gelmiş kaç kişinin çıkmasına izin vermek zorundalar. Siz, gözaltındasınız. Biz değiliz. Burda yalnız kalmanızı istememekteyiz. Ama, öğrencilerinizin, daha bir genişlemiş olarak, öğretinizi yaymasına izin veriniz...

— Öğretimiz yayılmaktadır. Biz gerekirse, kitap da yazar, geleceğe bırakırız bunu. Önemli değil ki Börklüce... Önemli olan, insanların sarsılması, uyarılması ve dahî haklarına sahip çıkmaya çağrılmasıdır.

— Dervişleriniz yapamazlar mı bunu Şeyhim?.

Bedreddin, yeniden dolanmaya başladı... «Börklüce'nin gösterdiği bir yoldur... Tam aydınlık olmasa bile, aydınlığın başlangıcıdır. Neden yapamamışlar? Bunca insana, bunca zamandır ne öğrettik biz?.. Yaşamayı... Ama, eşitce, kardeşce, barış içinde ve kimseye kul olmaksızın yaşamayı... Vuruşmayı... Ama, insanları sömürenlere, soyanlara ve kişisel egemenlikleri için, yoksulun sırtına binenlere karşı... Kılıç çekmek gerekiyorsa çekmelerini... Toplumun geleceği için, acı çekmek gerekiyorsa, sakınmamalarını değil mi? Öyleyse?.. Yapabilirler...

Özellikle Mustafa...

Genç ve dahi, ne ki öğrettik belleğinde tutmaktadır. Tümünden akıllı, üstelik yiğit olduğunu kaçkez isbatladı... Görevlendiririz... Başarırlarsa, mutluluk duyarız. Başaramazlarsa, biz yeni baştan başlarız...»

— Biz sizi kul, kendimizi efendi tutmadık ki Mus-

tafam... Neye ki inanmaktayız, sizinle bile uyguladık. Sizin bizden ayrılığınız, noksanınız yoktur ki...

— Demem o değil Şeyhim... Elbette bizim sizden noksanımız vardır. Hem de pek çoktur... Siz bin yılların süzülüp gelen bilgisini, bir başka biçimde ele alıp, insanlık aşamasını yeniden yaratmak istersiniz. Biz ancak, buyruğunuz üzere, bunun ne yüce değer olduğunu sezinlemiş, basit insanlarız. Ama, sizin duanız arkamızda, bildirileriniz elimizde olanda, haksız ve dahi yolsuzla başa çıkar, yoksulun hakkını kurtarmasına yardımcı olabiliriz... Yoksa, kendi başımıza elbet sizin bilinciniz, keskin görüşünüzden yoksun kaldıkca, başarılı bir ilerleme gösteremeyiz.

— Yok Mustafam, siz gösterdiniz... Madem istediğiniz budur... Biz de düşüneneğiz... Yarın, gün doğarken, toplayın tüm derviş karındaşlarımızı. Tümüyle konuşup, bir karara varmak dileriz...

— Hay hay efendim. Hiç tasanız olmasın, tümü buyruğunuza hazır olacaktır.

— Sizden yana hiç tasa etmedik...

Börklüce çıktı...

Bedreddin, ardı sıra hayatı geçti. Merdivenlerden aşağı indi... Cazibe, Şeyhinin, dalgın gitmekte olduğunu görende, ardına düştü. Sessiz, güneşin uzattığı bir gölge gibi izledi Bedreddin'i...

Yokuşu indi...

Evlerin ardından dolanarak, gölün kıyısına vardı Cazibe, azbiraz uzaktan, izliyordu. Bedreddin, gölün sazlık kıyısında, dikildi bir süre... Sonra sazlardan birini kopardı ...Bir süre, onunla konuşur gibi, kaldırdı yüzüne...

«Dinle neyden çün şikâyet etmede, - Ayrılıklardan şikâyet etmede...» Demiş koca Mevlâna. Sen dalından koparıldığın için ayrılıklardan şikâyet etmişsin sanmak-

ta ham sofu. Oysa, insanların arasındaki ayrılıkları dile getirmedesin. Senin bir nefeslenmenle, birleşen, hemen ardı sıra, soymak için, yoksulun tepesine çöreklenenlerden... Bunun bilincinde miydi söylerken, bilmemekteyim... Ama, görmektesin ki saz parçası, biz bilincindeyiz. Bilincinde olduğumuz için, ayrılıkların en acısıyla dağlıyorlar bizi...

Yoksul, soyuldukça, sömürüldükçe, bizden medet umuyor. Sözümüzden, davranışımızdan, kendilerine vereceğimiz öğütlerden şifalanmak istiyor. Oysa egemen güçlü... Daha adım atmadan, ikincisini yasaklayıveriyor...

Umduk ki, hac için izin alıp, Anadolu içlerinde dolanarak, yapılanların kötülüğünü anlatalım... Uyaralım insanları, direnmeyi öğütleyelim ve dahi gerekirse örgütleyelim... İzin istedik... İzin verilmedi. Vermezdi... Yoksa, verileceğini mi ummaktaydın Bedreddin. Sanmakta mıydın ki, Çelebi Mehmet, olur diyecek?.. Bir umuttu içindeki. Bir küçük kıvılcım. Belki...

Ama, hiç hazırlanmadın, neden? Biliyordun izin gelmeyeceğini. Hele Bayezid Paşa'nın dedikleri. Anlaşılmakta ki, beyleri, kendilerinden yana çıktılar, varlıklarına, dayanaklarına hıyanet ettiler, diye beslemek isterler...

İsterler ki, kendilerine bağımlı köpek çoğalsın. Hırласın, ısırırsın, paralasın. Yeter ki, kendilerine bağımlı kalsın. Davranışları tıpkı bu... Öyle olanda, çok sürmemesinden korkuyorlar demektir. Biz burda, sürgün iken bile etkili oluyoruz demektir...

İşte onların bilmediği... İnsanlara birkez doğru yolu göster. Somut bir uygulamayla isbatla doğruyu ikinikez... Ondan öte, sen bulunmasan bile anımsar, direnmek gerektiğinde, kendiliğinden direnir... Bunun zamanını da egemen saptar... Kaynayan su, hamurla sa-

rılmış güveç kapağını nice patlatmaktaysa buharın gücüyle... Toplum olayları da öyledir. Kaynama noktasına değin sıkışır toplum. Sonra yumruk gibi bir atar ki, kapağı, tuzla buz olmacasına...

Şimdi toplumun kapağı kim?..

Beyler ve dahi tüm kişisel egemenlik sahipleri...

Öyleyse Börklüce haklı... Yola düşmek gerek. Bedreddin'i bırakmıyorlarsa, Bedreddin bir değil ki... Bedreddin çoğaldı ...Yıllardır öğretimizi benimseyen, insanların sayısı binleri aştı. Doğrudur Börklücenin ikinci dediği de... Biz, gerektiğinde onları yerimize bırakamayacak, güvenemiyecektik de, niye eğittik bunca zamandır. Ve dahi asıl önemlisi üçüncü dediği...

Sizi bırakmıyorlar. Ama, biz öyle yayılırız ki, daha bir çoğalır sesimiz...

Evet...

Dervişlerimizi dört bir yana salmalıyız. Gitsinler. Nerde yolsuzluk varsa, dikilsinler annacına... Bizim karındaşlarımız salt derviş değil. Dünyadan elini eteğini çekmiş, kalem efendiliğine sıvanmış ödlele takımını hiç değil. Tam tersine, her biri gerektiğinde, bir takım askerle başa çıkar. Savaş nedir, nice yapılır iyi bilirler... Bildiklerinden, gerektiğinde bir başlarına, gerektiğinde toplu halde öyle bir örgütlenme içinde savaşa girerler ki, karşılarındaki şaşırır. Bozulur...

Hemen yarın, aklımızdan geçirdiklerimizi, Börklüce'nin de uyarmasıyla birlikte diyecek ve önereceğiz. Bizim düşüncemiz budur. Varın, dağılın Anadolu içine, Urumeline... Anlatın emekciye ki, hakkı budur. Almasını bilmesi boynunun borcudur...

Yok...

Ayrı ayrı olmaz...

Anadolu'ya gidecekleri Börklüce'nin buyruğuna vermek gerek... Urumeline gidecekler ise, varıp, eski

Kırkkilise Kadısı Botog yeğenimizin buyruğuna girsinler. Dolandığı yerden bin alev salıp gitmededir...

Biz de, her ikisini kendimize yardımcı yaptığımızı, bizden sonrası için birinin Anadolu, birinin Urumeli Şeyhi bulunduğunu yazıp, bildiririz... Bildiririz ki, onları biz saysınlar...

Hadi öyleyse Şeyh Bedreddin. Oyalanma... Var git... Gör işlevini...»

Sazı yeniden kaldırdı gözlerine doğru...

— Kusura kalma... Yersiz yere kopardık seni. İşimize de yaramamaktasın... Sonra birden anımsadı. Yeniden dikti toprağa... - Belki böylelikle yeşerirsin yeniden. Kimbilir... İşte dervişlerimizi de böyle dikeceğiz bundan öte. Seninleölçeceğiz. Sen yeşerir, yaşarsan, öğretimiz yayılacak, demektir... Neden dersen, biz de kendimizi koparmaktayız, kendimizden. Hadi hoşca kal...

Sonra daha dönmeden, göle dalarak, seslendi.

— Cazibe...

Kadın, Bedreddin'in dönüp ardına bakmadığını biliyordu. Öyleyken, adı çağrılır çağrılmaz yerinden fırladı. Yaklaştı... Sevecen...

— Efendimiz...

— Hadi hatunumuz. Varalım yerimize... Gece bastırılı çok oldu sanırsak...

— Oldu efendimiz...

— Sabaha da çok işimiz vardır.

— İşleriniz esen gitsin efendimiz.

— Sen de dileyende, esen gider Hatunumuz. Çünkü bilmekteyiz ki, sende melek sezgisi, çocuk suçsuzluğu vardır. Böylesi temiz bir insan dilerse, yerine gelir...

— Ben dileklerin değil, insan bilincinin isteklerini

yerine getirdiğini sizden öğrendim Şeyhim... Bilmekteyim ki, dilemek, bilisizlerin, bilgisizlerin işidir...

— Ya bilinç itelerken, engel aşılmaz biçimde dikiliyorsa önüne...

— Bilinç bunu aşıp geçer... Çünkü, öyle birşeydir ki bilinç. İnsandan insana geçer. Sonunda ulaşacağı yere varıp, sonuçlandırır.

— Güzel söylemektesin Cazibe...

— Senden öğrendim Şeyhim.

— Bizi yatıştırmaktasın gibimize gelmekte...

— Buna kimler uğraşmıştır da, başaramamıştır.

Benim haddim mi?

— Yok öyle deme... Başkaları, eldir. Sen bizim, etimiz, tırnağımız gibisin. Karımızsın...

— İşte beni cesaretlendiren de odur ya efendim...

— Bak Cazibe, bilincimiz ister ki, varalım Anadolu ve dahi Urumelinde cevelan edelim. Oysa, öğrenmişsindir. Osmanoğlu, burdan dışarı çıkmamızı yasakladı.

— Siz, insanlara umut ve dahi aşk yayıyorsunuz Şeyhim. Kendinizin gitmesine gerek yoktur. Bildiğim odur ki, yeryüzünde tutuklanamayan tek şey düşüncedir. Meğer ki, doğru, güzel ve dahi ışıklı olsun... Eh, yine bilmekteyim ki, sizden başkasının bilincinden çıkabilemez böylesi... Öyle olanda, Osmanoğlu kim olmaktadır ki, engellesin düşüncayı?

Elinden tuttu karısının...

Yıllar geçtikce, daha bir gençleşmiş, güzelleşmiş gibi geldi o'na...

Parmaklarını, parmaklarına geçirdi.

— Bilmekte misin Cazibe, azönce bunları düşündük biz.

— Siz düşünmeden, benim sezebilmem mümkün değil ki zaten efendim.

— Dedik ki, düşünceyi ancak daha güzel bir başka düşünce engelleyebilir. Oysa, Osmanoglu'nun ve dahi yöresindekilerin düşüncesi köhne, soygun üzerinedir... Öyleyse, düşüncemiz bizsiz de etkisini gösterir.

— Bunca emek verip, insan yetiştirdiniz. Her biri, işlevini başarıyla görüp, sizin beğeninize layık oldu. Şimdi, en gerekli olduklarında mı, başaramıyacaklar... Buyurursunuz aklınızdakini... Ezberletirsiniz belleğinizdekini... Gider yerine getirirler...

— Hele hele... Neler de bilmekteymiş bizim güzel hatunumuz...

— Güzel... Doğru buyurdunuz Efendimiz... Sizin yanınızda olabilmek mutluluğu insanı, her geçen gün biraz daha güzelleştiriyor. Ben sanırdım ki, güzellik, salt deride, yüzde, bedendedir... Sizinle olduğumdan, Melek anamı gördüğümde bu yana bilmekteyim ki, asıl güzellik başının içindedir insanın. Öyle bir baş ki benimki, her zaman sizin aydınlığınızla yunmaktadır.

— Zaten coşku içindeyiz Hatunumuz. Zaten, içimiz içimize sığmamaktadır. Daha bir dürtükleyip, göl kıyısında, samaha mı kaldırmak istersin bizi...

— Siz samaha kalkanda, herşey istediğiniz gibi olmaktadır.

— Bak bak... Hadi varalım evimize. Oturalım odamıza. Okunacak kitaplarımız, toplanacak düşüncelerimiz vardır...

El ele yürüdüler.

Göl yanından esen ince bir yel, Cazibe'nin ipek yemenisini, Bedreddin'in ipekten de yumuşak sakallarını uçuşturdu bir süre. Sanki, o'nun dönmekten vazgeleşinden üzölmüşçesine, yüzünde, sarığının tölbentlerinde dolandı. Sonra, kesiliverdi başladığı gibi...

Ağır ağır Hankah olarak kullanılan salona indi...

İznik'ta bulunan, bulunmayıp da tez haberle gelebilecek olan dervişlerin tümü, toplanmışlardı. Bedredin, merdivenin başında görünende, ayaklandılar. Oturttu tümünü... Kendisi de aralarına yürüyüp, bir yer seçti...

— Karındaşlarımız, - diye söze başladı. - Anadolu ve Urumeli'nin durumunu yoksulun çektiği acıyı, iyi bilmektesiniz. İçlerinde, onlarla birlik yaşamakta, çok zaman dayanamadığınızı belirtip, bizden dayanak aramaktasınız. Hep, sözlerimizin tek umut kaynağı haline geldiği anlatılmaktadır. Bu ortam, artık eyleme geçme zamanının geldiğini göstermektedir. Yoksulun ensesine binen asalakların, Bizans ve Avrupa saraylarını gölgede bırakacak davranışlarına son verilmelidir. Sömürü çarkı, bir vuruşta tuzla buz edilmeli, yoksul kendi ürettiğince pay sahibi olmalıdır. O zaman göreceksiniz ki ,insan güzel, iyi ve temizdir. Şimdiye değin biz ne ki öğrendik, tümünü size ve sizin yolunuzla insanlara verdik. Her biriniz, insan topluluğunun mutluluğa nice ulaşacağını bizim ölçümüzde biliyor, bizim yüreğimizle inanıyorsunuz bildiğinize... Biz de biliyor ve bildiriyoruz ki, eylemin göbeğinde, her biriniz bizden daha sağlam durmasını başarabilirsiniz. İşte o nedenle, egemen bize izin vermiyor, düşüncemizi gerçekleştirmemiz için. Ama, biz sizden diliyoruz... Şimdi düşününüz... Eyleme kalkıştığımız anda, zorba nice gücü varsa, tepemize acı olarak yağdırmak ve bizi yitirmek için harcayacaktır. Ölümün aranacağı işkencelere, yaşamın unutulacağı kavgalara girişilecektir. Kimseyi zorlamak istemeyiz. Kimseye gücenme hakkı ve yetkisine de sahip değiliz. Börklüce oğulluğumuzun başkanlığında Anadolu, Botog yeğenimizin başkanlığında Urumelinde örgütlenip, eylemi başlatmayı kurarız. Yıl-

gınlıkla başlanan iş, sonuca ulaşmaz. Aranızdan ben yokum, diyen, şimdiden vazgelmelidir. Yoksa güçlüğü annacında yıldır mı kişi, kendisiyle birlik, yoldaşlarını da yenilgiye salar... Eğer, tümünüz eylemden yana iseniz, hemen hazırlayalım temsil belgelerini. Aranızda işbölümü yapıp, ayrılın. Ve gözümüzü yarına dikip, göğsümüzü acıya kalkan ederek, işe girişelim... Siz örgütlenmeyi tamamlayana, biz de izni koparıyoruz... - Sustu... - Derin soluklandı. Tek tek gözlerine baktı hankahtakilerin. Tümünde aynı kararın suskusunu görünce, sürdürdü yeniden. - Aslında izinsiz de olsa bizim eyleme geçmemiz gerekirdi... Ne var ki, zamansız davranış, tüm baskıları birden üstümüze çeker. Bunu düşündüğümüzden ötürü bilmiyoruz, yanlıştaymıyız?

Bir yanıt aradı çevresini alanlardan.

Susku sürüp gidiyordu...

Börklüce başını dikti tümünden önce...

— Siz yanlıştan arıksınız Şeyhim, - diye verdi aradığı yanıtı...

Bir süre daha bekledi Bedreddin. Susku sürünce, toparlandı.

— Öyleyse durmayalım. Hemen hazırlık görüp, yola düşelim, - diye bağladı sözü...

Koşuşmalar kımıl kımıl uzadı gecenin karanlığına...

3

Güneş, gökyüzünde yükselir yükselmez başlayan ince sıcak, başakların üstünde ısılıyor... Yeşilden sarıya, dönüşecek ekinler... Kişinin göğsüne gelecek uzunlukta saplarıyla, göl sazlıkları gibi yelpazeleniyorlar...

Yeniköylü, Osmanca, gözlerini dikmiş ekinlere...

Garipsi garipsi, düşünmekte... Karısı Irazca, Osmanca'ya bakıyor... Ekinlerin her yellenişinde, gözlerinde yeşil karışımı bir sarının noktalanmasıyla, keyifli. Keyifli ya, kocasının üzücünü anlamamakta bir türlü. O garipsilik, giderek Irazca'nın da yüreğine çörekleniyor...

— Hiç konuşmamaktasın efendi...

— Konuşmak... Bilmektesin ki hatunum, bizim işimiz değildir...

— Niye olmasın? Yüzümüz akıyla çıktık ürün mevsimine.

— Çıktık ya, yüzümüzün ağaracağından kuşkuluyum ben.

— Nedenmiş?.. İşte, emeğimizin sonucu... Dam boyu ekin... Kocaman kocaman başaklar.

— Ondan bir yakınmam yoktur.

— Öyleyse, gül bire Osmancam... Gül ki, birkaç güne kadar başlayacak harman töreninde, üzünçlerimiz sıyrılıp gitsin.

Osmanca, sesini çıkarmadı... Belinin sızıları, terinin serinliğine karıştı bir süre. Sonra, karısının yeşil gözlerine daldırdı bakışlarını. Habersizliğin sevincinde, kıvanmaktaydı kadın... Birden irkildi Osmanca...

— Bana mutlu bir haber vermek ister gibisin?

— Nice anladın?

— Ben ayalımı bilmez miyim?

— Haberim mutludur efem ...Bilesin ki, ocağımız tütmede sürüpgidecektir.

— Bir belirti mi sezinledin?

— Kaç gündür demek isterim. Karnımın içinde bir kıpırtı var... Deme be Irazcam... Gerçek mi?...

Sonra, elini uzattı Osmanca... Başakların arasında, karnını yokladı karısının...

- Oh... Ben bile duymaktayım...
- Büyüdü gayrı efem...
- Ya, büyümüş...

Giderek üzünçlerinden sıyrıldı. Başaklarda gezdirdi gözlerini. İşte, doğa durmaksızın sürdürmekte yaşamı... Tarla nice döllenip, bereketlenmekteyse, insan da öyle... Irazca Menderes ovası gibi... Verimli... Görkemli...

Zıpladı yerinden...

Başakların arasında bir süre koştu. Sonra yenisinden gelip, terli alnını karısının yüzüne dayadı... Yorgunluğunu, üzüncünü yitirmişti çoktan. Yepyeni bir devininin kıpırdanışıyla, yarına özlem duyuyordu. Attığı tohumlar, durmaksızın yeşermekte. Ürün olmakta... Tarlasındakiler, adam boyu... Karısının karnındakiler de canlı bir kıpırtıyla, geleceği muştulayarak...

— Biz toprak ademi, durmaksızın üretmekteyiz öyle mi Irazca...

— Tohumunu efem atanda, ürememek mümkün mü?

— Coşturdun beni kadını. Sevindirdin, gönen-dirdin.

— Asıl gönenen ben değil miyim koca Osman-cam?..

— İkimiz birden gönenmekteyiz.

— Gayrı diyecekler ki, biz bilmekteyiz Osmanca'nın başakları nice büyüdü. Çünkü, Irazca'nın karnıyla yarışmaktadırlar da ondan...

— Ve dahi, Osmanca, çifte ürünü alanda, nice sevinecektir.

— Sevindin öyle mi efem?

— Sevindim ki... Anlatılabilemez.

Saraç Ahisi, Kamer Usta, bizini muhladı. Hamudun, son şeklini vermiş, dikilmeye hazırlamıştı. Derinin iki yanından çekiştirerek, ince çelik iğnelerini iplikledi... Sonra, bizle delip, iğnelerle dikmeye başladı...

Harman zamanı yaklaşmakta... Köylülere hamut gerekli. Düven çekecek atların, boyunlarını düşünmek gerek. Aldığı ölçüye uygun olmalı ki, hamut, yarı günde atın boynunda yara açmaya...

Daha sırada, kaç hamut var...

Biri bitecek, biri başlayacak yaz sıcağı çökene...

Kalfaları, kaba işleri bitirmekle uğraşıyorlar. Kimi yazdan alınmış ekin saplarını ıslatıp, birbirine sararak, ot beslemeyi düzenlemekte. Kimi, vaketadan ölçülere uygun hamut astarlarını kesmekte... Son şekli verip, belirli yerlerinden tutturan Kamer usta, dikişin gerisini yine kalfalarına bırakmakta.

Aydın çarşısı, kımıl kımıl...

Ahiler, durmaksızın ürün için hazırlanmakta. Düvenci ahisi, Karaca, kalın, küt kalasları kucaklayıp, dikeyiyor. Sonra, rendesi, ince testeresiyle, ucunu kıvrıp, düzeltiyor bir güzelce ...İkisini yan yana getirip, iki yanlarından, uzun, demir çivilerle tutturuyor... Çiviye, bir baştan öteye geçirip, perçinlemek, ilkkez Karaca Ahi'nin bulgusu. Böyle olanda, düven, bir daha ayrılma dan parçalanıp yitiyor. Sonra, tezgâhın üstüne yatırıyor düven tahtalarını.

Zımbanın tepesine tahta çekiçle vurarak, derinliği birbirinin aynı olan çizikler çekiyor altına. Sonra, yanı başında, çiziklerin bitmesini bekleyen kalfasına uzatıyor düveni... Çırakların, tümü bir boyda seçtikleri ak çakmak taşları, bölük bölük ayrılmış. Kalfa başlıyor taşları çiziklere yerleştirmeye...

Düvencilikte en güç işlerden biridir bu... Öyle sağlamca yerleşmesi gerekli ki, diş diş, binlerce bıçak gibi

gezinmeli harmanın üstünde. Gezindikten öte, ayırmalı taneleri başaklardan. İnce saman kıymalı sonra...

,Daha ilk sürtünmede taşlar dökülüverdi mi; Vazgel, derler... Karaca ustanın düvenleri, dişsiz ağıza dönüyor ilk harmanda... Birkez de böyle dediler mi, ahi, kendini Aydın surunun tepesinden, Menderes ırmağına fırlat-sın yeğdir...

Çarşının başında, davulunu tokmaklayan münâdi tüm işlevi biran aksattı...

— Ahiler, tacirler ve dahi ahalinin öteki bölüğü... Duyduk, duymadık demeyin ki, Beyimiz Cüneyd Beyin buyruğudur... Bu yıl, ekinler gür, ticaret iyi ve dahi ahilik verimli olmuştur. Beyimiz, bu yüzden, topraktan, onda iki yerine onda üç... Ticarettén, girdi çıktı ve dahi toprak bastı olaraktan, değer tutarın, sekizde biri... Ahi sandığından her yıl almakta olduğu, akça tutarının iki katını almakta ve dahi buyurmaktadır ki, kullarımız öteki beyler gibi, aldığı üç - dört katına çıkarmadığı için, sağlığına dua etsinler. Durumlarından hoşnud olup, bir aksiliğe kalkışmasınlar...

Karaca Ahi, elinde bitirmek, son çiziklerini çekmek üzere olduğu düveni kaldırıp çaldı yere... Yumuşak tahtanın kenarları ezildi...

— Bire insafına tükürdüğümün... Bir de çıkar öteki beylerin aldığıınca... Gel otur ümüğüne üreticinin. Sık boğazını. O gebersin. Ama, sen de aç kal bire...

Kamer Ahi, hamutu kalfasına uzatıyordu. Öfkeyle vurdu kalın, tahta tezgâhın üstüne... Ay yüzlü, doğrama bıçaklarından birini kaptı. Sonra, kendi emeğine acıyarak durdu...

— Hele hele... Beyler bizim, tümünden gebermemiz için fetva almış olmalılar... Bire dayanılır mı buna... Vergi dediğin, belirli bir miktarda verilip gider. Ahali her yıl yeni yeni isteklerle karşılaşacağını nerden bile...

Ve dahi bilse bile, bunu nerden çıkara. Ben hamudu, geçen yılın fiatlarıyla satmaktayım. Şimdi desem ki, gelen köylüye, ağa, durum böyleyken böyledir... Güler adam... Anlaşmamız var, der... Üstelik, o da vericilerden bizim gibi... Bey, beyken alsın askerini, kendi ahalisinin boğazını sıkacağına... Yeni topraklar edinsin de, bizim vergimizi azaltsın...

Karaca, ellerini sallayarak işi bıraktı. Geniş gövdesi, iri boyuyla bakındı bir süre... Sonra, yürüdü saraçlar çarşısına doğru...

Kamer Ahi bağıra bağıra konuşmaktaydı.

— Bize bir iş işlemek, bir vergi vermek, bir de konuşmak kalır öyle mi Kamer Ahi?

— Bire ne edeceksin? Konuşmaktan öte ne gelebilirmiş elden?

— Varalım orta şeyhine... Anlatalım ki, bunun dayanılması kalmamıştır. Belki durur, dedik geçen yıl. Katlanalım... Belki bir yıla kalmaz, Osmanoğlu'nun töresi yürür. Azalır azbiraz verdiğimiz. Ama, anlaşılacaktır ki, ne duracağı var, ne de törenin değişeceği... O yüzden, benim dayanma gücüm tükenmiştir. Tezgâhın tavanı çöktü çökecek, artırdığım tahtalarla, onaramamaktayım. Neden dersen, durmaksızın çalışıp, bir ekmek parasını güçlkle çıkarmaktayım da ondan...

— Al benden de o kadar... İki bayramdır çocukları yenileyemedim... Geçen gün avrat ne dese beğenirsin Karaca...

— Benimkinin dediğini demiştir sanırsam... Çeyizimi parçalayıp, kızanlara üleştireyim he mi?

— Ülen, karılar aralarında söz birliği edebilmekte de, biz böyle höykürüp kalmaktayız he mi? Yazıklar olsun kalıbımıza, tezgâhımıza...

— Hadi gel sen de, varalım orta şeyhine ve dahi oturum isteyelim...

Kamer Ahi, zıplayıp kalktı.. Sonra birden durakladı...

— Dur hele, bak aklıma ne geldi... İlk Dede Sultan'a varalım...

— Dede Sultan?

— Hani, Börklüce Mustafa denilen Şeyh... Şimdi adını Dede Sultan koymuş ahalî... O da benimsemiş...

— Tamam bildim.

— İşte o... Onu da alıp, varalım ortaya... Öyle konuşalım...

— Bak bu iyi. Hiç olmadı, ne yapılması gerektiğini anlatır bize.

— Durmayalım ya... Varıp öğrenelim ilkin ne etmek gerek. Sonra, gelirse bizimle, alıp, gidelim ortaya...

— Dilersen, ilkin ortaya varıp, ordakileri de toplayarak ayağına gidelim.

— Birşey değiştirmez. Ama, dediğin daha bir doğru...

İkisi birden yürüdüler...

Birden büyüdü yürüyenler. Ahiler, bir çağrının alayıyla tutuşmuş gibi, Karaca ile Kamer Ahi'nin ardına düştüler...

★
★

Kaygusuz, Yeniköy Derbendinde otağ kurmuş... Derbendci Tor Ali, mahzende gizlenmiş şarap testilerinden birini çıkardı... Serin su gibi, tas tas sundu Abdallara... Kaygusuz bir iyice coşmuştu... Köy camilerinde, başakların sararması üzerine tarla kıyılarında köylülerle konuşagelmışler. Derbendin serinliğine yaslanmışlardı bir iyice...

Münadiler, Cüneyd Beyin buyruğunu dört bir yana yaymakta. Askerler, köylünün ürün kaçırmasını en-

gellemek için, gece gündüz takım takım dolanmaktaydılar...

Biçme imecesi için davullar vurdu vuracak...

Askerler, imeceye katılmayanları sopa ve kılıç ter-
siyle tarlalara sürecekler...

Kaygusuz, toplaşanlara, bir yıl önce gördüklerini anlatmakta...

— Biz dolanıp, öğüt vermekteyiz. Toparlanın az-biraz, demektedir ya, boşuna karındaşlar... Geçen yıl, bu zamanlardaydı... Davullar imeceyi vuranda, aklımız başımızdan gitti... Koca köşler, Aydın ovasının dört bir yanından duyulmakta, gece karanlığını meşaleleriyle aydınlığı yırtmaktaydı. Bire ne olmaktadır, hele bir dolanalım, dedik... Vardık Yeniköy içre. Ne görelim, asker, atıyla dalmakta damların içine. Sopa ve dahi, kılıç tersiyle, insancıkların sırtlarını, butlarını okşalamakta ki, aklımız başımızdan gide... Bire asker, dedik. Bire çavuşbaşı, sakatlayacaksın insanları. Sakatlananda, beyin zarar görecek. Nice az adam çalışırsa, ekin onca geç kalkar. Geç kalkanda da, ya yağmura tutulur, çürür, ya kurur iyice küçülür ...Anlatabilen beri gelsin... Adem, yürüyün bire diyerekten, bizi de sürmeye kalkışmaz mı tarlanın içine. Uzatmayalım, varıp gördük... İnsancıklar, dizi dizi dizildiler tarlanın başına. Bir gülbank okundu... Ama, buna gülbank denilmez... Bizim ozan kocalarımız ağıt belletirler ya hani... İşte öyle yanık, kişinin ciğerinde yaralar açan cinsinden. Ürktük kendimiz, kendimizden. Dedik ki, bu gülbank mıdır, bir ağırlıklı ölünün ardından yakınma mı? Oraklar bilenmemiş... Parlamamakta... Askerlerin yeni bir çomaklamasıyla biçim başladı... Erler, Cüneyd beyden hınç alırcasına savuruyorlar orakları. Ekin, bükülü bükülüveriyor. Sanırsın ki o anda, beyin ve dahi askerinin boyuna çalınmaktadır çelik ağızlı bıçaklar... Kadınlar, top

top edip, bağ bağ toplamakta biçileni. Çocuklar, sırtlarında Beyin askerinin kamçısı, taşımaktalar harman yeri olarak düzeltilen yuvarlak toprağın üstüne... Sabah karanlığından, akşam karanlığına, bir su, bir ayran molası ve dahi güneşin annacında iki lokmalık, satra bastırma ile, kocaman tarlalar tüketilmekte insan emeğinin ter olup akmasıyla... Sonra, köylülerin üstü - başı yoklanarak geri gönderilmekte. Askerler, harman yerinin çevresinde ateşler yakıp, tepinmekte şarap içerek... Sabah, ışığını belirlemeden, aynı işlev başlamakta yeniden. Bir bunaltı sonucu, harmanlar yığılmakta. Bey atlıları, üstünde tepinerek bir iyice çökertmekte harmanı ...Sonra düvenciler, atları hamutlayıp, kılıç gölgesinde işe girişmekte. Harman dövölüp, savrulmakta. Buğday, altın yığınları gibi yığılmakta kişinin gözünü kamaştırarak. Bey mültezimi, elinde tahta şiniği belirlemekte o zaman. Ölçmekte adem başına yiyeceği kadarını. Sonra da tohumluğu ayırıp, köy odasına yığıldırmakta köylünün sırtında taşıtarak... Geri kalan koca harmanları çuvalleyip, kağınlara yükleyerek, Bey deposuna taşıttırmakta... Onlar gidip, toprak kuruyanda, yeni bir buyruğun patırdısı işitilmekte... Toprak tavını almaya yakındır. Hazırlanın, Öküzlerin boyunduruğunu, karasabanın bıçağını biletin bir iyice diyerekten... Bire bunlar, tüm köylüyü köle belleyip, bir boğaz tokluğuna çalıştırmayı beylik sanmaktalar... Vardık köylülere, eğittik ki, ağalar durum böyle böyledir. Siz ki, emekcisiniz... Yaratan ve dahi üretensiniz... Bu koca harmanlar, sizin çalışmanız, sizin uğraşmanız sonucunda yığılmakta, Beyin depolarına sizin sırtınızda taşınmaktadır. Deprenin azbiraz... Direniş ki, tümü sizin olsun... Yirmi asker, ikiyüz köylünün annacında, kuş olsa uçamaz. Tavşan olsa kaçamaz... Onda kılıç, ok ve dahi sünü var. Bundan öte sopa, kamçı var anladık.

Sizde de dirgen, nacak ve dahi orak vardır ki, üreticiliğimizin tanığı. Hörleyin bir üstlerine... Bunlar bizimdir. Toprak ve dahi ürünü bize bağışlanmıştır. Bey de gelip, ucundan tutsun, o dahi bizimle bile doyunsun, gönen-sin, deyin, dedik... Dinleyen kim... - Yeniden doldurdu tasını. Yudumladı ohlayarak... Ağır ağır curasında gezdirdi parmaklarını. - Ne dediler bize köyün ortalık yerinde bilmekte misiniz? «Beyi Tanrı bey olarak yaratmış. Bunca toprağı, bunca insanı o'nun adına çalışmak için varetmiş. Biz Tanrıdan korkar, ve dahi yarınımızdan kuşku ederiz. Onun zulmü o'nadır... Bizim sevabımız bize... Madem böyle yaratmıştır Tanrı. Madem, yarın hesabını soracaktır bunun...» Sözlerini kestik kocalar... Eğittik ki, Tanrı insanları eşit yaratmıştır. Cüneyd Bey de düne değin, kendilerinden biridir. Ve dahi, açık göz davranıp, Umurbey torunlarından birine kocalık etmese, kendileri gibi köleliğe tutsak olacaktır. Dinletemedik... Bir hoca bulup buluşturdular annacımıza. Tanrıdan bilisiz. Olandan habersiz... Adem bir açtı ağzını. ve dahi bir yumdu gözlerini karanlıklara dalıp... Eğittik ki,, «Bunlar şimdi burda çalışmaktalar, yarın Cennette rahat yaşamak için. Tanrı sözleri buyurmaktadır ki, kulun hakkı; çalışmak, yetkisi; ödevlerini yerine getirmektir. Yarın ahirete gidildiğinde, o hesabı veremiyenler, kıldan ince ve dahi kılıçtan keskin köprüden geçmeyip, cehennemnin derinlerine düşerekten yanacaklardır...» Bire hoca, köprü burdadır. Karar köprüsü... Birkez aşabilse-ler, bu dünyada da, ötekinde de yanmaktan kurtulurlar, diyoruz. Dinlememekte... «Tanrı böyle buyurdu... Tanrı böyle istiyor...» Sonunda tepemiz attı bizim de... Yıkıl bire hoca, dedik. Yıkıl ki, dinle bakalım, bunlara ne demektedir senin Tanrının... - Curanın sesi yükseldi... Derbendi taş duvarlarında, yüksek tavanında dolandı bir süre... Sonra taştı... Ovaya, buğday başaklarının

üstüne zıpladı... Ordan yelek karışarak, köye ulaşıp, köy lülerin kulaklarında yankılanmakta olan, münadi sesinin pasını, tortusunu silkeleyip döktü. Adım adım, tek tek, sonra toplu halde ve hızlıca derbende yürüdü köylüler... Kaygusuz, çevresinde çoğalan yüzlere, düşünceli alınlara baktı bir süre. Daha bir vurdu tellere. Daha bir çığlıklandırdı curasını... Ve, söylemeye başladı... -Yücelerden yüce gördüm, - Erbabsın sen koca Tanrı, - Alem okur kelâm ile, - Sen okursun hece Tanrı... - Erliği ile anılır, - Filân oğlu, falan deyi, -Anan yoktur, baban yoktur, - Sen benzersin piç'e Tanrı... - Kıldan köprü kurdurmuşsun - Gelsin kulum geçsin deyi, - Hele biz şöyle duralım, - Yiğit isen geç e Tanrı... Garip kulun yaratmışsın, - Derde mihnete katmışsın, - Anı aleme atmışsın, - Sen çıkmışsın uca Tanrı... - Kaygusuz Abdal yaradan, - Gel içegör şu curadan, - Kaldır perdeyi aradan, - Gezelim bilece Tanrı... Dediğimleyin, Hocaya birşeyler oldu... Titredi, sarardı, bizi çarpmasını beklediği ve dahi kendisiyle, kendisi ile olanda, efendisiyle de ortak sandığı Tanrı, azbiraz daha hocayı çarpmaktaydı ki, nalları tümünden dike... Sonra, yakasız mintanının bağrını, yensiz zıbınının sırtını açmaya debelendi. Sapsarı, titreyerekten, bizi de günaha sokmaktasın diye sıvışmaya kalkıştı. O zaman, yapıştık paçasından. Dur hele imansız, dedik... Anlat bakalım, seni bu köye kim gönderdi? Neden gönderdi ve dahi çıkarı neydi? İlk etti bizim hoca, zık etti ardından... Abamızın altından, sopayı çekip, bir iki yepeşleyende sırtını, döküldü ki, bül-bül haltede yanında... O zaman, azbiraz aydı bizim köylü karındaşlarımız. Tanrı kulu sandıkları hocanın, Cüneyd beyin kulu olduğunu anladılar... Dediler ki bize, «söylediklerin pek bir doğrudur. Tanrıya sövdün bizim yanımızda...» Hemen dikildik o zaman, biz bu hocanın tanrısına, sömürücünün ortağına sövdük... Oysa, bi-

zim tanrımız başkadır... Bizim Tanrımız, yeryüzünü, gökyüzünü ve dahi ikisinin arasındakileri tüm insanlara ortak mal olarak bağışlayandır. Bizim tanrımız, güneşi doğuran, nimetleri yaratan, toprağı taclayıp, tohumlanmaya hazır bir ana karnı haline getiren, sonra tohumu yeşertip, ürünleştiren... Ağaçlara güç ve meyve verip, gökyüzünü aydınlığıyla ısıtan... Ve yine de bunların tümünü çalışana, ter dökene, emek verene ve dahi bu duruma henüz erişememiş olanlarla, erişip geçmiş bulunanlara ortak yaşam hakkını sağlayandır... Eğer sizin de inancınız buysa, gelin bilece olalım... O zaman göreceksiniz ki, Sırat öteki dünyada değil. Burdadır... İşte bu karar anıdır... O zaman göreceksiniz ki Tanrı beylerle, paşalarla, zenginlerle birlik değil, sizinledir. Siz onu ittiğinizden, o başkalarının zorbalığına araç edilmektedir... Ve dahi o zaman göreceksiniz ki, sözü edilen Cennet, öteki dünyada hiç değil. Yeryüzü zaten bir cennettir... Yeter ki, siz onu almayı, sahiplenmeyi ve dahi kullanmayı bilirsiniz... - Şarap tasını doldurmuştu Tor Ali Sevinçli ısıltılarla yanan gözlerini dikip, durmaksızın artan dinleyicilerin yanında, apaçık sunmuştu kuşkusuzca... Kimse Kaygusuz'un içtiğine dikkat etmedi... Söyledikleri bir pınar serinliğiyle içlerine akıyor. Beyinlerinin en karanlık noktalarında geziniyor. Ve o karanlıklardan, ince bir ışığın muştusu yayılıyor yüzlerine... Bir yıl geçti aradan... Ses çıkarmadılar... Yine açlıktan kadıdi çıkmış öküzler, yemsizlikten yıldıya bırakılmış atlarla toprağı sürüp, karasabanın çiziktirmesine attılar tohumlarını. Yine kış sulı sepkeni, bahar kırk ikindisiyle gelip geçti... Tohum çatladı filizlendi. Bir yeşilin gözalıcılığı kapladı yöreyi... Doğa, yeni bir ürün mevsiminin güzelliklerini gözler önüne serdi. Baktık ki, kimseden ses gelmemekte. Geldik... En verimli ovanın derbendinde bağdaş kurduk. Bekliyoruz... Bakalım nice

olacak bu yıl... Öğrendik ki, bey kitlenin sessizliğinden dilediğince yararlanmak istemektedir. Duyduk ki daha yaşamaktadırlar diye, yeminizi daha bir azaltacaktır. Bunların amacı, bilisizliğin de ötesindedir karındaşlar. İstemektedirler ki, Osmanoğlu buraya gelende kimseyi bulamasın. Dilemektedirler ki, toprak verimini, insan dirimini yitirsin... Pişmanlık gelsin beyliklerinin toprağına el vurana. Siz, insansınız. Dediklerimizi anlayan ve dahi uygulamasını bilersiniz. Direnin bire... Buyıl olsun kaptırmayın ürünü. Buyıl olsun, insanlığın gereğini uygulayın. Orağınızı bileyin bir iyice. Ama, ekin biçmek için değil. Ürettiğinizi elinizden almaya gelenler için. Dirgenlerinizin ucunu sivriltin bir iyice, ama, ekini harmanlamak amacıyla değil. Emeğinize göz dikenin gözlerini oymak amacıyla... Ve dahi, bizimle bile karar kı-larsanız, işte bunca derviş, bunca insan, silâhı sopasıyla buyruğunuzdadır. Siz buyrun biz işleyelim. Ama adınıza, kulumuz olarak değil. Sizin de bir karındaşlarınız olarak. Varsanız, karar kılın. Öteki köylere haber salın. Asker gelmeden toplayalım kurultayımızı. Verelim direnme kararımızı. Sonra da uygulayalım... Ölüm bizim için ürkünç değildir. Ne var dünyada bırakacağımız yitirsek?.. Hiç... Hiçten bile öte... Bir başımız, bir de aç midelerimiz mi? Helâl olsun bire... Helâl olsun ki...

Derbend, insanla dolup taşmakta, Kaygusuz'un sözleri, kulaklardan gönüllere, gönüllerden beyinlere giderek bir bilinç ışıltısı gibi parıldamaktaydı. Birden dö-küldü yakınma sözcükleri...

- Ama, onların askerleri var...
- Biz birini yitiririz, bini gelir.
- Sonra kan bulaşır her bir yana.
- Ve dahi tüketirler bizi.
- Kendi isteklerini yine de yerine getirirler.
- Boşuna değil midir direnmek?

- Direnebilir miyiz istesek?
- Yasa kural, böyle gerektirmiyor mu? ?
- Bizim dilediğimiz azbiraz daha adalet.
- Yiyelim, doyunalım ve dahi giyinelim.
- Buncası yeter bize.
- Artığını istemedik zaten...
- Buyurur asker oluruz. Buyurur ölürüz.
- Sonra buyurur çalışırız toprağımızda.
- Toprağımızda değil, toprağında.
- Üretiriz Kaygusuz Sultan'ın dediği gibi.
- Üretir ve dahi boyun bükeriz azbiraz da bizi görsün diye.

— Yine de görmemekte...

Giderek, Kaygusuz'un akıttığı pınar, yeşillendirmekte toprağı. Yakınmalar, karara doğru yürümektedirler... Kaygusuz, sessiz, ama keyifli beklemekte sonucu.

- Zulmün adaleti olmaz ağalar.
- Olmayanda, bize de durmak yaraşmaz.
- Öyleyse dikilelim bir.
- Yitirecek birşeyimiz yoktur madem.
- Ve dahi direnirsek bir dünya vardır önümüzde

kazanacağımız.

- Durmak niye...
- İstedikleri an bizi yitirmekte, tüketmekte de-ğiller mi?

- Ben varım Kaygusuz Abda!...
- Ben de...
- Ben de...
- Buyur ki ölelim.
- Birkez de kendi isteğimizle girelim kavgaya.
- Hemen toplayalım dediğiniz kurultayı.
- Hemen alalım gerekli kararı.
- Ve dahi, aklıverenlerimizin gösterdiği yolda yürüyelim.

— Yeter olsun...

— Bizi bundan kötü eden, daha bin beter olsun.

— Madem yarını kurtaracağız.

— Madem herşey üretenin, emekcinindir.

— Neden halâ tutarız beyleri üstümüzde?

Kaygusuz, köylülerin kıvama geldiklerini görüyordu. Eğer, hemen toplarsa kurulmayı, gerekli kararı almak işten değildi. Kaç zamandır, kaç köyü dolanıp gelmekteydi buraya... Salt kendisi mi?

Bir düşündü...

İznik'den çıkıp, Anadolu batısına yöneldiklerinde, ne demişti Börklüce;

«Baka karındaşlar... Şeyhimizden öğüt ve dahi izin almış bulunmaktayız... Şimdi iş bize düşmektedir. Ya, yılar boyu belleyip durduklarımızı uygulayacağız... Açıkcası, her düştüğü toprakta yeşeren gelecek tohumları olacağız. Ya da bize boşuna güvenildiği sonucunu doğrulayıp, utandıracağız Şeyhimizi... İşimiz güç değil. Biz insanlardan, hayali istemiyoruz. İstediklerimiz somut gerçektir... Ve dahi öylesine bir gerçektir ki, acı, gözyaşı ve üzüncü karışımıdır her göz atımı... Öyleyse, madem düzeni değiştirmek için yola çıktık. Başaracağız bunu. Bizden haberinizi eksik etmeyin. Her biriniz, birkaç köyü birleştirin. Aralarından temsilciler seçip, sizin katınızda danışma kurulları kurun. Sonra kararı onlarla alıp, yeni temsilciler seçerek, bizim katımıza gönderin. Ne yapmak gerekiyorsa, birlikte kararlaştıralım. O zaman, kimse, kendi oyundan kolay dönermez...»

Ozaman, bir kendileri vardı ortada... Şeyhoğlu Satu, Abdal Musa, Abdal Veli, Torlak Kemal, Torlak Emre, Cavlak Emrah, Derviş Akçalan, Hayyumi, Duran Dede, Papaz Kasım, Kadı Çavuş, kendisi ve dahi başlarında Börklüce... Şimdi, dervişleri arttı... Cavlakları,

Torlakları ve dahi yardımcıları, köy köy taramaktalar Aydın illerini...

İşte, buncacık tohumdan oluşan hasad...

Köylüler, curasının sesiyle işaret almış gibi toplaşmaktalar. Önde erler, arkalarında çocuklar ve dahi kadınlar...

Yavaş yavaş bir dalın yapraklandığını, baharlandığını, çiçekten sonra meyveye dönüştüğünü görüyor. Artık, oldu meyveler. Toplamanın zamanıdır. İşte, yakınmayla başlayan konuşmalar, karara dönüştü...

Tümü gözlerini dikmişler dervişlere...

Tor Ali, tasını yeniledi...

Kaygusuz bir yudum aldı. Sonra geri verdi Tor Ali'ye...

— Dolaştır derbendcibaşı... Dolaştır ki, bir karara varmanın lokmasını yudumlayalım...

Kimse yadsımadı...

Herkes, önünde duraklayan tasta bir yudum aldı.

Tas, yeniden, yeniden, yeniden dolduruldu...

Ve Kaygusuz, söze başladı...

— Gördük... Sırat'ı geçtik şimdi karındaşlar... Yoldaş olduk... Öyleyse, son kararımızı da alalım. Hemen dağılalım köylere. Kararımızı bildirip, oralarda da kurultaylar toplayalım. Sonra bu kurultaylar, haftaya bugün, Menderes gediğinde tümü birlikte buluşsun... Aydın'a, Dede Sultan'ımız katına göndereceğimiz temsilcilerimizi seçelim. Biz durmayıp silâhlanalım... Ve dahi, gelende Beyin askeri, yüzgeri ettirip, sahiplenelim emeğimize...

— Tamam mı? Kararımız karar mı?

— Karar...

— Oyalanmayalım...

— Hemen haber uçuralım köylere.

— Haftaya bugün, Menderes gediğinde bulunsun-

lar.

Tam dağılıyordu kalabalık. Kaygusuz durdurdu...

— Aralarından beşer onar kişi ayırsınlar haftaya bugün... Bizim yoldaşlarımızla birlikte ekinleri bekleyecek gözcüler gerekli...

— Gözcü mü?

— O niye gerekli?

— Gerekli ki, şundan... Beyler, kendilerinin olmayacak malı, başkasına kaptırırlar mı sanmaktasınız. Bilmemekte misiniz ki, ademler, Osmanoğluna sizi bile kaptırmamak için acınızdan öldürmeyi kurarlar. Bakarlar ki, harmanlar, ürünler kendilerine kalmamakta, tutuşturuverirler bir ucundan.

Kalabalık ilkin titredi... Arkalarından, Duranca ninenin sesi geldi...

— Berî bak Kaygusuz oğlan... Erlerimiz kurultaya gidende, biz avrat ve dahi çocuk bölüğü nice durmaktayız. Acep ürünümüzü yakarı, biz yakmaz mıyız?

Bukez Kaygusuz irkilirdi.

— Siz, er avrat ayrılığı var mı sanmaktasınız bire nine... Sakın olun... Bizim yolumuzda, insan kardeşliği ve dahi eşitliğinde bir ayrılık söz konusu değildir. Ve dahi olamaz. Menderes Gediğinde, er avrat, yaşlı genç tüm yoldaşlarımızı beklemekteyiz... Tümünü gelecek. Fikirlerini söyleyecek. Tartışacağız. En olumlu kararı alacağız...

— Ha, ayrılık yok mu?

— Demek er avrat karışık.

— Bak işe...

— Hiç düşünmemiştik...

— Düşünmeyecek ne ola ki... Biz tarlada, bahçede, bağda, suda, belde ayırmakta mıyız avratımızı kendimizden. Ne ki üretilmektedir, tümünde ortak emeği yok mudur anamızın, karımızın ve dahi bacımızın? Var-

dır ki, belki bizden artık... Öyleyse kararda ayırmak nice-
cedir? Bir kölelikten sıyrılırken, avratlarımızı mı köle
sayacağız yoksa ...Ayrılık yoktur. Olmayacaktır... Bi-
lesiniz...

— Bak öğrendiğimiz iyi oldu.

— Deriz ki, er avrat, yaşlı genç, tüm gelebilenler
toplansın.

— Gözcüler unutulmasın.

— Unutulmasın...

— Gayri direnmektedir yoksul.

— Ve kısa çöp uzundan hakkını almaktadır.

— Ayrılık gayrılık yoktur.

— Kim ki emek vere, o karara katıla.

Dağıldılar, kendi aralarında, kendilerini güçlendire-
cek sözleri yineleyerek...

★
★

Ahiler, çarşının içinde yürüdükçe kalabalıklaştı-
lar... Kadir tekkesinin postunda, dalmış olan Börklü-
ce, artan gürültüyle irkildi. Elini belli etmeden kılıcına
götürüp, yine daldı.

Kalabalık, bir ucu çarşının başında, durmaksızın
kıpırdanıyordu. Karaca Ahi ile, Kamer Ahi, hemen he-
men tüm kentin çevresinde toplanıverdiğinden şaşkın.
İlkin ortaya vardılar. Ahi Şeyhi Orhan Bali, çevresine
bakındı. Karaca ile, Kamer yanına gelende, gözlerini
kırpiştırdı.

— Görürüz ki, çarşı ayaklanmış ahilerimiz.

— Sizden kurultay istemeye geldik Şeyhim...

— Kurultay... Tüm ahilerimiz toplanıp, yarısı ka-
rarlaştırdı mı?

— Tek tek sormanın anlamı yoktur. Çarşı ve da-
hi Aydın burdadır. Çıkıp bakınız.

Orhan Bali, ayaklandı. Kapının kıyısına geldiğin-
de dönüp, yerine oturdu.

— Kurultay istemektesiniz. Ve dahi görülür ki, çoğunluk vardır. İstedığınız kararlaştırıldı. Nerde, ne zaman?

— Hemen istemekteyiz Şeyhim... Kadiri tekkesinin avlusunda, olmazsa Umurbey camisinin alanında... Bunca ahaliyi neresi alırsa orda...

— Kurultaydan istediğiniz karar nedir? Gündeme ne konulacak?

— Siz de bilmektesiniz Şeyhim... Münadiyi dinlememişsiniz olmaz...

— Anladık... Ama, bizim bir önerimiz vardır. Dede Sultan'ı da çağırılammamız gereklidir.

— İşte o yüzden tapınıza yüz sürer, sizden dileğimiz olarak bunu isteriz ya...

— Oldu... Ortabaşları benimle bile gelsin. Tüm-den gidelim...

Kalabalık, ortabaşlarından kuru luveren kurulun ardısına yeniden bir dönüş yaptı. Tekkenin avlusu kıyısında beklemeye başladı. Yolda Orhan Bali, Umurbey Camisini kararlaştırmıştı toplantı yeri olarak...

Tekkeye vardılar...

Orhan Bali, diz vurup selâmladı Börklüce'yi...

— Buyursunlar Ahi Yoldaş... Bir buyruğunuz mu ola?

— Şeyhim ve dahi Dede Sultanım... Geldik ki, sizin başkanlığınızda bir kurultay toplayalım. Yaşamı yaşanmaz hale getirenlerden bunun hesabını sorup, hakkımızı alalım...

— Hesap sorma dönemi geçmiştir bize kalırsa. Kendimiz gittik Cüneyd Beye... Dedik ki, buncası yazıktır. Dinlemediler... Burda ahaliye eğittik direnmek gerektiğini. Eğer, siz ahiler olarak, kendi emeğinizin karşılığını, kendiniz almak istemiyorsanız, bizim bir diyeceğimiz bulunmamaktadır.

— Sizin iki yıla yaklaşan bir süredir, köy köy, kent kent, bucak bucak dolanıp, bize bunları öğütlediğinizi bilmeyen yoktur Sultanım. Şimdi ayağınıza düştük...

Börklüce sıçrayıp kalktı. Dikildi kurulun önünde.

— Baka Ahi yoldaşlar, sizden böyle bir söz daha işitmeyelim. Biz, inancımızın gereklerini yerine getiririz. Kimseden ne saygı istemekteyiz bunun için, ne de kimseye buyruk verecek gücümüz vardır. Biz egemen değiliz. İnsanlığa aykırı hertürlü egemenliğin de karşısındayız. Bize bir egemenmişiz gibi davranırsanız, kırarsınız. Birtek istediğimiz vardır; Soyulanın, sömürülenin de birkez direnmesi. Ama, bunu biz istiyoruz diye değil, öyle gerektiği için yapması...

— Deriz ki; bunun tartışmasını birlikte yapalım.

— Ama, bizi, kendinizden ayırmak, bir karındaştan öte saygı göstermek yok he mi?

— Evet Dede Sultan... Biz sizdeniz, siz bizden. Bir ahi, ötekine nice saygı gösterirse, siz bize, biz de size oncasını borçluyuz...

— Oldu... Öyleyse varalım, kimseyi bekletmeyelim...

Börklüce önde, ahiler, ahalî arkalarında, bir kalabalık ve uzun kuyruk halinde, Umur Bey camisine girdiler... Cami almadı. Dışarıları, duvarları, sayvanları insanla dolup taşıyordu. Hatta, insan kalabalığının bir ucu, çarşı yokuşundan, dereağzına kadar uzanmaktaydı. Tümüne duyurmanın olanaksızlığını gördü Börklüce... Kürsüye çıkmıştı. İndi... Ahileri de yanına alarak, minareye çıktı...

Buradan, daha bir görünüyor kalabalığın görkemi... Tüm Aydın, bezirgânı, ahisi, çoluğu kadınıyla burda. O da değil, kervancılar, koşum düzmeye gelmiş köylüler, başka kentlerin tüccarları, toplanmış...

Börklüce, Minarede görününce, birden caminin içi boşaldı. Kalabalık, ince bir sırt halindeki Umurbey Camisinin çevresini aldı. Çimenlerin, küçümencik karaağaçların gölgesine yayıldılar... Börklüce bu dalgalanmayı süzdü bir süre... Bakışlarını uzaklara çevirdi. Uzanıp giden Menderes ovası, sarıya dönüşen bir yeşillikle bezenmişti.

Göz alabildiğine uzanan topraklar, yer yer küçük derelerin ısıltısıyla balkıyor, zeytin ve incir ağaçlarının gölgesinde, ekin iyiden iyiye sararmış bulunuyordu. Bugün yarın, köylerden haber gelmeye başlar.

Tam ürün ve vergilerin toplanma zamanı. Asesler, Çavuşlar, Çavuşbaşı ve dahi kadılar, nerdeyse görev bölümü yapıp, dolanmaya başlayacaklar. On - onbeş gün sonra parıldayan kılıç, ışıldayan kamçı şakırtısından geçilmez Aydın'da... Hatta, Cüneyd Bey askerleri, İzmir'den yola çıkmışlardır belki de...

Gözcü koymayı unuttu...

Hemen İzmir yoluna, Ayasuluğ'a gözcüler çıkarılması gerekli. Öyle aralıklarla koymalı ki bunları, daha Asker İzmir'den yola çıkanda, Aydın'da duyulmalı... O zaman, askerin kente, köylere girmesine bile gerek kalmaz. Daha yolda bozguna uğratabilirler...

Düşünüyor...

Kalabalık, bir sel, alan bir çiçek bahçesi gibi... Yel vurdukca, taştıkca, ordan oraya akıveriyor. Daha gölgelik bir küçük alan, insanlarla bezeniyor hermen. Ve arkadan, durmaksızın seyirten insanlar var.

Börklüce, Ahilere baktı.

Ahiler, Börklüceye baktılar bir süre.

— Ne demektesiniz? Başlayalım mı konuşmaya?

— Evet evet...

— Nice dilerseniz. Ama, bir bakın. Durmaksızın gelenler var. Dileriz ki, herkes burda olsun.

Orhan Bali baktı...

— Tüm Aydın burda Şeyhim...

— Öyleyse, sesimizin yettiği, gücümüzün bittiği, dilimizin döndüğü yere kadar ilkin biz anlatalım. Sonra yapılacakları kararlaştırırız... Öyle mi?

— Öyle efendim...

Yeniden bakındı Börklüce... Kalabalığın kımıl kırmıllığı gözlerini kamaştırdı.

Kalabalık, daha bir sıkıştı. Dertop olup, minareden dökülen sesi kaçırmamak amacıyla kulak kabarttı... Yaz başlangıcının durgun göğünde yankılandı Börklüce'nin sesi... Sonra, yağmur taneleri gibi dökülmeye başladı, dinleyen kulaklara...

— Evet, karındaşlarımız... Yeryüzü, her varlığın, birbiriyle karındaşca geçinmesini sağlamak amacını bezemiştir... Her tür yaratık, bir ötekinden ayrıcalık göstermeksizin eşit ve pay sahibi olma hakkına sahiptir... Ne var ki, sevinçlerin, kıvançların birleştirip, gönendirmesi gereken biz insanlar ve bize yardımcı olan öteki yaratıklar, durmaksızın birbirimizle çekişmekteyiz. Bu çekişme bizi, doğru yolu bırakıp, eğriye yönelme budalalığından başka bir duruma düşürmemektedir... Karındaşlarımız!.. Şölende ortak olmayı dilediğimiz yüce varlıklar!.. Bizi burda birleştiren nedir şimdi? Üzüncü... Neden? Ne yaptık biz üzünce tutsak olmak için? Hangimiz görevimizi yerine getirmedi? Hangimiz üstümüze düşenden yüksündük? Ve dahi yanlışta olduğumuz iş nedir? Kendi kendimize bunları sormalı... Sormaktan öte, apaçık yanıtlamalıyız... Eğer becerebilirsek, üzüncülerimizi geçmişte bırakabiliriz. Ama, beceremezsek?! Bizim insanlara, karındaşlarımız olduklarından güvenimiz tamdır... Eğer sorunlar açık tartışılır, suçlarımız ortaya konulursa, bundan dönmenin saygınlık olduğunu herkes bilebilir... İzninizle bunu yapalım...

Sustu...

Kalabalığı gözledi biran ...Sesi, en uzaktaki insanın kulağına ulaşmaktaydı besbelli. Tümü, gözlerini minareye dikmiş... Tümü kıpırtısız beklemekte. Bu bekleyişi iyi bilir Börklüce... İnsanlar birkez böylesi dikkat kesildi mi, içerler söyleneni...

Suskunluk, kıpırtı haline gelirken, yeniden başladı.

— Tartışmak, gerekiyorsa, çekişmek, karara varmanın başlangıcıdır. Biz yıllardır, öğrendiklerimizi sunarız size... Siz kendi deneylerinizin sonuçlarını belirtirsiniz. Madem birkez toplandık. Madem aynı üzücün tarlasında çiçeklendik. Korkmadan, çekinmeden ve dahi kendi varlığımızın bilincine ulaşarak, kesinlemeliyiz sonucu... Bir bakınız yörenize... Şu an, bir kent, yerlisi yabancıyla bir ordu gibiyiz. Öyle bir ordu ki, yeryüzünde yaratan adına ne ki vardır, bizim emeğimiz sonucu filizlenip, meyvelenmektedir. Öyleyse, baştan alalım işi yoldaşlar... Baştan alalım ve dahi, sürdürüegelerek, durumumuzu bir iyice saptayalım... Ne denilmektedir Kutsal kitaplarda? «Yeryüzünü yarattık, insanlara bağışladık...» Bize bağışlanmıştı yeryüzü... Öyleyse, insan sıfatına layık olan herkes, bu Tanrı bağışından ortak hak sahibi değil midir? Sahibidir ki, hem de nasıll.. Çünkü gene denilmektedir ki, Kutsal kitaplarda, «Biz yerleri, gökleri ve dahi ikisinin arasındakilerle, altında ve üstündekileri insanların yaşaması için varettik... O insanlar, çalışsınlar, üretsinsinler ve dahi yaşamlarını sürdürsünler için akıl verdik, güç verdik, bilgi ve görgü verdik...» Öyleyse, yerin altındakiler, madenler, kaynaklar, tüm değerler... Yerin üstündekiler... Bitki, su, ateş... Gökyüzündekiler... Hava, yağmur, yıldızlar ve dahi güneş... Hepsi, hepsi insanların ortak malıdır... Öyle değil mi? Havayı tümümüz ciğerlerimizin alabildiğince nefeslenmez miyiz? Suyu, kana kana içmez miyiz

en soğuk, en berrak pınarlardan?.. Güneş, doğanda tümümüzü aydınlatmaz, Ay ve dahi yıldızlar gecelerimizi kandillemez mi? Öyleyse insanlar, geriye ne kalmaktadır? Bir düşünün bakalım... Toprak mı? İşte sorunun temeli burda diyeceksiniz... Haklısınız... Gelin öyleyse... Bunu da tartışalım sizinle... İlk insan, toprağın sahibi olmuştur, diyelim... Peki, biz nerden üredik?.. O, ilk insandan he mi? Öyleyse, toprak ortak miras hakkımızdır bizim... Madem, biz, insan sıfatıyla dolanan herkes, ister bey olsun, ister hünkâr, ister köle olsun, ister efendi, renk, ırk, din, dil ayırmaksızın, bu mirasın ortak sahibiyizdir... Bundan öte asıl önemli soruna gelmekteyiz karındaşlarımız... Bilgi denilen yüce değer in görkemine ...Bilgi, ilk ateşi yakandan, ilk mintanı dikene, ilk toprağı sürenden, ilk tekeri bulana insanlığın ortak malıdır... Neden dersenez, bu ilkler hemen çoğalmış, bu temel bilgiler de, hemen insanlığın malı olmuştur da ondan... Ve bir noktaya dikkatinizi çekmek isteriz... Belirttiklerimiz hep, insan çalışmasıyla olmuş işlerdir. Eğer insanoğlu, bir başkasının emeğini çalmayı aklından geçirmeseydi, silâhlar yapılmazdı... Emek, gerçek amacına doğru ilerler, sözünü ettiğimiz ortaklık, mutluluğu tezleştirirdi... Bilginler, bin yıllar, yüzyıllar boyunca hep bunu önermişlerdir. Şimdi siz, içinizden her hangibiri, çalışmadan, sırtüstü yatarak, yaşamını sürdürebileceğine inanmakta mıdır? İnanan var ise, belirtsin inancının temelini... Siz ki, her biriniz, gün gökyüzünde selâmını ağartmadan işe koyulmakta, gece ufukta karardıktan sonra bırakmaktasınız işlevinizi. Siz ki, ister ahi olun, ister çiftci, ister tüccar olun ister ev kadını her biriniz, böylesi bir ağır yükün altında iki bükümsünüz... Ve bir bakın yörenize... sizin, yüzler, binler, on binler bir araya gelip, durmaksızın çalışmanızın sonucu ne olmaktadır? Bir lokma,

bir hırka... Oysa, her insanın çalıştığı kendinin olanda, lokmaya bir, bir dahi eklenir... Hırkaya yenileri... Siz çalışmaktasınız durmaksızın. Üretmekte, yaratmaktasınız... Toprak, sizin alınterinizle ıslanmakta. Ürün sizin beden gücünüzle alınmaktadır... Tezgâh, ellerinizin usta işlevi altında çırpınmakta. En güzel araçlar, yaşam için gerekli yardımcılar o göz nurunun sonucunda meydana gelmektedir... Analar, yemeklerini pişirmekte, tarlasında çalışmakta, bebesine bakmaktadır... Tüccar, alışveriş işlerini düzene koymak için, biriktirdiğini harcamaktadır... Ama, bunların tümünden kendini azade sayan bir zorba, yöresine topladığı başka zorbalarla, üretimin, binlerce insanın emeğinin en büyük payını, kendi keyfinin hazinesine doldurmaktadır. Olur mu bu? Oluyor işte... Şimdiki durumunuz budur... Siz, güneşin ışığını belinin sancısında duyanlar. Siz üretimin görkeminin varlığının temelinde yudumlayanlar. Ve dahi siz insanlığın yaşamasına, süregitmesine neden olanlar... Siz, yaşamın en kötü koşullarına sarınarak, üzünç içinde, yarın güveninden, bugün inanından yoksun yaşarken, sırtüstü yatanlar, salt silâh zoruyla, tüm değerlere sahiplenmektedirler. Toprak benim demekte Bey... Hangi hakla, dersiniz... Palasını sıyırmakta. Ve dahi siz susmaktasınız... Oysa toprak sizindir. Hak sizindir... Yeter ki, siz de benim, diyene aynı yanıtı verebilesiniz. Palayı sıyırabilesiniz... O zaman görürsünüz ki, siz güçlüsünüz... Bey bir tanedir... Yüz tanedir... Bin tanedir... Daha çoğu olamaz... Beyin ortakları, askerleri, vurucu gücü de diyelim ki buncadır... Bir sömürüden daha çok insan pay alamaz. Siz ise... Siz, milyonlarsınız... Birkez direnir, başınızı dikerseniz, size pala gösterenler kaçacak delik arar... Neden mi? Her palaya karşın, bin pala parıldar da ondan... Her askerin annacına, bin emekçi dikilir de on-

dan... İşte karındaşlarımız! İnsan olma onuru, o zaman gerçekleşir... Çünkü siz üreten ve dahi yaratan olanda, her çalışan, her emek veren kendi emeğinin karşılığını tam alanda, gerçek karındaşlığın ortamı gönenir yeryüzünde... O yüzden size birkez dahi ve kesin olarak deriz ki!.. Tanrı, dünyayı yaratmış, insanlara, tüm yaratıklara bağışlamıştır. Varlığın tümü, toprak ürünlerinin tamamı, herkesin ortak hakkıdır... Böyle olanda, kesinlikle belirtmek gerekir ki, insanlar eşittirler... Birinin, bu eşitliği bozmak, kardeşinden üstün olmak amacıyla mal kaçırıp, servet yığması, hem kutsal buyruklara, hem de eşitlik, kardeşlik kurallarına karşıttır... Çünkü bu durumda, birinin ötekilerden fazla pay alması gerekmektedir. Öylelikle de, paylarını yitirenler, bir lokma ekmekten, bir hırka giymekten yoksun kalmaktadırlar. Şimdi, sizin durumunuz bunun en açık, en gerçek yanıtıdır... İnsanlar, ayırimsız eşit olanda, herşeye, dünyada ne var ise, tümüne ortak da olurlar... Çünkü, kardeş, kardeşinden sakınmaz ve dahi mal kaçırmaz... Kaçıramaz... Öyleyse, yarin dudağından öte herşey, insanların ortak malıdır... Bir düşünün, Tanrı ya da Tanrılar, yasalar göndermişlerdir. Onlardan yararlanmak için insanlara akıl ve düşünce vermişlerdir... Kendi aklının erdiğince herkes, kutsal buyrukları yerine getirmekle yükümlüdür. Dilediğini kabul-lenip, dilemediğini yadsımakta özgürdür... Öyleyse birinin inancı ötekine uymuyor diye, birinin düşüncesi, ötekiyle bağdaşmadığından ötürü zor kullanmak, herkesi doğru ya da yanlış birtek düşüncenin çevresinde birleştirmek amacıyla baskıda bulunmak, kişi özgürlüğüne saygısızlık, kutsal buyruklara hıyanettir... Çünkü, fikir ve düşünce, bir iyi dilek ürünüdür... Her türlü zorlamanın etkisinden korunmuş olmak gereklidir... Bu yüzden, Islâm, Hristiyan, Musevi, Mecusi, Putatapar

ya da Tanrıtanımaz bile olsa, her insan yine de Tanrı'nın kuludur... Birdir... Eşittir... Özgürdür... Kardeş-tir... Aralarında sevgi ve dahi birlik zorunludur... Ancak sevgi ve birlik insanların daha da kaynaşmasını, yanlış fikirlerin, aykırı düşüncelerin ortadan kalkma-sını sağlayabilir. Ancak kardeşçe tutku, hakkın, hak-sızlığı, varlığın yoksulluğu, mutluluğun mutsuzluğu yenmesini sağlar... Zor ise, tersine, direnmeyi, kaçış-mayı, düşmanlığı ve dahi korkuyu getirir... Hak nice güzel, nice sevgili, nice inandırıcı ise, haksızlık o denli çirkin, o denli kötü ve dahi ürkütücüdür. Bu yüzden, ancak sevgiyi, tutkuyu ve mutluluğu geliştirecek ör-gütler geçerlidir... Eşitlik ve özgürlüğü koruyacak si-lâhlar gereklidir. Yoksa, Hükümetler, bir zulüm ve sal-dırı ürünüdürler... Onların saldırılarını hoşgörmek, in-san kardeşliğinin, eşitliğinin, mutluluğunun ve dahi öz-gürlüğünün karşıtı buyruklarına boyun eğmek, Tan-rı'nın bize verdiği hak ve yetkilere hıyanet etmek de-mektir... Yönetenler, yönetilenlerin tümünün oylarıyla seçilmelidirler... Ama, bu seçilme, kişinin egemen olması, kendini seçen ve yönetmesini isteyenlerin sö-mürülmesi için gerekce olamaz. Tam tersine, yönetim göreviyle yükümlenenler, herkese örnek olacak bilgi, emek ve çaba harcamalıdır... Düşününüz ki, İslâmi-yetin ilk döneminde böyledir... Yine böyle olmaması için, hiçbir neden yoktur... Ulus, kendi yöneticisini, eşit koşullar altında, özgür bir toplum olarak seçende, görevini kötüye kullandığı anda değiştirmesini de iyi bilir... Hem zaten, seçim süresi kısa tutulmalı, yön-e-tim salt yükümlülük getirmelidir. Eğer yöneticiliğe alı-şan kişi, başka insanlardan üstün olduğu sanısına ka-pılırsa, zorbalığı yeniden getirebilir... İnsanlar bunu birkez uygularlarsa, o zaman anlayacaklar ve dahi ke-sinkes görecektirler ki, Saray ve saltanat zorbalığının ve

saldırının kendileridir... Bunların yardımcısı oldukları için de, savaş ve asker, zulmün en kötü araçlarıdır... Tekkeler, dervişler, bilginler de zulüm ve saldırı araçlarıdır. Çünkü, düzenin değişmesini, insan kardeşliğinin, eşitliğinin gelişmesini istememekte, saraydan öteki zulüm ve dahi saldırı araçlarından pay koparmayı, insan mutluluğunu sağlamanın çilesine yeğlemektedirler... O yüzden, düzen çığırından çıkmakta, zulüm dayanılmaz olmaktadır. Bizim önerimiz odur ki, herkes, tam özgürlük ve dahi eşitlik içinde, fikir, düşünce ve kanılarına sahip bulunmalı, kişisel mesleğini işleyebilmelidir... Herkes, öteki karındaşının mesleğine, inancına, düşüncesine saygı göstermek zorundadır... Ancak o zaman, tam kardeşlik düzeni yerleşir ve dahi ancak o zaman, insanlar eşitliğin, özgürlüğün ve emeğinin tam karşılığını almanın mutluluğunu tadabilirler... Bunun için, biz ilk öğrenen ve dahi bilenlere ağır yükümlülükler düşmektedir... Ya katlarız zulme... Her gün biraz daha artan, yaşamı çekilmez hale gelen zorbalığa... Ya da, tümümüz, insan olmanın bilinciyle dikiliriz birden... O zaman, zulmün tüm silâhlarının, sizin bilincinizin ateşinde eriyip yittiğini görürüz... İşte bizden istediğiniz... Ve dahi bizim vermeyi kesinlediğimiz... Karara varırsanız, canımız yolunuza kurbandır... Varmazsanız, bizim yapabileceğimiz, tükeninceye anlatmak, gerekirse zamanı uzatmak amacıyla vuruşmaktır. Ama, bilirsiniz ki, biz iki üçyüz derviş, siz olmayan da hiçbir anlam taşımayız... Şimdi, soruyorum size insanlar! Cevabınızı düşünüp, öyle bildirin. Önümüzdeki zaman az, göstereceğimiz çaba pek çoktur... Haf-taya bugün, Menderes bükünde toplanacak tüm Aydın'lı... O zamana düşünün... Kararınızı verdinizse, özgürlük, eşitlik ve mutluluğun ancak savaşla elde edileceğini bilerek hazırlanın. Ve dahi, buyrun bugün... El-

birliğiyle dikilelim egemenin annacına... Elbirliğiyle kuralım geleceğimizi... Yok, razı iseniz bu yaşama... Razi iseniz, kendi kendinize ve dahi kutsal buyruklara hıyanete, hiç kıpırdanmayın. İzmiroğullarının buyrukları ne ise, boynunuzu büküp, yerine getirerekten, ödeyin aşarınızı, verginizi ve dahi haracınızı...

Sesi giderek kısılmış, son kelimeleri güçlkle belirtmişti Börklüce... Dudaklarını yalayarak yutkundu... Orhan Bali, hemen söze girdi...

— Ahali... Biz Ahiler kendi aramızda kararlaştırdık... Bundan öte, ürettiğimizi kendi yaşamamızın buyruğuna vereceğiz. Dede Sultanımızın buyurdukları gibi, madem yeryüzü bizim ortak malımızdır. Madem biz insan olarak, ancak çalıştığımızın karşılığınca yaşama hakkına sahibiz. Haraç vermek neden?.. Herkes çalışsın. Herkes üretsın ve dahi herkes yesın. Biz, buyruılan düzene sahip çıkmaktayız. Haftaya bugün, varıp Menderes Bükünde, belirteceğiz düşüncelerimizi. Dileriz ki, siz de gelesiniz. Ve dahi, tüm emekciler birleşsinler. Öyle bir tören, öyle bir şölen olsun ki, kardeşliğimiz, korku salsın sırtımızdan yaşayanların yüreklerine...

Kalabalık, birden coşkuya kaptırdı kendini... Ahiler, minareye başkasının çıkmasını engellemişlerdi. Cüneyd Bey yanlısı hocalar, grup grup dağılmışlardı kalabalığın içine... Söylenenlerin etkisini azaltmak, hiç olmadı, kalabalığın bu toplu coşkusunu bölüp, parçalamak istiyorlardı. Daha onlar ve kaç göz işaretleriyle, onları kışkırtan mültezim, mütevellı çavuş ve yasa-vul gibi görevliler kıpırdanmadan. Bölük bölük ayrıldı Aydın'lı...

Aralarında küçük alanlar açarak, Türkmen kopuzuyla, Torlak defini, birbirine uydurarak oynamaya başladılar. Gün, daha şimdiden belirtmişti kararını... Ala-

bildiğine yükseklerden, tüm gücüyle gülümsüyor insanlara. Sanki siz birlik olanda, ben hep böyle gülerek bakarım dercesine, asılı duruyordu.

Kopuz sesleri, cura bağırıları, def gümbürtüleri, Aydın göğünde yankılanmakta.

Börklüce ve Ahiler, topluluğun davranışından kıvanarak, tekkenin yolunu tuttular çoktan. Hazırlıklar var... Öyle bir direnişe geçmekte, öyle bir düzenin mustusunu yaşamaktalar ki, biran durulası değil...

Hocalardan biri, bir gruba sokulmayı başardı...

— Baka karındaşlar, nice işler etmektesiniz?

İlkin ses gelmedi topluluktan. Bakıştılar birbirlerine. Sonra çevirdiler gözlerini hocadan yana...

— Ne yapmaktaymışız?

— Görmemekte misin? Eğleniyoruz.

— Öyle bir coşku kapladı ki içimizi Hocam. Gel sen de katıl.

Birkaç genç, atıldılar kollarına Hoca'nın... Hemen silkindi adam...

— Biz böyle zındıkca işler etmeyiz.

— Zındıkca mı? Ne demektesin sen?

— Kişinin sevinci, niye suç olmaktadır?

— Anlat hele dilinin altındakini hoca?

— İlet ki, biz de öğrenelim yanlışımızı.

— Yanlışınızı öğreneceksiniz. Ama, bir işe yarayacağına sanmamaktayız biz.

— Neden sanmamaktaymışsınız?

— Hele bildir ki, biz de durumumuzu saptayalım.

— Bildiririm. Ama, bir kıyıya çekilelim ilkin. Burada kalabalığın ortasında olmaz...

Şaşırdılar...

Tam ortalarında, halayı kızıştırmaya uğraşan köylü, birkaç adım attı hocaya doğru...

— Beri bak efendi... Senin fikrini hiç beğenme-

mekteyim ben. Beğenmemekteyim ya, yine de saygı göstermek gerektiğini öğrendik az önce. Ve dahi ikrar verdik. De hele bakalım...

— Siz şimdiden suçlarsınız bizi. Diyeceğimizin değerini yadsırsınız.

— Adem çıkmış minarenin tepesine. Apaçık belirtmekte içindekini. Ve dahi öylesine doğru konuşmakta ki, çekincesiz, sakıncasız bildirebilmekte... Sen ilet-mektesin ki, bir kıyıya çekilelim. Anlaşıyor neler diye-ceğin. Ve dahi diyeceklerinden kuşku duyduğun...

— Biz Tanrı ne buyurduysa, o'nu belirtmek isteriz.

— Belirt öyleyse...

— Tanrı kâfiri bizimle eşit tuta mı bilir? Nice bir sözdür ki, Dede Sultan denilen ademin ettiği, Tanrı-tanımazı bile bizimle karındaşı saymaktadır...

— Tanrı tanımaz, karındaşılığımızdan hoşnud kalıp, bizden olanda, karındaşımız değil midir?

— Bizden olanda...

— Eh, bizden olabilmesi için, ilkin bizim o'na el uzatmamız gerekmez mi?

— Hiç bile gerekmez...

— Hoca, bizi bilmezlerden sanırsın bana kalırsa. Ama, bir dön bak, geriye... Bir düşün Peygamberin zamanını... O zaman, Tanrıtanımazlar, putataparlar daha bir çok değil miydi? Bunlar nice İslâma geldi? Senin dediğinleyn bırakılısaydı, yürür müydü din?

Hoca, poturunun yaması, fuçusunun deliğiyle, dikilip konuşan köylüye baktı uzun uzun.

— Nerdensin sen?

— Düzovadan...

— Nereye düşmektedir?

— Dalaman yöresine...

— Belli buralara uzak olduğun. O zındıkların et-

kisinde kalıp, din yolundan bir iyice saptığın apaçık...

— Suçlamayı bırak hoca... Sorularıma yanıt ver hele...

— Sizi de azdırmışlar bir iyice. Azdırmışlar ki, yarın Cehennem'de tümünüzü cayır cayır yakalar ve dahi külünüzün annacında keyfine bakalar...

Köylü yüzünü buruşturdu. Çevresindekiler, giderrek dağılmakta, Cehennem korkusu, sarmaktaydı. Dikildi daha bir. Kalabalığın çözülmesini engellemek istercesine yükseltti sesini...

— Bire Hoca, bize yanmaktan söz edersin. Soruklarımıza yanıt vermezsin. Bunca insanı kör, dinleyenleri sağır mı sanırsın. Biz bilmekteyiz Cennet ne yandadır. Cehennem nereye sığdırılmıştır. Asıl Cehenneme onlar gider ki, dinin gereklerini bilmeksizin, insanlara eğri yolu gösterir. Sen demektesin ki, Dede Sultan, bizi Cehenneme götürecektir. Peki sen nice davranmaktasın. Yoksulu, Cennet içre Cehenneme götürmemekte misin Bey aşkına sıvananda.

Hoca, köylünün umduğundan sert çıkışı karşısında daha bir afalladı. Çevresine bakındı imdad dilercesine. Kentli, bu çıkıştan hoşnudolmuş gibi, gülererek bakıyorlardı.

— Tövbe... Biz sizin iyiliğinizi ister ve dahi, kanmamanızı dileriz.

— Kime, niye kanmayacağız? Kimsenin bizden bir dileği yoktur. Adem çıkıp, apaçık göstermektedir doğruyu. Seç demektedir bundan öte. Sen kalkmışsın, saptırmaya... Hanginizin dediği doğrudur acep. Ol, haklarınıza sahip çıkın, demekte. Sen hakkından vazgel buyurmaktasın. Ben hakkımdan vazgelende, kimin çıkarı olacaktır bu işten? Cüneyd Beyin, az önce pazarlık kurduğun mültezim ve dahi mütevellilerin he mi?

— Biz kimseyle pazarlık kurmadık.

— Ya öyleydi de, neden Dede Sultanın annacına geçip, eğitmezsin dediklerini?

— Demek siz de azdınız. Ve dahi o dinsiz iman-sızın dediklerine kanarak, bizi terkeylediniz öyle mi? Tanrı bunu bırakmaz yanınıza...

— Bire Tanrı siz misiniz? Sizin ağzınızda dile gelen mi? Bizim bildiğimiz Tanrı, kamunun Tanrısıdır. Yerleri, gökleri, bu ikisinin arasındakileri bize bağışlayan-dır... Nevar ki, biz sahiplenmeyi bilemeyende, sizin gibi kakavanların korkusuna dalmışızdır. Hadi oyalama bizi efendi. Vargit, kandıracağın avanak ara. Ve dahi, bir kez daha çıkma annacıma...

Hoca çoktan çekilip yitmişti. Köylü, bir süre daha söylendi kendi kendine. Sonra, Ahi tekkesine yöneldi, çevresindeki kalabalıkla. Yöresindekiler, hayran hayran bakıyor. Durmaksızın söz yetiştiriyorlardı.

— Amma yaptın ha hemşehri...

— Ağzına sağlık derim ki karındaşı, bunca olabilirsin.

— Bu Hoca, kentimizin en ünlü Sofu Mollasıdır.

— Ağzını açanda Cehennemın alevleri fışkırır ki, yanardağ püskürdü sanırsın.

— İlkkez, istediği dersi aldı.

— Hem de sorduğunu bilemedi...

— Biz de derin hocadır sanırdık.

— Bilgi, bunların annacında güneş, bunlar bilgini ısıtında eriyen kar imişler desene.

— Hem de nasıl, hem de nasıl...

— Sağolsun Dede Sultan.

— Bir uyardı ki bizi...

Yol ağzında dağılmak üzereydiler. Köylü, yeniden sıkıladı çevresindekileri.

— Baka karındaşlar. Böyle ürkütmeler pek olur bundan öte. Bey adamları, kalabalığın üstüne silâhlar

varmadan önce, sözü saptırmak dilerler. Siz, size sahip-
lenin. Tuttuğunuzu bir sağlamca tutun ki, kulp eliniz-
den kayıp düşmesin. Gördünüz, en bilginlerinin duru-
munu. Bundan öte, siz de kavice dikilmeye bakın.

— Olur karındaş...

— Tasan olmasın.

— Öğrendik karanlığın hakkından nice gelinir.

— Eh, madem öğrendiğinizden güveniniz tamdır.

Görelim nice davranırsınız.

Köylü ayrıldı çevresindekilerden. Ahi tekkesinde,
Börklüce için ayrılmış geniş salona girdi. Sırtında delik
mintanıyla, köşeye yürüdü. Heybesini aldı. Sazına uza-
nırken, işaret etti Börklüce...

— Eğlen hele Said Emre... Konuşacaklarımız var-
dır.

— Başüstüne Dede Sultanım...

Kâmil Sofu, tam köşenin başında durdurdu oynar-
yarak, kadın erkek birbirinin omuzlarına kol bağlayıp,
halay çeken kalabalığı... Ak sakallarını sığazlayarak,
ayıplayan gözlerle baktı uzun uzun. Dövünmeye başla-
dı hemen ardından...

— Bunca emeklerimiz, böyle mi sonuç verecekti?
Ey hemşehrilerim... Biz ki, sizin yetişmeniz, Tanrıya
yarar kul olmanız, dinin buyruklarına tamı tamına uyup,
sapmalardan korunmanız için bunca çabaladık. Biz ki,
sizin büyük sözü dinler, din kurallarına uyar sağlam
dindarlar olmanız için, bunca emek verdik. Şimdi bun-
ları mı görecektik?.. Kadın erkek ayrılığını bile ortadan
kaldırıp, sarmaş dolaş birbirinizin avratı ile işret eder-
ken mi rastlayacaktık? Yazıklar olsun bunca okutma-
mıza... Yazıklar olsun bunca öğütlerimize. Ve dahi ya-
zıklar olsun sizlere ki, bir anda değişip, dininizi, diya-
netinizi unutuvermektesiniz... Bir adem, minarenin te-

pesine çıkıp, dine aykırı, düzene karşıt, insanlığa yakışmaz fikirler beyan edende, ardına düşüvermektesiniz. Biz umar ve dahi beklerdik ki, o'nu, çekip alasınız minareden. Ve dahi, diyesiniz ki, efendi burası Müslüman ülkesidir. Burda salyongoz satılmaz. Ve dahi, kim olursan ol, biz senin sözlerinin nice sapık olduğunu bilmekteyiz... Oysa siz ne yapmaktasınız. Yok kardeşlikmiş, yok eşitlikmiş ve dahi özgürlük içinde, herkesin emeği, herkesin kendisine imiş gibi aykırı düşüncelere kaptırmaktasınız kendinizi. Hadi, insan olarak, benliğinizi düşünmemektesiniz. Gidip, vurur, ölür, elinize kan bulaştırıp, öldürürsünüz, diyelim. Ya çoluk çocuklarınız. Hiç, insan insana eşit olur mu? Bir düşünsenize, beş parmağın beşi bir midir? İnsan vardır tembel, adem vardır çalışkan. Kişi vardır akıllı, biri vardır, akılsızın önde gideni. Eğer insanlar birbirine eşit olsaydı, sarışın, esmer, yeşil ya da kara gözlü ademler olur muydu? Akıllı, deli, becerikli, beceriksiz bulunur muydu? Nice bir aykırı fikre saplanmaktasınız ki, biran gerçekten, yörenizden çevrenizden ayırmaktasınız kendinizi... Aslında, size yutturulmak istenen yol, yanlış... Yalıştan öte... Şimdi bir bey vardır sırtınızda... Tanrı o'nu bey yaratmış. Dedelerinizden babalarınızdan görüp alıştığınız. Bu akılsız dervişlerin dediğini işlerseniz, nice olur haliniz? Bir sürü tembel tekkeliyi beslemek zorunda kalmayacak mısınız? Bey gidecek, yerine yüzlerce bey gelecek. Daha bir sömürge, daha bir azgın... Siz ki, bizim öğütlerimizden pay almış hemşehrilersiniz. Siz ki, din nice buyurmakta, insan ayrılıkları neler gerektirmekte bilmektesiniz. Şimdi içine düştüğünüz sapmayı sezinlediniz mi? Bırakın deli babalılar, nice halleri varsa görsünler. Siz bildiğinizden şaşmayıp ve dahi öğrendiğinizden sapmayıp, beyinize muti olunuz... O, bu bağlılığınızın ödülünü verecektir size. Yan-

lışı tüketip, sapmışı yitirdikten sonra, dilediğinizce yaşama hakkı bağışlayacaktır. Gelin, uyun dediklerime. Tövbe edip, dönün dine yeniden...

Biran dikildi kalabalık. Sonra, birden çözüldü, pörsüdü... Kendi aralarında tartışma başladı ardından...

— Doğru söylüyor...

— İnsanlar eşit olsalardı...

— Beş parmağın beşi bir olurdu.

— Oysa değil...

— Kimi kısa, kimi uzun.

— Kimi kalın, kimi ince.

— Hem onlar bey oldularsa, kılıç hakkıyla olmuşlar.

— Bizim babamızın mülkü üstüne oturmuş değiller ya.

— Hemen tövbe etmeliyiz ikrarımızdan.

— Tanrı'dan bağışlanma dilemeliyiz...

Konuşmalar uzadıkça, Kâmil Sofu, keyifle sakallarını sığazlıyor. Gözlerini kalabalık üstünde gezdirerek, daha bir çözmek amacıyla dürtüklüyordu.

— Varın hemen, evlerinize koşun. Abdest alıp kapaklanın seccadelerinizin üstüne. Yirmi rekât nfile namazı kılıp, bağışlanma dileyin. Ola ki, Tanrı bağışlar sizi...

Çaresini bulmuşlar gibi tümü dağılıverdiler.

Yolda giderken, yakaladıklarına, Kâmil Sofu'nun dediklerini anlatarak, daha bir artmak düşüncesiyle, sıkıştırmaya başladılar.

★ ★

Börklüce, işini bitirdikten sonra, Said Emre'ye döndü...

— Anlat bakalım Emre... Nice olmaktadır işlevimiz?

— Beri bak Dede Sultan, bey köpekleri durma-

makta. Hoca kılığında dolanmaktalar ahalinin arasında. Cennet, Cehennem, din diyanet diyerekten saptırmaya uğraşmaktalar. Hemen bir çaresine bakmamız gerek...

— Sen bakmışsındır...

— Bir bizimle olsa, başederdik. Ama, öylesi kalabalıktılar ki... Her kalabalığın annacına dikilmekteler. Çözerler bunlar insanları bize kalırsa...

— Eh, ne etmemizi istemektesin?

— Tez biz de dolanalım. Onların etkisini silip, kendilerine getirelim insanları.

Börklüce gülerek baktı Said Emre'ye...

— Kaygılanma bire has ozan... Biz iki yıldır boş mu durduk?.. Köylerden sürüp attık imanını bir pula satmışları. Kentlerde, bizimle bile düşünecek nice akıllı adam görüp, desteklendik. Çözülen bir iyice çözül-sün bırak... Bırak ki, daha baştan bilelim niteliğimiz nedir, niceliğimiz nicedir?

— İyi ama, bir haftalık bir süre var ellerinde. Bey askeri gelene, bunlar destek bulursa, tutunmamız güçleşir...

— Bey askeri gelmekte midir?

— Yok, daha haber salmadılar, biz altından kal-karız, diye... Ama, nasılsa aşar ve dahi haraç için yola çıkmayacak mıdır?

— Sinirlenme hele... Onlar daha İzmir'den adım atanda, biz haberlenmiş olacağız. Köylüler çok bir iyiymiş bana gelen haberlerden.

— Köyler iyi Şeyhim... Bizim dolaştığımız yerlerden bilmekteyiz ki, çok bir iyi... İyi ya, kentler bozuk çıkarsa, korkarız, köylere de salgın girer...

— Hiç tasan olmasın. Bizim asıl işimiz, Bey askerlerini bu yıllık tökezletip, geri bastırmaktır. Bunu başarır sak, herkes emeğinin karşılığına sahip lenir. O

zaman, seyreytle ahaliyi kandıranların durumunu. Bırak, herkese cezasını, uyananlar versin.

— Nice dilerseñiz Şeyhim... Pek karışmayalım mı demek istersiniz?

— Bildiğiniz, duyduğunuz olursa, karışın bir iyice. Ama, bozulana da yeniden uyarıda bulunmak için zaman ayırmayın. Şimdi varıp, senin yörendeki yoldaşları uyar. Haftaya bugün, Menderes Bükündeki kurultaya gelsinler. Kim vuruşacak, kim çalışacak seçeceğiz. Örgütlenip, yeni düzenimizin temellerini atacağız bir iyice.

— Hemen varayım efendim.

— Var sağlıcakla...

Said Emre, sazını kucakladı. Heybesini omuzuna atıp, kapıdan çıktı.

★
★

Torlak Kemal, tüccar giysilerini çoktan atmıştı. Börklücenin karşısında dikildi saygıyla. Çıplak bedeninde, ince bir terin kıpırtıları besbelli... Kandil ışığı, tüm titrekliğine karşın, yol yol akan donuk damlacıkları gizleyemiyor.

Börklüce, önündeki ince deriden Aydın tekkesine bağlı, Ahiler'in listesine dalmış. Sezinlemedi Torlak'ın deminden beri yanıbaşında bulunduğunu. Sonunda, bir nefeslenme arasında başını kaldırıncı, gördü. Hemen irkildi.

— Hoşgelmişsin Torlak karındaş.

— Hoşbulduk Börklüce Şeyh...

— Otursana. Niye ayakta durmaktasın?

— Sunacaklarım vardır da...

— Oturarak daha bir rahat konuşulur. Uzaktan geldiğin besbelli. Otur hele...

Torlak ikiletmedi isteği. Hemen bağdaş kurup oturdu.

— Şeyhim, buyruğunuz üzere, dediğiniz menzilleri dolanıp, haberi ilettim... Tüm köylüler, harmanlarına gözcü bırakıp, kurultaya katılma kararı aldılar.

— Karındaşlarımız nicedirler?

— Tümü görevinin başında ve dahi buyrukların yerine getirilmesi için uğraşmaktadırlar.

— Sevindik...

— Şeyhoğlu emmimiz, Nazilli yakasında dolanmaktadır durmaksızın. Kaygusuz Abdalımız, Yeniköy derbendini mekân eylemiştir kendisine. Said Emre Dalaman yöresindekileri ayaklandırmış ki, köylüler bayram etmekte. Tire yönünde bizim Torlaklar sıvanmışlardır. Ödemiş, Cavlak karındaşlarımız aydınlık sunmaktadırlar ...Her bir yan, istediğimiz gibi... Ahiler, vergi, tüccarlar haraç ve dahi köylüler aşar vermeksizin, direneceklerdir. Kurultayda, yöneticilerini saptayıp, işe sıvanıldığında öyle sanmaktayız ki, Aydın ve dahi İzmir yöresine değin özlediğimiz düzenin temellerini atmış olacağız.

— Haberleriniz iyidir. Kentlerde bozukluklar çıkmaktadır durmaksızın.

— Evet... Bazı düzenden yana davranışlar vardır. Ve dahi kimisi de, kıyama karışmamak dileğindedirler. Ne var ki, pek azınlıkta kalmaktadır bunlar.

— Olsun... Bu yılı bir atlatalım. Hele iş dediğimiz yere bir varsın.

— Varacak Şeyhim... Dolandıkca güvenim artmaktadır.

— Pek bir sağlamca tutmamız gerekiyor. Bunca insanın sorumluluğu bizim omuzlarımız üstündedir. Yazılacak bunca name, kurulacak pekçok örgüt var. Güvenilir insanlarımızı hep seçtik, gönderdik... Bazı bakıyoruz yöremize, bir bizden başkasını bulamıyoruz.

— Biraz dinlenin Börklüce Şeyh... Hiçbirimiz, si-

zin bilincinizde, Şeyhimizin dilediklerini tam kavrayabilmiş durumda değiliz. Bir yarım kalırsa iş diye korkmaktayım ben.

— Yarım kalmaz tasalanma. Ahali birkez, kendi direnmesinin sonucu alsın. Gör nice sahiplenir hakkına bundan öte...

— Yapılacak işi bildirin bize. Azbiraz kestirin. Bilmekteyiz ki, kaç gündür gözlerinizi kırpmadınız. Uzanıp, dinlenin hiç olmadı.

— Bu listeden, kent ahilerinin adlarını çıkarıp, örgütlerde görev alacak adaylar arasında göstermeyi dileriz. Neden derseniz, bunların deneyimleri var. Ahi ortalarında, örgütlenme, yönetme işleriyle uğraşmaktalar yıllardır. Şimdi, yeni bir örgütlenmenin temelini de bunlar meydana getirmeli. O zaman daha bir sağlamca olur, düşüncesindeyiz.

— Öyleyse bırakın bize. Biz çıkaralım dilediğiniz listeyi.

Börklüce, Torlak'ın direnen bakışlarına takıldı bir süre. Sonra, güldü...

— Biz günlerdir gözlerimizi kırpmadık da, Torlak karındaşımız yataktan mı çıkıp gelmektedir? O bizden daha bir yorgundur, bize kalırsa. Hadi ilkin siz kestirin.

— Değil Dede Sultanım... Biz yol boylarında, atımızın terkisinde azbiraz aldık uykumuzu ve dahi yorgunluğumuzu. Ama siz, kamuya adanmışlığın coşkusunda, durmaksızın çalışmaktasınız...

— Bunu çalışmak mı saymaktasınız bizim can yoldaşımız. Hele bir oturalım düzenimizi. Asıl çalışmayı o zaman gör bizde... Dileriz ki, her çiftin ardından biz koşalım. Her harmanı biz dövüp, savuralım. Gönümüzde, her ahinin iş aracı olmak yatar.

— Tümümüz aynı dileğin kulları, tutkulularıyız efendim. Hele bir başaralım şu ilk aşamayı. Bir görsün

insanlarımız emeğin değerini. Direnmenin g¼c¼n¼. On-
dan ¼teye kolaylayacak işlerimiz. Dilediğimizce çalışıp,
dilediğimizce eğleneceğiz...

— Habercilerimiz, İzmir y¼n¼nden bir olumsuzluk
belirmediğini bildirirler. Burdakilerin g¼nderdikleri t¼m
haberciler tutsak edilip, yakarıları boşa çıkarıldı bey
adamlarının.

— Bilmekteyim. Yol boyunda kaçkez rastladım.

— şimdi, bir de kurultayı ¼z¼mleyelim. Sonra,
herkes alabildiğine çalışmaya koşullanacaktır. Herkes,
tarlalara, tezgâhlara doluşacak. Bir yılın ¼r¼n¼n¼ der-
leyecektir.

— Biz hemen mi çıkacağız yola?

— Sabah olur olmaz... Orhan Bali ile Kamer ve
dahi Karaca Ahiler gelip haberliyecekler.

— ¼yleyse, siz buyrun hadi. Biraz dinlenin...

Kaptı elinden deri listeyi... B¼rkl¼ce, direnmenin
anlamsızlığını bilerek, olduğu yere uzandı. Bir s¼re bak-
tı Torlak'ın listeden adlar ayırıp, yanındaki kâğıda ge-
irmesine. Sonra kendiliğinden uykuya vardı...

4

Sapsarı başakların yelle birlikte dalgalanması, g¼z-
lerini kamaştırıyor k¼yl¼lerin. Yer yer, tarla sınırlarıyla
kesilip, arklanmış, başak denizi. Alabildiğine uzanmak-
ta, ovalardan dağlara doğru... Başakların sapları incel-
miş bir iyice. Yel dalgalarına uyarak, b¼k¼l¼ b¼k¼l¼-
vermekte.

Ova k¼yl¼leri, g¼zalabildiđine uzanan tarlaların kı-
yısında birikmişler. İmece alışkanlığıyla bakınıyorlar.
G¼lbankler çekilecek azbiraz sonra . Alacakaranlığın
parıldattığı oraklar omuzlarda.

Tahıl denizinin göbeğinde, bir oraklılar ormanı...

Hemen arkalarda, sapsarı tutamlayıp, yığınlaştıracak yaşlı kadınlar. Onların ardında tutam yığınlarını harman yerine taşıyacak genç kadınlar, dizelenmiş. Üçeteklerin kıpırtısında sekiyor, tahılı dalgalandıran yel...

Said Emre, elinde kopuzu, harmanyeri olarak dünden saptanmış ve biçilip düzeltilmiş yumuşak toprağın tam ortasına oturmuş. Çevresini almış bulunan köylüler elele, omuz omuza durmakta. Gözleri doğu yönünde. Dalmış... Kendinden geçmiş sanki...

Ağır ağır vurmaya başladı kopuzuna...

Sabah yelinin çam kokusuna, kopuz sesinin tadı karıştı. Said Emre, tellere vurdukça yırtıldı alaca karanlık. Güneş, ağır ağır, ince, beyaz ışıklarını salmaya başladı bekleşenlerin üstüne. Yüzlerdeki aydınlıkla yarışırcasına çoğaldı günüşiği...

Emre, daha bir coşkulu yumuldu kopuzun üstüne...

Duvarlaşmış köylülerde bir dalgalanma belirdi yele uygun...

Sonra, yepyeni bir gülbank beklercesine duruldular...

Güneş, başaklardan, sapsarıdan yansıyarak, sarı sarı gözlerine girdi bekleşenlerin. Son bir yel dalgası, köpürtüp uçuştururcasına sekti buğday iğnelerinin üstünden. Erlerin börtüklerinde avratların eteklerinde oylar çizdi... Gelip Emre'nin kopuzuna yapıştı hemen ardından.

Böyle bir işaret beklemekteydi sanki...

Söylemeye başladı Emre...

— Evvel ki, bünyad oldu, altıkez dünya doldu, - İşbu yedincidir kim, bu Adem yaratıldı, - Adem topraktan idi, Azazil oddan idi, - İşittik Azazil'i, Ademe

baktı güldi, - Secde geldi Ademe, aydur inin kademe,
- Cümle varlık hep indi, Azazil durakladı... Aydur ben
oddan olam, yüzbin yıl taat kılam, - Tamu buyurucağın
taatin arza kıldı... Herkim kendüyü gördü, üstadı iblis
oldu, - Herkim ne buldu ise eşitlik ile buldu... Eksikli-
ğin hak bilir, aşkın bana güç kılar, - Hünkâr Said'e tı-
mar, hub beni benden aldı...

Ağır ağır doğruldu sözleri bitince... Çevresinde
dikilmekte olanlar kıpırdandılar... Yaklaştı... Tümün-
den önce, orağını kaptı ve bir adım attı...

— Erlik niyetine, birlik diyetine, hak yoluna, ege-
menin salına, eşitliğine, özgürlüğe, barış ve dahi mutlu-
luk uğruna... Toprağı süren biz tohumu atan biz, ekini
biçen biz olduğumuzleyin, yiyende biz olmak amacıyla,
başlayalım karındaşlar pîr aşkına...

İlk orağı savurdu. Bir adım attı...

Hemen ardındakiler, hep birlikte daldılar tarlanın
kıyısına. Azönce yelin önünde dalgalanmakta olan
ekinler, yerden bir karış yukarıdan biçilip, devrilmeye
başladılar...

Orakcılar, durmaksızın adımlıyorlar tarlaları... Dur-
maksızın, sınır arklarına yaklaşıyorlar... Adım adım,
birlikte iş görmenin sevinci, birlikte olmanın kıvancıyla
yürüyorlar. Said Emre, tümünden bir adım ilerde, dur-
maksızın sallıyor orağını...

Güneş, tepelerin başından tüm yüzünü gösterme-
ye başladığında, yırtık mintanından, teni ısıdı Said Em-
re'nin... Sonra, giderek ıslandı kara dimi... Parıldama-
ya başladı...

★
★

İrazca, Yeniköy düzlüğünde Osmanca'nın biçtiği
buğdayı tutamlamakta...

Osmanca'nın dudaklarında bir türkü. Mutluluk üs-
tüne...

İrazca, kısık sesle, kocasına yardımcı oluyor türkünde bile... Ve kendi kendine düşünüyor, her tutamı yığına taşırken...

«Ah'lı, of'luydu Osmanca'nın türküleri... Her ekin biçende, her harman döğende ağlardı tümnden... Şimdi, bir coşkunun, yürek kabartısıyla yellenmekte... Salt benim Oscamcım değil... Tüm köylü... Şu sıraya dizilenler. Adım adım kızgın toprağın bağrında ilerleyenler, tümü coşkulu...

Kişi, kendi ürettiğinin kendinin olduğunu bilmek gerekmiş. Ağlayıp sızlayan biz değil miydik geçen yıl?.. Bey aşarcısı, tarlamızın başında dikildiğınleyin, ne edeceğini şaşırın insanlar nerde şimdi?..

Şuraya da bak...

Her birinin dudağında çiçekleri allandıran, başakları yellendiren birer türkü. Her birinin sırtı ıpslak... Ter, enselerinden dökülmekte. Yine de kimse belli etmemekte yorgunluğunu... Belli etmemek değil. Bir yorgunluk duymuyor ki...

Geçen yıl, günün bu anında, belimin ortasından çatlayacağını sanırdım. Ağrılar, sırtımdan kasıklarına seyriyip dururdu insafsızca... Ben üreteğim, bey gönenecek kaygısından, elim tutama varmazdı... Oysa şimdi öyle mi... Ne ki ürettim, bilmekteyim ki, harman dövölüp savrulanda, kendi damımın kurusuna yığılacaktır.

İşte içimdeki sevinç bu... Bedenimden yorgunluğu, Oscamcımın okşamaları gibi söküp götüren başka birşey olamaz... Dudaklarımda türküleşen, ellerimde daha bir güç haline gelen hep içimdeki özlemdir... Öğle olmak üzere... Oldu bile... Hiç kimsede, o ilk hamlığın gevşekliğı yok...

Yıllardır, oturup, hazır yemeye alıştıklarını sandığımız dervişler bile bizden daha canlılar... Öyle bir ça-

banın içindeyiz ki, nice devinsek, nice kıvansak azdır... Dayan ırazca gelin. Senden yaşlıların, senden bir artık seyirtmesi utandırır sonra... Utançtan kurtulmanın yolu, herkesten öne geçmektir.

Bilmektesin ki, harmanındaki evine taşındıktan sonra, yiyen boğaz artacaktır. Bey hakkı olarak elinden alınan, bundan öte, kendi canının canına can katacaktır.»

Dikilip, koşturdu yeniden.

Dudaklarındaki türkü daha bir canlandı adımlarını hızlandırınca.

Harman yerine varıp, yeniden döndü bağları yığınlaştıranların yanına. Eğilip bir iki bağı birleştirdi aceleyle. Sonra, yüklendiğinle, harman yerine doğru koştu yeniden.

Kaygusuz kolunu kaldırdı. Sonra orağını hemen önüne dikti. Ardındakiler izlediler öncülerini. Ağır ağır döndü Abdal... Kıyıda ki ahlat ağaçlarından birinin küçümencik gölgesine oturdu izleyenlerle birlikte.

Kadınlar, daha ilk işarette, son bağları derleyip, harman yerine taşıdıktan sonra, yürümüşlerdi ahlat gölgesine...

★
★

Dokuzlu nine, kocaman kevgir kepçeyi dolandırdı adam boyu kazanın içinde. Sălçasını savurarak, rengini gözetledi bir süre. Hemen yanıbaşında, bulgur pırlâvının suyunu gözleyen Tohurlu'nun Ayşe nineye bakındı. Sivri çenesini titretip, dişsiz ağzını oynattı bir süre...

— Bilmekte misin Tohurlu Hatun, yıllar var ki, böyle görkemli kazanların başında aş pişirmeyi unutmuştum... Sanmaktaydım ki, düğünlerde bile kazan kaynamayacak gayrı.

— Kaynamazdı hem de Dokuzlu Kızı... Kimde hal kaldı ki, davul dövdürüp, kazan kaynata...

— Oysa, yeryüzünde kismetimiz varmış daha he mi? Böylesi olanakları, böylesi görkemleri görebilmeye yaşamışız, birkaç yıl önce gitmek varken...

— Ne birkaçı, geçen yıl varıp gitseydik yerimize, yoksun kalacaktık.

— Öyle ya... Bir düşünüyorum da, tarlaya yemek kaynatmak unutulmuştu.

— Bir soğan, bir yumruk peynir ya da bir iki zeytin yetiverirdi erlere...

— Yanına da sıcak bazlamayı çekende, deyme keyfine derlerdi.

— Oysa şuraya bak... Adem boyu kazanlar kaynamakta. Hem de içinde, Bey mutfağında bulunmaz tadda yemekler pişerekten. Bir kap yemeği güç gören midelerimiz, ikisini azımsamaya başladı.

— Azımsar elbet. Kişi geleceğinden güvenli olanda, nice istese az bile gelir. Daha şimdiden, yemekler pişirilmekte, oyunlar, şöenler düzülmekte.

— Birkez de ürünümüz kendimizin olduğu kesinlense. Birkez de bunu görebilsem.

— Oldu ya bizim kız... Oldu ya işte... Kendimizin ki, her birşey, kimse koparıp alamayasıya...

— Hani diyorum, bir kış geçse üstünden...

— Nice güzel örgütlediler bizi... Bebeleler, su taşımakta çalışanlara. Biz pek kocalar aş pişirmekteyiz... Er kocaları, kolan onarmakta, düven düzeltmekte oturdukları yerden. Gençlerin tümü çalışmakta... Sonra yemek zamanı olanda, herkes aynı karavanaya kaşık çalmakta, yüksünmeden.

— Bunca kişinin yiyeceği, birleşip bir kazana girince, nice bereketli olmakta sezinliyormusun? Nice tad gelmekte yediklerimize.

— Biz, yaşamaya gelmişiz yeryüzüne hatunum. Yaşamak nicedir bilmeden, sürdürögötürmekteymişiz şimdiye... Oysa, bir gösterdiler.

— Gayri ben razı gelmem oğlum kabullense eski düzeni.

— Bu bambaşka... Ölçer ocağın altını. Zaman yaklaşmakta bana kalırsa.

— Hazır can hatunum. Bir türlü pişirdim ki çalışanlara... Parmaklarını da bilece yemezlerse bana da Dokuzlu demesinler...

— Ya benim bulgur pilâvım... Hele bir çeksin suryunu. Göbeğine oturttum mu bir koca tereyağ topağını, bak nice kokmakta. Ve dahi, daha uzaktan nice zıplatmakta gençlerin karınlarını.

— Senin nice bir hünerli avrat olduğunu bilmekte miyim sanmaktasın...

— Ya senin hünerlerin. Kocalara iş yok dedikleri zaman, nice diretmiştin. Bizim de elimiz erer, gözümüz görür daha diyerekten. Birimiz aş pişirse, birimiz bulaşıkları yıkar. Böylelikle yediğimizi haketmenin mutluluğuna ereriz.

— Yalan mı demişim. İşte, iş zamanı bastıranda, bize kaldı yemek pişirmek.

— Bulaşığı yine de gençler kapmakta ama...

— Eh, kocalık... Kazanları devirebilsem ve dahi bir güzelce yıkayabilsem sokmam yanına kimseyi ama...

— Akşama ne pişireceksin?

Dokuzlu, gözlerini kısarak baktı Tohurlu Ayşesine... Birşey anımsamak istermiş gibi, gözlerini çevirdi yöresinde...

— Amanca bişey dediymi değil mi sabahleyin.

— Amanca?.. Bildim... Eğer sözünü tutarsa, akşama bir güzelce püryan var desene...

— Yok, daha bu yıllarda püryan olabilemez. Onca Bey kilerine ulaşmadık. Hele sürülerimiz bir gelişsin. Kuzularımız bir çoğalsın, püryan yemekliğe ondan öte hak kazanalım...

— Eh, öyleyse, Amanca ne getirecekti ki?..

— Dediymi ya, sürüyü gütmekteyken, orman yakasından bir iki karaca avlarım sana. Yoldaşlara, et yedirirsin akşam, unuttun mu?

— Tamam... Suluca olursa, bir iki karaca, bunca ademe yeter mi demektesin.

— Amancayı bilmez gibi. Onun bir ikisi, beşi altıyı bulur. Nerdeyse sürükleyip gelir ardı sıra... Kocalara derisini yüzdürür, bir güzelce pişiririm.

— Ben de yanına, bir helva kararım...

— Oh... Yemeye doyum olmaz ki, Ayşe kız, herkes parmağını bile yuta...

— Ama varıp, Şeyhoğlu dervişiimize bir soralım. Bakalım, akşama helva karma olanağımız var mıdır? Yoksa, kimseyi özendirmeyelim şimdiden...

— Vardır... Kaç gündür helva karmıyorsun.

— Olsun, biz yine bir soralım ki, senin kârın, bizim ziyanımızı karşılamakta mıdır?

Satu işareti vermiş, öbek öbek incir ağaçlarının altında toplanmışlardı. Hemen öteden geçen ırmak, yaz sıcağında ince ince parıldıyor. Incir ağaçlarının kocaman yaprakları, başlarına gölge ediyordu.

Gençler, ellerinde karavanalarla, ocakların başına yönelirken, kızlar her öbeğe tahta kaşıklarını, bazlamalarını dağıtmaya başladılar. Kim kime yakın olursa aldırmaksızın, yedişer yedişer öbeklenmişlerdi. Kız erkek, yaşlı genç, aynı karavanaya kaşık çalmanın keyfiyle, bekliyorlar...

Aşçı nineler, yemeklerin piştiğini belirten işaretlerini verince, Alican koca gövdesinin gölgesini düşür-

dü kazanların üstüne. Kocaman tahta kepçeyi kucakladı. Ölçerek, toprak karavanalara türlü-yü doldurdu ilkin. Sonra, yine topraktan tepsilere yağın-ı içmiş bulgur pilâvını yığdı. Ağzlarını kapayarak, koşturdu gençler.

O arada, her öbeğin dolu testisi konulmuş, bazlama ve kaşıkları dağıtılmıştı. Aşçı nineler de, bazlamacı, ve onarımcı kocalarla, kendilerine göre bir öbek yaptılar... Onlar dişsiz ağızlarıyla ağır yediklerinden, ayrı öbeklere ayrılmışlardı. Gençler, çalışanlar için durum öyle değildi... Satu, işareti verdi mi, herkes işinin başında olmak zorunda.

Yoksa, biri ötekinden geri kalır.

Bey adına çalışırlarken, dolanmak, oyalanmak bir yük gelmezdi onlara. Keyiflenirlerdi tersine. Beyi aldatıyorlarmış gibi. Ama şimdi... Aldatacakları kimse yok...

Olmayanda...

Karavanaların başında, hızla kaşıklarını uzattılar... Satu, kimbilir ne koşuklar yırladı onlar için. Her yemekten sonra, ağırlık bastırır tümüne. Verilen mola içinde, her biri inceden kestirirler. O sürede curasını vurur Satu... En son koşuklarını, insan mutluluğu üstüne düzüp, tümünün adına okur geleceğe...

*
* *

Kamer Ahi, Karaca Ahi'ye uğradı tezgâhını kapadıktan sonra...

Karaca Ahi, sağlam gürgeni bir iyice yongalayıp küçültmüş, durmaksızın uğraşmakta... Bir süre baktı o'na Kamer Ahi... Sonunda dayanamadı.

— Ne etmekte-sin Ahim?

— İş-i kapatıp, kalfalarla çırakları savdıktan sonra, şunu işlemeye çabalarım Kamerim...

— Nedir ki o?

— Bir küçük düven... Bilmektesin, ben kaba iş yaparım şimdiye.

— Hayda... Bu da nerden çıktı... Senin düvene çektiğin taş, tahtası paralandığında düşmemekte değil midir? Bunca köylü arasındaki ünün nerden gelmekte?

— Bırak onu... Zenaatımız... Ama, bukez biriş düştü aklıma... Ben kocaman düvenlerde, zenaatımın gereğini işledim hep. Oysa, bir örnek yapayım dedim. Tüm düvenci Ahilerine benden armağan kalsın. Bir yongadan işleyeyim. Bezeyeyim istiyorum. Çıraklara, küçümencik çakmak taşlarını kestirdim. Üstüne, özgürlük, karındaşlık, ve dahi eşitlik yazdım... Taşlarını da bir dizeleyeyim, götürüp sunacağım Dede Sultan'a... Gayri Ahi tekkesinin kapısına mı asar yoksa bir ürün ambarının direğine mi bilememekteyim...

— Yahu iyi düşürdün aklıma... Ben de boş zamanlarımda, senin küçümencik düvenine, küçümencik bir hamut işleyelim...

— Kimbilir nice olur senin işlemelerin.

Kamer usta, yaklaşıp güneşin son ışıklarında süzdü küçük düveni... Belli ki, Karaca Ahi, nice hüneri, bilgisi varsa dökmüş üstüne... Kıvrık burnunda, eşitlik yazıyor düvenin. İki yanında kardeşlikle, özgürlük... İşlemeleri, bir kilim oyasının motifleri gibi, birbirine geçmiş... Taş boyayla ince bir renk verilmiş yazılara... Altın yıldızını andırıyor. Ve güneş ışığında parıl parıl parıldıyor sözler...

— Senin işlemen daha bir güzel ...İlke aklına gelmiş böylesi bir işlev...

— Gelmeyecek gibi değil ki... Köylere bir kulak veriyorsun can yoldaşım... Gelen gidenden sorup araştırıyorsun ki, dünya değişmiş... Biz dahi, nice özlem duymaktaysak, yanılmasız hayallenmelerimizde. Demek teydik ki, herkes emeğini önüne çeksin. Ters olmakta

bana kalırsa... Herkes emeğini ortak biriktirmeye yönelmekte. Bunca kısa zamanda, olası değil bu...

— Olası değil gibi gelmekte insana ama, olmuş bire yoldaşım... Geçen gün dayanamadım. Cumadan sonra atlanıp, çevre köyleri gezmeye gittim... Biz nice bir ulusmuşuz, şaştım da kaldım. Herkes, arı kovanına çiçek taşır gibiydi... Herkes, durmaksızın işlemekte... Öyle bir imece düzenlenmiş ki, anlatılamaz. Biz ki, bunca uzun süredir, zenaatımızın gerektirdiği örgütlenme içindeyiz. Biz ki, herkesin yapacağını ezbere bilmekteyiz. Biz bile, şaştıktan öte imecenin düzenine. Var gerisini düşün...

— Düşünmek istemiyor kişi biliyor musun ahim?.. Düşünmeyi aştı bu... İnsanların böylesine sevecenlikle işe sarılması, böylesine ürününe sahiplenmesi, hiç aklımızdan geçmemektedir.

— Özellikle, böylesine kardeşçe birbirine sırt olması, hayallerden bile ötedir.

— İşte ben de bu yüzden, armağanlayayım, dedim. Bir küçük düven yapıp, nice içten olduğumu gördüğümüz işlerin bizi nice etkilediğini belirteyim.

— Ahi ortasında ve dahi tekkesinde konuşalım bunu... Her ahi, boş zamanında, kendi işlevinin en güzel ürünlerini bezesin. Sonra, bunları armağanlayalım, bize katılan köylere...

— Haklısın ahim... Varıp söyleyelim bunu ahilerimize.

Düveni bıraktı Karaca...

Oyma araçlarını, zımparalarını, kalemelerini bir kıyıya çekti. Kamer usta ile birlikte Ahi tekkesine yöneldiler...

Orhan Bali, Börklüce'nin annacına oturmuş, çevre ahilerinin bildirilerini okumaktaydı. Kamer'le Saraca, ka-

pının dibinde dikildiler. Orhan Balı sürdürüyor okumasını.

— Tire Şeyhi, Ekebalı ahimiz demektedir ki Şeyhim; İşler buyruğunuz üzere düzene girmiş, Ahi Sandığının payı düzenlemeniz üzerine ayarlanmıştır. Bundan öte vergi verilmeyeceğinden ve dahi ahi sandığının yaşanmış ahiye, kazaya uğramış emekciye bağlayacağı aylıklar yüksek tutulduğundan, ahilerimiz, önerilerinizi oybirliğiyle kabul ettiler. Bu durumda bile, kazançlarından ellerine daha çok pay geçmesi, tümünü sevindirdi. Özellikle, aralarından gözcülüğe ayrılıp, bir süre işinden kalanların, sanki çalışıyormuşcasına pay alması, pek sevindirdi onları. Bilgilerinize sunar, yeni buyruklarınızı beklediğinize güvenmenizi diler. -Yeni bir name alıp, başını kaldırdığında, iki ahiyi görüp, irkildi. -Buyrun yoldaşlar. Oturun hele...

Kamer Ahi, bir adım attı. Oturmadan, hemen gidecekmiş gibi bir davranışla konuştu aceleyle...

— Tezgâhımı kapayıp, evime gitmekteydim Şeyhim... Yolum, Karaca Ahi'nin tezgâhı önünden geçer. Baktım, çalışmaktadır... Daha bir dikkatli baktım, tezgâhta kendinden başka kimse bulunmamakta. Vardım yanına... Bir de ne göreyim... Karaca ustamız, küçümencik bir düven işlemekte. Ama, öyle bir düven ki bu, bir avucumuzun içine sığar. Sığar ya, üstünde kişi emeğinin ve dahi göznurunun en ince nakışları işlenmiştir. İnancımızı ışığı balkımaktadır tahtanın ılık yüzünde. Ben, işlevini övmekteyken buyurmuştur ki, Karaca ahimiz... Diledim ki, yeni düzenimizin erlerine bir armağan mutluluğunu şimdiden, içimde duyduğumleyin, dururayım bizden sonrakilere. Anlasınlar ki bir iyice, kişi mutlu olunca, salt mutluluk ister, mutluluk verir. Bunun üzerine dayanamadım ben de... Hemen, kendi zenaatımın işlevlerinden böyle armağanlar yapmayı ge-

çirdim... Söyledim de bunu. Ol zaman dedi ki Karacamız... Varalım tekkeye ve dahi söyleyelim şeyhlerimize. Bize katılan köy çok, armağanlanması gerekli insan sayısız. Tüm ahiler, böyle ödüller yapsınlar. Ve dahi tüm ahiler, bunları dağıtsınlar ortaklık üzerine düzen kuran yerlere...

Orhan Bali sevgiyle baktı ahilere... Gözleri ışılayarak Börklüce'ye döndü...

— Gelişmemizi görmekte misiniz Şeyhim?.. Daha on gün önce, bir tahtaya pazarlık kesmeden testere vurmayan düvenci ahisi, parasının yarısını peşin almadan bizini mumlamayan saraç ahisi, nice bir değişiklik içindedirler. Kendiliklerinden, zamanlarını armağan yapmaya harcamakta. Tüm öteki ahilerini bu yolda kıskırtmak için bizden izin istemektedirler...

Börklüce, her iki ahiye de kıvançla baktı.

— Biz inanırız ki, kötü insan yoktur... Her insan, iyi doğar. Onları kötü yapan, düzenin kötülüğüdür. Bozuk düzen, insanların içindeki tüm iyiliği süpürüp götürür. Yaşamı, salt zorbalık, kendinden zayıfın sömürülmesi üstüne kuranda, insanlardan iyilik beklemek boştur. Oysa her insan, yaşamaya gelir yeryüzüne. Gönenmeye, mutlu olmaya çabalar... Ne var ki, kişi emeğini başkasının görkemi için harcadı mı, yaşamının anlamı kalmaz... Oysa, aynı niteliktedir bizim yaptığımız da. Kişiler, başkaları için de çalışırlar... Düşünün ki, şimdi sandığa eskisinden fazla pay veren ahi, çalışamayan, sakatlanan ahi için de emek harcamaktadır. Düşünün ki, şimdi tarlalarda ekin biçenler, bu işi yapamayanlar için de yorulmaktadırlar... Denilebilir ki, sorunu böyle alanda. Bizim düzenimizin bey düzeninden farkı nedir? Farkı odur ki, bu düzende her yapılan, herkes içindir. O düzende, bir bey için. Nice fark oldu eski yaşamla yenisi arasında. Eskiden, tarlaya giden, kuru ek-

mek, kuru katık yemekteydi. Şimdi iki kap yemek yemekte. Yine de, eskisinden az ziyan olmaktadır. O yüzden, inancımız birkez daha kesinleşmiştir. İnsanın içindeki iyilik mayası, alabildiğine kabarır. Yeter ki, teknesi buna yeterli olsun... İşte, bizim düzenimiz, bu teknedir yoldaşlarım... Ve dahi yeterlidir. Sizin dediklerinize gelende, haklısınız. Dileriz ki, köyler için, her ahi, bir armağan düzenlesin. Biz de temsilcileri toplayıp, önerelim... Her köy, bir köy odası yapsın hasad sonunda. Toprak tavını alana, büyük bir hanay döşensin köyün ortasına. Bu, gelecekteki evlerimizin bir örneği olsun... Köylü karındaşlarımız, derneklerini, törenlerini bu hanayda düzenlesinler. Bir yerine, sizin armağanlarınız yerleştirilsin. Ve dahi, bilmeyenler öğrensın ki, nice hümerli insanın, nice güzel üretimi, harcanıp gitmektedir. Salt bununla da yetinmeyelim... Yeni yeni kentler kuralım... Köylerimiz darmadağın... Toplayalım onları büyük tarlaların çevresinde. Yeni yapılar kurup, onlarda oturmalarını sağlayalım. Ahilere çok iş düşecek bundan öte... Hemen hasad sonu başlayalım bu işlere. Toprak damı kaldıralım ilkin. Bey konakları nice döşenmektedir kiremitlerle, biz de öyle yapalım. Ve dahi siz ahiler, salt küçük örnekler değil, yepyeni, koskocaman, insan eşitliğinin anıtladığı yapılar meydana getirin...

Kendilerinden geçtiler...

Dördü de daldı...

Yeni bir dünyanın, yepyeni olanakların gelişip yerleştiğini görüyorlar düşlerinde... Toprak damlar yok artık... Herkesin rahat, temiz evleri var... Hayvanlar ayrı bir bölümde, sıcacık damlarda. İnsanlar, ocaklarını tütürmekteler keyifle...

Herkes mutlu...

Göçebelik döneminin ayrılıksız yaşamı, daha bir gelişmiş olarak önlerinde serpilivermiş. Börklüce halâ

anlatıyor mı?.. Sözü'n bir yerinde daldıkları hayalleriyle, kendileri mi sürdürüp götürmekte, bilmiyorlar. Bilmedikleri için de, gözleri yumulmuş. Kendilerini bir mutluluğun denizinde yüzmeye bırakıvermişler...

Harman yeri yetmedi... Hemen yanına birini daha açtılar. Sonra birini daha... Ve üç koca dağ gibi yığıldı başaklar...

Güneş ışınları, dağları, yeşil mor balkıtırken, harmanlarda altın ışıltıları parlatıyor... Tarlalar, kazıkcıkların sivri uçlarında yansıtmakta akşamüstü güneşini...

Said Emre, gözlerini tümden biçilmiş ovada gezdirdi bir süre.

Sonra harmanların doruklarına dikti uzun uzun...

Bir köylünün, bir yıllık emeği kişinin bakışlarında yığınlaşmış. Çevresinde, kendisiyle birlikte ekin biçmiş olanlar, yardımcıları... Said Emre, gözlerinde yeni bir atılımın hamlesiyle, sessiz bekleyenlere baktı...

Ağır ağır kıpırdadı dudakları.

— Karındaşlarımız, işte görüyorsunuz. Ekinimizi biçtik... Harmanlarımızı dinlenmeye bıraktık... Bir düşünün geçen yılı... Her birinizin, bir avuçluk tarlasından, küçümencik kümbetler kabarırdı. Oysa şimdi... Her biriniz çevresinde dolanıp, şaşkınlıkla bakıyorsunuz. Bu gördüklerinizin tümü bizim. Bizimle birlik olanların ve dahi üretenden gayrısına tek tane hakkı yok içinde. Ne bey biliriz, ne mülk sahibi... Çünkü inancımız odur ki, biz üreteniz. Üreten sahiplenir her bir şeyi... Bakın harmanlarımıza. Bakın kişi emeğinin kıvanarak yarattığına. Hele bir dinlensinler. Hele bir dövmeye başlayalım... Savurup, ortak depomuza taşıyalım. Yıllık gereksinimimizi bir ayıralım. Ondan ötesi daha bir güzel gelecektir. Artık, biçme işimiz bitti...

Sonra bağdaş kurup toprağın üstüne. Parmaklarını geçirdi kavrukluğuna aldirmaksızın.

— Toprak ana bizimle birlik. Ortaklığımızı kutlamak istemektedir. Yığılan harmanlarımız bunun apaçık delilleridir. Kıvanç hakkımızdır karındaşlarımız. Sevinç, bizim içindir.

Curasını kucakladı ardından. İlkten ağırdan başladı vurmaya. Sonra, parmakları, hız alan bir kuşun kanatları gibi artırdı kıpırtılarını. Cura, nağmeleri birbiri ardınca uçuşturmaya. Güneş potadan çıkarılmış demir topağı gibi kızarmaya başladı ağır ağır...

Köy yönünden, bir davulun gümlmeleri geldi.

Curanın coşkusundakiler, davulun gümlmelerine kaptırdılar kendilerini. Birden, sessiz duran kalabalık ırkıldı. Titredi sonra... Bir kaynaşmanın, canlılıklarını belleklerinde duymanın aceleciliğiyle, kollar uzandı birbirlerine... Omuzlar kavrandı orağın nasırlarıyla sertleşmiş parmaklarca...

Ayaklar, davulun gümbürtüsüne uydu...

Davul sesine, hemen ardından bir zurnanın, sonra başka bir davulun, zurnaların sesi karıştı... Said Emre, curasını yanına bıraktı. Doğruldu ağır ağır... Hemen yanibaşında dizelenmiş olanların ortasına girdi...

Davullar, zurnalar yaklaştılar bir iyice...

Sesleri kulaklarda zonklamaya başladı ...

Halay çemberleri, harmanların yöresini aldılar... Coşku, giderek ağıdı gökyüzüne... Ayak tıptırtıları, davul gümlmelerine karıştı bir iyice... Birbirlerine ayak uydurup, bedenlerini hafiflediler. Ve harmanların yöresindeki insan çemberleri, coşkularının müzikleşmesini kutlayarak, oynamaya başladılar...

Güneş, batmaktan utanıyormuş gibi kızardı bir iyice. Asılı kaldı olduğu yerde. Gitmek, bu gördüklerinden bambaşka bir dünyanın üstüne doğmak istemiyormuş

gibi, ağırlaştı eylemi. Dağların doruğundan, uzattı ışıklarını. Oynayan yüzlerde dolandı ilkin. Parlattı ıslak ıslak... Sonra, daha bir coştı sanki, mintanların oyalarında, eteklerin işlemelerinde gezinmeye başladı, oyuna ayak uydurarak...

Alaca Koca, bir güneşe baktı. Bir oynayanlara... Belinin bükülmüşlüğüne aldırmaksızın zıpladı biriki... Sonra, daha gündüzden yığılmış çam odunlarını dizeledi birbirine çatarak. Akşam yemeğini pişirmekte olan ocaklardan tutuşturduğu bir koca çırayı, tam ortalarına dikip, alazladı alan ateşini...

Güneş, kendiyile yarışan bir alazın yükselmekte olduğunu görende, isteksizce inmeye başladı dağların ardına... Son birkez aydınlattı oynayanları... Zurnacıların yanakları demirci körükleri gibi şiş, davulcuların göğüsleri davullarıyla yarışarcasına kabarık. Oynayanlar kendilerinden geçmişler.

Bu son görüntüyü, belleğine kazımak istercesine, dikildi birkez daha güneş... Sonra, karanlık, salt alan ateşinin balkımasıyla aydınlığa dönüştü...

Alaca koca, bir süre alazlara, bir süre oynayanlara baktı. Belleğinin derinliklerinde bir anıyı diriltmek ister gibi gözlerini kapadı ardından...

«İlk yerleşmeler döneminde böyle olduğunu anlattırdı dedem... Asya bozkırlarından göçüp geldiğimiz zamanlar, Umur Bey buyruğunda, alabildiğine geniş topraklar verilmiş her obaya. Ve dahi obalar, kendi geleneklerini sürdürdüklerinden, işte ve dahi aşta ortaklık ederlermiş. İşte o zaman kopuz sesiyle başlanırmış tarla sürülmeye. Türkü ve dahi nefes okşamasıyla derilirmiş başaklar. Harmanlar böyle yığılanda, oyunlar oynanır, halaylar düzülür, şölenler düzenlenirmiş...

İkiyüz yıl var ki, böylesi bir mutluluğa ermemiştir bu köylü...

Bey sırtına pusat verip, beline kılıcı kuşandırmıştır. Kuşandırmış ve dahi sürmüştür düşmanın annacına... Vuruşan biz olmuşuz. Ölen öldüren... Yeni yerler alınabilmemekte gayri. Alınabilmeyince, bey yeniden bizim üstümüze binmiş. Çapul gelmeyende, kendi görker mi için, bizim emeğimiz gereklidir. Harmanlar kaç yıllar var ki, böyle yığılmadı.

Dediği doğru Emre kocanın...

Küçümencik kümbetler kabarırdı toprağın üstünde. Sonra, tabanlarıyla, hayvanlarının ayaklarıyla ve dahi çakılı dökülmüş düvenle dönenirsin üstünde. Dirgeni takip düzeltir, savurursun yeli bekleyip. Sonra...

Bey mütesellimi, vakıf mütevellisi dikilir başına...

Tahta şiniğinde ölçüp, buncası senin, gerisi beyin ya da vakfın der. Bire dur, ben ki bir yıl boyunca emek ve dahi umut vermişim. Bir doyumluk, bir giyimlik istemişim Koca Tanrı'dan. Sen gelip nice alırsın elimden, demeye komazlar adamı.

Demeye bile...

Ağzını açıp, azbiraz direneyim, desen. Azbiraz yadısiyayım haksızlıklarını. Asesler, sıvanırlar sopaya. Sopaya dayanıp, başını dikmeye kalkıştın mı, kılıç üşürürler ki, boynun bükülüp, dilediklerini işlesinler...

Bir de şuraya bak...

Sanırsın ki, Düzova'nın ortasında, yeni dağlar türredi. Ve dahi, bunların tümü bizim... Bizim ya... Birkez dövmeye, savurmaya gör... Bey adamları sökün eder yakındır. Nice bir düzen bozarsınız, nice bir iş işlersiniz diye sarılırlar boğazımıza...

Ne var ki, bu kez, biz kalabalığız. Bak Alaca şu oynayanlara. Bey adına kılıç çekenler, adem kesenler bunlar değil midir? Bunlardır... Öyleyse, bey nerden bulacak ademi de, bizim tümümüzü ürkütecek serçe kuşu örneği...

Ürkütebilemez. .

Ve dahi bukez ürken kendileri olacaklardır.

Öyleyse miskin Koca, durma sen de... Sonkez, yaşamın boyu göremediğin bir şenliğin tadını al bir iyice. Al ki, «Ben de bu dünyadan gelip geçerim, Yaşamı yitirdim, mevti içerim,» diye dövünmeyesin...

Gör ki neler olmakta.

İnsanlar, birkez direnmenin tadını yudumladığınle-
yin, nice gönenmekte. Ve dahi sevinçlerine seni de or-
tak etmektedirler...

Durma Alaca Koca... Senin kıvancın, son bile ol-
sa, örnek olsun senden kalanlara... Oyalanma... İçin-
de sonkez kıpırdanan alazın, ağmasına uy...»

Bedeni düşüncelerinin etkisiyle dikleşti... Kolları
kendiliğinden havalandı Alaca kocanın... Çemberler ha-
linde dönmekte olanlar, gözlerinin önündeki değişikli-
ğin şaşkınlığıyla durakladılar.

Yıllar yılı, belinin kamburunu taşımakta olan Alaca
Kocaya ne olmaktadır?

Zurnacılar sustu...

Davulcular durdu...

Said Emre, o durgunlukta, fırlayıp kaptı curasını...
Vurmaya başladı tellerine. Parmaklarının her kıpırdar-
nışı, Asya bozkırlarından sürüklenip gelen Şaman ne-
feslerini, toprağın coşkusuyla beslemekteydi. Öyle bir
müzik kapladı ki yöreyi, davullar ve dahi zurnaların se-
si hiç kalsın yanında.

Cura tek başına yaşam oldu...

Toprağın derinliklerinden sürüp gelen bir yeni
yaşamın muştusunu türküleştirircesine yüceltti çığlık-
larını. Alaca Koca'nın bedeni, eski, yaşlı ama güçlü çı-
narlar gibi giderek uzamakta, dikilmekte ve sallanmak-
ta.

Kolları, o ulu çınarların dalları gibi. Dünya-

ya, yeni dünyalarına geleceğın muştusunu iletme*k* istercesine açılmış alabildiğine. Sanır ki, kişi, dağ örneğ*i* harmanları kucaklamakta...

Bebelerin bile, sürünmesine alıştıkları ayakları, toprağı eşelemekte sevinç darbeleriyle... Ve Alaca Koca, curanın sesinde, oynamakta...

Belki duymuyor bile curayı...

Kendi içinde yeşeren canlılıkla, öylesine coşmuş ki, Said Emre, curasını bıraksa bile o sürdürece*k* halayını...

Duraklamış olan çemberler, giderek birbiriyle kucaklaşmakta yeniden. Zurnacılar utanmışlar, kararsızlıklarından. Curanın nefeslerine uyarak, yeniden sızlamaya başladılar. Davulcular, Alaca Kocanın yöresine yaklaştılar bir iyice...

Kendilerinden yaşam geçtiğ*i* düşüncesiyle, kıyıda coşkuyu izlemekte olan yaşlılar, bir bir ucundan tuttular çemberin. Bedenlerinin tüm yaşını, gençlerin gücüne bırakarak, ayaklarını uydurdular onlara...

Ayağı yere basan bebeler, zıplayıp, büyükleri izleyerek yeni öbekler, küçük çemberler meydana getirdiler...

Zurnalar daha bir coştı.

Cura sanki bastır*d*ı zurnaların coşkusu*n*u.

Davullar, insan kardeşliğinin egemenliğini ilân eden gümbürtüleriyle, tüm ovayı inlettiler...

Çember alabildiğine büyüdü... Tarlayı, ovayı, doğayı kaplıyormuşcasına...

Alan ateş*i* kendiliğinden uzattı alevlerini... Gökyüzüyle, yeryüzünü birleştirmek istercesine...

Ve tam ortada, aydınlığın titreşimlerini ışıklaştırdığı Alaca Koca ile, Said Emre, yığınlaşmış durgunlukta alazın görkemini daha bir devleşti*r*en harmanlar, durmaksızın dönen, yatıp, karnının üstünde davulunu dö-

ven, şişmiş yanaklarıyla, nefes almıyormuşcasına zurnasını üfleyenler belirdiler. Sonra çevrelerinde, Alaca Koca'nın zıplamasına ayak uydurmuş yüzlerce insan, bir adımdan zıplayıp, bir ağızdan hey'leyerek, doldurdular ovayı ...

..

Kaygusuz, hayvanların en güçlülerini ayırdı sürüden...

— İlk gün bunlarla başlayalım he mi yoldaşlar?

— Nice buyurursanız...

— Bilmektesiniz ki, biz karındaşız. Ve dahi buyurmak yoktur aramızda. Sormaktayız. Nice olsa, biz çiftçilikten sizin ölçünüzde anlamamaktayız. Dileriz ki, ilk günün iş ağırdır. Az biraz kolaylaşınca, bu güçlü hayvanlar çeksin düvenleri. Sonra, ötekileri koşarız işe...

Her harman için onar düven koşacaklardı. Her düvene, dört at, ya da iki öküz. Bu sayıya göre, ayırdı hayvanları... Düvenler, çakmak taşları yenilenmiş, keskin kılıç ağzı gibi balkıyarak, dikilmişlerdi harmanların yanına.

Ayırma işevi bitince, ötekileri saldırlar tarlaya... Kazıkçıklar, güneşin altında, bir iyice gevremiş, taze ot gibi kütürdekleşmişlerdi. Hayvanlar iştahla kemirmeye başladılar. Görevli atlar, dörder, dörder koşuldu düvenlere... Öküzler ikişer ikişer...

Harmanların kıyıları, düzeltilmiş yol haline getirildi başlangıç için... Ve hayvanların gözleri bağlandıktan sonra, düvenciler zıpladılar düvenlerin üstüne... Övendirler öküzleri dürtükledi. Kamçılar, atların kulaklarında şakladı...

Özellikle atla sürülen düvenlerde ilkin karışıklıklar oldu... Topluca çalışmaya alışmış insanlar... Hayvanlar da... Kimi kamçıyı bir artık şaklatıyor. Kimi, dizgin-

lerini gevşek bırakıyor hayvanların. O zaman, birbiriyle çatışıyor atlar. Çözüyorlar karmaşıklığı. Hemen ardından yeni bir çatışmanın bağırtıları geliyor.

Geliyor ya, çok geçmeden alıştılar düzene... Düvenler yan yana, hayvanlar birbirinin adımına uyararak, dönmeye başladılar. Arada bir iz değiştirip, harmanın küt bedenine doğru, hamle ediyor, yolu durmaksızın genişletiyorlar...

Düvenin ağırlığı ve altındaki taşların keskinliği, ekinin saplarını kıymakta. Başakların üstünde gezindikce, kurumuş buğdayı tanelemekte. Ama, durmaksızın tepeden indirilen yeni saplar, alttakileri bir süre daha kurtarmakta bir iyice kıyılmaktan.

Gün tepeye tırmanıyor ...

Topluca harman sürmenin keyfinde insanlar...

Osmanca, kamçıyı şaklatıyor. En kıyıda olduğundan, daha bir hızlı sürmesi gerekli atları... Nerdeyse öğle olacak. O koca harman, düvenlerinin altında, erimekte durmaksızın. Kendi küçümencik harmanının dövlmesini düşünüyor...

«Bizim yılın at, adımlarını atmaktan ürkerdi zavallı... Dişleri bir iyice dökülmüş düven, isteksiz isteksiz basardı sapların üstüne. Dişlek bir ağzın lokma çiğnemesi gibi...

Dönersin bire, gün akşam olur. Bir de bakarsın yaptığın işe, hiç... Oysa bak şuraya Osmancam... Her dönüşünde, harmanın azbiraz daha eridiğini görmekte-sin. Güç ve dahi elbirliği, nice iş çıkarmakta bir yerleş-tir kafana...

Eskiden, her harmandan gelirdi yanık türküler.

Şimdi tümümüz üç harmanda toplanmışız. Tüm Yeniköy burda. Ve dahi, türkülerimiz değişik .Bir kıvanç var içimizde. Bir sevincin tomurcuklandığını, giderek açtığını, geliştiğini görüyoruz. Neden?

Çünkü bu topraklar, bu ürünler, bu ürünlerin sağlayacakları, yarın, yarının mutluluğu, karındaşı olmanın gönendirici keyfi, hepsi bizim, hepsi bizim...»

Şaklattı kamçısını yeniden.

Gözü bağlı hayvanlar titreyerek zıpladılar.

«Korkmayın bire karagözlülerim. Ben havaya savurmaktayım kamçıyı. Bilmekteyim ki, siz de ortağımız-sınız bizim. Biz nice çalışmaktaysak kendimiz için. Siz de yardım etmektesiniz bize... Nice yıllarımızı birlikte yitirdik. Tarlaları sürmek, harmanları dövmek ve dahi sonra bey ambarına taşımak için.

Artık bitti bunlar...

Bey atının yiyeceği temiz samanlar sizin.

Hünkâr tavlasına gidecek tatlı arpalar, torbalarını-zın.

Ve dahi, egemene verdiğimiz paylar da bizim... Bizim olanda, salt siz ve dahi biz varız demektir. Çalışan da biziz ya... Siz ve biz... Öyleyse...

Nice doğru bize bellettikleri.

Hiç aklımızdan geçmekte miydi? Bire bey, bire mütesellim efendi... Bu topraklar tanrının. Biz de kulları-yız... Nice olur ki, biri sahiplenip, bize de, toprağa da efendilik ede? Nice olur ki, bizim ürettiğimizden, hiç emek harcamaksızın bizden öte pay ala? Nice bir haksızlıktır bu... Ve dahi insan olmak, haksızlığın annacına dikilmeyi gerektirmektedir diyerekten, dikilmek? Ak-lımıza gelmezdi... Gelemezdi...

Neden dersen, bir başımızaydık biz... Bir başımı-za dirensek bile, on ases, bir asesbaşıyla desteklemiş mütesellimin annacında, sopa yemek, kötüsü gelirse, kelle yitirmekten öte bir harcımız olabilmezdi... Şimdi öyle mi? Bir bak yörene...

Tüm Yeniköy burda.

Derbendcisi, menzilcisi. Kervancısı, orfmancısıyla...

Tümünün palaları bilenmiş, tümünün dişleri kenetli. Ve dahi, güçlü olan biziz. Yüz palalı ademe nice karşı durabilir on asesle, bir asesbaşı... Tabanları yağlayıp kaçır ki, kelleyi yitirmeye...

İşte bilmediğimiz...

Haksızlığı, sömürüyü sezinlesek bile, güçlenmenin gerektiğini bilmiyorduk biz. Sövüyor, söyleniyor, ama katlanıyorduk sessizlikle. Şimdi öyle değil... Türkülerimiz dağlarda yankılanmakta. Gücümüz harmanlarda...

Ve dahi, bimekteyiz ki, yeryüzünde bizden güçlüsü yoktur. Tüm Aydın ovası, Bozdağlardan, Kazdağlara, Deniz kıyısından, Menderesler kaynağına varınca ya, biziz. Bitmez tükenmez insan... Ve dahi her biri, ne ettiğinin bilincinde. Hakkı için vuruşmaya kararlı...

Birkez bukarara vardı mı kişi. Korkuyu yitirdi demektir. Ne olur? korkumuz kalmadı gayrı. Kimsede kalmayacak. Hele bu yılı geçirelim. Bir anlasın yöre insanları. Direnmenin karşılığında yaşamı kurtarmakta. O zaman seyreyle şenliği Osmancam...

Seyreyle ki, beyler, tası ve dahi tarağı topladıklarınleyn nice seyirtip kaçmaktalar. Ama, kaçacakları bir yer kalmaz. Daha şimdiden bize özenen köyler varmış.

Gelen haberlerden, bizimle bile olmak istedikleri anlaşılmakta. Birkez anlaşılırsa bizim yaptığımızın değeri, tüm köyler, bucaklar ve dahi kentler bize katılırlar. O zaman ne ban kalır yeryüzünde, ne ihvan...

Her insan, kendi kendisinin efendisi olacak demektir. Her çalışan, kendi emeğinin karşılığını alacaktır. Öyle olanda, kimse, insanları sömürmeyecektir. Sömürmeyende, ayrıcalıkların, rütbelerin, makamların da değeri yitecektir.

Osmanca nice bir insansa, Cüneyd, Hamza, Karasmanoğulları, Germiyanogulları, Menteşeoğulları ve dahi Osmanoğulları da öylece bir insandır. Birbirinden

ayrıcalıkları, salt geliştirdikleri bilgileri, salt harcadıkları emekleriyle belirlendi mi, gelsin beylerim. Benimle bile ter döksün, emek versin. Benimle bile elde etsin toprağın ürettiğini, hünerin yarattığını.

Bizim düzenimiz bu işte...

Ve tüm insanların düzeni olanda, din ayrılıkları da anlamını yitirmektedir. Şimdi dank ediyor Dede Sultan'ın buyurdukları. Ve dahi öyle anlıyorum ki...»

Yeniden şaklattı kamçısını.

Sevdayı, mutluluğu, yaşamın güzelliğini dillendiren bir eski Türkmen koşuğunu türküleştirmeye başladı...

Daha ikinci kelimede yanındaki kaptı. Üçüncüde bir sonraki... Birinci dize tamamlandığında, tüm harman döğenler, bağ indirenler, sıranın kendisine gelmesini bekleyenler, ve kadın erkek, ağaç gölgelerinde dinlemekte olanlar birlikte söylediler...

Ovanın yüzüne uzandı sözcükler...

Güneşin aydınlığında ışıladı dizeler...

Ve türkü Aydın ovasında bir dev ağzın gökyüzünde yankılanan güçlü, tatlı, okşayıcı nefesi halinde, harman yerinden harman yerine, köylükten bucaklara doğru uzayıp gitti.

Amanca, kavalının sesini, yaylağın otlarında yankılandırdı bir süre. Gözleri sanki bu yankılanmayı izlemekteymiş gibi, otların üstünde gezindi. Köyün, birleştirilmiş ve Amanca'nın güdümüne bırakılmış koyunları, keçilerinin yayılmasına kaydı ondan öte...

Satu, köy yöneticilerini de çevresine almış, bir şöğüdün durgun gölgesinde, suskun suskun oturmaktalar... Gözleri, gözlerinden öte bedenlerindeki tüyleri, çevreden bir esinti muştusu beklemekte...

Satu, gözlerini kırptırdı, Amanca'yı dinlerken...

— Şu yel bir esse ...Dövdüğümüz harmanları savurup, köy hanayını yapmaya bir başlasak.

— Haklısın Şeyh Satu... Kaç gündür yel beklemekteyiz.

— Hava öylesine durgun gidiyor ki... Kendim, kendime gece yelinde savurmayı kuruyorum nerdeyse...

— Ne yazık ki, gece yeli de boşladı bizi...

— Bekleyeceğiz yaran... Beklemekten öte yapabileceğimiz bişey yok...

— Korkarım ki, bir yağmur çiseleye. Bir aksilik çıka da, harmanımız tam toplanmaya...

— Şimdiye asan gitti işimiz. Bundan öteye de gider kuşum yok benim...

Değirmenci Yanko, ağır ağır sokuldu Hüdabende sözünü bitirirken. Satu'nun yanına bağdaş kurup oturdu...

— Kaç gündür yel beklemektesiniz he mi Satu Şeyh?

— Ya Yanko karındaş. Bir türlü esmemekte kara-gözlüm...

— Benim de içime derd olmakta bu işler efendim... Kaç gündür kafamı yormaktayım. Bir güzelce, bir asanca gitmekte iken işler, nice bir durgunluktur ki, bekletir bunca insanı.

— Eh, madem sıvanmışız rençberliğe, yelini suyunu beklemek zorunda değil miyiz bire Yanko can? Diye atıldı Atakbende...

— Haklısınız eski dost... Haklısınız ama, insan dilemekte ki, toplumunun malı saydığı ürün, biran önce yerleşsin yerine. Herkes, başka bir işleve dalsın. Gün yitirmesin...

Hüdabende, uzun uzun süzdü Yanko'yu. Sonra Satu'ya çevirdi bakışlarını.

— Eğer ben bu Yanko canı tanımaktaysam, yanılmıyorum Satu Şeyh... Aklına bir kolaylık gelmiş olmalı ki, tepenin başından bunca yolu tepip gelmektedir. Ve dahi, bir yol gösterecektir ki, söz açmak için bunca konuşmaktadır...

Yanko, Hüdabende'nin bu atılışı üstüne, düşünceye daldı. Başını yere eğdi. Aklından geçenleri söylemekten sakınmaktaymış, ürkmekteymiş gibi suskunlaştı. Satu, aceleyle atıldı.

— Eğer öyle ise, sevindirirsin bizi Yanko Can... De hele içindekini...

Yanko, utangaç utangaç bakındı.

— Şeyhim, hani nasıl anlatsam... Harmanın dövülmesi bitip, savrulması için yel beklenenden beri düşünmekteyim kendim kendime... Hadi sürmek için tav gerekli, toprakta. Tanrı'dan beklemekteyiz ve dahi haklıyız... Ekmek için bilgi ve dahi emek gerekli. Harcamaktayız... Biçmek için, yeşilin solması, sararması gerekli. Bunu ancak Güneş sağlayacaktır... Dövdük düvenlerimiz ve dahi hayvanlarımızla birlik... Savurmak için de, Tanrı'ya sığınmak pek doğru değildir... İnsanoğlu, bir çaresini bulmalıdır bunun, diye kafacığımı yormaktayım.

Atakbali dayanamadı.

— Sözün sonuna, bulduğun çareye gel Yanko Sultan... Biz, tümümüz de böyle düşünmekteyiz. Ama, hiçbir çare bulamamanın sıkıntısını çekmekteyiz aynı zamanda. De hele bundan ötesini...

— Demekteyim işte efendim... Azbiraz sabreyle...

— Buyur... Sabrımız seninle biledir. Hele anlat yolu, bul çareyi, ondan öte nice konuşursan dinlemekten sakınmayız, diye kışkırttı Hüdabende.

— Demekteyim ki efendim, bizim değirmenlerin biri su ile çalışır. Biri yel ile... Siz de bilmektesiniz ya...

Yel çarkı, dönmeye başlayanda bir esinti verir ki, sarı-
ğını tutmadan duramazsın. İşte aklıma bişey getirdi
bu. Bir çark yapsak. Yel çarkı gibi...

Aklındakini toplamak için yutkundu.

Atakbali duramadı.

— Eh, yelini de heybeyle taşısak olan yerden.

— Sonra da döndürüp, altından çıkarsak he mi
Yanko?.. Bulduğun akılla yaşa olmaz mı?

Atakbende'yi Hüdabende'nin tamamlaması, köy
yaşlılarını güldürdü. Satu hiç gülmüyordu. Bunca usta
değirmenci. Olumsuz bir öneri getirmezdi önüne. Hele-
canla atıldı...

— E, sonra Yanko can... Sanırım çareyi buldun...
Anlat hele... Anlat...

— Alay edeceklerini bilmekteydim. O yüzden bu
kocalara demedim de, doğru sana getirdim düşüncemi
Şeyhim... Yel çarkı yelle dönmektedir. Ben de bilirim.
Ama, kendisi de yel vermektedir. O zaman indim, yeni-
den gözden geçirdim çarkın düzenini. Çark dönende, bir
dişliyi çevirmektedir. Dişli ise, bir mili... Değirmen ta-
şını da, o mile bağlamış ustası... Biz bunun tersini yap-
sak... Daha doğrusu değirmen taşını döndürsek, çark
öyleme geçip yel verecektir. O zaman esinti bekleme-
liğe gerek kalmayacaktır, dedim kendim kendime. Bil-
mem, siz nice karşılırsınız benim önerimi...

Satu, yerinden fırladı. Sırtını sığazladı Yanko'nun.

— Yaşa bire Yanko yoldaş. Öyle bir öneri ki bu,
salt bizim harmanları değil, komşu köylerin harmanla-
rını da savurur el emeği, beden gücüyle... Hemen ey-
leme geçelim. Sen çarkın biçimini, dişlilerin ve dahi de-
ğirmen taşı örneği dönecek nesnenin örneğini sapta
kâğıt üzerine. Hemen marangoz, çulha, demirci ahilerine
haber salıp, isteklerimizi yaptıralım. Ondan öte, yel bek-
lenmesine gerek kalmaz... Yelimizi kendimiz yaratırız...

— Benim de demek istediğim buydu Şeyh efendim... Dediginizi de yaptım...

Belinden bir parşömen çıkarıp, kara mürekkeple çizilmiş şekilleri gösterdi. Bunların eklenmesi, ilk çarka koşulacak hayvanların hızı ile, çarkın yel vermesi kessindi. Satu, hemen ayağa kalktı ...Köye doğru yürüdü...

— Tez bize atımızı verin. Varıp kasabaya, ahileri uyandırarak, yaptırılım istenilenleri.

Gençlerden biri önden koştu.

Atlandılar birkaç kişi birden.

Kasabanın yolunu tuttular, zaman yitirmeden...

Çulha Ahisi, kandil ışığında geçti tezgâhının başına. Keten ipliklerini sıkca taraklayıp, germeye başladı. Marangoz Ahisi, Satunun önerisi üzerine, direkleri, çarkları düzeltmeye, oyup, istenilen biçime getirmeye sıvandı hemen...

Demirci Ahisi Bilcan, küllenmiş ateşi kızarttı ilkin. Sonra körüğün başına geçen köylülerin iyice alevlendirdiği ocağın üstüne oturttu potayı...

— Benim anladığımca Satu Şeyh, siz döküm işi istemektesiniz. Alçıdan ya da tahtadan bir kalıp çıkartıp, kumda yeretmek gerekli. Varın marangoz ustasına, ilkin dilediğinizin bir örneğini çıkarsın. Biz potayı kızdırır, demiri hazırlarız, tasanız olmasın.

— Marangoz Ahimize başka iş ısmarlamıştık.

— Kasabada marangoz ahisi bir değildir ki şeyhim... Siz hangisine iş vermiştiniz?

— Töke Can idi sanırsak adı...

— Öyleyse varın, çarşı bekcisini bulun. İnce işte, Ortanca ustanın bir eşi daha yoktur. Hem, marangoz, hem dahi oymacıdır ki, hüneri dillere destan. Kısa zamanda istediğiniz kalıpları çıkartır size...

— Sağolasın Bilcan ustamız... Hemen varırız...

Fırlayıp çıktı ordan Satu... Çarşı bekçisini yakaladı hemen. Bekçi, zaten şaşırmıştı durumdan. Çarşı çarşı olalı, o da bekcilik yapalı, böyle karmaşık bir işle karşılaşmamıştı. Bir ahi, gece yarıya yaklaşırken gelip dükkân açsın! Tezgâhın başına geçip, iş görmeye sıvansın! Görülmüş, işitilmiş değildir. Töreler yıkılmakta çarşıda bile. Öyle yıkılmakta ki, belki bekciliğin gereği kalmayacak. Öyle ya, gece gündüz çalışılıp, herbir yan aydınlığa kesende, ne gereği var bekci beslemenin.

Ahi tekkesinden almakta olduğu aylığa mı yansın. Değişen çarşı düzeninin bu anlamsız kıpırdanışına mı, kestiremeden, bir o dükkâna, 'bir bu dükkâna gelip, gitmekteydi bekci. Satu elini omuzuna atınca irkildi...

— O da kimdir?

— Ben bekcibaşı...

— Sen kimsin?

— Şeyhoğlu Satu derler. Bildin mi?

— Hah bildim. Gece yarısı gelip, çarşının düzenini bozan mı?

— Darılma bekcibaşım. İşimiz aceledir. Ve dahi hemen görülmek gereklidir. O yüzden, senin çarşığı aydınlattık azbiraz. Sen şimdi oyalanma da, bize Ortanca ustanın evini gösteriver tezelden...

— Bir dükkân daha mı açtıracaksınız?

— Öyle gerekmekteymiş...

Başını salladı Bekçi...

Önüne düştü Satu'nun...

★
★

Hasib Bey, Asesbaşını çağırdı.

Saygıyla girdi adam. Ellerini göbeğinin üstünde bağlayıp, eğilerek selâmladı...

— Beni buyurmuşsunuz efendim...

— Hazırlıklar nicedir?

— Buyruklarınızın tümünü yerine getirdim... Kâ-

mil Sofu'nun sağlamca konuşup, bir iyice hazırladığı ademleri, pusatladım hemen. Kaç gündür, koruda eğitim görmekteler.

— Peki, kaç kişi oldular?

— Bizim eski aseslerle birlikte, ikiyüzü aşmakta-
lar efendim.

Biran daldı Hasib...

İkiyüz atlı ve silâhlı adam...

Kaç köyü birden vurabilir acaba? Hesaplamaya uğraştı. Gelen haberler, köylülerin, kendi aralarında silâhlı guruplar kurup, gözcülük ettiklerini bildiriyor. Ne var ki, kesin öğrenmek mümkün değil durumu...

Bir sonra gelen haber, bir öncekini yalanlamakta. Öyle bir karışıklık var ki kentte ve köylerde... Devlet görevini yükümlenmişler, öylesine pişmiş, öylesine kaygı içindeler ki... Kimin doğru söylediğini bilmek mümkün değil...

Birkaç torlak, cavlak ve dahi abalı derviş gelip, bir koca bölgeyi ayaklandırabiliyorlar da, bunca Bey görevlisi, hakkından gelmemekte. «Bir bozukluk olmalı bu işin temelinde. Yıllardır boynunu büküp, ürününü uzatan insanların birden dirmemelerini sağlayacak öyle bir bozukluk olmalı ki... Biz, ahaliyi yönetmekten kendimizi usta sanırken, gizli işler çevirmek zorunda kalalım...

Nedir acaba?

Yoksa dervişler haklı mı?

Olamazlar... Bizim ettiklerimize zorbalık diyorlar.

Ama, kurulu düzeni tersine çevirip, Beylik hakkını yadsımakla, kendileri yanlışta bunların. Ne var ki, birkez köylü ayaklandı. Hemen bastırılması gerekli. Kaçkez haber saldım İzmir yönüne...

Beyler atlanıp, bir hörleseler ...

Nice askeri ve dahi kadısı varsa toplayıp, bir bas-

tırsalar köylüyü. O zaman, çözümlenir bu sorun. Birkez daha karışmayasıya hem de...

Yine, eskisi gibi sürüp gider. Köylü, kentli boynunu büker. Bey buyruğu nice bildirmekteyse kul borcunu, öder... Ve dahi sıkıca sağlamlaştırılır düzen. Yoksa, çığırından çıktı her bir iş...

Bu yıl alamadık mı aşarı, vergiyi ve dahi haracı, yoksulluk ilkin bizim konakta başlar. Bunca kişi ücret ister, giyecek ve dahi yiyecek ister. Hele asker... Durmaksızın vermek gereklidir onlara. Vermedin mi, ilkin başını diker, kendine buyuranı keser...

Acele etmemiz gerek Hasib Bey...

Hiç durmadan, ilkin o zındık derviş, Börklüce Mustafa'yı yitirmemiz gerek...»

Asesbaşı, dikilmiş durmakta annacında.

İkiyüz adam...

Gözleri parladı... İlk deneyimini yapmak amacıyla, kıpırdandı.

— Bak ne düşünmekteyiz Asesbaşım...

— Ne buyurmaktasınız efendim?

— Bu işlerin altında hep Dede Sultan denilen namerdin parmak oynaması vardır. Gidip, dışarılarda öğrenmiş, Beylik düzenini yıkmayı... Doğrudan devletin varlığına kasdetmekte, ahalinin huzurunu bir iyice kaçırmaktadır. Bizim yetişmiş adamlarımız, ilkin o zındığı yitirmelidirler. Ezmeliyiz huzursuzluğun başını. Ve dahi bir balyoz gibi inmeliyiz tepelerine. O yüzden, sen şimdi vargit... Ademlerimizi topla. Ansızdan basalım Ahi Tekkesini. Yitirelim Börklüce'yi... Başları ezildi mi, beden ne denli debelense, biz hükmümüzü yürütürüz.

— İzniniz olursa, birşey demek dilerim.

— Buyur de Asesbaşı... Seni dinlemekteyiz...

— Buyurduğunuz çok doğrudur efendim. Ama, bilmektesiniz ki, Ahi tekkesi, çok iyi korunmakta ve da-

hi kale gibi bir yapıdır. Biz, bir anda girip yitiremezsek, sabaha yardım gelir. Kaç günlerdir, ahiler silâh elde, tekkenin duvarlarında gözcülük etmektedirler. O zaman, saralım derken, sarılan biz oluruz. Başka adem bulmamız da kolay değil...

Asesbaşı söyledikce, dalıyordu Hasib... Dinledi bitirinceye.

— Sence tedbir nedir?

— Ben demekteyim ki efendim, harmanlar savruluncaya bekleyelim. Köylere ansız baskınlar hatta gerekirse akınlar düzenleyelim. Tutsak edelim köylüyü. Ürünü hemen taşıtıralım. Tutsaklar, aynı zamanda rehin gibi elimizde bulunsun. O zaman, daha bir kârlı çıkarız. Tekkede vuruşur, bir de yenilirse, gayri kimse tutamaz bu dervişleri. Ama, köylerde püskürtülsek bile, rahat vermeme olanağımız vardır...

Hasib söylenen her sözü doğru buldu. Doğru buldu ya, direnmekten vazgelmedi yine de...

— Bire silâh zoruyla giremesek bile, kolaylıkla girmek mümkün değil midir? Bir ademimizi, derviş kılığına sokup aralarına salsak. Pundunu bulur bulmaz bu imansızı yitiriverse...

— Dilerseniz bu yolu bir deneyelim efendim...

— Deneyelim... Hemen deneyelim... Bunca derviş gezinmekte Aydın içinde. Börklüce tümüyle de, karındaş örneği yan yana bulunmakta. Tam pundunu bulanda, bir pala çalıverse...

— Güvendiğim iki kişiyi göndereyim isterseniz efendim...

— Gönder... Şimdiye çoktan göndermiş olman gerekliydi. Beyler, bizi burda koyup, İzmir'e gittilerse, güvendikleri içindir. Sen asayişi sağlayacaksın bir iyice. Ben yönetimi. Oysa şimdi oturmuş, ne tedbir gerektiğini tartışmaktayız. Çoktan olupbitmesi gereken iş-

leri, yeniden düzene komak için uğraşılmaktayız. Yakışır mı? Bunca zamandır nice yönettik ahaliyi biz?.. Yine öyle sürdürmemiz gerekmez miydi? İlkini bunu uygulayalım... Sonra havanın durgunluğu yitip, yel esende, köylere dağıtırız ademlerimizi.

— Nice buyurursanız efendim... Ben hemen buyruğunuzu yerine getiririm.

— Görelim bakalım...

Asesbaşı, aceleyle çıktı...

*
**

Said Emre, rahlenin üstündeki kâğıda, durmaksızın çizgiler çekmekte. Kendi kendine, hesaplar yapmaktaydı...

Gerilip baktı yaptığına... Sonra her çizginin, her ayrıntının üstüne durarak, kendi kendine eleştirmeye başladı...

«Köy hep üçyüz kişi kalacak değil Said... Durmaksızın geliştirmek. Bu yıl ürünü kendine çekti mi emekçi, gelen yıl tarlalarla birlikte, karılarını da tohumlayacaktır. O yüzden her düşündüğünü, daha bir görkemli düşünmek zorundasın... Senin yaptığın hesaplara göre, bu geniş salonda, üçyüz - üçyüzelli kişi birlikte yemek yiyebilir... Ama, daha gelecek yıl dar gelir...

O zaman, daha bir büyütmelisin yapıyı...

En azından bugünkünün iki katı haline getirmelisin. Mutfak daha bir büyük olmalı... Köyü daha bir iyi örgütlemelisin... Kış günleri oyunlar oynanacak... İki kat yapmalısın köy odasını... Altında, yemek yendikten öte, üst kata geçmeli emekçiler. Orda oyunlar için alan, ısınması için beş altı ocak gereklidir.

Sağlamca taştan bir temel atıp, tuğla ile çıkmalısın binayı. Sonra, tahtayla örtüp, kiremitle kaplamalısın. Bunun çevresine, aynı biçimde evler oturtmalısın...

Tuğladan, kiremitli... Her birinin içinde hamamı ve

dahi helâsı olan... Bu helâların akıntısını, köyün dışın-
da bir büyük kuyuya vermelisin...

Sonra ortak ağıl için binalar gerekli. Koyunları ayrı, keçileri, sığır ve dahi susıyırlarını ayrı ağıllarda besle-
melisin. Her bir yanı kapalı olmalı ki binaların, bize yar-
dımıcı olan hayvanlar, sıcakta korunsun...

Atlar, eşekler için de ayrı tavlalar, damlar gerekli...
En önemlisi, ürün depoları... Salt ekin için değil... Köy-
lünün bir yıl boyunca yiyeceğini de korumak zorunlu-
ğu söz konusu. Her biri için gözcüler gerekli. Kış günü
onları açıkta bırakamazsın...»

Tüm çizdiklerini karaladı. Kâğıdı buruşturup attı
yanına...

Sonra buruşmuş kâğıtlara baktı bir iyice...

Akşamın ilk karanlığından bu yana, durmaksızın
çiziyor. Sonra beğenmeyip atıyordu... Yanıbaşında yı-
ğılmıştı kâğıt buruşukları...

«Benim istediğim bambaşka...

Bir kent canlanıyor gözlerimin önünde... Damları
kiremitli, duvarları tuğladan evleri. Ortak odalarda her-
kesin dilediğince kalıp, yaşayabileceği tüm olanakların
var olduğu... Mutfak ortak olacak... Buna çoktan alış-
tık...

Kimse yadsımıyor. Yadsımadığı bir yana, herkes
kıvançla oturuyor karavanaların başına. Tarla zamanı
bunu öbek öbek yapmaktayız...

Ama, tarla zamanı bitende... Kışın ne yapacak
emekci kitlesi? Bunun hazırlığını şimdiden yapmak ge-
rekli...

Biçmekten öte gördük ki, düven ve dahi savurmak
için onca adam gerekli değil. O zaman beklemek an-
lamsız... Şimdi hava durgun... Savurmacılar ve dahi
gözcüler ayrıldıktan öte biz hemen işe başlamalıyız.

Toprak yeniden tavlانیp, erler tarlaya savulunca-

ya, yapılar bitmeli. Ondan ötesini avratlar düzene koyar... Daha kış girmeden, dilediğimizce yepyeni bir köy-kurmuş oluruz. Ve bu köy, örnek olur öteki köylere. Gelecek yıl... Bahar, doğayı yeşillerken, tüm köyler bizim gibi davranırlar...»

Birden alnına vurdu... «Said Emre... En önemlisi-ni unutuyorsun. Herşeyi yapıyorsun. Okul unutuldu... Bir tekke yapmalısın ilkin. Burası bebeler için okul, büyümüşler için dergâh, ermişler için hankah olmalı... Be-beden, dedeye herkes düzenin gereğine göre yetişip, şeyhimizin buyruklarını anlayacak bilgi düzeyine erme-liler...

O zaman, daha bir kolay olur yayılmak... Ve daha bir kolay geçilir aşamalar...

Ne demektedydi Şeyh Bedreddinimiz... İnsanlık durmaksızın gelişmekte. Her aşama, bir öncekini silip süpürmekte. Bundan öteye aşama, daha çok insanın, daha az çalışarak, şimdikinden kat kat fazla üretim sağ-laması dönemidir... Bunun için, doğada bulunan her araç, yardıma koşacaktır... Koşanda...»

Yeni bir geleceğin muştusunu kutlarcasına daldı Said Emre... Öylesine bir sessizlik hüküm sürmekte ki yörede, kendi nefeslenmelerini duyuyor, gümbürtü gi-bi... Sonra giderek duruldu nefesleri... Uzaklardan bel-li belirsiz köpek havlamaları geldi bir süre.

Onlara daldı...

Besbelli, harman başındakiler nöbet değiştirmek-teler.

Sonra daha yakından, hemen yandaki odadan fısıltılar çalındı kulağına...

Güldü...

«Ev sahibimiz Alazca Şahin uyanmış olmalı...»

Kulak kabarttı istemeden... Alazca Şahin, fısıltı-ları bırakmış, sesli sesli konuşmaktaydı karısıyla...

— N'olurmuş bir bebe daha olursa?

— Kolay mı bakmak, büyütmek efem?..

— Kolay bundan öte...

— Sana öyle gelmekte...

— Hiç bile değil. Görmekteyiz kadınım. Ellerimizin altında nice bir gelişmenin mayası kabarmakta görmekteyiz... Ben, bunca yaşamım boyu, harmanların dağlarla yarıştığını görmedim. Babam da görmedi adım gibi bilmekteyim, dedem de... Bir düşün... Bunca ürün, salt bizim... Bizim olanda, yeter de artar boğazlığımızıza. Giysimiz, giygimiz çoktan karşılanmakta. Bugün toplanıldığında nice bir karar alındı bilmekte misin sen?

— Bilmemekteyim...

— Keşke gelseydin yönetim toplantısına. Herkese açık yapılmakta.

— Gelebilemezdim. Ben o sıra, süt sağımı ödevindeydim...

— Gel gel... Bir işin olmadığında gel de dinle bak. Nice iyi kararlar alınmakta.

— Eh, karar alınanda hemen yapıldı mı ki, yüklenirsin bana?

— Karar uygulanmak için alınır bizim töremizde. Uygulanacak, tasan olmasın.

— Tasalandığım varmış gibi...

— Tasalandığın yok da, neden nazlanmaktasın?

— Naz değil benimki. Uykum açılmamıştı daha.

— Şimdi açıldı he mi kınalım. Çok yorulmadın ya..

— Yorgunluk... Sana birşey diyeyim mi efem, bana öyle gelmekte ki, biz şimdi, eskisinden çok daha az çalışmaktayız... Neden dersen, imece işleri hemen tüketiveriyor. Eskiden, sabahleyin senden önce kalkardım bilirsin. Azığını hazırlardım. Sonra birlikte tarlanın yoluna düşerdik. Şimdi öyle değil... Sabah olanda, gün doğarken birlikte kalkıyoruz.

— Temizliğimizi görene, aşçıanalar sabah çorbasını çoktan hazırlamış oluyorlar.

— Öğle yemeği herkes için topluca pişirildiğinden, salt imece görevlileri kalıyor mutfakta. Sebze ayıklamak, kap kacağı hazırlamak amacıyla.

— Akşam yemeği derdi de yok üstüne üstlük...

— Imece görevlisi değilsen yok...

— Öyleyse, iş de eskisine göre daha az...

— Az ki, bazen utanıyorum...

— Utanacak ne var?

— Şu var ki, genç yaşımda besiyeye çekilmiş gibiyim. Imece görevi düşerse, bir ucundan tutuyorsun işin. Yoksa, çalışanı seyreyleyip, çene dövmek kalıyor geriye. Oysa alışmamışız biz. Boş durmaya hiç alışmamışız. Kendimizi bey hanımları gibi görmeye başladık... Bir dirilik var bedenimde. Sanki, geçen yıl beni kocatmamış da, gençleşmişim gibi...

— Bilmem mi kınalım... Sezinlemedim mi sanmaktasın... O dirilik değil mi beni bitiren...

Said Emre, ince tahta duvarın berisine taşan sözlerin giderek, başka yöne dönmesinden sıkıldı. Kıpırdandı yerinden. Kalktı sonra... Dışarı çıktı ayaklarının ucuna basarak. Bundan ötesi ilgilendirmez o'nu ...Ama, dedikleri doğru kadının. Salt kadının değil, erkeğin de... Şimdi adam başına düşen iş daha az. Yorgunluk, bungaluk getirmiyor. İnsanların, bir sonraki gün daha bir genç, daha bir dinç kalkmalarının nedeni bu...

Alazca Şahin, yan odadakinin düşüncelerinden habersiz, süzdü karısını.

— Görmekteyim kınalım... Tenin daha bir pembeleşti. Yanaklarının alı, gönlümü coşturmakta gece ve gündüz... Ve beni daha bir diriltmekte durduğum yerde...

— Sen de efem, gün geçtikçe yiğitleşmekteisin.

Akşam olanda, yatağa ölü gibi giren bizler gittik. Nereye gittikse... Şimdi kendimi öyle canlı sezinlemekteyim ki...

— Daha başındayız işlerin kadınım... Gelecek öyle mutluluklar getirmekte ki bize...

— Anlıyorum efem... Böyle giderse, işlerimiz azaldığı halde, ürünümüz artacak. Daha ikinci çocuğumuzda, pörsüyüp, yaşımız yirmiye bulmadan kocakarı, kocadam olmayacağız. Öyleyse, durma gayrı Alazcam... Durmaktan ne anlamaktasın?

Sarıldı karısına Alazca... Kokladı uzun uzun. Teneinde gezdirdi nasırlı ellerini. Sonra sıkmaya, tüm ağırlığıyla bedenini ezmeye başladı... Kadın, ağzında hıçkırıklarla sarıldı kocasına...

Fısıtılar uzadı... Gecenin karanlığına, göğün yıldızına, doğanın ıssızına karıştı...

Emre, bir dolandı köyü...

Işıksız evlerde, salt gece işlevi dokunmakta besbelli...

Yine ayaklarının ucuna basarak, tırmandı merdiveni. Yan odaya kulak verdi biran.

Sesler kesilmişti.

Yeni bir kâğıt çekti önüne... Çizmeye başladı kendince...

Kaygusuz Abdal, yönetim toplantısını bitirmek için sabırsızlanıyordu.

— Beri bakın yoldaşlar... Zaman geç oldu... Uyumak, yarına daha bir canlı olmak zorundasınız. Ola ki, yel çıkıverir. Harmanlarımızı savurmak gerekir. Olmazsa, yine toplanır, kararlarımızı yarın saptarız...

Börklü Doğan, hemen başını dikti.

— Baka şeyhim, bizim uykumuz gelmedi. Bilmek-

teyiz siz yorgunsunuz. Dilerseniz buyrun uyuyun. Biz işimizi bitermedik mi, gözümüze uyku girebilemez.

— Bizim uykumuz hiç gelmemekte Doğan yol-
daş... Gelmemekte de, çalışanın durumunu düşünmek-
teyiz azbiraz.

— Biz kendi adımıza, yaptığımız işlevden kıvan-
maktayız Kaygusuz Şeyh... Neden derseniz, madem
köylümüz toplanıp, bizi yönetici seçmiştir. Aslında, bi-
zim bu ödevi, günlük işimizden ayrı yapmaktığımız ge-
rekmemektedir. Çünkü, işleri biz saptamakta, insanları biz
görevlendirmekteyiz. Onlardan daha artık iş görmeliyiz
ki, seçimlerinin amaca ulaştığını bilsinler...

— Öyleyse, siz bilirsiniz. Sürdürelim tartışmayı...
Söz sizdeydi Çağan Eke, buyrunuz...

Çağan Eke, yüzünde çizikleşen yılları buruşturdu.

— Evet biz demekteydik ki, pamuk bol su ister...
O yüzden, ırmak kıyısındaki bölüme, pamuk ekelim...
Su vermesi kolaydır... Hem size birşey anlatmak gelir
içimizden... Yıllar önce, değirmene gittiğimde, suyun
arklanmasını gördüm. Şimdi aklıma biriş getirmekte o
gördüğüm. Demekteyim ki, eğer suyun önünü çevirir,
yükseltirsek. Tüm ovaya dağıtma olanağımız vardır. Bir
deneyelim bunu...

Balaban Koca atıldı söze...

— Çağan Ekemiz bir yol göstermektedir. Sulama
işini ayrıca konuşalım bize kalırsa. Şimdi, tarlaların ayrı
ürünlere paylaştırılmasını bir yapalım.

Kaygusuz destekledi Balaban'ı...

— Balaban Kocamız doğru söylemekte. İlkın, tar-
laları bir bölüştürelim. Çağan Ekemizin buyurduğu yat-
kın gelir bize. Pamuk su ister. Suya yakın tarlalar, pa-
muk için ayrılсын.

Çağan, sürdürdü konuşmasını.

— Pamuk tarlalarının hemen yanına yine buğday

ekeriz. Sonra Arpa, yulaf ve susam için ayırırız toprağı...

Balaban atıldı yeniden.

— Susam için, yamaçları ayıralım. Bildiğimce, kıraçta çok iyi susam biter.

— Öyleyse, benim belirttiğim yere, patates, lahana ve dahi bostan ekeriz.

— Kış sebzeleri için şimdiden eyleme geçmek gerekli...

— Doğru hakkınız var. Bir bölelim toprağı gerekirse yarın koşarız çiftleri...

— Tav beklemeyecek miyiz?

— Dedim ya, ırmağın suyu iyi, sulamayı çözümlersek, o sorunu da yoluna koymuş oluruz...

Kaygusuz, bu bölünmeyi onaylayıp onaylamadıklarını anlamak amacıyla, baktı çevresindekilere...

— Ne demektesiniz. Toprağın ürün için bölünmesi yerinde midir?

— Yerindedir...

— Çağan Eke, en eski rençberdir...

— Toprağı içimizde en iyi bilen iki koca önerdi.

— Şimdi sulama işine geçelim.

— Onu da bir karara bağladıktan sonra, işbölümünü düzenleyeceğiz daha.

Kaygusuz, sulama işinin de karara bağlanmasında direndiklerini görünce, yeniden açtı tartışmayı...

— Madem öyle dilemektesiniz, sulama işini konuşalım. Çağan Eke demektedir ki, suyun önüne set geçirip, kanallarla dilediğimiz yere ulaştırırız. Sizin başka diyeceğiniz var mı?

Doğan düşünceye dalmıştı...

— Bana sorarsanız, ırmağın önünü kesmek, bir başımıza bizim köyün becereceği iş değildir. Neden dersiniz, çok taşkın yapar ırmak... Yıllarca çalışmak ge-

rekli. Hatta, başka bir yerden, iki dağ arasından geçirmek gerekli seti... Bundan vazgelmek bir zorunluluktur.

Balaban, Doğan'ın karşıt düşüncesine katıldı.

— Bence de öyle... Başka bir yol bulmalıyız... İrmak bizim burda çok geniştir. Set germek olanaksız. Belki tüm köyler birleşir, öyle bir dar geçit yakalarsak, Çağan Eke'nin dediğini uygulamak mümkün olur.

Çağan direndi.

— Benim dediğim de budur... Sorunu iyice saptar, götürürüz Aydın'a... Şeyhimiz de kabullenirse, ortak kurultay toplanıp, imece kararını alır.

— Doğrusun Çağan Eke... Ama, bu sonraki iştir... Yıllar sürebilecek bir işlev yerine, biz hemen bir çare bulmalıyız...

Balaban'ın direnmesi, Çağana başka bir öneri anımsattı...

— Öyleyse benim aklıma başka birş gelmekte... Siz de bilirsiniz ki, ırmağa katılan ve dahi, suyu hiç kersilmeyen derelerden biri, Yaylacıktan gelmektedir. İlk ağzı çok yüksektedir. Yaylacıktan bu yana bir ark kazarsak, suyu bizim Doyuran tepenin başına getirebiliriz. Ordan kanallayıp, dağıtırız tarlalara...

Doğan düşünüyordu yeniden... Gözünden geçirdi Yaylacıkla, Doyuran tepesini. Doyuran, yaylacık'tan daha alçak... Ama arada bir gedik var... Aklına geleni demeden edemedi...

— Bu daha akla yatkın. Ama, beni birşey düşündürmekte.

— Nedir düşündüren?

— Yaylacık ile bizim Doyuran arasındaki gedik...

Çağan eke, irkildi birden. Bunu hiç düşünmemişti.

Gözlerini kırptırdı.

Bir susku kapladı odanın içini...

Kaygusuz, başından bu yana, değirmen arkını düşünmekteydi... Dikildi.

— Gedik çok derin midir?

— Pek derin değil. Ama, suyu indirende çıkarmak olanaksızdır...

— Ya suyu indirmezsek...

— Gediği mi kapatacaksınız? Başolmaz...

— Benim aklıma başka bir yöntem gelmekte...

— Başka bir yöntem?

— Evet... Gezdiğim yerlerde, eski Roma ve dahi Yunan ustalarının yapıtlarını gördüm... Uzaklardan kente su getirmişler. Bentler yoluyla... Şimdi aklıma bu geldi... Ama, bizim bend yapmamız da uzun sürer. Derken, Çağan Eke'nin anımsatmasını düşündü... Değirmenciler, suyu tahta bendlerle götürmekteler. Çevremiz orman. Dilediğimizce tahta elde edebiliriz... Eğer ahilerimiz iyi çalışırsa, bir damlasını dökmeksiniz, geniş bir bend yapabiliriz gedikte. O zaman, suyu dilediğimizce getirmek olanağı var...

— Evet evet...

— Bu olanak içinde.

— Hemen başlayalım uygulamaya...

— İşbölümünü rahatca yapabiliriz şimdi...

Gece uzuyor, tartışmalar sürüyordu. Hiç birinin gözünde uyku yok. Her çözüm buldukça, yeniden canlanıyor. Yeniden kıvanarak, dinçleşiyorlardı. Kaygusuz, tümünün dingin dingin baktığını görünce, sürdürdü konuşmasını...

— İlkın biz aramızda işbölümü yapalım. Sonra, buna göre çalışabilecekleri saptayıp, ayıralım... Sebze-lik ve dahi bostan olarak ayırdığımız yerin ilk çifti için, kaç pulluk gereklidir Balaban Koca?

Balaban, başını geriye atıp bir süre düşündü...

İlk çift için, on pulluk yeterlidir. Öküz koşarsak daha iyi olur...

— Peki yel çıkarsa, harmanları savurmak için nice adam gerekli Çağan Eke?

Çağan çevresine bakındı. Güldü ardından...

— Bu işi bana vermektesiniz anladığımca. Eğer

yel çıkacak olursa, ben avratlarla savururum harmanı...

Hatta eğer olmayacak gibiyse, harman gözcülerini koşarım ağır işe...

— Ya bir aksilik çıkarsa...

— Onları da nöbetleşe yorarım tasanız olmasın.

Kaygusuz baktı yöneticilere... Başlarını salladılar...

— Öyleyse, kanal açmak ve dahi bend yapmak için elimizde yüzyirmi yiğit kalmaktadır he mi? Bence bu yeter...

Doğan, yeniden atıldı söze...

— Yaylacık ile, bizim köy arasında, daha üç köy var... Eğer onlara da haber iletilirse, daha bir artar insanımız...

— Bak bu aklımıza gelmemişti. Sudan onlar da yararlanır o zaman. Kendi köylerinin kanalını çekerlerken, bendi e'birliğiyle yaparız... Tez haber salalım o köylerin yöneticilerine.

— Yarın kendim haber iletirim Kaygusuz Şeyhim... Tasanız olmasın...

— Öyleyse, ilk postayı ayıralım... Yaylacıktan kanal açılırken, bir posta ormana girip ağaç kessin. Tahtacı karındaşlarımız, dilediğimiz gibi biçsin ağaçları. Siz, öteki köyleri hazırlayıp, bölük bölük görevlendirin. Sonra da yaylacık yönündeki kanalcıların başına geçin. Biz, bend işini çözümlemeye uğraşırız...

Rahatlamışlardı.

Uyku bastırıyordu her birine.

Tek tek izin alıp, yatmaya gittiler...

Kaygusuz, onlar çıktıktan hemen sonra, uzandı mindere. Uzanır uzanmaz da, daldı...

Güneş ağır ağır ışıklarını göndermeye başladı yüzüne.

★
★

Kandil aydınlığı belli belirsiz hale girdi...

Börklüce ile Torlak, durmaksızın yazıyorlardı...

Orhan Bali, ayaklarının ucuna basarak girdi içeri. İkisini de kâğıtların üstüne kapanmış, durmaksızın yazmakta görünce, durakladı...

— Yine hiç uyumadınız değil mi Şeyhim?

— Buyur Orhan Bali Şeyh ...Sabahınız hayrolsun...

— Ama, buna dayanılmaz ki efendim... Azbiraz uyumanız, dinlenmeniz gerekli...

— Biz kendimizi yoksul hizmetinde görmekle dinlenmekte, rahatlamaktayız Balim... Sizden dileğimiz odur ki, ulakların hazır olmasını sağlayınız.

— Başüstüne efendim. Hemen...

Yeniden çıktı Orhan Bali...

Ellerindeki son mektupları bitirirlerken girdi...

— Ulakların tümü buyruğunuzdadırlar efendim...

Börklüce, sağ elinin işaret parmağındaki yüzük mührü, mektupların altına basıp, dürerek, uzattı Orhan Bali'ye...

— Bunları tez iletirler tüm köy yönetimlerine.

— Olur efendim.

— Sonra da geliniz. Sizinle konuşacaklarımız vardır.

— Hay hay...

Kapıdan çıkmasına gerek kalmadı. Kamer Ahi, saygıyla girdi. Orhan Bali, mektupları uzattı o'na.

— Ulaklara tembihleyiniz. Her köy yönetimine ulaştırırsınlar bunları.

Kamer ahi mektuplar kucağında döndü. Orhan Bali gelip, Börklüce'nin yanındaki yerine oturdu hemen.

— Buyrun efendim...

— Akşam öğrendiğimize göre, Hasib Bey ve dahi ardındakilerle, yamacındaki'ler bize bir oyun hazırlamak talar. Bunun nice gerçekleşeceğini bilmemekteyiz. O yüzden, dikkatini çektik gözcü karındaşlarımızın.

— Tekkemin korunması çok sağlamcadır Şeyhim... Bilmediğimiz, tanımadığımız hiçbir ahi, görevlendirilmemektedir. Bundan ayrı, ahiler kendi gelenekleri gereğince, tekkenin korunmasına, her türlü saldırıdan güvenlik altında bulunmasına dikkat ederler...

— Bizim korkumuz burdan değildir. Eğer bir iki köyde başarı kazanırlarsa, azarlar. Ötekilere de korku salarlar. Demektedir ki, biz de cevelana çıkalım. Ola ki, iş zamanıdır diye, bir savsama söz konusu bulunsun...

— Nice dilerseniz Şeyhim. Sizin burda bulunmanız iyidir. Ama, madem böyle istenmektedir. Buyruğunuza uyarız...

— Görürüz ki, siz gerekli düzeni kurmakta, bizden ustasınız Bali şeyh...

— Utandırmayın bizi efendim...

— Utandırmak için söylememekteyiz. Tam tersine, inancımızı belirtiriz. Yerimize siz bakarsınız dönünceye. Bir Torlak karındaşımızı da alıp, dolanacağız köyleri...

— Nice dilerseniz efendim. Yolculuk zamanı belli midir?

— Yarın sabah yola çıkalım deriz.

— Buyuralım da, hazırlık görülsün. Sizinle bile gelecek savaşçılar ayrılısın.

Satu, ustaların tüm gece uğraşıp, ortaya çıkanları sonuçtan kıvanarak, hazırlıkları bir arabaya yükledi. Hemen bir ulağı görevlendirip, öteki köylerin de, denemeye girişmesini sağlamak için haber saldı... Ustalara da ayrıca tembihledi. Döktüklerinden, yenilerini yapmak için, kalıpları ve dahi ölçüleri bozmamaları gerektiğini...

Köyün yolunu tuttu...

Ve daha gün, tepeye tırmanırken, ustaların anlattığı biçimde kurulmasını sağlamak amacıyla, Yanko'yu da çağırıldı...

Yere çukurlar açtılar Yanko'nun belirttiği aralıklarla. Alt dişliler için düzeltilmiş ham direkleri diktiler. Bir kağıdı mili gibi yerleştirdiler ortadaki çukura. Sonra, o direğin ortasından geçirilen kolları taktılar. Çukurun yöresine, direği yukarıdan sağlamca kavrayacak bir kule çıkardılar tahtalardan. Çarkın milini geçirdiler ortadan. Dişlileri yerleştirdiler...

En sonunda, ustanın anlattığı biçimde, yukarı çıkıp, çarkın kollarını taktılar... Bir koca dev çıktı ortaya akşam olmadan... Güneş, daha yitmek üzere sarkmamıştı ki, uğraşanlar alınlarının terini silerek, yapıtlarının işlemeye hazır olduğunu bildirdiler.

Üç kişi hemen sarıldı kola.

Bostan dolabı çevirir gibi dönmeye başladılar...

Çarkın kolları eyleme geçti...

Biraz daha hızlandılar... Yanko'nun dediği doğrulandı... Bir yel belirdi çarktan...

Belirdi ya, isteklerini karşılamazdı bu... Çarkın çıkardığı yel, yerden çok yukarıda estiriyordu havayı... Oysa, onlar için gerekli olan, adam boyundan geçip buğdayı sapından ayırmasıydı...

Yanko yöresinde dolandı...

Neresinde hata işlediklerini denetliyor. Bir türlü bulamıyordu. Bir merdiven ya da yüksekce bir yer yapıp, üstüne çıkılrsa... Ordan savrulsa ürün...

Düşünüyor durmaksızın...

Çark yeli ortasına doğru hızlandırmakta... Buna bir çare bulmalı... Hemen bulmalı... Köylünün sevinci kursağında kalmamalı...

Tırnaklarını kemirmeye başladı...

Yaklaştı Satu'nun yanına...

— Beri bak Şeyhim... Buraya kadar iyi yürüdü işler. Ne var ki, biz savurma boyunu tam hesaplayamadık. Acap, çarkı azbiraz yüksekten alıp, yelini toprağa doğru mu verdirsek?

— Ben de bunu düşünmekteyim Yanko... Düşünmekteyim ya, o zaman yerdekileri de savurur bir iyice. Ayırdığımızı yeniden birbirine karıştırırız...

— Öyleyse başka bir yol kalmaktadır bana sorarsanız...

— De hele... De ki hemen uygulayalım...

— Demem odur ki, bir yüksekce sayvan çakalım. Onun üstünden savuralım buğdayı...

Satu, yüzünü kaşıdı. Düşündü bir süre. Sonra başını kaldırdı.

— Denemeye değer... Hadi karındaşlar. Durmayalım. Akşam olmadan başlayalım istemekteyim... Tahtamız, sağlamca sıriğimiz var mıdır?

— Buluruz Şeyhim...

Köylüler seyirttiler birden. Köy odası için kesilip, düzeltilmiş tahtaları, direkleri yetiştirdiler. Hemen bir iskele kurulmaya başlandı. Üstünü düzelttikleyin, savurma işlevine geçebilirlerdi.

Yanko yapılandan kıvançlı, durmaksızın yörelerin-

de dolanıyor, uğraşanlarla birlikte ordan oraya koşuyordu...

— Göreyim sizi yiğitlerim... Bir sağlamca kuralım iskelemizi. Dönmeye başlayanda çarkımız, güçlüce yel verir. Üstündekini de, emeklerimizi de uçurup götürmesin...

— İyi dersin Yanko Can, çok bir iyi dersin ama... Ya savrulurken karışırsa ürün...

— Aşağıdan ben ayıracağım. Kaşıntısına aldırmak yok bunun.

— **Ayırmakla olursa, çok bir iyidir...**

— Hele bir bitirelim yapıyı. Göreceksiniz olacak. Benim güvencem tam...

— Hani döndüğünde, benim de güvencem geldi gelmesine... Geldi ya, yine de korkmaktayım. Neden dersen, bilmediğimiz bir iştir bu... Şimdiye hiç görmedik. Duymadık böyle bir iş yapıldığını. Ürküntüm bu yüzdendir...

— Hele iskelemiz bitsin, görülmedik, duyulmadık işler yapıyor oluruz bire gözüm...

— Hakkın var... Biz zaten, görülmedik, duyulmadık işlere bir daldık... Bana öyle gelmekte ki, çok geçmeden, işleri hep böyle araçlar görecektir...

— Şeyhimiz buyurmuş ya birgün... Bedreddin Şeyhimiz...

— Buyurmuş mu? Ne buyurmuş?

— Birgün gelecek, yeryüzünde kendi kendine çalışan araçlar yapılacaktır. İnsan aklı buraya doğru seyirtmektedir. O zaman, bir kişinin değil, bin kişinin yaptığını bu araçlar, hemen ortaya çıkarıverecek. Öyle olanda, insanların çalışma süreci azalıp, yaşama süreci uzayacak... Mutlulukları artacak. Yeter ki, bu döneme biran önce varılsın. Ve dahi yeter ki, o araçlar toplumun malı olsun. Yoksa, yine egemenler çıkar. Araçların üret-

tiğini onlar sömürürse, yeryüzü bugünkünden pek farklı olmaz ...İşte bizim atılımımız budur. Hem şimdi için, hem gelecek için...

— Nice birıştır bu?.. Kendi kendine çalışan araç olur mu?

— Niye olmasın. Bizim değirmen yel ya da su gücüyle, kendi kendine çalışmamakta mı?

— Ama, yel ve dahi su olmayanda...

— İşte onun yerini tutacak başka güç kaynakları bulunacak olmalı. Bizim aklımız oncasını almaz. Ama, Şeyhimiz ne ki buyurmuştur, doğrudur. Beş parmağın beşinin bir olmadığını, ama, insanoğlunun tümünün eşit olduğunu buyurmadı mı? Buyurdu... Yalan mıydı?

— Doğru olduğunu kendi yaşamımızda görmedik mi?

— Eh... Demek ki, bizim yaşamımızda olmasa bile, belki çocuklarımızın, belki torunlarımızın yaşamında da, öteki söyledikleri gerçekleşecektir.

— Şeyhimiz, salt dünü bilmekle yetinmiyor he mi Yanko Can... Yarını da kapsıyor bilgisi...

— Eh elbette. Bunca insanın öncülüğünü yapmak başka nice mümkün olur?..

Iskeleyi bitirmişlerdi el birliğiyle...

Atların gözlerini bağlayıp, koşullar kollara...

Hemen bir imece kolu kurup, harmandan torbalara doldurdukları samanlı ürünü, iskeleye taşımaya başladılar... Atların üstüne birer kişi bindi. Koşturmaya başladı... Çark, ilkin ağır ağır, sonra hızla dönende, güçlü bir yel soludu iskelenin üstünde. Daha torbanın içinden uçuşturmaya başladı samanları...

Iskelenin üstündeki, torbayı aşağıya doğru boşaltanda, samanlar bir yana uçuştı. Buğdaylar tane tane iskelenin altına düşmeye başladı ...Bir sevinç kapladı alanı. Yanko'yu kucakladılar. Alkışlayıp, tahsinleyerek,

omuzlara aldılar. Harmanların yöresinde birkez dolandırdıktan sonra yere bıraktılar...

Satu, hemen haber saldı kasabaya. Yapılan işleme başladı, öteki köyler de davranıp kursunlar. Gayriyel beklemenin gereği kalmadı...

★
★

Orhan Bali, kapıdan girdi...

— Şeyhim iki derviş gelmiş. Sizinle konuşmak dilerler. Soracakları varmış...

— Buyursunlar Bali Şeyh... Dilekleri ne ola?

— Ancak size söyleyeceklerini bildirdiler...

— Eh, gelsinler hele. Duyalım ne istemekteymişler...

Bali döndü... Az sonra ardında iki dervişle çıkageldi... Torlak, uzun uzun süzdü gelenleri. Yolculuklarında, hanlarda, menzil ve dahi derbendlerde rastlamamıştı bunlara. Aylardır pekçok insan gelip gitmekte, bunlar onlardan değil... İkcirkikli ikircikli baktı yüzlerine. Sonra, ilgisizmiş gibi görünüp, eylemlerini izlemeye başladı.

Börklüce, yer gösterdi gelenlere.

— Buyrun oturun. İsteğinizi tezce iletin.

— Şeyhim, diledik ki karındaşımla biz, ayağınıza yüz sürelim...

— Bizim ayağımız yere basar derviş karındaş. Bir insanoğlunun yüzüne sürülmek için değildir.

— Dede Sultan ile buluşanda, bunları duyacağımızı bilmekteydik. O yüzden, yine de izninizi dileriz. Biz, böyle gördük şeyhlerimizden.

— Sizin şeyhleriniz yanılmaktalar. Hiç bir insan, bir ötekinin üstünde değildir ki, ayaklarını öptüre. Bizimle bile olmak istiyorsanız, bilincinizde eşitliğin tadını duymalısınız. Yoksa, biz bir egemenliği, yenilerini kurmak dileğiyle yıkmaya uğraşmamaktayız.

Dervişler, daha bir sevecenlikle baktılar Börklüce'ye... Başlarını salladılar, birbirlerini süzerek. İlk konuşan sürdürdü...

— Bize öğretilmiştir ki, iyi bilene saygı göstermek gerek...

— Saygı, kulluk değildir derviş karındaş. Bizim bildiğimizce, saygı, eşit kişiler arasında oluşan bir insanlık bağıdır. Ve dahi, ayak öpmekle, el öpmekle değil. Kişinin annacındakini kendisiyle eşit tutmakla gösterilir.

— Böylesi güzel anlatılarda, belleklere yerleşmektedir buyruklarınız.

— Biz buyurmuyoruz... Hiçbir zaman. Hep di'edik insanlardan. Ve sağolsun karındaşlarımız, bizi kendileriyle bir tutarak, görevlendirdiler hizmetlerinde.

— Siz eşitlik, karındaşlık ve dahi özgürlük demektesiniz Şeyhim... Ama, yeryüzü ayrıcalıklarla doludur...

— İnsanlar, gerçekleri bilmediklerindendir bu. Bir-kez öğrensinler. Göreceksiniz düzelecek.

— Biz umudumuzu çoktan yitirmiştik.

— Biz yeni yeni umutlanmaktayız.

— Demek gelecekte güveniniz tamdır he mi?

— Tamdır... Çünkü, geleceği biz kurmak dileriz. Biz kuranda da, güvensizlik duymanın bir anlamı olmamaktadır.

— Bize vereceğiniz ödevler var mıdır?.. İstedіğimiz bu güvendi bizim Şeyhim... Buyruğunuzda can vermeye geldik. Gezdik bunca diyarı, sizin düzeninizin en iyisi olduğuna inandık. Dileriz ki, bize de iş veresiniz. Bizi de onurlandırasınız karındaşlarınız arasına alarak.

— Biz her insana karındaşımız gözüyle bakarız. Kimse için bir ayrıcalık tanımaz. Kimse için bir kötülük düşünmeyiz. Bizim için kötülük düşünülse bile... Çün-

kü biliriz ki, insan eğitilir. Eğitilende, o biçimde koşul-
lanır ki, dost olması gerektiğine düşman kılınabilir. O
yüzden, kamuya saygı duyarız. Kamu bize saygı duy-
masa bile...

Derviş biran titredi...

Torlak titizlendi hemen. Gözlerinde belirip yiten
korkuya dalmıştı adamın. Hemen ardından yere kapak-
landı Derviş... Yoldaşı da o'nu izledi. Doğruldukların-
da, iki hançer parlamaktaydı ellerinde.

Zıplayıp üstüne atıldılar Börklüce'nin.

Sanki beklemekteymiş gibi, yana kaykılıverdi.

O an içinde, Torlak palasını sıyırıp, öndekinin böğ-
rüne sapladı var gücüyle. Orhan Bali şaşkınlığından
kurtulmuş, arkadaşının çığlığıyla ürken, ama yeniden
hamleye hazırlanan ötekinin ensesine yumruğunu indir-
mişti. Yıllarca demir dövmüş olmanın gücüyle, balyoz
ağırlığındaydı Orhan Bali'nin yumruğu...

Adam yüzüstü bıçağına kapaklandı.

Burnundan kan şorladı kilimin üstüne...

Orhan Bali, kavrayıp kaldırmak isterken, kendi ka-
masıyla yittiğini anladılar...

İçerden gelen çığlığa, yetişen ahiler, herşeyin çok-
tan olupbittiğini görünce, irkildiler. Bali, işaret etti...

Ahiler, kılıçlarını sokunup, iki ölüyü kaldırırlarken,
acılı acılı baktı Börklüce...

— Yazık, iki can yitirdik. Bakın bakalım, kimler-
den olmaktadırlar.

— Kamer Ahi, uzun uzun süzdü adamları... Göz-
lerini kırpmıştırarak, baktı yeniden...

— Yüzleri bana yabancı gelmemekte...

— Demek aldığımız haberler doğrulanmakta. Bey-
ler eyleme geçtiler...

— Haklısınız Şeyhim. Daha bir dikkatli olmak ge-
rekli.

Börklüce, Torlak'a baktı...

— Sağolasın Torlak karındaş... Azbiraz daha davranmasan palaya, başaracaktı ademler...

— Bizi tahsinlemek dilersiniz Şeyhim... Ama, hiç gerek yok buna. Nice savuşturduğunuzu gördük. Biz bile olmasak, haklarından gelmiştiniz çoktan...

— Size öyle gelmekte. Biz, vuralım mı, öğüt mü verelim diye düşünmekteydik.

— Öğüdü verdiniz. Anlamadılar...

— Neyse, işlerimiz çoktur. Dilerseniz biz bu akşamdan çıkalım yola...

— Bize de öyle gelmekte. Haber çabuk yayılır. Beyler ürküntüyle, vurguna çıkarlar.

Börklüce, Orhan Bali'ye baktı...

— Umarız ulaklarımız işlerini gördüler.

— Tasanız olmasın Şeyhim. Haberlerin yerlerine ulaştığını bildirdiler azönce, - diye atıldı Kamer ahi... sonra sürdürdü. - Ben de bunu haberlemek için gelmekteydim...

★ ★

Amanca, yamaçta dalmış, kavalını üflemekteydi yine... Birden, kent yönünde, bir toz kabarıklığı sezindi... Kendisine tembuhlendiği üzere, gelenin kimliğini anlamadan, koyunları, keçileri, kimsenin bilmediği mağara ağıla sürdü...

Tam ağzına kara çalılarla bezenmiş kapıyı örterek, köye doğru seyirtmeye başladı... Yolağzındaki gözcü, Amanca'nın hayvanları bırakıp gelmesinden kuşkulu, dikildi ilkin... Yanına yaklaşıncı, durdurdu.

— Hele hele... Sürüsünü kaptırmış çomar gibi nice seyirtmektesin?..

— Azbiraz daha oyalanırsak, görürsün çomarın nice havladığını. İşaret ver... Hazırlık görülsün. Gelenler vardır...

Gözcü, hemen yayını gerdi... Sonra bıraktı birden. Ok vınlayarak, köy yönünde uçuştı... Ağacın üstündeki gözcü, yamaç yönünden okun süzülüp geldiğini görür görmez köye doğru bir ok gönderdi... Daha Amanca, sözünü bitirdiğinde, köydeki silâhlılar, harmanların yöresinde, pusuya yatmışlardı...

Öteki gözcüler de, yamaca ağıdılar. Hayvanları korumak dileğiyle. Amanca'nın ardına düştüler... Kendilerine seçtikleri kayalardan pusu yerine girip, beklemeye başladılar...

Hasib Bey'in görevlendirdiği mültezim kâtibi, yanında yirmi asesle, köyün içinden geçtiler hızla... Doğru harmanın başına vardılar...

Satu'nun gönderdiği haberle kurulmuş olan çark, durmaksızın savurmaktaydı ezilmiş, tanelenmiş ekini...

Kaygusuz, çevresine topladığı insanlarla, Yaylacık tepesiyle, Doyuran arasında, bend kurmakla uğraşmaktaydı... Haber gönderme gereğini duymadılar... Gelenlerin yirmi kişi olduğunu görende, köyde kalan gözcülerin yeterliliğine karar vermişti, Çağan Eke...

Gelenlere aldırmaksızın işlevlerini sürdürdüler...

Mültezim kâtibi, harmanın başına gelende, durakladı...

— Oho, bakarım nice işler görülmekte. Yel gelmeyende, yeli kendiniz mi üflemehtesiniz?

— Ne edersin Kâtip efendi ...Baktık ki, işlerimiz kalmakta. Biran önce, bitirelim istedik...

— Doğrusu hiç görülmedik işlerle karşılaşıyoruz... Böyle giderse, ürününüz daha bir artacaktır. Beye iletilim de, aşarı artırsın...

— Ya, biz de bunu düşünmekteyiz...

— Sizin düşünmek neyinize... Bu gibi devlet işlerini biz düşünür, kararlaştırırız Çağan kocası. Sakın

olun, bir dahi bey işine karışmak gibi kem söz çıkar-
mayın ağzınızdan.

— Demek iyi değildir he mi?

— İyi değildir ki ,ademin başını derde sarmaca-
sına...

— Pek güzel kâtip efendi. Hoş gelip, hoş getirdi-
niz. Dilediğiniz nedir?

— Dilek?!. Buyruğumuz vardır... Köylüleri toplayın... Bey hakkını almaya geldik...

— Bey hakkı?.. Bilmektesiniz ki, biz beylere hak vermeyesiye andıctık...

— Ya, öyle mi? Nice olurmuş bu iş?

— İşte gördüğünüz gibi. Kim ki çalışır bizimle. Emek verir, ancak o hak sahibidir biliriz.

— Bire sen nice bir adam olmuşsun... Yıkıl an-
nacımdan. Siz de harmançılar. Tez ayırın bey hakkını ki,
bir ziyan gelmesin başınıza...

Çağan güldü...

— Kimsenin kıpırdanacağı yoktur Kâtip efendi. Sen de boşuna yorulmaktasın. Al adamlarını vargit seni yollayana ilet ki, Çağan Eke'nin çok bir selâmı vardır. Heryıl beyler gönenmektedir bizim emeğimizle, bu yıl ve dahi gelen yıllar, emekçi tayfası kendi gönenmeyi kurar, de...

— Sen nice bir söz anlamaz olmuşsun. Asesbaşı. tez uçur bu ademin başını. İbret olsun kamuya. İbret olsun ki, bir dahi kimse direnebilmesin...

Daha görevli sözünü bitirmeden, kılıcını çekti Aseslerden biri. Ases başının işareti üzerine, dizgin karsıp Çağan Eke'ye uzanmak istedi...

İstedi ya, tam bağrının ortasına saplanan bir okla, ilkin kaykıldı eyerde... Hemen ardından, sırtüstü yuvarlandı yere...

Okun nerden geldiğini hiçbiri görememişti...

Çağan, gürültüyle güldü...

— Bir de sen denemek istememekte misin Kâtip efendi... Vargit geldiğin yere. Eğit ki, köylü gözünü açmış, emeğinin değerini anlamıştır bir iyice. Kimseye bir tane vermeye gönüllü değildir. Almak isteyen de, canını komalıdır ortaya.

Çağan sözünü bitirmeden, tümü birden at teptiler üstüne. Onlar hamleye geçerken, yaşlılığından umulmaz bir davranışla, savurma iskelesinin tahtaları arasına giriverdi Çağan. Aynı anda, pusuya girmiş olan savaşerleri, oklarıyla, aseslerin onunu düşürdüler yere...

Asesbaşı şaşkına dönmüştü. Okların nerden geldiğini bilmiyor. Durmaksızın iskelenin yöresinde döneniyordu... Azönce, iskeleye imece yoluyla torba taşıyanlar kaçmış, atlıları savaşçıların arasında bırakıvermişlerdi.

Kaçışanlardan bir ikisini yitirmek için, hamle edenler de, oklanıp devrilince, paniğe kapıldılar... İskeleyi siper alıp, hiç olmadı Çağan'ı tüketmek için yere atladı Asesbaşı... Kâtip ve öteki askerler, komutanlarını izlediler...

Çağan, merdiveni tırmanmış, savurmacıların yardımıyla çekilivermişti üstlerine... Asesbaşı, tahtaların arasında, oklardan sipere girmiş gibi rahatladı. Bekledi bir süre... Oklar kesilince, merdivenden yukarı sarmak için, yeniden dikildi yerinde...

Çağan Eke, bunu sezinlediğinden, merdivenin iskeleye tutan ayaklarını söküp, indirivermişti. Okcular, daha pusudan çıkmıyorlar. Vuruşmayı kılıç kılıca götürmeye yanaşmıyorlardı... Asesbaşı, merdivenin yuvarlanmasından sonra, bağırmaya başladı...

— Beri bak Çağan, tez in aşağı...

— Yiğitsen sen yukarı gel.

— Ona kadar sayacağım. Aşağı indin indin, inmedin tutuşturacağım iskelenizi...

— Hele bir dene, kim kebab olacaktır görelim...
Saymaya başladı Asesbaşı...

— Bir, iki...

Bir yandan da, belinden çıkardığı kav çakmağını tutuşturmaya uğraşmaktaydı. Çağan eke, iskele tahtalarından birini söktürdü savuruculara. Savrulmak için çıkarılmış torbaları, başından aşağı devirdi aşağıdaki aseslerin...

— Tutuşturmakta kolaylık olur Asesbaşı... Hadi görelim nice bir iş edeceksin?..

Samanların altında bir süre debelendi asesler. Sonra o hızla, birikisi dışarı fırlamak istediler... İster istemez de, oklar, iskelenin ayaklarına sarılmalarına neden oldu... Asesbaşı daha bir korkuya kapıldı... Kav çakmağını ateşlemişti. Hemen tutuşturdu samanları. İnceden bir duman belirdi ilkin. Sonra birden alazlandı...

Çağan, alazların yükselmesi üzerine, işaret etti yanındakilere...

— Gençler durmayın. Adem, kebab olmayı kararlaştırmış kendiliğinden. Atlayın saman yığınının üstüne doğru...

Savurma işini kıvançla yapmaktayken, kavganın kesmesine bozulan Turgut, dikildi...

— Olmaz Çağan dede. İlkin sen atla ki, bizim içimiz rahat olsun.

— Bende atlayacak güç mü kaldı oğul ...Oyalanmayın...

— Yok... Sen atlamadan, biz adım atmamız bilesin...

Çağan, bulunduğu yerle, buğday ve saman yığınlarına bir göz attı... Yediremedi gözüne. Kıyıya gelmişken, geriledi...

— Yok... Ben saman yığınınına doğru salvete kal-

kışamam. Burda kavrulmak, kolumu bacağımı kırıp, acıyla yitmekten yeğdir... Siz atlayın...

Turgut, daha çok konuşturmadı Çağan Eke'yi... Kucakladı... Küçük bir çocuk ağırlığındaydı ihtiyar adam. Kollarına güç verip, bir iki salladıktan sonra, saman yığınının doğru fırlatıverdi... Çağan eke, bir iki takla attı havada. Sonra, saman yığınının içinde gömüldü...

Hemen ardından ötekiler atladılar...

Alazlar, direklere ağmış, aseslerle kâtibin yöresinde bir çember meydana getirmişlerdi... Asesler, ilkin direklerden yukarı doğru ağmak istediler. Başaramayıp kayınca, tutuştu pusatları. Kâtibin kara kaftanı, tümünden önce ateş almıştı...

Umutsuzlukla, bakındılar.

Duman burunlarını tıkamış, göğüsleri ağırmaya başlamıştı çoktan. Hemen ardından, pusatları da tutuşunca, bağırarak, tahtalardan dışarı fırladılar. Fırlar fırlamaz da, oklar, yağdı üstlerine...

Asesbaşı, kâtip ve son kalan asesler, tümüyle yitirildiler...

Ama, o arada savrulmuş buğdaylar tutuşmak üzereydi...

Çağan eke, ağzı burnu samanla kaplı olduğu halde, debelenerek çıktı zaman yığınının. Durumu görür görmez, telâşla koşundu...

— Yetişin bire, ademleri kebab edemedik, buğdayımız yanacaktır. Durmayın...

Çağan'ın gürültüsü üzerine, azönce kaçışmış olanlar seyirttiler bu yana. Savaşçılar oklarını pusularda bırakarak, savrulmuş buğdaya doğru koştular...

Yığın, aceleyle devşirildi.

Saman yığınlarını kurtarmak için, iskelenin ters yönde devrilmesini sağladılar... Yandaki ayaklarını kır-

rı, zaten çökmek üzereyken, alevi buğdaydan uzaklaştı-
tınca, sevinçle irkildiler...

Çağan, Turgut'u Kaygusuz'a haber vermeye gönderdi.

Savaşçıların yarısını ayırıp, ormana yeni iskele için ağaç kesmek amacıyla savdı... Buğdayları yangından ve yağmadan kurtarmış olmanın keyfiyle, dolandı çevresinde...

Amanca, yanında gözcülerle, pusuya girmiş, köyde olupbitenleri seyretmekte yamacın başından. Aseslerin, bir bir yitirildiğini görünce, omuzlarını okşadı yoldaşlarının...

— Bire görmekte misiniz neler olmakta?

— Görmekteyiz seninle bile...

—Bu bizim köylü değil mi? Her yıl ürününü kendi ayağıyla, bey ambarına götüren...

— Eh, başımıza kakıp durma kötü çoban. Ya sen ne etmekteydin aseslerin annacında...

— Ne edeceğim... Buyur ağa, seç götür, demekteydim. Köyün sürüsü budur.

— Öyleyse neye şaşmaktasın şimdi?

— Bizdeki değişikliğe karındaşlar... Bir araya gelende, biz yenilmez olmaştaymışız. Dedikleri tümünden doğruymuş... Yirmi ases. Görülmüş değil... Adem, iki asesle dolanırdı tüm ovayı. Ve dahi, götürürdü dilediğince buğdayı ambarına...

— Öyle Amanca... Hakkın vardır...

— Vardır ya, yangın çıkardılar. İskeleyi tutuşturdular...

— Bereket çarktan uzakta kurulmuştu iskele...

— O değil de, buğday yandıysa...

— Hiç sanmam. Unutma ki, harmanın başında, Çağan Eke vardır...

— Bulur bir yolunu...

Köylülerin kaynaşmasını görende, içleri rahatladı...

★
★

Hasib Bey, gecenin yarısına değin bekledi Asesle-riyle, kâtibini... Asesbaşı, durmaksızın dolanıyor. Atı-na atlayıp, köy yollarına bakınıyordu ...

Herkezinde, gözleri boşluğa bakmış olarak dön-mekte...

Yeniden dolandığında, Hasib Beyin, binék taşının başında beklemekte olduğunu gördü.

— Nicedir durum Asesbaşı?

— Sanırım ki, beyim, gönderdiğimiz öncüler gel-meyecek.

— Bire bir köye yirmi gözüpek adem gönderdik. Tümü de iyi eğitilmiş, vuruşmakta usta demiştin. Üste-lik başlarına bir de asesbaşı verdik...

— Haklısınız efendim. Haklısınız ya, kendilerinden kalabalık bir silâhçı zümresine çatmış olmalılar...

— Bire kalabalık olsun. Ellerinde keskin silâhları yok muydu bunların? Niye vurup geçmezler. Kapıp al-mazlar istediğimizi... Üstelik, Börklüce imansızına gi-denler de, kendilerini yitirdiler...

— Anlatıldığına göre, saplamak üzereymişler han-çerlerini. Torlak birinin böğrünü delmiş efendim. Bali, ötekinin ensesini koparmış...

— Şimdi ne etmek gerek sence?

— Anlaşılmakta ki efendim, zorla bile olsa, köylü bize ürün vermeyecek...

— Eh, madem vermeyecek, ne etmek gerek?..

— Bilmem siz nice bir tedbir düşünürsünüz. Ama, benim aklıma gelen odur ki...

Düşünceye daldı Asesbaşı...

Hasib Bey atıldı...

— Söyle bire...

— İyi bir ders vermeli köylüye efendim... Bizi ni-

ce yoksun bırakmaktadır haktan, bir iyice anlatmalı...

— Nice?

— Gece baskını düzelim efendim...

— Gece nice getireceksin ekini?

— İşte beni düşündüren burasıdır. Getirmeyeceğiz...

— Eee...

— Yakacağız...

— Yakacak mıyız?

— Evet... Ürünü yakacak, hayvanı haşadı telef edeceğiz... O zaman anlasınlar ki, bize hak vermeyen kendisi aç açık kalmaktadır...

Hasib Bey, irkildi bu öneri üstüne... Düşündü biran...

— Ama, buna biz karar veremeyiz. Nice olursa olsun, bey malıdır bunca ürün. Kendisine bir haber uçurup, buyruğunu almadan olmaz...

— Siz bilirsiniz.

— Ben bilirim böyle. Ama, haberi nice uçuracağız?

— Bezirgânlara bir name versek?

Yeniden daldı Hasib ...

Bezirgânların dokunulmazlığı vardı. İsyancılar dokunmuyorlardı. İzmir'den bu yana gelebildiklerine göre gidebilirlerdi de... Öyleyse, hemen onlarla konuşmalı. Hiç olmazsa, bir name ile durumun Beylerce bilinmesini sağlamalıydı.

Beyler, şurdan burdan duymuş olmalıydılar olanları... Duymamaları olanaksızdı. Köyler, köylüler, yıldırım hızıyla haber alıyorlardı her birşeyden. Beylerin habersizliği olanaksız. Ama, askerlerine, görevlilerine güvendikleri için aldırmayabilirler. Sanırlar ki, bir küçük olaydır. Ve dahi köylüler, kentliler kendiliklerinden direnmektedirler.

Oysa durum hiç de öyle değil. Anlamalılar ki, bu yerel kolluk güçleriyle bastırılamıyacak bir olaydır. Ve daha oyalanacak olurlarsa, varıp saraylarına dayanacaktır...

Başını salladı...

— Sen vargit konuş bezirgânlarla. Niceyse gidecekler İzmir'e... Namemizi götürürler mi diye bir sor. Nazlanırlarsa, sıkıştır azbiraz. Bunca yılın dostluğunu öne sür...

— Başüstüne...

Sonra birden dikildi. Doğrulup kalktı.

— Ya da en iyisi, ben kendim gidip söyleyeyim. Belki ağızdan haberlemek olanağını buluruz. Öylesi daha bir iyidir ...

— Nice dilerseniz beyim...

Yürüdü dışarı doğru...

Asesbaşı ardına düştü.

Kapıdan çıkarken, döndü görevliye...

— Sen kal... Ola ki, bir olumsuzluk olur. Konağı koruyacak adam gerekli.

— Nice buyurursanız Beyim...

Çıktı...

Yanağını zonklatıp, dişlerini sıkarak, Eskihan yönünde gözden yitti...

Kaygusuz, kendisiyle bend yapacak olanları çevresine toplamış, gediğin en dar yerini saptamak amacıyla, dolanıyor yöreyi... Elinde bir kendir yumağı ile, bir tepeden, ötekine aralığı ölçüyor. En kısa yerden geçmesini sağlayacak.

Sonunda, saptadı yeri...

Marangoz Ahisi, Kaygusuz'un saptamasını bekliyor. Kendi kendine hesaplar yapıyordu. Tahtacılar, tez-

gâhlarını kurmuşlar, dağdan gelecek ağaçları bekliyorlar.

Doğan, buyruğundakilerle, Yaylacık pınarının hemen altından, belli bir aralık bırakmış, kazmaya başlamıştı arkı...

Doyuran tepesi, bulunduğu yerden beliriyor. Alçak bir kümbet gibi... Orasını hizalayarak, aşağı doğru durmaksızın kazılmasını sağlıyor. Kendisi en önde... Öteki köylerden topladıklarıyla birlikte, uzun bir kervan gibi dizilmişler.

Öğle olurken, imecenin sonucu tümünü sevindir-di. Ummadıkları ölçüde kolay gidiyordu iş... Ummadıkları ölçüde ilerliyorlardı. Her biri ötekiyle yarışarcasına indiriyor kazmasını. Her biri, bir sonraki bölmeye varabilmek için, türküler çağırarak, değişordu dağın bağı-
nı...

Güneş, enselerinde, yüzlerinde terolup akmakta...
Dimi mintanları, ııslak sıcağın altında...

Ama, bedenlerinde bir isteğın yeli tutuşmuşcasına sürdürüyorlar işlevi... Her tim için bir belirli yer ayrılmış... Biri kazıyor. Biri toprağı yığıyor iki yana... Böylelikle, kazdıkları, daha bir derin görünmekte gözlerine...

Doğan, arada bir ardına bakıyor...

İnsanların durmaksızın, türkülerine bedenlerini uydurarak çalışmalarından kutlu... «Haftasına kalmaz, arkı köylere ulaştırırız böyle giderse... Öteki köyler de yapmış paylaştırmasını toprağın... Sürekli su sağlananda, hem temizlik için hem tarlalar için kolaylamış oluruz işi...

Kaygusuz baba, bendi becerebilirse, sürekli su olur köyün içinde. O zaman, kadınların işi daha bir azalır. Su getirmek için, ırmağı inmelerine gerek kalmaz...

Irmağı çıkaramadık yukarı. Ama, yukarıdan indiriyoruz ya suyu...»

Sevinçle doğruldu kazması elinde.

Çalışanlara, türküleriyle doğayı bezeyerek, kıvançla toprak kazanlara baktı...

— Hayda bire yiğitlerim... İnsanoğlunun çalışması ve dahi bilinci karşısında, dağlar erimekte buyrulmuştur... Bilirsiniz ki, Ferhad, bir kınalının, Şirin'in sevdasına, tek başına delmiştir demirden dağı. Delmiştir de, su getirmiştir kaç dağ öteden... Biz tek başımıza değiliz... Binler, yüzbinleriz birleştiğimizde. Dağları aktırırız dilersek. Ovaları, dağlaştırırız bilek gücümüzle... Vurun bire kazmalarınızı. Çalın toprak ananın bağrına... Sakınmayın. Hoşnuddur o bu işlevden... Bu dağlar, bu ovalar, yaratıldıklarından beri, insanın bunca düzenli, ama bunca keyifli çalıştığına tanık olmamışlardır. Olunsunlar... Görsünler ki kişi, emeğini kendisi için harcayanda, nice güçlenmektedir...

Ta, arka sıralardan, oynak bir türkü yetiştirdi geldi Doğan'ın kulağına. Keyifle katıldı türküye hemen. Kazmasını sapladı yeniden toprağın bağrına...

Türkü, tüm çalışanları birleştirdi...

Birağızdan söylemeye başladı... «Hoy hoy» larla birlikte vurulmaya başlandı kazmalar. Savruldu kürekler... Ve bir uyum içinde, sürdü işlev...

Kaygusuz, saptamayı başardıktan sonra, marangoz Ahi'sine baktı. Adam dalgın dalgın hesap kurmakta... Kaygusuz'un elindeki ipi arşınladı. Sonra, hemen orda, tepenin başında, yapacağı bendin, bir örneğini çizdi.

— Ben demekteyim ki Şeyhim, iki yandan uzunca kemer tutup, ortada birleştirelim... O zaman, ayaklara binen yük azalır. Su, kendiliğinden akar gider. Ve dahi, tahtalar çürüyene dayanır bendimiz... Zaten siz de, bir-

kaç yıllık istemektesiniz bunu. Sonra, taştan bir bend yaparız buyurmuştunuz he mi?

— O yine olur Ahim... Siz, sağlamca bir bend yapın.

— Elbette sağlamca yapacağız Şeyhim. Benim demem, sizin istediğiniz birkaç yıla karşılık, on, oniki yıllık bir dayanıklılıktır. Ne demektesiniz?

— Elinize sağlık demekteyim...

— Bize kimleri yardımcı vereceksiniz?

— Ormana gidenlerin tümünü...

— Oldu... Kısa sürede çıkarırız bendi biz...

— Ark açan karındaşlarımız buraya ulaşana olur mu dediğiniz?..

— Sanırım ki olur...

Ormandakiler, hayvanlara çektirdikleri ağaçlarla sökün ettiler...

Tahtacılar tezgâhlarının sağlamlığını denetlediler son olarak.

Demirci Ahisi, Marangozun istediği boyda çivi kesmekteydi sabahın alacasından bu yana... Taş ustaları, saptanan yerde, Marangozun çizdiği örnek üzerine, temel atmaya çoktan başlamışlardı...

İlk ağaçlar, bir çırpıda, kalın dayanak direkleri olarak düzeltildi...

İstenilen temellerden biri belirir belirmez, kemerin yapımına başanıldı...

Direkler dikiliyor. Hemen birbirlerine sağlamca bağlanarak, yarısına kadar taşla örülüyordu ilk direkler... Böylelikle sağlam bir dayanak elde ediliyordu... Ondan öte, marangozun işaretleriyle giderek büyüdü direkler... Giderek, bu yandan, öte yana atlamak istercesine bükülmeye başladı... Aralarına çakılan sağlam, bağ keresteleri, kalın direkleri, bir yarım döngü biçimin-

de kıvırıyor, iki tepe arasında, tahtalardan bir gökkuşağı çekiliyordu sanki...

Kaygusuz, kalabalığın, artık alıştığı düzenli çalışmaya daldı bir süre...

Yeni, yepyeni bir deyişin çiçeklenmeye başladığını sezinliyor...

Gözlerini kapattı ...

İçinin aydınlığı, güneşle yarışmaya başlamıştı.

Kendini kelimelerin aydınlığına bıraktı bir iyice...

Tam dalıyordu, deyişlerinin derinliğine, Turgut yettiği... İlkin sezinlemedi Kaygusuz. Turgut bir süre bekleli bakmasını. Ses gelmeyince, seslendi.

— Kaygusuz Şeyh...

İrkildi o zaman Abdal...

Gözkapaklarını açtı.

— Buyur... - Sonra birden tanıdı geleni. - Sen burda ne aramaktasın?

— Çağan Ekem gönderdi.

— Hayırdır. Bir olumsuzluk mu var?

— Olumsuzluk oldu Şeyhim... Ama, ben buraya gelirken, tümünün hakkından gelinmişti...

— Nedir, anlat...

Turgut diz çöktü...

Harmanyerinde olupbitenleri bir bir anlattı Kaygusuz'a...

Abdal'ın ilkin kaygılanıp, bulutlanan yüzü, giderek açıldı. Bir iskelenin yanmasıyla, sorunun çözümlenmesi, sevindirdi o'nu...

Doğruladı yerinden...

— Öyleyse size yardımcı gerek...

— Hayır Şeyhim... Çağan Eke buyurdu ki, bize salt ağaç versinler. Iskeleyi kurmak için. Hemen yaparız yeniden...

— Adem istememekte misiniz?

— Savurma bizim işimizdi...

— Nice dilerseniz... Alın gerektiği ölçüde ...

Tahtacılar, hemen iskele için gerekli tahtaları biçmeye koyuldular. Kaygusuz, çalışanların aralarında dolaşarak haberi ilettiler...

Yeni bir sevinç uzadı bend kuranlardan, ark kazancılara değin...

Türküler daha bir canlandı...

İşlev daha bir güçlendi... Başarının unutturduğu yorgunlukla, çekişler daha çabuk, kazmalar daha güçlü inip çıkmaya başladı...

★ ★

Atlara bindiler...

Orhan Bali ve öteki ahiler, tekkenin önünde bekliyorlardı.

Börklüce, önlerine gelende, durdurdu atını.

— Burdaki işleri sizin bir düzenlice yürüteceğinizden hiç kuşquamız yok karındaşlar. Biliriz ki, bizden iyi geliştirirsiniz karındaşlığı... İnsanlar görmektedirler birlikte yapılanın güzelliğini. Bunu değerlendirmektedirler de... Biz, tüm yöreyi dolaşmayı dileriz. İsteriz ki, birkez de kendi gözlerimizle görelim yapılanları... Hep haberlerden, başka ağızlardan duyarız. Özellikle, Satu Şeyhimizin öncülüğünde yapılan savurma araçlarını merak ederiz... Kaygusuz oğulluğumuzun başladığını haber aldığımız su yolunda azbiraz çalışmak dileriz... Said Emre, haber gönderir durmaksızın. Büyük bir köy hanayı yapacakmış. Temellerinde harcamız bulunsun isteriz. Siz, yönetim gerekleriyle uğraşır, kentin düzene sokulmasını sağlarken, biz de gönlümüzün dileklerini yerine getirelim, deriz.

Orhan Bali, kaşlarını oynattı.

— Biliriz içinizdeki kıvılcımı Şeyhim... Bir koca alan ateşi gibi, tümümüzü aydınlatmayı kurarsınız. Gö-

zünüz ardınızda kalmasın. Biz burda, köy kurultaylarının temsilcileri ve dahi, ahi, tüccar karındaşlarımızla gerekli olanı yapmaya uğraşır, gerektiğinde sizden yardım isteriz. Sağlıcakla varınız. Esenlikle dönünüz...

Börklüce, dayanamadı.

İnsanlar, sorumluluk almaya da başlamışlardı. İkir-ciklenmiyorlar. Yarına güvenle bakmanın sevinciyle, her olumlu isteğe koşunuyorlardı.

Atladı atından.

Orhan Balı'yi, Kamer ahiyi kucakladı tek tek...

Bir daha göremiyecekmiş gibi bir sezgiyle, gözlerini öptü ikisinin de...

— Hoşcakalınız...

Yeniden bindi atına...

Ardına silâhlı gönüllüleri alarak, Dalaman yönünde sürmeye başladı.

Torlak, hemen atbaşı gitmekteydi...

— Sevindik Şeyhim. İnsanların sorumluluğa koşulması, kıvandırdı bizi.

— Görüyorsunuz değil mi Torlak karındaş .. Ne geçti aradan?.. Menderes Bükünde toplanalı, iki ay oldu mu?

— Hemen hemen...

— Ama, şimdi bizim derlediğimiz ürünün tohumları, bu toplumun çok derinlerindedir. Şeyhimiz buyurur ki, yeryüzünde hiçbirşey kendiliğinden olmaz. Herşeyin bir nedeni, bir temeli vardır. İnsan yaşamının sürüpgitmesini sağlayan da, yaşamın kendisi de... O yüzden, yıllar önce Şeyhimizin ektiği tohumları derliyoruz biz... İki yıldır sürdürdüğümüz çabaların sonucudur şimdi bizi kıvandıran.

— Haklısınız... Bir dolanalım köyleri. Görelim nice gelişmeler kaydedilmiştir. Ondan öte, benim başka bir önerim olacaktır.

— Şimdiden söylemeyi sakıncalı mı saymaktasın

— Hayır sakıncası yok... Bana öyle gelmekte ki, köylerdeki adem kalabalıktır. Pek sıktır burdaki köyler. Dilerim ki, daha geniş ovalar bulalım. Fazla ademi oralara götürüp, yeni köyler ve dahi kentler kurulmasını sağlayalım...

— Bizim de aklımızdan geçmektedir bu... Gezilerinizde, böyle bir yere rastladınız mı?

— Rastladım Şeyhim. Rastladığımdan aklıma gelir bu öneri...

— Neresidir?

— İzmir yoluna düştüğümüzde göstereceğim. Ayasuluğ'a varmadan, bir geniş ova vardır ki, günlerce gidilse, kimseye rastlanılmamaktadır. Yabani otlar ve dahi delice zeytinlerle bezenmiştir. Her geçişimde düşünürüm kendim kendime... Neden burası boş, diye... Oysa, şimdi bir ışık çıkmakta gönlümün derinlerinde. Demekteyim ki, orası tüm yörenin tam ortasındadır. Her yeniliği denemeye yeterli toprakları vardır. Eğer siz de razı gelerseniz, köylerden toplayacağımız artık insanlarla, yeni bir uygarlığın gelişme merkezi yapabiliriz orasını.

— Dolaşmamızı bitirmeden söylediğiniz iyi oldu. Madem son gelişinizde de boş gördünüz orayı. Bizi beklemektedir. Daha şimdiden, köylerden ayrılabilcek olanları alırız yanımıza. Aydın ahilerinin tezgâh isteyen kalfalarını ve dahi bizimle bile gelmek dileyen ustalarını da toparlarız geçerken. Dediğinizi uygularız.

Yeni bir hız almış gibi sevinçle tepkilediler atlarını. Hayvanlar, tırısı kalktı birden. Gün, önlerinden kaçarcasına, karanlığa doğru yol alırken, Paras derbendinde mola verdiler...

Öğle olmadan, Dalaman ovasını geçip, Said Emre'nin merkez edindiği köye varırlardı. O gece orda ko-

naklayıp, ovayı dolana dolana, Satu'nun bölgesine, or-
dan da, Torlak'ın dediği ıssızlığa ulaşırlardı...

Derbenci Paras, Dede Sultan'ın geldiğini öğrenir
öğrenmez, tüm köye haber saldı... Tümü toplandılar
derbendin geniş salonunda...

Kuruca İsa, köyün delege siydi...

Seyirtip geldiğinde, derbendin meşaleleri tutuş-
muş, ortalık aydınlanmıştı bir iyice.

— Köyümüze hoşgeldiniz Şeyhim... Köylülerimiz
toplanıncaya, size sonuçları bildirmek dilerim. Yarın
kendi gözünüzle de göreceğiniz gibi, harmanımız sav-
rulmuş, köy ambarı olarak yaptığımız sağlam yapıya
yerleştirilmiştir. Toprağın nadasa çekilecek bölümleri-
ne, buğdaydan başka tahıl ekmek dileriz. Bu işler de
kararlaştırılmış, köy yönetimi, imece görevlilerini ayır-
mıştır. Bunun dışında kalan erlerimiz, köy hanayı yapı-
mında görev alacaklardır. Şimdiden tuğla ve dahi kire-
mit dökecek olanlar, görevlerine başlamışlardır. Her bi-
rinin başkanı gelip, kendi işleri konusunda size bilgi
vereceklerdir. Asıl önemlisini sunacağım Şeyhim... Bi-
zim bir Durdu ninemiz vardır. Kendiliğinden gönül'ü çık-
mıştır, hanayın döşenmesi işine. O da gelir azbiraz son-
ra... Kendisinden sorarsınız yapmak istediğini. Gözcü
karındaşlarımız, nöbetleri bitinceye dikkatle izlemekte-
dirler yolları... Sizin Aydın'dan yola çıktığınızdan hemen
haberimiz olmuştur. Oklar, dost geldiğini bildirdi tarla-
da iken bize... Ne var ki, işi bırakmayı yediremedik ken-
dimize. Gecikmemiz bu yüzden oldu bağışlayın...

— Gecikmek... Nice bir sözdür... Elbet önemli
olan iştir. Bizim söyleşilerimiz, iş dışında da sürebilir.
Azbiraz daha erken gelsek, ortak sofraya oturmak di-
lerdik. Ama, yetişemedik...

— Sabah soframızda beklemekteyiz Şeyhim...

— Sağolun... Onur duyarız...

Daha Börklüce, sözünü bitirmeden Kuruca İsa, dikildi. Kapıdan giren yaşlı kadını gösterdi sevinerek.

— İşte Durdu Ninemiz...

Durdu Kadın, feri kaçmış gözlerini Börklüce'nin gözlerine dikti. Ağır ağır ilerledi. Börklüce yerinden doğruldu. Davranmasına, direnmesine zaman bırakmadan, yapışıp elini öptü kadının. Yer gösterdi hemen...

— Duyduk ki, ortak hanayı siz döşemek dilemişsiniz.

— Diledik Şeyhim... Köy ortasında toplanılıp, hanay görevlileri ayrılанда, dedik ki kendimiz kendimize, döşemek avrat işidir... Yıllar yıllar öncesini anımsadık. Göçebelik zamanımızı. Daha onbeşinde, var yoktuk... Çakır Ali derler bir yiğiti vardı bizim obanın... Boyu sizden azbiraz uzun. Eni Torlak oğlumuzunkine yakındı... Devenin kaldırdığı yükü, omuzlarına alır, şölen güreşlerinde annacına kimse çıkabilmezdi. Salt bununla kalsa, her akılsız ademde bulanacak bir görkem, deriz... Ama, bir yürek taşırdı göğsünün sol yanında, dağ püskürüğünün alazı hiç kalsın yanında... Kamagan dervişleri, Yunus benzeri ozanlar, Dede Korkut tayfası, Abdal curacıları, diz çöküp oturlardı ağzına bakmak için... Dediklerini toplayıp, yelin tohumu dağıttığınca, dünyanın dört bir yanına ulaştırmak amacıyla, hemen belleklerine geçirmeyi dileyerek... İşte, bu yiğit, nendense, obanın tüm kızları yöresinde dolanmaktayken, bize sardırdı aklını... Durdu dediğin, yüz yıl sonraki nine değil ki... Hani, canlar yakacak, gönüller tutuşturacak bir bulunmaz avrat değilsek de, elimize yüzümüze bakılırdı yine de... Kişi gönlü... Belli m'olur? Bakarsın bir ceylanın kara gözlerine tutulmuş. Bakarsın bizim gibi bir köşerin, alaz benzine ...Uzatmayalım, Çakır Ali'miz dolanıp, dillenir yöremizde. Biz, içimizden yüreğimiz uçuşarak, naza çekeriz kendimizi. Neden dersiniz, ozan

kişidir. Ola ki, yanlışlık edip, başkası yerine bizi hayallemektir, korkusu deprenmektedir içimizde de ondan... Anlayacağın Dede Sultan, biz, bizi layık görmemekteyiz ozanımıza. Demektedir ki, gönüle düşen bir başka cerenin gölgesiyiz biz... Ama, Çakır Ali'miz bırakmamakta işin ardını. Tüm köy kızları, kıskançlığından obalara ağmakta, en kaymaklı yerlerini höpürdetmekte ki, anlatılamaz... Biriciğim demekte de, başka bir söz çıkmamakta ağzından. Oba, kocaları, sonunda dayanamayıp da, bu kış şöleninde, Çakır Ali ile Durdu kızın da, gerdek törenini düzelim deyende, biz bizden geçmişiz Şeyh oğlumuz. Biz bizi bir unutmuşuz. Anlatılamaz... Dağların bin çiçeği içimizde renklenmekte. Ovaların bin meyvesi, gönlümüzden bitmekte. Yüreğimiz kuşçağızlar gibi seyriyip, titremekte. Ve dahi, bedenimiz kendisinden geçmekte ki, dile getirmek için, senin ozan yoldaşlarının alazlı yüreklerinin olması gerekmekte... Anam, dolanmakta yöremde. Obamızın doruğunda güneş doğmakta, kızımız, diye... Babam, el çırparcasına alkışlamakta, görkemimiz artacak düşüncesiyle. Ben onbeş yaşımdan ötelere ve dahi berilere varıp gelmekteyim gece gündüz... Kurdum, obanın önüne en bir ince tezgâhımızı... Yatırdı babam cennetmekân, sürüyü önüme... Kırptık tüyünü koyunlarımızın... Anam, ot köklerini topladı dövdü. Ninem, Asyadan sürdürergetirdiğimiz Uygur motiflerinin, Oğuz işlemelerinin en gözalıcılarını. Seçbeğen bebem, dedi... Seç beğen ve dahi bir halı, bir kilim döşe ki, ozan yüreğine yaraşır olsun... Ben, ot köklerinden, taş damarlarından boyalar düzdüm... Yünü yıkadım kuruttum. İpek örneği büktüm ki kınalı parmaklarımla, görenin ağzında kalır tüm eli... Sonra, boyaları içirdim bir iyice... Yeniden yıkayıp akıttım. Kuruttum güneşin en görkemli zamanlarında, gölgenin enbir koyuluğunda... Renkler, öyle istediğim gibi

düştü ki, gözleri kamaştırmamacasına. Sonra, dokudum halımı, düğümledim kilimimi... Yüz yıl önce nice parıldamaktaysa bunlar, şimdi yine öyle parıldamakta. Çakır Alimi yitireli çok oldu... Elimizde kala kala, o halıyla kilim, belleğimizde türküleri kaldı... Ve dahi biz, bizi unuttuk. Neden dersen, o günleri unuttuyduk. Düzenimiz gün günden bozulup, özgür başımız tutsaklığın boyunduruğuna girmekteydi. Kimsede türkü okuyacak hal, halı kilim dokuyacak mecal kalmamış idi... Sonra Şeyhimiz Bedreddin'in öğretisi geldi yetti ...Gördük ki, köylü olsun, kentli olsun elbirliği etmede... Birbiriyle yarışmada ve dahi, her biri ötekini geçmede... Biz köşerler gibi geride duralım, yakıştıramadık kendimize... Köy hanayı yapılacak denende, o günlerimiz geldi aklımıza. Gönlümüzü bir Çakır Alimize kaptırmıştık gençliğimizde. Şimdi, tüm toplum var önümüzde. Yüreğimiz yüz yılın ağırlığıyla çırpınsa bile, birden o günlerin anısıyla genceldik. Kocalığımız aklımızdan çıkıp, yerine Çakır Alimizin bir sözü yerleşti. Dedik ki, kendimiz kendimize, at ö'ür meydan kalır Durdu, yiğit ölür şan kalır. Bizim gibi geçmiş bir kocadan da, olsa olsa, bir küçük armağan kalır ...Hiç olmadı, yeni yetmeler öğrenirler hünerimizi. Yürütürler bundan öte... Denildiğine göre damlar yenilenecek, köyler güzelleşecekmiş. Buralarına, gönüllerdeki isteklere uygun döşemeler gerek. Bizden öğrensinler... Vardık annaçlarına köy yönetmenlerimizin. Dedik ki, bırakın, biz avratlar döşeyelim görkemimizi. Sağolsunlar, olanak tanıdılar. Baş kırıp, izin verdiler. O yüzden bunca gevezelik etme hakkını bulduk kendimizde. Bağışlana...

Börklüce, saygıyla doğruldu yerinden. Kaptı Durdu kadının elini. Birkez daha öpüp, başına koydu sevecenlikle.

— Gevezelik ne demek Durdu Anamız... Öyle bir

ders verdiniz, öyle açtınız ki gözümüzü ve dahi gönlümüzü, şenlendik... Biz bilmekteyiz ki, insan eşitliği ve dahi emekçi ortaklığı, yeryüzünün en büyük sevincidir. Sevinç, insanlara sevmeyi, sevmek ise, daha bir hüner kazanmayı öğretir... Siz bunu öyle bir pekiştirdiniz ki... Umudumuz arttı yarından. Güvenimiz bir iyice pekişti... Yaptığımız işin doğruluğuna birkez daha inandık... **Sevindik ki, ozan koşukları pınarlaşmacasına kulaklarımızda. Öğündük ki, haberci davullarının kabarıklığı hiç kalsın yanında... Sizin, yüz yıl ötesinden, yüzyıl sonrasına köprü kurmak dileğiniz, bizi daha bir coşturdu. Gecemiz aydınlandı. Gündüzümüz daha bir parlak belirdi önümüzde. Yapmak istediklerimiz, durmaksızın artmakta giderek. Ve biliyoruz ki, insanoğlu, birkez kendi mutluluğunu, kendi bilincinde duyanda, yapmaya-cağı yoktur ...**

Derbendci, sofrayı kurmayı, dervişler acıktıklarını, ahi gönüllüleri, gözcülüğü unutmuşlardı. Çevrelerine sepelenen köylü, ağızları hayranlıkla açılmış gözleri sevgiyle balkıyarak sürüp giden konuşmaya dalmışlar...

Sonunda konuklarının açlığı aklına gelen derbendci, görevini unutmuşların utancıyla, ortalığı birbirine katarak, sofrayı kurdu...

O zaman anımsadılar açlıklarını.

Köylüler, her biri, yeni düzen konusundaki görüşlerini, yemeğin sonuna saklayarak, çekildiler öbek öbek... Börklüce, tümünü çağrılarak, uzandı sofraya...

★
★

Kaygusuz, hızla ilerleyen, bend kemerinin altında karşıladı Börklüce'yi... Hemen, önüne düşerek, çalışmaları daha yakından görmesini sağlamak amacıyla, yurkarı çıkardı. Börklüce, gerilip baktı ilkin. İnanamadı gözlerine. Tahta bend, bir Roma kemeri gibi sağlam

görünüyor. Bir gedikten ötekine, gökkuşağı gibi uzanmakta. İki yandan birden başlanmış... Ortası birleşti birleşecek.

Sıcak, çalışanların enselerinde ter olmuş.

Yine de, kimse işinden başını kaldırmamakta. Tepenin başına doğru ağıp, bir de ordan baktı yapılane... Belli belirsiz bir yuvarlaklık, kümbetleşiyor. Marangoz ahisi, ölçüyü öyle iyi hesaplamış ki, tahta oluğu uzat-san, su geçip gidecek...

Dayanamadı...

Eline geçirdiği bir çekiçle, çalışanların arasına katıldı hemen.

Torlak o'nu izledi...

Daha çok konuşmanın gereği yoktu. Yapılan ortada... Kaygusuz, yanı başında, çivi çakmakta. Köylüler, alışkın ellerle, durmaksızın ilerletmekteler yapıyı...

Çalışma düzeninin hızına kaptırdı bir süre kendini Börklüce...

Sonra, Kaygusuz'a döndü...

— Çok hızlı yürümüyor mu iş?

— Çok hızlı yürümekte Şeyhim...

— Bunca çok çalışmanın gereği var mı?..

— Kendi aralarında karar kıldılar. Biz, suyun köye akması, öteki köylere dağılması için, ilk yağmurlara kadar zamanımız var, dedik. Dinletemedik... Birbirleriyle yarışa girdi timler. Kazıcılar, nerdeyse gediğe ulaşacaklar. Bunlar ise, biz siz gediğin bu başına varmadan, bendi bitirip, öte yanı kazmaya başlarız, siz de köy evlerinin yapımına koşulsunuz, dediler. Bu yüzden, bir yarış var aralarında. Onlar demek ki, siz bu yandan öteye arkı açıncaya, biz tuğlaları döker, kiremitleri kurutur ve dahî keresteleri biçmiş oluruz... Bakalım, nice sonuçlanacak yarış...

— Kazmacılar nice gitmekte?

— Yakındırlar... Bize öyle gelmekte kı, bendi çekmeden, ulaşacaklar...

— Çok zorlamayalım...

— Kimsenin kimseyi zorladığı yok Şeyhim...

— Bilmekteyim. Herkes ödevini severek, sevine-rek yapmakta...

— Ve dahi, bu sevincini ötekilere de ileterek.

— Görürüz ki, ozanlığı unutmamaktasınız...

— İnsan emeği gözlerimizin önünde öyle yır koşturmakta ki, Dede Sultanım. Bizim yıllarca içimizde çiçeklenenler hiç kalır yanında...

— Hele hele...

— Öyledir efendim... Biz sözden anıtlar yaparız, gönlümüzün görkemince. Ama, ovada, dağda, bayırda ve dahi gördüğümüz üzere, böyle gediklerde, insanlar öyle yapıtlar kurmaktalar ki, utanır olduk konuşmaktan. Şimdi yapmak dönemi... Yaratmak dönemi ki, sözcükler, doğanın değişimi annacında anlamını tümünden yitirmekte...

— Ozan yine de işlevini görmektedir benim bildiğim. Eskiden, olmasını istediklerini söylerken, şimdi olanları dile getirmekte. Daha bir güzelleşmektedir söyledikeri...

— Yok, bize sorarsanız, insanların tümü ozanlaşmaktadır. Yapılanın en güzel, en yararlı olması için, öylesine çaba harcamaktadır ki, gerçek sanatın ne olduğu bir iyice ortaya çıkmakta... Şeyhimiz, Tanrı'yı insan yaratmıştır, derdi anımsadınız mı? Şimdi anlıyoruz ki, yerden göğe haklıdırlar... Gerçek Tanrı insan... Ve dahi öyle güzellikler yaratmaktadır ki, Tanrı görse, parmağını ağzından çekebilemez...

— Demedik mi biz... Kaygusuz Abdalımız, yine de ozanlığa dökmekte işi, yapılanı daha bir değerlendirmektedir...

— İçinde yaşıyoruz olayların. Bir köyün, iki köyün, üçünün, beşinin birleşmesini, birbirinden ayrılık, ayrıcalık gütmeksizin, aynı işin ardında, kıvançla devinmesini görmek az mutluluk mu Şeyhim... Bilmekteyiz ki, hiçbir ozanın, Yunus ustamız gelse o'nun bile, yazamayacağı ölçüde güzel yırlar koşulmaktadır. Bilmekteyiz ki, yapılanlar, geleceğ  bir sözcüğün, ileteceklerinden çok fazlasını bırakacaktır. Şimdi, tahtadan, aceleyle yapılan bu gökkuşağının çok daha görkemlisi yapılacaktır. Romalıların ve dahi Mısırlıların yaptıklarından. Hatta Ayasuluğ'da, Bergamon'da gördüğümüz eski Yunanlıların yaptıklarından daha bir güzelleri yapılacaktır. O bendler, kral, imparator gibi egemenlerin saraylarına su taşımış. Bizim yaptıklarımız, tüm toplum adına işlev görecekler... Bunları bilmek, bunların başladığını görmek nice bir mutluluktur ki, söz anlam kazanabilsin.

— Söz, en azından bu yapıtlar ölçüsünde, geleceğ n köprüsüdür Kaygusuz. Unutma bunu...

— Unuttuğumdan değil Şeyhim... Ama, bize öyle gelmekte ki, sözü aşmakta gördüklerimiz. Bir ozan adayı olarak, şaşkınlıktan şaşkınlığ  düşmekteyiz, heran...

— Bu şaşkınlıklar birer yırdır demektesin anladığımca...

— Yırdır ki, bir kişinin yüreğinden, aklından ve dahi belleğinden gelmemektedir üstelik. Tüm toplum, birliğinde, özgürlüğünde ve dahi mutluluğunda yazmaktadır yırını. O yüzden derim ki size Dede Sultan, asıl güzel, asıl geleceğ  kalacak olan budur...

Her çekiç sesine, yüzlercesi karışmakta. Her ter damlası, yüzlerce alında, ensede, suratda gezinmekte. Ve tahta bendin kemeri, giderek birbiriyle kavuşma acelesine kaptırmakta kendini. Giderek, gediğ  üstündeki gökkuşağı kucaklaşıp, güneşin renkleriyle bezenecekmişcesine belirmekte...

Börklüce, biraz da kazıcılara yardım etmek amacıyla, bıraktı çekicini. Kaygusuz önüne düştü... Doğan'ın başkanlık ettiği ark kazıcıları, aynı türkünün coşkusunda, uzanıp gelmişlerdi gediğin yakınına... Önlerinde durup, bir süre seyreyledi Börklüce...

Sonra, kazmanın birini kaptı, Torlak'a küreklerden birini göstererek.

6

Dağ gibi yığılmış kil, açılan çukurda, yoğrulmakta. Adam boyundan derin, tekne boyundan uzun çukur... İçine atılan toprak, üstüne dökülen su ve dahi çırakların ayaklarıyla, yumuşatılmakta. Tahta küreklerle karıştırılıp, yeniden yoğrulmakta...

Toprağın hemen berisinde, ince kalburlar... Kürek kürek süzülmemekte toprak. Kendinden olmayanlardan ayrılmakta... Geniş, düz ovanın bir bölümü, tuğla, kiremit ve toprak işleriyle uğraşan ahilere ayrılmış... Bir yanda, ocaklar sivrilmekte kümbetler gibi. Beri yanda, kurumaya bırakılmış tuğlalar, kiremitler dizelenmemekte...

Kalfalar, karmayı sürdürürken, merdanesinde bir top kil koyarak, tekerleği sağ ayağıyla döndürüp, parmağının usta eylemleriyle, çamura şekil veren Çanakçı Ahisi Halil Usta, keyifle nefesleniyor... Merdane hızla dönüp, parmakları dilediği şekiller üstünde oynaşmaktadır. Çamur, ilkin kıpırdanıp, sonra canlanmakta parmaklarının arasında...

Her kelimede, her dizede dikilip, canlanan yapıtına hayran olmuştasına, söylemeyi sürdürüyor Halil Ahi...

Ve o'nun her dizesi, daha sözünü bitirir bitirmez, öteki Ahilerin, kalfaların, çırakların, aktarmacı ve ele-

mecilerin dudaklarında yankılanarak, ovayı kaplıyor...

— Aşık kendi gönlüyle, kıyar mı tatlı canına, - Hele ben dostun yoluna cana kıyaram kime ne, - Can verüp aşkı alıram, aşk ile dostu buluram, - Mansurleyin aşk yoluna, berdâr oluram kime ne?..

Dize, Bozdağların uçlarından eteklerine, eteklerinden tepelerine doğru yankılanıp giderken, yeni bir çamur topağı atıyor merdanesine... Yeni bir hızla, az önce canlandırdığı toprak çanağının bir benzerini yapmaya başlıyor Halil Ahi...

Kalfası, elinde fırçalarla, güneşte suyunu iyice çekmiş çanaklara çiçek döşeyip, sırlıyor... Bir kalfası, sırlanıp, kurumuş çanakları, ocak yakıp, iyice pişirmek amacıyla, kümbetleştiriyor. Çıraklar, ellerinde çanaklar, bir boyamacı kalfasına, bir pişirmeci kalfasına seyirtiyorlar.

Dillerinde, Halil Ahi'nin nefesi türküleşiyor, yenisinden...

— Ayduram aşkın pişesin, fikrederem endişesin, - Namus-u ârım şişesin, taşa çalaram kime ne, - Oruç, namaz, savm-u sâlât, kadr-ü berat, zühd-ü taat, - Ben bunların cümlesini aşka verirem kime ne?..

Giderek coşuyor Halil Ahi...

Kalfalar, ustalarının öğrettiklerinden bir başka vuruyorlar boyayı. Kişi yaratıcılığının gücünü isbatlamak ister gibi, ustalarını aşma çabasındalar besbelli... Boyamacı kalfası, dizelere göre renk atmakta. Bir rindliğin, kıvancın ve sevincin al, yeşil, mor, sarı, pembe ve mavisi parıldamakta toprak çanaklarda... Sır, açık kahverengiliğiyle, bunca baharı buğulandırmaktan sıkırmış gibi incecik gülümsemekte.

Kalfa, «kime ne?» diye sorarken, gerilip bakmakta yaptığına...

Tuğlacı, kiremitci kalfaları, daha bir hızla kesmek-

te kili. Daha bir keyifle taşımakta çıraklar kalıpları... Islak bez, kaygan tahta kalıpların üstünde gidip gelmekte, çapak kalmasını engellemek amacıyla. Ve yeni çamurlar atılmakta, Halil Ahi ile birlikte.

Usta, kalfalar ,çıraklarıyla yarışa girmiş... Bulutlarda yankılanan nefesinin sözcükleri, yele katılıp gitmekte dağlar ötesine... Ve alanda dizelenen tuğlalar, kiremitler, çanak, çömlek gibi toprak eşya, balkırmakta bin rengiyle...

— Yuyaram benlikâyetin, ıraram fuzulluk yükün,
- Bu sen-ü benlik defterin, benden dürerem kime ne,
- Nemrûd odı olurusu, kâr kılmaya aşk erine, - Aşk ile ben de ol nârı, gülzâr ederem kime ne?

Çukurda, çamur karmakta olanlar, çamuru kürekle dinlenmeye yığanlar, kümbetleri bir sağlamca örtüp, sıvayanlar, yakılmış ocaklardan kırıkları ayıklayanlar, tümü dikildiler... Ustalarının dediklerine candan kulak verip, yineliyerek, işlevlerini sürdürdüler...

Ayakları görünmez oldu... Elleri uçuşmakta sıcağın gözlerde ıpıl ıpıl ettiği saatte. Ve Halil Ahi, daha bir coşkun, daha bir kesin sürdürmekte nefesini...

— Aşıkam diyen canların, vardır nişanı anların,
- Giyer melâmet gömleğin, ben de giyerem kime ne?
- Aşıklara yoktur namus, Şeyh Bedreddin Sultanımız,
- Börklücelidir şanımız, canda aşk kodu kime ne?

Bukez daha bir yayıldı nefes... Ovanın dört bir yanından yankısı geldi Halil Ahi'nin kulaklarına... Ellerin arasındaki çamur, uzadı gitti... Sonra kollarını kaldırıp, samaha varan bir derviş biçimine büründü... Parmaklarının üstünde dikildi giderek... Börtü omuzundan, göğsüne kapaklandı... Omuzlarının döngüsü yellendi... Uzadı, uzadı, gökyüzüne ağdı.

— Sen Halil'in Miracısın, can içinde hem canısın,
- Bin can verem efendime, bir can alıram kime ne, - Ger-

çek Aşık aydur bize, Dede Sultan canım canı, - Şeyhin yolunda ben, beni, kurban ederem kime ne?

Sözcükler, samahtaki derviş örneği uzadı... Ovanın dört bir yanında dolanıp, başka kalıba girerek, Halil Ahi'nin kulaklarında yankılanmaya başladı...

Birağızdan söylemenin tadı, tüm çalışanların kulaklarından belleklerine akıp gidiyordu zaten. Ve nefesin biri biterken, bir başkası başlıyordu çalışanları coşturmak amacıyla...

Mermerci Ahisi Tamer usta, ak taşı oymakta durmaksızın... Çarşının ortasına yapacakları şadırvanın mermer kapağı o'na düştü... Dağın doruğundan indirttiği mermer kayasının başında, uğraşmakta günlerdir... İlk düzeltti kayayı... Parlattı bir iyice... Sonra eline aldığı çekici ve çelik kalemiyle aklında gelişen en güzel motifi işlemeye durdu...

Kendisine yardımcı verilen Eşrefoğlu'yla birlikte gündüz güneşin görkeminde. Gece, yaktıkları alan ateşinin ışığında, durmaksızın oyuyorlar... İnsan kolları gibi uzanıyor kocaman harfler... Hep bir şeyi yazıyorlar... Kardeşlik, özgürlük, barış... Ve bunları, ortaklık, sözcüğünün harfleriyle birleştiriyorlar. Öylesine ustaca yapıyor ki bu işlev, harflerin birbiriyle sarmaşmasını sağlıyor. Uzunluklar, kısalıklar, birbirinin simetriği olarak, eğrilip bükülüyorlar... Ve her tabloda, aynı sözcüklerin toplamı çıkıyor ortaya...

Halil Ahi'nin uzaklardan yankılanan nefesi, Eşrefoğlunu coşturuyor ustasının oyuklarındaki çapakları alırken... Nefes biter bitmez, söylemeye başlıyor.

Mermer oymacıları, taş kırıcılarının yinelemesiyle, Eşrefoğlu'nun nefesi de, uzanıyor ovanın dört bir yanına...

Ve yeni bir dirilmenin, yeni bir kıvanmanın çiçeklenmesi ulaşıyor dudaklardan, kulaklara...

— Aşkın odı ciğerimi, yakageldi, yakagider, - Garip başım bu sevdayı, çıkageldi, çekegider... - Bülbül eder ah-ü figân, aşk odına yandı bu can, - Benim gön-lüm çünkü heman, Hak'tan geldi Hakka gider...

Tamer Ahi, elinden çekicini attı. Kalemini yere çaldı ilkin. Uzun uzun baktı çırağına. Gözlerinde, yeni bir menevişin alazı tutuşup yüceldi... Şadırvan ölçüsünde olduğundan ve bir bütün blok halinde işlendiğinden, küçümencik bir tepe gibi önlerinde duran koca mermer kayasının üstüne tırmandı...

— Hey bire Eşrefoğlu... Bu nice bir deyiştir ki, bizi yerimizden sıçratmaktasın... Söyle bire yiğitim... Mermerci Ahiliği yoluna kurban olsun. Ve dahi, söylediklerini aktaş üstüne dizelemek, en görkemli biçimde oyup, geleceğe bırakmak bize şan versin... De hele sonunu... Nice yanmaktaymış kişi aşkla belleyelim...

Sonra, yeniden kaptı çekicini kalemini... Yeniden saldırdı ak kayanın üstüne... Kolunun usta vuruşları, kaleminin görülmesi güç kıpırdanışlarıyla, sürdürdü işlevini...

Eşrefoğlu Rumi, elindeki keskin kalemi sürttü mermerin üstünde. Ustasından övgü almanın devinimiyle, başını eğdi göğsüne. Gözlerini kapadı biran. Sonra, yeniden mermer üstündeki oymalara takılarak, söylemeye başladı...

— Firak kâr etti canıma, aşıklar gelsin yanıma, - Aşk zencirin dost boynuma, takageldi, takagider, - Arada olmasın naşı, onulmaz bağırımın başı, - Gözlerimin kanlı yaşı, akageldi, akagider...

Mermer Ahisi, yüzünde yapıtının ışıltısıyla dalgınlıştı biran... Sonra, Eşrefoğlunun deyişine uygun yinelledi sözcükleri... Börkünü uçuştururcasına kıvançla keçledi kalemini...

Bölükten bölüğe yayıldı nefes...

İmece ortalarında ses verdi...

Ovanın derinlerinde, dağların tepelerinde ağaç kesmekte olanlarla, dalların en ucuna ağdı... Ordan yapraklarda dolandı. Ve öğle yelinin ince durgunluğu, sözcükleri kaptığınleyin, Halil Ahi'yedek ulaştırdı...

Çanakçı irkildi nefesin güzelliğiyle...

Beri yanda, her biri bir ortaya başlık eden, ozan kocaları irkildiler...

Said Emre, Şeyhoğlu Satu, Kaygusuz Abdal, Halil Ahi'nin deyişiyle kendilerinden geçmiş gibiydiler. Şimdi ardından daha bir canlı, daha bir oynak ve daha bir içten sözcüklerin saldırısına uğrayınca, ilk ses Satu'dan geldi...

— Hey bire Halil Ahi'den muştular almaktaydık... Bu taze ses, canlı nefes daha bir coşturdu kanımızı. Kocalığımızı unuttuk. Yunus'u anımsadık...

Satu'nun sözleri dağılıp yitmeden, Said Emre'nin kıvancı dönendi...

— Bire nice bir işlevin içinde bulunmaktayız... Kaygusuz yoldaş doğru demiş... Şimdi her emekçi ozan. Herkes yır koşmakta yaptıklarıyla, derken... Bire bu nice bir nefestir... Delikanlılığımızda, biz hiçbirini diyemedik dediklerinin...

Kaygusuz yetişti bir başka ortadan.

— Bire kim ola bu uşak... Kim ola ki, nefesiyle tümümüzü tutuşturmakta, bizi, bizden geçirmektedir. Nice bir yangınlıktır ki, alazı dağ ötelere ulaşır, gönümüzü aydınlatmaktadır...

Kaygusuz'un sorusu büyüdü...

Dalga dalga, Tamer Ahi'nin, çırağı Eşrefoğlu'nun kulaklarında yankılandı. Tamer, atıldı birden...

— De bire Eşrefoğlum... De ki, kimliğini anlayıp, saygılarını bildirsinler sana. İlet adını kocalarımızın ku-

laklarına. Ordan yayılsın emekcilerin belleğine... Sakınma... Yoksa, ben höyküreceğim...

Rumi, bunun üzerine, yanakları al al tamamladı nefesini...

— Aşıklar durur sözüne, gayrı görünmez gözüne, - Eşrefoğlu dost yüzüne, bakageldi, bakagider...

Söz yankılandıktan hemen sonra, ilkin Satu çırpındı işinin başında...

— Bire, bizim Eşrefoğlu uşağımızmış he mi? Nice bir güzelliştir bu... Nice bir sevinçdir, dillerde dolanan. Yaşayasın ozan oğlumuz. Yaşayasın ki, yüzyıllar senin sesinle dilegelip, dilegitsin...

O sözleri bitirmek üzereyken, bir ses bağırdı. Yüzyıllar gerisinden gibi uğuldayıp geçti tümünün gönlünden...

Sözü, kimin ortaya attığını bilemediler.

Gerek de yoktu buna...

Tümü birden katıldılar nefesin güzelliğine. Ve tümü birden aynı sözcüğü söylediler bir ağızdan...

— Bakan benem, gören benem, - Alan benem, veren benem, - Ne Cebrail, ne mikâil, - İsraillik kılan benem... Bir niceye verdin emir, - Devletinle sürdürdün ömür, - Yanan kömür, kızan demir, - Ökse çekiç sa'an benem...

Kaygusuz irkildi...

Şatu irkildi...

Said irkildi, coşkuyla...

Dile gelen Yunus'tu...

Saygıyla dikildiler. Dudaklarında sözcükler, elleri göbeklerinin üstünde, beklediler ustalarının saz elinde çıkıp gelmesini. Gelip, tümünün başını, ağzını okşalayıp öperek, işlevlerini kutlamasını. Besbelli, Yunus aralarında... Bunca işlevin göbeğine atılmış. Kendisinin sürüp gitmesinden keyifli. Halil'in deyişlerinden hemen

sonra Eşrefoğlu'nun coşkusuyla yeniden dünyaya gelmiş... Satu'nun yıllar yıllar önce dediği gibi... «Ete kemiğe bürünmüş,» yeniden... Ve dahi, insanlara, kendi geleneğini sürdürmenin bağışında bulunmak dilercesine, bukez «Eşrefoğlu» olup görünmekte...

Yunus, ağacın kökünde, toprağın derininde, dalın yaprağında, goncanın yeşilinde, menekşenin morunda, ateşin korunda, dağın doruğunda, ustanın elinde, ozanın dilinde yeniden dünyaya gelmekte. Aralarında şimdi. Onlardan biri... Yok biri değil. Onlar olmuş... Tümöyle, ahisi ozanı, okuyanı yazanı, çobanı sürüsü, çiftcisi köylüsüyle ovalaşmış, dağlaşmış, ağaçlaşmış ve doğalaşmış... Kaplamış Bozdağlardan Kazdağlarına... Bulut olmuş balkımakta, yağmur olmuş yağmakta... Irmak olmuş, denizin özlemiyle tutuşmuş. Dere olmuş, ırmağına kavuşmakta. Güneşlenmiş ısıyor, rahmet olmuş bağışlıyor. Yayılıyor, yayılıyor...

Gözyaşı olup ağlıyor, sevinç olup gülüyor, çavlan gibi çağlıyor, sevda gibi bağıyor... Ve Yunus, Yunus, Yunus demektedir her yüreğin atışı. Yarın diye bağırırken her güneşin batışı... Dün yok, bugün yarına karışmış... Yarını yaşıyor insanlar...

Ahiler, yapıtlarının kalıcılığından, ozanlar nefeslerinin canalıcılığından kuşkusuz. Öyle bir işlev sürüpgitmekte ki, anlamını yitirmiş zaman...

Said Emre duramıyor...

Öğle molası verilmiş...

Aşocağı görevlileri, her bölüğe yemeklerini dağıtmakta.

Bir ağacın gölgesine sığınmış bölükler, buhurdan gibi tüten ortak kaplara uzanmak için sabırsızlıkla bağdaş kuruyorlar...

Kuruyorlar ya, onlardan önce davrananlar var...

Bir curanın iniltisi beliriyor ilkin.

Havanın durgunluğunda sallanıyor bir iki... Sonra çoğalıyor cura sesi. Dört bir yandan, tüm ustalar, tüm acemiler, aynı biçimde vuruyorlar sazlarına. Cura sesine, kopuz sesi, saz sesi, az sonra zurna ve dahi davul sesi karışıyor, Cavlak defteri, Torlak tarlaları, Abdal kuburlarının şakşığı ekleniyor...

Gün doğduğundan bu yana yarışircasına çalışanlar gitmiş ovanın yüzünden...

Capcanlı bir şölenin dingin insanları yerleşmekte toprağın üstüne...

— Ezelden ben bu aşkı, bu mülke tutageldim, - Yaridim anda şeksiz, yine ol yare geldim... Bana ol yüzün nuru, göründü er yüzünde, - Gönül gözünü açıp, ol nuru göregeldim... Ol nuru göreliden, kend'-özüm unutmuşam, - Öyle tut, Musa benem, hacete Tûr'a geldim... Bana Tûr'u münâcât durduğum yerde gelir, - Bu dem Bayezid benem, çün gizli sırra geldim... Aşkın esritdi beni, uş enel-Hak dedirür, - Korku gitdi gönlümden, Mansur'am dâra geldim... Mansur kadehin aldım, Mecnun gölüne daldım, - Çün Hakkı âyan buldum, uş şimdi nûra geldim... Et ü deri büründüm, geldim size göründüm, - Adem adın urundum, işte zuhura geldim... Bunun bundan böylesi, Padişah iklimidir, - Dört yanım didar oldu, ben bir hoş yere geldim... Yerdeyken göğe ağdım, gökten yere çok yağdım, - Adem donun donanıp, cevlanım süregeldim. Aşktan derdli olana, dermanım vardır benim, - Aşk sayrısı olanı erkândır sorageldim... Ezelden beri bunda mutluluk mülkün bulup, - Hem anın içindeyem, menzilim göregeldim... Bu surete geleli, adım Said olalı, - Gizlendi Padişahlık, kulam, şüküre geldim...

Satu, curasını kucağından çekti...

Ortak çanakların içinde, tütmekte olan aşın buğusu durdu...

Kaygusuz, sesin geldiği yöne doğru kapaklandı...

Ağaç gölgelerinde oturanlar, sessizlikte söylenenlerin bir süre yankılanmasını dinlediler. Sözler kendi ağızlarından çıkıyormuşcasına daldılar. Yüreklerinde bir hüpürdeme, açlıklarını unutturarak, kelimeleri anlamlandırdı.

Her kişi, başının derinliklerinde, her sözcüğün anlamını tartmaya girişti...

Bin yıllardır sürüpgelen insanlık kavgası, bir nefesin derinliğinden fışkırıvermişti. İşte, Bedreddin'in, Börklüce'nin, Torlak'ın ve tüm öteki dervişlerin, ozanların söyledikleri. Umutsuz çabaların değeri. Ve umutsuzluğa karşın insan olmanın onuru...

Her yenilgi, yeni bir düzenin başlangıcını muştulamakta... İnsanlık geleneği dile gelmiş. Bir ozan değil konuşan. Tümü bağırmakta. Doğa tanıklık ediyor... Şimdi burda, yeni bir kentin temellerini atıyorlar... Mermerci Ahisi, hiç görülmedik bir şadırvan örtüsü oymakta. Taş ustaları, görkemli yapılar için taş kesmek-teler durmaksızın. Tahtacılar, tavan, taban tahtaları parlatıyorlar. Yapıcı ahileri, istenilen ölçülerde temel kazdırmakla dolduruyorlar zamanı...

Herkes, herkes çalışmakta...

Biri ötekiyle yarışmakta üstelik.

Ve istenilen gereçler, alabildiğine yığılmakta güneşin altında. Güneşe ulaşmak, dağlardan aşmak çabasıyla... Sonra, kişi üretiminin nice güzelleştiği belirtilecek. Ve ardından tüm gereçlerin, giderek erimesi, kentin duvarları, tavanlarıyla ortaya çıkması izlenecek...

Karınlarının açlığını unutmuşlar...

Börklüce, pencere camı çıkarmak, renkli cam yapmak için, merdanelerini, potalarını kuran camcı ahisine yardım etmekte sabahtan bu yana...

Karavana görevlileri, ellerinde sahan ve sinilerle, öğleyi haberleyince, durakladılar ilkin... Sonra hep birlikte oturdular sofranın başına...

Börklüce, ahiyle birlikte uzattı elini ortak karavanaya.

Tüm ova, bunu beklemekteymiş gibi, türkülerin yerini, sessizce tüketilen yemeklerin buğusu aldı.

Önlerindeki bitirdikten sonra, yorgunluk bastırdı tümüne.

Öğle sıcaklığı da, midelerdeki basınca eklenince, biraz kestirmek amacıyla uzandılar gölgeliklere...

Kaygusuz, bir sofraya duası gibi ses verdi uzaklardan...

— Allah, Tanrı, Yaratan, gel içegör curadan, - Yar ile yar olagör, ağyar çıksın aradan... Bekle gönül bostanın, susıgırı girmesin, - Key sakın uçurursun, kandili minareden... Fil yükün karıncaya, yükletme çekebilmez, - Lâl-ü gevher kıymetin umma seng-i hâreden... Hacca vardım der isen, kende vardın hacca sen, - Kılavuzsuz kuş uçmaz, bunca dağ-u dereden... Hacca varan kişinin, gönül yapmak işidir, - Gönül Hakkın beytidir, pek sakın emmareden...

Uykulu gözler bir ninninin tadında giderek kapanmakta.

Ovanın canlı sıcaklığında, curanın sesi bulutlanmakta...

Kilci ahileri uzaklardan kulaklarına çalınan sözleri heran biraz daha yitiriyorlar... Cura, sıcakla birlikte uykularını bir iyice derinleştiriyor sanki...

Yorgunluğun ve ninninin etkisiyle, tüm çalışanlar kendilerinden geçtiler, geçecekler. Kaygusuz, ağırdan başlattığı, öğütlerle doldurduğu sözlerini giderek alaya vurduruyor.

Börklüce, camcının, dirseği üstüne yaslanıp, uy-

kuya daldığını görünce, kıpırdandı yerinde... Öğle uykusu bir yar kucağının ılımına almış herkesi... Kaygusuz bunu bildiğinden söz ediyor yardan, ağıyardan...

Sürüyor cura sesi...

Ağızlar açılıp kapanıyor...

Bir direnme anı bu... Uykuya direnip, yorgun bedenlerini yeniden işe salma çabasını dillendirmekte her esneme... Dillendirmekte ya, geçersiz...

Kaygusuz'un amacı belli. Tümüne cura sesiyle ninni sunup, dinlenmelerini sağlamak.

— Sen sözünü bil, senin, Hak sende, sen neredesin, - Hakkı bilmek dersen, geç ak ile kareden... Tıfıllayın dem be dem, dambur dambur söyleme, - Mansurleyin olursun ,bilmezsen müdareden...

Daldı Börklüce...

«Bu ozanlar, yapılanların görkemini gördükçe, Mansur'u dile getirmekteler ...O, dinin en koyu zamanında, baskılara karşı, inanca karşı, bilginin bayrağını kaldıran adam... Tüm bağnazlığın, Tüm coşkuların ve dahi tüm tutkuların demirden perdesini, yırtıverip, ardında oyun düzmek isteyenleri açığa çıkaran... Ama, bunun borcunu başıyla ödediğinden, yüzyıllardır, kendisinden söz ettiren...

Anlamını yitirmiş yaptıkları...

Salt Mansur kalmış. Ettiğinden ötürü, egemenin hışmına uğramış bir suçsuz... Yaptıkları anlatılmak gerekirken, öldürülüşü anlatılıyor. Sonucun, başlangıcına bakmıyor insanlar... Salt sonuçla oyalanıyorlar...

Nice olursa olsun. Büyük bir iş başarmış Mansur... Kellesiyle ödese bile, inandığının doğruluğunu savunmalıdır kişi. Bunu başarabilirse, belki ölür... Ama, ölmek nedir ki... Gerçekte yaşamayı bulabilirse kişi, ölümün sözü mü olur. Güç olan, ölmeden ölmektir...

İşte bizim yapacağımız...

Bu insanlara birkez gerçek mutluluğu gösterebilirsek... Birkez, Şeyhimizin buyrukları, aydınlığı yönünde, ortaklığın gelişmesini isbatlayabilirsek... Sorunu çözdük...

Bir insanın yaşama süreci belirlidir...

Hiç kimse yoktur ki, dünya durdukca, durabilsin...

Ama, öyle kişiler de vardır ki, dünya durdukca yaşayabilir...

Bu, geleceğin ışığını yakmakla mümkündür...

Mansur'u dara gönderen Harun, ölmüştür. Ama Mansur, Yunus'undan, daha tüyleri kararmamış, ama hasbir ozan olduğunu ilk sözlerinde gösteriveren Eş-refoğlu'na varıncaya yaşamaktadır. Bunca alaycı, dünyaya bunca keyifle bakan kubar Abdalı Kaygusuz bile, Mansur dendi mi, dikilip saygıya varmaktadır...

Bir özlem olarak anmaktadır o'nu...

Öyle olanda, yaşayacak Mansur. Yaşadıkca, insanlığın önünde bir aydınlığın yolunu açacak... Bizim gittiğimiz yol da öyledir... Ve Şeyhimiz'in buyurdukları gibi, egemen bunu komaz yanımıza. Nice güçlü olursak olalım... Nice ileride davranırsak davranalım... Madem, aynı silâhlarla savaşmak zorundayız, çok güç kuracağız düzenimizi demektir...

Şimdi bu bölge, tam olarak Osmanlı'nın sayılmıyor. Cüneyd Bey, bir başka yerde sancakbeyi. Hamza Bey, ağabeyine velilik etmekte. Osmanlı, buralarda tam egemen olmanın yolunu arıyor durmaksızın. Öteki beylikler de... Ne var ki, her biri kendi paçasının derdinde olduğundan, iki yıldır rahat çalıştık biz. Şimdi uygulamadayız... Bu uygulama birkez tutarsa...

Tutacak...

İnsanların kavgada, kan kokusuna girdikten sonra bile böylesine canlı çabaladığını görmedik biz... İlkkez, çalışmak gerektiğinden daha çok çalışıyorlar. Üstelik...

gerekmediği, imece kişisel çalışmayı iyice azalttığı halde...

Bunu sürdürenler, sonunda başarmasın, olanaksızdır.

Biz vuruşacağız gerekirse...

Üstümüze geleni yitirmek için.

Amacımız, barıştır. Ama barışı korumak gerektiğinde, savaşların en büyüğü verilebilir. Veririz bire... Vereceğimizden ötürü de, dayan Kaygusuz'um... Senin coşkun, senin alayın ve dahi senin keyfinle varırız savaş alanının ortasına... Yiteriz, yitiririz... Ama, geleceğe de damgamızı vururuz ya...

Biz ki, Yıldırım ordusunda bir Yeniçeri idik...

Biz ki, Niğbolu önünde başarıyı, Ankara ovasında başarısızlığı tatmıştık... Ölümünden kaçkez güçlkle kurtulmuştuk. Zaten yaşadığımız fazladır. Ve dahi o zaman gitse idik, bir egemenin egemenliğini perçinlemek için yitecektik.

Oysa şimdi, toplumun egemenliğini sağlama çarbasından gelecek başımıza birış gelirse. Ve dahi, düşündükce o zamanı, sevincimizden uçmaktayız... Bunca çalışan, bunca üreten kişinin, her tür ürettiğine kesinlikle tümünün sahiplenmesi kavgasını vereceğiz. Ne mutlu bize ve dahi ne kutlu ki, Mansur, salt Tanrı ile uğraşa girmiş. Yüzyıllar sonra, biz buna gerek duymuyoruz...

Bizim uğraşımız, yeryüzündeki küçümencik, ama çok zararlı tanrılardır... Ve dahi yeneceğiz tümünü...

Kentimiz bir bitsin hele. Aydın ovasının tüm yollarını turalım burdan. Kimseyi geçemez duruma getiririm, kötülük için gelende. Gerisi kendiliğinden gelir. Zaten, burayadek varan görür ki, yapılan gerçekten güzel, gerçekten olumlu, gerçekten mutluluk vericidir.

Burda durur ...Durur ve dahi, bizden olur... İşte mutluluk budur. Burda ve varsa ötede...»

Kaygusuz sürdürmekte sözünü...

Yeniden kulak kabarttı Börklüce...

— Dünya ahret demegil, Biliş-ü yâd demegil,
- Uzak savaşa girme, geç kuru sehhaleden...

Dikildi Börklüce...

«Bire Kaygusuz... Şimdi de benimle alaya mı oturmaktaşın?.. Neden demiyecek mişim, biliş ve dahi yâd... Bizden olanlar, bizim inancımızı paylaştıklarının tümü biliştir... Olmayanlar... Doğru Kaygusuz'um... Haklısın ve dahi yerden göğe gerçeği söylersin. Biz azarlamadık mı, başkalarını yaban sayanı... Demedik mi ki, bizden olabilirler her zaman. İnsan, görmeden, bilmeden nice inansın... Görecek yaptıklarımızı. On-dan öte, bizimle paylaşacak inancımızı. Paylaşacak ve belki de bizi aşacak...

Senin dediğin doğru.

Biran bizimle alay etmekteşin gibi geldiğinden, aklımız sıçramış olmalı... Sürdür ozanım... Besbelli ki, yemeğin üstüne bir iyice tutuşturdu kubarını. Besbelli ki, hapazla attın külün, korun üstüne haşhaşı...

O yüzden, hem öğüt vermedesin tümümüzü... Hem kırıp geçirmedesin... Dediğin olsun... Kubarına, dilediğin haşhaş dolsun bakalım...»

Kaygusuz, sırtını vermiş bir incir ağacının eğri gövdesine... Yanıbaşındaki kubarından, ciğerlerinin ötesine nefeslenerek, vurmakta curasının tellerine parmaklarıy-la...

—İnsan nûr-ı kadimdir, hasta değil hekimdir, - Sen dahi insan isen, anla bu eş'areden... Âşık olan bu yolda, can ile baş oynatır, - Sen dahi âşık isen, bakma gel kenareden...

Nefeslendi...

Kubarına uzandı yeniden...

Derin derin çekti içine...

Bir süre bakındı yöresine görmeyen gözlerle. Çalışanlar çoktan uykuya varmışlar... Gözkapakları kapalı Kaygusuz'un... Görmüyor... Ama içinde tüm insanların yangınına duymakta. Dağılmış saçları, çıplak gövdesinin kararmış derisi titremekte insanı düşündürdüğünde...

Parmakları bir alışkanlığın titreşimini sürdürüyor curanın üstünde.

Kelimeler birbiri ardına sıralanıyor ağzında... Ve ardı ardına dökülüyorlar...

— Sen insanı sorarsan, Haktan ayrı değildir, - Sıfât-ı Zat-ı mutlak, hırkası çâr pareden... Aklına akıl deme, sözüne delil deme, - Çünkü kurtaramazsan nefsinini emmareden ...

Uyuyanları uyarmaksızın, dolana dolana yanına gelmişti Börklüce... Madem aşıksın, gel yanımıza, uzaktan bakma çağrısına uyarak...

Soku!du yanına...

Kaygusuz habersiz...

Çömeldi annacına...

Bir süre süzdü... Dalgın, parmakları kendiliğinden dolanıyor. Ve ağzı kendiliğinden gidiyor kubarın marpuçuna. Öyle ayarlanmış ki, başını hafif çevirdiğinde, dudaklarının arasına alıveriyor kabağın sapını. Uzunca bir marpuç gibi oyulmuş ağızlıktan, dumanı içine çekiyor... Sonra, yeniden sürdürüyor sözlerini...

Elleri hiç durmamakta.

Sağ elinin parmakları, teller üstünde oynasırken, sol eli, cura'nın perdelerinde dolanıyor. Havaya uygun çaldıkları. Ağır, dinlendirici...

Çalışına uygun söyledikleri...

Alaylı bir öğüdün sözcükleri...

Dayanamadı Börklüce...

— Hem bunca çaba harca, yorul sabahtan öğlene. Hem, çalışanların uyumasını sağlamak amacıyla cura ile ve dahi sözle ninnilerin en güzelini söyle... Olası mı karındaşımız?

O zaman irkildi Kaygusuz.

Gözlerini açtı hafiften.

Börklüceyi görünce, toparlandı azbiraz. Yeniden canlanır gibi, vurdu curanın tellerine

— Kaygusuz'un hüneri, helva vü büryan yemek, - Andan özge hüneri umma bu biçareden...

Gülmeye başladı Börklüce. Tam yerine oturtmuştu yanıtını. Sanki hiç iş yapmamakta, sabahtan akşam, yiyip içip, yatmaktadır... Omuzuna uzattı sağlam pençesini. Okşadı, güneşin altında durmaktan, zenciyi andırmaya başlamış derisini.

— Sen nice ucuzlarsan ucuzla kendini ve dahi bizi. Gelecek kuşaklar, hiç de dediğin gibi, hazır yiyici olmadığını görüp, bilip, duyup, anlayacaklardır...

— Sen öyle mi sanmaktasın Şeyhim?

— Sanmamaktayız Abdal, bilmekteyiz...

— Gelecek kuşaklar, öyle işler edecekler ki, bizim ettiklerimiz, unutulup yitecektir.

— İşte senin yanılgın. Yarına hiç güven duymamaktasın bana kalırsa.

— Kim yarına güven duymamakta? Ben mi? Yanılıyorsun Şeyhim. Yapılacak öyle çok işimiz var ki, güvene zaman ayıramamaktayız. Daha gidip ahilere soracağız, hazırlıklar bitti m'ola?

Börklüce, sözü iş üstüne getirmesinden daha bir hoşnud oldu...

— Biz dolanır, bakarız... Sen uzan azbiraz...

— Uzanmak... Bitsin yeni yapılarımız. Kent konağının en gölgeli sayvanına bir vuracağız kafayı, de-

ğil Börklüce Şeyh, Bedreddin Şeyh gelse, kaldırabile-
miyecek uykumuzu alana...

— Şeyhimiz kimseyi rahatsız etmez ki zaten...

— Etmez bilmekteyiz, ama etmek dilese bile de-
mekteyiz biz...

— Hadi, şimdi de uzan azbiraz... Nasılsa, senin
nefes ninni yerine geçip, tüm emekçi karındaşlarımızı
uyuttu çoktan.

Güldü Kaygusuz...

— Görmektesin değil mi Şeyhim... Biz bunları
uyarıp, yarına hazırlamak dileriz... Mümkün olduğun-
ca gözlerini açmak çabasıyla, nefesler düzer, yırlar ko-
şarız... Ademler, lokmayı yuttuklarınleyin, uykunun
derinini kucaklamaktadırlar ki, şaşmaktasın sen bile...

— Yok... Uyumaktadırlar bizim bildiğimiz. Ama,
daha bir dingin, daha bir sağlam uyanmak için.

— İşte bir sanı daha ki, hiç yanılmamanızı dile-
mekten öte elimizden gelen yoktur.

— Bizim yanılığımız, tümümüzün yanılığısıdır bire
Abdal...

— Eh, biz de demekteyiz ki, tümümüz yanılmak-
tayız. Neden dersen, kubar çekmeyen adem, adem sa-
yılmaz da ondan...

— Bire biz, engellemeye çabalarız. Yoksa, sen ka-
rındaşlarımızın tümünü haşhaşa alıştırıp, tek ürüne in-
dirirsin ovanın ekimini...

— İyi ya, birkez daldı mı kubarın keyfine kişi,
adem olur çıkar ki, sonunadek güvenebilirsin ona...
Yoksa, ayık gezenin iş yapacağından kuşkuluyuz biz...

— İyi zamanlarımız gelsin, o dediğin de olur Kay-
gusuz... En güzel bağları biz yetiştiririz. En hafif şara-
bı biz yapar ve dahi çekeriz keyfine dalıncaya... Diler-
sen, sen haşhaşına sarılırsın. Senin gibi düşünenler
de... Hele bir kuralım şu kenti. Hele bir sonuçları olum-

lu olarak toplayıp, değerlendirelim... Ve dahi en önemlisi, hele düzenimizi bir kabullendirelim toplumun tümüne...

— Kabullenmiyecekler miymiş? Şaşarım akıllarına... Biz yeryüzünde Cenneti kurmaktayız ki Şeyhim... Benim kubar sarhoşu olaraktan varıp geldiklerim hiç kalsın yanında...

— Madem öyle demektesin, sen de bizim ölçümüzde güvenmektesin geleceğe. Öyleyse, uzan azbiraz. Biz dolanıp bir bakalım, işler nice gitmektedir...

Kaygusuz daha çok direnmedi...

Uzattı kocaman gövdesini toprağın üstüne.

Sonbirkez çekti kubarından... Curası kucağında, bir iyice kapadı gözlerini...

*
**

Durdu Nine, torununun kızı Gülçiçek'i de yanına alıp, bir tezgâh açmak amacıyla, kurulmakta olan kentin küçük alanlarından birini seçmişti ...

Erleri, ahileriyle birlikte gelmiş kadınların, işbölümünden artanlarını yöresine toplamış, marangoz ahilerine, dilediğince, tezgâhlar yaptırmıştı...

Evler, bir örnek olduğundan, bir örnek kilimler, halılar dokumak gerektiğini kabûl ettirmişti kent kurultayına... Tarlalar ayrılmayacak, tezgâhlar ortalar biçiminde bölüşülecekti kent çarşısında.

Gülçiçek, en büyük yardımcısıydı Durdu ninesi nin...

Kadınların örnek çıkarmakta güçlüklerle karşılaşması anında, yanlarında bitiyor. Kendi tezgâhında illettirdi örneği, onların kilimlerinde, halılarında gösteriyordu seyirterek. Börklüce, hergün bir çalışma bölüğüyle birlikte bulunmaktaydı.

Çevreden ge'len haberciler ve delegelerle, ancak geceleri konuşabiliyor.

Günler, geceleri de aydınlatarak, sürüp gidiyordu. Tezgâhların yanına vardı Börklüce.

Durdu ninenin yanında çöreklenip, oturdu.

— Bize ne iş vereceksiniz?

— İş mi? Yaptıklarımıza bakmak yetmez mi Şeyhim?

— Olmaz... Bir iş bulmanız gerek.

— Madem direnmektesiniz. Bugün, Gülçiçek kızıyla, yeşil vereceğiz yünlere. Bize yardımcı olursanız, seviniriz.

— Asıl sevinen biz oluruz Durdu anamız...

— Öyleyse oyalanmayalım...

— Nice dilerseniz...

Birlikte dereboyuna uzandılar.

Gülçiçek, durmaksızın kaynayan kocaman kazanların altını ölçermekteydi. Ninesiyle, Börklücenin geldiğini görende, dikildi.

Yaklaştılar.

Yanaklarında, alazın allığı, dudaklarında kirazların ballığı şakımakta kızın. Börklüce birkaç adım attı. Durakladı. Gülçiçek, gözlerinin derinlerine baktı Börklüce'nin. Sonra, eliyle yüreğini tutup sıktı.

Durdu nine, olandan habersiz, açıklamada bulunuyor Börklüce'ye.

— Boyaları, kendi ellerimle yaptım Şeyhim... Ot köklerinden, taş damarlarından çıkardım. Dövdüm, kardım, kuruttum... Bunca kazan için, üç tutam yeşil yeterlidir. Bizim yüne verdiğimiz renk, yüzyıllar boyu solmaz. Dahası bile var ...Aradan zaman geçtikçe, parlaltısı artar.

— Ellerine sağlık Durdu ana...

Börklüce, kendi sesinden irkildi. Konuşan bir başkası sanıp, bakındı yöresine. Gülçiçek, tüm çekiciliğiyle öyle durmakta. Eli, yüreğinin üstünde, gözleri büyümüş

bir iyice. Börklüce, gözlerinden, damarlarına bir alazın akımını sezinledi.

Biran, bırakıp gitmeyi düşündü. Dönmek için zorladı kendisini. Başaramadı. Daha bir yaklaştı kıza doğru. Kız, gülüverdi... Ak dişleri, pembe dudaklarının arasından, gün gibi parıldayıp, gözlerini aldı Börklüce'nin...

Yıllardır unuttuğu bir balkıma kabardı yüreğinin ortasından. Kanı, alabildiğine hızlandı. Olası değil bu... Olabilemez...

«Biz ki, yaşamımızı insanların mutluluğuna verdik. Nice dilber gördük, nice huri ile yan yana olduk. Böyle bir isteğin çekiciliğine kaptırmadık hiçbir zaman kendimizi. Şimdi ne olmakta bize... Toparlan Börklüce... Zamanı değil...»

Kendi öğütlerini bile dinletememekte kendisine. Daha bir yaklaşıyor kıza... Uzaklaşmak istedikce, ellerinin kınasına takılıyor gözleri. Yanaklarının ablaklığına. Alnının genişliğinde oynayan tuğrasının küçümencik altınlarına saplanıp kalıyor.

Ayakları, kazıklarla yere çakılmış gibi. Kaldırıp dönemiyor. Adımlayıp varamıyor. Durdu Nine, aldırıışsız, kazanlara yanaştı.

Gülçiçek, kıpırtısız seyretmekte durmaksızın.

Börklüce, dikilip kalmış olduğu yerde.

Sonunda döndü yaşlı kadın.

— İşte suyumuz kaynamış Şeyhim...

Sustu birden. Cümlesinin sonunu unutmuşcasına dikilip kaldı o da...

Bir Börklüce'ye baktı. Bir torunu Gülçiçek'e...

Bir gülücük esridi yüzünde. Bir kıvanç dolandı morarmış damarlarında. Gözleri ak ak, yeniden süzdü ikisini de. Gülücüğü genişledi. Gördüklerinden umutlu ve sezdiklerinden mutlu bir devinimle, kıpırdandı.

— Boyamız yüzyıllar ötesine parıldar gider demiş-

tik. Şimdi bir başka boyaya görmekteyiz ki, insan olanın kanını renklendirir ...Takılıp kalmak sizin için ne demek biliriz Şeyhim... Gülçiçek kızımız, şimdiye dengini bulamadı diye üzülmekeydik. Meğer, bizim Ay diye baktığımız, balkımak için güneşi beklemekteymiş he mi?

İkisi birden irkildiler bukez...

Yaşlı kadının sezdiklerinden ürktüler mi, sevindiler mi bilmeksizin, yaklaştılar birlikte. Börklüce, başını yere eğdi...

— Yıllardır, bir dilberin dudağında aramamıştık mutluluğu Durdu Anamız... Ne var ki...

Durdu nine tamamladı sözün gerisini.

— Ne var ki, kişi mutluluğunu bazen toplumun kavgasında, bazen kendinin sevdasında bulur... Nice sevinsek azdır ki, biz ikisine birden sahiplenmekteyiz... Ve dahi bilmekteyiz ki, sevdâ, mutluluğunu her bir yana iletmektedir...

Börklüce, sesini çıkarmadı.

Gülçiçek, yaklaştı. Ninesinin elini öptü saygıyla...

Dudakları daha bir büzüldü bu davranışta bulunurken. Yanaklarında, sevdanın alazı daha bir belirdi. Ve Börklüce, kendinden geçmişcesine, kaykıldı gerisin geri...

— Nice bir iş etmekteyiz anam?

— Biz demedik mi birlikte yola çıkarken, bizim düzenimizde, kadın - erkek ayırımı yoktur. İsteğimiz, sevenin, sevenle birlikte olmasıdır. Görmekteyiz Şeyhim... Sizi bunca irkilten, bizim torun kızımız olmaktadır. Ve öyle gönenmekteyiz ki bundan, kilimlerimizde dokumak, halılarımızda motiflemek geçer içimizden... Nice anlatmıştık size yüz yıl önce başımızdan geçenleri. Nice dillendirmiştik o günlerin anılarını. Şimdi, sizde yansıyan biziz işte. Ve dahi dileriz ki, ikinizin de

yüreğinde belirenler, tüm toplumun damarlarında dolansın...

Suyun kaynama durumuna baktı Durdu Nine...

Azönce olupbitenleri unutmuşcasına, höpürtülere dikti gözlerini. Sonra başını kaldırmadan, elinde tuttuğu torbayı açtı... Parmaklarının ölçüsüyle, bir tutam boya attı kazana... Fokurtular biran yükseldi sanki... Sonra, bulandı kazanın içi... Hemen ocağın yanındaki, düzgün çomağı alıp, biriki karıştırdı...

Yeşil yeşil köpürdü kazandaki su... Yeşil yeşil höpürdemeye başladı yeniden.

Durdu nine, öteki kazanın başına vardı.

Sonra, ötekini boyadı aynı biçimde...

Yine bakışlarını kazanlardan ayırmaksızın buyurdu.

— Yünlerimizi taşıyın bakalım...

Börklüce atıldı, ağacın dibinde temiz bir bezin üstüne serilmiş, uçuşmakta olan yün yığının üstüne. Gülçiçek'le birlikte eğildiler. Yünleri kucaklarken, kolları birbirine değdi. Parmakları, avuçlarını, kollarını çizip geçti. İkisi birden durakladılar biran. Sonra, yüzlerinde gülücüklerin en aydınlığı ile, koştular Durdu Ninenin yanına...

İlk boyayı attığı kazanın başına ulaştılar birlikte. Durdu Ninenin işaretiyle, kucaklarını boşalttılar. Kollarının boşluklarında, birbirlerini sararmışcasına sıkttılar bedenlerinde. Yeniden seyirttiler yığına doğru...

Yünlerin tümü, kazanlara atılınca, oturdu Durdu nine...

Fokurtularını denetleyerek, gözlerini kazanların yuvarlağına daldırdı.

Gülçiçek, ağacın altına, yünün toprağa değmesini engellemek için serilmiş örtünün üstüne oturdu. Börklüce, yanına çömeldi, biraz aralık bırakarak.

İlkin kız konuştu, tatlı tatlı...

— Kaçkez gördüm sizi şimdiye Şeyhim... Her görüşümde, yüreğimin serçe kuşu örneği pırpırlandığını sezinlerdim. Ama, bukez, bambaşka bir duygunun fışkırdığını görmekteyim. Sandım ki, hep pırpırlanan yüreğim, duruverdi.

— Benim de öyle oldu Gülçiçek kız. Sanırdım ki, yüreğim, toplumdan ötesi için çarpmaz. Sanırdım ki, belleğimi, binler, onbinler doldurmuştur. Orda bireyler yer bulamaz. Ama, ninenle birlikte buraya gelip, seni görende, çarpıldım birden...

— Ninem nice anladı durumu.

— Anlaşılmayacak gibi değildi ki...

— Ya, asıl bundan utandım...

— Utanma Gülçiçek kız... Bizim töremizde, insan mutluluğunun en yücesidir sevda... Anlattığına göre, ninenin töresinde de öyle...

— Öyle ya, bir söz gelmesin size Şeyhim...

— Nice bir söz?

— Yağılarınız, vardır.

— Biz, her işi yolu yöntemince yaparız Gülçiçek kız. Daha akşam olanda durumu bildireceğiz kurultaya. Ve dahi diyeceğiz ki, biz gönlümüzü bir kınalının kına-dına taktırdık. Gayri, ondan ayrılışımız yoktur. Bilesiniz... Bu kentimizin, ilk derneği olsun, diledik. Eğer razı gelerseniz, varıp Durdu anadan, Gülçiçek kızı isteye-lim...

— Hemen mi Şeyhim?

— Biz, kendimizi tanıyan insanlar değil miyiz Gülçiçek kız?..

— Öyleyiz...

— Ya, toplumumuzu bilmemekte miyiz?

— Bilmekteyiz.

— Öyleyse güvenmekteyiz ki, tümü bizimle mutlanacak. Tümü bizimle kıvanacaktır.

— Oh Şeyhim... Buncasını ummadım ben. Yüreğim pırpırlanır, sonra da duracak gibi olurken, hiç aklımdan geçmezdi sonucun bunca çabuk geleceği...

— Anlarınız dilber... Sen de, öteki kızlar gibi, çevrende döneniysin, maniler ve dahi türkülerle, gönlün çelinsin dilerdin. Ne var ki, biz bunu becerememekteyiz he mi?

Gülçiçek, kınalı parmaklarını uzattı. Börklüce'nin ağzına kapadı yumuk elini...

— Biz, güneşimize kavuştuk Şeyhim... Mâni, türkü, kavuşmayı murad edenlerin olsun. Bizim manimiz, sizin bakışlarınız, türkümüz ağzınızdan çıkan buyruktur.

— Öyleyse, bağışlıyorsun bizi...

— Bağışlamak... Daha bir sevdalanıyorum her geçen anda. Daha bir tutkunlaşıyorum.

— Tutkularımız bizi, gerekli olandan ayırmamalı dilber. Varalım Durdu ninenin yanına. İşlevine yardım edelim...

Daha, sözünü bitirmemişti Börklüce. Durdu nine-nin zıplayıp kalktığını, kazanın altındaki ateşi söndürmek için uğraştığını gördüler. Yetiştirdi Mustafa... He-men söndürdü kazanın altını... Durdu, öteki kazana geçti bukez...

Börklüce, söndürmek için sıvanınca, tuttu omuzundan.

— Dur hele Şeyhim. Zamanı değildir daha...

— Zamanı değil mi?

— Bizim bir göz kararımız vardır... Höpürtüsünü bununla ölçeriz. Zamanı gelmeden söndürürsek ateşi, istediğimizce parıltılı olmaz boya...

Baktı kazana...

— Anlınız Durdu anamız... Siz, herşeyi öylesine aydınlık ve dahi zamanında görmektesiniz. Göz kararınız öylesine olumlu işlemekte ki...

— Ha, anlınız. Övgüdür dedikleriniz. Ama, bizim mutluluğumuz, insanların mutluluğu değil mi bire Börklüce Şeyhimiz. Buna hizmet etmekte değil miyiz tümümüz... - Sonra birden dikildi... - Tamam zamanıdır. Söndürelim ateşi...

Börklüce, denileni yaptı.

Gülçiçek, ağaç dibinden aldığı çatallı bir değneği getirdi ninesinin yanına. Bekledi, buyruğunu, kısırtısız.

Durdu, üçüncü kazanın da altını söndürdükten sonra, yeniden başa döndü.

— Soğuklama kazanı hazır değil mi kızım?

— Hazır nine...

— Başla öyleyse...

Gülçiçek, hemen çatallı değnekle, kaynar kazandaki yünleri alıp, soğuk suyla doldurulmuş kazanın içine atmaya başladı.

Börklüce, çevresine bakındı aceleyle. Bir çatallı değnek aradı. Bulamayanda, yapıştı Gülçiçeğin eline. Durdu nine, işini bitirmişlerin keyfiyle döndü...

— Beri bak Gülçiçek kız...

— Buyur ninem...

— Bundan öte ne yapmak gerektiğini bilmektesin değil mi?

— Sayende bilmekteyim.

— Eh, Börklüce Şeyhimizle siz sürdürün işlevi. Ben varıp bakayım, avratlar nice mutluluk dokumaktadırlar tezgâhlarında.

— Nice dilerse ninem...

Gülçiçek sözünü bitirmeden, ağacın kıyısından ağıp, aştı dere çukurunu. Ağır ağır, kent ortasındaki tezgâhlara doğru yöneldi...

Börklüce, kazandaki yükün tümünü aktardı soğuk kazanına...

— Bana sorarsan Gülçiçek kız, bu yaptığımız iş, demircinin çeliğe su vermesi gibi birşeydir he mi?

— Ninem de öyle buyurur her zaman. Boyamızı içirdik, çelikleyelim, der...

— Demek daha bir tutuyor o zaman boya...

— Zaman içinde parlamasını bu çelikleme sağlarmış dediğine göre.

— Ninenin tüm hünerini almışsın sen he mi?

— Öğretti sağolsun. Birgün yanına çekip, bak kızım, dedi... Biz geçip gitmekteyiz yeryüzünden. Sizin, bizim kadar sevinçleriniz olacağını, kendi başınıza halılar, kilimler dokuyabileceğinizi sanmamaktayım, zamanın öğretisine göre. Ama, dilerim ki, ninemden bana geçmiş olan bilgi, benimle sönüp gitmesin. Neden dersin, her bilgi sahibi, bilgisinin yürümesini ister. Benimki de böyle bir istek işte. O yüzden, gel öğreteyim sana. Hangi otun kökünden, hangi renk boya, nice çıkarılır. Hangi taşın damarından, nice bir parıldatılır yün...

— Demek tüm bilgisini aktardı sana.

— Aktarıyor. Şimdilerde umudu daha bir arttı. Artık, diyor, insanlar bizim hünerimizden yararlanabilir. O yüzden, sen öğrendiğinle yetinme. İlerlet... Bakarsın daha parlıtlı boyalar bulur. Daha kalıcı motifler şekillendirirsin.

— Ne etmekteyin, tutuyor musun ninenin dediğini?

— Daha olanak bulamadım Şeyhim. Ama, dokuma işleri biter bitmez, ben sürdürmeyi dilerim...

— Anlaşıldı, bir orta da senin için yaptıracağız çalışma, araştırma hanayına...

— Yaptırın ya... Kızlarımızın yetişmesinde, ben

de elimden geldiğince, ninemin bana belletip benim geliştirebileceğimce, öğretirim...

Ellerini avuçlarının içine aldı Börklüce...

Uzun uzun sıktı...

Gülçiçek'in yüzünde, gözlerinde, bin bahar yeşillenip, çiçeklendi... Mutlulukla güldü...

7

Börklüce, Torlak ve öteki yardımcıları, yeni, örnek bir kentin kurulması amacıyla, Ortaklar'a postu serince, toplantılar burada yapılmaya başlandı... Aydın, Tire, Birgi, Ödemiş, Ayasuluğ, Söke, Milâs, Yatığan, Molla, Nazilli, Germencik kent ve köylerinden gelen kurultay delegeleri, büyük kurultayı toplamışlardı.

Her biri kendi bölgesindeki işleri sayıyor, yapılması gerekli konularda açıklamalarda bulunuyordu. Ortak evlerin durmaksızın geliştiği, sulama ve harmanlama işlerinin iyice kolaylandığı haberleri, kurultay üye'lerini coşturuyor.

Ortaklar, kent kurucularının birkaç katına çıkmış. Delegeler, her bölümü dolaşıyor. Kendileri de, döndüklerinde anlatmak, aynını uygulamak amacıyla, her gördüklerini belleklerinin en derinlerine geçiriyorlar. Köylerine döner dönmez uygulayacaklar burda gördüklerini. Ortak evin görkemi, birbirinin aynı olan evler. Evlerin içine su verildikten başka, her sokak başına dikileceği belirtilen çeşmeler. Duvarların arasındaki boşluktan, kış gelende buhar verilip ısıtılmasını sağlayacak ince borular. Hep gözlerinin önünde gelişen yepyeni bir kentin uygarlığını sergiliyor.

Ovanın bu yüzünde, tüm köyler buna benzeyecek.

Uygarlığın en yücelmiş şekli, Ortaklar'da beliriyor.

Burda, tüm bölgeye, belki birgün dünyanın her yerine yayılacak.

Salt, ortaklığı başarmış olan köylerden değil, öteki köylerden de delegeler gelmiş. Dinleyici olarak toplantılara katılıyorlar. Gözlemci olarak, yapılanları seyreyliyor, duyuyor, belliyorlar...

Böylesi bir gelişme, düşlerinde bile belirmemiş hiçbir zaman.

Gözlemci delegelerin arasında, sakalları iyice kırpık, başına bağladığı fuçusu yama yama biri dolanmaktaydı. Kilci Ahisinin yanına sokuıldı.

— Ustam, ben kimsesiz garibin biriyim. Burda kalmak, size hizmet etmek, toplu mutluluğu paylaşmak dilerim. Gördüm, inceledim ve dahi sevdim. İzniniz olursa, sizin yanınıza girmek isterim...

Kilci Ahisi, uzun uzun süzdü istek sahibini. Başını salladı.

— Hele bekle. Bir soralım...

Sonra döndü. Said Emre'ye iletti istediğini. Said Emre, gözlerini kırıştırdı. Yüzü yabancı gelmiyordu. Ama, öylesine çok köy dolaşmış, öylesine insanla karşılaşmıştı ki... Sonunda başını salladı.

— Önemli olmayan işlerde çalıştır dersen.

— Başüstüne...

Döndü garibin yanına.

— Birlik çalışacağız isteğin üzerine. Ortaya yazmak için adını bağışlar mısın?

— Garipce derler...

— Gel bakalım Garipce karındaş. Demek kilciliğe özenmektesin.

— İzin verdiniz ya ustam. Yüzünüzü kara çıkarmamaya özenirim.

— Bizim düzenimizde tek iş yoktur. İşler bölünmüş, her karındaş bu bölümler içinde yer değiştirerek

çalışır. Böylelikle, hem her zanaatı öğrenmiş olur. Hem de sıkılmaz bir işin tekdüzeliğinden.

— Sıkılmak mı olurmuş ustam. Ama, madem siz düzeninizi böyle kurmuşsunuz. Kimbilir ne iyidir...

Böylelikle görev almış oldu.

Yepyeni bir düzenin çarkına kaptırıyordu kendini. Kil bölümünde, kiremitcilikten, tuğlacılığa, boruculuk-tan, testi ve çanakçılık gibi ince işlere değin tüm bölümleri dolaşmaya başladı. Her gün, bir iki bölüm de-ğiştiriyor. Gün doğduktan çok sonra işe girişip akşam olmadan bırakıyordu.

Güneşin batışını, bambaşka karşılıyor Ortaklar...

Sazlar, birbiri ardına tıngırdamaya başlıyor. Nefes-ler birbirini izleyerek, ötekiyle yarışıyor. Ve güneş, ar-kada deniz yöresindeki basık tepeler üstünden ağıp ge-çerken, alan ateşleri yakılıp, halaya kalkılıyor.

Yüzler, binler birbirine dolanıp, mutluluklarını do-kuyorlar toprağın üstüne. Böylesi bir ortam, Garipce için yeni.

Bölüm değiştirmelerde, ustasıyla karşılaşıyor.

— Nice gidersin Garipce karındaş...

— Sayenizde ustam, kilciliği bellemekteyim.

— Bundan öte nice gitmektesin?

— Gördüklerim bambaşka ustam... Kendimi Cen-net'te sanmaktayım. Ve dahi gerçek olamaz demek-teyim. Çok zaman etimi, budumu çimdiklemekteyim. Her-kes, durmaksızın çalışıyor. Sabah kalkıyoruz. Temizli-ğimizi yaptıktan hemen sonra, sofranın başına çörek-leniyoruz. Karnımız, Bey sofralarındakinden daha bir iyisini yutuyor gün ışığıyla birlik. Öğleye değin bir bö-lümde çalışıyoruz. Sonra, yeniden en güzel yemeklerle doyunma. Öğle dinlenmesi... Ardından başka bir bö-lüm... Ve dahi, akşamın alacası çöreklenirken, oyunlar, türküler içinde günlerin nice geçtiğini bilememekteyiz.

— Bunların tümü nice olmakta hiç düşünmedin mi?

— Hep bunu düşünmekteyim ustam... Ama, çözememekteyim. Kendi kendime demekteyim ki, Börklüce Şeyh, parmağını taşa vurup pınar, ağaca vurup meyve, toprağa vurup ürün almakta olmalı...

— Değil. Hiçbiri değil Garipcem... Tam tersine, Börklüce Şeyh, bizden artık çalışmakta. Biz, dinlenir, halay çekerken, o kandilinin ışığında, sabahı etmekte yeni bir bulgunun hesaplarını yaparaktan.

— Öyleyse nice olmakta ki, biz yoksul takımı, Bey sofrasından daha zengininde kurulabilelim?

— İşte işin asıl önemli yanı budur. Ve dahi Şeyhimizin açıkladığına göre, bizim ürettiğimiz salt kendimize dönende, dilediğimizden, düşlerimizden daha büyük bir zenginliğin içinde bulunmaktayız.

— Nice?

— Bir düşün Garipce... Biz eskiden diyelim ki, bir üretmekteydik.

— Evet...

— Bu birden, Bey hakkı vermekteydik, Mütesellim haracı ödemekteydik. Asker baçı, tüccar kârı ve dahi mahkeme harcı, hoca ceri ödemekteydik he mi?

— Haklısınız.

— Bir ona bölünmekte, ikisi bize kalmamaktaydı öyle mi?

— Öyle...

— Şimdi bunların tümü yok... Bir üretiyorsak, tümü bize kalıyor. Üstelik, elbirliğiyle ürettiğimizden, bir iki oldu. Daha da fazlası çıkıyor ortaya. Anladın mı, daha yeni kurulan bir kent bile nice uygarlığa varabiliyor.

— Anladım ustam. Anladım ve dahi kederlendim.

— Kederlendin mi, neden?

— Şundan ki, ben burda, bunca işlevin içinde bu-

Unayım da, salt küçük işlerde dolanayım, doğru değil... Dilerdim ki, öteki karındaşlarımız nice işe koşulmaktaysa, bana da öylesi verile. Örneğin, ben güzel yazı yazarım. Hiç olmadı, yaptığınız çanakların sıraltına bu ortamı işleyebilseydim. Belki kalıcı bir iş yapmış olurdum...

— Dileğin bu olsun Garipce... Seni çamur karmaktan alıp, sırcıların ortasına vermek boynumun borcu olsun...

★
★ ★

Toprak çanaklar, yazılarla süslenmeye başladı...

Garipce, iyice kurutulmuş toprak çanakların kıyılarına, insan kardeşliğinin, mutluluğun coşkularını yazıyor. Sırcı kalfalarına uzatıyor, harfleri kuruduktan sonra. Onların üstüne bir sır çekilip, pişmeye fırınlara gönderiliyorlar.

Çanakların pişmesi, ustaca ayarlandığından, her biri çinileşiyor. İnce, kırılıverecekmiş gibi görünüyorlar. Ama, taşlaşıyorlar. İnceliklerinde, hafifliklerinde bambaşka bir güç var...

Garipce, giderek yazıcılıkta karar kılıyor. Ustasının durmaksızın değiştirme isteğine karşı çıkıyor. Böylelikle, çanaklar çoğalıyor. Yığılıyor...

Kendi kendine düşünüyor Garipce... «Kâmil Sofuluğu bıraktık. Bunların arasına katılabilmek için ilkin Garipçe olduk. Sonra kil yazıcısı. Durmaksızın işliyorlar. Birkaç kente yeter bu yaptıklarımız. Ama, durmaksızın yapıyor.

Anlaşılan, başka kentlere, başka yerlere de gönderilecek.

Ortaklar salt örnek kent değil. Geleceğin işlerini görececek bir yer olarak da saptanmış. Köylüler, Ahiler ve dahi yardımcıları, yılın belirli aylarında sıkışırlar.

Sonra rahattılar. Burda sürekli çalışma var. Hiç durmaksızın... Yine de, yetmiyor çabalar...

Çok sürmez ...

Birkaç yıl daha böyle gitti mi bu, her yanda egemenliğini kurar. Neden dersin Kâmil Sofu, Cenneti burda kurmaktalar. Tek ayrılığı, orda insanlar çalışmayacak, herşey hazır gelecek. Burda kişi her kazandığını kendisi yaratıyor. Bu daha bir kötü...

Kendi yaratıcılığını görmesi, inançlarından, dinden soyunması demektir. Ve dahi, bunların, yeryüzüne Cenneti indirmekteki amaçları, Tanrı'yı yoketmektir. Sanırlar ki, güçleri buna yeter. Aldanırlar...»

Eli, fırçasını itekleyip duruyor.

Çanaklara yazılar dizeleniyor bir bir... Sırın altından kabartma gibi beliriyor toprak piştikçe... Renk renk, biçim biçim...

Düşünüyor Kâmil Sofu...

Ustası gelip dikilmişti başına. Yazdıklarına bakıyordu inceleyen gözlerle.

— Bana sorarsan Garipce, giderek başkalaşılıyor yazdıkların. Bir ikirciklenmen, bir üzücün varmış gibi, o ilk günlerin kıvancını yitirdi harflerin. Acaba bir kursur mu işledik...

İrkiydi Kâmil Sofu... Kilcinin, çizgilerden durumu saptayacak ölçüde usta olduğunu bilmiyordu. Hemen toparlandı. Bunlar başka insanlar. Boş bulunmaya, düşünceye dalmaya gelmiyor. Sanki insanın içinden geçenleri anlayıveriyorlar.

Üstelik, bu Ahi...

Bir de ötekilerle karşılaşa...

Titredi... Gözlerini yarı kapadı hemen.

— Var biraz üzücüm ustam...

— Burdan üzücü kovduk biz Garipce... Salt mutluluk ve kıvanç egemendir göğümüzde...

— Benim üzüncüm, öteki karındaşlarımız gibi işe koşulmamaktan gelmektedir.

— Ne gibi?..

— Onlar benden daha ağır işlerde çalışıyorlar gibi gelmekte de bana...

— Düzeliir Garipce... Herşeyin bir zamanı vardır unutma...

Sevinmiş göründü.

Kilci, başka ortaları kołaçan etmek için, uzaklaştı...

O gider gitmez, «iyi atlattım,» diye düşündü. «Belki etmedim. Başka yere yordum. Belki böylelikle çabuklaştırdım, istediğimi...»

Sevinçle sarıldı işine. Bunun onuruna, yeni bir yazı biçimi bulmalı, renk renk işleyip, sevincini, kıvancını dokumalıydı bir iyice: Görsünler... Görsünler ki, inansınlar...

Gözlerini kapamış, verdiği şekilleri geliştiriyor aklında.

Ahi, dönüp dikilmiş başına... Süzüyor o'nu. Sonra, fırçasının dalgın, ama, keyifle sürtünmelerine bakıyor...

— Yeni bir tür mü Garipce?

— Siz öyle diyorsanız...

— Öyledir... Ve dahi tam muştumuzu getirirken görmekteyiz bunu.

— Muştı? Biz hizmetimizi kusursuz yapmak diler, muştı beklemezdik.

— Kolbaşımıza duyurduk hizmetinizin tamamlığını.

Sarıldı Ahi'nin ellerine. İkisini birden öptü...

— Siz, bizi, olduğumuzdan daha da yüceltmek için çaba harcamaktasınız. Oysa biz, garipliğimizden de, yaptığımızdan da kıvanç duymayı öğrenirdik öğütlerinizle.

— İstedik ki yararınız daha bir artsın.

— Bunca onuru nice ödeyeceğiz?

— Biz, Garipcemize güveniriz. Ödeyeceğine de inancımız tamdır.

— Sağolasınız...

Ahi, aynı sevecen bakışlarla, gözlerinin derinlerini yokladıktan sonra, bırakıp gitti. Gözlerini kapadı Kâmil Sofu... Bunun ardından birşey çıkar artık. Said Emre, kendini gözetim altına alıp, kararını verir. Ondan ötesi, kendisine kalmış. Denemeyi, atlattı mı, güvenleri bir iyice artar. Artanda...

Akşam olmadan yeniden göründü Ahi... Omuzuna vurdu Kâmil Sofu'nun.

— Dileklerimiz yerine gelmekte Garipcemiz. Sen işi bırak...

— Neden ola?

— Bu gece nöbete kalkacaksın. O yüzden dinlenmen gerekli.

— Hiç gerek yoktu buna ustam... İlk nöbetim. Çalışmayı bırakmasam da olurdu.

— Yok karındaşım. Bizde bilirsin ki, kimseye taşıyabileceğinden fazla yük yüklenmez. İnanır mısın, ben de güç alıştım buna.

— Neye?

— Bir kişiye, bir zamanın belirli bölümünde iş vermeye.

— Neden?

— Bilirsin Ahi töresini. Bizde, ahi, işinin ince çizgilerini görmeye başladıktan, göremez oluncaya kadar gün. Meğer ki, yağmur, kış ola... Oysa, yeni düzenimizde öyle değil... Kum saati döndü mü, iş bitiyor. Hem de yeni bir iş başlıyor. Ama, sabahtan akşama çalışmaları özler oldum...

— Ben alışkınım ustam. Hiç koymaz. Daha azbi-

raz önce iş değiştirdim. İzin verin, bugünlük, çalışayım. Sonra gerektiğinde dinlenirim.

— Olmaz Garipcem... Hadi bakalım. Bırak ve dahi dinlenmeye git...

İsteksizce bıraktı.

Gözlerinde, kimsenin anlayamadığı bir parıltıyla, gölgeye doğru yürüdü...

Durdu nine, bir koca tezgâh kurdurdu Marangoz Ahisine... Merdaneleri uzun kavaklardan hiç eksiz düzeitilmecesine... Bir yüksek merdivenin tepesinde kuş gibi şakıyarak, döneniyordu. Koca kazanlarda, yüne vurduğu boya, ışı ışı... Kadınlar, elbirliği edip, kirmanlara sarılmışlar. Durmaksızın eğiriyorlar...

Ek yerlerini pürçekli bıraktırıyor. Sonra, kirmandan eğrilmiş çıkan yünleri, ustaca bükümlele, düğümsüz birbirine ekliyordu Durdu nine...

Kadınlar, onun parmaklarının düğümsüz ek hünerine dalmışlar.

Arada bir takılıyorlar.

— Durdu nine, ay ışığını ipinin üstünde mi yürüteceksin?

— Hele bir bitsin işlevim kızlarım, gelinlerim. Hele bir istediğim gibi atayım mekik altını. Siz de göreceksiniz.

— Anlaşılan göreceksiniz ve dahi şaşacağız.

— Gayrı bilmem orasını, şaşar mısınız? Bu hünerden biz de edinelim diye, akıllı uslu bakar mısınız, kendinizin bileceği bir iştir?

— Bakarız bakmasına. Ama, sen ki, bir yiğitin sevdasına, eşi bulunmaz bir ürün çıkarmışsın.

— Sizde ve dahi bizde, şimdi sevda türküsü olmuş bire kınalıları. Neden dersiniz, yiğitlerden aşmış yür-

reğimizin taşkını. Tüm insanlara, geleceğe ulaşmış. Böyle olanda...

— Kimbilir nice bir iş çıkacaktır.

— Bizim için olanaksız ve dahi seyri bile mutluluk getirecek bir iş...

— Değil kızlarım. Sizin bile yapacağınız ve dahi hiç yüksünmeden yaratacağınız bir işlevdir bu.

— Nedir yapmak istediğin?

— Biz ki bunca adem. Bir araya gelmişiz. Birbirimizden ayrılıksız, kenetlenmiş, kaynaşmışız. Dileğim odur ki, kendi elimin hünerince, bir eksiz halı dokuyayım...

— Anladık ninemiz... Bir ucu arşa uzansın, feleklerden haber iletsin. Bir ucu yere dolansın meleklerden sevgi bezesin he mi?

— Düşündük ki, bize başka türü yakışmaz dilberlerim. Bakalım nice beceririz.

— Sen istedikten öte...

Kirmanlar daha bir hızla savruldu. Yünler renk renk daha bir sevecenlikle uzayıp, düzene girdi. Onca el, yünü aynı kalınlıkta iğirmekte. Durdu ninenin başkanlığında, biri ötekinden ayrı düşünmemekte...

Oysa, bilinen gerçektir. Yün el değiştirdi mi, kalınlık, incelik bakımından birbirine benzemez olur. Her kınalı parmağın tutup, sıyırmasında bir başkalık olduğundan ötürü. Ama, bukez değişik durum. Sanki parmakların arasına aynı ölçünün gücü dolanmış. Uzayıp giden yün iplikleri, birbirinden değişik değil...

Ak yünden, mekik altını çekmeye başladı Durdu nine...

Merdivenin bir yüzüne kendisi çıktı yere çakılmış tezgâha dayayarak. Öteki yüzüne Gülçiçek tırmandı... Sayısız ipleri dolamaya başladılar...

Marangoz Ahisi, tezgâhın kurulmasını bitirdikten sonra, keyifle gerilip bakmıştı.

— Böylesini yapmadım şimdiye Durdu nine... Senin tanımlaman, isteğin üzerine, bir dev tezgâh kurdum. Umarım senden öte kimse kullanılabilemez. Ve dahi burda, alanın ortasında, kadınlarımızın hünerini belirten bir anıt olarak kalır bu...

— Tasa olmasın yiğitim. Hele biz gönlümüzdeki ni bir meydana getirelim. Senin adın da, ölümsüzler kervanına yazılır.

— Bilmektesin ki, bizim böyle bir isteğimiz hiç olmamıştır.

— Neden? Bizim burda yaptığımız ne?

— Seni bilmem ninem... Ama, benim isteğim, benden sonrakinin daha bir rahat, daha bir mutlu olmasından öte değil.

— Böyle olanda, bir zanaat gelişmiş değil midir. Ve dahi geliştiren pir, hiç unutulmamış değil midir?

— Öyledir.

— Öyleyse, bundan öte kim ki tezgâh kurar dokuma için, hep senin adın geçer. Zamanın birinde, bir ustamız şöyle bir iş yapmış... Bize öyle geldi, denilmez mi?

— Denilir...

— İşte ölümsüzlük dediğimiz budur bizim. Yoksa, bencileyin yaşamak herkese kismet değildir. Ve dahi, nice yaşarsa yaşasın kişi, gideceği bellidir.

— Haklısın ninem. Var işinin tadını çıkar. Ben sana derim ki, bu yaptığım, şimdiye yaptıklarımın tümünden güzeldir, iyidir ve dahi sağlamdır.

— Ben de derim ki, buna güvenim tamdır...

Kirmanlar, dönmekte devam ediyor. Gülçiçek'le, Durdu ninesi, durmaksızın altlık atıyorlar. Gün geceye karıyor. Gece, sabahla kavuşup, güneş karanlığı yeni-

yor. Durdu nineyle, Gülçiçek, işlevlerini sürdürüyorlar...

Kadınlar, kendi aralarında söyleşi kurmuşlar...

— Bir kişi bunu nice dokur?

— Ben de bilmem... Ama, Durdu ninenin ve dahi torunu Gülçiçek kızın işlevi belli mi olur?

— Bana kalırsa, tümümüze iş var burdan.

— Keşke öyle olsa.

— Bir sevdalı hüneri kazanır, böyle bir tutkudan payımızı alırız.

— Bakalım, hele bir yünümüz bitsin, işlevimiz başlasın...

Yeniden çöküyor akşam...

Karınlarını doyurduktan sonra, nine torun, çekiliyorlar evlerine.

Durdu, gözlerinin derinlikleri menevişlenerek, bakıyor Gülçiçek'e...

— Üzgün görünürsün kınalım?

— Hiç üzgünlüğüm yoktur nine...

— Ben seni bilirim serçe kuşum... Bir banamlıktan bilirim ki, ninenin yaşlı gözlerinden hiçbir derdini gizleyebilememektesin.

— Ben de bilirim. Bildiğim dert değil içimdeki. Bugün, göremedim de...

— Bunca insana başlık etmek kolay mı bellersin?

— Bellemem nişem. Nice güç olduğunu da düşünürüm durmaksızın. Ama...

— Ama, sevdalı yüreği, pırpır etmeye görsün he mi güzelim.

— İşte bir türlü söz anlatamamaktayım. Demek-
teyim ki kendim, kendime, Gülçiçek. Güzel günler nice sürüp gelmektedir. Yeni düzen nice kurulmaktadır kendi ellerimizle. Dileklerin de yerine gelecek, yüreciğinin pırpırlanması boşa gidecektir.

— Gidecektir ya, anlatmak ne mümkün öyle mi? Birkez dolanabilir. Gözünü gözlerine dikip, bire kınalım, yüreğindeki, yüreğimdekidir, diyebilir...

— Diyemez mi?

— Bence kişiler, sizin gibi olanda gerekmez. O tüm insanlığın güvenci, sen kendini o'na adamışsın. Yoksa yanılmakta mıyım?

— Yok hayır, hiç yanılmamaktasın.

— Öyleyse, o senin içinde olmalı biriciğim. Hep seninle, yüreğinin her atışında, kan diye damarlarına pompalanan olmalı.

— Öyle nine...

— Öyle de, neden ararsın yörende. Bir koca kent, nice kurulmakta görmemekte misin? Tüm eşitliğe susamış insanlara, yepyeni bir düzenin muştusu hazırlanmakta bilmemekte misin? Adı, Ortaklar oldu, neden? Örnek olacağından. Böyle kentler fışkıracak Anadolu'nun, Urumelinin ve dahi Adaların her bir yanında. Bu kentler birbirine kavuşacak giderek. Biz, başkaları adına, başkalarının mutluluğu için uğraşacağız gün boyu. Başkaları bizim adımıza çabalıyacak. Bir düşünebiliyor musun bunu? Yeryüzünde, salt çalışanın egemenliğinden öte bir yasakçı olmayacak. Her tür insan ilişkisi, salt sevgi ve dahi saygı üstüne kurulacak. Bunlar nice olacak? Hep senin kalbinden kan yerine damarlarına akan kişinin çabalamasıyla. İnsanlık içi böyle bir ödevi yükümlenmiş kişi her zaman bağışıktır benim ciğer parçam...

— Bilmekteyim ninem. Bilmekteyim de...

— Yok haksızsın üzölmekte... Sen ki, benim yeryüzünde tek varlığımıñ yıllardan beri. Sen iste, canım yoluna kurbandır hemen. Bilirsin bunu. Bir düşün ki, seni haksız bulmaktayım ben bile... Sözet yüreğine. İnceden bir türküyle, manileş bir iyice. Anlat ki, iste-

diğimiz düzen kurulacak. Ve dahi, herkes sevdiğine mutlaka sarılacak. Tasası olmasın.

— Madem sen buyurmaktasın.

— Buyurmak kalktı ya Gülçiçekim... Buyurmak çoktan kalktı. Dilemek var şimdiden öte...

— Dediğin olsun ak pürçekli ninem benim. Dilediğin olsun...

— Olur... Yeter ki, sen söz dinletmesini bil yüreğine. Ve dahi bir taşkınlık, bir kuşkudan uzak kalasın.

Günün yorgunluğu uyku oldu gözlerinde.

Serilmiş yataklarına uzandılar...

★
★

Mermerci Ahisi, Eşrefoğlu'nun gözlerine baktı.

— Ozanım, işlevimizden kıvançlı görünmektesin hemi?

— Beri bak ustam. Bunca diyar gezdim. Bunca usta gördüm. Hiçbiri, mermeri seninkileyin canlandırmamıştı. Adalara vardım... Eski Yunan ustalarının yapıtlarını seyreyledim, ağzımın suyu şorlayarak. Ama, şimdi görmekteyim ki, dönem geliştikçe, sanatın her türü de gelişmektedir.

— Senin dalından alırsak işi, Yunus aşılacaktır mı demektesin?

— Elbette... Nasıl ki, sen mermere can vermiş, tüm sevgisini, tüm bilincini soğuk taşı oyup, güzelleştirerek, ince yapıtlar meydana getirmeye harcamış ustaları aşmaktasın.

— Aşabildik mi dersin?

— Hiç kaygın ve dahi kuşkun olmasın ustam. Bir koca, mermer kayasıydı önümüzdeki. İşe başladığımızda umutsuzdum ben.

— Ben de...

— Sonra, senin çelik kalemlerin, çelik tokmağın, tıngırdamaya başladı mermer kayasının üstünde. San-

dım ki, yarım, dağ başına çıkıp, türkûleriyle, beni çağrılmakta. Nefesleriyle, yüreğimin başına çöreklenip, mutluluğumu coşturmakta... Her gün, her geçen gün biraz daha belirdi şadırvanımız. Önce dışı, sonra içi binlere yetecek su alacak ölçüde oyulup, güzelleştirildi. Bu yüzden sana demekteyim ki ustam, bu sanat, senin güzel ellerinde, bugün doruğuna erişmiştir. Yunan ustalarından, Hitit sanatçılarına. Firigya heykelticilerinden, Roma mermercilerine varıncaya, kimse, su oluştundan gayrı eki olmayan bir koca şadırvanı böylesi işleyememiştir. Burdan su içen de, içenden adını duyan; da, seni anacaktır, mermer durdukça. Ve dahi bilirsin ki ustam, mermer, en ömürlü taşlardan biridir.

— Ben, işe başladığımda, salt sanatımın katkısını vermekten öte bir dilekte bulunmamıştım. Ama, Börklüce Şeyhimiz olsun, Eşrefoğlu Rumi'miz olsun, öyle bir desteğin dürtüsünü yerleştirdiler ki aklıma. Kendimden geçmekteyim... Kendimden geçip, çok zaman, mermer üstüne nice kalem koyduğumu, nice tokmak vurduğumu bilmemekteydim.

— Ben bir sanatçıyı gözledim ustam. Onun bilincinde gelişen dünyanın, parmaklarının ucundan yapıtolarak dökülmesini seyreyledim. Ve dahi gördüm ki, meydana gelenin eşi bulunmamakta. Börklüce Şeyhimiz de, gezmiş, görmüş ve dahi öğrenmiş olmanın içtenliğiyle, gerçek güzele, güzelliğini söyledi.

— Ozanım, bilmektesin ki, senin coşturucu nefeslerin, kışkırtıcı itkilerin ve dahi inceliği öğreten dürtüşlerin olmasa, biz bu yapıtı böylesine görkemli dikermezdik.

— Biz hiç olmasak da yapardınız bunu ustam. Yalnız, size dürtüyü veren, toplumun bekleyen soluğu, isteyen atılımıdır. Bir pay vermek diliyorsan bize, payımız buncacıktır.

— Buncacık... İşte, bizi daha çok çalıştıran, yeni düzenimize alıştıran ve mutluluğumuza kavuşturan, sizin bu içtenliğiniz, kendinizi hiçe indirebilme gücünüz değil mi?

— Kim demiş hiçe indirme gücümüz vardır diye. Biz de kendi açımızdan, durmaksızın çabalamaktayız. Curanın teline vurduğumuzleyin, yepyeni nefesler söyleme çabamız nerden gelmekte... Hep yarına kalma kaygısı değil midir bunca işlev?

— Haklısınız Eşrefoğlu'm... Çok haklı ve de güçlüsünüz. Sizden aldığımızı mermer üstüne kaydetmekten bizi de mutlu kılmaktasınız.

— Asıl sizinle birlikte, mermere can vermenin niceliğini öğrenmiş olmaktan biz mutluyuz.

Sonra, ellerini başlarının altına koyup uzandılar. Bu gece nöbet yoktu onlara... Ve gerçekten, bitmek üzereydi şadırvan...

Bir koca mermer kayası, incelik kıvranan kollarla birbirine sarmaşmış bir toplumun yansıması olup çıkmıştı... Her kıvrımında, insan mutluluğunun varlığı seziliyor, her kolunda, topluma yararlı olmanın tadı görülüyordu.

Eşrefoğlu, ilk günleri düşündü.

Yamrı yumru kaya, önce perdahlanmış, bir kocaman kubbe haline getirilmişti. Sonra, o kubbenin tatlı yuvarlaklığını bozmadan, işlenmiş, işlenmiş, işlenmişti... Şimdiyse, bir gerçek sanat yapıtının göğüs kabartıcılığıyla, balkıyor gün ışığında.

Usta, gözlerini tavandan çevirdi.

Rumi'ye baktı...

— Yarın bitiririz gibime gelmekte.

— Ben de öyle umuyorum...

— Birkez bitsin, çevresini yapacağız.

— Çevresini mi?

— Aklıma ne geldi biliyor musun?

— Mutlaka yapıtınızı daha da güzelleştirecek birşey gelmiştir.

— Evet... Bir koca mermere alan yapacağız sizinle. Üstüne beyitlerinizi, nefeslerinizi yazacağız... Her çıkıntıya, bugünü anlatacak bir nefes dizeleyeceğiz. Ama, ayrı renkte mermerler bulacağız. Al, pembe, ak, kara... Damarlı, damarsız. Öyle dizeleyeceğiz ki bunları, insanlar, daha başından, şadırvanın yanına, Cennetin ırmaklarına, ölümsüz yaşamı içmeye gider gibi gitsinler...

— Bizim nefeslerimiz, mermere kazınacak değere erişmemiştir.

— Bizce aşmıştır bile... Dilerseniz, Yunus ustadan alırsınız. Sonra, Satu emmimizden geçip, Said Emremize, size varıncaya, tüm seçme nefeslerinizi dizeleriz. Kişinin susuzluğu daha bir artsın istiyoruz. Ve dahi, başına geldiğinde, kana kana içsin...

— Suyumuz kente inmek üzereymiş. Tez tutun elinizi demekteydi Börklüce Şeyh... Daha, mermerden çeşmeler yapacağız...

— Salt çeşmeler mi? Neler neler yapacağız. Hele bir kurulsun kentimiz. Bir yerleşelim iyice... Hergün yeni birşey bulacağız, hergün yeni bir mutluluk anıtı diyeceğiz...

..

.. Kâmil Sofu, yol kıvrımında nefes nefese koşmakta...

Zaman zaman ardına önüne bakarak, çevreyi kollamakta...

Gün ışığı, tepesinden ayaklarına ter olup akıyor sanki... Giderek, hızı azalmakta. Kuruyan dudaklarını yalayarak, yine de alabildiğine seyirtiyor. Bir canlı, otları çıtırdatsa. Bir atlı, yolda nalının yankısını duyursa,

hemen siniyor. Söğüt ağaçlarının, kümbetleri altına. Bir kayanın kovuğuna gizleniyor.

Sessizlik doğaya, yeniden egemen oluncaya, kırırtısız bekliyor. Sonra yeniden, koşmaya başlıyor.

Yol bitecek gibi değil...

Ayasuluğ'u çoktan aştı.

Bir İzmir'e kavuşsa... Hamza Beyin konağına bir atsa kendini. Rahatlayacak.

Ama, bitmiyor ki bu yol. Yürüdükce uzuyor sanki... Gecenin ilk karanlığından beri yürüyor. Yeniden gece olacak nerdeyse... Mümkün değil ulaşmak.

Arada bir yöresine bakınıyor.

İyi ki, birkaçkez gelip gitmişliği, yanında, bey atlılarıyla dolaşmışlığı var buralarını. Yoksa, yolu şaşırarak. Korkunun, gizlenmenin etkisiyle, bulamayacak İzmir'i. Bulup, ödevini yerine getiremeyecek.

Oki, tüm yörenin saygı duyduğu, önünde eğildiği Kâmil Sofu... Birden, basit bir emekçi durumuna indirgeniverdi. Belki daha mutluydu çalışıp, ekmeğini öyle yerken... Olur mu? Kendi içinde büyüyen kaygıları, kuşkuvarı geliştiriyor durmaksızın.

«Kilci Ahisinin görevlendirdiği basit bir işçi... Benim için olur mu bu? Bunca bilim yaptım. Elbet, insanlar önümde eğilecek. Elbette ben hiç çalışmadan yaşayacağım... Ama, öylesine kurnazca hazırlamışlar ki, dinsizlik düzenini .Anlatılamaz...

Baştakiler, ayaktakilerden daha bir çok çalışıyor. Üstelik, onlardan da, bizden de daha iyi bildikleri halde. Bunca insan, bir arı oğlu gibi. Sanki, koca ova, bir ağacın dalıdır. Ve dahi onlar, o dalda kovanlaşan oğuldurlar... Her biri, bir iş görmekte. Petekler gibi binalar dizelemekte hep bir örnek... Ovanın yüzünde, tek sınır çizgisi yok. Ekimin ayrılığından belli oluyor tarlalar.

Biran önce varmak gerekli.

Biran önce bu düzenin ortadan kaldırılmasına çaba harcamak gerekli. Çünkü, olası değil bu. Yeryüzünde, ayrılıkların kalkması doğru değil. Zenginler olmalı ki, yoksula sadaka vere. Biz olmalıyız ki, Cennet'i, Cehennem'i anlatıp, insanları uyaralım.

Burda gerek yok bize de, zenginlere de... Neden dersin Kâmil Sofu, zaten insanlar Cennet'i yeryüzünde kurmanın çabasını harcamaktalar. Tanrı necik oluyor desen, annaçlarına dikilip, biz kimiz, deyiverirler...

Din iman gitmiş...

Yerine bambaşka bir inancın düzeni gelmiş...

Sanırsın ki, Börklüce Mustafa yarı tanrı... İznik sürgünü ise, Tanrı'nın kendisi... Papazı hahamı birleşmişler. Köylüsü kentlisi elele vermişler. Ahisi, dervişi yan yana omuz omuza...

Beyler tezden davranmalı.

Davranmadılar mı, bitmiştir beylikleri... Ne İzmir-oğulları kalır, ne Osmanoğulları.»

Yol uzuyor.

Bir yerlerden denizi görmesi gerekli. Küçükmen-deresi geride bırakalı, saatler oluyor. O zamandan beri, durmaksızın Batı'ya gitmekte. Denizi bir yerlerden görüp, Kuzeye yönelecek. Öyle oldu mu, kıyı boyunca bile gitse, Agamemnon üstünden, İzmir'e girer.

★
★

Kilci Ahisi, kalfalarını dolaşmaktaydı...

Sırcıların yanına geldiğinde irkildi.

Garipcenin postası burda olduğu halde, o yoktu.

Duran kalfayı çağırdı yanına...

— Orta tamam değil...

— Değil usta...

— Nedir?

— Sabahtan beri aratıyorum. Çıraklar dört dön-

mekteler her bir yanı. Garipce kulun ortalıkta yok...

— Akşam gören olmadı mı?

— Buyruğunuz üzerine nöbete çıkmış idi. Nöbet yoldaşını buldurdum.

— Eh, ne dedi?

— Birlikte nöbete başladık, dedi. 'Azbiraz sonra, bir çitirdi duydum, bakayım diye seğırtmiş. Ürkmüştür diye aldırmamış yoldaşı. Dolanıp dönmüş. Sonra, yenisinden başlamışlar dolanmaya. Ben su arklarının ardına dek bir uğradım, diyor.

— Neden Garipce'yi almamış yanına...

— Yormak istememiş. Acemidir, ilk nöbettir. Gözü yılmasın için, tek başına gitmiş.

— Yolağzında değiller miydi?

— Yolağzındaydılar...

— Ordan su arklarına gidip gelmek, yarıyı bulur.

— Bulmuş zaten. Döndüğünde, Garipce'nin yerinde başka bir nöbetçi varmış. Bir başkası da kendisini beklemekteymiş. Sanmış ki, o'nu değiştirdiler. Kendini beklemekteler. Vurmuş yatmış...

— Bir iyice araştırdınız mı Yolağzını...

— Kimseler yok ustam...

Ahi, daha çok oyalanmadı. Kalfa, ortasını tamamlamaktan sorumlu bulunduğundan kimbilir nice araştırmıştır. Şimdi onların üstünde durmanın gereği yok. Hemen durumu iletmeli Said Emre'ye... O da gerekli yere ulaştırır.

Seyirtti...

Said Emre, gözlerinin içine baktı.

— Sana diyeceklerim vardır...

— Ben de seni beklemekteydim. Şeyhimiz, bizi çağırılmakta.

— Acep bir iş mi ola?

— Senin diyeceğin, nöbetçi Garipce'nin durumu değil mi?

— Evet...

— Sabahleyin ben de sezinledim ortaların durumunu. Kalfayla birlikte arattırdım. Bulunmayınca, Börklüce Şeyhe haber verdim.

— Bir sonuç var mı Emrem?.. Başına bir iş gelmiş olmasın?

— Sonuç... Ben başka düşünmekteyim.

— Ne gibi?..

— Sanıyorum gönlüyle bıraktı bizi.

— Hiç bırakacak gibi değildi. Öyle bağlı, öyle içten çalışıyordu ki...

— Belli olmaz insan dediğin. En içten görünürken, kendince başka amaçlara hizmet ediyor olabilir.

— Dilinizin altında bir şey var gibi gelmekte bana.

— Hiç birşey yoktur bizce... Varıp, gidelim mi?

— Gidelim. Oyalanmayalım...

Birlikte yola düştüler.

Emekçi guruplarını dolaşarak, Börklüce'yi aramaya başladılar. Her birinin yanına vardıklarında, bir başka yer gösteriliyordu. Sonunda, Durdu Ninenin tezgâhı başında buldular...

Börklüce, hayranlıkla bakıyordu tezgâhın görkemi-ne...

— Durdu ninemiz, azbiraz daha niyetlense, tezgâhının bir ucunu Ay'a tutturacak imiş.

— Bu hızla gidersek, bir gün o da olur Şeyhim...

— İnanç ve geleceğe güven herşeyi yapar. Bilmirim...

— Biz salt görende anlıyoruz. Siz, biliyorsunuz her güzel oluşumu...

— Şeyhimiz buyurmuştur ki, bilimin ucu görünmez...

— Şeyhimiz bile göremeyende, biz nice görelim?..

— İşlevinizce ninem İşlevinizce...

— İşlevimiz bilim mi olurmuş bizim? Ninemizden

gördüğümüzden öte bişey yapmamaktayız...

— Gelişmeyi sezinlemiyor musun? Hangi nineniz böylesi görkemli halıya ilmik atmıştır?

Duraksadı Durdu... Bakındı ve yanıt bulmanın kıvancıyla dikildi.

— Biz yüreğimizden ne geçmekteyse bezemek dileriz.

— Ve dahi yüreğiniz gelişmeye uyanda, bilimi oluşturmaktadır...

— İşte bilmediğimiz buydu...

Börklüce, Durdu'yu yeniden alkışlamaya hazırlanıyordu. Said Emre'nin, Ahi Kenan'la yanibaşında dikildiklerini görüp, yutkundu. Gözleri Gülçiçek'in gözlerinde baharlanmaktaydı. Toparlandı...

— Oturalım, - diyerek, yandaki gölgeliğe yürüdü. Ve tümünden önce oturup, konuşmaya başladı. - Emremiz haberledikten hemen sonra izciler çıkarıp, kolaçan ettirdik. Gördük ki, çırağınızın izleri İzmir yönüne ağıp gitmiştir.

— İzmir yönüne!.. - Korktuğu başına gelmiş gibi zıpladı Ahi. - Ne işi varmış?

— Kendisi bizden iyisini bilir. Bizim bildiğimizse, bunca olumlu gelişmenin onun üstünde etki yapmadığıdır...

— İnsanın bunca kötü olabileceğine inanmam... İnanamam...

— Biz de inanmayız... Bir kandırılmışlığa getirildiği sanısını sürdürmek isteriz. Ama, gerideki ödevlerimizi de yapmak gerek... Siz ustasınız. Bundan öte dikkatli olup, gözcüleri artırın. Eğer, düşündüğümüz

gibi, bir hıyanete ortaklık ettiyse, başımıza iş açacaktır.

— Hiç ummazdım böyle olacağını Şeyhim... Az-biraz daha bağlanmasını istedim... Bağışlayın...

— Bağışlanacak bir durum yok. Bize inanmayan, bizimle bile olmayabilir. Hiç zora koşmadık insanları... Ama, bizim tutumumuzun annacına zorla çıkmak isteyebilirler. O zaman da, işin içine hıyanet girer... Ve hıyanetin zararlı olmasını engellemek de bize düşer.

— Anladım.

— Anlayacağınızı biliyorduk...

— Hemen haber salacağım kilci ortasına...

— Çok tetik olmalarını buyurun.

— Tasanız olmasın... Onlardan önce ben tetik olacağım.

— İşlerin aksamasına da olanak tanımamak gerek.

— İşlerimiz aksamaz efendim.

— Karar sizindir...

Kenan usta, boyun büküklüğünden sıyrılıvermişti. Börklüce hemen doğrulup omuzunu okşadı.

— Baka Kenan ustamız, üzölmek yok bizim defterimizde. Hıyanet, hayını çürütür. Biz bundan büyüklerini gördük. Belki göreceğiz de. O nedenle, biz işlevimizi tüm görkemiyle sürdürmek zorunluğundayız. Kendimize olan güvenimiz, insanlara olan inancımız, hiç yanıltmadı bizi... Yanıltmaz da... Üzüntüyü, kaygıyı içimizden atıp, öyle sıvanmalıyız işe...

Daha bir dikildi Ahi... Gözlerini kırptırdı;

— Rahatlatıyorsunuz beni...

— Rahat tümümüzün hakkıdır ustam. Amacımız daha da rahat etmektir.

— Biz, sorumluluğumuzu yine de unutmuş değiliz.

— Herkes sorumluluğunu bilmekte. Arada hayın-

lar çıksa bile, bu sorumluluk bizi yanına ulaştıracaktır.

Kilci Ahi'si, üzerindeki yükün büyük ağırlığından kurtulmuş gibi biraz doğruldu. Yine rahat değildi. Rahat olması için, ölü-diri Garipce'den bir haber alması gerekiyordu. Böylesine iz bırakmadan yitiklik olmamıştı hiç. Üstelik, Börklüce, hemen kestirmişti işin nereye varacağı.

Said Emre, nerden tanıdığını düşünüyordu durmaksızın. Birden ayıldı... Gözlerini kısıp baktı Ahi'ye... Sonra, bakışlarını, Börklüce'ye çevirdi.

— Ben Garipce'nin simasını bir yerlerden çıkarmaya uğraşıyorum Şeyhim.

— Bir yerlerden? Nerden?

— Şimdi anımsıyorum. Aynı yüz, siz, Aydın'da, kitlelerle konuştuğunuz zaman, köylüleri kıskırtmış, kentlileri ayartmıştı.

— Tamam. Ahiler, bir Kâmil Sofu'dan sözetmişlerdi.

— Ama, bunun sakalları köylünün kırılmamış sakallarına benziyordu.

— Bazen kırılmışı da öyledir.

— Üstünde durmuyor gibisiniz.

— Duracağız. Ama, bakalım, bir sonuç versin yaptıkları. Bir belli olup, aydınlansın durum.

— Ne olabilir?

— İzler, İzmir yönünde gidiyor. Olsa olsa, Hamza Beyi üstümüze kıskırtacaktır.

— Öyleyse, nöbetçileri artıralım.

— Biz o işleri yerine getirdik. Herkes işlevinin başına geçsin.

— Nice buyurursanız...

Emre, Kilci'yi de yanına alarak, ocakların başına döndü...

Arada bir ikirciklenerek İzmir yönüne baktılar.

Börklüce'nin bir düşündüğü olmalı...

★ ★

Torlak Kemal'le Abdal Veli'yi çağırdı Börklüce...
İkisi de seyirtip geldiler...

Kıyıya çekti onları... Çevresini kolaçan etti.
Öteki ortakların kuşkuya düşüp, kaygılanmasını
engellemek istercesine, dingin, hafif bir sesle anlattı
olanları. Torlak, akşamdan bu yana Ayasuluğ üstündeki
kımıldının nedenini öğrenince, başını dikti.

— **Bizden istediğiniz nedir Şeyhim?**

— Hemen bir takım düzün. Kesin güven duyduk-
larnızı toparlayıp varın yol ötesine. İzmir'den bu yana
silâhlı kim gelirse, yitirin.

— Buyruğunuz başımız üstüne.

— Gelenler çok kalabalıksa, bize haber salın. Bur-
dan yeni takımlar gönderelim.

— Tasanız olmasın...

— İşin başında siz bulunanda, hiç tasa etmedik
karındaşımız.

— Biz hemen yola düşeriz.

— Savaşçıların olduğunca, atların da iyisini seçin.
Gayrı, pusu düzmek size kalmıştır.

— Umarız ki, kısa zamanda iyi haberlerimizi alası-
nız.

— Alacağımızı biliriz...

Torlak'la, Abdal hiç oyalanmadan seyirttiler.

Öğle yemeği hazırlanırken, takımlarını düzdüler.
Atlar eyerlendi, silâhlar kuşanıldı. O zaman, topluluğa
durumu anlatmak istedi Börklüce...

Yemeğin üstüne, herkes dinlenmeye çekilecekken,
söze girdi.

— Karındaşlarım, şimdiye kendi bildiğimizce üre-
tip, pay ederek yaşamanın koşullarını yerine getirdik.
Gördük ki, inancımız, insan mutluluğunu sağlamaya

yeterlidir. Yaşamının ve dahi insan olmanın onurunu birlikte paylaştık. Ama, aramızda bunu istemeyenler de çıkabilirdi. Çıktı da... Sizlerin tutsak, bizlerin yoksun kalmamız, bazılarının yaşamını, bugünkünden daha yüce kılabilirdi. Böyle ters düşüncelerin içine saplananlar her zaman vardır. Topluma hıyaneti, kendilerine meslek edinmişlerdir. Ve her tür gelişimin annacına, ondan yanaymış gibi çıkıp, engellemek için çaba harcarlar. Diyeceksiniz ki, bizim mutluluğumuz örnektir. Tektir... Dünya, bize benzemeye çabalamaktadır. Ol-sun... Bu yüzden, yoldaşlarımız, İzmir yolu üstüne pırsuya giderler. Bunu açıklamaktan kastım, tasa etmemeniz içindir. Haydi şimdi, dinlenin...

Torlak'la Abdal, yanlarında savaşçıları yola düş-tüler.

Çalışanlar, yeni bir kentin görkemini bilinçlerinde duyanlar, azıcık burkulmuş olarak dinlenmeye gittiler.

Durdu Nine, Börklüce'yi bırakmadı.

— Bizi yoksun kılmayasın Şeyhim. Azbiraz bu-yur, gölgeliğimizde dinlen...

— Dinlenmek zamanı değildir ninemiz.

— Bilmekteyiz. Ama, azbiraz çabadan uzak kal-makta yarar vardır.

Gülçiçek'in gözleri, bir yakarının balkımasını ulaştırıyor. Börklüce, kıramadı.

Oturdular, gölgede...

— Biz bunca çaba harcayalım. Eşitlik ve dahi özgürlüğün doruğunda gezinelim. Demek istemeyenler çıkabilir he mi?

— Kendini eşit saymalıdır kişi ilkin. Bunu başara-madı, kendinde başkalarından üstünlük gördü mü, toplum her zaman hıyanet edebilir. İnsanları kendi düşüncesinin tutsağı saymak, en büyük yanlıştır. İşte, böyleleri çıkabilir. Başkalarının emeği üstüne taht kur-

mak dediğimiz de budur ninemiz... Biz bunu yıkmak dileriz. Elbet direnecektir karşımızdakiler. Bizi üzen, kişinin burdaki mutluluğu gördüğü, paylaştığı halde bile hıyanet edebilmesidir. Demek, daha bir çalışmamız, tümüne aynı bilincin inancını aşılamamız gerekli.

— Görmek yeterli değil mi bire Şeyhim? Yaşamak, görmekten güzel değil mi?

— Olmama ki, hıyanet mayasını kabartabilsin.

— Yazık insan olmanın görkemine. Yazık aramızda bulunmanın ortaklığına.

Gülçiçek, sesini çıkarmadan dinliyordu. Ağır ağır dudaklarını kıpırdattı. Sonra yutkundu. Börklüce, görmüştü.

— Çekinme, söyle Gülçiçek...

— Diyecektim ki, kişi yüreğinde sevgi taşımazsa, anlamaz bizi. Kişi sevgisi, toplum sevgisidir bizi, bize bağlayan. Başkaları adına başkaları için çalışırken, kendi mutluluğunu duymak kolay değil Şeyhim...

— Bilirim, yüreğin söyletir bu sözleri.

— Yüreğim, yüreğinde atmaktadır efendim.

Börklüce, ellerini uzattı. Kınalı parmakları, avuçlarında oynadı...

Durdu nine, belli etmeden doğrulup, kapıdan çıkmıştı. Bakındı Börklüce. Bir Gülçiçek var odanın içinde. Bir de...

«Bir de ben,» diyecekti. Diyemedi. İçinden gelip, dudaklarının büzüğünde yitti kelime... İkisi dolurmuşlardı evin gölgeliğini. Durdu nine de bunu sezindiğinden bırakıp gitmişti.

Kınalı parmakları okşadı Börklüce. Kalın, sert dudaklarına götürdü. Bıyıkları, yumuk elleri gıdıkladı bir süre. Dudakları kendiliğinden ıslandı Gülçiçek'in... Gözleri süzülüp kaykıldı... Başını göğsüne dayadı Börklüce'nin...

— Kişi ettiğini bilende, mutluluğu dayanılmaz oluyor yığitim.

— Ve dahi salt kendisi değil, bulunduğu toplum da paylaşıyor bu mutluluğu.

— İçim içime sığmıyor halıya ilmik atarken.

— Bunca insan, bir halıya aynı ilmeğin düğümünü vurmaktalar. Ve dahi, tümünün elinde, aynı mutluluk motifinin alazı yücelmekte. Şaşmamak elde değil kınalım. Her geçen anda, ettiğinin doğruluğuna, işlediğinin güzelliğine bir kat daha inanmamak mürkün değil.

— Hele o işi Börklüce Şeyh yapmaktaysa...

— Hep neyi düşünmekteyim bilir misin?

— Senin düşüncen bizden yücelerdir.

— Ben sizden ayrı değilim Gülçiçek'im... Hiç ayrı değilim...

— Bırak efendim. Bunu biz değerlendirelim ...

Uzun saçlarını bileklerine doladı. İnceliğinde, yumuşaklığında, gönlünün kabarıklığını dalgalandırıcısına dağıttı saçlarını. Sonra okşayarak yeniden düzeltti.

— Asıl değerlendirmesini istediğim başka...

— Kim...

— Şeyhim... Bir gelse bu yöreye... Gelebilse... Yazdım kendilerine... Anlattım baştan sona işlediğimizi. Bir gelip görse, dileklerinin gerçekleştiğini yaşamamızın mutluluğunu duyardı. Belki o zaman alkışlardı bizi.

— Neden gelmiyor?

— Gelemiyor ki kınalım. İznik'ta sürgün. Gözcüler çevresni almış. Ve dahi Hünkâr, adım atmasını bekler.

— Siz vuruşmayı seçtiniz ama...

— Vuruşmayı, bizim kanaımızla o seçti. Başarmadıkca olmaz.

— Başarılmadı mı?

— Yeni başladık güzelim... Daha her bir işe yeni

başladık. O bilginin deryasında, buraya ulaşmak için yıllarını verdi. Daha öğreneceğimiz onca çok şey varken, yitirmekten korkarız. Öyle olmasa, İznik'i basıp, getirmek kolay... Ne var ki, Osmanoğlunu da üstümüze hörletiriz. Zaten Şeyhim de öyle buyurmakta.

— Hörlesin, korkumuz mu var?

— Korkmamız gerek kecliğim.

— Ben hiç korkmuyorum.

— Ben de tersine, öyle korkuyorum ki...

— Senin korkacağını düşünmem bile...

— Korku, canımdan değil. Şu yapılanlara bir kötülük gelmesindendir.

— İnsanlar gördü Şeyhim. Gördüler ve dahi yaşamının mutluluğuna erdiler. Yıkılsa bile, yeniden yaparlar tasan olmasın.

— Birkez yaptığı yıkılırsa insanın, yenisini yapması zaman ister Gülçiçek... O zamanı bırakır mı bakalım düşman?

— Bırakmasın... Daha önce bıraktı mı ki?

— Biz güçlüydük. İnsanlar, umutsukluk içindelerdi. Umutla birlikte güç verdik. Ama, yıkıldığında güçlü olan onlardır. O yüzden, üstümüze mümkün olduğunca az düşman çekmemiz gerek...

— Sen doğrusunu ve dahi güzelini bilirsin efendim.

— Hadi, uzan dinlen. Azsonra çalışma yeniden başlayacak.

— Ben başımı göğsüne koyanda dinlendim. Kendimi öyle diri, öyle güçlü görüyorum ki, ninem bıraksa bir başıma dokurum halıyı. Ve dahi ancak o zaman sana yaraşır olduğumu isbatlamış sayarım kendimi.

— Bana yaraşmak... Ben sana yaraşmak için debelenirim...

— Olur...

Tamamlatmadı sözünü Börklüce... Kalın dudaklarını, pembe, küçücük ağzın üstüne kapattı bir iyice. Kelimeler, Gülçiçek'in damaklarında yankılandı. «mu efendim...»

Dallı üçeteğinin sardığı ince kolları, kendiliğinden havalandı. Kalın ensesine dolandı sevdiğinin. Bir inilti müzikleştirdi burnundan doğru... Gelişti... Sokuldu bir iyice Gülçiçek. Diri bedeninin tüm ısıyla yaktı Börklüce'yi...

Omuzlarındaki güçlü parmaklar daha bir sıkıldı. Daha bir inledi kız...

Kalın dudakların içindeki ağzı giderek eridi. Yüreğine doğru akan, taze bir kan kıvanmasıyla, damarlarına ulaştı. Bir alaz baskı damarlarında Börklüce'nin. Yanaklarının allığında gözlerini yıkayarak, biraz daha kapaklandı. Sonra, ağır ağır dizlerinin üstüne uzanan bedeni okşadı.

Elinin her eyleminde, biraz daha kıvranıyor Gülçiçek. İnlemesi biraz daha yükseliyor dudaklarının arasından. Kollarını iyice dolamış ensesine. Kınalı parmakları, kara saçların arasından ateşböcekleri gibi ışıltılamakta.

Bir goncanın, akşamdan sabaha açılması vardır. Renginde, gün ışığından utanması, sakınması vardır... O yüzden, uçları azıcık kıvrılır yapraklarının. Sonra giderek, göğsü şişer. İçeriler... Ve yaprak yaprak tüm güzelliğini gözler önüne serer. Tüm kokusuyla, doğayı sarhoş eder...

Öyle şimdi Gülçiçek...

Yaprak yaprak açılıyor. Utangaçlığının pembesiyle, Börklüce'nin aklını başından almak istercesine kıpırdanıp, durmaksızın geliyor... Ak derisinin inceliği, alazlaştıkça, bir yanardağın püskürmeye hazırlanması gibi kabarıp, daha bir titreşiyor...

Parmaklarını, mintanına attı Börklüce'nin. Sedef düğmeleri, bir bir açmaya başladı. Börklüce, birden dikildi.

— Dur hele kınalım...

Kalktı...

Durdu ninenin yanına vardı Gülçiçek'i öylece bırakıp. Diz çöktü önünde.

— Durdu ninemiz, senden bir niyazım vardır...

— Buyur şeyhim...

— Tanrı ve dahi sen tanık ol ki, bundan öte torunun Gülçiçek, bizim kadınıımız olmaktadır.

— Torunum Gülçiçek ne demekte bu işe...

— Buyur kendin sor diye haberlemekteyim.

— Desene Şeyhim, beni ve dahi torunumu mutlulukların en büyüğüyle ödüllendirmek istersin. Dilerim, mutluluğunuz, mutluluğumuzdan çok ve dahi büyük olsun...

Eğildi Börklüce... Elini öptü Durdu ninenin...

Düğmelerini kendisi çözerek, seyirtti Gülçiçek'in yanına...

8

Kâmil Sofu, Agamemnon üstünden yönünü kestirdi.

İzmir Beyliğinin konağına geldiğinde, ayakta duramıyordu. Korunmacılar daha kimliğini sorarken, yere yıkıldı. Tutmak için eğilen görevliler, sayıkladığı sanısıyla durakladılar. «Beni tez Hamza Beyimize götürün,» diyordu.

Ayaklarından, kollarından tutup, konağın alt odalarından birine taşıdılar. Bir yandan ayıltmaya çabalar-ken, bir yandan beye haber ulaştırdılar.

Çevresindeki konuşmaları bir süre dinleyip, tam anlamayınca, korkuyla gözlerini açtı. Ve açar açmaz;

— Nerdeyim? - Diye sordu.

— Hamza Beyin konağında...

Sevinçle doğruldu. Nefeslendi...

— Oh aman, iyil.. Beye haber saldınız mı?

— Saldık... Kim diyelim?

— Aydın'dan Kâmil Sofu, deyin...

Yeniden haber gitti Beye... Seyirtip çıkan, saygıyla dönüp, yol gösterdi.

— Buyrunuz... Bey sizi beklemekte...

— Tez varalım karındaşım...

Zıplayıp, latasını toplamak için çırpındı. O zaman aklına Garipce'liği gelerek gülümsedi. Böylesi daha iyiydi... Bey anlardı, buraya ulaşmak amacıyla nice güçlükler çektiğini... Görevlinin ardından, yorgunluğunu unutmuşcasına seyirtmeye başladı...

Beyin annacına gelende, kapandı. Hamza, kaldırmak amacıyla uzananda, diz çöküp, ellerini bağladı... Sonra, bağdaş kurup, daha bir rahatladı. Dudaklarını kıpırdatarak, nereden başlayacağını düşünmeye koyuldu. Hamza, baştan ayağa süzdükten sonra, davrandı;

— Buyur Molla... Seni dinlemekteyiz... Bunca güç durumda olmak için, zorlu engeller aşmış olmanız gerekli. Anlatın hele...

— Bilmem benden önce haber ileten oldu mu? Olmadıysa bilersiniz ki, beyliğiniz büyük bir tehlike içindedir...

— Tehlike!.. Anlat, durma...

— Demek ki, haberiniz yok. - Rahatladı Kâmil Sofu. - Egemen bulunduğunuz bölgede, adem dışı kimse-ler belirip, kıyam etmişlerdir. Beylik hakkı, düzen payı, din diyanet zıvanasından çıkıp, her bir kötü iş işlenir hale gelmiştir. Katilleri için fetva verilip, mültezimle-

riniz ve askerleriniz ve asesleriniz üstlerine yollanmış bire değin kırılmışlardır. Uyruk uyrukluğunu, reaya görevini tümünden unutmuştur. Zındıklar, Tanrı'yı bir yana koyup, ademe tapınmaktadırlar. Eğer tez zaman içinde toplanıp, gereklerini görmezseniz, dünya dünyalığından, siz sizden geçeceksiniz. Ben, durumu size iletmek için aralarına karışıp, onlardan biri görünerekten, kendime inandırdım. Sonra bir yolunu bulup, haberlemeye geldim. Tanrıya karşı da, beyliğinize karşı da ödevlerimi yerine getirdim. Şimdi sıra sizdedir. Tanrının kulu, bunca yörenin egemeni olaraktan davranıp kalkmak, dinsizlere haddini bildirmek yükümünüzdür. Tez olasınız... Din sizinle bilebilir...

Nefeslenmek isterken yorgunluktan tıkanı Kâmil Sofu...

Yanına kaykılarak daldı...

Beyin işareti üzerine, kaldırıp pufla yataklara yatırdılar.

Hamza ucundan kıyısından Aydın Mütesellimi Hasib'in başına gelenleri öğrendiği halde, askerlerimiz hakkından gelir düşüncesiyle aldırmadığı başkaldırının böylesine büyümüş olmasından birden ikirciklendi...

Hemen, bir bölüğün yola çıkarılıp, Ayasuluğa değin olumsuzlukları temizlemesi buyruğuyla birlikte, hazırlığa girişti.

Bölükten haber gelir gelmez, nice askeri varsa, ardına takıp, Aydın'a yürüyüp, isyancıları ezme kararıyla, beklemeye durdu...

★
★ ★

Torlak, Ayasuluğ ötesine geçer geçmez, Abdal Veli'ye yönünü gösterdi;

— Baka karındaşım, biz yol boyunca yayılmak isteriz. Agamemnon geçidini de tutup, azbiraz kıralım ge-

leni... Ama, ola ki, bizi aşarlar... Sen burda sağlamca pusu kurasın...

— O yana varıp, pusuyu biz kurmak dilerdik.

— Bir ayırım olmadığına inanırdık, biz...

— Ayırım yoktur ve dahi hiç bir zaman olamaz.

Yalnız, o yöreyi çok iyi biliriz de...

— İzniniz olursa, azbiraz da biz biliriz. Unutmayın ki, eski tüccarız. Ve dahi İzmir, tüccar için iyi bir pazardır.

— Haklısınız... Nice buyurursanız.

Abdal, Torlak birliğini alıp, yola çıkar çıkmaz atından atladı.

Yoldaşlarıyla, pusu yeri seçip, hazırlık görmek üzere yayıldılar toprağa...

Durum kesinlenince, kimi yeri kazıp, üstünü otlarla örterek, görünmeden görmek olanağını sağladı. Kimi, deniz yönüne gözcü çıkıp, ordan bir eylemi haberlemek amacıyla Didim kayalıklarına seyirtti. Kimi de, Abdal Veli'yle birlikte, Torlak'ın kendilerine sınır olarak belirttiği yere varıp, orman içinde pusu hazırladı...

Yapılanları bir bir denetleyip, dolandıktan sonra, yol kıyısına oturdu Abdal...

Sırtını bir ağaca verip, ayaklarını yeşil çimenlere uzattıktan sonra, curasını kucağına çekti.

Bir şeyler anımsamak amacıyla, parmağını tellerde dolandırmaya başladı.

Bir süre anımsamakla uğraştıktan sonra, yepyeni bir değişin çiçeklendiğini sezinledi. Belleği, parmaklarının eylemine uyarak, sözcük üretiyor, ama bunları bir sıraya dizmek ürkütüyordu Abdal'ı...

Bir coşkunun pınarlaşmasınca hüpürdüyor beyni. Sonra, aydınlanmaya, berraklığıyla sözcük olup taşmaya davranıyor.

Ve ilk sözler, ilkkez dökülüyor curanın uyağında...

— Akdeniz yakası, Aydın elleri, - Kuşlar gider bizim Dede Sultan'a, - Cemalın görende yürüdü dağlar, - Taşlar gider bizim Dede Sultan'a...

İlk dörtlüğü bitirdiğinde, sevecenlikle durakladı. Yeniden söylemek isteğiyle, her sözcüğü yudum yudum içerek, belleğinde dolandırıyor dizeleri...

Beğendi...

Kendine bir alkış çekip, coşkuyla vurmaya başladı curasına...

Ardı gelmeli bu dizelerin...

Tamamlanmalı deyiş... Ve Abdal Musa babasına, Kaygusuz Abdal çırağına, bize de bunu yakmak düştü kavga sırasında demeli... Deyip, okuyuvermeli ki, akılları şaşsın...

Bir an önce tamamlamalı. Tamamlamalı ya nice?

Kendi kendine sormadı bile bunu... Kelimeler, birbiri üstüne yığılıyor. «Ah,» diyor, «Ah, Kaygusuz çırağımın coşkusu bende olsa... O curasını çektiğinleyin, hece bile saymadan, salt curanın perdesine uydurarak, en güzel nefeslerini bir solukta deyiveriyor.»

Söylediklerini düşündü yeniden. Ardı gelmek üzereydi. Bir süre daha dolandırıyor sazı. Kelimeler dizildi. Bir sıraya girdiler Turna katarı gibi. Tam başlayacaktı. Habercinin seyirterek geldiğini gördü.

Sazını bıraktı yanına. Gözlerini koşanın ayaklarına dikti.

— Dedem, Torlak Şeyhten haber vardır.

— De buyur...

— Pusuya girmişler. Agamemnon ardındaki Taşlıca Köyden haberci yetişmiş. Derlermiş ki, bir bölük İzmir askeri, at binip bu yana seyirtmekte.

— Bir bölük mü?

— Bir bölük...

— Buraya seyirtebilemez benim yiğit yoldaşım.

Var yerine, sağlamca dur... Bir bölüğü, Torlak Şeyhi-miz, bir başına tüketir...

Haberci, geldiği gibi, koşarak döndü. Abdal, söylediklerini aklından birkez daha geçirdi. Sazını yeniden düzeltmeye üşendi. Azbiraz daha olsun aklındakiler diye, kaykıldı bir süre. Sonra, palasını yoklayarak, habercinin yönünde yürümeye başladı.

..

Torlak, ılıcaların hemen ardındaki geçidin iki yanına dizeledi savaşçılarını. Koyu, çıplak kayalar, oyuk oyuktu. İyon krallarından Agamemnon'un adını taşıyan yerleri bir kolağan etti. İki tepenin arasında, eski ker-van yolunun başındaydı hemen. Birkaç yıkık ev, ılıca-ların mermer havuzlarından başka görünen yok ortalık-ta.

Yamacın kıyılarına yeni köyler kurulmuş.

Aydın yakasından gelen atlıların, pusu kurduklarını görünce, kendi içlerine kapandı köylüler. Torlak, Taşlıca'nın içine at sürdü. Sokaklarda, küçümencik be-belerden başkası yok. Kapıları vurmak istedi. Ses gel-miyor.

İlkin atından indi...

Sonra, bir kapıyı açtı güçlükle...

— Ev sahibi yok mudur?

Gözleri korkudan kocaman kocaman olmuş yaşlı-
ca bir köylü çıktı.

— Buyur Ağam!..

— Biz ağa değiliz.

— Bağışla, bilemedim beyim...

— Bey de değiliz...

Adam daha bir şaşkınlaştı. Gözleri daha bir büyü-dü. Torlak, üstelemenin gereği olmadığını görerek, gül-dü.

— Sizin gibi bir karındaş, bir yoldaşız... ık hele dışarı, azbiraz söyleşelim...

— Beyim, bağışla bizi. Bir kusur etmiş olabiliriz. Bilmediğimize bağışla.

— Ne gibi bir kusur?

— Yoksul olmak kusurların en büyüğüdür beyim. O yüzden, bilmeden de olsa, hep kusurluyuz. Bukez bağışlayın, bir daha olmaz...

— Ne olmaz?

Adam, ellerini gövdesinden aşağı sarkıtıvermişti. Torlak, sürdürdü sözün gerisini.

— Bire koca, adem bilmediğı birşeyi bir dahi yapmasın olur mu? İlkın kusurunu bileceksin ki, sonra yapmamaya alışasın. Hem bizim bildiğimiz, yoksul tüm kusurağan arınmıştır. Kusur, hem de en büyüğü, bir başkasını sömürmektir. Yoksulsa, sömürülen olduğına göre, elbette kusursuz olacaktır.

— Aman beyim, neler demektesin. Beni sınamaya mı buyurdun. Etme gözünü seveyim. Nice bir sözler etmektesin ki, Güçlü ve dahi bizi çok seven Hâmza Beyimizin kulağına gidende, kulaklarımızdan ve dahi dudaklarımızdan bir ağaca ivileye bizi...

— Biz inandığımızı söyleriz. O sizin güçlü Hamza Beyinizden de hiçbir korkumuz yoktur.

— Yoksa siz beyin kendisi misiniz?

— Baka karındaşımız, bizde beye benzer bir durum var mıdır?

— Yoktur olmasına. Yoktur ya, beylerin işi belli olmaz ki...

— Bizim bellidir.

— O zaman bağışla adını bize Beyim.

— Adımız Torlak Kemal'dir...

Köylü inanmaz inanmaz baktı. Gözlerini kırpıştırdı yeniden. Ellerini o yana bu yana salladı...

— Torlak Kemal...

— Evet, Torlak hû Kemal...

— Essah mı?

— Essah ki...

— Hani yani, Dede Sultanımız ve dahi Börklüce Şeyhimizin en bir yakın yoldaşı...

— Yakınlığını bilmem. Neden dersen, Börklüce Şeyhimize, her karındaşı benim ölçümde yakındır. Ama, yoldaşlığına başkoduğumu belirtirim...

Daha sözünü bitirmeye komadı köylü. Hemen kapaklandı. Torlak, uzun kollarını uzatıp yakalamasa, ayaklarına kapanacaktı. Bırakmadı... Dikti yeniden, Adam, bukez daha bir coşkulu dikildi. Bir iki sallandı. Fırladı kapıdan, bağırmaya başladı.

— Köylüler, bakın bire, çıkın evlerinizden. Şenlik düzmek gerek. Kurtarıcılarımız gelmiş. Gelenler Bey askeri değil, Börklüce Şeyhin yoldaşları...

Sözlerini bitirmeden köy alanı aydınlanıverdi. İnsanlar, kapılarını ardardına açıyor. Birbirinin peşisıra alana doluşuyorlardı.

Torlak tam ortalarına oturdu...

— Hiç beğenmedik ettiğinizi... Bey askeri, elinde sünü pala, üstümüze atmaca gibi saldırır, siz evlere kapaklanıp, yem olmayı beklersiniz. Doğru mu?..

— Doğru değildir. Değildir ya, elimizden birşey gelmez. Gücümüz yoktur...

— Herşeyi siz yaparsınız bire karındaşlar. Asıl güç sizsiniz.

— Nice?..

— İşte gördüğünüz gibi. Biz ve dahi yoldaşlarımızın tümü, sizin gibi köylülerden, Ahilerden oluşmaktayız. Bir dikildik, Bey adına ne var ise sahiplendik. Kendi ürettiğimizi de, kendimize bir çektik. Şimdi korku ve dahi saklanma sırası beylerde.

— Saklanırlar mı?

— Yok. İlk saldırırlar... Ama, alırlar derslerini bir iyice...

— Siz güçlüsünüz. Bunca can ardınızda, bunca insan yanınızda. Biz yalnızız. Dağın yamacına çöreklenmişiz.

— En güzel yeri seçmişsiniz. Sizin izniniz olmak-sızın, burdan ordu bile geçemez.

— Geçemez mi?

— Geçemez. Geçidin bir başına on okcu dikseniz. Koca orduyu yitirir kendini göstermezse.

— Göstermez... Biliriz tüm kovukları. Kaya aralıklarını.

— Hah işte, benim istediğim de o. Bileniniz ayağa kalksın ve dahi göstereyin oralarını bize.

— Yoksa vuruşma mı olacaktır?

— Beyiniz, bir yanlışlık ederse, olacaktır ki...

Hemen tümü ayaklandılar.

Torlak tuttu...

— Bize, iki kişi yeter. Biri yamacın bu başındaki gizlenme yerlerini, öteki de karşı yandaki kovukları gösterebilir...

Deminki yaşlı adam, önüne düştü hemen. Bir başkası da, yanında yürümeye başladı. Geçide gelip, savaşçıların gizlendikleri yere bakınca gülümsediler.

— İyi yer seçmişsiniz. Ama, askere çok yakın burası. Dilerseniz, daha yükseklerde, ok menzilini aşmadan, daha ne yerler var...

— Elbet. Oralara yerleşelim...

Savaşçılar, bir bir çıktılar. İhtiyarla, ötekinin gösterdiği kovuklara yerleştiler. Geçit tam anlamıyla bir kale gibiydi. Hele kovuklara sinince, daha bir sağlamlaşıyordu. Aşağıdakinin, okcuları görmesi olanaksız. Yukarı tırmanmaya çabalasa, güç...

Torlak, durumu bir de aşağıdan kolağan ettikten sonra, kesin güvenle yeniden köye döndü... Oturdular... Bırakmıyordu yaşlı adam. Kovukları gösterirken bile, bize anlat, diyordu. Aydın yöresindeki karındaşlar nice başardılar bu işi...

Torlak, uzun uzun anlattı. Tüm köylüler, ilkin inanmaz inanmaz baş salladılar. Giderek, gözleri açıldı. İnançları belirmeye başladı. Ama, Torlak Kemal'in anlattıkları görülmeden inanılır gibi değildi. Oysa, Torlak, onlardan görmeden inanmalarını, kendi başlarına yeni bir denemeye girmelerini istiyordu.

Sonunda, bir noktada uzlaştılar.

Eğer, Hamza Beyin askerleri, geçitten gelecek olursa, onlar Torlak'a yardım edeceklerdi. Yardım gerekiyorsa. O da, aralarından seçeceği bir kurulu, söylediklerinin doğruluğunu anlasınlar diye, Ortaklar'a gönderecekti.

Böylesine kesin konuşma, çoktan son dirençlerini yıkmıştı. Torlak biliyordu bunu. Bilmediğinden, kendi gücüyle inandırdıktan sonra, göstermeye söz vermenin bir değişiklik getirmeyeceğine güvenliydi. O yüzden, sözün sonunda, kurul sorununu kabullenmiş göründü.

Köylüler de, Torlak'ın yanındakilerin birkaç yüz asker için yeterli olduğunu, kendilerinden bir yardım gerekmiyeceğini biliyorlardı. Ama, yine de hazırlandılar.

Dinlenmiş, yeni giysileri içinde bir iyice dinçleşmiş olarak Hamza'nın yanına girdi Sofu... Yer gösterdi İzmir Beyi... Karşısına oturttu...

— Bizi uyardınız. Hemen eyleme geçtik. Nicesiniz?

— Dinlenmişiz Beyim. Günlerdir uykusuz ve dahi aç seyirtmekteydik.

— Elbette borcumuzun altından kalkacağız. Hele

bir yitirelim başkaldıranları. O zaman gerçekten kime güveneceğimizi öğrenmiş olmanın bedelini tümüyle öderiz.

— Ben görevimi yaptım Beyliğinize karşı.

— Belki sizin için öyledir. Bizim için, en büyük desteği, en sağlam dayanağı getirdiniz.

— Elbette Cami ve dahi medrese sizinle birlikte davranmak zorundadır.

— Başkaldırı, ilkin bize başlar. Sonra giderek bu dediklerinizi yitirir.

— Yitirdi bile...

Birden yutkundu. Salt Medreseyi kurtarmak için giriştiğini belirtirse, Hamza Beyin vereceği ödülleri yitirebilirdi. Düzeltti dediklerini.

— Yitirmeye başlaması demek, size başkaldırılması demek, buyruktan çıkılması demektir de... Bey buyruğundan çıkan, Tanrı buyruğundan da çıkmış olur...

— Haklısınız. Ve dahi bunun hesabı mutlaka sorulur.

— Eyleme geçtik buyurmuştunuz.

— Evet... Hemen bir bölük gönderdim, Agamemnon üstünden.

— Bir bölük mü?

— Evet...

— Keşke göndermeseydiniz Beyim...

— Ne var? Ne oldu?

Kâmil Sofu, biran umudunu yitirmişti. Bir bölük asker... Oysa, Mütesellim Hasib, bir çırpıda ikiyüz asker göndermişti. Bundan daha da güçlü bir çıkıştı o... Yitirivermişlerdi. Söylese mi? Bilmesinde yarar var.

— Bir bölüğün sözü mü olur Beyim. Biz sanmaktaydık ki, siz ordu hazırlamaktasınız.

— Birkaç başıbozuk isyancıyı ezmek için ordu mu kaldıraalım istemektesiniz?

— Size söylediklerim abartma geliyor sanırsam. Oysa, daha geçtiğimiz yıl, iki bölük askeri salt birkaç köy yitirdi Aydın'da...

— İki bölük askeri birkaç köy mü yitirdi? Tümünün silâhlanmış olması gerekli.

— Silâhlandılar...

— Demek hâta işledik.

— Hem de büyük hata... Bir bölük, Ayasuluğ çizgisine varmadan tükenir.

— Bunca güçlü mü bunlar?

— Sandığınızdan daha da güçlüler...

— Demek bizim her buyurduğumuzu yasa belle-yen köylülerimiz, Ahilerimiz olduğu gibi bunlardan yana...

— Tümü değil elbet. Tümü değil ya, silâh korkusunu bilirsiniz siz. Şimdi de öyle durum. Kim ki kendilerinden değil, yaşama hakkı tanımıyorlar.

— Demek aynı zamanda bir iyice kıyıcılar.

— Kıyıcılar ki...

— Ne olacak bizim bölük?

— Onu gitti sayın. Ama, bir dahi aynı yanlışa düşmeyin. Yoksa, sizi askersiz korlar...

— Hiç böyle sanmamıştım...

— Kendi gözünüzle görürsünüz...

Kâmil Sofu bir iyice korkmuş olmalıydı. Yoksa, köylülerin, asker annacında kıyama kalkması, hiçbir zaman görülmuş, duyulmuş bir iş değildir. Yeryüzünde ilkkez olacak bir işi, kalkıp bunca sopa altında ezilmiş olanlar mı becerecek. Kimbiçir nice ürküttüler bu ham softayı. Nice korkuttular ki, kendi korkusunu büyüterek Bey katına iletmekte ve böylelikle, bahşişini arttıracacağını ummakta.

Görür kendi gözleriyle.

Giden bölük, yolu açtığını bildirir nerdeyse... O zaman bir iyice aklı başına gelir. Beylerin öyle ufak tefek işlerden korkmayacağını, beceriksiz mütesellimlerin eğitilmemiş askerini yitirmenin, savaşçılar annacına dikilmeye yetmediğini anlar bir iyice. Ve umduğu bahşinin havada uçuştüğünü görür. Sorunu bunca abarttığını bilseydi, kürkü de vermezdi.

Yakındır...

Atlıların Ayasuluğ'a varmaları, bir günden fazla çekmez...

Hızlı bir haberci bulurlarsa, ardlarının açık olduğunu bildirirler gece yarısına doğru... Hele bir beklesin Kâmil Sofu... Bir öğrensin durumu...

••

Torlak, Aydın yöresinde olupbitenleri anlatmış, Ortaklar'da yapılanların ayrıntılarına girişmişti. Mermer şadırvanın, Kilci Ahisinin, marangozların, oymacı, kakmacı, çinici ve sedefci ustalarının her biri bulunmaz değerdeki yapıtlarını anlatıyordu bir bir...

Gözcünün işaret oku, köy alanının ortasına saplandı. Torlak hemen doğruldu...

— Varalım bakalım. Kavga başlıyor demektir.

— Hemen mi?

— Haber öyle demekle.

— Bakmadınız ki...

— Biz haberlerimizi, okun rengine göre ayarlıyoruz. Bir bölük asker gelmekteymiş...

— Bir bölük... Aboov...

Köylüler şaşırmışlardı.

Torlak oyalanmadan seyirtti tepeye. Okçuların her biri iyice gizlenmiş, bulundukları yeri göstermeksizin, geçidi egemenlikleri altına almışlardı. Torlak, yolun gerisini izledi... Eğer ardı varsa askerlerin, bunları sala-

cak, gitsin Abdal Veli işlerini görür. Yoksa, kendi başlarına becerebilirler.

Askerler geçide girinceye bekledi...

Arkalarında kimseler görünmüyordu.

Atına atladı sonra.

Ok menzilinin dışında durarak, ellerini ağzının kıyısında borulaştırdı.

—Askerler, sizi yanlış bir iş için göndermekteler. Kendi karındaşlarınıza kılıç çektirecekler. Bizi dinleyip, silâhlarınızı bırakın ...Diye bağırdı.

İlkin ses gelmedi aşağıdan. Sonra, askerlerin başındaki, çevreyi taradı bir süre. Birtek atlıdan başkasını göremedi.

— Biz görevimizi yapmaya alıştık yabancı. Hele sen beri gel bakalım...

— Kimse kıpırdamasın. Kan dökmek istemeyiz. Ama, göreviniz yanlıştır. Hele dinleyin bizi...

— Biz lakırdı etmez, dövüşürüz...

— Daha bir yanlışa sararsınız.

— Öyle mi sanmaktasın?..

Daha sözünü bitirmeden kolunu kaldırdı Bölükbaşı...

Askerler, atlarını mahmuzlayıp, Torlak'ın üstüne doğru atıldılar. Atılmalarıyla, okçulara işaret etmesi bir oldu Kemal'in...

Kayaların arasından, bir ok yağmuru indi geçide... Askerler atlarının boynuna sarılıp sendelediler. Ve atların atılmasıyla, yere yuvarlandılar. Bölükbaşı, ilkin afalladı. Vurup geçmek istedi.

— Sürün bire, tez olun...

Düşenleri olduğu gibi bırakıp, yeni bir hamle ettiler. Yeni bir ok yağmuru, düşürdü teker teker... Bölükbaşı, geçidin tümünden tutulduğunu anladı. Hemen buyruğunu patlattı... «At in...»

Patlattı ya, askerler şaşmışlardı. Şimdiye başlarına gelmeyen bir direnişle karşılaşmışlar, ilkkez başına uğramışlardı. O yüzden, sallandılar azbiraz. Yeni bir ok yağmuru, sallananları alıp götürdü.

Atlarından inebilenler, yirmi kişiyi geçmiyordu.

Torlak, kayaların arasına sinerek, canların kurtarma çabasına girdiklerini görünce, geçidin İzmir yönünü bir iyice kapattırdı gizlenen savaşçılarla... Köylülerden birini, Abdal'a haberci gönderdi...

Yeniden seslendi Bölükbaşıya...

— Beri bak karındaş. Önün ardın bir iyice kapatılmıştır. Askerinin ve dahi kendi canının tümden yitirilmesini istemiyorsan, direnmekten vazgel...

— Bire kimsiniz siz? Çıkın hele meydana, merdane vuruşalım...

— Dileğin bu ise, sen gel...

— Öyle yağma yok... Kaç kişisiniz?

— Kaç kişi olduğumuz seni ilgilendirmez. Ama, madem merdane dövüş dilemektesin. Buyur, dediğince vuruşalım...

Bölükbaşı, sesin geldiği yöne bir ok savurdu. Aynı, anda, kendi tepesinde oklar uçuştı. Yapıştı toprağa bir iyice.

— Merdane vuruşma bu mudur?

— Ne istemekteysen, cevabımız ona göredir. Ya kalk gel, ya da orda yitirileceksin.

— Görürüz kim kimi yitirecektir...

Torlak, sesini yumuşattı.

— Beri bak komutan karındaş. Biz insanların mutluluğu ve dahi mümkün olduğunca uzun yaşaması için kavga veririz. Bunca kana bulandığımız yeter. Gel söz dinle... Birlik olalım... Bir efendiye kulluk etmektense, toplum adına çalışalım... Yoksa, uğraşamayız. Size, gün geçidin karşı yakasına ulaşincaya izin. Düşünün

taşının. Ondan öte bizden suç gitmiştir... Ve dahi tümünüzün yitirilmesi için buyruk verilmiştir.

— Bire kayalar ardına karılar gibi gizlenip söz etmek kolaydır. Hele çık bakalım meydana.

— Bu akıncı yutturmacasını biliriz biz Bölükbaşım. Eğer canın oklanmak istemekteyse, sen yiğitlen azbi-raz daha...

Ses kesildi karşıdan.

Torlak işaret verdi...

Geçidin karşısında siperlenmiş olanlar, ayan beyan görüyorlardı askerleri. İşaretten, zamanı gelince salt Bölükbaşının yitirilmesi buyruğunu çözdüler. Tümü, oklarını ona doğru çevirdiler...

Askerler, yere kapaklanmış duruyorlardı.

İçlerinden biri, daha çok dayanamadı. Okunu, yayını attı. Palasını sıyırıp, güneşte parıldatarak göstere göstere bıraktı. Ve ellerini kaldırarak, tepeye doğru tırmanmaya başladı... Bölükbaşı, bunun bir korku başlangıcı olduğunu hemen anlamıştı. Yerinden fırladı. Daha, asker ikinci adımını atmadan, palasını indirdi ense-sine...

Askerin başı, bir süre olduğu yerde kaldı. Sonra yuvarlanarak, bayır aşağıya inmeye başladı... Torlak, aynı anda işaretini yineledi... Oklar, daha kendini yere atamadan dikilen Bölükbaşının bedenine saplandı.

Askerler herşeyin bittiğini bir iyice anlamışlardı. Az önce yoldaşlarının yaptığı gibi, silâh olarak üstlerinde ne varsa çıkardılar. Elleri, başlarının üstünde, bayırı tırmanmaya başladılar...

Torlak, savaşçılardan üçünü ayırdı.

Tutsak olan askerleri, Ortaklar'a göndermek amacıyla, başlarına verdi. Kendisi, gözcülüğü sürdürecekti. Arkadan gelenler olur...

Abdal Veli, Torlak'la birlikte gidenlerden üç kişinin, ortalarına aldıkları yirmi kişiyi sürükleyip geldiklerini görünce dikildi.

— Yaşayın bire yiğitler. Bu canlar kim ola?

— Hamza Beyin askerleri iken, bizimle bile olmaya karar kılmışlardır.

—Hemen götürelim Börklüce Şeyhimize... Yeni karındaşlar kazanmış olmak bizi mutlu kılar.

— Buyrun. Bizim ödevimiz size teslim etmektir.

— Torlak Şeyhimiz nice dir?

— İyidir ve dahi bol bol selâm gönderip, bağışlanma dilemektedir.

— Bağışlanma, o neden?

— Demişlerdir ki, kusura kalmasın Abdal karındaşımız. Bölükbaşları aksi çıktığından, işi burda bitirmek zorunluğunda kaldık. Ardı varsa, o yana göndereceğiz...

— Hay elleri dert görmesin. Bize bunca karındaş hiç ok atıp, pala çalmadan kazandırdıktan öte, daha ne isteyebilirmişiz ki... Oturun hele. Azbiraz dinlenin.

— Yok hemen dönmemiz gerekli... Ordaki yol-daşlarımız nöbet değiştirmek isterler.

— Bire sizin yaptığınız da ödevdir. Oturun.

— Sağolasın dede Abdalımız. Varıp gitmek gerek.

— Siz bilirsiniz.

Onları yolcu etti, yanlarında bir süre yürüyerek.

— Söyleyin Torlak'ımıza... Çok oyalanmasın o yanlarda. İzmir Beyinin çıkarabileceği buncacık askerdir. Biran önce dönüp, işlevimize başlayalım...

— Olur dede Abdal... İletiriz dediklerinizi.

— Beklediğimizi ve dahi gönderdiklerini hemen yollayacağımızı söylersiniz.

Döndü...

Askerleri oturttu...

— Siz oturun bari karındaşlar. Azbiraz dinlenin. Soğuklanın...

Hemen serine bıraktıkları tulumlardan soğuk ayran getirdiler... Askerler, bunca can korkusunun üstüne, böylesine candan karşılaşmanın kıvancıyla, sunulanı bitirdiler.

— Çok yorulmuşsa benzersiniz.

— Yorulduk...

— Kolay değil bey adına kılıç çekmek he mi?

— Peki siz hangi bey adına kılıç çekersiniz?

— Bizim beyimiz yoktur. Kılıcı kendi adımıza çekeriz.

— Kendi adınıza... Harami misiniz? Ama, olamazsınız. Bizi pusuya düşüren komutan, olmadığınızı söyledi...

— Doğru söylemiş. Ne haramiyiz, ne de bir beyimiz var.

— Demek denilenler doğru...

— Denilenler?.. Hele biz de bir öğrenelim...

— Geçitteki komutanın dedikleri. Biz insanların mutluluğu için vuruşuyoruz, buyurmuştu da.

— Doğru buyurmuştur. Bizim efendimiz yoktur. Kulumuz, kölemiz olmadığı gibi. Biz, birbirimizden hiç ayrıcalığı olmayan, eşit karındaşlarız. Birlikte çalışır, birlikte üretir, birlikte pay ederiz...

— Bu bize belletilen Cennettir.

— Orasını bilmemekteyiz. Ama, bizim karındaşlarımızın hiçbir yakınması yoktur. Olmadığından korkusuzca ölüme gidebilirler.

— Biz bilmiyorduk bunu. Bilmediğimizden kılıç çektik.

— Öğrenirsiniz. Hele bir görün. Sözden öte nelelerin bulunduğunu anlarsınız bir iyice.

— Dinlendik. Oyalanıp, size söz getirmeyelim.

— Bire bizim karındaşımız değil misiniz? Bizimle birlik olmaya söz vermediniz, ikrar getirmediniz mi?

— Getirdik...

— Dilerseniz birlikte gideriz. Torlak Şeyhimiz de bir gelsin hele.

— Bizim için bir sakıncası yoktur. Madem birkez tutsak olmuşuz, nice buyurursanız.

— Yok, tutsak değilsiniz. Buraya ayak bastıktan öte, bizim ölçümüzde özgür, bizim yakınlığımızda karındaşımızsınız.

— Siz insanlara bunca iyi davrananda...

— İnsanlar iyidir karındaşım...

* *

Asker, konağın kapısında sallanarak durdu. Hemen yetiştir. Doğru Beyin yanına çıkardılar. Bir koldan durmaksızın kan akıyordu...

Hamza Bey, kaşlarını çatı.

— Anlat...

— Geçidi aşamadık Beyim...

— Aşamadınız mı? Nerde geriniz?

— Bir ben kurtuldum. O da ölü gibi gösterdim kendimi de ondan. Pusu kurulmuş. Öteki yoldaşlar tümünden yittiler sanırsam...

— Nerde oldu bu?

— Agamemnon geçidinde...

— Bire bu nice bir iştir? Tez Asesbaşığı çağırın.

Bunu da alıp yarasını tımar edin...

Askeri götürdüler.

Kâmil Sofu, gözlerine bakamayan Hamza Bey'i süzdü.

— Acı bir ders oldu Beyim. Bizim yüzümüzden.

— Sizin yüzünüzden mi?

— Elbette. Nice güçlü olduklarını daha önceden duyurmamız gerekliydi size. Bağışlayın...

— Haliniz yoktu Hoca efendi. Dayanacak gücünüz kalmamıştı.

— Haklısınız. Kalmamıştı, ama, beyimizi uyarmak ödevimizdi.

— Siz ödevinizi yerine getirdiniz. Biz küçümsedik. Anlaşıyor ki, iş büyümüş. Tezden, asker toplayıp gitmemiz gerek...

— Bizim söylemek istediğimiz de budur efendim. Nice tez davranılırsa, onca iyi edilir.

— Asesbaşı gelsin hele...

Daha sözünü bitirmemişti ki, Asesbaşı, kapaklanarak geldi. Gönderdiği askerlerin durumunu öğrenmiş, titreyerek girmişti Hamza'nın yanına.

— Beni buyurmuşsunuz efendim.

— Buyurmaz olsaydık. Ademler burnumuzun dibinde, Agamemnon geçidinde pusu kurarlar, bizim haberimiz olmaz he mi?

— Aşar zamanı olmadığından, gözcü çıkarmamamızı buyurmuştunuz.

— Biz öyle buyurduk diye, siz de tüm görevlerinizden arındığınızı sandınız öyle mi?

— Beyim, o zaman...

— Anladık. Uzatmanın gereği yok. Tez toplananlar eğitimden geçirilsin. Bölüklere ve dahi taburlara ayrılıp, hazır oldukları bildirilsin. Kendimiz gideceğiz...

— Gelecek ay dolmadan, buyruğunuz yerine getirilecektir.

— Görelim nice getirilecektir...

Torlak, köylülerden birini görevlendirdi gün doğar doğmaz... Altına kendi atlarından vererek, kentte olup-bitenleri öğrenmesini istedi ...Köylü, ata bindikten sonra, geçitten çıkarken, kulağına eğildi...

— Doğru Aya Mariya kilisesine gideceksin... Oranın başpapazı Dukas vardır. Bul o'nu...

— Aya Mariya'da başpapaz Dukas...

— Deki, Torlak Kemal denilen derviş, size selâm gönderdi. İsa Mesih, bir mektup yazmış. Cevabını beklemekteymiş...

— Anladım...

— Tez var, tez gel...

Dukas, gelenin durumunu iyi saptardı. Ne söylenmesi gerekiyorsa bildirir, adam, bir yanlışlık etse bile, düzeltmesini iyi bilirdi. O yüzden, denenmemiş adamı göndermekte bir sakınca yok.

Beyler ne düşünmekte, kentlinin havası nicedir? Bunları en yakından, en iyi o bilir.

Köylü, atını topukladı.

Geçidi aşıp, İzmir üstünde, dizgin boşalttı.

At, hızlandı bir iyice.

«Böylesi insanlar güç bulunur. Ben şimdi varıp, Hamza beye desem ki, beyim bana asker verin, yiğitlerinizi yitirenleri yakalatayım. Bizim köyü de vergiden başışık tutun, hemen razı gelir. Ama, diyemem. Sanırım bunu iyi bilmekte Torlak...

Hemen varmalıyım Dukas papaza.

Anlatmalıyım Torlak'ın dediklerini. Ve dahi o ne dedi, bir bir gelip söylemeliyim ki, düzenini ona göre tuta...»

At, incir bahçelerinin arasından, kıyıyı izleyerek, giden yolda, döne döne ilerliyor. İzmir beylerinin sınır ayırımıyla, Hristiyan bölgesinde, yol çatallaşıyor. Hemen kent içine dizgin kırdı...

İkinci soruşunda buldu kiliseyi...

Kentin ortasında, düzlüğe kurulmuş, kambur bir yapıydı. Kapıdan girdi çekinerek. Çevresine bakınıp yürürken kara giysili, püsküllü bereli biri karşıladı.

İlkin Rumca bişeyler söyledi. Köylü, anlamsız anlamsız yüzüne bakınca.

— Türk müsünüz?

— Evet!..

— Ne istiyorsunuz.

— Başpapaz Dukas ile görüşmek...

— Beni izleyiniz...

Atı, kilisenin avlusuna bağladı. Papazın ardına düşerek, kubbesinin ortasına Meryem'in kucağında İsa ile bir resmi yapılmış olan tavana bakarak, geçti. Mihrabın ardında bir küçük kapı vardı. Papaz yol gösterdi. Geniş avluya çıktılar.

Tam karşıda, taş odalar var...

Önüne düştü aynı görevli...

Köylü, elleri kendiliğinden göbeğinin üstüne gıtmış, izliyordu durmaksızın. Sonunda, bir kapıyı vurdu. İçeriden, Rumca sesler geldi. Papaz açtı, yol gösterdi.

Dukas, ak sakalları, göbeğinin üstüne bir çavlan gibi dökülmüş, iri bir adamdı. Hemen ayağa kalktı. Türkce çağırdı köylüyü.

— Gel buyur bakalım.

— Başpapaz Dukas siz misiniz?

— Benim. Bir istediğiniz mi vardır...

Bakındı yöresine. Demin yol gösteren papaz çoktan kapıyı çekip yitmişti. Ama, Dukas üsteledi.

— Çekinecek birşey yoktur. Burda yalnızız..

— Size Torlak Kemal karındaşımdan selâm getirdim...

— Getiren sağolsun, gönderenin dili dert görmesin. Demek buralardadır karındaşımdız?

— Evet burda. Bizim köyde...

— Ne işler görmektedir? Bizi görmekliğe neden gelmemiştir? Gücendik...

— Yok gücenmeyin. İşleri pek çoktur. Daha dün,

Hamza Beyin bir bölük askerini yitirdiler pusu kurup...

— Savaş başladı öyle ya...

— Dediler ki, İsa Mesih size bir mektup göndermiş. Cevabını beklemekteymiş.

— Cevabı hazır hazır olmaya da, özledim nice zamandır görmeyeli. Sen bana yol gösterebilir misin?

— Yol göstermek, başımla birlik. Yalnız benim atım tektir efendim.

— Bir at da biz buluruz bire karındaş. Tasan olmasın...

Hemen çıktı odasından. Köylü, avluya geçip, atını çözünceye kapının önünde bekledi Dukas...

— Hadi bakalım... Düş önümüze ve dahi götür bizi yoldaşımıza.

Köylü, şaşkınlıkla bakındı. Din ayrılığını çoktan ortadan kaldırmışlar. Geçitten gelip geçenlerle aradabir söyleşi kurarlar, dinlerlerdi Aydın ellerindeki konuşmaları. Ama, nice zamandır bir gelen geçen olmadığından, haber alamıyorlardı. Demek böylesine gelişmiş bunlar...

Köylülerine anlattığında kimbilir nasıl şaşıracaktılar.

Papaza bir selâm söyledim. Atlanıp, benimle bile yola düştü...

Kent ayırımını geçer geçmez, bir iyice hızlandılar. Geçide girerlerken, gözcü gelenlerin tanıdık olduğunu görünce, ortaya bile çıkmadı. Yalnız, bir gidenin, iki geldiğini haberledi. Torlak haberi alır almaz, geçide doğru seyirtmeye başladı.

Taşlardan atlıyor, kayalardan sekiyordu.

Onlar, geçidi aşıp, köy yönüne döndüklerinde, yola inmişti Torlak... Dukas'ı görünce uzun kollarını açtı...

— Dukas... Karındaşım... Buraya değin geldin he mi?

— Bire Torlak yoldaşım, Şeyhimin en sevgili der-
vişlerinden biri, bize haber salanda, yerimizde duralım,
olası mı? Elbet koşup geleceğiz. Ve dahi, özlemimizi
gidereceğiz. Buyursaydınız, Ortaklar'a, Aydın'a bile se-
yirtmek bizim için onur olurdu.

— Siz gelmeden, biz buralara geleceğiz.

— Ortaklar için pek' umut verici haberler almak-
tayız. Yepyeni bir kent kuruyormuşsunuz... Tüm eski
inançlardan soyunmuş, yepyeni bir düzenin ve dahi
uygarlığın muştusu olarak.

— Kent bitmek üzere. Öteki kentlerin de Ortak-
lar gibi olması için, Ahilerimiz gece gündüz çalışmak-
talar.

— Bunca kısa zamanda Börklüce Şeyhin ve dahi
sizlerin, böylesine büyük bir işi başaracağınızı, Bedred-
din Şeyhimiz bile kestiremezdi he mi?

— Hele gel. Oturalım azbiraz. Yoldan geldiniz.
Yorgunsunuz...

Köye çıktılar.

Köylülerin koşturduğu soğuk ayranı yudumladılar
bir iyice. Sonra Torlak konuştu...

— Belki kestiremezdi. Ama, bizim bir katkımız ol-
madı. Tüm yoldaşlar birlikte, emek verip, ürün dermek-
teyiz inan olsun. İnsanların bir araya gelip, topluca ça-
lışması, mutluluğu ve dahi görkemi artırıyor. Sağlanan
bu... Bir görsen Aydın ellerini inanamazsın. Salt Ortak-
lar değil... Tüm yöre, her geçen gün biraz daha değiş-
mekte, gelişmekte, yücelmekte. Anlatmakla, sözle be-
lirtilmez yaratılan. Görmek gerek...

— Bilmemekte miyim... Ama, yine de bir dinliye-
yim, dedim... Düşünmekteyim ki, Ayasuluğ'da bir tö-
ren düzenleyeyim. O nedenle, varıp, ettiklerinizi bir gü-

zel göreyim. Azbiraz da benim emeğim geçsin. Soyunup, terliyeyim...

— Acelemiz yoktur karındaşım. Dünya bu mutluluğu beklemekte. Daha işimizin başındayız. Başında ve dahi kavgaya tutuşmak zorunda bırakıldık.

— Duydum. Bir bölümü yitirmişsiniz. Ama, birini kaçırmışsınız.

— Kaçırmış mıyız?

— Evet... Ölü gibi durmuş siz yaralıları yoklarken. Sonra gece karanlığından yararlanıp sıyrılmış geçitten. Beyi bir iyice ürküttü. Daha önce de Kâmil Sofu diye biri gelmişti. O ikisinin sözleri, asker toplatıyor Cüneyt Beyin karındaşına.

— Toplasın. Korkumuz yoktur. Sizce ne zaman saldırıya geçebilir?

— Bize öyle gelmekte ki, zamanı vardır daha. Topladığı askerlerin eğitimine hemen başlamakta. Ama, aceminin ok, sünü ve dahi pala kullanmayı bellemesi, en azından iki ay sürer. Tutmayı bellediğinde yola koyulsa, bir aylık zaman var önümüzde.

— Bu biray içinde, biz de hazırlığımızı düzeriz. O zaman geçitte oyalanmanın gereği yok he mi? Sizin fikriniz nedir?

— Bizce geçidi, köylüler koruyabilir. Siz ötelerini, özellikle ovayı kollayın.

— Hemen yola çıkalım. Köylüler, tümüyle yeni düzenden yana. Gerekirse, ölmeye ikrar verdiler. Vurkaç savaşını iyi bilen yoldaşlarımız var. Onlardan bir ikisini bırakırsak yetiştiririz bunları.

— Pusuyu iyi bilir buranın köylüleri. Geçidi boş bulduklarında, az haramilik etmemişlerdir.

Köylüler şaşkınlıkla bakındılar. Hiç tanımadıkları, adını bile duymadıkları bir papaz yaptıklarını kendile-

rinden iyi biliyordu. Sanki, Hamza Beyin sarayındaymış gibi içindekileri bildikten öte...

Torlak, gülerek baktı.

— Ya bundan hiç haberimiz olmamıştı.

— Biz, geçit hakkı vermeyen kervanlardan gayrisına dokunmadık.

— Biliriz, biliriz, diye atıldı Papaz... Nedense, burada asesler yokken hiçbir kervan da, geçit hakkı vermemektedir... Neyse, geçelim. Bunlar önemli değil. Önemli olan sizin emeğinize sahip çıkıp, bundan öte, beylere kaptırmama konusunda ikrar vermenizdir.

— Verdik. Ve dahi birlikiz...

— Ben size, ordu hazırlanıp, yola çıkacak duruma geldiğinde haber iletirim. Torlak yoldaşın dediklerini uygulayabilir misiniz?

— Beri bak Dukas Papaz, biz şimdiye hep başkaları için dövüştük, öldük, öldürdük. Birkez de kendimiz için dövüşe girmemiz isteniyor. Hem de öğrendik olupbiteni. Anladık yerimizi, saptadık kararımızı. Bundan öte, ölmek var, dönmek yok bizim yazgımızda.

Gevrek gevrek güldü Dukas...

— Taşlıca köyü, kavgacılığıyla ünlüdür. Meğer ki, boş buluna derler İzmir ve dahi yöresinde. Anlaşıyor ki, siz bunları boş bulmuşsunuz.

— Boş bulduk... Ama, pek memnunuz ki, hoş bulduk.

— Haberi ilettiklerinde ilkin inanamadım. Sonra, aramızda kararlaştırdığımız parolayı deyince, bir sevinç doldurdu içimi. Hemen seyirttim. Mektup yazıncaya, ulaşırım, dedim.

— Bizi nice sevindirdin.

Sarıldı Torlak...

Kollarının arasında sıkıttı Kemal'i Dukas... Yanaklarından öptü...

— Bilmekte misin Kemal karındaş. Sıkılmaktayım gayrı. Biran önce, soyunup aranız katılmak istiyorum. Ama, Börklüce Şeyh olsun, Bedreddin efendimiz olsun, zamansız buluyorlar bunu. Siz de öyle diyorsunuz. Tez tutun elinizi. Tez gelin buralara...

— Geleceğiz elbet. İşte Taşlıca'ya geldik bile. Bundan öte, burası bizim olduğunca, sizin de köyünüzdür. Buyurursunuz. Karındaşlarımız size gerekli saygıyı gösterirler.

Köylüler hemen ellerini bağırlarına götürüp tek tek selâmladılar. Papaz ayağa kalktı...

— Bana izin. Akşam olmadan kiliseye dönmek **gerekli**.

— Kilise kapısı, size her zaman açıktır.

— Kilise kapısı açıktır da, kentin kapısı gün baktarken kapanmakta. Aşmak için de, bir sürü gereksiz söz etmek zorunlu olmakta. Hadi hoşca kalın. Selâm ve saygımız üstünüze olsun.

— Bizimki de...

Geçitten çıkıp gidinceye birlikte yürüdü Torlak. Uğurladı ordan...

Sabahleyin gün doğar doğmaz takımları alıp, yola çıkmayı kararlaştırdı akşamdan.

Varıp, olacakları Börklüce'ye anlatmak gerekliydi. Şimdiden tedbir almanın bir zorunluluk olduğu ortada... Dukas'tan haber gelir gelmez, yeniden başlarlar savaşa...

1

Asesbaşı, Hamza'nın önünde kapaklandı.

— Buyruğunuz yerine getirildi Beyim. Eğitilmiş erler, işaretinizi beklemekteler.

— Dövüş güçleri nicedir?

— Size yaraşır...

Kıvandı Hamza. O kıvançla, hemen eyleme geçmeyi kurarak zıpladı yerinden.

Sonra, ağır olmak gerektiği düşüncesiyle duraksadı bir...

Çevresine bakındı. Güvensiz gözlerle, süzdü buyruğunu bekleyenleri.

Sonra eliyle, belirsiz bir işaret yaparak, dikildi yeniden.

— Bir denetleyelim...

— Görüşünüze hazırdırlar efendim...

Doru atına atladı Hamza...

Oturup, dikildi...

At, ön ayağıyla biriki eşindi... Sonra, dizginin kasılmalarına uyarak oynadı.

Asesbaşı, işaretle, denetimin başlayacağını bildirdi asker ortalarına... Gece gündüz eğitilip, savaşa hazırlanan erler, güçlerini gövdelerinden taşımak istercesine, sıralanıp, kasıldılar...

Başlarında b rkleri, g   slerini kapsayan deri zırhları, ip gibi dizelenende, gün ışığını yansıttı, beylerin gözüne.

Hamza, her birinin kuşamı, duruşuyla ilgilenip, her birine kendinden g   katmak isteğiyle çatınarak, bölüklerin tümünü dolaştı.

Atından inerken, saraya asına baktı;

— Hazırlıklarımız nicedir?

— Bitmiştir efendim...

Daldı biran. Bakındı yöresine. Kâmil Sofu, elleri g be inin üstünde beklemekteydi...

— Bir bakın kitaba hocam. Yarın sabah yola çıkmak için bir sakıncası var mıdır?

— Başı  st ne...

Hamza, divanına giderken, Kâmil Sofu, kendi dairesine kapaklandı. Kutsal kitabı açtı. Tesbihini orasında burasında gezdirip, rastladığı ayetleri toplayarak, bir kıyıya yazdı. Sonra bunları bir başından, bir sonundan okudu. Gözleri parıldayarak, Beyin yanına gitti.

Hamza, A alarıyla, beklemekteydi.

— Kitap buyurmaktadır ki, Beyim, yarın doğru değil...

— Peki gün vermekte mi?

— Evet... Yola çıkmak için, en hayırlısının Cuma namazını birlikte kıldıktan sonra olduğunu bildirmekte...

Hamza, parmaklarıyla hesapladı.

— Yani yarın değil,  b rg n eyleme ge ece iz öyle mi?

— Kitap  yle buyuruyor.

— Kitabın buyruğuna boynumuz kıldan incedir. Hazırlıklar görülsün. Cuma,   leden sonra yola  ıka a ız...

Dukas, yardımcısını çağırdı.

Hücresinde başbaşa kaldıklarında, Başrahip hırkasını çıkardı...

— Baka karındaşım. Biz uzun bir yolculuğa çıkarız. Ya döneriz, ya dönemeyiz. Belli değildir. Hırkamızı biz dönünceye siz giyin. Kilisemiz, yaraşır olduğundan hiç kuşku duymadığımız ellerinize bırakılmaktadır. Aramızdan bir iyi dua ederseniz, bizi sevindirirsiniz. Etmezseniz, yine siz bilirsiniz. Acele etmemiz gerekmektedir, biran önce amacımıza ulaşmak zorunluluk olmaktadır.

Yardımcı, anlamsız anlamsız baktı ilkin. Sonra, birden irkilirdi.

— Siz, bilgide tüm İzmir bilgelerine parmak ısırtmış, yaşamanızın tümünü insanlara adanmış bir kişisiniz efendim. Bildiğim, gördüğüm ve dahi öğrendiğimce, herşeyi bizden çok iyi, çok doğru değerlendirirsiniz. Nice bir işleve katılacağınızı bilmemekteyim. Ama, aylardır aklımı kurcalayan birşey var... İnsanların, kendi emekleriyle, yeryüzünde Cenneti kurduklarından söz ediyor. Bize öyle gelmekte ki, bunda sizin de katkınız vardır. Ve dahi İzmir içinde dolaşan söylentilere göre, şimdi Beyler kıyametmektedirler. Belki, Hristiyanlığımızın ilk döneminde olduğunca büyük bir kavganın başlangıcını sezinlemekteyiz. Eğer doğruysa sezgimiz, siz de kavgacılar arasına katılmak amacıyla, acele edersiniz. Biz ki, kendimizi Rab İsa'ya ve sizin buyruklarınıza adanmışız. Ve dahi çok bir iyi bilmekteyiz ki, yerinizi doldurmak mümkün değil. Bedreddin Şeyh ile konuşup, bilgisinin ışığından bilincini tutuşturan bir bilge, her zaman kolaylıkla bulunmaz. Dilerseniz, buyurun bize, yerinize varıp, kavgaya biz girelim. Can gerekliyse verelim. Kan gerekliyse, dökelim istediklerince Ama, siz burada bulunun. Kilisemizi sizin gibi bir bilge.

den yoksun etmeye, kimsenin hakkı olmamak gerektir...

Dukas, yardımcısının diz çökerek söylediği sözleri düşünüyor. Olayların, insanları nice etkileyeceğini hesaplıyordu. Şimdiye, kilise içinde hiç sözetmemişti inancından. Ama, yardımcısı daha öğrenciyken, Bedreddin Şeyhle tartıştıklarını biliyordu. Demek, içinde filizlenen buymuş... Biran, o'nu da birlikte götürmeyi düşündü. Sonra, vazgeldi...

— Madem amacımızı bilmektesiniz, sizden gizlemek olmaz. Dedikleriniz doğrudur. Biz Cennet'i yeryüzünde kurmanın kavgasını veririz. Ama, egemenin bırakmayacağını da bilmekteyiz. Bu yüzden, kavga zamanı gelende, durasımız yoktur. Madem, bize yararlı olmak dilersiniz. Madem, bizimle olmayı kurarsınız.

— Her zaman sizinle olmadık mı efendimiz.

— Oldunuz. Ama, yol değişti. Şimdi başka bir yolun yolcusuyuz biz. Ve dahi madem şimdiden sonra da birlikte olmayı kurarsınız, burda olmanızda gelmenizden çok yarar vardır... İzmir'in içini elekleyin. En küçük kıpırdanışları, en büyük çalkantıları bir bir saptayın. Söz olsun, eylem olsun, yarar, yaramaz demeyin. Toplayıp, bize bildirin. Savaş, salt yüzeyde olmaz. Arkada ve derinde götürülen daha bir güçtür. İzmir Beyleri, bu işin ardını bırakmazlar. Öteki Anadolu beyleri de... Biz nice kısa zamanda öğrenirsek yapacaklarını. Onca sağlam düzen tutarız...

— Buyruğunuz başımız üstünedir Efendimiz... Rab İsa yolunuzu aydınlık, kavganızı başarılı kılsın. Ve dahi biz çırağınızın tüm amacı, size biran önce kavuşmaktır, bunu bilersiniz.

Kaygusuz, Çelebi Mehmet'in sarayından girerken, Bayezid Paşa önüne çıktı... Bakındı bir süre...

— Kimsin ?

— Kaygusuz Abdal derler...

— Kaygusuz Abdal!.. Bilemedim... Kimin kulusun?

— Kaygusuz Abdalın...

— Bire ağzından çıkanı duymamakta mısın?

— Duymaktayım ki hem de nasıl...

— Öyleyse nice olmaktadır ki, cevaplamazsın sorumuzu.

— Cevapladık ya Sultanım...

— Demek sen kendi kendinin kulusun.

— Öyle belleriz...

— Peki burda işin nedir?

— Sultana bir haber ve dahi bir dilek getirdik. Belki olumlu karşılar umaraktan, sabahtan beri bekledik.

— Haberi kimden getirirsin? Dileğin nedir?

— Sorduklarınız, Sultana söylenecektir...

Bayezid Paşa şaşırdı... Yıllardır, Eren olsun, Alp olsun, eskiden olduğu gibi, Hünkârın yanına elini kolunu sallayarak girip, bildiğince konuşamıyordu. Bu gencecik Abdal, bunların tümünden habersiz olmalı... Başını sallayarak geri döndü.

— Gel hele bakalım. Vezirden sakınıp, Sultana sunacağın ne imiş, bir öğrenelim.

Ardına düştü Kaygusuz... Curasını her adımında sallayarak, yürüdü, Bayezid Paşa'nın izine basa basa... Divan kapısından birlikte geçtiler. Bayezid Paşa, diz vurup, etek öptü. Kaygusuz da o'nu izledi...

— Sultanım, size bir haber verip, bir dilekte bulunmak dilermiş.

— Neymiş isteği?

— Sizden başkasına söylemeyeceğini belirtti. Abdal inadiyla uğraşmak gerekmediğinden, katınıza aldık...

— Söyle derviş...

— Sultanım, size İznik'tan, Simavnakadıza Şeyh Bedreddin Mahmud'dan çok selâm ve câhi saygı getiririm...

Bayezid dikildi. Düşman düşman baktı. Çelebi, başını omuzlarının üstünde dolaştırdı. Belli belirsiz bir irkilmeyle dikildi.

— Ne buyurmaktadır Şeyhimiz?

— Hac zamanının geldiğini... İzniniz olursa, Mısır yoluyla Hacca gitmek dilediklerini bildirirler. Hünkâr dilerse, Mısır ya da Yemende kalıp, öğretimizi bilginlere açmak isteğindeyiz, buyururlar...

Sultan, Bayezid'e baktı. Bayezid Sultana... Sonunda dalgınlıktan sıyrıldı Çelebi Mehmet. İşaret etti Kaygusuz'a...

— Hele biraz dinlen... Sana haber veririm.

— Başüstüne...

Gerileyerek çıktı Kaygusuz. Çelebi, Bayezid Paşaya bakıyordu.

— Gelen haberler abartılmış olmasın Lala?..

— Abartılmış bile olsa, çok şaşırtıcı bir davranış Sultanım.

— Bırakıp gitmemesi mi? Bizden izin istemesi mi?

— Biz sanıyoruz ki, bu davranışın altında, bize güvence vermek diler. Devletinize saygılıyız, buyruklarınıza uyuyoruz, der...

— Başka...

— Siz izin vermezseniz İznik'tan çıkmayacaktır. Hem de bize öyle gelir ki, haberlerin abartıldığı kuşkusunu uyandırıp, kaygılanmanızı engellemek diler.

— Kaygılanmamamız gerektiğini siz önermemiş miydiniz?

— Bundan öte kaygılanmak gerektir Sultanım.

— Hani, beyleri bir iyice çürütmesi, bizim saldırımız için olanak sağlar diyordunuz.

— Çok güçlenmiş olmalılar. Haberlerden bile öte...

— Hamza Beyin asker düzdüğünü, varıp işlerini bitireceğini bildirmiştiniz.

— Hamza Bey ya yola çıktı, ya da çıkmak üzeredir. Yakında gelir haberi. Ama, bize öyle gelmekte ki, Hamza Bey başedemez bunlarla.

— Öneriniz ne ola?

— Hamza Bey haberini alalım bir iyice Sultanım. Siz diler oyalayın habercisini, diler sonra kendilerine biz izin göndereceğiz deyip, bekleyin bir iyice.

— Hangisi daha yararlıdır...

— Hiç oyalamadan, haberciyi yollayıp, umutlandırmak...

— Peki, haberci gelsin...

Kaygusuz yeniden diz çöktü...

Çelebi, yüzünde sevecenlik belirtisi gülücüklerle, okşadı Kaygusuz'u...

— Varıp Şeyhimize saygılarımızı iletiniz. Biz kendimiz gidip, izni ağızımızdan bildirmek ve dahi öğütlerinden yararlanmak düşüncesindeydik. Haberi elimizi tez tutturacaktır. Urumelindeki işlerimizi bitirir bitirmez, yanında olacağımızı bildiriniz...

— Başüstüne...

Yeniden geriledi Kaygusuz... Atına atladı durmaksızın. Ve Gelibolu yönünde koşturmaya başladı...

O çıkar çıkmaz Bayezid'e baktı Çelebi.

— Nice buldunuz cevabımızı Lala?

— Sultanım, bunca büyük iş başarmış ve dahi Osmanoğulları içinde, ceddine en çok yaraşır olduğunu kanıtlamış Hünkârımın davranışlarını değerlendirmek bizim gibi bir aciz kula mı kaldı ki, böyle sorularla, sıkarlar, üzerler bizi.

— Kızma Lala... Öğrettiklerini belleyebildik mi diye düşündük de...

— Siz, atadan gelen hasletlerinizi öylesine geliştirdiniz ki, kulunuz olmak bize salt onur salt güven ve dahi görkem verir.

★ ★

Kaygusuz gemiden indikten sonra, yeniden tepikledi atını.

«Bire iki yüzlüler. Bir beni kandıramadınız davranışınızla. Koskoca Bedreddin'i uyutacağınızı mı sanmaktasınız. Hele bir düzen yerleşsin iyice. Biz, Şeyhimizin buyruklarını iletelim Ortaklara... Bir yayılsın, tah-tınızı, tacınızı sallandırmaya başlasın... O zaman görürüz oyun oynamak nice bir iştir? Ve dahi anlarınız bir iyice gücünüzü, güçsüzlüğünüzü.

Siz, bir bilgeyi atlatacağınızı sanmaktasınız he mi? Göreceksiniz. Nice gülecek sizin oyununuza. Ve dahi zamanı gelip, ayaklarına kapandığınızda, nice alaya oturacak tümünüzle...

Yok tövbe, » diye düzeltti hemen. «Bizim Şeyhimiz, hiç kimse ile alay etmemiştir. Ve dahi edebilemez. Yapısı olanak vermez buna... Onca her insan, olduğu gibi değil, olması gerektiği gibidir. Yani, bizimle bile olup, yeni düzenin mutluluğuna eren köylüler ve dahi ahiler gibi...

O yüzden hiç kimse ile, hiçbir zaman alay etmemiştir. Edilmesini de yasaklamıştır. Onun gözünde, bunlar bilinçsizdir. Ya da, sömürge olduklarından, düşmandırlar. Ama, düşmanlar bile, sömürü olanakları ortadan kalkınca, birkaç kuşak sonra dost olabilirler. Bizden olabilirler...

Öyle ya...

Şimdi bu Çelebi Mehmet'in babası Bayezid Bey, sömürge olmasa, nice uğraşabilirdi tahta kurulmak

için. Nice başa geçip, bize düşman olabilirdi. Ya, Aydın yöresi köylüleri... Beyle, kul arasındaki ayırım, salt kılıcın keskin yanı gibi. Bey olmazsa kişi, kul olmakta. Sömürmezse, sömürülmekte açıkcası.

Yaptığımız, gözümde daha bir büyüyor. Neden şimdiye hiçbir bilgin bunu sezinlememişti? Hiç biri bizim şeyhimiz ölçüsünde kafa yormamış da ondan... Ya da, Şeyhimiz tüm bilginlerin, bilgilerini bir potada eritip, insan onuru ve dahi mutluluğu için yeniden dökmüş de, o yüzden, demek gerekli...

Kaygusuz, salt yürek coşkusu, akıl taşkını ile dediklerinin, bilgi hamurunda yoğrulunca nice biçimlendiğini gördün mü? Ve dahi yapılanın yüceliği her geçen an, biraz daha büyümüyor mu gözlerinde?

Büyüyor...

Papazın hahamın, dinli dinsiz tüm insanların, bölük bölük seyirtip gelmesi.. Kitle kitle, varıp gördüğünü kurmasının gizi burada işte.»

Yollarda oyalanmadan, menzillerde durmadan İznik'a vardı.

Hankah'ın basamaklarını zıplayarak çıktıktan sonra, Bedreddin'in önünde diz çöktü.

— Ne buyurdu Sultan, Çelebi Mehmet hânımız?..

— Gitmeden önce sizin buyurduklarınızı Şeyhim.

— Ya...

— Kendileri buraya gelip, öğütlerinizi aldıktan öte izin verileceklermiş.

— İyi bir oyalama. Sonra...

— Dedikleri bu. Önce Lalası Bayezid Paşa ile danışma kurup, beni dışarı çıkardı. Sonra, yüzünde ay gibi bir gülücükle, ilettiğimi buyurdu.

— Anladık...

— Gitmeden önce bilmekteydiniz bunu Şeyhim...

— Bilmekteydik. Ama, öyle gerekmekteydi. Hem güvensin, hem ikirciklensin istedik.

— Güven ve dahi kaygı, nice yan yana olur?.

— Kişi devlet yönetti mi olur Kaygusuz oğulluğumuz. Güvenir, bizim davranışımız kendisine karşı değildir. Kaygılanır, dizginleri elinden yitirmekte midir?

— Dizgin hiç bir zaman elinde olmadı ki Şeyhim...

— Olmayacak da... Ama, egemen, bazı davranışlar işine geldiği sürece, dizgin elinde sanır. Aldandığında iş işten geçmiştir.

— Demek, siz Çelebi'ye, bu güveni verdiniz.

— Öyle sanırız.

— Ama, aynı zamanda ikirciklendirdiniz. Bizim gücümüz vardır, buna göre davranasın, diye.

— Öyle sanırız...

— Güvenli değil misiniz?

— Biz, ancak olaylar somutlaştıktan sonra güven duyarız.

— Haklısınız. Bize buyruğunuz nedir?

— Buyruğumuz yok. Dileklerimiz vardır. Sanırız ki, Osmanoğlu, bizimle yüz yüze gelmemek için Anadolu'ya gelişini bir iyice uzatacaktır. Ama, bunun yanında, tüm Anadolu beylerini uyarıp, üstünüze salacaktır. Gücünüzü iyi saptayınız. Hamza Bey saldırısından öte, nice davranmak gerektiğini kendiniz, bizden iyi bileceksiniz. Osmanoğlu habercilerini bir sıra içinde beylere ulaştırın. Böyle yapanda, tümünün birlik olup saldırmasını engellersiniz. Tekər teker, haklarından gelindikte, Osmanoğlu ile karşı karşıya kalacağınızı unutmayasınız. En büyük güç derlemesini o zaman yaparsınız. Urumeline gitmeden dediğim, aklında mı?

— Timur'un öğüdü mü?

— Evet o...

— Aklımda...

— Bunu sıkıca yerine getirin. Birkez kaçırsanız ipin ucunu, tüm Anadolu egemenlerinin, sizi yitirmek için, her tür baskı ve dahi işkenceyi uygulamaktan çekinmeyeceklerini iyi bilersiniz.

— Öğrendik Şeyhim...

— Hadi şimdi oyalanmadan vargit, Börklüce oğul-
luğumuza, selâm ve dahi başarı dileklerimizi ilet. Olum-
lu haberlerinizi beklediğimizi unutmayın.

— Buyruğunuz başımız üstüne Şeyhim. Hemen yo-
la koyulacağız...

★ ★

Dukas, Taşlıca geçidine girdi... Girer girmez, ka-
yanın başında biri belirdi...

— Nereye yolcu?

— Ortaklara...

Hemen yayını gerdi gözcü. Bir ıslık çaldı... Du-
kas, kalın, ak kaşlarının altından, ışıltılı gözleriyle, ka-
yaların kovuklarını gözledi...

Kıpırdadığı anda, üstüne ok yağacağından güven-
duydu. Gözcü, yeniden başladı sorguya.

— Ortaklar'da ne edecekmişsin?

— Yoldaşlarım vardır. Onlarla görüşeceğim. .

— Yoldaşların? Hele de bakalım, kimler ola?

— Saymakla bitmez ki...

Gözcü o zaman tanıdı. Koşarak indi yardan aşağı...

— Bağışla Dukas karındaş. Tanıyamadık uzak-
tan...

— Biz de şaka olsun diye parola vermedik. Baka-
lım, dedik, karındaşlarımız güçlerini ilkin bizim üstü-
müzde denesinler.

— Buyurmaz mısınız?

— Acele gitmemiz gerek...

— Bir aksilik mi vardır?

— Aksilik mi, yoksa olumlu bir gelişme mi, yay-
ların ve dahi pusularınız karar verecektir.

— Yeni haberler getirmektesiniz öyle ya...

— Evet... Hamza Beyimiz, ordusunu düzdü. So-
fuları ve dahi müneccimleri, Cuma'dan önce yola çıkma-
sını sakıncalı bulduğundan, bize haberleme olanağı ta-
nıdı. Hazır olasınız...

— Biz her zaman hazırız da, köylerdeki karındaş-
lara haber iletilmesi gerekli.

— Yol boyunca söyler geçeriz...

— Size ağırlık olacaktır.

— Hiç birşey olmayacaktır. Görevimizi yapmak-
tayız...

Tam atını mahmuzlarken, adam dizginlerine yapış-
tı.

— İletesiniz ki, biz burda, doğrudan pusu savaşı
vereceğiz. Gündüz, geçen olursa, öteki savaşıclara
ulaşacaktır. Börklüce ve dahi Torlak şeyhlerimiz böyle
buyurmuşlardır. Sakın olsunlar, gündüz savaşına giriş-
mesinler. Burdan Ortaklar'a, yol uzun ve dahi engebe-
lidir. Sanırsınız ki, ulaşması olanağı yoktur Hamza Be-
yin...

— Olur... Söylediklerinizi olduğu gibi iletiriz.

— Şeyhlerimize ve dahi ustalarımıza haber götü-
rün. Tasa etmesinler. Biz burdayız ve dahi düzenimizin
en bilinçli savunucuları olarak, ölmeye andıçmışız...

— Bir savaşçı ki, savaşa böyle girmektedir, tasa-
ya yer bırakmak akılsızlıktır yoldaşım. Bizim başarı di-
leklerimizin de sizinle birlik olduğunu unutmayasınız.

— Sağ olun... Yolunuz açık olsun.

— Hoşca kalın...

Kaygusuz, Börklüce'yi, Torlakla birlikte, son ha-
berleri incelerken buldu. Dukas'la birlikte girdi yöne-

tim evinden içeri... İkisi birden ayaklandılar.

— Dukas karındaş...

— Kaygusuz yoldaş...

— Nice bir olumlu iş üstünde olmalıyız ki, ikinizi birden karşılamak onuruna eriyoruz.

— Şeyhim size kavuşmak mutluluğunu bağışladığınız yetmiyor gibi...

Kaygusuz bekledi. Dukas, İzmir yönünden gelen haberleri iletсин. Sıra kendisine gelince, yol boyunca aklında aktarıp döndererek, ezberlediği haberleri bir bir sıraladı... Bedreddin'in bildirisiyle, Dukas'ın haberi aynı anda çakışıyordu. Ve aynı anda, ne yapmalarının gerekli olduğu apaydınlık ortaya çıkıveriyordu.

Börklüce, Torlak'a baktı...

— Her zaman nice imdadımıza yetiştiyse, yine yetişti şeyhimiz Torlak karındaş.

— Öyle bir aydınlık yaydı ki önümüze...

— Şimdi karar alıp, uygulamak bize düşmekte...

— Öyle gerekli Şeyhim...

— Dukas karındaşımızın bildirdiğine göre, Hamza Bey, yarın öğleden sonra yola çıkacaktır. Taşlıcalılar, geçidi açık bıraksınlar. Dönüp, üstlerine saldırma olanağı vermesinler. Sen hemen yola düşeceksin. Dilersen, Kaygusuz'u da al... Yol boyunu, Şeyhimizin öğüdü üstüne örgütle. Kimse acele etmesin, yiğitliğe sıvanmasın. Taşlıca geçidindekileri de örgütledikten sonra, dağ üstünden Saruhan ovasına vur... Köylüler uzun zamandır, bizimle bile olmak dileklerini duyururlar. Olunsunlar... Saruhan beylerinin kıpırdanmasını böylelikle engelleyelim... Sonra da, Dukas karındaş, haberci sorununu çözümlesin...

Torlak, ayağa fırladı...

— Bize izin öyleyse Şeyhim...

— İyi dilekleriniz bizimle olsun...

Kaygusuz da ayaklanmıştı hemen. Torlak tuttu o'nu...

— Sizin gelmenize gerek yoktur. Burda adem, yoldan daha çok gerekli.

— Börklüce Şeyhimiz buyurmuştu ki...

— Eylem içinde karar, eylemcinindir.

— Nice dilerseñiz...

Sarıldılar birbirlerine. Börklüce, yutkundu bir iki. Gözlerinde beliren ıslaklığı, kirpiklerini kırptıştırarak gi derdi...

— Çok uzun zaman oldu birlikteyiz karındaşıñm. Ayrılmadık kısa gidiş dönüşler dışında. Düşüncede, eylemde hep aynı yere bastık, aynı toprağı kazdık, aynı pınarın suyundan kandık. Bundan öte, siz yeni bir bölgeye adım atıyorsunuz. Görüyorsunuz ki, işler başladıktan öte başdöndürücü bir hızla, bağılıyor kişiyi. Belki biz o yana gelemeyiz, siz bu yana. Belki bir daha görüşmemiz mümkün olmaz ...Bilesiniz ki, gönlümüz her zaman, her yerde sizinledir. Çabamız, tüm çabanızın ortağı... Bedreddin ocağında yeni bir ateş yanmaktadır sizin gidişinizle. Örneğimiz çoğalmakta, karındaşılarımız artmaktadır. Ordan ötelere kimbilir nice yayılacaktır alazınız. Bunları burdan duydukça, her alazın ışığıyla gönlümüzü yudukça, size sevgimiz daha artacak, saygımız daha bir çoğalacaktır. Bilmektesiniz ki, umutsuzluk yok bizim inancımızda. İnsan olduğu gibi değil, olması gerektiğı gibidir. Ve dahi, hiç bir umutsuzluk, bundan dört yıl önceki gibi olabilemez. Biz ikimiz ve dahi öteki yoldaşılarımız. Bir avuç insan. Nice başlamıştık, nereye ulaştık. Bundan öte, sizin işleviniz daha da güç... Aramızdan, dilediğınızı seçin. Ustalar, bilinçlenmiş önderler gereklidir. Alın... Öyle bir takım-la, öyle bir yerleşme düzeni kurun ki, sökmeye çablayan, do'lanıp kalsın... Sizi, Saruhan ülkesine ve dahi

Germiyan ötesine bizim adımıza işgörmeye yetkili kıldık. Yardımcınız inancınız, ışığınız bilinciniz olsun...

Yeniden sarıldı. Omuzlarını omuzlarına sürterek, yanağıyla kulağının birleştiği yerlerden, birer kez öptü...

Torlak, gözlerini kapamıştı. Börklücenin ağzından çıkanları içiyor, belleğinin derinliklerinde, yaşamını yeniden canlandırıyordu. İznik'ta, görev gereği giymek dışında soyunup çıkardığı pusatlarıyla birlikte, tüm yaşamı silinip yitmişti. Kimliğini bile anımsamıyor şimdi. Salt Torlak Kemal olarak düşünüyor, görüyor, yaşıyor...

— Tasanız olmasın Şeyhim... Bize verdiğiniz görevlerden şimdiye, yüz akıyla çıkamadık belki... Yanlışlarımız, noksanlarımız oldu. Ama, bundan öte, daha bir sağlamca tutunup, ışığınızı ve dahi güneşimiz sevgili Şeyhimizin buyruklarını hiç elden bırakmayacağız... Aydın ve dahi İzmir yöresi, geleceğimiz açısından bize en büyük okul olmuştur. Birkez sömürüden kurtulan insanın yaratıcılığını gözlerimizle görmek, mayasını ellerimizle kabartmak mutluluğuna erdik. Bu deneyim, yüzyıllar sonrasına kök salacak niteliktedir. İnsanların, topluca bizden yana gelmesi neden? Bu deneyimin başarısından. Bir basit köylünün, hayalinde canlandıramıyacağı düşünde göremiyeceği görkeme, kendi emeği karşılığında ulaşmasının mümkünlüğünü isbatlamamızdan... Ahilerin, yarın güvenliğinin, kendi sandıklarından daha bir sağlam biçimde ortaya konulmasından. Salt kendi biriktirdikleri değil, tüm toplumun biriktirdiğinden ortak pay almak, mutlulukların en büyüğüdür. Gördük ve dahi yaşadık bunları. Şimdi başka bir alanda, yeni topraklarda uygulamaya gitmekteyiz... Başaracağımızdan hiç kuşkunuz olmasın. Ve dahi bizim yoktur.

Dukas, gözlerini kapamıştı.

Ellerini sakalının altında birbirine kenetlemiş. parmaklarını oynatıyor durmaksızın. Konuşulanları içiyor. Belleğinin derinliklerinde, yepyeni bir güneşin doğduğunu sezinlercesine gevşemiş...

Haberi hemen iletmişti.

Ortakların bir yeni kent olduğu, atını hızla sürerken bile belli olmaktaydı.

Ama, iki önderin konuşmaları, yapılanları daha bir değerlendiriyor. Nerden, nereye gelindiğini, nereye gidilmekte olduğunu daha bir belli hale getiriyordu.

Sustuklarını sezinleyince gözlerini açtı.

— Yol boyunda gördüklerimiz, söylediklerinizden çok fazladır. Ama, ikinizi de iyi tanımakta olduğumuzdan, sizin daha fazlasını söylemiyeceğinizi bilmekteyiz... Haberleşme örgütünü ve dahi yol pusularını Kaygusuz karındaşımızla birlikte kurduktan sonra, izniniz olursa bir dolaşmak isteriz bu kutsal toprakları.

— İzin ne demek? Buraları, buralarını benimseyen herkesindir.

— Bizim istediğimiz, bir iyice gezip dolaşmak ve dahi, gördüğümüz herşeyi yazıp, gelecek kuşaklara, yeryüzü Cennetinin nice kurulduğunu bir iyice anlatmaktır.

Börklüce, Torlak'a baktı... Torlak güldü...

— Biz bunu unuttuk. Yapılanları, kâğıt üstüne geçireceğimize, toprak ve dahi insan belleğine köklemeyi yeterli saydık. Bunu bir ödev olarak isteriz sizden...

Kaygusuz dikildi o zaman.

— Dilerseniz, Dukas yoldaşımızı işlevinden alaymayalım. O hemen başlasın yazmaya. Biz, pusuları kurar, haberlerin dilediğiniz zaman ulaşmasını sağlarız...

Dukas, başını sallayarak onayladı Kaygusuz'u...

Hemen görev bölümünü bitirdiler. Börklüce, Torlak'a baktı...

— Götüreceklerinizi seçin. Yemeği birlikte yedikten sonra yola çıkarsınız...

Torlak, sesini çıkarmadı. Börklüce, bir ayrılık töreni, yeni bir muştunun söleni ile bezemek istiyordu Ortaklar göğünü... Dilediği gibi davransın...

2

Torlak, yanındakilerle birlikte, Agamemnon geçidine geldi. Daha önceden bıraktığı gözcüleri de yanına aldı hemen. Hiç konuşmadan işe koyuldular...

Taşlıcalılar, geçitte pusu kurulmasını önermişlerdi. Torlak, hemen yanıtladı onları.

— Bukez üstümüze gelen bir ordudur. Bize düşen, bir bölümünü yitirmek. Ötesini, bizden sonrakiler becerecek. Hele siz bizim dediğimizi uygulayın...

— Pusu en iyisidir Şeyhim... Gelin bizi dinleyin. Burdan, bir ordu bile olsa, iyi direnince on gün geçemez...

— Ama sonunda yine geçer he mi?

O zaman ses etmedi köylüler...

Torlak, kendince zamanı hesapladı. Yollarda, salt düzen önerisi verip, hiç oyalanmadan at sürmüştü. Yüzü terli, bacaklarının arası köpük içindeydi. Yoldaşları da kendisi gibi. Ama, Cuma öğlesi yaklaşmakta. Hamza, nerdeyse yola düşer...

İzmir ardından buraya yetişmek, ikindiye bulur. Geçide hemen sararsa, akşama düzen tutmak gerekli. O yüzden, dinlenmeye zaman yok...

Köylüleri yöresine toplayarak, kayaları dolanmaya başladı. Daha önceden burda pusu kurmanın alışkanlı-

ğıyla, hangi kayanın toprakta çürük durduğunu iyi biliyordu. Hemen onun başına varıp, işaretliyordu.

Kazmalar, kürekler işlemeye başladı...

Kayaların tutunduğu toprak parçasını sıyrıp, kıyılarını çelik kalemler, balyozlarla bir iyice budadılar.

Köylüler, ilkin bilinçsiz yapıyorlardı işlerini. Torlak hangisini gösteriyorsa, gidip, onun çevresini kazıyorlardı. Sonunda, anladılar. Bukez bambaşka bir savaş düzeni, görülmedik bir pusu uygulanacak...

Kendiliklerinden kaya seçip, eşelemeye başladılar...

Gün tepelerinden iyice ağarken, eşelenen yerleri, kuru otlarla örttü Torlak. Köyü boşalttırdı. Ola ki, askerler doğrudan köye saldırıp, can yitirirler. Köylüler, dağ üstüne doğru ağıp gittiler. Kendisi, savaşçılarla, geçit yöresinden iyice uzaklaştı. Her birini, bir kaya ile görevlendirip, gözleri kapalı, birkaç kez gidip gelmelerini, yerlerini iyice bellemelerini sağladı.

Ondan sonra, İzmir yönündeki gözcü, ordunun görüldüğü haberini verince, birlikte, arkadaki ormanın içine daldılar...

Ağaçların sık dalları arasına çıkıp, geçidi gözetlemeye başladılar. İlkin bir bölük yaklaştı çekinerek. Her yanı bir iyice kolaçan edip, canlı aradılar. Bulmaları olanaksız... Ardından, ordu ağır takımlarıyla eyleme geçti. Haberci, yere çok yakın attığı oklarla, durumu bir bir bildirmekte...

Atlılar geçip gittiler...

Yayaların ucu göründü...

Torlak, güneş batıncaya bekledi... Tepeler ilkin kızardı, sonra giderek koyu bir karanlığın içinde belirsizleşmeye başladı.

O zaman işaretini verdi... Ağaç dallarına tüneyip, işareti bekleyenler aşağı sarktılar. Yenice inmeye başla-

yan koyu karanlıkta, her biri kendine verilmiş kayanın yanına, ulaştılar... Torlak'ın yeni işaretini beklemeye başladılar.

İşaret gecikmedi...

..

Hamza; denetleyiciler, Agamemnon geçidinde tek canlı olmadığı haberini getirir getirmez;

— Akşam iyice bastırmadan geçidi aşıp, öte yüzdeki düzlükte ordugâh kuralım buyruğunu verdi.

Bölükten bölüğe iletildi Beyin sözleri...

Atlılar, nal seslerini yamaçta yankılayarak, geçide girdiler...

Ordunun öncüleri geçitten çıkıyorlardı ki, yar karmaya başladı. Gün, denizi bin rengiyle okşayıp, geceye dönüştürmüştü doğayı...

Hamza, yamacı dönüp, ordugâh yerini saptadığında, karanlık iyice bastırmıştı. Çıraların fersiz aydınlığında, çadırlar kuruluyor, ocaklar yakılıyordu...

Ordunun ardıcıları daha geçide girmemişlerdi. Ellerinde çıralarla, birbirlerine çarpmana çabasındaki askerler, biran önce kuşku yeri aşmak kaygısındaydılar...

Son çıralar, geçide girdiğinde, bir gümbürtü kapladı ortalığı...

Askerler, ürküntünün titremesinde, göğün üstlerine düştüğü sanısıyla birbirlerine sokuıldular.

İlkin toprak sallandı... Küçük küçük taşlar sepeleldi. Ardından, kocaman kayalar töperlenerek, geçidi tıkamaya başladı.

Gümbürtü ordugâhtakilerin kulaklarında yankılandı...

Hamza, Sofu, Asesbaşı, açıklığa çıkmış birliklerin komutanları, bölükbaşılar ve askerler ayağa fırladılar...

Atlılar, ürküp, birbirine giren hayvanların kaçma-

sını engellemek amacıyla fırlayıp, dizginlere yapışmaya seyirttiler.

Hiç biri, ne olduğunu kestiremeden, anlamsız bir kaynaşma başgösterdi. Atlılar atlarını, komutanlar askerlerini tutamaz oldular.

Gümbürtü, insan gırlığının en acıklı haykırıyla yankılanıp, uzadı...

Hamza, çadırının önünde ışıldayan alazı aşarak, bağırdı;

— Bire ne olmaktadır?

Bir süre, sorusuna çığlıklar yanıt verdi. Sonra Asesbaşı, baş kırdı;

— Kimsenin bişey bildiği yok Beyim... Sanırsam geçitte olumsuz bir iş var...

— Tez araştırın...

— Başüstüne...

— Takımları, bölükleri ve ortaları toparlayın zaman yitirmeden.

— Başüstüne...

Komutlar birbirini izleyerek, ürküntüyü bastırma çabasıyla yükseldi...

Panikleyen asker, buyruk koşullanmasının etkisiyle, duraksayıp, toparlanmaya başladı. Hamza, nefes al-dırmaksızın, yeni buyruğunu bildirdi;

— Takımları sayın. Noksanımız nedir, anlayalım...

Bir an yüksek sesle bağıran sayılar toparlanmayı hızlandırdı.

Ve gümbürtünün sonuçlarını anlamak amacıyla, ilk toparlanan bölüklerden gözcüler, çıkarıldı. Ne var ki, gözcüler, geçidin başına varıp, araştırmadan, korkuyla geriye dönüyorlardı.

Hamza, gecenin karanlığında hiçbir sonuç alamı-yacağını anlayınca, sabahı beklemeye karar verdi. As-

kere yemek çıkarılıp, gözcüler görevlendirildikten sonra, dinlendirilmesini buyurdu.

..

Sabah, günışığı geçidin karanlığını yırtmadan ayıldı Hamza Bey... Ordusunun yaya birliğinin hemen hemen yarısına yakın bölümü, kayaların altında kalmıştı. Ezilmiş, parçalanmış insanlardan öte, halâ iniltileriyle yaşayanlar olduğunu sezince, geri dönmekle, hemen saldırıya geçmek arasında bocaladı. Sonra, bir bölük ayırıp, geçidin temizlenmesi ödeviyle yükümlendi...

Biran önce varıp, hesabını sormalıydı bunun. Sormalıydı ya, geçit baştan sona, taş taş, oyuk oyuk aranmamış mıydı? Asesbaşı, acılı gözlerle geçidi süzüyor. Hamza'nın yanbaşı, elleri göbeğinde bekliyordu.

— Hani her yeri bir iyice aramıştınız?

— Aramıştık Beyim... Bölükbaşı burda. Dilerse-
niz birkez de kendiniz sorun.

— Aramıştınız da, ne oldu?..

— Kimseler yoktu.

— Peki bunca taş, bunca kaya üstümüze kendiliğinden mi devrildi?

— Sanırım öyle Beyim. Ve dahi sanırım ki...

Yutkundu Asesbaşı.

Hamza, öfkeli gözlerini çakmak çakmak gezdirdi yüzünde adamın.

— Söyle bire neyi sanırmışsın?

— Şey Beyim...

— Ne?

— Pusu olanaksız. Hem pusuya benzer değil. Yer yarılıp, üstümüze devrildi. Bunca yüzyıldır, durdukları yerde oturup duran kayalar, birlikte kıyama kalktılar sanki... Ben derim ki...

— Bire nice söz dolandırıp durmaktasın...

Kâmil Sofu, Asesbaşının söylemek istediklerini

duyunca, iliklerine değin titredi. Sakın... Başını sallayarak konuşmasını sağlamak istedi. Asesbaşı susuyor, Hamza'nın öfkesi daha bir artıyordu.

— Bire söylesene. Dilinin altındaki nedir?

— Beyim bağışla. İşte, en bir büyük hocalarımızdan biri yanınızda durmakta. Ben, kaçkez geçtim bu geçitten. Kayaların sağlamlığını kendi dolaşmamla bilirim. Öğle sonrasında, bölümü kendim izledim. Kayalar nice yüz yıldır, nice durmakta iseler, öyleydiler. Biz dönüp sizi haberleyene, pusucular gelebilir. Buna, bir diyeceğim yok. Ama, bir koca ordu geçerken, kayaları olmuş armut gibi töperleyecek güç, bizim insan dediğimiz yaratıkta bulunabilmez. O yüzden derim ki, bunu açıklasa açıklasa, Kâmil Sofu hocamız açıklar ve dahi bizim yetmez aklımız, bir iyice susar...

— Bire deli misin? Delirmek üzere misin? Nice söz edersin bunca asker arasında?..

— Ben asker arasında dolanan sözleri aktarırım efendimiz. Ve dahi, kendimin de inandığını belirterek.

Hamza, çaresizlikle bakındı. Asker birkez böyle sözler uydurmaya başladı mı, savaş olanaksızlaşır. Ama, kendi içindeki ikirciklenme de bundan öte değil. Hiçbir ses duymadılar geçerken. Hiçbir canlı görmediler...

Öyleyse...

Gerçekten açıklaması oldukça güç bir soru bu...

Deprem falan da olmadı... Kayalar kendiliklerinden koparılıp atılmışlar gibi...

Kâmil Sofu'ya baktı sorgu dolu bakışlarla... Sofu, Asesbaşı aklındakileri söyledikten beri durmaksızın dudaklarını kıpırdatmaktaydı. Hamza'nın kendine baktığını görünce, daha bir dalgınlaşıp, sesli sesli okumaya başladı.

— Hocam, nedir dersiniz?

— Bizim aklımızdan da Asesbaşımızın buyurdukları geçmektedir. Bunca sağlam taş parçalarının, bunca binyıl durduktan sonra, tam biz geçerken sepelenmesi, akıl işi olabilemez.

— Olabilemez de, ne olabilir?

— Cinler, periler basmış olmalı geçiti. Ve dahi, biz geçerken, bunları incitmiş bulunmalıyız. Birini ikisini değil, bir bölüğünü filân incitmiş olmalıyız ki, öfkelenip, taşları üstümüze atalar. Yoksa, adem işi değildir.

— Salt buncacık mıdır? Ve dahi, incitmekten mi olmuştur?

— Doğrusunu kitap bilir efendimiz...

— Hemen kitaba bakınız öyleyse...

— Yalnız bunlar bizim bildiklerimizse, azbiraz akçe şingirdatmamız gerekecektir. Bendeniz de de...

— Anladım Hocam... Asıl cinlerin arasından gelirken, akçe geçirmeniz olanaksızdı. Sarayağası buyurduğunuzca akçeyi hemen versin...

Kâmil Sofu, ellerini oğuşturarak, çadıra doğru yürüdü. Hamza, yine de sevinmişti. Kâmil Sofu, asker arasındaki söylentiyi alıp, başka yöne çevirmeyi başarmıştı. Şimdi söylenti, üstlerine gittiklerinin cin peri olduğu yolunda değil, cinlerin incitilmiş olduğu biçiminde yayılacağından daha dikkatli olunmasını sağlayacaktı. Sarayağası, Kâmil Sofu'nun istediklerinin verildiğini bildirdiğinde, gülümsedi.

— Verdiklerin nice olursa olsun, geri alma. Bakalım ne haber getirecek öteki dünyadan...

★ ★

Taşlıcalılar, bir ara asker arasına sızıp, geri döndüler. Ordugâhta anlatılanları, Torlak'a duyurduklarında, tümü gülmeye başladılar. Torlak, göğsünü şaplakladı.

— Baka karındaşlar, bu Kâmil Sofu yaman ademiş. Sözü çevirmek için iyi bir ücret almıştır Hamza

Beyden. Almıştı ya, bizim pusumuz büyük başarı göstermiştir. Hamza Beyimizin tüm ağırlıkları yitti. Ordusunun birkaç bölüğü de yitikler arasında. Şimdi geri dönse, yeniden hazırlık görmek için, birkaç ay ister. İleri yürüse, daha bir kötü durumu. Yolları tutmuş olan karındaşlarımız, derslerini verir. Ama, iyi bulduk bu yolu... Cinler, perilerle sarılmış sanacaklar. Dilerseniz, biz, birkaç gece baskını daha düzenleyelim. Büsbütün çarpılmışa dönsünler...

— Nice buyurursanız Torlak karındaş. Bilirsiniz, adem yitirmek istemeyiz. Kan dökmekten hoşlanmayız...

— Ama, bunlar kişi ve dahi toplum mutluluğunu yitirmeye gidiyorlar. Hem de bilinçsizcesine Kulluğun sürdürülmesine yardımcı olmak istiyorlar. Sanıyor musunuz ki, sizi yakalasalar sağ korlardı...

— Sanmıyoruz. Biz ki onların tokadı altından hiç kalkmamış ademler. Şimdi anlıyoruz gerçek gücümüzü. Ve dahi, giderek artıyor inancımız. Biz onlardan daha çoğuz. Ama, boyun eğdiğimizden tepemize biniyorlar. Bir koskoca beyin şaşkınlığı, bir yalancı hocaya akçe kaptırmasını gördükten öte, kendi durumumuzu saptamak daha bir kolaylaştı. Elbet kurarız pusuyu yeniden ve dahi elbet vururuz Hamza Beyin ordusunu...

— Madem istiyorsunuz. Akşama hazır olun. Hem men gözcüler çıksın. Ordu nice gitmektedir. Ortası başı nerededir. Bir iyice öğrenelim.

— Ne gerek var. Varıp ardından vurursek olmaz mı?

Torlak, keyifle, sevinçle dövüş katılanları süzdü. Bir süre sustu. Ötekiler de susup, dinlemeye başladıklarında, söze girdi.

— Eski Selçukoğullarından Kılıçarşan'ın adını duymuşsunuzdur. Bu tür savaşlarda ustadır. Özellikle,

Danışmend gazi ve dahi oğulları. Mustafa Gazi ise, ustaların en yücesi denilebilir. Bunlar, birkaç alp ve dahi Hünkâr, bir koca Haçlı ordusunu, Anadolu'yu bir baştan, ötekine gidinceye, yerle bir etmişlerdir. Ama, savaşın düzenini iyi tutmak gereklidir. Diyorsunuz ki, arkasından vururuz. Sanıyor musunuz Hamza bey ardını boş koyacak şimdi. Cine periye karşı bile tedbir alacağından, arkası tekin değil. Önü ise, sürekli korkuda. Hiç yanına varılmaz... Öyleyse, tam ortasından vuracağız bu gece. Bölüp atacağız koca orduyu. Ne demektesiniz?..

Ses gelmedi...

Bir süre daha bekledi. Kimsenin yanıt vermeyeceğini anlayınca.

— Öyleyse durmayalım. Gözcüler bir iyice hazırlanıp, denetlesinler yol boyunu. Ola ki ordu, gece yürüyüşü de yaparak, hızla uzaklaşmak ister. Ayasuluğ önlerine varıncaya, yeni bir dertle karşılaşmayacağından güvenliler. Biliyorsunuz oraları şimdilik boş yerler. İleride dolacak elbet. Birkez sağlamlansın düzenimiz. Egemenlikler ortadan kalksın. O zaman, çoğalan toplum için her karış toprak doldurulacak.

★ ★

Kâmil Sofu, Sarayağasının verdiği bir kese altını, eski elbiselerini sardığı çıkının içine yerleştirdi. Kutsal kitapta aradığını bulmuş gibi homurdanıp, bağırıp çağırarak, anlaşılmayan bir dilde, bir sürü şeyler söyledi. Sonra, askerin arasında kendisini beklemekte olan Hamza Beyin yanına sokuldu.

Tümüne duyurmak isteyen, yüksek bir sesle, konuşmaya başladı.

— Umduğum gibi olmuş Beyim... Ağırlıklarımız, bizi bitti, akşamı çöktü sanıp toplaşan bir bölük cinin üstünden geçmiş. Cin Padişahıyla konuştum. Bir yan-

lişlık olduğunu, bize sormadan hemen öfkelenip, yanlış işler gördüğünü bildirdim. Gece asker yürümez, dedi. Biz harami sandık ...O yüzden, cezalarını hemen verdik. Ama, bundan öte madem siz ordunun içinde bulunmaktasınız, danışmadan bir iş görmeyiz. Biz, sakatlanan cin tayfası için, okuyup üfledik. Azbiraz da tazminat ödedik. Artanı buyurursanız, geri verelim. Bundan öte, danışıklı yürüyecek iş. Yalnız, bizden de dikkatli olmamızı isterler. Akşam olanda, askerlerimiz, küçük, büyük su dökerken, çevreyi kolağan ederken, bir iyice gözlerini açmalı, hıştırtıya, çıtırtıya tetik olmalılar. Yoksa, cinlerle savaşmak zorunda kalırız. Ve dahi, perişan oluruz...

Hamza Bey, askerlerin yatıştığını görüyordu. Sofu, topluluklara niçe söylev verilmesi gerektiğini iyi biliyor. Hemen toparlandı sözleri bitince.

— Geri almak mı? Olanaksız... Biz verdiğimizizi almıyoruz. Nice bir fidyeye istedilerse, adımıza söz verseydiniz.

— Olur mu, bunca can yitirdik. Pazarlık ettik çekişe çekişe...

— Bundan öte, ansız bir durumda kullanılmak üzere, sizin yanınıza, biraz daha akçe verelim.

Sofu, elini göğsüne götürdü. Hafif eğilerek, kıvançını belirtti...

— Ferman efendimizindir. Nice buyurursanız, biz öyle davranırız.

— Bu işi iyilikle kotardınız ve dahi bundan ötesi için güvence aldınız ya, bize yeter...

— Güvence her zaman için verdiler. Sizin adınıza yanlışlığı belirttiğimizde çok üzüldüler. Ve dahi size ayrıca kendi üzüncülerini belirtmemizi de söylediler.

— Bir iyice azarladınız sanıyoruz.

— Yok, azarlama değil. Bu padişahın kulağı azbi-

raz ağırca duyar da, o yüzden bağırdık. Sizi rahatsız ettikse bağışlayın.

— Sorun çözümlendi ya, gerisi önemli değil.. Bakındı...

Atına binerek, yürüyüş buyruğunu verdi...

.*.*

Haberciler, ordunun gidiş yönünü belirttiklerinde, Torlak, geçecekleri yerleri saptadı kafasında. En iyi nerede kıştırabileceğini düşünürken, köylüler, silâhlanmışlardı.

Çevresine topladı onları...

— Karındaşlar, ordu bu yürüyüşüyle molayı, Dağkızılca eteklerinde, Seferhisarıyla, Cumaovası açıklığında verecektir. Bilmem bilir misiniz, Umur Beyden sonra, orası Türkmen için, Nif dağlarına gidiş yolunda konak yeridir. İki dağın eteğine gelir. Bir yanda, Seferhisarı dağları, öte yanda Nif'in, beş parmak dediğimiz uçları... Tam orda, biz Nif yakasına geçip, vuracağız. Siz, bu yanda kalın. Durmak yok. İlk saldırıda ne yitirseniz, onunla yetinip geri döneceksiniz. Yine köyünüze gelip, işlerinizle uğraşacaksınız. Geçen baskından sonra, Ortaklar'a yolladığımız delegeleriniz nerdeyse gelir. Onların gösterdiği, anlattığı gibi kurarsınız yeni düzeninizi. Biz de artık sizden bağışlanma dileyeceğiz. Neden derseniz, Nif dağlarını aşıp, Mağnezya'ya, ordan Saruhan ovasına geçeceğiz. Ora ahalisi bizi beklemekte. Bundan ötesini, Ortaklar kendileri çözümleyecekler. Gitmeden, ve dahi sizler de dönmeden, bir armağan verelim dileriz. Katılıp, katılmamak sizin bileceğiniz bir iştir...

Dukas'a gitmiş olan ihtiyar, ağır ağır doğruldu...

— Siz bunca adem, bizim için vuruşursunuz. Gece gündüz bilmeksizin çalışmanız yetmezmiş gibi. Dini ayırılar bize katılıp, bizimle olmaya can atarlar. Biz, di-

İlersek vuruşalım he mi? İlkini beni yazın vuruşcular arasına. Salt Cumaovası konağında değil. Sizinle bile gitmek için. Sonra, oğlumu yazın. Sonra da...

Bırakmadılar sözü Birbiri ardınca kalktılar. Torlak, tümüne sevgiyle baktı.

— Vuruşmak... Yeterince vuruştunuz. Birkez daha izin size. Ama, bizim asıl görevimiz, ortak işimizde mutluluğu aramaktır. Vurup, döneceksiniz. Kesin söz verin bize. Daha öteye gitmek yok. Ayasuluğ çizgisinden, Ortaklar'a gidinceye vuruşacak adam dolu. Onlara bırakalım gerisini. Söz mü?

Boyunlarını büktüler.

— Madem siz buyuruyorsunuz.

— Bize söz vermek düşer.

— Ama, yine bekleriz sizi.

— Delegelerimiz döndükten sonra, yaptıklarımızı görmeye gelmelisiniz.

— Geliriz elbet. Kendi bölgemizde bir pundunu bulur bulmaz, yetişir, koşunuruz.

Köylüler, hazırlanmışlardı.

Savaşçılar, atlarına bindiler...

Geçidin iki yakasından, kendileri için saptanan yere ulaşmak için, bir süre birlikte gittiler. Sonra, ayrı yönlerden, ordunun mola vereceğini hesapladıkları yere doğru at sürdüler...

••

Hamza, karanlığın çökmeye başladığını görünce, açıklığa gelmeden durakladı. Kâmil Sofu'ya baktı... Sofu, açıklığa değin yürünüp, yürünmeyeceğinin sorulduğunu anlayınca, at sürdü... Tepeyi aşınca, güneşin daha batmadığını gördü. Beri dönüp, yaklaştı.

— Yürüyebiliriz Beyim. Tepenin ardı günlük güneşliktir daha...

— Hani sizden bir karar alalım dedik de...

— Açıklığa çok az vardır. Ardılar gelinceye anca batar güneş. Tasanız olmasın...

Bunun üzerine, biraz daha hızlandı Hamza...

Öncüler, açıklığa ulaşmışlardı.

Çadırlar yeniden kuruldu. Ocaklar yakılarak, kazanlar üstüne oturtuldu. Ağırlıklarının bu arada, yiyeceklerinin çoğunu da geçitte yitirdiklerinden, bir kente, ya da köye varıncaya ellerindekilerle yetinmek zorundaydılar. Özellikle, Bey yiyecekleri yitmişti. Bu yüzden, Hamza da asker karavanasından yemek zorunda kalıyor, Kâmil Sofu'ya yakınıyordu.

— Ağzımıza yaraşır yiyeceklerimiz taş altında yitti. Ama, söz size Hocam... İlk kentten, mutfağımızı düzer, yiygilerimizi tamamlarız.

— İlk kente pek birşey kalmadı Beyim...

— Bize öyle gelir ki, yarın Ayasuluğa varıp, bayrağımızı yeniden dikeriz.

— Bunca güçlü gidince, kıpırdanmaları bile mümkün değildir.

— Ordan, doğru Ortaklar üstüne yürür, yıkarız başlarına.

— Elbette efendimiz...

— Sonra, Aydın ötelere varıncaya, bize başkaldıranların tümünün hesabını bir iyice temizler. Bu isyancıların kökünü bir iyice kazırız. Anlasınlar ki, şimdiye yaptıkları yanlarına kalmayacaktır. Kitabın dışına, buyruğumuzun çizgisine karşı gelenler, ettiklerine bin pişman olacaklardır. O başlarındaki, Dede Sultan mıdır, Börklüce Mustafa mıdır her kim ise, görececek gününü...

— Bey öfkesi niceymiş, kitap buyruğunun gücü nasılmış bir anlasınlar Beyim. Komayın başkaldıranı. Komayın ki, örnek olsun...

— Osmanoğlu, durumu görmezlikten gelerek bizi çürüttüğünü sanmakta öyle mi? Görsün biz çürümekte

miyiz yoksa beyliğimizin hakkını yerde mi komaktayız. Anlasın bir iyice.

— Anlasın ki, Ağabeyiniz Cüneyd Beyimizi, eski topraklarına yollasın yeniden.

— Ağabeyim, işini bilir Molla... Ne zaman, kimi tutmak gerektiğini çok iyi bilir. Bakmayın siz Çelebi Mehmet'in o'nu Urumeline göndermesine. Burda işler karışır karışmaz, yeniden gözdeliğine alıp, aman, diyecektir. Vargit, düzelt işleri...

— Bilmez miyim Cüneyd Beyimizi. Bunca lokması, halâ kursağımızda durmakta ve dahi, bize bunca ağır hizmeti gördürmektedir. Hani darılmayın beyim. Sizi de, Ağabeyiniz ölçüsünde sever ve dahi buyruğunuzunu yerine getirmek için kelimizi ortaya koyarız. Ama, Cüneyd Beyimizin yüreğimizdeki yeri bir başkadır...

Kâmil Sofu, çok dikkatli konuşuyordu. Ola ki, Cüneyd Bey bir daha geri dönmez. İzmir, Hamza Beye bırakılır. Ola ki, yarın çıkar gelir. Her ikisine de aynı bağlılığı göstermiş olmanın ödülünü alır...

Asker karavanası hazırlanmış, dağıtılmaya başlanmıştı.

Gün son ışıklarını devirmek üzere...

Askerler, bakraçlar içinde önlerine sürülen fasulye ile, tepsilerde buğusu tüten bulgur pilâvlarına, günün yorgunluğu, iyice acıkmanın iştahıyla bakıyorlar. Takım başılar, işaret verir vermez, tahta kaşıklar, birbirine çarpıp, leylek gagası gibi sesler çıkararak dalıyor tepsilere...

Yemek bitirildikten sonra, bir gereksinimi olan, çıra ışığında görüp, geldi. Gözcüler, ordugâhın dört bir yanına dizelendi. Görevi olmayanlar, yamçılarını toprağın üstüne sererek uzandılar.

Bazıları, biriki nefes denemesinde bulundu. Bazı-

ları bağırarlara çıkıştı. Sesler giderek azaldı, kesildi... Yerini, derin uykunun horultusuna bıraktı...

Bey çadırının gözcüleri, alanda yanan koca ateşi bir iki dürtüklediler. Kıyıya yığılan odunlarla canlandırmaya çalıştılar ilkin. Sonra vazgeldiler. Ateş ağır ağır indi, küllenmeye yüz tuttu...

Akşamüstü tenleri okşayarak dolanan meltem, giderek yerini gecenin tatlı ayazına bıraktı. Uykulu bedenler, bir iki dönüp, yeniden uzandılar... Gözcüler, gözlerinden uyku akarak nöbet değişimini beklediler uyuşuk uyuşuk...

Alan, tüm orduyu alacak büyüklükte değildi.

Bey çadırı, korunmacılar ve atlılarla atlar, hemen hemen doldurmuştu. Öteki askerler, tepenin kıvrımlarına doğru, öbek öbek ayrılmışlar. Birbirlerine, sırt, omuz vererek uykuya dalmışlardı. Her öbeğin, ötekiyle arasında, bazen bir tepenin kıvrımı uzaklığında açıklık bulunuyordu.

..

Torlak, Taşlıca köylülerinin işaretini bekliyor tepenin bayırında. Karşı tepeden işaret gelir gelmez, hemen önlerine düşen öbeğin üstüne üşüşecekler. Tüm hazırlıkları tamam. Atlardan inip, düzlükte gözcülere bırakılı çok oldu. Tepeden kaydıkları gibi, biçebildiklerini yitirecek. Sonra yeniden tepeye ağıp, onlar şaşkınlıktan kurtuluncaya, Nif dağlarına ulaşacaklar...

Kâmil Sofu'nun da yardımıyla, asker gece kıpırdamaktan korkulu. Bu korkuyu atıp, ardlarına düşmeyi bile akıl edemezler. Torlak, buna karşın bile, her tür gizlenme olanağını kullanmakta. At oynatabilse, hiç inmeyecek. Ama, öbek öylesine dar bir düzlükte yer tutmuş ki, aşayım derken bir başka öbekle karşılaşmak işten değil...

Ağır ağır yaklaşıyorlar...

Karşıdan işaret geldi...

Hemen yanıtını verdi Torlak...

Onların bulunduğu yerde bir başka öbek var. Demek ki bölükten fazla yitirecekler. Askerler, horultularını tepede yankılamakta. Torlak, fısıltıyla, buyruğunu verdi.

— İlkın mümkün olduğunca sessiz iş görelim. Sonra birden gürültü eder, sıyrılıp dağa vururuz. Bırakın, gerisini kendileri tamamlasınlar...

Taşları sürünerek dolanıyorlar. Askerlerden biri uykusunda öksürse, kısa bir süre mola verip, çevreyi kolağan ediyorlar.

Sonunda, ilk uyuyanlarla, yanyana geldiler...

Eller uzandı uyuyanların ağızlarına. Eller, alabildiğine kapattı dudakları...

Bıçaklar, palalar parıldadı karanlıkta. Kapatılmış ağızlardan birer ıkıltı sızdı yine de... Sonra, yeniden eller uzandı... Yeniden parıldadı bıçaklar palalar...

Uykusu hafif olan biri, doğruldu korkuyla. Doğrulmasıyla, palanın başında vınlaması bir oldu... Bu bir işaretti sanki. Gürültü, uyuyanların tümünü birden dikti ayağa... Baskıncılar tümünden önce dikilmişlerdi.

Daha palalar çekilmeden, vurabildiklerini vurdular. Ve geldikleri gibi sessizce, tepe yönünde yitiklere karıştılar.

Askerler, palalarını çekip, titreyerek durdular ilkin. Hemen ardından, tüm güçleriyle boşluğa doğru savurarak, davrandılar. Sallanan palalar, bedenlere rastlayıp biçtikçe, bağırtılar gökyüzüne ağıyordu.

Torlak, tepenin başından bir süre dinledi aşağıdan gelen sesleri...

— Hadi yiğitlerim. Biz oyalanmayalım. Eğer azbiraz yarım bıraktıksa, onlar tamamlamakta gerisini. Biz işlevimizin başına, Saruhan Beyliğine varalım bakalım...

Hiç noksanı yoktu.

Denetleme gereğini bile duymadı...

Tepenin düzlüğünde atlarına binip, Beşparmaklara doğru giderken, bir ara yola inmek zorunda kaldılar. Taşlıca köylüleri, tam yol ayırımında bekliyorlardı.

Torlak, ilkin irkiydi. Sonra, dost işaretlerini görünce, ikirciksiz yaklaştı.

— Tez bitirmişsiniz işinizi.

— Buyurduğunuz gibi, biz bir hörledik. Bir bağırtı, cayırtı verdik. Baktık ki, körlemeye birbirlerini biçerler. Durmadık daha fazla.

— Gerek te yoktu. Ellerinize sağlık. Bizim üstümüze gelen, bizden güçlü ve dahi akıllı olmak zorunda yoldaşlar. Başarınızı kutlarım... Hadi artık oyalanmayalım. Siz köyünüze varın, biz, yolumuza gidelim.

— Sağlıcakla git Torlak karındaş. Esenlik haberlerinizden yoksun koma bizi.

— Haberlerimizi çok yakında alırsınız.

— Umarız...

Ayrıldılar birbirlerine sarılarak.

Taşlıca köylüleri, Agamemnon geçidindeki köylere yöneldiler. Torlak'ın atlıları, Saruhan'a varmak için Nif dağlarına tırmanmaya başladılar...

Ordunun ortasına gelen yerlerden bağırtılar, birden tümünü ayaklandırdı. Palasını sıyıran titreyerek beklemeye başladı. Bir türlü dinmek bilmiyordu bağırtılar. Asesbaşı, korunmacılara yaktırdığı kocaman çıralarla ortalığı aydınlatarak, gürültülerin geldiği yere doğru se-yirtti...

Tepelerin yamacından ince bir aydınlık belirince, birbirini kırmakta olduğunu gören askerler durakladı. Sonra giderek, kolları düştü. Yorgun, bitkin yere yıkıl-

dı geri kalanlar. İki öbeğin ortasında, büyük alan ateşleri yakıldı.

İki bölükten fazla asker, birbirini kırmıştı.

Asesbaşı, diri bulduğunu sarsıyor. Bağırıyordu.

— Bire nedir başımıza gelen? Bunca acemilik nerede görülmüş? N'oldu ki, kıyama kalktınız?

— Bilmiyorum ki Asesbaşım. Baktım bir bağırıtı. Palamı sıyrıp dikildim ki, kulağımın dibinde bir çelik vınıltısı. Ben de savurdum. Karanlık göz gözü görmüyor. Kimse ne ettiğini bilmiyor. Palamı, başımın üstünde çevirerek, yamaca ağmağa uğraştım.

— E, noldu? Ağdın mı?

— Ağamadım Asesbaşım. Bir pala az daha bacağımı biçiyordu. Yine de iyi kurtardım.

— Bire kimin palası? Hani düşman nerde?

— Bir bilen, gören yoktur ki...

— Yoktur, bunca da gözcü konulmuştur da, bu neyin nesi olmaktadır?

— Belki bir baskın oldu.

— Hani baskıncı. Bunca ordunun göbeğine baskın verenlerden biri yaralanmış ya da yitirilmiş olmaz mı? Sizden başka bir adam yoktur. Ve dahi kim ürküttüyse ürküttü sizi, bukez kendi kendinizi kırdınız he mi?

Asesbaşını Hamza'nın böğürtüsü bastırdı.

— Bire yere batasicalar. Bire verdiğim ekmek gözünde, dizinde durasicalar. Nedir sizden çektiğim. Asker dediğin, azbiraz yürekli olur. Karılardan betersiniz bire... Bu bölüklerden kim ki kalmıştır, hayırsızdır. Urun kellelerini. Örnek olsunlar orduya. Bundan öte kim ürküntü getirir. Kim kendi palasıyla, yoldaşını kıyar, başına gelecek budur... İsterim, artıkların tümünü. Yaralı yarasız, kim ki varsa, toplayıp, sabahleyin asacaksınız. Ve dahi ordu, bu ödlelerin önünden geçecek...

Asesbaşı ile, korunmacılar, ateşin gösterebildiğince, topladılar kırılmış askeri... Ötekilerin içinde beliren ürküntü, bu karar üstüne daha bir arttı... Uykuları kaçmıştı bir iyice. Öbekler yere çöktü...

— Anlaşıldı, biz daha savaşa girmeden tükenip yiteceğiz.

— Yarımız gider, cin, peri derler...

— Öteki yarımız, birbirini kırar hiç yoktan.

— Hiç yoktan asker birbirini kırar mı?

— O da var ya. Mutlaka bir olumsuzluk oldu.

— Oldu ya, ne?

— İşte bilinmeyen bu...

— Bir baskın kokusu seziyorum bu işte ben.

— Seziyorsun da, hani baskıncı. Bunca askerin arasına giren, iz bırakmadan çekip gidebilir mi sanıyorsun. Hiç olmadı, bir çarık, bir kuşak olsun sökemediler mi?

— Uyku arasında dövüş kimin aklına gelir ki...

— Bence kalıntıların suçu yok. Asıl gözcüleri bulup asmak gerek.

— Gözcüler kimbilir hangi taşın kovuğunda uykuya yattılar...

— Bundan sonra, hiçbirimiz uyumayalım.

— Ertesi gün nice yol yürürsün?

— O da var ya...

Gittikçe küçüldü cümleler. Giderek kısıldı gözler... Ağızlar açıldı. Esneyen, hafiften kaykılanlar oldu. Ardından, olupbiteni unutarak, tümü uykuya daldı.

Unutamayan Hamza Bey idi...

Çadırının içinde, topuklarını ipek halılara vurarak dolanıyor. Kendi kendine homurdanıyordu.

— Var bu işin altında bir olumsuzluk... Daha geçitteki yitikler uyandırmalıydı beni... Orası da baskındı, burası da... Kim bunlar?.. Nerden haber aldılar geldi-

ğimizi?.. Biz ki, tüm bu yörenin beyi, tek egemeniyiz. Bunca örgütümüz, ademimiz, askerimiz vardır görevli. Bir haber alamamaktayız, beyliğimizin en yakın yöresinden. Bunlar, sarayımızın içine mi girdiler? Adım attıkca, vururlar bizi. Bunca gücü nerden almaktalar? Yoksa, Kâmil Sofu'nun işi abarttığı ölçüde var mı? Cin gibi ordan burdan çıkıp, yitirecekler mi tümümüzü? Hiç oyalanmadan varıp, vurmak gerek. Bir gece daha alanda kalırsak, gayrı bir orduya değil, ancak bir bölüğe komuta edebiliriz.

Bir süre daha uyuyamadı...

★
★

Haberci, Börklüce Mustafa'nın önüne geldi. Selâmladıktan sonra, Torlak'ın haberlerini ilettiler bir iyice.

— Şeyhim, bu iki baskını düzenledikten sonra, buyruğunuz üzerine Mağnezya bölgesine, Saruhan beyliğinin topraklarına varmıştır Torlak Şeyhimiz. Giderken buyurdular ki bize, Şeyhimiz dilemekteyse, asker hazırlığında bulunmasın... Biz, Taşlıcaya varıncaya, köyleri örgütleyip gittik. Belki, Hamza Beyimiz, ulaşamaz bile Ortaklar'a... Dilerse, son kalıntıları da yitirmek amacıyla, azbiraz savaşçı alıp, Ayasuluğ'a doğru gitsin...

Börklüce, daldı... «Torlak istenilenden daha başarılı bir dövüş çıkarmıştı. Aslında, aralarında ilk gecenin pususunu kararlaştırmışlardı. Ama o, ikinci geceyi de boş geçirmemiş, askeri bir iyice ürkütmüştü. Şimdi, karar verme sırası kendisinde. Yine böyle, gece ya da gündüz baskınlarıyla mı sürdürmeli işi. Yoksa, her yana birden haber salıp, tüm savaşçılarla mı bitirmeli?»

Düşünceleri uzuyor. Her birinin, kendince yararlarını, zararlarını tartıyor. Gece baskınları, baskıncılar için kayıp getirmiyor. En iyisi bunlar yine. Ama, kendisinin de yola çıkması bir zorunluluk...

Dukas'ın yanına vardı.

Olanları ona da anlattı. Dukas, geldiğinden beri, durmaksızın yazıyordu. Ortakları baştan sona dolanıyor. Yapıları, yapılış biçimlerini, ortaklığın kurgusunu, örgütün kendiliğinden gelişmesini...

Gece, gündüz dinlemiyor.

Börklüce yanına geldiğinde görmedi.

— Dukas karındaş, bize ayrılacak zamanınız yok anlaşılan.

— Siz misiniz Şeyhim. Buyrunuz.

— Torlak karındaş, görevini başarıyla yerine getirmiş. İlk kez pusu kurup, baskın vermiş. Hamza Bey'in ordusunu iyice yıpratmış...

— Desenize, kuyruğu azbiraz kısılmış beyimizin.

— Anlatılanlara göre öyle görülür.

Onlar konuşurlarken, Kaygusuz geldi...

— Şeyhim, önceki sabah kararlaştırdıklarımız için gerekli örgüt kuruldu. Yol ağızlarındaki yoldaşlarımız, pusuya girdiler. Beyliklerarası haberleşme, şu andan öte tümüyle buyruğunuz altındadır... Bunun yanında, her tür denetim olanağını elimizde bulundurmak amacıyla, dedemizin dervişlerinden birkaç Abdal da, beylik merkezlerine gönderdik. Ordan, bir olumsuz yel eser-se, tutup bize iletmeleri için. Başkaca bir buyruğunuz var mıdır?

— Torlak karındaşımızdan selâm vardır. Hamza Bey'i iki kez pusulayıp, basmış...

— Palasına, nacağına sağlık Şeyhimin.

— Size nice bir zahmet olacaksa, dedeniz Abdal Veli, Abdal Musa ve dahi Şeyhoğlu emmimizi öğle yemeği molasında, bir araya toplayınız. Bir karara varmak için, azbiraz tartışmamız gerekecektir.

— Buyruğunuz başımız üstüne şeyhim. Öğle yemeğinde, sizinle bile olacağız.

— Dukas karındaşıımızdan da ,aynı dilekte bulunacaktık.

— Hay hay... Toplaşırız...

Döndü Börklüce...

Ortak yönetim evinin kapısından girerken, bir haberci soluklanarak durdu.

Kaşlarını çatıı...

Bekledi...

— Şeyhim, Ayasuluğ ötesinden haberler getiririm.

— Haberler mi?

— Evet...

— Buyur, söyle...

— Torlak Şeyhimiz bize buyurdu ki, üstümüze gelmekte olan ordu ile, pusu yoluyla, baskın vererek savaşmamız yeğdir... Hemen bizim köylüler örgütlendik. Savaşçı olarak ayırdıklarımız, orduyu izlemeye başladı. Torlak Şeyhimiz, Taşlıca köylüleriyle, baskın verip, Nif dağlarına doğru yittikten hemen sonra, biz işe giriştik. Onlar, alan kıyısından, ordunun tam ortasına vurmuşlardı. Biz azbiraz başa doğru kaydık... Bir giriştik uyukudaki askerlere. Sanırım, yüzden fazla adem yitirip, yetmiş kadarını tutsak ettik. Tutsaklar silâhları alınır alınmaz, bizlere katılacaklarını bildirdiler. Tam güvenmediğimizden, Ortaklar üstüne getirmek için, korunmacılar arasında, yola çıkarılmıştır. Ben, size haber iletmek amacıyla, önden seğırttim.

— Sağolasınız. Bir gece içinde, iki baskın... Hamza bey iyiden şaşırılmıştır. Buyrunuz, biraz oturup, dinlenin... Yitirdiğimiz can var mıdır?

— Yok Şeyhim... Biran önce geri dönüp, yoldaşlarıma kavuşmam gereklidir.

— Peki, nice dilerseınız. Tüm yoldaşlarımıza, başarılarını kutladığımızı, çabalarını kutsadığımızı bildirin. Orduların bile, bizimle başedemez duruma düştüğünü

kendi gözleriyle görmüş olana, yeni belge ve tanık getirmenin anlamsızlığını belirtin.

— Sağolun Şeyhim... Hoşcakalın...

Börklüce, seyirtip giden adamın ardından baktı bir süre. Başını salladı...

Kapıdan girdi. Girer girmez yeni bir haberci dikildi annacına...

— Şeyhim, Hamza Bey ordusuna bir baskın verdik ucundan. Kesip aldık artçılarını...

— Can yitirmemiz var mıdır?

— Olmadı Şeyhim... Torlak Şeyhimizin düzenlemesi üzerine, vurup geçtik.

— Elinize sağlık...

— Bize izin.

— İzin sizindir...

Adımladı kapıyı. Eşiği geçti...

Başka bir haberci belirdi.

Börklüce, kalın kaşlarını, alnına doğru bir iki çıkarıp baktı adama.

— Şeyhim, Germencik'ten gelirim... Duyuldu ki, Hamza Bey ordu düzmüş. Ve dahi, bizi egemenliği altına almak amacıyla, üstümüze gelirmiş ...Savaşçılarımız hazırlanmışlardır. Buyruğunuzu beklerler. Gelip, Ortaklara mı katılalım, yoksa doğrudan yol üstüne varıp, orduya karşı mı duraalım, demekteler.

— Şimdilik gerek yoktur. Yöre köylerimiz, kendiliklerinden, orduyu yitirmektedirler.

— Duyulmuştur Şeyhim. Ama, yoldaşlarımız, çorbada kendi tuzlarının da bulunmasını dilemektedirler...

— Ne demektesin, çorbada daha bizim tuzumuz yoktur. Köylü karandaşlarımızın, kendi haklarına sahip çıkarak, ordu annacına dikilmesi, güç bakımından nice geliştiğimizin tanığıdır bire karandaşımız. Sizden haber gelmesi de öyle... Gayrı bizim ordulardan nice

korkumuz olabilir. Varıp gidin geldiğiniz yere. Selâmi-mızı iletin. Şimdilik, işleriyle ilgilensinler. Ve dahi, ha-ber gelir gelmez yola çıkacak biçimde hazır bulunsun-lar.

— Başüstüne Şeyhim...

Daha yerine varıp oturmadan bir başkası geldi... Kentler, köyler, haber yayılır yayılmaz eyleme geçmiş-lerdi. Her haberci, çıkardıkları savaştının sayısını söy-lüyor. Buyruk beklendiğini bildirip, geri dönüyordu.

Bu arada, İzmir yolu üstündeki köylerden, durmak-sızın bir sözcük ulaşıyor... Baskın... Baskın... Baskın...

..

Hamza Bey, başını ne zaman yastığa koysa, yeni bir gürültünün dürtüsüyle fırladı. Sabah, gün ışıırken, ordusunun öbek öbek karargâh kurduğu geniş yol üstü-nü, alanları bir bir dolandı. Acılı gözlerle süzdü yöre-sini. Asesbaşı, Sarayağası, Kapağası, dikilmiş, çaresiz bakınıyorlardı.

— Bir gece, bir koca ordunun buncacık kalmasına yetti he mi? Bu nice bir dikkatsizlik?

— Dikkatsizlik değil efendimiz. Her yana nöbet-ciler diktik. Ordunun yarısı, nöbete kaldırıldı. Ama, cin midir, peri mi bunlar? Nerden ne zaman olduğunu kes-tirmenin mümkünü yok. Karanlığın içinden ademler fır-layıp, pala savurmaktalar.

— Peki karanlık neden oluyormuş... Neden her yanda büyük ateşler yakılmadı?

— Ateş... Gündüz yürüyüşle ve dahi gün gecenin olaylarıyla geçti Beyim. Odun kesip, ateş yakacak za-manı bulamadık.

— Tez baltacılar ayrıl-sın. Ormandan odun kesil-sin. Ve dahi, bundan öte, öbeklerin yöresi ateş ile çev-rilip, nöbetcilerin dikkati çekilsin.

— Buyruğunuz başımız üstünedir efendimiz...

Baltacılar ayrıldı. Hemen, yanibaşlarındaki ormanlara gönderildi takım takım...

..

Yöre köyleri, kendi başlarına kurdukları takımlarla, orman içinde ordunun durumunu gözlüyorlardı. Takımların, ellerinde baltalar, ormana doğru geldiklerini görünce, azbiraz gerileyip, ağaçların arasına sindiler.

Bir süre bekleyince, baltaların neden geldiği anlaşıldı...

Gün, henüz orman içine girmemişti. Gölgeler, geceyi sürdürmek amacıyla, kopkoyu sürüp gitmekte...

Savaşçı takımları, karanlığın içinde bile, hemen bey buyruğunu yerine getirmeye sıvanan baltacıları sayıyorlar... Ordu ile ilişkileri kesilir kesilmez, çember içine alıyorlar baltacıları... Sonra, giderek sokuluyorlar.

Baltacılar, ha bire ağaç indirmenin çabasındalar.

Kuru yaş demeksizin, önlerine ilk gelen ağaçtan başlıyorlar. Çam, meşe karışığı delice orman, baltaların vuruşuyla inliyor.

Nice hayvan varsa, sabah karanlığında, rahatsız edilmenin öfkesiyle, bir bağırıtı tutturup, ormanın daha derinliklerine doğru kaçıyor.

Ordu yönündeki set, giderek yaklaşıyor.

Baltacılar, bir sıra tutmuşlar. Aralarında, birkaç ağaç bırakarak, seçtiklerine, balta indirmekteler... Köylüler, yayları gerilmiş bir biçimde, ağaçların ardına sinerek, beklemekteler... İlk konuşmak gerekli bunlarla. Bakarsınız, vuruşmadan, kendilerine katılmışlar... Kim konuşacak?..

Takımlar birbirine bakıyorlar...

Uc takımlardan birinin komutanı Said Emre...

Geçenkez kurulan pusudan bu yana, buralarda bulunmasını istemişti Torlak... Köylüleri örgütlemek ve ordunun annacına dikmek için, çaba harcıyor. Baltacı-

lar, bir bölükten fazla. Her biri, bir okun ucunda belirince, seslendi Said...

— Baka karındaşlar...

Baltacılar, korkuyla irkilip, baltalarını kaldırdılar. Bu durumda, daha iyi birer amaç oluyorlar. Oklar bıraktığı anda, tümü birden kaykılıp kalır kuşkusuz. Emre, sözünü sürdürdü...

— Sizi yanlış bir iş için kullanırlar. Bir savaşın anlamı olmak gerekli. Sizinkinin anlamı ne? Hiç... Bir beye kulluk sunmak, efendisinin köpekliğini işlemek. Oysa, biz, kendi inancımızın başarısını gördük. Bu görüşü ile, birbirimizden ayrılmaksızın, savaşmaktayız. Sizin de bildiğiniz gibi, durmaksızın tüketmekteyiz sizi. Bizim amacımız insanların yaşamasıdır... Hem de, mutlu ve dahi özgür... Sağlıklı ve dahi uzun yaşamasıdır. Şimdi, şu anda dilesek, tümünüzü birden yitirebiliriz. Bu tür savaşın amacı da, düzeni de budur. Ardınız önünüz sarılmış ve dahi, biz parmağımızı kıpırdattığımız anda, tümünüzün yitirilmesi an sorunu haline gelmiştir. Ama, dedik ki azönce, bizim amacımız insanın, yaşamasıdır... O yüzden, size eğitiriz ki, gelin, siz de bizimle birlik olun... Böylelikle, kendi yaşamınızı kurtarır. Beyninizin kölesi olmayı sürdürenlerinkini, daha büyük bir tehlikeye atarsınız. Karar sizin... Biz, yirmiye kadar sayacağız...

Biran nefeslendi...

Baltacılardan bir ikisi, bu nefeslenme anından yararlanıp, kaçışmak için hamle eylediler. Kıpırdadıkları anda göğüslerine saplanan oklarla, yere yuvarlandılar. Ötekiler, bunu görür görmez, saymayı beklemediler. Baltalarını yere atıp, ellerini kaldırdılar.

Bir takım ayrıldı savaşçılar arasından. Baltaları topladı. Baltacıları bir araya getirip, giysilerini sırtlarından alarak, ormanın derinliklerine doğru götürdüler.

Asesbaşı, gün tepeyi ağdıktan çok sonraya değin bekledi. Orduyu eyleme bile geçirememişlerdi.... Odun kesmeye gidenlerden bir ses yok...

Hamza, dört dönüyor çadırının içinde.

— Bire bu nice bir iştir? Hani, odun kesmeye gidenler? Ordunun yürüyüşünü durdurmak kimin haddine düşmüştür? Tez, bakılsın. Tez haber gelsin, gecikmenin nedeni konusunda.

Asesbaşı, gidenleri kollamak amacıyla, bir bölük düzüyor. Ormana gidip, oduncuların sonucunu öğrenmek için, tümü kıvranmakta. Bölük, palalarını çekmiş, çevresini kolağan ederek yaklaşıyor. Said Emre, yeni gelenleri görünce, hemen köylülerden, bir birlik düzüyor... Baltacıların bıraktıkları baltaları ellerine veriyor.

— Hemen dağılın karındaşlar. Birer kuru ağaç kesmeye sıvanın. Biz, yörenizde pusu kuracağız. İlkın eğitin askerleri. Deyin ki, biz vazgeldik savaştan. Siz de bize katılırsanız, canınız bağışlanır. Yok, direnip, saldırarak olurlarsa, o anda yitiririz...

Köylüler, daha askerler gelmeden, baltacıların giysilerini çemrenip, kesiciliğe başlıyorlar. Bölükbaşı, öfkeyle sokuluyor yanlarına.

— Bire size nice buyurulmuştur. Tez varıp, odun derleyin denilmedi mi?

— Denildi...

— Gün öğleyi bulmakta, nerdesiniz?

—Düşündük Bölükbaşımız... Ormana girende bir ıyice düşündük. Biz neden kavga ederiz? Hamza Beyin egemenliği için. Kime karşı? Kendimize... Vazgeldik kavgadan. Burda oyalanır, zaman öldürürüz. Böylelikle, karındaşlarımız üstüne varmaktan sıyrılırız dedik... Bize kalırsa, siz de bizim gibi davranıp, bizden yana geçerseniz, karındaşımız olursunuz...

Bölükbaşı, susup kaldı. Bir er, annacında bir su-
bay olduğunu unutmuş. Hesap vereceği yerde, akıl
vermekte...

— Bire akılsız, biz senin düşüncene mi kaldık.
Tez devir ağacı ve dahi düş önüme...

— Ben gelmiyorum Komutan. Vargit sen diliyor-
san...

— Bire... Bire nice...

Komutan, öfkeyle kaldırdı palasını. İndirmesine
kalmadan, savaşıcı baltayı sallayıverdi. Komutanın kel-
lesi zıpladı boynunun üstünden. Yere töperlendi. As-
kerler, çevrelerine bakındılar. Aynı anda, ağaçların ar-
dından oklar belirdi. Silâhtan soyundu gelen bölük...
Az önce, baltacıların vardığı yere götürdüler...

Said Emre, pusatlarını yeniden değiştirtti... Bölü-
ğün yarısını tutacak sayıda köylü kuşattı... Asker kılı-
ğıyla, orduya dönmeyi kurmuştu biranda. Bunu öner-
diğinde, ötekiler de, baş kırıp, yeni bir aldatmaca yapa-
caklarından kıvançlı, davrandılar...

Düzeni tuttu Emre...

Bölükbaşını, çavuşu yitirmişcesine, gerileyerek bir
koşu orduya vardılar...

Asesbaşı, Emre'yi yakaladı...

— Bire nedir bu hal?

— Asesbaşım, ormanın içinde cin peri gibi adem
kaynamakta. Daha biz ağaçları aşar aşmaz, amansız
bir kavga başladı. Bölükbaşımızı, çavuşbaşımızı ve da-
hi çavuşlarımızı yitirdik. Gerilemekten başka çıkar bu-
lamadık...

— Biz hiç bişey görmeyip, duymadık burda...

— Bilmem Asesbaşım. Dilerseniz varıp, kendi
gözlerinizle görün...

Titredi Asesbaşı... Orman bunca insan kaynıyor-
sa, gitmek doğru olmaz... Demek ordunun dört bir ya-

nı çevrilmiş. Baskınların nedeni şimdi anlaşılıyor. Onlar kimseyi görmüyorlar ama, binlerce göz, kendilerini gözetlemekte. Olası mı bu?

Olası değil. Değil ya, askerin yalan söylemesi için de bir neden yok. İşte, gecedен beri başlarına gelen. İşte gidenlerden dönebilen... Çaresiz, Hamza Bey'e iletmek gerekecek durumu. Tezden orman dışına çıkmaları bir zorunluluk. Çıkıncaya kadar, daha kaçkez baskına uğrayacaklar kimbilir. Üstelik, az ilerde, dar bir geçit var.

Vardı, Hamza Beyin annacına dikildi.

— Beyim, hemen eyleme geçip, ilerdeki geçidi bir iyice sıkıştırmalıyız. Bundan öte, gece olsun, gündüz olsun, dar alanda bulunmak doğru değildir ...

— Gene ne olmakta?

— Buyruğunuz üzere, ormana bir bölük asker gönderildi. Yarısından azı geri döndü. Hem de, komutanlarını yitirmiş olarak. Askerlerin dediklerine göre, orman adem kaynamaktaymış.

— Bire iyi ya... Madem gidenler bu haberi getirmişler, nice dururuz. Tez hazırlansın ordu. Orman'a saldırıya geçelim. Ve dahi, o binlerce ademi bir güzel yitirelim.

— Ordu orman içinde eylemsiz kalır efendimiz. Biz, geniş alanda savaşmak için eğitildik. Orman içinde, birbirinden kopmak zorunda asker. Annacımızdakiler görünmez, pusu çokca olabilir. Adem yitirmekten öte bir başarımız olamaz...

— Ne etmek gerek?

Düşünceye dalmıştı Hamza Bey

Asesbaşının söyledikleri doğrudu. Bir arada bulunurken birşey yapamayan asker, orman içinde tesbih tanesi gibi kopunca, tümünden yiterdi... Hele bir de, artıkların dedikleri çıkarsa...

Asesbaşı, saygıyla eğildi.

— En tez zamanda, düz alana çıkmamız gerek...

— Yürüyüş buyruğu verelim istemektesiniz he mi?

— Buyruk sizindir beyim...

— Peki dediğiniz gibi olsun. Tezden ovaya çıkalım bakalım...

Said Emre, asker arasına karışır karışmaz başladı konuşmaya...

— Bizi ölüme götürür bunlar. Birimiz kalmayacağız görürsünüz... Biz gidip gördük ademleri. Her biri elvan çınar gibi... Kollarını uzatıp, boynumuzu buruveriyorlar. Ses bile çıkaramamaktayız. Bunca zamandır, bunca asker yitirdik. Onlardan birini tutup, dersini verebildik mi? Akılsızlığın bir derecesi vardır yoldaşlar. Ben savaşı görende, kararımı kesinledim. Hazır orman bölgesindeyiz. Burdan çıkmadan, çekip gideceğim... Derler ki, bu ademler, kendilerine iyilikle gideni hemen bağırlarına basarlar, kendilerinden sayarlarmış... Basmasalar, karındaş saymasalar bile, canımızı bağışlarlar ya... Burda, ne zaman nice öleceğimiz belirsiz yitip gideceğimize, kuşca canımızı kurtarırız hiç olmazsa...

Durmaksızın dolanıyor. Bir yandan dev gibi, adem ejderhalarından söz ederken, öte yandan tezelden, sıyrılıp kaçmak gerektiğini savunuyor. Asker, ilkin omuz silkiyor. Giderek ilgilenip, düşünceye varıyor...

Said Emre'nin dedikleri bir bir doğru...

Bunca can yitirdiler, daha vuranlardan birini bulamadılar. Pusular öylesine gizli kurulmuş ki... Kurtuluş olanaksız. Yola düşüp, ovaya geldiklerinde kendilerini neyin beklediğini kimse bilmemekte. Biran önce sıvışmak, en akıllıca iş... Üstelik, iyilikle gidene madem kötülük etmemekteler...

Topluluklara birkez panik havası sindi mi, artık

bundan sıyrılmak mümkün değildir. Hamza Bey, Asesbaşısına, hemen yürüyüş buyruğunu verdi. Asesbaşı, taburbaşılarına, bölükbaşılarına durumu bildirdi. Ordu, ağır ağır, uykudan kalkan bir dev gibi kıpırdandı. Kuyruğunu, gövdesini topladı. Çadırlar kaldırıldı. Hayvanlar yola çekildi. Atlılar atbinip, yayalar çarıklarının bağına sıkıladılar.

Said Emre, arı gibi döneniyor. Birlikte getirdikleri de öyle. Her biri, birkaç asker yakaalamış. Birlikte ormanın derinliklerinde yitmeyi öneriyorlar... Kendisi kaçmayı kuran, hemen bir başkasına yapışıyor. Topluca dağılıvermek üzere, kıpırdanıyorlar. Ordu yola düşer düşmez, bir pundunu bulan, dalıyor ormanın içine...

Ormana giren, hemen savaşçıların eline düşüyor. Pusatından soyunup, daha öncekilerin yanına gönderiliyor...

Geçide geldikleride, dönüp bakıyor Hamza... Yanında Asesbaşısı, bir yükseğe çıkıp İzmir'den yola düştüklerinde, bir ucu Kale'nin duvarlarına yaslanırken, başı Agememnon tepesinde soluklanan ordusuna. Ordu demek için, bin tanık getirmek gerek...

Azbiraz daha oyalansa, salt kendi korumacıları ve subayları ile geçecek öte yana. O yüzden, durmaksızın kamçılıyor.

— Durman yiğitlerim. Davranın azbiraz...

Haberci, Börklüce'nin karşısına dikildi.

— Şeyhim, ben yola çıkmadan, ordu Ayasuluğ'u İzmir'e bağlayan geçide girmek üzere, yola düşmüştü. Orda da bir pusumuz vardır. Ve dahi, Said Emre'miz, ordu içinde panik yaratıp, dağılmasına neden olmuştur. Ama, yine de, Ayasuluğ üstüne güçlü bir birlik gelecektir. Salt geçitte değil, Geçitle Ayasuluğ arasında da, pekçok pusumuz, vurgun yerimiz hazırlanmıştır. Geçit-

ten, yirmi bin kişi olarak çıkarsa Hamza Bey ordusu, Ayasuluğ'a onbin giremez. Salt Agamemnon'dan bu yana, yirmi binden çok asker yitirmiş, bir sekiz on bini de savuşup, bize katılmıştır. Ama, nice olsa, bir kol kalacaktır, demekte Said Emremiz... Sizden tez buyruk dilemekte...

Börklüce, biran düşündü...

Dukas, yazmasını bırakmış, ögle toplantısı için yanına gelmişti. Sakallarını okşadı. Habercinin gözlerine baktı sevgen sevgen...

— Yirmi bin kişi kadar mı kaldı Hamza Beyin ordusu?..

— Belki şu an onca bile yoktur...

— Bizim bildiğimiz, İzmir'den çıkarken, altmış binin üstünde olacaktı...

— Üstündeymiş...

Bukez ellerini oğuşturdu Papaz... Sevinçle irkiydi...

— Bire birgünlük yolda bu nice bir kavgadır ki, bir koca ordunun üçte ikisi yitirilmekte. Bunu yazmak gerek Börklüce şeyh... Hemen defterin başına öreklenip, Dede Sultan yiğitlerinin, kendilerinin kat kat fazlası asker annacında bile, ürküntüsüz vuruşup, adem yitirmeden, binleri nice yitirdiğini hemen geçmeli kitaplara. Geçmeli ki, gelecek kuşaklar, kurulın mutluluğın ne bedeli olduğunu bir iyice anlasınlar...

Börklüce, kendi düşüncesine dalmıştı. Karara varmak için, düşüncesinin derinliklerinde, kendisiyle konuşuyordu.

Baskınların, pusuların ayrıntılarını istiyor. Kendince açık kalmayan yerleri aydınlatması için, haberciye soru üstüne soru soruyordu Dukas... Börklüce başını dikti...

— Tez varın Ayasuluğ'a... Tez bildirin ki, kent tümünden boşaltılsın. Tek canlı bırakılsın. Her insan,

çoluğu çocuğu, hayvanı haşadı ile, ağıp bu yana gel-
sin. Ortaklar, tüm gereksinimlerini karşılayacaktır. Kent
yıkılrsa bile, tez günde yenisini yaparız... Ortak anbara
dokunulmasın. Siz gözcülük edin. Ve dahi anbarın çev-
resini bir güzelce, odunla çevreleyin. Kente kadar kar-
şılayıp, tüketemezsek orduyu, yiyeceksiz komak için
anbarı tutuşturacağız.

Haberci, başını kırdı. Tam başüstüne deyip, döne-
ceği sırada durakladı.

— Eğer buyurursanız, anbardakıları de kaçırabili-
riz Şeyhim... Zaman almaz. Onca insan, bir ucundan
tutup, hayvanlara yüklediğimizleyin, yola düşeriz...

— Ya insanları tehlikeye atarsak?..

— Erlerin tümü savaşa soyunmuşlardır Dede Sul-
tanım... Geriye, yaşlılar ve dahi avratlarla, bebeler kal-
mıştır. Pusular, oyalar askeri. Biz işimizi dilediğimiz gi-
bi görürüz.

— Ya gerek kalmazsa...

— Azbiraz çokca yük taşımış oluruz bire Şey-
him...

— Peki. oyalanmayın. Biz, akşama kalmadan or-
dayız...

— Başüstüne...

Dönüp atına atladı haberci. Mahmuzlamasıyla, atın
ok gibi fırlaması bir oldu...

Börklüce, gözlerini, öğrendiklerini aklında dolandı-
rıp, biran önce defterine geçirmek için acele eden Pa-
paz'ın parıltılı yüzünde dolandırdı. Sonra Satu'ya, Ab-
dal Musa ile, Abdal Veli ve Kaygusuz'a baktı...

— Size kurultay toplayıp, toptan savaş kararı ala-
lım, diyecektik... Ama, olaylar buna olanak bırakmadı.
Savaş kendiliğinden başladı ve dahi her köy, her kasa-
ba, aynı anda, aynı kararı aldı... Buna göre, bize de
savaşmak düşer ...Burda, birkaçımızın kalması gerek-

li. Hemen bir seçim yapın. Ötekiler, bizimle gelecektir...

Satu, yaşlılıktan iyice pürüzlenen sesiyle konuşmaya girdi.

— Ortakların tümünü mü götüreceksiniz?

— Hayır... Dinlenmede olanları. Her iş kolü, kendi işlevini sürdürmeli. O yüzden, genel denetim için, üç kişinin burda kalması gerekli.

— Bizim aramızdan mı?

— Evet, bizim aramızdan...

Satu, yeniden düşündü. Tam ağzını açarken, Dukas atıldı...

— Şeyhim, biz buraya gelirken bir karara varmıştık. Demiştik ki, kendimiz kendimize, vuruşma başlamıştır. Durulacak zaman değildir. O yüzden kalkıp geldik. Yapılanların görevi, bize palayı unutturup, divite yapıştırdı. Ama, siz, burda tümümüzden daha gereklisiniz. O yüzden, birinci, siz kalacaksınız. Kaygusuz oğlumuz, daha pek genç. Gelecek için, yapılacak onca işi iyi bilen biri gerekli... O da burda kalacak. Üçüncüsü ise, Satu emmimiz, tümümüzden yaşıldır. Her zaman öğütlerine gereksinimimiz var. O da burda kalacak... Ayasuluğ üstüne, Abdal yoldaşlarla, biz gideceğiz...

Satu, ağzı yarı açık, bakıp kalmıştı Dukas'a... Sözüünü bitirir bitirmez atıldı.

— Baka papaz eskisi... Kendini nice bir yiğit bellemektesin ki, bizi bir kalemde silip atarken, savaşıcılığa sıvanmaktasın. Palayı gördüğünleyn ödün yarılıp, divitin yumuşağıyla, sakalını gıdıklamak dururken, senin savaş alanında işin ne?

— Bire biz yazıcılık edelim dedikse, savaşı geri koyalım mı dedik? Otur koca yerinde...

— Biz kocayız da, senin gençlikten kanın damarlarında mı durmamakta?..

Abdallar, keyifle kaykılmışlar, tartışmayı izliyorlardı. Börklüce, daha uzatmalarına olanak bırakmadan atıldı...

— Biz, burdakilerin tümünün gerektiğinde nice dövüşeceğinden hiç kuşku duymadık. Ama, bu ilk büyük kavgamızdır. Siz de iyi bilirsiniz ki, yanınızda nice acemi olsak, nice yürek tıptısından ayaklarımızı birbirine dolasak, seyirtip başında bulunmaklığımız bir zorunluluktur. Bu yüzden, madem kavgaya tutulmaktasınız. Ve dahi, ikinizin seçimi de, hemen hemen aynı oyları göstermektedir. Siz ve dahi Kaygusuz oğulluğumuz burda kalacaksınız. Biz Abdal karındaşlarımızla, varıp gideceğiz savaşçıların başında. Tamam mı?

Kaygusuz direnecekti. Abdal Musa, Veli'ye baktı sert sert. Veli Kaygusuz'a... Dededen ve babadan buyruk alan Kaygusuz, sessiz boynunu büktü.

Öğle yemeği, bir şölen niteliğinde verildi. Ayrılanlar, sanki savaşa gider gibi değil, bir başka kentteki törene gider gibi hazırlandılar. Yemekten hemen sonra, atlılar, Ayasuluğ'a doğru yola düştüler...

★
★

Haberci, Börklüce'nin buyruğunu ilkin Ayasuluğ yönetim örgütüne iletti... Ordan hiç duraklamaksızın, geçide doğru sürdü atını. Said Emre, haberini beklemekteydi.

Ayasuluğ, zaten savaşabilecek durumda olanlarını, daha gün doğmadan pusulara göndermişti. Yaşlılar ve kadınlar, ilkin ortak anbarı boşaltıp, hayvanlara yüklediler. Ardından da, kenti olduğu gibi bırakarak, Ortaklar yönünde yola düştüler...

Kent, havası boşalmış bir körük gibi yalnız, kimsesiz, güneşin altında kalıverdi... Hamza bey, gelse bile, böylesi boynubüküklük annacında, çaresizlik duyacak...

Haberci, Said Emre'yi buldu...

Geçidin hemen ötesindeki pusuda, Ordunun gelmesini bekliyor.

— Ben sizi, askerlerin arasında sanıyordum...

— Askerler, ormana bir daldılar yiğitim. Biz de burda soluklandık. Hamza bey, ordusunu toplama kaygısına düştüğünden, daha geçide bile giremedi...

— Geçit pususu vuruşmadı mı daha.

— Bir haber yok. Sanırım, ordu henüz öte yanda...

— Desenize Ayasuluğ'a varamıyacak ordu?

— Sanmıyoruz. Ama, bakarsınız, pusuyu yarmış...

— Biz de kenti boşalttırdık...

— Boşalttırdınız mı? İyi...

Olumlu haberler almış olmanın keyfiyle, kalktı Said Emre...

Geçit pususuna doğru ilerledi...

Öncü çıkmıştır umuduyla, dolanıyor. Kendini belli etmemek için çaba harcıyordu... Tutsaklar, arka yollardan çoktan Ortaklar'a doğru yola çıkarılmıştı. Börklüce, bu yana geldiğine göre, yolda rastlar onlara.

Hamza, ordusunun dağılivermesinden iyice ürk-müştü. Hemen askerleri topladı. Kendisi ve subayları, birliklerin yöresinde çember çizerek yürüyorlar. Aralarından biri, tökezleyecek olsa, palalarıyla başına dikiliyorlardı. Bu tedbiri alıncaya, binlerce kişi, ormanın derinliklerinde yitmişti. Arkalarından kimseyi gönderemiyorlar. Çünkü, gidenlerden gelen olmuyor...

Geçitte pusu var mı, yok mu inceleyecek zamanları bulunmamakta... Azbiraz daha gecikirlerse, bugün de akşamı edecekler. Yeni bir korku başlayacak askerde. Ve karanlık, kaçaklar için yeni bir örtü getirecek. Oysa, neler düşünmüştü o... Bugün akşamı, Ayasuluğ'da

karşılayacak. Askerlerinin çevresini kuşatacak güvenilir gözcülerle. Kimsenin kaçmamasını sağladığı gibi, yeni bir baskını engelleyecek.

Ne var ki, ordusunu toplamak hazırlığı, öğleyi çoktan geçirtti. Daha önünde, uzun bir yol var. Birkez bir kente varsa. Birini ele geçirse. Ordan ötesi, kendiliğinden gelir... Gelir ya, hep düşüncede kalıyor bunlar. Eylem, öylesine ağırlaştı ki, subayları, hatta kendisi, ilkin askerlerini kollamak durumuna girdiler.

Kâmil Sofu, korkunun etkisiyle, yanından ayrılmıyor. Aradabir söze sardırıyorlar işi.

— Nice bir iştir hocam? Altmış binden artık askerle yola çıktık. Daha ilk kente varamadan yirmi bin ya kaldık, ya da kalmadık. Saymaya korkuyorum askerlerimi...

— Ama, siz yine dimdik ayaktasınız efendimiz.

— Benim ayakta olmam neyi sağlar? Askersiz bey, yolunmuş tavuk gibidir.

— Askersiz değilsiniz. O zındıkların tümünün hakkından gelmeye yeterli gücünüz vardır Tanrı'ya şükür. Yeter ki birkez karşılaşın. Yeter ki, savaş birkez başlasın.

— Karşımızdakileri göremiyoruz ki Hocam... Birkez görsek. Bir iz bulsak. Biz biliriz yapacağımızı, izlerini bile sürememekteyiz...

— Sultanım, hele şu geçiti bir aşalım. Ayasuluğ'a bir varalım. Bukez korkmak sırası onlara gelecek. İlk kentlerini yitirdiler mi, seyreyle korkuları nereye dek kovalayacak onları...

— Bize öyle gelir ki, siz kendinize olduğunca, bize de güvence vermek istersiniz. Durum ortada. İnsanların böylesine savaştı kesilmeleri için, çok güçlü olmaları bir zorunluluktur. Hiç bir şeyden korkmadan

ölüme gidebilmelidirler. Bu iş nice olmakta? Anlamadığım, anlayamadığım bu benim.

— Sultanım, anlattık size. Dedik ki, bu zındıklar, her türlü dinsizlik ve dahi rezaleti, kendileri için bağışık saymaktalar. Haşhaş dumanlayıp, şarap içmekteler. Nikâhı kulak ardı edip, dileyen yiğit dilediği avratla gece-sini şenlendirmekte. Hayvan sürüleri gibi bir arada yemek yiyip, bir arada oyun oynamaktalar. Dinsizlik alabildiğine gelişmiş, Ahlâksızlık desen, kişinin yüreğini bulandırır. Elbet insanların akli başından uçup, bir düzensizliğin doruğunda, ne işlediklerini bilmezlenirler. Bizim düzenimiz ise, din üzerine, yasa üzerine kurulmuştur. Çatışan bu olduğundan, görüntüde onlar başarıyormuş gibi geliyor. Haşhaş erbabı, kellesini dumanladığınleyin, üstümüze atılıyor...

Hamza, ilkin dikkatli dikkatli dinliyordu Kâmil So-fu'yu. Sonunda sormadan duramadı.

— Biz bilirdik ki, haşhaş kişinin bedenine uyuşukluk, düşüncesine yeğnilik verir. İnsan, hayalinde uçar, bulutların üstüne binip, dünyayı cevelan eyler. Ama, bedeni öylesine kalıplaşır ki, ayağından tutup sürüsen, sezinlemez...

— Öyledir sultanım.

— Öyledir de, bunlar nice bizim üstümüze atmaca gibi saldırıp, iz bırakmadan yitiklere karışabilmektedirler?

— Bunların Şeyhi, Dede Sultanın asıl piri olan Bedreddin Mahmud, tıp bilgisinde, çağımızın en önde gelenlerinden biridir. Tüm bilgileri edinmiş, sonra bunları Şeytanlık yolunda, düzen yıkıcılıkta kullanmaya sıvanmıştır. Elbet, bir iksir bulmuş, bir büyü yapmıştır ki, bunca insan, biranda dinden imandan sıyrılıp, kıpkı-zıl zındıklığa kesmektedir...

— Büyü... Bakın bunu hiç düşünmemiştik...

— Düşünmeniz gerek Beyim... Bize neden tutmadı büyüğü bu kızılbaşların... Çünkü, baştan biliyorduk. Boş bulunursak, bizim de onlardan ayrıcalığımız kalmayacak. Okunup üfledik. Tüm büyüklere bağışıklık kazandık. Ondan sonra girdik aralarına. Ve dahi sıyrılıp çıktık... Yoksa, biz kulunuz dahi, şimdi onlardan biri olarak, size pusu kuracaktık...

Yeniden akli karışmıştı Hamza'nın, Düşündü bir iyice... Madem bu Hoca, büyü karşısında ne yapmak gerektiğini biliyor. Madem bağışıklığın nice sağlandığından haberi var. Bunca asker yitirmeden, neden uygulamadı onların üstünde?

— Peki askerın bağışık olması için ne etmek gerek?

— Tümüünün tek tek, bizim geçtiğimiz kademelerden geçip, büyüye karşı arınması gerek...

— Nice sürer bu?

— Uzunca bir zaman Beyim...

— İzmir'den yola çıkmadan neden söylemediniz?

— Böyle olacağını bilmiyorduk. Biz, toptan okuyup üflemeyi yeterli sanıyorduk. Yanılmışız. Yanılgımız da bu akşam, rüyamızda bizi ziyaret eden Efendi hazretleri buyurdu...

— Efendi Hazretleri?..

— İmam-ı Âzam, Ebu Hanife efendimiz hazretleri. Biz aramızda, adını böyle koduk. Akşam, bizi onurlandırdılar. Eğittiler ki. bu zındıklar, Mansur'un yolundan gitmekte, dini alt-üst etmektedirler. Bedreddin, büyüçülerin en büyüğüdür. Büyüsünü çözmek, olanaksızdır. Ama, bağışıklık kazanmanın yolları vardır... Biz sizin, durumunuzu iyi bildiğimizden, hemen eteklerine kapandık... Yüz sürüp etek öperekten yalvarıp yakardık... Bize, bağışıklığı öğrettiniz. Kendimizin kendimize yaptığı doğru ise, bunu buyurunuz, dedik. Doğrudur, buyur-

dular. Siz, doğru iş işlediniz. Sizden hoşnuduz... Hemen uyanıp, size seyirttik ki, askerin kolaçanı için, gerilerdeydiniz.

— Neden yanımıza geldiğinizde söylemediniz?

— Yalnız değildiniz Sultanım. Bu işler bilirsiniz ki, yalnız konuşulur.

— Şimdi bağışıklık işini nice yapacağız?

Kâmil Sofu, düşündü biran. Hemen dese, bu gece burda kalmaları gerek. Burda kalanda da, sabahı bulabilecekleri kuşku. Yutkundu bunu düşününce. Eğer bir canlı yakalarlarsa o'nu. Kimbilir nice işkenceye koyacaklar... Öldürmeleri... Bu daha bir korkunç... Yaşam güzel. Hele şimdi, Bey yanında, bey otağında bulunmanın görkemi, daha bir güzel...

— Efendimiz, burda olmaz. Hemen varıp gitmemiz gerek. Ayasuluğ'a yerleşip, askerlerinizi tek tek kendimize uyguladığımız yolla, bağışıklığa ulaştırmalı boy-numuzun borcu olsun. Ondan öte bu büyülü cin tayfasının nice döküldüğünü göreceksiniz...

— Peki dediğiniz olsun...

Hamza, inanamıyordu.

Ama, somut bir örnek gibi annacında, yanı başında duruyordu Kâmil Sofu... Bunca insanın, düzen dışı bir yaşam kurmaları, ölüme göz kırpmadan gidebilmeleri, başka nasıl mümkün olurdu?.. Bir büyü vardı bu işin içinde. Ama, ne?

3.

Said Emre, Bedreddin'in tam annacına iki dizi üstüne oturmuş, Hamza Bey'in, Ayasuluğ seferini anlatıyordu.

Pusulardan sonraki olaylara gelince, gözlerinde baskımlarla coştı.

— Börklüce Şeyhimiz, Ortaklar'dan topladığı gönüllülerle, Ayasuluğ içre sokmadan karşıladı Hamza Bey'i... Jan tepesinin deniz yönündeki düzlüğünde, güneş görmüş kar örneği eriyen ordunun kalıntılarını durdurdu. İlk tepenin başından bir söylev çekerekten, kavgasız bitirmek istedi işi... Ama, egemenin hıncını görmeli ki Şeyhim, kendi askerinin başına güvenceli adamlar dikme kaygısında. Ola ki, sözün güzelliği, korkunun titremesiyle birleşip, insanoğluna olumlu bir karar aldıra, kaygısından. Daha Börklücemiz sözünü bitirmeden, hörlemeye kalkıştı Hamza Bey... Ve dahi, size derim ki efendim, kavga bir saatten az sürdü... Yanına beyliğinin önde gelenlerini de katan Hamza, deniz yönünde, Didim, Efesus arasına hamle eyledi. Bire, dedik... Ademe ne olmakta, kendi kendini boğmaya mı kararlıdır? Değilmiş meğer... Bizim gözcülerin gözünden kaçan bir gemi beklemekteymiş köşekleri... Biz ardlarından yetişemeden, atlayıp savuştular... O zaman hak verdik Tarık'ın oğlu Ziyad'a Şeyhim... Bir komutan, daha başta kaçmayı kurdu mu, o kavganın hayrı yoktur... Adem, ordusunu bizim üstümüze sürerken, kendi gemisini ardınca gezdirmekte... Ve dahi sıkışanda, kuşca canını kurtarmak amacıyla, askerini koduğunleyin, savuşmakta...

— Egemenliğin çürüdüğünü en iyi egemen bilir Emre... Bilindiğinden kıyıcı ve dahi kıyıcılığından ötürü ödlektir ya...

— Haklısınız efendim... Askerleri de bunu gördüğünleyin, sarmaştılar bize... Dediler ki, biz gerçekten kendimiz, kendimizle dövüşürmüştük... Ve dahi kendi kanımızı içermişiz kötü sırtlan örneği...

— Ama öğrenende, durumunu hemen saptar insan.

— Saptıyor Şeyhim... Ve bizden artık inanıyor yaptığının güzelliğine.

— Belli... Olanları hep ozanların anlatmasından belli ki, gerçekten güzeldir.

— Sizden alkış almak, mutluluklarıdır ozanların.

— Biz kişiyiz Said... Alkışımız kıttır biliriz. Ama, kişiyiz nice olsa... Oysa ozan, kişilerden, toplumlardan alkış aldığına önemlidir yaptığı. İnsan olmanın gerektirdiğini anlattığında, değer alkışa... Ucuzuna kaçmadan, kendi kamusunu iyi seçerek...

— Biz nice bir kutlu kişileriz ki Şeyhim, öğütlerinizle aydınlanmak mutluluğuna eriyoruz.

— Siz... Kutlusunuz gerçekten. İnsanın asıl bulunması gereken yerde olduğunda, nice güzellikler yarattığını gördünüz.

— Gördük Şeyhim... Yüreğimizin derininde duyduk... Yaşadık ve dahi bilincimizin en sert çelik örneği balkımasına tanık olduk... Ölüydük bundan önce... Dirildik... Yaşamı kendi ellerimizle kurup, doğayı biz bezedik...

— Ve gelişecek doğa... Geliştikçe insan daha bir yaratıcı olacak... Sonunda, mutluluk en doğal hak haline gelecek. Özgürlük ve barış, eşitlik ve bilgi herkesin vazgeçilmez malı olacak. Ve kimse elinden almaya kalkışamayacak... Çünkü, alamıyacak...

Bunu bekliyormuşcasına coştı Said Emre... Sezinlemeden curasını konuşturmaya başladı... Sezinlemeden döküldü sözler ağzından...

— Ne imana baktırır, ne kod dine taptırır, - Kendiyle bile tutar, yıktı dükkânımızı, - Verdi birlikten şarab, kıldı dükkânı harab, - Cümlesini terkettik, ıssı ziyanımızı, - Ne ıssı var ne ziyan, gelsin canına kıyan,

- Cümlesinden geçiben, bulduk sultanımızı, - Gönlüm imdi bu kândan, ne biter bu madenden, - Ayrılmayız birlikten, bulduk mekânımızı, - Said, imdi yürüvar, çün bir oldu bu ikrar, - Hiç makamdan vermesin, kimse nişanımızı...

— Bizde mi?

Said, birden dikildi. Söylediklerini, bir düşün derinliğinde gibi, salt curanın canlı, diri haykırışına uyarak söylemişti. Birden böyle bir yanıt gelince, parmakları durdu telin üstünde. Yüzünde gülücüklerin en kıvançlısıyla, baktı...

— Siz bize nişanların en yücesini bağışladınız Şeyhim... Bedreddinliyiz dememize izin verdiniz. Biz belirtmek diledik ki, bundan öte hiçbir nişanımız yoktur. Ve dahi istemeyiz... Hele gördükten, bildikten, yaşadıktan ve dahi bunun için dövüştükten sonra...

— Peki peki... Biz, çocukluğumuzdan bilmekteyiz ki, çok zaman, tutku bilgiyi, coşku dengeyi, sevgi kuşkuyu yenmiştir... Elbet ozan, bizim gibi bir garip dervişi susturacaktır. Çünkü, bilmekteyiz ki, o'nun yüreğinden, kan yerine coşku akmakta. Ciğerlerinde, hava yerine tutku dolanmakta. Belleğinde, kuşkunun yerini, çoktan sevgi almış bulunmaktadır. Annacımızda, bunca güçlü olanla, söz yarıştırmaya kalkışmak, baştan yenilgiyi kabullenmek demektir. Ama, biz bize yenilmiş olmanın tadıyla, öyle bir coşku kaplamakta ki içimizi. Ozan Said'imizden, bir nefes daha eylemesini dilesek, gücendirir miyiz diye, çekinmekteyiz...

Said, bukez yerinde duramadı. Curası kucağında, kendi çalışıyor, kendi dönüyor ve döngüsüne uygun bir biçimde, durmaksızın söylüyordu...

Kelimelerini basamak etmişti sanki. Ve ağzından her kelime dökülüşte, biraz daha yüceliyor. Börkü tavandan aşıp, gökyüzüne ulaşıyordu. Bedreddin, olduğu

verde kaykılmış, gözlerinin önünde açılıp, serpilen bir çiçeğin gelişmesini seyreder gibi, kıvançla dolu, Said'e bakıyordu. O durmaksızın vuruyor parmaklarını cura'nın üç teline. Ve her parmağını vuruşta, özlemine kavuşmuş bir sevdalının coşkusu türküleliyor tellerin üstünde...

Said curayla yarışmaya başlıyor. Her döngüsünde, bir dizeden başlamışken, giderek hızını artırıp, bir kelimede bir döngü tamamlayıncaya...

Yanık, tatlı ve coşkusunu yeryüzünde, canlı cansız, yaratmış ve yaratılmış ne varsa, emeğin bilincine kim ki varmışsa, tümüne duyurmak dileğiyle, yepyeni bir nefesi sunuyordu Bedreddin'e...

— Zahir, Batın bir gerek, - Birlik eri halinde, - Dünya ahret bir adım, - Aşk erinin yolunda... Zahirini bırakmış, Külli Batına bakmış, - Sıfatı aşka almış, - Varlığı aşk elinde... Ayrılığı unutmuş, - Birlik kendinde bilmiş, - Varlığını garketmiş, - Yağmur ile selinde... Kendi adın eğitmez, - Kendinden kabul etmez, - Bileliğin unutmuş, - Ayrılık yok yolunda... Said eydür zidirlik, - Dost ile olsa birlik, - Ayrılmaksız bilelik, - Bulmuş rüzigârında...

Yetmedi bu... Daha bir döndü... Daha bir hızlandırdı döngüsünü. Curanın sesi, taştı hankahtan... İznik sokaklarını dolandı, çarşıya, pazara vardı. Ordan göle gitti... Gölün üstünde yel, sazların dilinde sevinç oldu... İznikli, kendinden geçmişliğin itkisiyle, Ahi tezgâhını, sofi kaftanını kapadı... Yolda taşların üstünde seken cura sesini incitmekten çekinerek, bayıra yöneldiler... Biran önce varıp, bu coşku pınarından kana kana içmek amacıyla, sessiz ama çevik adımlarla seyirttiler. Çarşıdakilere çok geçmeden evdekiler katıldı. Ağlayan bebe sustu, kaynayan tencere fokurtusunu kesti... Yaşlı genç, tüm İznik sokağa düştü...

Varıp görmek, sezip almak, içip kanmak dileğiyle koşuştular. Ama, ayakları yere değmiyordu sanki. Entarilerinin eteklerinde oynaşan ince bir yel, tümünü bir bulutun üstüne çıkarıp, evrendeki değişmeyi seyrelemek amacıyla, gökyüzüne doğru yüceltiyordu.

Bedreddin Hankahından gelen ses, daha bir yüceliyor. Daha bir coşkunun doruğunda dolanıyor... Kale gözcüleri, gözlerini kırıştırıyorlar durmaksızın. Surun, görkemli taşlarında delikler açılmakta, sanki... Selçuklulara karşı, Bizans Tekfurlarını, Haçlılara karşı Selçukluları, Osmanlılara karşı yine Bizansı korumuş olan bu taşlar, Hankahtan gelen her kelime ile, yerinden sökülürcesine, toz içinde bırakıyor yöreyi...

Gözcüler bile, ödevlerini bırakıp, Hankaha yönelmek istiyorlar. İstiyorlar da, sanki, bir el, yine curadan ve insan gırtlığının en tatlı biçimde ürettiği sestten gelen bir tutkuyla, oldukları yerde çakıp, tutuyor onları... Bedreddin, bir iyice coşmuş. Said, kendinden çoktan geçmiş...

Curanın üstünde dolanan parmaklarının hızını görmek mümkün değil. Bir avuç içi kadar tahta parçası, binlerin, milyonların en coşkulu çılgınlığını bağrında saklarmışcasına görkemli ses vermekte. Belli ki, çalandan çalana, söyleyenden dinleyene ayırım var...

Belli ki, Yunus çıraklarından Said Emre, Şeyh Bedreddin'e söyleyince, dil başka, dudak başka. Tel başka, budak başka ses vermekte... Ve bir kişiye değil, geçmişten geleceğe, milyonlara, milyarlaraya seslenmenin tadına erişmekte kişi...

Bedreddin düşünüyor...

«İşte geleceğe ulaşmanın gücü burdadır. Bir kişiye bile söylerken, milyonların sesini, nefesini dillendirebiliyor musun? Sen kitleleşiyor, kitle senleşiyor mu? Onların has gerçeğini alıp, kendi gerçeğinle doğru, gü-

zel olarak asıl gerçek haline getirebiliyor musun? O zaman, ozan oldun derim sana. Ve dahi Said, sen Emre oldun... Yunus oldun... Çağlamaktasın, çağlayacaksın... Toplumda gülecek, ağlayacaksın... Buna ulaştı mı bir bilgenin, bir ozanın yüreği, bildiği de, dediği de doğrunun en güzelidir gayri...

Bizim tüm yaşamımız bu çabayla geçti... Senin mayan, iyi kabarmaktaymış Said Emre... Bizden belki daha güç, ama, daha kısa zamanda ulaştın gerçeğin doruğuna... Gördün, bildin, yaşadın. Sonra da bunu kendi potanda erittin, döktün, güzelleştirip sunuyor-
sun.

Biz bir kişiyiz...

Ama, kendimizi kamuoyu sayarsak, sen geleceğe şimdiden uzandın. Bir kişiye söylemiyorsun şimdi. Her kelimen, milyonlara ulaşmakta. Her nefeslenmen, yüzlerce ozanın körüğünü kabartmakta, yelkenini şişirmekte... Kişi birkez, böylesi mutluluğa erişti mi, gayri alacağına da, borcunu da yükletmiştir nefesinin sırtına... Alır başını gider...»

Said Emre de, gitmekte...

Cura, yeni bir çılgının hızına kaptırmış kendini. Çılgılık, acılı değil. Üzüncülü, kuşkuğu hiç değil. Tersine, öyle bir kıvancın, tutkusunu dillendirmekte ki, anlatılamaz... Coşkulu... Coşkuludan bile öte...

Said, dönmekte...

Said çalmakta...

Ve söylemekte durmaksızın...

Bedreddin, Bedreddinle birlikte tüm İznık dinle-
mekte. Yunus nice derinlerden, nice yücelere uzan-
maktaysa. Said öyle olmuş şimdi... Kadınların üstüne
bindiği buluta deyiyor başı... Erkeklerin basmaktan çe-
kindikleri taşlarda sekiyor ayakları.

Ve dili, gül dalındaki bülbülle  akıyor. Eli, yüreğinde atıyor...

Dinliyorlar. Aynı co kunun yelinde yaprakla mı casına, hep birlikte söylüyorlar... Ve Said Emre ile birlikte, dönüyorlar, dönüyorlar, dönüyorlar...  zn k co mu ...  zn k tutulmuş. Kaynamı , ta makta... Said Emre, bu co kunun tek dili, curası, tek bülbülü olmuş. Tüm  zn k sanki yıllardır dolmuş, dolmuş, dolmuş ta,  imdi Said Emre ile birlikte bo almakta...

G lden, kentin yaslandığı tepelere, tepelerden daha da ötelere yankılanıyor sesleri. G ne le, dünyayla, tüm, «yolunda kendi amaçlarına doğru dönerek gidenlerle,» birle mi  döngüleri... Bir doygunlu un, bir saygınlı ın, bir sevilmi , sevmi li in co kusu damarlarında atan tıptırtı. Ve en ince sinir uçlarına ulaşan duyguları değil, düşünceleri...

Ve düşüncelerinde dolaşan, Said'in kelimeleri...

— Ayudam g yne g yne, - Halimi d ne d ne, - D  t k aşkın oduna, - Can, gönül, yana yana... Ne olduk bilmeziz, - Bir yerde olumazız, - Aklımız derimeziz, - Ne diyelim sorana... Nedir, neyi sevelim, - Neden, ne isteyelim, - Nerden, nere varalım, - Olduk mest-i divane ...Aklı can, yavu kıldık, - Sermest-   eyda olduk, - Yüzbin can feda kıldık, - Bizi, bizden alana... Yarlık içre barı tık, - Kend l  e karı tık, - Koptuk ten-den kavu tuk, - Said'e can olana...

Cura sustu... Döngü bitti...

Said, Bedreddin'in dizi dibine çöktü...

 zn klı da...

Ta ların üstüne, hankahın avlusuna, merdiven başına...

Bir yumak oldular. Bir can haline geldiler. Pi tiler, eridiler, yeni bir potaya döküldüler... Böylesi bir geli-

şim ummazlardı. Şimdi, ummaktan öte, her biri dileğinden daha çok oldu...

Bedreddin, elini uzattı. Said, kıpırtısız durmakta. Omuzlarından yakaladı. Bağına bastı...

— Senin gelmen bizi mutlu kıldı. Coşkunla coştuk, tutkunda yıkanıldık. Nefesin pınar olmuştu. İçtik, kanamadık... Bizimle birlikte, İznik ahalisi de, aynı coşkunun doruğuna yüceldi. Haberlerin için, nefeslerin ve curandan çıkardığın onca ses için, nice hoşnutluk belirtsek az olur. Yalnız şunu diyebiliriz ki, yıllardır, özleyip durduğumuz bir ortamın sevecenliğiyle kuşattın bizi. Yıllardır, gönlümüzde yatırdığımız ne var ise, döküldü, saçıldı, gerçekleşti. Biz burdan, Ortaklar'a, Aydın ve yöresine vardık. Seyreyledik olanları da, olacakları da... Gördük, beğendik, sevindik... Bunu ilet vardığında. Başarı ve mutluluk sizinle olsun... Dileriz ki, egemenlerin saldırısı bununla kalsın. Yalnız, bizce, bitmemiştir kavga. Tersine yeni başlamıştır. Bu yüzden, çok hazırlıklı olmak, bir sağlamca korunmak gereklidir. Çevre beyleri, yakında birlik kurarlar. Onlar yetmezse, Osmanoğlu hörler üstümüze... Neden dersiniz, sizin İzmir beyliğini boş bırakmanız ilkin sevindirir o'nu... Kapıkullarından birini gönderir bey diye, hiç zahmet çekmeden bir eyalet kazanmış olur. Akılınca öyledir. Ne zaman ki, eyaletin çoktan elden çıktığını görür. İşte o zaman kudurur. O zamana, başka güç olmamalı size saldırarak. Bunları ilet Börklüce oğulluğumuza... Satu emmimize saygılarımızı söyle. Tüm öteki yoldaş ve karındaşlarımızı da bizim adımıza, teker teker öp, okşa...

— Buyruğunuz başım üstüne Şeyhim... Hemen çıkayım yola...

— Olmaz. Azbiraz dinlen...

— Nice buyurursanız...

Bayezid Paşa, elleri göbeğinin üstünde girdi Çelebi Mehmet'in yanına. Etek öptü... Çelebi, dikkatle baktı lalasının yüzüne.

— Sizi sıkkın görürüz Lala...

— Doğrudur Sultanım. İzmir haberleri, azbiraz canımızı sıkı.

— Hayırdır... Hamza Bey, bir koca ordu derleyip gitti diye duymuştuk. Başaramadı mı?

— Hayır Sultanım. Börklüce nam sergerde, en son Ayasuluğ önünde, bozguna uğratmış beyi...

— Bire, yaman ademmiş, desenize.

— Yaman olmaya yaman da, biz ne edeceğiz?

— Elbet Lalamız, nice tedbir bulursa, onu izleyeceğiz.

— Biz tedbir bulmaktan sıkılırsız Sultanım... Bilirsiniz, Cüneyd Bey, Urumelinde görevlendirilmiştir. Deriz ki, İzmir'e yeni bir bey atamak, yararlı olur...

— Cüneyd Beyi değil ama, değil mi?

— Değil sultanım... Cüneyd Bey, oraya gidende, tüm yöreyi yeniden kendinin beller. Oysa, nice kötü bir iş yapmış bulunursa bulunsun, Börklüce kulunuz, yine de olumlu bir sonuç doğurmuştur. Bizi düşündüren bu değildir de...

— Söyle lala, çekinme...

— Demekteyiz ki, kendimiz kendimize, şimdi bu adem, bir iyice şırmamıştır. Saruhan Beyi, Karaosmanoğlu Ali Beyin de, üstüne varmak üzere hazırlık düdüğü haberleri var ise de, pek başarılı olacağını sanmıyoruz.

— Neden?

— Nedeni şu ki, nice gücü kısılmış olursa olsun. İzmir Beyliğinin olanakları, Saruhan Beyliğinden çok fazladır. Üstelik, Saruhan topraklarında da, bu kötücül düzen yürürlüğe konulmuştur. Hani kendi evinin tutuş-

masını engelleyemeyen, komşunun yangınına yardıma gidemiş. Karaosmanoğlu'nun davranışı bu... Bu yüzden, umudumuz yoktur sonuçtan. Deriz ki, İzmir'e öyle bir kulunuzu göndermemiz zorunludur ki, tüm fesadın kökünü kazısın. Tüm eşkiyayı sindirip, düzeni yeniden kursun.

— Siz nasılsa, böyle birini bulmuş ve dahi görevi vermişsinizdir.

— Yok Sultanım... Kullarınızı bir bir gözden geçirmektediriz.

— Demek, bu eşkiya, sizin gözünüzü gerçekten yıldırdı.

— Sultanım, bilirsiniz ki, bizim gözümüz kolay yılmaz... Ama, bunların yaptığı bir başka iştir. Düzeni değiştirmek, ayağı baş yapmak isterler... «Sultanlığın babadan oğula sürüpgitmesi yanlıştır. Bir başkasının emeği üstüne sömürü tahtı kurmak, haksızlıktır,» demekteler. Bunlar, yoksul için, çok aldatıcı, çok kandırıcı sözlerdir. Korkarız ki, tümü ardlarına düşse. Ve dahi, biz beyliklerde gelişen, onları çürüten bir kurt gibi görürken bu sürüyü, çekirge misali, bizim tarlalarımıza saldırmaya...

— Osmanoğullarının sınırına gelsinler hele bir. O zaman, biz, bildikleri beyliklerdenmiymişiz bir anlatırız. Tasanız olmasın...

— Tasalanmak gerek Sultanım. Şimdiden tasalanıp, tedbirini almak gerek. Yoksa, başedilmez bunlarla. Edilmezi şu ki, memur sözünü yerine getirtemez, asker buyruğunuz üzere kılıç çekmez... Çünkü, görenlerden duyduğumuza göre, gerçekten kandırıcı, inandırıcıymış düzenleri. Herkes çalışıyormuş... Bilirsiniz, kulün ödevi zaten çalışmaktır. Ama, herkes, ürettiğini kendi adına kullanıp, bey hakkının, Sultan hakkının da üstüne oturunca, elbet yaşama düzeyi değişmekte-

dir. Bunu birkez uygularlarsa, nice güçlü olursak olalım, düzenimizi sürdürmek olanaksızdır. Ve dahi bu fitnenin asıl başı, İznik'ta oturmaktadır...

— Sizin gözetiminize verdik Lala... Gelen haberlerin, tümü Şeyh Bedreddin'in salt bilimle uğraştığını bildirmemekte mi?

— Bildirmekte efendimiz. Ama, bilimi nedir bu yalancı Şeyhin? Aydın ovasında uygulanan düzen değil mi? Biz deriz ki, çekelim huzurunuz. Bir iyice hesap sorup, ibret için, yitiriverelim...

— Biz size başında bunu önerdik... Dedik ki, fetva isteriz. İşte at, işte alan... Buyrun, alın fetvayı, fitne karıştırmaktadır diye düzün fermanı, giderelim... Sanmakta mısınız ki, o'nun bir diken başı gibi orda durmasına bizim gönlümüz razıdır. Ve dahi sanmakta mısınız ki ,mavi gözlerini gözlerimize dikip, korkusuz azarlamasından hoşnuduz... Ama, siz de biliyorsunuz ki, bugün Şeyh Bedreddin için fetva verecek tek bilgin bulamazsınız. Mahkemeye çekseniz, korkarız kadılar, müridi olur...

— Bizim düşündüğümüz daha başkadır Sultanım. Her dönemde, büyü tutmaz, zaten Şeytanla ortaklığını çoktan kurmuş ve dahi altının parıltısına, kendi bedenini satacak adam bulmak güç değildir. Birini göndeririz İznik'a... Üstelik sevenlerini bile kandırmak mümkün. İzmir olaylarından biz yararlandık, ama, Cüneyd Bey, beylik hayalini tümünden yitirdi. Hamza ise, yenilmiş bir ademin öfkesini püskürmekte.

— Tam zamanı mıdır dersiniz?

— Tam zamanıdır. Salt sevenleri değil, tarih bile olayı bizden bilemez... Böylelikle, bir dikeniyi yoketmiş oluruz.

— Öyleyse, siz bilirsiniz...

— Buyruğunuz başımız üstünedir Sultanım. Şim-

di üzücümüz, sevince dönmüştür. Ve dahi bize öyle gelir ki, yılanın başını ezende, kuyruğunu yitirecek yiğit çoktan bulunur.

— Öyleyse bulun. Artık bundan öte, İzmir sorunu kapansın. Tezden hazırlık görsün kulumuz. Yitirsin başımıza dert olacağını sandığınız eşkıyalığı ...

— Buyruklarınız başmüstüne Sultanım...

— Kimi düşünmektesiniz İzmir Beyliğine...

— Kırâlzade Süleyman Bey kulunuz en yaraşığıdır. Size bağlı, buyruğunuzla ölüme hazır, tedbirli, savaşmasını iyi bilir bir komutandır. Biz deriz ki, Kırâlzade İzmir'e gönderilirken, Saruhan Beyi Ali Beye de, bir buyruk gönderelim. Diyelim ki, Devlet adına asker toplama yetkisi verilmiştir. Topla ve dahi yörendeki eşkıyalık olaylarını engelle... Böylelikle, Börklüce'yi iki yandan sıkıştırmak olanağı vardır...

— Daha önce de bunun sözünü etmiştiniz.

— Etmiştik de, hele sonuç bir kesinleşsin buyurmuştunuz efendimiz.

— Eh, madem doğrusu budur. Tez Ali Bey'i güçlendirelim. Ardından da, Kırâlzade'yi yollayalım. Öteki işi siz çözümleyeceksiniz.

— Buyruğunuz böyle...

— Görelim, sonuç ne gösterir...

Torlak Kemal, Abdal Veli'yi karşısında görünce, şaşırdı.

— Bire bize kim gelmekte...

— Eski bir tanış, Torlak Şeyhine başeğmekte...

— Karındaşım...

Sarıldı boynuna. Sarılıştılar... Bir süre sırtını okşadı Abdal Veli'nin. Sonra, soran gözlerle süzdü...

— Ozan gezmesi midir sizi görmeklikle mutlulu-

ğumuzu artıran bu buluşma. Yoksa, Şeyhimizin bir buyruğu mu vardır?

— Bire Torlak Şeyh, bilmemekte misiniz ki, biz Ortaklar'da, ilk tuğlayı kesip, ilk harcı ilk temele koduktan bu yana, gezmekliğe tövbe çekmişiz...

— Bunu bildiğimizden sıkılırsız ya... Yoksa olumsuz bir iş mi vardır?

— Bizim yöremizde olumsuz iş dönenebilemez Şeyhim... Dede Sultanımız buyurdular ki, vargit Torlak karındaşımızı gör...

— Dede Sultanımız, bizi özlemenden kurtarıyor böylelikle.

— Burnumuzda tüttünüz dediğiniz doğru. Öyle özlemiştik ki, Kaygusuz'la birlikte, sizin için bir koşma düzmeye bile başlamıştık. Tam curalarımıza vuruyorduk ki, Dede Sultan, gel hele buyurdu. Seğirtip vardık. Seni, Saruhan üstüne bir yollasam, ne dersin, demez mi?

— Sağolsun Şeyhimiz... Sen ne dedin?

— Bire dede Sultan, dedim... Hiç Abdal'a kubar çeker misin diye sorulur mu? İçine banıp, ölesim gelir de, sorguya zaman mı bırakırmışım...

— Bilmez miyiz sizi hiç, karındaşımız? Bizi nice sevmekte olduğunuzu bilmez miyiz?

— Sizi sevmeyen var mıdır Torlak Şeyh...

— Dünyadır bire ozan. Seven de bulunur, sevmeyen de...

— Yok, dediğiniz doğru. Sevmeyen de vardır. Anlaşılan bu yörede Karaosmanoğlu Ali Bey için, azbiraz sevimsiz işler görmüş olmalısınız ki, Osmanoğlu'na yakınma dilekçesi göndermiştir. Sonra da Osmanoğlundan, çevresindeki yaramazlığı temizlemek için, asker toplama yetkisi verilmiştir. Şimdi, bunun hazırlıkları içinde olsa gerektir...

Torlak irkilirdi birden. Daha, bunları haber alamamıştı. Ortaklar nice bir örgüt kurmuş olmalıydı ki, olanları değil, olacakları bile haber vermekte. Sonra, gülmüşedi... Kaygusuz daha Torlak ordan ayrılmadan bu örgütün kurulmasıyla görevlendirilmişti.

— Kaygusuz Abdalımızın güvercinleri iyi işlemekte he mi?

— İşlemekte ki, hem de nasıl? Bizim iznimiz olmazsa, asker araç ve gereçleri için bile, merkezden istedikleri buyruklar gecikip, karavana çıkaramaz duruma girmekteler.

— Sağlamca tutuyor elkoduğu yeri karındaşlarımız...

— Bunu sizden öğrendik Şeyhim...

— Bırakın şimdi tahsinlemeyi. Dede Sultan, sizi buraya gönderdiğine göre, önemli gelişmeler bekliyor olmalı. Biz de anladık denilmek isteneni... Ali Beyimiz neler demekteymiş mektubunda?

— Abdal aklında, sözün tümü kalmazsa bağışlar-sınız değil mi Şeyhim... Azbiraz kubarlananda, seyri-veriyor aklımız. Eh, yolda gelirken, bizim Abdallarla, sizin Torlakların, görevden sonra dinlenmeleri üstüne rastlamıştık. Baktık ki, kubarları doldurup, püfürden-mekteler. Bizi görende, paçamızdan tutup, salmadılar. Sen de yol yorgunu ve dahi Şeyh argınısın. Gel hele birkaç nefeslen, dediler. O yüzden, gecikmedik ama, bazı kelimeleri unutursak, baştan bağışlanma dileriz...

— Buyur, sizi dinlemekteyiz.

— Demekte ki; yöresinde beliren bir takım eşkı-ya, «beyliğin insanlık ve dahi dinle bir ilişkisi olamayacağı yalanlarıyla, ahaliyi kandırıp, topraklara ve dahi tezgâhlara el komasını, vergi vermemesini, haraç ve dahi bağ gibi aykırı sömürü araçlarını tanınamasını söylemektedirler. Ahali cahil bulunduğundan, böyle yalan-

lara kanmakta, beylik gelirlerini kısmaktadır. Gerekli dersi vermek için bizim askerlerimiz yeterse de, sizin yardımcı olmanızla, daha çabuk ve kesin sonuç alınacağından, ol yolda ferman buyrulması...»

— Buna karşılık Osmanoglu ne buyurmakta?

— İstedigini...

— Ali Beyin haberi oldu mu istediginin karşılandığından.

— Yarın olacak...

— Biz daha önce öğrenmekteyiz öyle mi?

— Evet...

— Anlaşılır ki, bizi her yandan birden kıstırmak isterler. İstesinler bakalım. Haberler, bizim istediğimiz anda gitmekle, Şeyhimizin her zaman buyruğu doğrulanmakta desenize...

— Evet... Karşımızdakileri de biz yönetmeliyiz. Yönetiyoruz da...

— Ortaklar'da durum nicedir?

— Umduğumuzdan iyi gitmekte. Hamza Bey gelişimini, sayenizde çok iyi geçiştirmenin sevinci kıvandırdı tümümüzü. Herkes, bir savaş geçirmiş ve elindekileri yitirmekle, tutmak arasında kalmış olmanın kesinliğinde şimdi. Anladılar ki, düzenleri daha bir sağlamca yerleşmekte. Ve dahi tüm yöre ahalisi, kendiliğinden savaşa katılınca, başarı bizden yana olmakta. Ne var ki, egemenlerin bizi rahat bırakmayacakları anlaşılmakta. Şimdi, Saruhan beyi. Ardından, daha başkaları.

— Dede Sultanımız ne düşünmekte?..

— Bukez, biz üstüne gidelim demektedir. Daha, Mağnezya dağlarını aşmadan bastıralım Saruhan beyini. Nice olursa olsun, topraklarımızda ordu gezinmesi iyi değil... Sizin, hemen işe başlamanızı buyuruyor. Yöresine, durumuna göre savaşmak ya da bizden yana gelmek olanağını kendisi kararlaştırsın, dedi...

— Elbette savaşıcağız. Ve dahi savaşarak kavuşacağız Şeyhimize...

— Başka iletmek istediğiniz bişey var mıdır?

— Dur hele, oturduğun yerde ateş yakmış değiliz...

— Varıp gideyim derim Şeyhim. Biran önce, ulaştırayım sağlık ve dahi esenlik haberlerinizi. Sevinsin Dede Sultanımız...

— Bire sizi görüp şadlanmadan, hemen bırakır mıyız? Hele dolanın azbiraz. Bizim yöremizde toplananların, nice bir gelişim içinde olduklarını görüp, bir iyice anlatın Şeyhimize. Anlatın ki, gösterdiği yol, Doğu'ya doğru uzanmak üzeredir...

— Biz gördük gelirken Şeyhim... İnsanların yüzü değişmiş. Yazgıları değiştiği gibi... Yüzyıllardır Karaosmanoğullarına kulluk edenler, efendiliğin tadını çıkarmaktalar. Bundan ötesini görüp, dilemek neyi değiştirir. Şeyhimize diyeceğiz ki, burası niceyse... Saruhan beyliği de öyle. Ve dahi Torlak Şeyhimiz, Karaosmanoğlu Ali Bey deprendiği anda vurmaya hazır. Bize öyle gelmekte ki, tek başına, Nif dağlarını aşmadan tüketir o'nu.

— Bunu başarmaya çabalarız ozan Abdal'ımız. Ve dahi elimizden nice direnme gelirse, tümünü engel olarak dikmeyi borç biliriz. Bakalım zaman ne gösterir, nice gösterir...

— Bilmez miyiz...

— Bilirsiniz elbet. Kim olsa, bizim yapacağımızı yapar. De ki Dede Sultanımıza, Torlak oğulluğun, hemen kolağan kuracak Ali Beyin çevresinde. Adım attığından, uykusunda kaçkez nefes aldığına değin, tümünü bilecek anında. Bundan öte, deprendiği anda, kırmaya başlayacak. Bize bıraksın Karaosmanoğlunu. Dilerse, yürüsün bu yana. Bize öyle gelir ki, kavuşup kok-

laşırız... Hem de, üstümüze verilen ödevi yerine getirmiş olarak. O zaman daha bir rahat konuşma olanağına sahip bulunuruz. Ama, bunları iletmek için acele etmenize gerek yok...

— Gerek yok mu?

— Şundan yok ki, daha Karaosmanoğlu, haberi yeni alacaktır. Hazırlık görüp, asker derene, biz çoktan düzenimizi tutmuş, pusumuzu kurmuş oluruz.

— Sanki düzeni tutmuş olsa, pusumuz geri mi kalır...

— Ya, bunu da hesaplarsanız, hemen Dede Sultanimizin yanına seyirtip koşmanın anlamı olmaz. Oyanın azbiraz. Ortaklardan alıp geldiğimiz yoldaşlar, özlediler ordaki karındaşlarını. Her birine ileteceğiniz haberler vardır. Her biri, sizi görmekle, oraya gitmişliği bir tutmaktadır... Azbiraz sohbet açın. Hem başka bir muştum olacak size...

— Muştı...

— Ya, burda da yeni ozanlarımız çıkmaktadır. Kopuzunu, curasını, sazını sizler gibi vurmaya özenenlerimiz vardır. Onlara bir göz atın. Yanlışlarını düzeltip, olacaklarını ya da olmuşlarını tahsinleyin bir iyice. Abdalımızdan övgü almanın coşkusuyla, daha bir tutkulanıp, daha bir güzel yırlar koşsunlar...

— Size bişey diyeyim mi Şeyhim...

— Bişey mi? Dilediğince de bire ozanımız...

— Kişi, yır koşturmak için ya üzünçlü olacaktır. Ya da kıvançlı... Kıvançlı bir kişinin yırı, salt koşturama olur. Yüreği, derya gibi kabarıp, dağlar gibi yücelir. Belleği, salt umut, salt görkem, salt sevda dokur... Üzünçlüyse, ağıta oturur ki, yüreğinden kan gidiyor sanır kişi. Şu geçen zaman içinde, en güçlü ozanlarımızın koşturduğu yırları bir anımsayın... Salt sevda, oluşum ve dahi gelişim umudu üstüne dokunan motiflere benzer...

Bir nefes deyende, bin çiçek açılır, demiş ustalarımızdan biri... Bize öyle bir nefes değdi, öyle bir tohum saldı ki belleğimize. Bundan öteye, kalıcılığın yolunu bulduk da, çoktan yürümeye başladık. O yüzden, görelim sizin ozanlarınızı buyuruyorsunuz madem. Daha görmeden, tahsinimizi, alkışımızı tümüyle koşuklarına vererek...

— Nice güzel konuşmaktasınız.

— Bize bunları öğretenin yanında, güzelden söz etmeyi utanç sayarız... Geçen gün, Said Emremiz, yeni nefeslerini okudu. Şeyhimiz'in annacına dikilince İznik'ta, bir coşmuş... Bir kendinden geçmişlikte, öyle nefesler dizelemiş ki, bizi böyle konuşturmaktadır...

— Sahi mi? Dinlemeyi nice isterdik...

— Size bunları dinletmeden gitmek olur muymuş...

Sarıldı sazına Abdal...

Tellerde, bir zaman Said'in dolandığı gibi dolanmaya başladı...

Torlak Kemal'in oturduğu yerden saz sesleri duyanlar, bir bir toplandılar...

4.

Bayezid Paşa, gözlerini tahtın kıvrımlarında, divanın duvarlarında iri iri gezdiriyor. Öfkeli sesi, aradabir kısılıp, sertleşiyordu. Zaman zaman ısıklaşan kelimeler, Çelebi Mehmet'in anlamasını güçleştiriyordu.

— Sultanım, başından beri duyduğumuz kuşkular gerçekleşti. Gerçekleşmemesi için her tür tedbiri aldık. Ama, gördük ki, tedbir yetersizdir. Daha zor davranmak gerek... Buyruğunuz üzere, geçtiğimiz yıllarda varıp kendinize bağladığınız İzmir Eyaletinin Sancakbey-

liğine Kıralzade Süleyman'ı atadık... Gönderdik. Tez zamanda olumlu haberler beklemenin rahatına hiçbir zaman varamadık. Sürekli kuşkuda, sürekli üzüntüde idik. Üzüncülerimiz ve dahi kuşkularımız doğrulandı. Sancakbeyi olarak atadığımız kişi, dışarıda buyruğunuzu beklemektedir. İstedik ki, herşeyi kendi gözünüzle göresiniz. Herşey görkemli kulaklarınıza birinci ağızdan iletilsin... Eğer buyruğunuz olursa, hemen alsınlar içeri. Dinleyiniz. Düşününüz ve dahi, Bayezid kulunuza hak veriniz...

Çelebi, daha birşeyler söylemesini bekledi. Anlaşılmıştı... Börklüce, Kıralzadeyi altetmiş. Bundan öte, dinlenecek, görülecek ne olabilir? Ama, Bayezid Paşa'nın öfkesini görünce, başını salladı.

— Gelsin...

Divanağası, kapıdan çıktı.

Yanında, üstü başı paralanmış, gözleri yüzünde yitmiş. Sakalları kirden iyice kararmış biri ile girdi.

Çelebi, eliyle işaret ettikten sonra, buyurdu.

— Anlat...

— Biz burdan, buyruğunuzu ve dahi beratınızı alarak yola çıktık Sultanım. Vardık İzmir'e. Yine buyruğunuz üzerine tezden örgütlenip, bir ordu düzdük... Başvezirimiz, efendimiz Bayezid Paşamız buyurmuşlardı ki, İzmir yönünde, bazı dinsiz imansız, kötü meslek edinmiş ademden sayılmayacak ademler, kıyametmişler. Aydın beyliğinin topraklarını ve dahi, son zamanlarda Saruhan Beyliğinin de topraklarını aralarında pay edip, edep duygularından uzak, yasalardan bilisiz, kendilerince her tür namus, ar ve dahi utanma duygularını ortadan kaldırdıkları bir ortaklık düzeni kurmuşlardı. Bunların biran önce giderilmesi, düzenlerinin ortadan kaldırılması gereklidir. Tüm kaygımız, tüm amacımız bu oldu. Topladığımız askerleri, daha önce Ham-

za Beyin yenilgisine neden olan vurkaç savaşları üstüne birgüzel eğittik. Her biri, ünlü akıncı kocalarımız gibi, yeke yek kavganın yenilmez yiğitleri oldular. Çoğunluğunu, görevlilerimize bırakmayıp, kendimiz sınıdık. Ve iyice, yetiştiklerinden güven duyanda, yola koyulduk... İzmir dışına çıkar çıkmaz, vuruşmalar başladı. Bizi bilirsiniz Sultanım... İzmir Beyliği gibi, güç bir işi omuzlarımıza yüklemek için, nice denenmek gerekse, denemelerin tümünü başarıyla geçmiş olduğumuzdan ve dahi, sizin şaşmaz süzgecinizden geçmiş bulunduğumuzdan güvenliyiz... Bunca savaşta bulunduk. Bunca uğraşıya girip çıktık buyruğunuz üzerine. Tümünden, yüzakı getirdik size. Tümünden bize her zaman güvenen Bayezid Paşamızın onurunu, görkemini artırarak çıktık. Bunları söylemekten amacımız o dur ki, bundan sonrası için söylediklerimizin içtenliğine kesin kanı duyasınız. Hem de belirtmek isteriz ki, biz bunca uğraşıda, hiçbir zaman, bu son uğraşıdaki duruma düşmedik. Karşılaştığımız olaylarla karşılaşmadık...

Süleyman, yutkunarak sustu. Çelebi, ilgiyle dinliyordu. Bayezidin ak sakallarında, belli belirsiz bir seyrime uçuşmakta.

— Devam et...

Süleyman, buyruğu alınca, sürdürdü konuşmasını.

— Bu savaş vuruşma, kavga değildi Sultanım... Öyle bir uğraşının içine giriyor ki kişi. Altından kalkmak mümkün olamaya... Daha İzmir dağlarını aşıp, Cumaovası düzlüğüne girende, uğraşının göbeğine düştüğümüzü anladık... Köyler boşaltılmış, köylüler ortalıkta yok... Bir ormanın içinden geçmekte yol... Biz yola girdiğimiz anda, çevremizin bir alaz çemberi ile sarıldığını gördük. Köylüler, ormanı yakmışlar, bizi kebab etmeyi kurmuşlardı. Hak verirsiniz ki, Sultanım, düşman

bizden güçlü, oyunları ne denli çok olsa, karşı karşıya gelende, vuruşmak boynumuzun borcudur. Vuruşmak ve dahi, vurup geçmek. Askerlerimiz, savaş oyununun her türüyle yakından ilişki kurmuş, tümünü öğrenmiş koçaklardır. Ama, hiç kimseyi, alazla vuruşmaya zorunlu tutamazsınız... Ordumuzun, yarısına yakın bölümü, ateş içinde tükendi Efendimiz... Biz, kurtarabildiğimiz askerle, vurduk çıktık alazların arasından. Yiyeceklerimiz, yedeklerimiz tükenmiş, silâhlarımız ve dahi ağırlıklarımızın çoğunluğu yanmıştı. Buna karşın, yeniden hörledik, Torbalı ovasına doğru. Yolda köyler vardı... Her birine baskın veriyoruz. Erlerden kimseye rastlamak mümkün değil. Belli ki, pusat kuşanıp, bizimle vuruşmaya davranmışlar. Avratları sorguya çekiyoruz. Her biri duvar. Ağzını açıp, bişey söylememekte. Ama, biz ardımızı döner dönmez, çocukların ve dahi avratların, erden öte birer savaşçı olduğunu anlamaktayız. Köyleri vuralım, kadın, bebe dinlemeyelim diye karar alıyoruz. Köyler kimsesiz. Gece olanda, dört bir yandan üstümüze ecinni gibi saldırmaktalar. Gündüz olanda, gözcülükten, savaşçılığa sıvanamaz duruma düşürmekteler bizi... Yine de direniyor, hiç olmadı Ayasuluğ'a varıp, azbiraz dinlenmek istiyoruz. Ama, mümkün değildi Sultanım... Nice bir kandırmışlar insanları. Nice bir yanılsa sürüklemişler, anlamak da anlatmak da olanaksız... Köylüleri rehin alıyoruz. Önümüze katıp sürmek, böylelikle, baskınların ansızlığını engellemek istiyoruz. Rehinlerimiz, kendileri kendilerini öldürerek, kavgayı daha bir kızıştırıyorlar. Ve dahi, bizim avratları kestiğimiz söz konusu oluyor. Bırakalım diyoruz. Gece olanda, her biri askerden öte, askerlerimizi boğmaya debelenmekte. Neresinden varacağımızı, neresinden vuracağımızı bir türlü bilememekteyiz... Sonunda, başları olan Börklüce ile karşı-

laştık, Torbalı'yı geçer geçmez... Biz, sizinle, Ankara savaşında bulunduk Sultanım... Timur'un ordusu nice kalabalık, nice güçlüydü bilirsiniz... Ama, size derim ve dahi tüm inançlarım üstüne yemin ederim ki, Börklüce denilen zındığın cin ordusunun yanında, Timur'un Asya'dan bu yana derleyip geldiği ordusu, bölük oranında kalmaz... Böyle bir gücün annacında, askerlerimiz, size yaraşır olmanın bilinciyle, direndiler yine de... Ve dahi tümünü sevgiyle anmak isteriz ki, son nefeslerini verinceye döğüştüler. Biz dahi, annacınıza gelip, yüzümüz yerde olacağına, ölmeyi kurardık. Ama, devletimizin sorumluluğu üstümüzdeydi. Biz de yitersek, size bunları anlatacak adam bulunmayabilir. Ve dahi, yeniden örgütlenip üstlerine gittiğimizde, tutulması gerekli düzeni baştan bilmekte yarar vardır diye, pundunu kolladık. Bulanda da, seyirtip geldik. Olayların içinde yaşamış bir gözden duymanızı istedik. Görevimiz burda bitmektedir Sultanım. Boynumuz buyruğunuza karşı kıldan ince, yaşamımız zaten size adanmıştır. Nice buyruk verir, nice işlem görmemizi diler-seniz, hazır olduğumuzu sunarız...

Sözünü bitirirken kapaklandı.

Çelebi Mehmet'in eteğini üçkez öpüp alnına koydu. Sonra, dizlerinin üstünde, başı yere eğilmiş, elleri göbeğinde bağlanmış, ölüme bile hazır gibi durdu... Çelebi, ilkin, «Ödlek tayfası, tüyünü yoldurup, ayaklarımız dibine düşmekte. Buruverelim şunun boynunu. Hünkâr buyruğunu yerine getirememek, nice bir işmiş anlasın,» diye geçirdi. Sonra, bu duruşu biran duygu-landırdı. Gözlerini kırıpştırarak, işaret etti...

— Yine de yararlı oldun bize... Kalk, dinlenip de-ğiş... Sonra yeniden konuşuruz...

Süleyman Bey hemen doğruldu. Geri geri giderek,

divandan çıktı. Çelebi, Bayezid'e baktı. Birşey söylemesine olanak bırakmadan, buyruğunu bildirdi.

— Tez mektup yazalım Karaosmanoğlu Ali Bey'e... Öteki beyliklerin sipahileri kendisine katılınca eyleme geçmesin. Askerlerini eğitsin. Öteki beylere de yazalım ve dahi buyuralım ki, nice eğitilmiş askerleri var ise, hemen Ali Beyin komutası altına versinler... Bir deneme daha yapalım. İsteriz ki, birkaç balırcıyıplağa, doğrudan Devlet ordusuyla karşı çıkmayalım. Çevremiz düşmanla doludur. Sınırlar ki, bir küçük eşkiya olayını, beylerimiz ve dahi namelerimizle bastırmaktan yoksunuz. Bilmem, sizce bu tedbir doğru mudur?

Bayezid, sakallarını sığazladı...

Başını eğdi istekle...

— Biz de aynı tedbiri düşünürdük Sultanım... Siz buyurduktan öte, hemen uygulanmasını sağlamak gereklidir. Eğer Karaosmanoğlu da başedemez ve dahi yenilirse, o zaman iş başa düşeceğinden, bizim de hazırlığa başlamaklığımızı dileriz...

— Biz her zaman hazır değil miyiz zaten Lala...

— Elbette hazırız Sultanım...

— Öyleyse, hemen gerekli buyrukları bildiresiz...

★ ★

Amanca, kavalını dudaklarına dayamış, düşünüyordu. Ortak hayvanlar, geliştikçe gelişmiş. Yaylak almaz olmuştu. Öteki köylerle daha geniş yaylak ayırmak konusunda, ortak toplantılar yapılmasa, hayvanlar yaş ot yiyemiyceklerdi. Kışlıkları, daha yazdan hazırlanmakta. Bol arpa, gerektiğinden daha çok saman ayrılmakta. Ama, hayvan yazın yayılmak ister... O sorun çözümleneliden beri, çobanların kıvancı yerinde...

Çok zaman, geniş yaylaklarda buluşuyorlar. Sağım ve kırkım işleri, köylülerin ortak görevleri arasın-

da olduğundan, karşıdan karşıya kavallaşmak yitiriyor günleri... Yitiriyor ya, derdli Amanca...

Şimdi, kavalı ağzında düşünmesi bundan...

Karşıköy, birgün çobanlığa, kızlardan birini görevlendirmişti. Amanca, o gün, yanyana bulunduğu kıza taktı aklını. Bunca köyde, bunca güzel var... Bunca kız, Amanca'yı beğendiğini belirtmekte manileri, türkülerıyla. Ama, çoban gönlü, demiş eski çobanlardan biri... Armudun ballısına gitmez de, ahlatın donguruna takılır kalır.

İrkildi birden. Haşladı kendi kendini... «Bire sersem Amanca, neler demektesin? Eğer o dilber, armudun olgunu yanında, ahlatın donguru olsaydı, kaptırır mıydın gönlünü? Bunca mı bulanıktır senin gönül dediğin ışıltılı pınar... Bırak zevzekliği... Sen de pek bir iyi bilmektesin ki, kız bulunmaz bir ağacın, ulaşılmaz bir meyvesidir ki, ağzının suyu ardından şorlayıp gitmiştir...

Yoksa, öyle tez bulunur nitelikte olsaydı, bunca koyu koyu düşünmenin ne anlamı var? Tutardın kolundan. Beri bak, dilber, derdin... Beri bak ki, gönlümün nice tutuştuğunu, gözlerimin balkımasından anla. Seni görende, yüce dağlar birbirine kavuşup, eğilmez dallar, boynuna dolanmaya çalışır. Biz ki, bir garip Amanca, bir yanık çoban olanda, sana vurulmuşuz çok mu? Gel gönlünü kanatlandır. Dön bizden yana, baktır. Ve dahi, varalım köy kocalarının anacına, diyelim ki böyle böyle...

Kurduralım derneği...

Düzdürelim Dokuzlu nineyle, Tohurlu teyzeye şöleni... Bir şenlik eyleyelim, bir görkem gösterelim. Ve dahi, murat alıp murat verelim... Gönlü var ise, bizden yana yatkın ise, he deyip kanatlanır, idi...

Öyle oluverseydi, şimdi ağzında kaval, emzikli be-

beler gibi somurtup durur muydun? Yok... Öyle ha-
valar vurur, öyle nefesler çekerdin ki, koyunlar, keçi-
ler, kuzular oğlaklar ve dahi koçlarla erkekler, seninle
bile oynaya. Kocabaşların tümü, kuyruklarını sallayıp
telli telli bakarak, çobanımıza ne olmaktadır ki, bun-
ca kıvancı dilleyip, bizim gibi ağır yaratıkların bile ka-
rını bir hızlı aktıra, diye şaşanlasınlar...

Oysa sen ne ettin? ,

Varıp, annacında suspus bakındın. Köyden haber
sordun. Ortaklık yönetiminin işleyişini öğrenmeye de-
belendin. Sanki bilmezmiş, ortaklık yönetimindeki kö-
şeklerin her biri, sana pek gerekiymiş gibi...

Adem, öylesi al yanaklı, küçümencik kalın dudak-
lı, kırkörük saçından bülbüllerin şakıdığı, ala gözlerinde
güneşlerin balkıdığı bir dilberi görende, ilkin adını so-
rar. Sonra kimini kimliğini. Daha sonra da, söze sardır-
rır, söyleşiye kardırır ve dahi kavalın burcuna kondurur
ki, gözleri sende başkasını göremeye, kulakları bir
başka ses alamaya...

Öyle mi, nah şu güttüğü kocabaşlardan daha bir
kalın kafalı Amanca?.. Doğru mu bu dediklerimiz? Ser-
semce sallanıp, söz dolandırayım derken akşamı edip,
kaçırmadın mı kızı?. Sonra da günlerdir, kaval ağzın-
da, kara kara düşünmemekte misin?»

Kaç kız gelmişti...

Kendisine yardım etmek için bile, köyden kızları
veriyorlardı.

Daha gün doğumuna saatler varken, hayvanları
sürmüştü yaylağa...

Hiç böyle olmamıştı Amanca...

İnsanların arasında oldu mu, bir sıkıntı basıyordu.
Yüreğinden doğru gelen bir bunalım, dilinde belleğinde
tutku olup, sıkıştırıyordu o'nu. Adını bile bilmediği bir

kıza vurulmuştu. Dokuzlu ninesi, daha ilk bakışta anlamıştı Amanca'nın durumunu...

Köye dönende, hemen kolundan yakalayıp, «Beri bak Amanca, ormanda nice taze karaca var ise, vurup gelmedin mi, düğün yemeğini pişirivermem, bilmiş ol,» demişti...

O birkez sevdiğini bulsun. Birkez, ağzından oluru alsın. Ormanda karaca mı bırakırmış, görürsün.

Güneş ağır ağır, sabahın muştusunu iletmeye başladı. Amanca, isteksiz isteksiz vurdu kavalına. Koyunlar, boyunlarındaki çanları çalarak, bakındılar... Kendi aralarında konuşur gibi belli belirsiz bir kırıltı kapladı sürüleri. Keçiler bile, oynayıp zıplamayı unutmuşca, başlarını taze otlara eğdiler. Sürü, Amanca'nın acısını, bunalımını paylaşıyor gibiydi..

Otları isteksiz koparıyorlar. İsteksiz isteksiz, geviş getiriyorlardı.

Amanca, gözlerini kırıştırdı.

Sonra alabildiğine açtı...

Güneş, karşı tepeden yüzünü gösterdi gösterecekti. Ortalık bir iyice aydınlanmış ve Karşıköy sürüsü belirmişti ya, o da ne? Birden zıpladı. Bağdaş kurdu oturduğu yerde. Olmadı... Diz çöktü... Kavalı ağzından çekti. Gözlerini karşıki tepeye dikti... İçinden kabağan, taşıp, sevdadan bir yol kurmak, bu yolda koşup gitmesini sağlamak isteyen bir ılımin itkisiyle doğruldu. Sonra yeniden oturdu.

— Evet...

Yanlış görmüyor...

Gelen o...

Yanılması olanaksız...

Günlerdir, gözlerinin derinliklerine öylesine yapışmıştı ki her çizgisi. Şimdi çakışır çakışmaz, canlanıverdi belleği.

Başkası değil, gelen.

Olamaz

Olamayanda... Amanca, nice bir kutlu kişi olmalı ki, gece gündüz düşündüğü gerçekleşmekte...

Yeniden ve daha dikkatle süzdü geleni.

Uzaktı bulunduğu yerden.

Daha tepeyi yenice geçiyordu.

Ama, Amanca'nın gözleri çoban gözleridir. Kulakları, en küçük çıtırtının ayrıntısını hemen çözer... Şimdi kulağını yere koyup dinlese, daha bir kesinler durumu. Aradaki tepelere aldırmaksızın, ayak tıptırtılarının o'na ait olduğunu bilir...

Öyle sanıyor...

Gözlerinin aldanmayacağından öylesine güvenli ki, daha durmadı... Günlerdir, dudaklarına yapışmış ama, suskusunu sürdüren kaval, birden canlandı...

Ve sonunda, sürüyü, sürüye katan kız, ağır ağır yanına yaklaştı.

İlkin dikildi başucuna...

Sonra oturdu...

Bir kendinden geçmişliğin, kavalın perdesinden çıkan, her nefesin ayrıntılarında, her anlatılana kanmışlığın dinginliğiyle, sessiz bekledi. Amanca, yüreğinde nice buğu varsa, gidermiş olmanın sevinciyle, kavalı ağzından çekti...

Gözlerini sevdiğinden başkasıyla karşılaşmak kuşkusuyla açtı...

Yanılmamış...

Gelen o...

Kız başını salladı...

— Nedir bu Amanca yoldaş? Bunca sözü, bunca tutkuyu alazlandıran. Alazlandırıp, kişi yüreğini bazlandıran kaval mıdır?

— Salt kaval nedir ki? Bir erik dalından, Aman-

ca'nın acemi elleriyle oyulmuş tahta parçası... Sanırım, asıl ardındakidir alkışına yaraşır olan... Amanca'nın kuşca yüreği...

— Doğa seni dinledi bilmekte misin yiğitim?.. Hayvanı haşadı, insanı taşıyla, bulutu güneşiyle, senin sesine yetti, yetiştii. Ve dahi, ayaklarımıza güç, başımıza tac oldu anlattıkların. Kimbilir, senin gönlünü böyle coşturan, nice kutlu bir kızdır. Ve dahi bundan haberiyle, nice mutludur...

Amanca'nın akli karıştı...

Bakındı kaldı. Bunca söz etmişti. Bunca nefes eylemişti ...Yine bişey anlamadı mı? Yoksa anladı da, sinamak mı istiyor o'nu?

Dayanamadı sonunda...

— Yürek, yüreğe karşı konuşur, derler... Bizim alazımız, başımızdan tütende, elbet bir gönlü gören, bir yüreği sezen çıkar belledik. Yoksa yanıldık mı?

— Yanılıp yanılmamak, yiğitten yiğite değişir. Ama, bir yiğit kavalına senin gibi vuranda, öyle bir yürek taşır, öyle bir yürek taşır ki, demeden anlar, görmeden sezer...

— Dur hele Can kız... Dur ilkin adını bağışla bize... Hiç olmadı, boşluğa salmayız belleğimizi...

— Adımı bildin ya işte.

— Bildim mi, nice?

— Cankız, demedin mi? Cankızdır adım...

— Cankız... Öyle, kafadan attım. Demek ki, salt seninle dolmanın mutluluğuyla, tam üstüne vardım. Anladın değil mi, kavalın anlattıkları kime?

— Bire çoban, sen ozan yüreği taşıyanda, bir uyarını beklemez misin? Biz de yoldaşlardan, ortaklarıdınız. Bildirdiğini, sezeriz, bilmez misin?

Amanca, ağzını açtı ilkin. Diyeceklerini kelimeleştirip, söylemek geldi içinden. Sonra sustu. Nice ozan

yüreği taşısa, konuşma üstüne değildi belleğindeki. Salt nefes olup aktığında daha bir güzel, daha bir sevda-
dalı anlatırdı anlatacağını. Her zaman olduğunca... He-
le şimdi...

Yeniden dayadı kavalı dudaklarına...

★ ★

Ali Bey, Çelebi Mehmet'in mührünü taşıyan mek-
tuba baktı uzun uzun. Biikaç kez baştan sona yeniden
okudu. Sevinçle doğruldu sonunda. «Biz Osmanoğlun-
dan bir göz istedik, iki göz birden gönderiyor.» Tüm
Germiyan, İzmir, Menteşe topraklarından, dilediğince
asker toplamasına izin veriyordu. Ayrıca, haber verebil-
diği tüm beyler, ellerindeki askerlerini buyruğuna ver-
meye koşuluyorlardı.

«Doğrusu, buncasını ummamıştık yakınmamızı
bildirirken. Sanıyorduk ki, kendi beyliğimizle, İzmir'den
asker toplamamıza izin verilecek. Ve dahi biz bununla
bile haklarından gelmeye yeteceğiz. Şimdi böyle güç-
lenende, Osmanoğluna bile kafa tutar, beyliğimizin sı-
nırlarını genişletiriz. Ama, ilkin, beylik düzenimizi kök-
ten yıkan bu soyguncuların hakkından gelmemiz ge-
rekli. Eşkiya, nerdeyse sarayımıza gelip yerleşecek...
Hele durun bakalım siz... Yakında görüşürüz. Askeri-
miz gelsin, buyruğumuza girsin bir iyice... Ondan öte,
Aydın ve dahi Saruhan size nice dar gelmektedir, bir
gösterelim...»

Hemen, tüm beyliklere Hünkâr buyruğunu bildir-
melerini buyurdu. Kendisinin günlerdir topladığı asker-
leri, hemen hemen yetişmişlerdi. Zaten çoğu, çeşitli
kavgalarda bulunmuş, savaşın ne demek olduğunu iyi
bilen kimselerdi. Şimdi bir de, Börklüce ve çevresinde-
kilerin nasıl döğüşüklerini öğrendiler mi, işler kendili-
ğinden yürür.

Mektuplar, ulaklar eliyle yola çıkar çıkmaz, denetim için atına atladı ...

Saruhan ötesindeki ordugâh'a doğrulttu atının başını. Askerlerinin, hızını görmeleri amacıyla, iyice hafife aldı kendini. Atı, yüzyıllardır yetiştirilen ve Karaosmanoğullarına özgü bir soy haline getirilen kandandı. Tepiklemesine bile gerek kalmadan, binicisinin hafiflemesiyle birlikte yel gibi yetmeye başladı.

Eğitimdeki askerler, Saruhan sarayından bir noktanın koptuğunu gördüler ilkin. Sonra, her göz kırpmasında azbiraz daha büyümesinden bildiler ki, Beyleri kendilerini denetlemeye gelmektedir. Hemen durumlarını düzelterip, daha bir dikkatle savaş oyunları kurmaya başladılar...

Ali Bey, ordugâhın ortasına daldı hızını kesmeden. Nice usta olduğunu görsünler diye amaçlara sünü sapladı. Pala çaldı. Gürz vurdu... Askerler, beylerinin coşkusuna katıldılar hemen. Kitle halinde, amaçların yöresinde dolanıp, bir yarış tutturdular.

Yarışma sonuçlanınca, tümünü kutsadı Ali Bey. Yöresinde toplananlara, sevinçle ilette aldığı haberleri...

— Koçyiğitlerim, yakında öyle güçlü olacağız ki, anlatamam... Bize katılmak üzere, Hünkâr buyruğuyla, çevre beylerin tüm atlıları gelecek. Burdan, bir atlı ordusu düzüp, öyle yola çıkacağız. Böylelikle, önümüzde durulmaz bir güç haline geleceğiz... İzmir, Aydın ve dahi Menteşe beyliklerinin başına gelen tüm dertleri yitirip, nice dövüşcü olduğumuzu, herkese kabul ettireceğiz. Sizden dileğim odur ki, başka beyliklerin askerleri annacında beni utandırmayın. Gösterin onlara ki, siz en iyi savaşçılarsınız. Bugünkü yarışmanız, güvenimi dağ gibi kabarttı göğsümde. Her zaman güven duyduğum size. Her zaman, omuz omuza vuruşmaktan, kıvanç duyduğum gibi...

Atalay Koca, çevresine topladığı gençlerle, Bendin başına vardı... Baştan sona denetledi. Sonra, çürüyen tahtayı bulmanın keyfiyle doğruldu.

— Kaç zamandır demekteyim size... Havaalar, geçen yıllardan değişik değil... Bendde bir akıntı olmasa, suyun aynı gelmemesi için hiçbir neden yok. Dinlemiyordunuz. İşte, çürük burda. Birkaç kat tahta çekmemiz iyi olmuş. Su, başka yerden sızıyor gibi. Ama, iyi baktın mı görüyorsun...

— Hemen değiştirelim çürüyen tahtayı Atalay Koca...

— Değiştireceğiz. Ama, bana sorarsanız, bu değişiklikten sonra, durmayalım, derim...

— İşleri ayarlayan sizin kurul. Biz, çoktan dediğin yere varmak dileriz. Ama, bırakmıyorsunuz ki...

— Bırakacağız, zamanı var... Evren oğulluğumuz bir dönsün...

— Ne zaman dönecekmiş...

— Yapıcı Ahisi, bu ay sonunda, malayı eline vereceğim diyormuş. Öyle görkemli köprüler ve dahi su kemerleri yapar ki?

— Bize kalırsa, siz yerini bile saptamışsınızdır kemerin.

— Niye gelip gitmekteyim buraya. Kemerin yerini saptamak için.

— Nerden geçirtceksiniz?

— Eski bendin olduğu yerden. Azbiraz kıyısından elbet ...Tümümüz alıştık suya. Birkaç zaman için de olsa, vazgelemeyiz...

— Demek koca bir kemer yapacağız buraya.

— Yapacağız ki, görenin yüzyıllar sonra bile, parmağı ağzında kala...

— Dilerseniz, bir kol ayıralım ha Atalay Koca...

— Ko! Neden?

— Ben Hamza Bey ordusunu kovalarken, Efes'e uğramıştım... Orda gördüm... Kocaman taşları kesip, üstüste yığmışlar. Ve dahi, su kemerlerini bile böylece yapmışlar. Demektedir ki, kendim kendime, biz de böyle kuralım kemeri. Efesliler nice bin yıl sonra, bizlere parmak ısırtmaktalarsa, biz de geri kalmadığımızı göstereyim.

— Peki bir iyice inceledin mi?

— Yok. İncelemedim...

— Duyduğumuz doğruysa, Evren oğullumuz incelemiştir. Çünkü, yapıcı Ahî'si, salt duvar nice örülür, yapı nice kurulur diye öğretmekle yetinmemekteymiş. Ortaklar yöresinde, Aydın dolaylarında nice kalıntı varsa, götürüp göstermekteymiş... Salt yapıcı Ahisi değil... Mermerci, kakmacı gibi tüm ustalarımız, eskilerle, bizim eskileri karıştırıp, bir yeni bulmanın çabasındaymışlar...

— Bir düşünüyor musunuz yoldaşlar?.. Bizim bulunduğumuz yerler, eski uygarlığın dorukta bulunduğu yerler. Bir de, bizim sanatımız var. Çin'den, Uygur ve dahi Asya'dan getirdiğimiz... Melez dilber olur, derler... Bu ikisini katıştırıp, bir de yeni eklenende, nice güzel yapılar çıkar ortaya.

— Mermerci Ahisi, ilk denemesini Ortaklar'da yapmış... Demektedir ki, oyduğu şadırvan, kentin her bir yanından görülmekteymiş. Ve dahi, uzaktan baktığında, Şeyhimiz Bedreddin'in bir koca tasviri gibiymiş. Sonra yaklaştın mı, değişiyormuş bu görüş. Dede Sultan'a benziyormuş. Giderek, daha ayrıntılı olup, her birimizden bir benzerlik alıyormuş. Bir de yanına varıyormuşsun ki, yazılar var üstünde... Neresinden bakarsan, bir ayrı güzelliğin gönül hoşluğunu duyarsın, demekteler.

— Desene, bizim ustalarımız böyle sanatçıların ellerinde yetişmekte. Kimbilir Evren dönende nice işler edecek. Köyümüz, nice güzellikler kazanacak?

— İşte ben de bu yüzden derim ki, o gördüğüm gibi taşları şimdiden kırıp, düzelteyim... Ustamız geldiğinde, bir kolaylık olur. Tezden çıkartır istediğini.

— O taşları nerden bulacaksın?

— Çoban yardımcılığına gittiğimde, dağa sarmıştım... Mermerden artık, kayalar gördüm... Renkli, damarlı. Eğer onlardan kesip, hazırlayabilirsek, bana öyle gelmekte ki, ayrı bir güzellik belirecektir.

— Bu önerini akşam, yönetim kurulunda yenile... Belki bir kol ayırmak mümkün olur. Hani, anlattıkların benim de ağzımı sulandırmaya başladı...

— Başlar emmi. Daha köy dönemecini döner dönmeyiz, bir balkıma gelecek iki tepenin arasından. Yücelmiş bir dev yapıtın üstünde yansıyacak güneşi, ayı...

— O zaman, törenleri burda düzenleriz...

— Tören? Elbet düzenleyeceğiz. Temel atarken bir, suyu verirken iki...

— Sonra da, her yıl, yapılış gününü kutlamak amacıyla...

— Yok... Her yapıtımızın yıldönümünü yapacak olursak, çalışmaya zaman kalmaz. Bizim bayramımız, tek olmalı. Ondan ötesi, dinlenme araları...

— Tek bayram... O hangi gün?

— Tümümüz birleşip, hakkımıza sahip çıktığımız gün hay oğul...

— Doğru... Bakın bunu unuttuk. Kaç yıl oldu, kutlamadık... Hemen yönetim kuruluna götürelim. Ve dahi, o günü bayram olarak saptayalım...

— Delegeler kente, kent delegeleri ortak kurultaya götürsünler. Bir yüce tören olsun o gün... Tümümüz, işi bırakıp, halaylar çekelim. Davullar dövelim...

— Açık hava akla yararlıdır, derler... Buraya gelmemiz iyi oldu.

— Bizim açık havadan yoksunluğumuz mu var bire emmi...

— Belki de suyla katışmış hava yararlıdır demek gerek...

— Suyumuz da boldur...

— Hadi bakalım. Bunca konuşma yeterli... Davranın da, tahtayı değiştirelim...

— Davrandık çoktan... Dizelenin yiğitler...

★
★

Dokuzlu, Tohurlu'nun kolunu tuttu... Durdular... Geniş aşdamının duvarlarında, bir ses yankılanmaktaydı. İkisi birden dikildiler. Koca kazanların fokurtusu da onların dikilmesini bekliyormuşçasına, duruldu sanki.

Dokuzlu, daha bir kulak kabarttı...

— Dinle...

— Bizim Amanca değil mi bu?

— Sus. O... Dinle...

Ayşe, sustu.

Dinlediler...

Başını salladı yaşlı kadın. Derin derin bir nefeslendi. Sonra, suskuyu bozmaktan çekinircesine, fısıldadı.

— Görüyor musun nice vurmakta...

— Hiç böylesini duymadım...

— Ben de...

Yeni bir susku, alıp gidiyor bedenlerine ağırlık olan yılları. Gençleşiyorlar. Omuzlarında, çam oyması tesciller. Pınar yolunda, turna katarı gibi, birbirini izlemekteler... Tüm köy kızlarının ağızlarında, ağıttan, koçaklamaya ulaşan maniler. Kimi, sevdasını söylemekte. Kimi üzüncünü dillemekte. Yavuklusu, Bey atlıları arasına alınıp, savaşa gönderilenler, özlemi türküleştiriyorlar burcu burcu... Bir taş kıyısından, bir ağaç kovuğun-

dan kendinin gözlenmekte olduğunu bilenler, daha bir coşkuju...

Dokuzlu, koşuyor... Pınarda, su doldurmaktayken, yavuklusunun savaştan döndüğünü haberlemişler. Testisini olduğu gibi bırakmış... Tuğrası, saçlarının üstünde zıplayarak bir koşu tutturmuş ki köye doğru, anlatılamaz... Daha o yolun yarısını geçmemişken, bir atlı, dört nala görünüyor köy yönünden. At, yanibaşında şahlanıp, zınlıyor. Hemen biri atlıyor yere...

Pala sallamaktan nasırlanmış, ama, köy nasırlarından daha bir inceleşip, beyazlanmış ellerini uzatıyor... Elleri kınalı parmakları kavrayıp sıkıyor. Yüreğinin derinlerinde bir ezgi dilleniyor Dokuzlu'nun... Sinirlerinin ucundan, beyninin doruğuna ulaşan bir, çarpıntı belirliyor. Ayakları kendiliğinden bükülüyor. Dizleri gevşiyor bir iyice. Ellerinden, yüreğine akımlaşan ılımin alazına kavuşmak amacıyla, oturuyor olduğu yere...

Tohurlu Ayşe'si, dalmış, gözlerini kapamıştı. Çoktan yitirdiği kocası, yanibaşında uzanmakta şimdi. Bir yatağın fısıltısında, geceyi unutmuşlar. Sabahı da... Kalın kollarının arasına sarmış Ayşesi'ni, Ese... Sıkıyor... Arada bir dudaklarından yumuşak yumuşak sevi sözleri dökülüyor. Ayşe, kıvranmakta. Ese, kendinden geçmişliğin mutluluğunda.

Giderek, gücünü yitiriyor. Uzanmaktayken, bacakları bükülüyor. Karnına deyiyor dizleri. Yere oturur oturmaz, dikiliyor.

O'nun dikilmesi, Dokuzlu'yu irkiltiyor... Bir süre anlamaz gözlerle bakınıyorlar. Eskinin özleminden yeninin görkemine kayıyor gözleri. Uyanıyorlar. Ve Dokuzlu, bukez yüksek sesle, mırıldanıyor.

— Bire deli fişek... Bu nedir bire?.. Kendimi unutmuşum. Hani nerdeyse, yetmiş yıl ötesine varıp, ben benden geçecekmişim...

— Sen geçecekmışsin he mi... Ben geçmişim. Dünyamı değiştirip, Ese efemin yanına varmışım ki, anlatılamaya...

— Bire bu coşkunun bir nedeni olmalı...

— Demiştin ya geçtiğimiz günlerde. En körpe karcaları getirmedin mi, yemeğini pişirmem, diye...

— Böylesi bir ademe yemek pişirmek, kişiye onur verir kınalım...

— Ya... Hiç bilmezdik Amanca'nın böylesi bir yürek taşıdığını.

— Köy çobanlığını bile yaraşır görmezdik anımsar mısın. Koşturur dururdu... Yan gelip yatmak, bey işlevinden kaçmak dilemektedir, derdik...

— Nice değiştik analık ...Nice değişti her bir iş...

— Biz ki, sabah kahvaltısından çoktan vazgelmiş adamlar. Yağlı balı çorbaları bile denetimden geçirir olduk.

— Ve dahi uykumuzdan, bir insan yüreğinin en coşkuflu nefesleriyle uyanmaya da hazırlanacağız böyle giderse...

— Pek üzgün görünmekteydi. Bu coşku neden ola dersin?

— Kimbilir. Bizim ortamızda, insan mutluluğu üstüne her bir iş olur. Bakarsın, yitirdiğini buldu. Bakarsın kavuştular bir iyice...

— Ay yıldıza, Derviş Şeyhine kavuşmuş gibi he mi?

— Sevdalı sevdalıya kavuşmuş gibi bacım... Sevdalı sevdalıya kavuşmuş gibi...

— Doğru dedin. Ne olsa kocalık, sevda işini aradabir unutturuyor.

— Oysa salt sevda içinde yaşamaktayız...

— Yaşamaktayız ki, bana hep düş gibi gelmekte.

— Düş bundan güzel olamaz da ondan...

— Açımız yok, açığımız yok. Yaşımız, kocamız bile, öyle bir güvencenin mutluluğunda ki, boş durmayı utanç saymakta. Nice verimliymiş insan denilen tarla. Nice ürün verirmiş, şaşmaktayım durmaksızın!

— Şaşılmayacak gibi değil... Biz ki, birbirimizin gözünü oyanlar. Biz ki, Amanca'nın bu coşkusuyla hiç anlayamayacak olanlar. Biz ki, kendimizden geçmişiz çoktan. Yine o'nunla birlik yaşıyoruz mutluluğu...

— Toptan mutluyuz da ondan...

— Birimizinki, düşmanlık yarattı eskiden. Şimdi tersine, daha bir bağıyor bizi, bize...

— Bir de derler ki, insan en güç değişen varlıktır.

— Yanlış derler... İnsan olanağı olmazsa, güç değişir. Hele bizim gibi bir bulsun olanağı, bir anlasın mutluluğu, o zaman seyreyle güç mü değişmekte, kolay mı?

— Seyrelemeye gerek yok. Bizden biliyorum bunu. Kınardım en azından. Derdim ki, sevda bile olsa, az biraz gizler adam. Kamunun gözü önünde, sürü malı gibi, debelenmez.

— Ben de aynını derdim.

— Oysa şimdi, ne de güzel demekteyim. Kişinin kişiyi, daha da sevmesi. Birliğini, birleşmesini tüm kamunun hoşnudluğuna sunması... Gerçekten ne de güzel...

— Düşün ki, biz kocalar bile böylesine kolay değişmişiz...

— Bir de derler ki, ağaç yaşken eğrilir...

— Ne ki belletilmiştir bize, tümünün yalanlığını, yanlışlığını ve oyun olduğunu kendi yaşamımızdan gördük... Hele dur, şu çorbaların yanına, az biraz bal kata-
lım. Sofralara bal, dağıtalım... Kocalar derse ki, bu sabaha bal yazmadık. Biz yazdık, deriz. Amanca kovanındandır. Tümü anlarlar...

— Bana kalırsa, dememize kalmadan anlarlar. Ve dahi derler ki, Amanca'nın kavalını onlar bizden önce dinlemişler...

★ ★

Gülçiçek, ağır ağır doğruldu. Börklüce, karısının kıpırtısından uyandı. Gözlerini kırıştıtararak baktı.

— Bişey mi var kınalım?

— Yok Şeyhim...

— Olmasa, böyle kıpırdanmazsın...

— Gerçekten yok...

— Hele hele...

Karısına söyletmek istiyordu. Akşam, okşayışlarının altında belli belirsiz bir kıpırtının varlığını sezmişti. Gülçiçek'in, her zaman, pamuk gibi yumuşak, tahta gibi düz karnında, ancak dikkatli bir gözün sezinleyeceği, ince bir kümbet belirmişti. Bu belirti, aynı uykusuzluğun yeline kaptırmıştı Börklüce'yi... Yoksa...

Şimdi karısının eyleminde birden sezilen ağırlığın nedenini kavıyordu. Demek, Gülçiçek, çoktan biliyordu bunu. İstiyordu ki, Börklüce kendiliğinden sezinlesin. Ama, kavganın içine öyle bir dalmışlardı ki, karısını göremiyordu bile. Değil karnındaki sezinlemek...

Börklüce'nin direnişi, bir gülücük oldu Gülçiçek'in yüzünde. Karanlığı aydınlatan, ay gibi parıldadı ablak suratı. Başını eğdi. Börklüce, kendiliğindenmiş gibi elini uzattı. Kalın küt kollarının arasına çekti Gülçiçek'i... Sonra sağ eli, karnının üstüne varıp, tam kümbette durdu.

— Biriciğim, bana mı öyle geldi, yoksa gerçek mi? Gece, burda bir kıpırtı sezinledim.

— Gerçek yiğitim.

— Oh...

İlkin sıktı karısını. Sonra korkuyla bıraktı. Demek,

düşündüğü doğru. Gülçiçek, karısı, sevdalısı, karnında tohumunu taşımakta. Hem de burda. Ortaklar'da...

Yüzünü, gözlerini öptü. Dargın dargın durdu.

— Neden akşam söylemedin. Gelir gelmez.

— Nasılsa Şeyhim herşeyi ayan görecektir, durumu bizden iyi bilecekti.

— Olur mu? Öyle bir özlemin körüğü çekilmekteydi ki içimizde. Seni görende, tüm kendimizden geçip, öyle bir helecana kapıldık ki... Bebeimizi düşünmedik hiç. Salt biz vardık. Gülçiçeğimiz, bizde açan bir tomurcuktu. Ya, bir yanlışlık yapsaydık?

— Ben de bilirim ki, Şeyhim hiçbir yanlışlık yapmaz. Nice bir coşku içinde bulunduğunuzu görende, uğrunuza canımı koydum, binkez daha koyarım Şeyhim... Bir bebenin sözü mü olur? Karınız Gülçiçek, sağ oldukça, size nice bebeler verir...

— Oh benim güzelim... Gönlümün ve dahi dileklerin sahibi. Nice mutlandırdın bizi. Nice bir sevincin içine saldın ki, yoldaşlarımızın bir koca orduyu yitirdiklerini unuttuk.

— Siz hiçbirşeyi unutmazsınız efendim. Birgün, biri gelip dese ki, Gülçiçek, bir koca Şeyhe nice sevdalanılır? Hemen yanıt veririm. Sevdalanmak için, bizim yüreğimizce düşünüp, bizim aklımızla coşmak gerekir.

— Yüreğinle düşünmek, aklınla coşmak mı? Bizim ozan kocaları geçmişsin biz görmeyeli.

— Herkes, bir yerden başlayacaktır yürümeğe Şeyhim... Ben de, Dede Sultan'ın gönlünden başlamaktaayım. Kentimiz, uygarlık bakımından doruktaadır. Eğitimimiz, en bilgeler elinde, yürüyüp gitmektedir. Mutluluk burda. Akıl burda. Her işlevin, her sanatın en incesi, en güzeli burda. İnsan olup da, bunlardan pay almayanda, nice bakarız gelecek kuşakların yüzüne. Nice hesap veririz. Üstelik ben ki, Dede Sultan'ın, tüm bu

görkemini yaratıcısının koynuna girmekte, bilisiyle beslenmekteyim. Nice bir insandan başka olmalıyım ki, hiç yararlanmayayım. Demem odur ki Şeyhim, birkez sizin elinizi tutan, birkez gözünüze bakan kişi, zaten olgunluğun kaynağından içmiş, tutkunun pınarından coşmuştur. Bir de, sizden mayalananda insan dediğin, çoktan sınırları aşmıştır. O yüzden, Gülçiçek sevdalından, ince sözler duyanda şaşırma. Ve dahi bil ki, onda ne varsa sendendir.

Börklüce, ellerini başının altına koymuş, göğsünün üstüne uzanıp, saçlarını cıvıllı bedenine dağıtıvermiş karısını dinlemekte. Gözkapakları hafiften kısık. Gülçiçek'inkiler tümünden kapalı. Salt dudakları açılıp kapanıyor. Mutluluğunu en tatlı sözcüklerle aktarıyordu.

Börklüce'nin dinleyip dinlemediğini bilmiyor. Bir ara sustu.

Mustafa, saçlarını okşadı.

— Susma...

— Başladığınız herşey, siz burda olmasanız da kendiliğinden yürümekte Şeyhim... Okullarımız her sanatı, daha kolay, daha üretici hale getirmek için birer deneyim kovani gibi. Ustalarımız, öğrencilerine en gelişmiş uygulamaları gösteriyorlar. Kimse, bir diğerinden hiçbir şeyi gizlemiyor. Durmadan verme üstüne kurulu bir düzen. Öğrenciler, kendi dallarının en ustaca yapıtlarını izliyorlar. Yapı öğrencileri, kıyılarımızda nice eski kent varsa, dolanmakta. Mermerin işlenişi konusunda, birer uzman mermerci çırakları. Eski, Yunan mermercilerinin yapıtlarını gözlerini kapayıp, elleriyle biliyorlar. Bunu, şu usta yapmış, ötekini bu, diye... Yapıcı ahisi, en son su kemerleri üstüne çalışmaktaydı... Dağlardan nice su aşırıtağının hesaplarıyla uğraşılıyor. Mermer borular döktürüyordu... Marangoz ahisi, çıraklarına, salt tahtadan, Selçuk işi oy-

maların nice yapılacağını, oymacı Ahimiz ise, bu ince işlere yeni motiflerin nice katılacağını gösterdiler. Kakmacı ustamız, geçen gün, yeni bir kaplama üstüne deneyim yaptı. Eğer dediği gibi olursa, tahta, yüzyıllar hiç çürümeden kalacakmış. Hem de yüzeyine öyle sert ve dahi parlak bir düzgünlük verilecekmiş ki, mermer halledede yanında... Demirci ustası, kendi kendine çalışacak çarklardan, dişlilerden bir araç yapmaya uğraşiyor. Çırakları, birbirine geçirilen dişlilerin, çarkların, sonunda kendiliğinden döneceğini ve bu dönüşümle birçok yeni araç yapılacağını söylüyorlardı. Daha istediği gibi olmamış. Ama, kâğıdın üstüne çizdiği şekil, giderek gerçekleşmekte. Bakırcılar, yepyeni, duyulmadık, görülmedik, kendilerinin bile ne işe yarayacağını bilemedikleri çeşitli araçlar yapmaktalar. En önemlisi, kimya ve dahi tıbla uğraşan ustaların, bilgelerin bulguları... Demektedir ki, insanın içindeki ırları çıkarmak için, kesip, yeniden dikmek mümkündür. Bundan öte, bir urdan, ilaçla geçirilemeyecek bazı hastalıklardan korkmanın gereği yok... Anla, sen dolanmaktayken, okullarımız, medresemiz nice yüceldi.

— Sevindiriyorsun bizi. Söylediklerini abartmaktasın gibi geliyor. Ama, öyle güzel anlatıyorsun ki...

— Birtek abartma yoktur efendim. Sabahleyin dolanıp, kendi gözlerinle göreceksiniz. Bize öyle gelmekte ki, geride kaldı söylediklerimiz. Her geçen gün yeni bir buluşun sevinci kaplıyor kentimizi. Bilgelerimiz, şimdi medresede tarım ve dahi ekonomiye önem verdiler. Alt okullardan aldıkları yetişkin öğrencileri, bu konularda eğitiyorlar. Bizim yapımız bilimsel imiş. Bundan sonrası da bilimsel gitmeliymiş... Ürünün artması, yersiz harcamaların engellenmesi ancak böylelikle mümkün olurmuş. Hatta, ekonomi ustalarımızdan biri demekte ki, böyle her yıl kurultay toplayıp, tarımsal düzeninizi

saptamak doğru değil. Hele şu öğrenciler bir yetişsin. Her biri kendi dalında, uzun süreli hesaplar yapar. Buna göre beş ya da on yıllık düzenlemeler saptanır. Her bölge, kendisi için uygulanması gerekli düzenlemeyi bulgular. Böylelikle, ortaklık düzenini benimsemiş her yer, aynı oranda ve dahi aynı hızla kalkınır...

— Bu yepyeni birşey kınalım. Hiç duymamıştık. Birkez şeyhimiz sözünü etmişti. Günü gününe, ayı ayına, yılı yılına olmaz... Yılları kapsayacak hesaplar yapılmalı. Buna göre uygulanmalı. Ama, bunun için ilkin insanlık dışı sömürü düzeninin kaldırılması gereklidir. Sömürü kalkmadıkca, her türlü düzenleme, belirli egemenlerin görkemini artırmaktan ve dahi yoksullukla, varlığın arasındaki uçurumu büsbütün açmaktan öteye gidemez...

— İşte bizim uzmanlarımız, sömürü ortadan kaldırıldığına göre, bu dönemin geldiği kanısındalar. Medresenin ekonomi ve tarım bölümü öğrencilerini yetiştirdiği anda, ilkin bölgelere dağılıp, incelemeler yapacaklarmış. Sonra bir araya gelip, altı ay mı, bir yıl mı sürer bilinmiyor, bir düzenleme saptayacaklarmış. Bunu kurtuya onaylattık mı, daha hızlı bir gelişim yolu buluruz, diyorlardı. !

— Hemen varıp dolaşacağız... Düzenimizin kendi kendine yürümeye başlaması, bizim için mutlulukların en büyüğüdür. Demek insanlar, kısa zamanda büyük aşamalar geçebiliyorlar... Biz bile başlarken, böylesini ummuyorduk. Umutsuzluğumuz, şeyhimizin gözüne gelende, kızmıştı. İnsana güvenmek gerek. Yeter ki, birkez gerçekten olması gereken yerde olsun. Birkez, gerçekte elinde bulunması gerekli olanaklara sahip bulunsun. O zaman, yaptıkları, düşüncemizin sınırlarını aşar. Hayal bile etmekten çekindiğimiz düzeylerde dolanıp, başarıdan başarıya koşar ki, anlatılamaz...

— Şeyhimiz bildiğini nice sağlam bilmekte Şeyhim... Güvencini nice bir deneylerden sonra edinmekte ki, hiç yanılmamakta...

— Yılları hesapla Gülçiçek'im... Bir adem, beş yaşında başlamışsa okumaya, kırk yaşında doğruyu bulduğunu savunuyor. Ve isbatlıyor. Nice bir çabadır bu? Gündüzsüz, gecesiz... Hem de, yalancı hafızlar gibi salt ezbere dayanan bir okuma değil. Okuyup belleme, eleştirip değerlendirme, düşünüp saptama üstüne bir çabanın sonucunu düşünebiliyor musun?

— Düşünmeme gerek yok Şeyhim... Herşey gözlerimin önünde olup bitmekte. Öylesine bir gelişim düzeyinde, öylesine bir oluşumun içindeyiz ki, kişinin görmesini bilmesi yeterli... Bu yüzden, düşünce salt sizlere kalmıştır. Çünkü, bizim gibi acemilerin yetişmesi olanaksız. Bizim düşüncemiz, bir konuda, bir yere dek seyirtip gitmekte. Oysa, öylesine karmaşıklaştı işler, bu karmaşıklık öylesine bir düzen içinde yapılmakta ki, ancak sizin gibi gelişmiş düşüncelilerin kavramasına olanak tanınır...

— Bizi yüceltiyorsun...

— Siz zaten yücesiniz efendim.

— Kişi kendi karısını bile bıraktığından başka bulmakta.

— Aşama ve dahi gelişme dediğimiz de bu değil midir?

— Hakkın var. Budur ve dahi yapılanlara olan güvenimiz her geçen gün, her geçen saat biraz daha artmakta. İnsanların, bir inanç için gözkırpmadan vuruşmaya, başka bir deyişle ölüme gidebilmeleri de, böylesine somutlaşan oluşum ile isbatlanmaktadır. Biz kimseden hayal ötesi bir geleceğe inanmalarını istemiyoruz.

— Bunun yerine, inanılması gereken herşeyi yapıyorsunuz Şeyhim... İçinizdeki alazı bilmekteyim. Bi-

ran önce varıp, siz vuruştayken meydana gelen gelişmeleri izlemek istiyorsunuz. Ben alakoyamayayım... Sabah olmakta. Göreceksiniz ki, pek çok ustalarımız, gece uyumamışlardır. İşlevlerinin sürekliliğini, deneyimlerinin sonuçlarını almak amacıyla, durmaksızın çalışmaktadırlar. Ve dahi göreceksiniz ki, bizden daha diri, daha dinçtirler...

— Kişi, bir işin ucundan tutanda, aynı dinginliği kendinde bulmaktadır. Varıpgidelim. Bir bir görelim, Gülçiçek'imizin ağzından ballanan gelişmeleri.

*
**

Torlak, ortak kurultayı toplayıp, Ali Bey'in durumunu görüşme gündemine aldı. Delegeler toplandıktan sonra, konuşmaya başladı.

— Karındaşlarım, tümünüzün bildiği üzere, Karaosmanoğlu, asker toplayıp, ilkin Şeyhimiz ve örneğimizi yitirmek amacıyla, Aydın yöresine gidecektir. Bunu başarabilirse, bizi de boğmaya uğraşacaktır. Gayrı, her yerden toplayabileceğini topladı. Son bir eğitimden geçirmekte askerlerini. Bizim hazırlanmamız çok sürmeyeceğinden, zamanı üretimimiz için kullanmayı düşündük. Dede Sultanımız, her tür saldırıya hazırdır. Ama, biz önermekteyiz ki, Ali Beyi oralara değin yollamıyalım... İşini daha Sipil dağlarını aşmadan görüp bitirelim... Yine de karar kurultayındır. Hemen saptayalım ayıracağımız savaşçıyı. Hemen görev bölümünü yapıp, pusu kurmaya başlayalım.

Delegeler ses çıkarmadan dinliyorlardı.

Karaosmanoğlu'nun hazırlıklarını günü gününe izlemişlerdi zaten. Heran diken üstünde oturmuşlardı. Belli etmiyordu kimse. Bir başkasının telâşa kapılması için, gördüklerini duyduklarını kendi içinde bırakmaya çabalıyordu. Ama, kaçınılmaz sonuca yaklaştıklarını biliyorlardı. Börklüce, üstüne gelen iki orduyu da

tüketmişti. Karaosmanoğlu, son olabilirdi. Bir öyle olursa, Aydın ve Saruhan İzmir'e varıncaya yeni düzenin mutlu ortamı olacaktı. Bunu başarmaları gerek. Osman-
oğlu, ondan öte nice bir ordu düzenlese, hakkından gelirler. Yeter ki, Ali Bey kavgasından da, yara almadan sıyrılınsınlar.

Bunun için de, nice güçleri varsa birleştirmek. Vurup dağıtmak gerek Karaosmanoğlu'nu. O nice tedbir düşünürse, düzeni sürdürmek, Beylik hakkını bir olgu haline getirip, sömürüyü belki başka biçimde, ama, mümkün olduğunca uzun sürdürmek için, nice debe-lenirse, onca güçlü olmak gerek...

Bey oyunlarını çok gördüler onlar. Karaosmanoğlu da elbet, onların oyunlarından ders almıştır. Hemen Padişaha kulluk sunup, komutanlığına sıvanması neden? Beylik düzeninin sonunun gelmiş olduğunu anlamasından. Bu yüzden Torlak Kemal'i iyi dinlemek gerekli. Nice önermekteyse, hemen tez davranıp, yitirmek gerekli beyleri...

Birkez bunu tam başardılar mı, gerisi kendiliğinden gelir. Tek egemenliği ellerine almış olmanın umudu, tezden Osmanoğlu ülkesini de çürütüp, kendi yanlarına aktarır. Asya uçlarından, Avrupa sonlarına doğru yayılıp gider düzenleri. İnsan kardeşliği ve eşitliği, yer-yüzünden bir daha gitmemek üzere, yerleşir. Ortaklar'da gelişen uygarlık, tüm insanlığın malı haline gelir, getirilir...

Öyle bir düzenin parıltısı bakiyor ki, delegelerin gözlerinde. Torlak'ın bıraktığı yerden, kendileri alıp götürüyormuşcasına keyifle, susuyorlar. Torlak dayanmadı bu suskuya. Bakındı yöresine...

— Konuşmak isteyen yok mu?

— Vuruşmak zamanında, konuşmak da nice bir iştir Torlak Şeyh?..

Tümünün adına yanıt gelmişti işte...

Delegenin de belirttiği gibi, konuşma sırası ağız-
larda değildi şimdi... Ağızlar susmalı, pusatlar konuş-
malıydı...

Hemen giriştiler kavga hazırlığına... Ve söz yerini,
pala, nacak, ök, sünü ve kargıya bıraktı...

5.

Bayezid Paşa, yaşlılığından umulmayacak bir güç-
le, kolunu uzattı... Oynayarak, önüne gelen cariyeyi ya-
kaladı. Bağrına çekti... Çalgıcılar, toplantının sona er-
mek üzere olduğunu bilmenin sevinciyle, daha coşkulu
vurdular sazlarına...

Cariye, kıvrandı Paşa'nın yaşlı göğsünde.

Sıyrılmak istedi, usta davranışlarla. Bayezid, daha
bir coştı. Kavradı incecik belinden. Taze birer yemişi
andıran dudaklarını, sakallarının içinde tutukladı. Uzun
uzun, pek sevdiği şarabı, yudumlarcasına öptü genç
kadını.

Konağının dört bir yanında dolanıyordu müzik se-
si. Bahçeye atlıyor. Ağaçların dallarında sekerek, oyna-
şıyordu.

— Pek güzel oynamaktasın... Sürdür diye salıver-
di sonra...

Kız, ipek giysilerinin çoğunluğunu kavrayıp çeki-
vermiş olmasına aldırmadı Paşa'nın. Coşkun müziğin
ortasına, atılır gibi zıpladı. Sonra, teninin her kıvrımına
bir başka hüner gösterterek, küçücük ayakparmakları-
nın üstünde uçuşmaya başladı.

Bayezid, kalın, ak kaşlarını kaldırıyor. İyice küçü-
len gözleriyle, bir bedenini bunca kıvrınmasına dalıyor-
du. Dudakları kendiliğinden açılıyor. Kalın, pörsüklü-

ğünü hiç belli etmeyecek ölçüde etli dudakları, ak sakallarının arasında, parıldıyordu.

Kız, yeniden sokułmaya başladı... Bedeninin her titremesinde, Bayezid Paşa'nın, göbeğı de oynamaya başlıyordu. Kaftanı ağır geldi giderek. Harem Ağası se-yirtip, aldı Başvezirin kaftanını. Sarığını çıkardı bir işa-retiyle. Kaftanı koluna, sarığı eline alarak, kapının ağ-zındaki yerine döndü.

Dikilip bekledi, yeni bir buyruğunu efendisinin. Bayezid, kalın parmaklarıyla, gömleğinin tek düğmesini çözdü. Sırmalı gömlek, birden açılışında, ışıkları yansıtıp parladı...

Genç kız, yeniden sokułdu...

Dizlerinin dibine geldiğinde, ağır ağır çökmeye başladı.

Bayezid dayanamıyordu artık. Uzattı kollarını...

Harem ağası, usullacık sokułdu.

Şaşkınlıkla baktı Bayezid...

— Çağırmadık...

— Bir haberci vardır Sułtanım. Sizi görmek iste-ğinde direnir.

Durakladı Bayezid. Kolları, öylece kalmıştı. Bir kı-zın suratına baktı. Bir Haremağasına... Kolları düştü ağırdan.

— Gelsin...

Ağa dönüp, başıyla işaret verdi.

Haberci, dizlerinin üstünde yaklaştı...

— Gecenin bu saatinde, ne olmaktadır?..

— Aydın ovasından gelmekteyim Sułtanım...

Birden dikildi Bayezid, Çalgı sesleri kulaklarından uzaklaştı. Cariye, yanibaşından. Gözlerini, habercinin gözlerine dikip, bekledi.

— Anlat...

— Karaosmanoğlu Ali Bey kulunuz, Börklüce nam sergerde önünde bozuldu Sultanım...

— Ne?

— Bozuldu ve dahi kaçmak zorunda kaldı. Ben size haber ulaştırmak için seyirtirken, daha yakalanmamıştı ama. An sorunuydu tutsaklığı...

— Bire bu nice bir iştir. Aydın, Saruhan ve dahi İzmir ovasından nice bir asker toplayacaksak, yitirmiştir bu akılsız beyler. Birbirlerinin sonlarından da mı ders almazlar?..

— Kavga bir alışılmadık biçimde yürütölmekte Efendimiz. Biz bile, afalladık seyreylerken. Ordu neresinden vurulacağını bir türlü bilmemekte. Bir bakmaktasınız, yürüyüp gidiyorsunuz. Bir bakıyorsunuz duraklamış ve dahi olduğunuz yerde mihlanmışsınız ki, adım atmak mümkünsüz...

— Bire akılsız kul... Bunların olacağı belli değildir. Çapul erbabı böyle vuruşmamakta mı? Burdan akıl gönderdik. Dedik ki, durmayasın. İnsan, hayvan demek yok. Bu isyancıların tümünü yitirmek gerek. Dinleyen olmadı. Herkezinde de, yenilgi haberi almaktayız... Vargit dinlen...

Haberci, gerileyerek çıktı. Bayezid hemen doğruldu yerinden. Cariyeye baktı yürürken.

— Bekle bizi. Tez döneriz...

Harem ağası, kaftanını, kavuğunu koşturdu. Nöbetçilerden biri önden koşup, atını çektiirdi Başvezirin. At tepti Bayezid... Doğru Hünkâr sarayına vardı.

Çelebi de yenice bir sofra düzdürmüş, eğlenmekteydi. Vezirinin habersiz geldiği duyurulunca, canı sıkıldı. Nice olsa ihtiyardı Bayezid. Bakarsın, eğlenmesini kınayabilir... Ama, geri de çeviremezdi. Başını eğdi...

Bayezid Paşa, sert adımlarla, sokuldu. Etek öptü. Sanki, eğlenceyi, sofrayı görmemişti. Gözlerinin akları

bir iyice büyümüş. Çevresinde olupbitenden habersizleşmişti. Böyle oldu mu, bir olumsuzluğun bulunduğunu hemen anlar Çelebi. Sesini çıkarmadı ilkin. Sonra, yer gösterdi.

— Gecenin bu saatinde yorulmuşsunuzdur buyurmak için Lala... Oturun hele. Bir soğuklanın.

— Yok sultanım. Bu zamanda Sultanın rahatsız edilmeyeceğini bilmekteyiz. Ne var ki, önemli bir devlet ödevidir üstümüzdeki. Ve dahi hemen karara varılıp, çözümlenmesi gerekmektedir.

— Buyur. Ne gibi acele bir iştir?

— Aydın ovasından haber geldi Efendimiz...

— N'olmuş?

— Karaosmanoğlu Ali Bey de bozulmuş...

— Bunca güçlü mü bunlar Lala?

— Güçlü olmamaları gerek Sultanım. Ama, bizim görevlilerimiz ne denli akılsız olmalı ki, her giden, yenilip kaçmakta. Olası değil bu. Hemen buyruk dileriz sizden. Varıp yetmek, tümünü yitirmek gerek bunların. Yoksa yakındır, bizim topraklarımızdaki kul köle takımı da, ortaklığını ilân eyleyip, bizi tanımazlanır. Devlet temellerinden çöker. Ve dahi bu gerçekleşirse, o zaman yiteriz tümünden. Tez davranmamız gerekli. Hemen bir ordu düzüp, üstlerine gitmemiz gerekli. Onların başarı haberi yayılmadan, bizim eylem haberimiz duyulmalı ki, bir davranışta bulunmak isteyenler yıla...

— Yılar mı dersiniz?

— Sonunu bekler en azından. Bu da bize zaman kazandırır.

— Peki, buyruk verdik... Bir ordu düzülsün. Başına kimi istemektesiniz?

— Devletlimizi?..

Birden irkildi Çelebi Mehmet...

Savaşları bitirip, her yanında barış imzalayalı, bir

yılı geçmemiştir daha. Ama, hemen ardından yeni bir savaş çıkıyordu. Üstelik bu kez, sürekli bir savaş olacağına benzer...

Ne var ki, gerekirse, Bayezid Paşa böylesine kesin konuşmaz. «Biz gideriz, Sultanım,» der. «Biz gider, fitnenin kökünü kurutup geliriz.» Demediğine göre, gerçekten önemli olmalı sorun. Önemli de... Bunca zamandır kavga verip ele geçirdiği devlet tehlikede... Kaç karındaşıyla, kaçkez vuruşmak zorunda kaldı. Ondan öte sınır komşuları. Beyliklerle uğraştı. Anadolu birliğini, Urumeli dirliğini yeniden sağlayıncaya, canı çıktı. Şimdi, birden, yepyeni bir gelişimin yeline mi kaptırıp gidecek bunca egemenliği...

Kaykıldı kuştüyü yastıklara.

Düşünceye daldı...

Yaşamı, gözlerinin önünden geçiyor. Başlangıcından bu yana verdiği kavgaları bir bir yeniden yaşıyordu. Ankara savaşından bu yana ise, durmaksızın vuruşmuş, bugüne erişmişti... Şimdi yeniden bu dertle karşılaşması...

— Egemenlik nice bir zor iş Lala?..

— Öyledir Hakanım... Heran dövüşe hazır olmak bir zorunluluktur.

— Neden sürekli kan dökmek gerekiyor?

— Kan, egemenliğin bedelidir de...

—Tez varın, bir ordunun hazırlanması buyruğunu verin. Madem siz istemektesiniz, Aydın ve dahi İzmir üstüne yeniden varalım.

— Sizin bulunmanız, ahali üstünde büyük etki yapar Sultanım. Uyruklarınız, bu dinsizlerin baskısından sıyrılıp, eteğinize varırlar...

— Eh, görelim bakalım...

— Göreceksiniz Sultanım. Hazır, Urumeli yakasında başka bir olumsuzluk yokken, bu işi kotarmak

bir zorunluluktur. Tanrı korusun, bir de öyle bir durum doğarsa, ardımız büsbütün boş kala ve dahi devlet büsbütün tehlike içinde bunsala...

— Devletimiz sağlamcadır Lala. Kolay bunalıvermez. Biz, Tanrı'nın izniyle, hakkından geliriz her türlü olumsuzluğun. Neden derseniz, sizin gibi tedbirli, güvenilir ve dahi sadık lalalarımız vardır...

Bayezid Paşa, konuşmanın bittiğini anladı. Hemen kapaklandı eteğine Çelebi'nin...

— Sultanım, biz kulluğumuzu bilir ve dahi efendimize hizmet gerektiğine inanırız. O yüzden ne ki yapmaktaysak, bu bilincin gereğini yerine getirmekteyiz. Övgüleriniz, bizim için mutlulukların en değerlisi, en ulaşılmazıdır. Ve dahi, ödülünü almış olmanın sevinciyle, izninizi dilemekteyiz.

— Otursaydınız azbiraz. Dinlenseydiniz.

— Gerek yoktur Hünkârım. Öyle dinç görmekteyiz ki kendimizi, gençliğimizde böylesine sağlam ve dahi dingin olduğumuzu anımsamamaktayız.

— Madem gitmek gerek.

— Gerek ki sultanım, hiç durulmaya. Hemen buyruğunuzu ileteceğiz görevlilere. En kısa zamanda yola çıkılmasını sağlayacağız...

..

Umutları boşa gitti Bayezid Paşa'nın...

Hünkâr, gelen haberler yüzünden Urumelinde kalmaya zorunluymuştu. Yeniden kuruldu divan. Ve karara varıldı. Hünkâr gidemiyordu. Ama, ordunun komutanlığına, küçük şehzade Murat atanarak yola çıkılması konusu tartışıldı. Çelebi Mehmet, «Böylelikle, sizin gözetiminizde öğrenir savaşı. Bu ilk büyük kavgada bulunması, gelecek açısından yararlı olur şehzademiz için,» demişti.

Bayezid, sesini çıkarmadı. Gerçekten Hükümdarın

Urumelinde kalması bir zorunluluk. O zaman, Murat ile birlikte, kendisinin de gitmesi bir gereklilik olmakta. Başını eğdi... Oğlunu ata, kendi elleriyle bindirdi Çelebi Mehmet...

— Görelim sizi Şehzadem... Başarı haberlerinizle kutlanmak dileriz.

— Buyruğunuz başımız üstünedir Sultanım.

— Lalamız ne buyurursa, yerine getiresin. Sakın kendiliğinden bir işe kalkışmayasın.

— Siz buyurduktan öte...

— Bilesiniz ki, savaşın gerekleri neyse, lalamız bunların ustasıdır.

— Bilmekteyiz.

— Bizi temsil ettiğinizi unutmayınız.

— Hiç unutmadık.

— Böylelikle, büyük bir olanak geçmekte elinize. Ordu komutanlığı, bu yaşta iken hiç birimize bağışlanmadı.

— Bizi geleceğe hazırladığınızdan hiç kuşkumuz yoktur.

— Kişi geleceğe kendisi hazırlanır Şehzadem.

— Lalamızın vereceği dersleri, buyruğunuz üzere bellemiş olarak katınıza geleceğiz.

Çelebi Bayezid Paşa'ya döndü...

— Lala, şehzademiz sizin kutlu ellerinize bırakılmıştır. Döndüğünde, yaman bir savaş eriyle karşılaşacağımızdan hiç kuşkumuz yoktur. Yolunuz açık olsun...

Kösler vuruldu.

Mehter, birlikte söylemeye başladı cenk havalarını.

Ordu ağır ağır yolu çıktı...

Murat, Bayezid Paşa'nın yanına gelmesini sağladı dizgin kasarak.

— Lala, babamızın buyruğunu duyduunuz.

— Duyduk Sultanım.

— Ne etmek gerekse, siz uygularsınız.

— Buyruğunuz başımız üstünedir.

— Bize bir görev düşende, sakınmadan buyurunuz.

— Haddimiz değildir efendimiz. Eğer birşey yapmak gerekirse, buyruğunuza sunar, onayınızı alırız...

— Bizim demek istediğimiz de budur.

— Şimdi izniniz olursa, hiç duraklamadan gitmek gerektiğini bildirmek isteriz.

— Elbette... Mümkün olduğunca az mola verilsin.

— Başüstüne...

Kervancı, yokuşu tırmandı. Çinicilere Bağdat'tan getirdiği siparişleri vermişti... İznik çinicileri, gelen siparişlerden pek kıvançlı, hemen işe koyulmuşlardı.

Ahiler, siparişlerini yaparken, o da, yıllar önce Şam'a değin götürdüğü yolcusunu görmek için, hankaha yürüdü ağır ağır...

Kendi kendine düşünüyordu.

«Bakalım tanıyacak mı bizi?.. Onca zaman geçti ki aradan. Onca olaylar olupbittiki, tanımazsa haklıdır. Binler, yüzbinler şimdi o'nun öğretisiyle eylemde. Ege kaynamakta. Ege'den çok ötelere, yapılanların güzelliğiyle, gözlerini, kulaklarını dikmiş... Bunca güç işin altında, Hankahına çekilmiş olan Şeyh... Şimdi, yıllar öncesinin anılarıyla, ben çıkıp varacağım.

Tanımaz gözlerle baksa, hiç alınmamak gerekli. Öyle bir kafa, birkez gördüğünü kolay unutmaz. Ve dahi, belleğinin bin yılları taşıdığını bilen benim gibi birinin umutsuzluğa kapılması doğru değil. Değil ya, o ki, yeni düzenin geliştirilmesine dalmıştır. Ve dahi, ben bu dalgınlığın üstüne varırım...

Neden aldım onca Çini siparişini. Ve neden, Kü-
tahya'dan yaptırıp, dönmek varken, yolumu uzattım?
Tanısın tanımasın, yıllar sonra birkez daha görebilmek
için, değil mi? Gayrı kocadım... Anadolu toprakları ni-
ce büyük olay yaşadıysa, tümüne tanıklık ettim. Ama,
belleğimde hep Bedreddin Bilge'nin sözleri yeretti.

Onun gibi düşündüm. Onun gibi yorumladım olay-
ları. Gün geçip, eylem büyüdüğünde, nice bir doğruda
olduğu daha iyi anlaşılmakta. Daha bir aydınlanmakta
insan... Ve dahi, bunca bilginin derlenmesinde, bir kü-
çük katkısı olmaktan kıvanmakta. Şimdi tanımasa bile,
tanıtacağım, kendimi. Diyeceğim ki, Bursa, Şam arasını
unuttunuz mu? Siz, Musa Çelebi...»

Düşüncesinin burasında hem ayakları, hem belleği
durakladı.

Bakındı yöresine. Hankaha gelmiş.

Ötesini düşünmek istemiyor. Bedreddin, tüm dü-
şüncelerini aydınlığa çevirir yine o'nun.

Kapıdan girdi.

Hankahta sanki kimseler yok. Kapılar ardına de-
ğin açık. Ocaktan, belli belirsiz bir duman tütmekte.
Dolaşmaya başladı. Kapıların ardında insanlar var.
Oturmuşlar, söyleşi kurmuş, fısıldaşıyorlar.

Bakınarak ikinci kata çıktı.

Önüne gelen ilk kapının eşiğinde durdu.

Dikiildi bir süre öyle. Acaba kapıyı açsa mı? Son-
ra elini uzattı. Tıklattı... İçerden Bedreddin'in sesi gel-
di. Hiç değişmemiş yıllardır.

— Buyrun...

Eli kapının mandalına uzandı. Öyle kaldı. Sesi hiç
değişmediğine göre, belleği daha da bir parıldamakta-
dır. Hemen tanıyacak demek... Bir tanırса...

Açtı...

Çekinerek bir adım attı.

Bedreddin, önündeki kitaba dalmıştı. Başını kaldırdı ağır ağır. Sonra birden irkildi.

— Kervancı karındaşımız.

— Tanıdınız demek Şeyhim...

— Siz unutulur musunuz. Buyrun... Hoşgeldiniz. Bizi hoşnud kıldınız.

Doğruldu. Yer gösterdi... Sonra sarıldı...

— Bağışlayın. Hiç ummuyorduk... Şaşırdık birden.

— Ben de ummamaktaydım Şeyhim ...Herkezinde, mutlaka uğramak diliyordum. Ama, Kervancılığı bilirsiniz bir iyice. Kişi yola düşende, oyalanmamak zordur.

— Evet. Öğretmiştiniz...

— Bukez, Bağdatlı çini istemekte. Hiçbir kervancı yanaşmadı, kârı az, diye. Nerden bilsinler ki, İznik'ta bir hazine parıldamaktadır, yüklenmesini bilen için. Ben hemen götürücü oldum. Böyle bir olanak beklemekteydim yıllardır. Kütahya istiyorlardı. Daha ustadırlar deyip İznik çinisine yatırdım Bağdatlı'nın aklını. Şaşırdı adam...

— Şaşırmıştır. Kütahya ile İznik arasında, nice bir yol var.

— O da öyle dedi. Kervancı, amacın daha çok kâr etmek, daha tez gidip dönmek değil midir? Biz de biliriz İznik ustalarını. Ancak, siparişimizin değeri bunu karşılayacak ölçüde değildir...

— Bize kalırsa, üstünü tamamlarız tüccar karındaşımız, demişsinizdir.

— Az daha diyecektik. Ama, adem bize bırakmadı. Madem sen gönlünle bunu önerirsin, hakkını yerde komayız, dedi. Sanki onlardan hak isteyen varmış gibi. Bizim amacımızı nerden bilecekler.

— Anlaşıldı, bazı insanlar vardır ki, tez değişirler.

Bazıları da nice zorlama olsa, değışmezler. Siz ikincilerdensiniz.

— Sizi görecektim efendim... Sizin eteğinize yüz sürecektim.

— Bizim eteğimiz, kimsenin yüzüne sürülmemektedir, bilmemekte misiniz?

— Bilmekte olduğumuzdan, sürmeyi dileriz ya efendim. Sizin nice büyük bir bilge, nice ermiş bir şeyh olduğunuz, Doğu'da ve dahi Batı'da, din, dil, ırk ve dahi renk ayırımı gözetilmeksizin söylenmekte. Yine de, siz kendinizi, başkalarından ayırmaz, eşitlikten bir katre şaşmazsınız.

— Kişi eşitliğin bilincine yüceldi, karındaşlığın tadını aldı mı, katları ardında bırakıyor kervancıbaşımız.

— Yıllar önce de böyleydiniz efendim. Şimdi yine aynı buluyorum sizi. Demektesiniz ki, ben değışmezmişim. Peki siz değıştiniz mi?

— Elbet. Yıllar önce, ipekli giysiler içindeydik... Şimdi öyle mi?

— Benim için, giysinin anlamı yoktur Şeyhim... Neden derseniz, ben insan tanımışım. İnsanları tanımışım. Onlardan öte, sizi ve dahi Çelebi Musa bilgeyi tanımışım...

— Duydunuz değil mi?

— Doğu ağlamakta Şeyhim. Gıyaseddin Cemşid ve dahi Uluğ bey ağlamakta... Öyle bir bilgin yitirdi ki, gökbilim, uzay çağını açabilirdi, demekteler.

— Biliyoruz... Yüreğimiz öyle yandı ki... Kitaplarını, yarım kalmış notlarını getirttirdik. Tümünü okuduk baştan sona. Gördük ki, denilenler doğrudur...

— Çok genç gitti Şeyhim... Hiç olmadı, araştırmalarının bir bölümünü sonuçlandırsaydı...

— Kişi yaşamı, belli olmuyor Kervancıbaşımız. Bakıyorsunuz, bir yerde tükenivermiş.

— Böyle olumsuzluklar, sizlerin başına geleceğİ-
ne, bizim gibi bilisizler yitse olmaz mı,

— Bir yerde yitİklİk tümümüzün alnının yazısı.
Yeterli olan, Musa Çelebimiz gibi ardından iyi ün bır-
akmak, geleceğİ yararlı olmaktır. Elbet, gelecekte
o'nun bilgisini geliştİrip, yürütecek bilgiler gelecektir.
Düşüncelerinin gerçekteştİğini o görmese bile, gelecek
kuşaklar görecektir. Dünya neden kendi çevresinde
dönmekte, güneş neden belirli bir amaca doğru git-
mekte? İnsan bu döngü içinde, sarsılmadan yeryüzün-
de nice durmakta?.. Bunlar, nasılsa çözülecek.

— Ama, kimbilir ne zaman?

— Zamanı belli olmaz. Bakarsınız, yarın bir bilge
çıkır. Bakarsınız, yüzyıllar sonrasına kalır... Ama, mut-
laka insan herşeyi bilecek, görecektir ve dahi yaratacak-
tır.

— Çünkü insan yaratıcıdır.

— Evet... Öyledir... Siz neler görüp duydunuz yol
boyunda?..

— Dede Sultan ile Torlak Kemal oğulluğunuzun
Ege'de, başarıdan başarıya koştüğünü. Geçende İz-
mir'e gidişimde, kulaklarımla duyup, Ortaklar'a var-
mıştım. Duyduklarımın gerçek olduğuna ve dahi yer-
yüzünde Cennetin kurulabileceğine tanık oldum. Son-
ra, Karaosmanoğlu Ali beyin, asker toplayıp, düzeni
yıkarak amacıyla yola çıktığı çalındı kulağıma... Bu dö-
nüşümde işittim ki, Karaosmanoğlu da, canını güç kur-
tarmış...

— Demek yine başardılar...

— Sizin haberiniz yok muydu?

— Nerdeyse gelir haberci. Ama, bekliyorduk bu
sonucu. Bizi yıldırان Osmanoğlu'dur...

Birden elini başına vurdu Kervancı.

— Asıl söylenmesi gerekeni unutuyordum az daha.

— Nedir?

—Osmanoğlu, güç düzülür bir ordu kurmuş. Bursa üstünden gelmekteyken gördüm. Ege'ye doğru yol almaktaydılar...

— Demek korktuğumuz başımıza gelmekte.

— Belli değil yönleri. Ama, ordunun gidişine bakılırsa, Kirmasti, Karesi üstünden Ege'ye sarkacak...

— Anlaşıldı. Osmanoğlu ürktü sonunda.

— Ürküntü ordusunun görkeminden bile bellidir Şeyhim... Bir koca gün mola verdik, Inegöl üstünde... Salt ordunun ağırlıkları geçsin diye...

— Başında kim vardı? Görüp, tanıyabildin mi?

— Hem gördüm, hem de duydum... Derler ki, Sultan kendisi gidecekmiş. Sonra, oğlu Murat'ı komutan yapıp, Bayezid Paşa'yı da yardımcı vermiş...

— Kıyıcıdır Bayezid... Kıyıcılığından ötürü, bukez işleri güçleşecek karındaşlarımızın...

— Bunca ordunun hakkından geldikten öte...

— Bakalım, buna karşı ne yapacaklar?

— Ne yapacaklarını bilmektesiniz bize kalırsa.

Konuk geldiğini sezinleyen dervişlerden biri, elinde şerbet tepsisiyle girdi. Bedreddin, gözlerini kırptırttı.

— Hazırlanın karındaşımız. Sizi yola göndereceğiz.

— Başüstüne Şeyhim... Hemen çıkabilirim.

— Öyleyse, dinleyiniz.

Diz çöktü derviş...

Bekledi...

— Tezden Ortaklar'a varacaksın. Hemen Börklüce karındaşımızı bulup, eğiteceksin ki, Osmanoğlu, bir büyük ordu ile üstlerine gelmektedir. Başlarında, Baye-

zid Paşa vardır... Şehzade Murat da vardır ya, bir bannam çocuk, yönetimi tümnden Bayezid'e bırakacaktır. Hemen hazırlık görsünler. Ordunun geçeceği yerlerde, savaşıclardan başka kimse bulunmasın. Bayezid, çok kıyıcıdır. Tedbir alınsın. Mümkün olduğunca, bölgeye sokulmadan vuruşma düzenlensin.

Sustu, yutkundu.

Derviş bekledi ardı gelecek mi diye. Bedreddin başını salladı.

— Hemen bunları ilet. Yel gibi varıp, tedbir alınmasını sağlamalısın.

— Hiç tasanız olmasın Şeyhim... Hemen varıyoruz.

Fırladı derviş. Merdivenlerde ayak tapırtıları bitmeden, bir atın nal sesleri geldi.

Kervancı, kaygıyla baktı Bedreddin'in yüzüne.

— Üzünlüsünüz...

— Savaş oldu mu, üzülmemek elde değil Kervancıbaşımız.

— Savaş gerekli ama Şeyhim...

— Gerekli bile olanda, can yitmekte.

— Elinizden gelen birşey yoktur. Engellemek mümkün değildi...

— Engellemek... Ne zaman bir savaşı engellemek istedikse, güçsüzlüğümüzü duyduk iliklerimizdek...

— Düzenler çatışınca...

— Hadi şimdi düzenler çatışmaktadır. Biz ve karındaşlarımız, yeryüzünden sömürüyü kaldırmak dileriz. O yüzden, savaşıyoruz. Ama, egemen hiç bırakmamakta.

— Bırakabilir mi?

Kendi kendini yanıtlamış gibi güldü Bedreddin... Kervancı, gözlerini dikmiş, yüzünün en küçük kıpırtılarından anlam çıkarıyor.

— Timur birgün ne demişti biliyor musunuz?

— Bilmemekteyim Şeyhim...

— Egemenlik zorla alınır, zorla korunur...

— Haklı...

— Ve hergün doğrulanıyor bu söz. Egemenler, egemenliklerine vurulan en küçük darbenin amacına hemen ordular düzüp dikiliyorlar. Dikilmeleri bir zorunluluk. Yakınmak değil bizim dediklerimiz. Tersine, oluşumun gereği. Her egemen, varlığını korumak amacıyla savaşıacaktır. Savaşınsın... Eskiden beri, dediğimiz nedir bilir misin? Madem savaşıacak, çıksın ortaya. Egemenliğini kendi korusun. Değil... Egemenliğini, o egemenlikten en çok zararı çekenlere korutmakta.

— Bağışlayınız, anlayamadım...

— Şimdi ordu düzen kim?

— Osmanoğlu...

— Ordunun başında bulunan?

— Bayezid Paşa ve Şehzade Murat...

— Bunlar neci?

— Buyurduğunuza göre, sömürücü...

— Tamam. Ya buyruğundakiler?

İrkildi kervancı. Hiç bunu düşünmemişti. Osmanoğlunun ordusunda, o buyruğa uydukları için, yoksulluğun en koyusuna düşenler var. Ya da, dövüşmelerinin karşılığında, kendileri bir giyecek, bir yiyecek elde ederlerken, Osmanoğlu görkemini yüceltenler...

Ve vuruştukca, kazandıkca, kendileri aynı payı aldıkları halde, Osmanoğlu'nun payı artmakta. Dolaştığı yerlerde, Bedreddin öğretisini yayanların, sömürü dedikleri bu olsa gerek...

Bedreddin, üsteledi...

— Sustunuz...

— Düşünmekteyim Şeyhim. Yerden göğe haklısınız. Orduda, asıl vuruşacak olanlar, sömürülenler.

— Peki vuracakları, ya da vuruşacakları kimler?

— Onlar da sömürülen ya da sömürülecek olanlar...

— Bütün sömürülenler aynı durumda bulunduklarına göre, karındaştırlar. Karındaş karındaşı vurmakta böylelikle... Neden?

— Ortak düşmanlarının çıkarı için...

— Olası mı bu? İnsanlığa yaraşır mı?

— Olası değil ve dahi yakışksız Şeyhim...

— Kişi bunu bilende üzüncü duymaz mı?

— Anladım Şeyhim... Nice üzüldüğünüzü anladım bir iyice. Ve benim dahi yüreğime bir ok saplandı şimdi.

— Bizim yüreğimizden hiç çıkmamakta o ok. Ve her savaş başlayanda, yeniden burkulup, daha derinlerden kanatmakta yaramızı.

— İnsan neden bunca budala olmakta Şeyhim?

— Öğretilmediğinden.

— Siz ki, yıllarınızı bunu öğretmek için harcadınız.

— Kolay mı insanı inandırmak.

— Kolay değil. Ama, öylesine aydınlık ki herşey...

— Kişiler, kitleler sizin gibi aydınlık olduğunda öyledir. Bir de düşünün insancıkları, nice bırakılmıştır sömürü çarkının dişlisi olsun için...

— Haklısınız. Bilisiz biri için, anlattıklarınız olası değil.

— İşte bu yüzden, güçtür insanları inandırmak. Güçlüğü oranında da, onurlu bir görevdir.

— Ama, görmeleri gerek değil mi?

— Görürlerse, inanırlar. Kendiniz anlatıyorsunuz Ortaklar'da olanları. Onlar, görenlerin, gördükten sonra gelişenlerin yapıtlarıdır. Ancak, tüm yeryüzüne yayılırsa bilgi, tüm insanlar senin ölçünde aydınlanırsa, o zaman kolaydır gerisi.

— Yoksa...

— Yoksa tümünün görüp bellemesi gereklidir. Bu da egemenin bırakmasına bağlıdır bir yerde...

— O bırakmasa da, sizin eyleme geçmeniz gerekmez mi?

— Biz savaştan kaçınmak zorundayız. Birkez dağılırsak savaş için, bir daha toplanmak güçtür.

— Neden?

— Çünkü yarını isteyenler, mutluluğun tüm insanlığın malı olmasını savunanlar azlıktadır daha. Ve çoğunluk, egemenin sömürüsüne uşaklık etmeyi, düzenin, varolmanın gereği saymaktadır da ondan...

Torlak Kemal, hemen bir haberci donattı...

Kirmasti üstünden, Sındırgı yamaçlarına bir koca ordunun sarmakta olduğu haberini alır almaz, Ortaklar'a koşturdu...

— Beri bak karındaşım, hemen varasın Dede Sultan'a... Eğitesin ki, bukez son vuruşmadır. Tümünden hazırlıklı olmak gerek. Osmanoğlu, nice bir gücü var ise toplayıp, üstümüze gelmektedir. Hazırlık görülsün ve dahi kavga kurulsun. Biz, tepe tepe, taş taş, kavşak kavşak vuracağız. Dede Sultanımız da, toplasın yiğitlerini. Yetişsin tezden...

Haberci, ikiletmedi buyruğu.

Torlak, o gider gitmez savaş erlerini topladı. Kuruftay delegeleri zaten toplantı halinde bulunmaktalardı.

— Karındaşlarım. Bukez tehlike, bizim yönümüzden esmektedir. Hemen hazırlık görüp, nice savaşıcımız varsa, eyleme geçmek zorundayız. Bölünüp, dağılalım tezden. Karaosmanoğlu ordusuyla nice vuruştıysak, bununla da, öylece vuruşmamız bir zorunluluktur. Or-

taklar'a haber gitmiştir. Biz de burda elimizden geleni ardımıza komamak zorundayız...

Kimse yadsımadı...

Torlak, konuşmasını bitirdiğinde, yöresinde kimse kalmamıştı. Herkes fırlamış, kendi takımını kurmak amacıyla, yola düşmüştü.

Gün batarken, köylerden haberler gelmeye başladı.

Bir yerde toplanıp, tümünden mi saldıralım? Yoksa eski yöntemimizi yeniden mi uygulayalım? Tüm sorulara yanıt verdi Torlak...

Vuruşa vuruşa, Ortaklar üstünde buluşalım...

Takımlar, hazırlanmış pusulara ulaşmak amacıyla, yol kıyılarına dağıldılar.

..

Ordu, İzmir'den Agamemnon geçidine doğru yürüdü.

Bayezid, Kıralkade sarayından topladığı eski artıkları annacına oturttu geçide girmeden.

— İlk baskın nerde başladı?

— Geçitte Efendimiz...

— Geçidin ardında köy var mı?

— Var efendimiz...

— Orman...

— Orman da var...

Ordu'nun öncülerini çağırdı bu bilgiyi aldıktan sonra. Öncüler gelip, önünde diz çöktüler. Bayezid sakallarını sığazladı. Dalgın bakındı. Şehzade Murat, ağzından ne çıkacak diye beklemekte. Bayezid, öncülerin geldiğini sezinleyince, gözlerini açtı.

— Akşam yelini bekleyin. Ordu, burda eğleşsin. Yel çıkanda, bu baştan ormanı tutuşturun...

— Başüstüne efendim.

Öncülerin komutanı dizlerinin üstünde geriledi.

Şehzade Murat, korkuyla baktı Bayezid'e...

Başvezir, Şehzade'ye döndü...

— Baka!ım düzeni yıkmak isteyenler nice kebab olurlarmış...

1

Bedreddin, akşam yalnızlığını gölün hışırtılarıyla gidermek amacıyla, kıyıya inmişti. Güneşin dağlar üstünden ağıp gidişi, gölde renk renk beliriyor. Sazların ince uçlarında yansıyan olağanüstü kızıllık, geleceğin muştusunu bildiriyordu.

Gözleri suyun derinliklerinde...

Kulaklarında, sazlarla oynaşp, onları canlandıran yelin iniltili sesi...

Kabarıp, köpüklenen ince dalgalar, kıyıya doğru yürüyorlar...

Düşünüyor Bedreddin...

«Dalgalar nice sabırlıdır? Bir kayayı, yüz yıl, bin yıl, hatta yüzbın yıl nice döverler?.. Ve her çarpışta, bir parçasını kopara kopara sonunda nice yitirirler?.. Kucaklayıp, kendi içlerinde gözle görünmez, elle tutulmaz parçacıklar olarak nice eritirler sonunda? İnsanoğlu da, özellikle toplum olandan bu yana böyledir işte... Her vuruşta, zorbanın gücünden, egemenin sömürsünden bir parçayı koparıp, alırlar... Sonra, giderek, dalgaların direncine özenen bir bekleşmeyle, tümünü eritip yitirirler...

Dışından bakan sanır ki, durgundur, durağandır toplum... Başını eğmiş, boynunu bükmüş, başındaki-

nin buyruğuna tümüyle uymuş ve yaşamaktan bıkmış bir görünüm içindedir. Ne yanlış... Toplumların suskusunu, fırtına öncesinin durgunluğundan bin beterdir... Çünkü, fırtına öncesi durgunluk, yele nice güç verinekteyse, toplumun suskusu ondan bin kat daha fazla güç verir atılım yapacaklara... Ve sonunda, su kayayı nice eritmekteyse, insanlık egemenliği öyle dağıtacak, yel yaprağı nice uçurmaktaysa, toplum sömürüyü öyle süpürecektir... İnsanlık, bu değişmez yazgısına doğru akıp gitmektedir...

İşte, bizim bulunduğumuz nokta budur şimdi...

Ve börklücemiz, Osmanoğlunu da dize getirdi mi, üretenler için yeni bir dönem doğacaktır. Emekçi, kendi egemenliğinin mutluluğunu yaşayacak bundan öte... Bilmekteyiz, Osmanoğlunun bir ordusunu yitirmek önemli değil... Hemen biri daha düzülür yenilginin ardından... Biri, biri daha... Ama, birkez en güçlüsü yitirildi mi, ardından gelecek olanlar, daha bir kolay yitirilir...

Osmanoğlu tümüyle yenilse, bukez Avrupalı diğer başını. Tanrı adına insanlar üstünde egemenliğini pekiştirmiş olan Papalık sıyrır kılıcını kınından

ırasıya da, adına davrandığı ve tanrılaştırdığı İsa'ya da niyaneti sanat haline getirmiş bu kurum da, sömürsünü sürdürmek için tüm zavallı inanmışları sala, üstümüze... İsa, dirilse yeniden... Başladığı yerden, başlasa bukez... Hiç kuşku etmeyiz ki, o'nu yeniden çarmına gelecek olan ilkin yeryüzündeki temsilcisi olan Papa'dır. Öyleyse, bilesin ki, Osmanoğlu yittiğinde, Papalıkla vuruşmak bir zorunluluk haline gelecektir.

Ne var ki, belki bizim egemenliğimiz o zaman, ordu düzenlemesine olanak bırakmadan, varıp Papanın egemenliğini vurur... Osmanoğlu yitti mi, hemen komşu

oluyoruz. Komşu olanda da, ortaklığın mutluluğu, te-
den sınırı atlayıp geçer...

Dünya ellerimizin arasında kalkınıp, yücelmekte...
Yeryüzünün hiçbir yerinde, ister kara olsun, ister ak,
ister sarı olsun, ister başka renk, hiçbir insan yok ki,
yoksunluktan, yoksulluktan yakınsın. Hiçbir insan yok
ki, dilediğini elde edemez durumda bulunsun... Diledi-
ği başka insanlara zarar vermemek kaydıle...

İşte bunun kurucusuyuz biz... İlk kıvılcımı yakan.
İlk ışığı tutan. Ve insanların yüreğine, başkalarını nice
sevmek gerektiğini anlatan. Bu mutluluk bize yeter.
Dilerlerse, bundan öteye, yitebiliriz. Nasılsa, bizim öğ-
retimimizi geliştirenler başarıyla uygulayanlar vardır. Ve
nasılsa, toplumlar geliştikçe, bizim öğretimiz gerilerde
kalacaktır. Yeter ki, insanlar birkez kesin ortaklığın
mutluluğuna, gelişmenin hızına erişsinler. Ondan öte,
dönüp anımsamalarına bile gerek yoktur. Bu düzeni
kimler kurdu, nice kurdu, neyin karşılığında kurdu?

Bunlar, kişilere ilişkin, ilk direnen topluluklara iliş-
kin sorulardır. İnsan madem ki, Tanrı'dır... Yaratıcı,
üretici, herşeyin sahibi olandır. Bunu, kendi katkısı ora-
nında, paylaşmak hakkına sahiptir. Ondan ne kimse
minnet isteyebilir, ne bir küçük teşekkür. Bizim yaptır-
ğımız baştan sona, doğruyu belirtmek, insanın asıl ye-
rinde olmasını sağlamaktır. Gelecekte hiçbirşey ister-
meye hakkımız yoktur. Şimdi ne ki kattık toplumların
bilincine. Salt bunun payıyla yetinmeye koşuluyoruz. O
pay, yaşamımız boyunca, daha ileri gitmenin yollarını
aramaktır.»

İzmir yönünden kaç gün var ki haber alamamakta.
Sıkıntısı bu yüzden...

Savaş kimbilir nice kızışmıştır.

Börklüce'nin Aydın yöresi yiğitleri, Torlak'ın Sa-

ruhan bölgesi savaşçıları, günlerdir kan içinde yüzüyorlar. O burda, gölün kıyıcığında, serinlemekte.

«Bizim içimiz, her düşen yiğitle biraz daha parçalanmakta. Hangi ordudan olursa olsun, her yiten can, canımızı birlikte götürmekte. Dilerdik ki, biz de vuruşanların arasında olaalım. Dilerdik ki, elimiz paladan ayrı kalmasın. Olmadı...»

Ellerini birbirine kenetleyerek, sürdürdü dalgınlığını. Parmakları, kendi elleriyle dövüşür gibiydi.

Derviş, demindenberi yanibaşında dizçökmüş, sezinlemesini bekliyor. Sezinlemiyor Bedreddin. Mavi gözlerini, kızaran suya öylesine dikmiş ki, yüzüne bir bakan olsa, güneşin gözlerinde battığını sanır.

Sonunda irkiildi.

Bakındı yöresine. Derviş gördü...

— Bişey mi var?

— Çelebi Sultan'dan bir haberci geldi. Sizinle konuşmak diler.

— Varıyoruz...

Doğruldu yerinden...

İşte beklediği haber.

Demek Börklüce, başardı. Başardığından, hemen o'nun haberinden önce, dostluk elini uzatmakta Çelebi. Haberci mutlaka, Hac iznini getirdi. Artık biliyor ki, Bedreddin tutsağı değil. Dilerse, tutsak durumuna geçecek olan Çelebi Mehmet'tir...

«Ummuyorduk... Umamıyorduk bunu... Bunca başarının ardından bir yenilgiyi kaçınılmaz görüyorduk. Bunca gücün annacında dayanılmaz diyorduk. Nice bir yiğit çıktı ki bu Börklüce, geleni kırıp geçiriyor.

Ve Çelebi Mehmet, bizi olupbitenden habersiz sandığından, pazarlık istiyor.

Olabilir... Egemenliğini bırakması, emekcilerin egemenliğini tanınması kaydıla, dilediği pazarlığı kurarız.

Biz can yitirmek için değil, canlara can katmak için uğraşırız. Ve dahi, o da ortaklığı kabul ederse, dilediği yerde, dilediğince bulunma hakkına kavuşur... Yok egemenlikte direnirse, o zamanı durmaksızın vuruşması bir zorunluluktur.

Madem zorla alınır egemenlik. Ve dahi madem zorla savunulur. Emekcilerin de bu kurala uyması bir borçtur. Kimse, egemenden, yumuşak yüreklilik. İnsan sevgisi bekleyemez. Bunlar egemenliğin koşullarına aykırıdır. Kitleler adına tarih içinde her elde edilen hak, mutlaka zorla alınmıştır...

Bir Hünkârın yüreği yufka, insan sevgisi fazladır. Sonsuz bir adalet güvencesi içinde tutar uyruğunu. O Hükümdar değildir. Olamaz... Çünkü adalet, sömürüyü yasaklar. Oysa, düzen sömürü üstüne kurulmuştur. Bir bölüğünü uyruklarının önüne atmak, salt onları uyuşturup, aldatmak içindir. Veriyormuş görünüp, daha bir sömürmek içindir. Bu yüzden, adaletli diye ünü yayılan Hükümdarlar, zalim diye bilinenlerden daha uzun süre sömürmüşlerdir toplumları.

Ve toplumlar, hakları için vuruşmak gerektiği bilincinden yoksun bulunduklarından, bu düzenin daha bir iyi olduğu kanısına varmışlardır. Ne yanlış...

Bizim toplumumuz, Ortaklar toplumu, kendi biçimiyle gördü herşeyi. Öğrendi. Ve öyle vuruştı ki, üstüne gönderilen tüm orduları altetti... Şimdi, kendinin en güçlü olduğuna inanmış bir Hükümdar, bizimle pazarlığa yanaşıyor...

Bakalım, pazarlığın sonunda ne çıkacak? Toplum için nicesini kurtarabileceğiz? Şurası kaygı ve kuşku götürmez ki Bedreddin Şeyh, sen topluluk adına pazarlık etmeye yetkili değilsin. Kavgayı kim verdi, kanı kim döktü ise, pazarlığı o yapacaktır. Ve madem ki, o, varlığını sürdürmek, haklarını savunmak ve öteki insan kar-

deşlerini korumak için vuruşmuştur. Kimseye, bir dam-
la egemenlik tanımak hakkını kendinde bulamazsın sen.
Simavnakadzade şeyh Bedreddin Mahmud'a bile...»

Kesin bir karara varmış olmanın coşkusuyla girdi
Hankahtan içeri.

Kendine ayırdığı merdivenbaşındaki ilk odaya ık-
tı ağır ağır...

Kapıyı açtı...

Haberci, zıplayıp doğruldu. Ellerini, göbeğinin s-
tne bağlayarak, oturmasına izin vermeksizin tam orta-
da küçük bir kabarıklik meydana getiren yeşil örtüyü
gösterip, kıpırdandı. Durakladı Bedreddin.

Haberci, yeşil örtüyü kaldırdı.

Akşamın son ışıklarında, altın işlemeli bir kutu
yansıdı gözlerine.

Gülümsemesi yeniden dudaklarına gelip akıldı.

Haberci örtüyü dördü. Tek kelime söylemeden ge-
rileyerek, Bedreddin'in açık bıraktığı kapıdan ıktı. Atı-
na bindi...

Bedreddin, gözleri kutuda. Ağır ağır adımladı oda-
yı. Varıp, postuna oturdu. Gözlerini kutudan alamı-
yordu.

«Bizi de kendileri gibi, altına tapar sanıyorlar. Kim-
bilir nice altın, mücevher koydular kutunun içine? Yu-
muşatıp, satınalmak isteği. Oysa biz, dünyadan varo-
lan tüm isteklerimizi yitirmiş olmakla ğnrz... Bak
hele Bedreddin. Büyük bir ustanın elinden çıktığına hiç
kuşku duyulmayan bu kutunun içinde, belki Osmano-
ęullarının ilk akınlarından bu yana elde ettikleri pek çok
değer vardır. Bir sor bakalım yüreğine. Birine sahip ol-
mak ister mi? İstemez değil mi? Her işlemine, bin suç-
suzun kanının karıştığı bu kirli kutuya bile el değdir-
mek, doğru değil...»

Değil ya, Osmanoğlu'nun pazarlığını öğrenmek

için, başka çare de yok... Herşeyi baştan hesaplamış Çelebi Mehmet... Bedreddin'in kutuyu geri göndermesinden çekinmiş. O yüzden bırakır bırakmaz dönüp yitti haberci.

Kutu, giderek kararan hava içinde bile, parıltısını sürdürüp gitmekte. İnce ince bakıyor. Eleştirici gözlerle, kutunun yapısında birşey araştırır gibi. Bulamıyor. Ustası, öylesine güzel işlemiş her birşeyini...

«Motifler, altının olanaklarıyla birleşmiş. Aralarına serpiştirilen elmas, yakut parçaları, altınla öylesine kaynaşıp, bir bütün meydana getirmiş ki, ilkin sezinlemiyor göz. Sonra giderek, ayrıntılarının tadına varıyor. Ve ustanın işine tüm alkışını veriyor.»

Elini uzattı...

Karanlık basmıştı.

Derviş, ayaklarının ucuna basarak girdi. Kovuklardaki kandilleri yakmaya başladı. Bir ara gözü yerdeki kutuya, sonra Bedreddin'in dalgınlığına takıldı. Belli ki, Şeyhi açmadan içindekileri görmek dileğinde. Şu an, en rahat bırakılması gereken andır. Belli belirsiz tırırtılarla, işini bitirdiğinle yitti...

Eli, öylece duruyordu Bedreddin'in...

«Egemenlik kavgası nice güçlü sürmekte? İnsanlar nice kan dökmekteler?.. Bilinç kendi gücünü duyduğunda, nice güçlenmekte yoksul. Topluca davranıldığında, nice başeğdirmekte karşısındakilere?..

Bir belge bu kutu.

Dilerdik ki, koltuğumuzun altına alıp, Ortaklar'a götürelim. Orda, yapıldığını duyduğumuz ortak evin bir köşesine yerleştirelim. Altına da, zamanın birinde, egemenin en büyüklerinden birinin, yenilmişlik armağanıdır, diye yazalım...

Gelecek kuşaklar, bir kişinin elinde, nice servet biriktirdiğini bundan iyi anlayamazlar. Bakınırlar, bakar-

lar... Sonra da düşünürler... Demek ki, yeryüzünün tüm güzelliklerini kendi ellerinde toplayan insanlar varmış. Demek ki, salt bunlar yaşar, bunlardan ötesi, yoksulluğun koyusunda, ölümü beklerlermiş. Bir kurtuluş gibi hem de...

Sonra yine kuşaklar değişir.

Yenileri bakarlar yine bu kutuya...

Derler ki, kendini egemen sayanlar, böyle basit ve değersiz oyuncaklarla oyalanırlarmış. Biz bunları, çocuklarımız oynasın için kullanmaktayız. Kimbilir, düzenimizin başlangıcında buna sahiplenmek nice zenginliği belirtmekteymiş ki, örnek olsun için buraya koymuşlar. Gülerler. Bizimle alay ederler...

Etsinler. Zararı yok. Hele birkez insanlık o mutlu ortama, kardeşliğin, birliğin, eşitliğin sağlam düzeyine erişsin. Savaşlar yeryüzünün her bölgesinden tümünden kalkıp, barışın güzelliği kavrasın insanları... O zaman, dilerlerse, bizim basitliğimiz, ilkelliğimizle alay etsinler.

Hiç önemli değil. Gam da değil bizim için...

Onur ve kıvanç kaynağıdır, tersine...»

Artık bakmak gerek.

Nerdeyse akşam yemeğinin hazır olduğunu bildirirler.

Bakıp, yemekten sonra verilecek yanıtı düşünmek gerek bir iyice.

Kapağı, bir zebercet çıt çıtla kapatılmıştı. Bastı çıtçıtın üstüne.

Kapak kendiliğindenmiş gibi açılıverdi.

Baktı Bedreddin...

Dondu sonra...

Tüm umutları, bir bakışta yıkılıvermişti. İçinden bir üzüncün dalgaları kabardı. Gözlerinde yaş oldu hemen. Binlerce yıldır bir kayayı döğen dalgacıklar gibi, kıynın öte başına ulaştılar. Kaya erimiş suya karışmıştı.

Ve kutunun içinde, Şeyhine kavuşmaktan mutluluk duyarcasına sevecen bakan Börklüce'nin kesik başı yerleştirilmişti.

Gözlerini gözlerine dikti.

Yaşıyordu sanki. Konuşuyor, birşeyler anlatıyordu. Anlattıklarını ta yüreğinin derinliklerinde duydu Bedreddin...

«Senin suçun yoktu Börklücem... Suç bende... Zamansız eyleme geçtik demek ki... Egemenin güçlenmesine olanak tanıdık. Kağşamış bir Anadolu ve post kavgasında bir Urumeli var iken, biz tepeden bir düzenleme ile yürütürüz sandık. Sen İznik'tan çıktığın gün bu sonuç belirmişti demek. Egemen, yıprattı başkalarını üstümüze salarak. Bir iyice yordu, bunalıttı bizi...

Sonunda, senin gibi bir değeri yitirdi acımasız. Biliyoruz.

Söylemek istediklerin, belirliyor belleğimizde. Yanlışımız nerde, diyeceksin? İnsan bizimle. Mutluluk bizimle. Neden çok görürler mutluluğu insana, diyeceksin? Deme...

Kuralı budur ki, egemen, egemenliğini sürdürecektir. Ve dahi şanacak ki, yanına kalacak. Börklücemizi yitirip, bize gözdağı vermekte. Sıranın bizde olduğunu bildirmekte. Biz de, Bedreddin isek. Biz de, her sözümüzün doğruluğuna inanıyorsak, bunun öcünü komamalıyız...»

Giderek, bedeninin donması daha bir artıyor. Ve buz üstünde gibi kayı kayıveriyor düşünceleri...

«Bizim yitmemiz bir anıyı taşımaz. Keşke, önce insanı dilediklerini yapmakta özgür bıraksalardı. Bunun bedeli olarak bizi isteselerdi. Seve seve uzatırdık boy-numuzu ipin altına. Seve seve, kendimiz çekerdik yaşamdan ayağımız.

Ama, zorla kurulan egemenlik, hükmünü yürütmektedir.

Ölümler, zorbalıklar ve zûlûmler sürecektir... Senin yitikliğin bunun isbatı Börklücem. Bizi böyle donduran, buz içindeyken yandıran da budur işte. Ama, taşan olmasın. Bunun öcü alınacaktır. Ve dahi, yine insana dayanarak, bir egemenliğin kendi koşullarıyla nice yıkıldığı ispatlanacaktır...

Timur ölmüştür.

Ama, doğu sultanlığı sürüp gitmekte daha. Hem de Osmanoglundan çok güçlü, çok görkemli olarak. Bize saygı duyacak, sözümüzü dinleyecek birini buluruz o yönde. Bulur ve dahi, bunun hesabını sorma olanağını elde ederiz. Biz zaman yitirmiş sayılmayız. Daha, yaşıımız, altmışı yeni aştı. Önümüzde, uzun bir yaşam var...

Ve bu zamanı, bir bilgi eri olarak değil, senin gibi bir savaş eri olarak bitirmek, kendimize, bilincimize karşı ödeyeceğimiz son borç olsun...»

Son bir eylemle, kutunun kapağını kapattı...

Derviş, yemeğin hazır olduğunu söylemeye girdiğinde, Şeyhinin taşlaştığını sandı... Öyle, parmakları kutunun üstünde, donup kalmıştı. Dokunup, dokunmamak konusunda ikirciklendi bir süre. Sonra, karşısına varıp diz çöktü.

Bedreddin ne gözlerini aldı kutudan. Ne elini çekti...

Sonunda, alazı, donmasını engelledi.

Ağır ağır kan dolaştı damarlarında. Kıpırdandı kolu parmağı... Giderek içinin derinlerinde düğümlenen acı gırtlığa doğru geldi. Gözlerinden yaş akarken, bir hıçkırık çıktı ağzından.

Derviş yere kapaklandı.

Bedreddin, hemen topladı kendini...

— Varın yemeğinizi yiyin. Sonra da nice zahmetse, burda toplanın.

— Buyruğunuz başımız üstüne Şeyhim...

Ayaklarının ucuna basarak çıktı. Şeyh Bedreddin ağlıyordu. Bunca yıldır ilkkez rastladı böyle bir olaya. O hep gülerken gördü Şeyhini. Nice büyük olayla karşılaşırsa, karşılaşsın, yüzünden gülücüğünü, aklaşmaya çoktan başlamış kumral sakallarından, dişlerinin aydınlığını yitirmezdi. Şimdi birden değişip, ağlamaya oturduğuna göre, bir acı olmalı içindeki. Öyle bir acı ki, Şeyh Bedreddin'i bile ağlata...

Yoldaşlarına hiç birşey söylemeden, Şeyhin yemek istemediğini bildirdi. Oturdular sofranın başına. Aceleyle, yediler yemeklerini. Bitirdiklerinde, öteki buyruğunu ilettiler...

— Bizi beklemekteler...

Dervişler, sessizce çıktılar merdivenleri. Ayaklarının ucuna basıp girdiler kapıdan. Bedreddin, öyle oturuyordu. Tümü gelip, karşısında yerleşince, başını doğrulttu...

— Karındaşılarım, günlerdir haber almamamızın nedeni anlaşıldı. Osmanoğlu, en güçlü dayanağımız, en gözde karındaşımız ve Aydın bölgesindeki temsilcimiz, Börklüce Mustafamızı, yitirmiş. Altın kutu içinde, başını yollar bize... Düşündük ki, bundan sonra daha bir azar egemen. O yüzden, bu gece düşünün. Yarın, öğle namazından sonra, kendine yaraşır bir tören düzenleyelim Börklücemize... Ondan öte de, bukez biz başlamak üzere, kavgaya girelim, deriz... Ola ki, içinizden kavgaya karşı çıkanlar buluna... Ola ki, yaşamının daha pekçok şeyleri çözeceğini umanlar çıka... Bunu saptamak için, eyleme hemen geçmiyoruz. Dileyen, dilediğince davranmakta özgürdür... Biz, yıkıma alışkınız. Öyle olmamız gerekli. Yaşamımız tüm yıkım görmekle

geçti. Bu yüzden, dikilip vuruşmak zorunda olduğunu biliyoruz insanoğlunun. Şimdi gidip, dinlenin. Yarın, ya birlikte eyleme geçeriz. Ya, yoldaşlarımızın noksanlaşmış olduklarını görürüz. Gayrı karar sizindir...

Dervişler, tek söz söylemeksizin çıktılar.

Kendi aralarında bile konuşmaklığa davranan olmadı.

..

Çinici Ahisi, fırının kapağını açtı.

Gözlerini kalfasının gözlerine dikti...

— Hiç baktın mı fırının içine...

— Baktım ustam...

— Ne gördün?

Kalfa boynunu büktü. Sanıyordu ki, ustası azarlayacak. Sanıyordu ki, bir söz edecek... Yine de yanıtlaması gerekti. Başını salladı.

— Kan kırmızısı...

Usta nefeslendi. Demek, yanılan gözleri değildi. Fırına giren toprak, kırmızılaşmıştı. Aklından başka renkleri düşünerek yaptığı çini, fırının içinde, kan kırmızısı oluvermişti.

Şaşılacak iş... Şimdiye, hangi rengi istiyorsa, onu tutturmuştu. En önemli ustalık buydu çinicilikte. Kişinin istediği rengi tutturabilmesi. Ama, bukez değişikti durum... Börklüce Mustafa'nın cenaze töreni vardı bugün...

Sabahleyin erkenden duyurulmuştu kente. Bir yas bürümüştü tümünü. Nice olupbittiğini bilmiyorlardı. Osmanoğlu'nun, Bayezid Paşa komutasında gönderdiği ordu, nice vuruştı, nasıl becerdi bu işi, kimse bilmiyor. Ama, bildikleri birşey var ki, Şeyh Bedreddin üzgün... Ve Börklüce Mustafa yok artık...

Hangi çinici, fırını açtıysa, birbirinin aynı olan kırmızılıklar beliriyor. Sanki Börklüce'nin kanı yetişmiş,

İznik çinilerinde balkırmakta. Damar dama, bir sızı gibi, Bir kan pıhtılaşması gibi... Ve soğutulan fırınlardan ayrılan çiniler, bir örnek...

Böylesi bir kırmızıyı, hiç bulamazdık biz demektedir. Yine bulamazlar kuşkusuz... Ne tam kırmızı bu çiniler. Ne tam pembe... İkisinin arası. Kan rengi... Besbelli ki, İznik çinicileri, ilk olduğu gibi, sonkez bu renk bir çini dökmekteler. Ve besbelli ki, bugünün anısını canlandırmak için, yüzyıllar sonrasına, böylece kalacak bu çiniler...

Camide toplandıklarında, Çinici Ahileri birbirlerine anlatıyorlar başlarına gelenleri. Öteki ahiler, kulak olmuş. Dinlemekteler...

— Olası değil karındaşıım... Bilirim, Ahi nice dalgın olsa, takımını düz tutar. Ama, bugün öyle değil. Bilmiyorum nice oldu, salt kırmızı vermişim çinilere. Vermişim ya, öyle bir kırmızı ki bu, gizini bilmemekteyim.

— Al benden de o kadar Ahim... Sanki, kan oturmuş çinilerimizin üstüne.

— Bunu öyle bir değerlendirmeliyiz ki biz. Yüzyıllar boyu unutulmasın.

— Nice?

— Osmanoğlu'nun çini ısmarlayacağı söylenmekte.

— Söylenmekteyse...

— Derim ki, bu çinileri verelim. Sarayının hasbir köşesine dizelesin. Ve dahi, aklının kıyısından bile geçirmesin çinilerin öyküsünü.

— Meğer ki, biri araştırıp bulsun. Böylelikle, biz ahilerin bir anıyı nice geleceğe bıraktığımız anlaşılabilir mi?

— Tam dediğin gibi...

— Olur... Öyleyse, bu çinileri satmak yok.

— Hünkâr isteyene, Osmanoğullarından Çelebi Mehmet Han olmazsa, oğlu, torunu isteyene söz, satmıyoruz...

— Ne zaman ki, istediler, oğullarımızdan torunlarımıza önerip, bunların verilmesini dileyeceğiz...

— Zaten size birşey diyeyim mi, bu çinileri görende, akli şaşar kişinin. Öylesine güzel öylesine kendine özgü bir rengi var...

— Saklayalım cami dönüşü. Hatta dilerseniz, sandığa bırakalım olduğu gibi...

— En doğrusu bu... Sandık, saklasın. Sonunda, dileyen, isteyen olduğunda, verilsin.

Dervişler, tabutu kimseye bırakmaksızın getirdiler.

Bedreddin, ağır ağır izliyordu.

Kimse bir söz etmedi.

Edemedi...

Tabut, musalla taşına konuldu.

Cami taşmış, lznık olduğu gibi, alanda toplanmıştı.

Bedreddin, ilkin namazı kıldırıldı. Sonra, cenaze namazını...

Bitirir bitirmez, konuşmaya başladı...

— İnsanlar... Tanık olunuz ki, burda yatan, geleceğin ve toplumun mutluluğu için ölmüştür. Tanık olunuz ki, bugün olmazsa yarın, mutlaka Börklüce Mustafa'nın kurup, yeşerttiği düzen egemen olacaktır. Sömürünün tüm çarkları kırılacak, nice direnirse dirensin, sömürgeci yeryüzünden kalkacaktır. Tanık olunuz ki, bunu kaçkez söylediğimiz gibi, yine belirtiyoruz. Yasamı bugünden yarına, kendi küçümencik ömrüyle bir tutanlar belki anlayamazlar. Ama, tarihin geleceği, insanlığa bunu hazırlamaktadır. Tüm toprak işleyenin, tüm tezgâhlar üretenin, tüm sular kullananın, ve dahi tüm egemenlik, salt emekcinin olacaktır. Siz çocuklarınıza

iletiniz, bugün olmazsa bile. Çocuklarınız, çocuklarına iletirler. Hükümdarlıklar, taclar nice görkemli görünseler de, üstünde durdukları başlar için giderek taşınmaz olmaktadırlar. Birgün mutlaka, insanlar başlarından egemenleri atacaktırlar. Sultanların, kralların, ruhbanların yerine, birbirine kenetlenmiş, dayanmış ve her işini danışma üzerine kurmayı alışkanlık haline getirmiş emekcilerin egemenliği alacaktır. Börklücemiz bunu şimdiden sağlamaya çabaladı. Tümünüz tanıksınız ki, sağladı da... İnsanlar, ortaklığın, kişi egemenliğinden, egemenliklerden sıyrılıp, bunu paylaşınca mutluluğun ne olduğunu gördüler. Bunun için vuruştular. Belki başardılar, belki başaramadılar. Bir kişi, inancı için vuruşurken ölürse, inancı da doğrudaysa, o ölmüş olmaz... Tarih, gelecek için kavga verip, yitmiş bile olsa, insanlık uğruna vuruşanları hiç unutmaz. Sizden yine tanıklık isteriz ki, Börklüce Mustafa bunlardan biri, en bilinçlisi, en güzeli, en unutulmazı olacaktır...

Bir hıçkırık, durmaksızın tırmalıyordu boğazını. Ve sesini kesmek için zorluyordu Bedreddin'i. Yutkuna yutkuna konuşmasını sürdürdü.

— Olmuştur... Siz ki, insansınız. Siz ki, mutluluğun ne olduğunu bilmektesiniz Sanatçılar vardır içinizde. Bilinçliler, bilgililer, bilisizler vardır... Tümünüzden tanıklık istiyoruz ki, sözlerimiz doğru, Börklüce Mustafamız, bizim belleklerimizde, gönüllerimizde, geleceğimizde yazılıdır...

Tümü başlarını eğdiler...

Buncacık bir söylevin içinde, çiçeklerle bezenmiş gibiydi Börklüce... Kesik başı, bir koca tabutun içine konulmuştu. Ve tabut, ağır ağır kaldırıldı. Ağır ağır götürüldü İznik mezarlığına...

Gömüp, toprağını kümbetledikten sonra, Bedred-

din'i başında bırakıp, döndüler tümü... Bedreddin, çömeldi başucuna...

— Baka Börklüce, kim ne derse desin, biz senden hoşnuduz... Egemen yitirmiş bile olsa sizi, nasılını bilmemekle birlikte, insanların mutluluğuna çalıştığından, bunun için kuşca canı teslim ettiğinden kuşkumuz yoktur. Bu hoşnudluk içinde, hoşca yat... Biz, çok oylanmayacağız bu dünyada. Neden dersen, senin bıraktığın yerden başlamak dileriz... Başlayanda, aynı sonun bizim için de kaçınılmaz hale gelmesi gün sorunudur. Ama, bu bizi yıldırılmaz bilesin... Bilesin ki, kavuştuğumuzda, biz senden mutlu oluruz...

Doğruldu...

Dervişlerinin hiç biri, bırakıp gitmemiştii.

Hankahta hazırlıklar düzülmüş, akşamın olması bekleniyordu. Akşama değin, ses gelmezse Çelebi Mehmet'ten...

Gelirse, karşılamak olanağı doğarsa, o zaman daha bir kolay başlar kavga...

Bakalım... Akşam oluncaya beklemek gerek...

Bekliyor...

Eğer ses gelmezse, çekilip yitecek... Çelebi Mehmet, Bedreddin'i yeniden gördüğünde, tüm ettiklerine pişman olacak... Hele bir çıksın İznik'tan... Çıkma-makla yaptığı hatayı, son kavgada yitmiş olanlara bir bağışlatsın...

«Evet karındaşlarım. Tümünüze karşı sorumlu ve suçlu olan biziz... Kendimiz gelip, yürütmeliydik savaşı. Kendimizin başına gelmeliydi Bayezid Paşa'nın öfkesi. Burdan salt haberci ve haber göndermekle yetinmek, yakışmazdı bize...

Korktuk mu?

Hiçbir zaman korkmadık... Ama, Çelebi'nin tüm ordularıyla yüklenmesinden çekindik. Yüklenseydi. Kor-

kusuz dikilmek gerekti annacına... Bunu yapmadık. Yapamadığımızdan hem yürek yanıklığını, hem de değerli yiğitlerimizi yitirmiş olmanın acısını hem de yenilginin tadını birkez daha tattık...

Aslında, başından bu yana yanıfta olan biziz... Demektedir ki, şimdilik, savaşımız bilim düzeyinde verilmekte. Olsun... Bilgisini, kitlelere aşıl原因ayan, bunun uygulaması söz konusu olduğunda, uygulamanın başında kendisi bulunmayan bilge, bilge değildir.

Bizim ne ayrıcalığımız var şimdi, öteki egemenlerden? Börklücemiz, öğretimin kurduğu her güzel şey, belki de yitirilmiş. Biz burda yakınmaktan öte ne yapmaktayız?.. İlk, kendi içimizde arınmak gerekli. İlk, bunun bedelini ödeyip, utancından kurtulmak gerekli ki, rahat olabilelim...

Yoksa, yaşamak değerini yitirmekte. Biz, kendi gözümüzde küçölüp, kirlendikten öte, başkaları üstünde nice güçlü olalım?.. Belki ilkel insan hak verir bize. Ne etsin, tutsaktı, der... Can söz konusu olanda, nice se-yirtip yitmekteyiz?.. Nice karar almaktayız?..

Şehzade'nin komutasında ordunun gittiğini haber alır almaz, varıp yetmeliydik Ortaklar'a... Ortaklarımızın başına geçip, Börklüce yerine, biz yitmeliydik gerekiyorsa... O zaman gerçek örneği vermiş olurduk gelecek kuşaklara da, tarihe de...

Sparktaküs, nice çürütmüştür Roma'yı diyorduk...

Sparktaküs vuruştığı ve yitirildiği için tohumunu toprağa düşürdü. Yeşerdi, gelişti, büyüdü...

İsa da öyle...

En sonuncusu, Muhammed bile öyle... Kaçabil-diyse Kureyşli'nin elinden, ne mutlu ...Başardı da... Düzeninin yeşerdiğini görerek yitti...

O zaman, özellikle insanların ekonomik durumlarına ilişkin olan bir inancın, kavgasız gelişeceğini um-

mak. Başkaları yoluyla filizlendirileceğini beklemek, hayalciliktir. Biz ki, gerçekci geçinirdik. Biz ki, her olayı, ister tarihin gerilerinde olsun, ister gözümüzün önünde oluşsun, hep gerçek açısından yorumladığımızı savunurduk...

Al işte gerçekciliği...

Üstelik, Börklücenin bir Sparktaküs olmasından hep çekindik. O zaman, niye yetişip düzeltmedik durumu? Bizi aldattı Osmanoğlu... Hem de kaçkez... Aferin...»

Oturduğu yerde dalıp dalıp gidiyor.

Dervişleri, son hazırlıkları yapıp, sur kapılarını denetiyorlar. Nasıl çıkılıp gidileceği çoktan saptanmış... Sur korumacılarından ikisi, birlikte geleceğini bildirdiler. Böylelikle, kapı açılacak. Kimse görmeden çıkıp yitecekler. Bir gece sabaha dek yol aldılar mı, izlerini yitirir Osmanoğlu...

Bulduğu zaman da, iş işten geçmiş olur...

Onlar yeniden güçlenir. Yeniden savaşıacak duruma gelmiş olurlar...

Bedreddin, yönünü bildirmiyor. Nereye gidecek Nasıl gidecek? Hiç düşünmüyor bunu. Birkez kafasına koydu... İznik'tan çıkıp gidecek... Dilerse, daha kapıdan çıktığında karşılaşsın. Çelebi Mehmet'in askerleriyle. Umurunda değil...

Yeter ki, birkez burdan çıksın. Yasaklanmasına karşın, kesin durumunu alsın... Ondan ötesi, yeniden örgütlenme, düzenleme ve vuruşmaya kalmakta...

En büyük savaşçıların yanında bulundu, öykülerini dinledi o...

Öğrendiklerini uygulama zamanı işte şimdi. Geçti bile ama. Yeniden gelmekte... Osmanoğlu, tümüne parmak ısırtacak bir başbuğ görsün de, akli başına gelsin...

Hayalle gerçek arasında gidip geliyor Bedreddin...

Bir savaşıa başlamış görüyor kendini. Bir tutsaklığın acısıyla yüreği burkuluyor... Bir uçtan bir uca kanat açmış gibi. Bir hayallerinin şahlanişında yenip geçiyor Osmanoglunu. Bir İznik'ta bir postun üstüne çöreklenmiş düşünmekte olduğunu düşünüyor...

İsfendiyaroğlu, Eskihan'dan içeri girdi. Hancı, yerlere dek eğilerek karşıladı Sinop beyini. Çevresine baktı. Sonra önünde eğilen Hancı'ya doğrulttu gözlerini.

— Konuğumuz nerde?

Hancı korkuyla geriledi.

— Konuğumuz?

— Evet, konuğumuzdan söz ederiz. Şeyh Bedreddin'den...

— Şey efendimiz...

Hancı bir türlü söylemek istemiyordu. İsfendiyaroğlu'nun haber almasından kuşku, çevresine bakınıyor. Gizlemekle, açıklamak arasında gidip geliyordu.

İsfendiyaroğlu, bukez çıkıştı.

— Söyle bire... Nerededir...

— Burdayız...

Hancının yanıt vermesine gerek kalmadan atılmıştı Bedreddin...

İsfendiyaroğlu, hemen yüzünü yumuşattı. Bakışlarında belli belirsiz bir saygıyla, doğruldu Bedreddin'e doğru...

— Şeyhim, bizi onurlandırdığınızı öğrenince, hemen seyirttik. Ama, Hancı, bir türlü söylemek istemez burda bulunduğunuzu.

— Tembihlidir Beyim. Hoşgeldiniz. Buyrun...

— Biz ki, İsfendiyar Beyiyiz ...Biz ki, Şeyh Bed-

Bedreddin'in nice bir değer olduğunu çok iyi bilmekteyiz. Sınırlarımızdan içeri geçtiği anda haberini alıp, mutlanmak, konağımıza buyurduğunu görüp, onurlanmak dilerdik.

— Biz burda geçiciyiz Beyim. Geçici olduğumuzdan, haberlemek istemedik. Diledik ki, siz bizi görmemiş olun. Biz size rastlamamış bulunalım. Sonradan, sıkıntı içinde bırakmak istemeyiz kimseyi...

— Sıkıntılarımız, bir konuğa gerektiği gibi davranmaktan doğsun...

— Demektedir ki...

— Aklınızdan geçenleri de, gizlemek istediğinizin nedenini de sezmekteyiz. Yine de, gelmeyecek olursanız, biz burda kalırız...

Üstelemedi Bedreddin. Toparlanıp, konağa yerleştiler.

Başbaşa kalır kalmaz, geliş nedenini anlattı İsfendi-yaroğlu'na... Gizlenmesinin nedenini de... Ve Doğu'ya, Şahruh'un yanına gitmek istediğini belirtti, sözünü bağlarken... İsfendi-yaroğlu;

— Bizim ötemizde, Çelebi Mehmet egemendir. Yol, tehlikeli olabilir. Dilerseniz, ilkin Kırım'a gidiniz. Kırım Hanı, yolunuza ölecek ölçüde sevmektedir sizi... Ordan, Altınordu'ya, sonra da Şahruh'a geçersiniz.

Biran düşündü Bedreddin ...Haklıydı İsfendi-yaroğlu... Kabullediğini belirtir bir biçimde başını salladı. Sevinçle atıldı Bey...

— İlkin dinleniniz bir iyice. Biz gerekli hazırlığı görürüz.

— Dinlenmek için bir gün yeterlidir. Hemen sabah yola çıkmak dileriz.

— Aceleniz üzer bizi Şeyhim...

— Acele etmemiz gerek...Ancak böylelikle, bize

kapısını açanları üzmez, yeniden başlamak için gerekli zamanı elde edebiliriz.

— Biz, mümkün olduğunca erken yola çıkmanız amacıyla, gerekli işlemleri uygularız Şeyhim. Siz hele dinlenin azbiraz...

Kendi dervişlerinin gözcülük ettiği daireye çekildi Bedreddin.

Kapuağasını hemen Kara Haydar adı kaptanın bulunmasına gönderdi İsfendiyaroğlu.

Ve ellerini oğuşturarak, Osmanoğlu'nu uğraştıracak yeni bir olanak bulmanın kıvancıyla, dolandı odasında...

Kapuağası sessizce girdi...

İsfendiyaroğlu, dönünce gördü onu. İrkildi;

— Ne var?

— Kara Haydar, buyruğunuzu beklemekte efendimiz...

— Tez çağır...

— Başüstüne...

Ağanın çıkmasıyla, Kara Haydar'ın dizleri üstünde sokulması bir oldu.

— Beni buyurmuşsun Sultanım...

— Sana vereceğimiz ödevler vardır.

— Buyurduğunuz gibi yapmak boynumuzun borcudur efendimiz.

— Yalnız bukez çok önemli bir işe koşulmaktasın..

— Önemli olmasaydı, beni buyurmazdınız zaten.

— Sana güvendiğimizdendir bu ...Şimdiye değin güvenimizi hiç boşa çıkarmadın.

— Amacım çıkarmamaktır Beyim...

— Öyleyse, açıklama istemeyeceksin bizden...

— Gerekmez... Buyruğunuz yeterlidir...

— Sağol... Ama, ben yine de açıklayacağım...

Hiç Simavnakadızade Şeyh Bedreddin Mahmud, adını duymuşluğun var mı?

— Duymayan var mı Beyim?

— İşte senin bukezki yolcun o'dur...

— Bizi mutlu kılarırsınız Beyim...

— Yalnız işin ağırdır, bilmiş olasin.

— Nice ağır olsa da siz buyurmaktasınız.

— Biz, Kırım'a gitmesini salık verdik. Kabullendiler... Senin gemine binip, Kırım diye yola çıkacaklar. Karadenizin nice büyük olduğunu bilirler. Bildiklerinden, kıyıyı izleyeceksin. Ağaçdenizi kıyılarına geldiğinde, bir neden bulacaksın. Onları kıyıya çıkarıp, yelkenleyeceksin...

— Batı yönünden Kırım yolunu tutup, Osmanolu topraklarından çıkmadan, yükümü boşaltacağım öyle mi efendim?

— Tam dediğimiz bu...

— Hay hay...

— Ne zaman yola çıkabilirsin?

— Ne zaman buyruk verirseniz.

— Yarın öğle üzeri iyi midir?

Bir an düşündü Kara Haydar.

— Öğleden sonra desek...

— Neden?

— Yok öğleden sonra çıkar da...

— Tamam. Öğleden sonra...

Bedreddin, ağır ağır uzaklaşan gemiye baktı...

Dervişler, öfkeyle yumruklarını sıkışlar, kendi kendilerine söyleniyorlardı. Yanındakini tuttu...

— Ne demektesin?

— Beyden Kırım'a kadar para aldı Şeyhim. Gözlerimle gördüm... Bizi burda bıraktı sonra...

— Bey parayı senin yanında mı verdi?

— Evet...

— Ne zaman?

— Size durumu bildirdikten sonra, kaptan kıyıda durmaktaymış... Beni gönderdi çağırmaklığa. Gidip buldum... Sonra birlikte girdik Beyin yanına... Parayı verdi...

— Ya, göstere göstere...

— Evet. Göstere göstere...

— Öyleyse kaptana kızmayın... İsfendiyar beyin oyununa geldik...

— Beyin oyununa mı?

— Beyin oyununa...

— Nice?

— Sıranın kendinde olduğunu biliyor. Bizi, deniz yoluyla, Osmanoğlu ülkesine çıkarıyor ki, bizimle uğraşırken, kendini unuta...

— Vay kurnaz İsfendiyaroğlu...

— Kurnaz olsa bile, akıllı değil... Bizim, doğuya gitmemiz, çıkarına daha uygundu... Çünkü, umduğumuzu bulup, asker ile dönseydik, ilkin kendimize yardımcıları aramak zorunda kalacaktık... Küçük hesaplar yapmakta...

— Şimdi ne edeceğiz Şeyhim?..

— Her zaman ettiğimizi... İşlevimizi sürdüreceğiz.

— Nice?..

— İlkin kendi aramızda işbölümü yapacağız. Bazılarımız barınmak için bir yer kuracağız. Bazılarımız ava çıkıp, yemek amacıyla et bulacağız... Gerisine, sonra karar vereceğiz...

— Nice buyurursanız...

Bir takım, kendiliğinden ayrıldı. Ormanın içine daldı. Bedreddin, kalanlarla, ağaç kesmek amacıyla,

bakındı. Kuru ağaçları seçti bir bir... Dervişlerden birinin palasını, Abdallardan birinin nacağını, Torlaklardan birinin baltasını ayırdı. İlk kendisi başladı ağacı kesmeye. Şeyhin işe girdiğini görenler, hemen öteki ağaçlara saldırdılar.

Kesilen ağaçların beliren küçük açıklıklardan birini kararlaştırdı yer tutmak için. Böylelikle, zamandan kazanacaktı...

Avcılar döndüklerinde, ağaçtan bir hankah kurulumak üzereydi...

Ocak yakıldı.

Getirilen av hayvanları, ağaç şişlere dizilerek, kızartılmaya başlandı. Hankah kuranlar, durmaksızın çalışıyorlardı. Bedreddin'in önerisiyle, ilkin tavanını ve yerden biraz yüksekte tabanını kurdular... Çivileri, araçları olmadığından, ağaçların çatallarına geçirdikleri uzun sııkların üstüne, sarmaşıklarla yine ağaç döşeyerek kuruyorlardı...

Taban ve tavan bittiğinde, akşam olmaktaydı...

Orman kıyısından, kurumuş otlar topladılar. Tabanın üstüne serdiler. Geceyi geçirecek bir kulübeleri vardı...

Sonra oturup, karınlarını doyurdular.

Nöbetçiler kendiliklerinden ayrıldı.

Et kızarttıkları ocaklar, ağır ağır yanmayı sürdürüyorlardı. Bedreddin, bunlardan birinin başına oturdu... Dervişleri yöresini aldılar...

— Bize kalırsa karındaşlarımız, Ağaçdenizinde bulunuyoruz... Bildiğimizce, ağaç denizi, alabildiğine bir ormandır. Zaten adından belli ki, deniz gibidir. Böyle olanda, orman içinde pek köye, kente rastlayacağımızı ummamaktayız. Üstelik şimdilik rastlamamak iyidir... Yarın sabahтан başlayarak, her birimiz, bir yönde tarayacağız ormanı. Sonra, yeniden, buraya döneceğiz. Ye-

rimizi bir iyice saptayıp, nerde bulunduğumuzu kesin-
kes anlayalım... Bir köy, bir kente rastlarsak, görünme-
den, kimliğini öğreneceğiz. Sonra, yeni bir karara va-
racağız... Yorulduk... Şimdilik yatalım...

★
★ ★

Derviş Abdüsselâm, ağır ağır Kadı Botog'un yanı-
na sokuldu... Kadı, iyice örtünmüş olan dervişe baktı.
Hafif kıpırdandı.

— Buyur. Birşey mi var?..

— Var evet...

— Nedir?

— Size Şeyh Bedreddin'den selâm...

Botog yerinden fırladı. Bir döndü ayaklarının üs-
tünde. Sonra, coşkusunu tez belli etmişlerin ikirciklen-
mesiyle oturdu.

— Ne dedin?

Abdüsselâm, Botog'un sevincinden bir tehlike ol-
madığını sezinledikten sonra, yeniden sokuldu. Kulağı-
na eğildi. Fısıltılı bir sesle...

— Şeyh Bedreddin'den selâm getirdim...

Botog, duyduklarını içine sindirmek istercesine
yutkundu birkaç kez... Sonra, kalktı yerinden. Arkada-
ki Kadı odasına geçti. Yer gösterdi Abdüsselâma... O
zaman, yüzünü açtı derviş. Botog yeniden zıpladı.

— Abdüsselâm emmi...

— Tanıdın he mi?

— Tanımaz olur muyum? Hoşgeldin... Hoş haber
getirdin. Nicedir Şeyhimiz? Sağ esen mi?

— Sağdır Botog karındaş. Ama, pek esen değil-
dir... Neden dersen, Ağaçdenizinde bir tahta hankah
kurdu. İlk kez seninle ilişki kurulmakta. Tanıdıkların ço-
ğu Urumelinde, Urumeline geçmiş durumda, ama, ilişki
kurmak güç...

— Şeyhimiz sağ öyle mi? Burda, yakınımızda...
Tez bizi götürebilir misiniz?

— Yakın değildir karındaşım. Burdan altı günlük yoldadır...

— Altı günün sözü mü olur. Tezden varalım. Eteğine yüzümüzü, ayaklarına gözümüzü sürüp, yaşadığımızı anlayalım...

— Size başka bir ödev verilmiştir.

O zaman duruldu Botog...

— Başka bir ödev? Ne buyurmaktadır Şeyhimiz?..

— Çevreyi bir iyice kolaçan etmenizi. Ve dahi, bu yanlara gelip gelmemesi konusunda bir karar vermenizi... Çünkü bilmektesiniz ki, İznık'tan kaçtık...

— Bilmemekteyiz. Daha duyulmadı. Her halde, istemiyor duyulmasını Osmanoğlu... Ama, biz duyurmasını biliriz...

— Duyulmasında bir sakınca yok mu?

— Yok. Üstelik tam da zamanıdır. Timur savaşında ortadan yittiği söylenen Mustafa Şehzade, Selânik üstünde belirmiştir. Babasının tahtından hak istemektedir. Çelebi Mehmet şimdi bununla uğraşmakta. Duyulursa Şeyhimizin burda bulunduğu, tüm Urumeli yöresinde toplanır. Hatta Şehzade Mustafa orduları bile... O zaman, Çelebi Mehmet'in hesabını görmek kolaylaşır. Şeyhimiz, birkaç gün eğleşsin bulundukları yerde. Siz bizim için bir haberci bırakabilirsiniz...

Sonra durakladı birden...

— Ya daha iyisi siz kalınız. Şeyhimize bizden haber beklemesini bildiriniz. Burda, rahat edebileceği bir yer bulunsun. Bir yayılsın bizleri onurlandırdığı, göreceksiniz nice ayaklanacak insanlarımız...

Abdüsselâm, sesini çıkarmadan dinliyordu. Botog'un sevinci, alınan haberler, olumlu görünmekte... Hemen iletmek gerekli Şeyhe...

— Ben haber gönderip geleyim.

— Hemen gönderin. Yemeği birlikte yeriz he mi?

— Olur...

Abdüsselâm çıktı...

Alevi tekkesine gitti... Çırak Abdal, kendisini beklemekte. Botog'dan öğrendiklerini, hemen Şeyhe iletmesi için yolladı Abdal'ı...

Kara Sinan, ince boynunu büküp, kamburlaştırarak Botog'un yanına girdi...

— Duyduk ki, Şeyhimiz buralardadır...

— Böyle bir haber dolanmaktadır karındaşımız, diye atıldı Botog.

— Demek ki, doğrudur söylenenler. Biz çok iyiliğini görüp, yoluna baş komuş olarak, hemen size geldik... Yusuf Bey komşumuz da selâm ve saygılarını iletmemizi buyurdular. Dileriz ki, hemen evimiz onurlandırılabilir...

Abdüsselâm, gözlerini dikmiş, Sinan'a bakıyordu. Botog, tanıdık tanıdık gülünce, Sinan açıklama gereği duydu...

— Yusuf Beyle evlerimiz yan yanadır. Rahat ederler... Yerini bilmediğimizden, varıp eteğine iletemiyoruz isteğimizi...

— Yerini biz de bilmemekteyiz, diye yanıtladı Botog. Öğrendiğimizde, birlikte varır, saygılarımızı sunarız.

— İsteddiğimiz bu... Sağlamca bir yer gereksinirler diye düşündük. Ve hemen seyirttik size. Nice zahmet ise, bildirin bize yerini...

— Öğrenelim ki...

Abdüsselâm, Botog'un bildiği birşey vardır dü-

şüncesiyle, hiç ses çıkarmıyordu. Kara Sinan ise, Abdüsselâm'ın yüzündeki çizgilerden, tam amacını bulmuş olmanın güvencesiyle direniyordu isteğinde. Sonra, birden aklına geldi. Dikildi yerinde...

— Dilerseniz, siz bildiriniz. Şeyhimiz, Yusuf Beyi de, bendelerini de iyi bilirler. Karar kendilerininindir. Yeter ki, ilk çağrının bizden geldiğini sununuz, efendimize...

— İlk işimiz bu olacaktır, tasalanmayın.

— Sağolun Kadı efendi...

Kara Sinan, yeniden selâm verip, çıktı...

Botog, Abdüsselâm'a baktı...

— Ne dersiniz?

— İletiriz Şeyhimize... Nice bir karar verirse, ona göre davranırız.

— Sözlerine güvenelim mi, demek istersiniz?

— Şeyhimiz, her insanın güvenilir olduğunu buyurmazlar mı?

— Ama, belli koşullar altında, belli bir oranda diye de buyururlar...

— Koşulları saptamak da, oranlamak da kendilerine aittir. Biz gördüğümüzü, duyduğumuzu katkısız aktarırız. Kararı verirler...

— Siz dönünceye biz bir kez daha inceleriz.

— Çok iyi olur...

— Öyleyse, durum açık...

Doğrudu Abdüsselâm...

— Bizim gitmemiz gerek. Kaç gün var ki, gözleri yola bakar Şeyhimizin.

— Biz de gelmek isterdik...

— İçinizde tutuşan alazı biliriz kadı karındaş... Ne var ki, ödeviniz burda kalmayı gerektirmekte...

— Haklısınız...

Sessizce çıktı Abdüsselâm...

Yusuf Bey'in evi, Bedreddin'e konaklık ettiğinden beri, olağanüstü günlerini yaşıyor...

Heybesini yüklenen köylü, ilk örneğini eline alan ahi, defteri koltuğunun altındaki bezirgân, soluğu Bedreddin'in dizi dibinde alıyor.

Herkes, çektiğinden yakınıyor.

Tümü, kısa zamanda kıyam gerektiğini öne sürüyorlar.

Ve giderek umudu artıyor Bedreddin'in... Giderek, yakınmalara bir yanıt verilse, Çelebi Mehmet'i iki yandan kıştırmanın olanağına inancı artıyor.

Mustafa, Selânik ötesinden, Bedreddinliler Dime-toka ortasından bir yekinirlerse, sonu gelir egemenliğinin...

Dost ölçüsünde, düşmanın da ilgisini çekiyor bu konaklamak. Bedreddin, gelip gidenlerin bazılarının ikircikli tutumlarından, seziyor ortamı...

Herkes, bir kıvılcım beklediğinden söz ediyor. Ama, bazıları, geldiğinin duyulmasını engellemek istercesine, akşam alacasını seçiyor... Bazıları yalnız kalacakları anı bekliyor konuşmak için. Ne var ki, eyleme geçmeye hazır görünenler, çoğunlukta.

Bu nedenle, bir sabah, Abdüsselâm'la, Çırak Abdal'ı oturttu annacına.

— Öyle görünmekte ki, kitleler bizden kıyam haberini beklerler.

— Öyledir Şeyhim, dedi Abdüsselâm.

— İnsanlar, sizinle olmanın mutluluğuna kavuşmak amacıyla, birbirleriyle yarışıyorlar, diye umutlu umutlu söylendi Çırak Abdal...

Bir süre düşünceye daldı Bedreddin.

Aklından geçirdiklerini, son bir kez ölçüp biçmek ister gibi, başı göğsüne düştü.

İki derviş de, sessiz beklediler kararını.

Sonunda, bakışlarında bir balkımayla kaldırdı başını.

— Deriz ki, kent içinde oturmak, zamansız dikkat çekmektir. Bizimle olanı olduğu ölçüde, karşımızda bulunanı da eyleme geçirir. Bunların başında da Evrenos Kocası gelir... Üstelik onun bölgesinde bulunmaktayız...

— Haklısınız efendim... dedi Abdüsselâm... Başıyla onu onayladı Çırak...

Bedreddin, aynı kararda binleşmenin sevecenliğiyle;

— Öyleyse, dedi. En kısa zamanda kentten uzaklaşmalıyız. Ağaçdenizinin ortalarında, korunumu kolay, çevreyle ilişkisi çabuk kurulacak bir yer bulalım. Ve hemen örgütlenmeye girişip, en kısa zamanda hazırlayalım eylemi.

— Kısa zamanda, öyle bir hisar kurarız ki ormanın içinde Şeyhim...

— Yıkılması, alınması olanaksız olur, diye tamamladı Çırak Abdal.

Ama, güldü Bedreddin.

— Böylesi gerekmez bize... Durucu değiliz. Eylem, her yerde başarılı bir gelişme gösterinceye, korunumumuzu sağlamakla yetinmeliyiz. Unutmayınız ki, biz hisarları yıkmak, insan ayrıcalıklarını kaldırarak, savaşa son vermek isteriz...

— Anladık Şeyhim... Nice bir yer istediğinizi bir iyice anladık.

— Öyleyse, durmayasınız. Hemen yola çıkıp, öyle bir yer bulanda, bizi haberleyesiniz.

Çırak Abdal, Abdüsselâm'ın işareti üzerine, fırladı yerinden.

İkisi birden, çıkıp yittiler...

Derviş, ayaklarının ucuna basarak çıkarken, yerinde dikilip kalmıştı Bedreddin... Mezardan haber almışcasına bir şaşkınlık içinde, ayakta bekledi... Kapı açıldı ağır ağır... Kaygusuz Abdal, elinde curasıyla, girdi...

Hemen boynuna atıldı Bedreddin...

— Biz ne dilemekteyseniz tümünü getirmektesin. Kaygusuz oğulluğumuz... Nice bekledik sizi... Nice haber umduk dört bir yandan...

— Ben de biran önce haberleri ulaştırmak amacıyla, dört döndüm Şeyhim... İznikliler, gerçekten çok bağıymışlar size... Biri ağzını açıp, tek söz söylemedi Bire ben Kaygusuz'um?.. Tümünüzün bildiği derviş, yoldaşı, demekteyim ...En sonunda, Ahi Şeyhi, Çinicî, Mustam bir kıyıya çekti beni. Beri bak Kaygusuz, dedi... Biz de biliriz ki, sen canbir karındaşıımız, yoldaşıımızsın. Ne var ki, Osmanoğlu, kim ki bizimle konuşur, ardına gözcü koymakta, o da senin gibi Şeyhimizi aramaktadır. İzini öyle bir güzel yitirdi ki Şeyhimiz, biz bile, göğe çekildiğini yaymaktayız. O yüzden yerini kimselerin bilmemesi yararlı olur. Ama, senin bilmemen diye bir durum yoktur. Sinop üstünden, İsfendiyar ülkesinden gelen haberlere bakılırsa, Şeyhimiz, o yandan, Ağaçdenizine atlamış derler. Belli etmeden savuş. Ve dahi bizden haberler ilet... Sağ eseniz. Sağlığına yakarmaktayız. Ve dahi kısa zamanda, tüm öğretisinin gerçekleştiği günlerde buluşmayı dilemekteyiz, dedi...

Bedreddin, yeniden sarıldı Kaygusuza... Gözlerinden, boynundan öptü...

— Bize tüm karındaşlarımızı getirmiş gibisin oğulluğumuz. Nice bir hoşnudluk duyduğumuzu anlatmak mümkün değil...

— Ya ben şeyhim... Bunca zamandır aradığım

mayama kavuşmuş olmaktan mutluluğumu dile getirmeye, dilim yetmemektedir.

— Nice bir büyük ozan olduğunu bilmeyen kalmadı bire Kaygusuz'um... Sen de dilinin yetmediğini söylersen, bizim halimiz nice ola?

— Siz bilgiden geçirirsiniz her tür coşkuyu efendim. Bizse petir petmez söyler gideriz... O yüzden, bazı zamanlar olmaktadır ki, şuramıza birşey tıkanıp kalmakta...

Elini yüreğinin üstüne bastırmış, sıkıyordu Kaygusuz. Bedreddin, baştan ayağa inceledi... İznik'ta son gördüğünden nice değişmiş... İncelmiş, zayıflamış, kamburlaşmış bir iyice. Yorgunluk gözlerinden akmakta. Akmış hatta. Gözkapakları torbalaşmış.

Aydın yöresindeki olayları çok merak etmekle birlikte, kendini tuttu...

Yeniden sırtını sığazladı...

— Bize öyle gelir ki, anlatacakların vardır.

— Var, Şeyhim...

— Ama, dinlenmeye, azbiraz kendini toparlamaya daha çok gereksinimin vardır. O yüzden, vargit. Dinlen azbiraz. Kendini topladığında biz çağıracağız.

— Ama Şeyhim...

— Yadsıma kabullenmiyoruz. Hadi, dinlen...

Kaygusuz sesini çıkarmadı... Boynunu büktü... Ağır ağır kalktı. Dervişlerin, Bedreddin'in işareti üzerine gösterdikleri, yandaki odaya geçti. Önüne konulan sofradan birkaç lokma aldı. Boşalmak gereksinimi, uymaktan önde geliyordu. Günlerdir, uykusuz, yemeksiz, yol tepmekte. Atını çatlatalı çok oldu. Yenisini vermek istediklerinde kabullenmedi. Sora sora gezmekte. İznik'tan bu yana kent kent, köy köy dolanıyor. Ve her yerde, Şeyhi Bedreddin'i arıyordu.

Tam zamanında dinlenme verdi Şeyhi... Ama, içini

boşaltmadan uyumak ne mümkün. Bir yumruk, mide-sinde, gırtlığında göğsünde dolanıyor. Dövüyor durmaksızın Kaygusuz Abdal'ı...

Ezik ezik eziliyor her bir yanı. Sonra ince ince sızılıyor. Öyle bir sızı ki bu, umutsuzluk, acı, yoksunluk, yoksulluk birleşiyor. Ağlamak istese, gözleri kupkuru. Bağırarak istediğinde, gırtlığından ses gelmemekte...

Son lokmasını aldıktan sonra, azbiraz gevşediğini sezinliyor. Bedreddin'i görmüş olmanın kıvancı, içindeki donukluğu gideriyor zaman geçtikçe. Yerine alışmışların rahatlığıyla, ağır ağır curasını eline alıyor. Yol boyunca tüm yakarmalara karşın, birkez tıngırdatmadığı, ama boynundan da çıkarmadığı cura, yavaş yavaş odanın içini doldurmaya başlıyor.

Birşeyler demeli. Demeden uyuyamaz...

Aklında dönendiriyor demek istediklerini. Öyle bir saldırı içindeki kelimeler, tümü birden fırlayıp çıkmak istiyorlar. Bir düzenleme, bir çavlanı nice durdurabilir? Dudakları kasılmış. Gözleri, yeşil yeşil...

Sonunda, aklına geliyor...

Abdal Veli, son kalıntılar olarak Aydın ötelere, Ören üstüne seyirtmekteyken, yaralarına aldırmaksızın, bir nefes eylemişti. «Ve bunun, ilk akınlarla başladığını, bir türlü bitmek bilmediğini belirtmişti. Şimdi tamamlanıyor,» diye eklemişti. Onu söylemek azbiraz rahatlatır. Boşaltır içini...

Aklına bu gelince, Cura birden ağırlaştı... Sanki, müzik, olanları anlatmaya çalışmışcasına, birbirini tamamlayan bir acı oldu... Sonra giderek, hızlandı vuruşlar. Söze sıra gelsin diye, yayıldı, yankılandı.

Hafiften kaykıldı. Söylemek istedikleri belleğine kazınmamış gibi düşündü... Ve birden, kendinden geçmişcesine, söylemeye başladı.

— Akdeniz yakası, Aydın illeri, - Kuşlar gider bi-

zim Dede Sultana, - Cemalin görünce yürüdü dağlar,
- Taşlar gider bizim Dede Sultana... Katardan ayrılan
Turna sürüler, - Her andıkca ümüklerim sızılar, - İrili
ufaklı emlik kuzular, - Koçlar gider bizim Dede Sultana...
Baba Musamızdan almış cehdini, - Gördün mü
Kaygusuz, zulmün vaktini, - Padişahlar tacı ile tahtını,
- Yoklar gider bizim Dede Sultana, - Velî'm aydur, dört
dergâhtan evveli, - Şeyhoğlu, Bedreddin, Bektaş-ı Veli,
- Ortaklar adına didemin seli, - Çağlar gider, bizim Dede
Sultana...

Sanki, söylemek istediklerinin yolunu bulmuş gibi,
içindeki acının azalıp, sızının hafiflediğini sezinledi. Bir
iyice gevşemişti... Uzandı...

Bedreddin, yan odadan gelen cura seslerine kaptırdı kendini. Dinledi kulak verip... Kaygusuz, Abdal Velî'nin sözlerini bildirirken, tüm olayların içindeymişçesine yüreği burkuldu. Yapılanlar, başarıyla yürütülenler... Sonra, kendini bıraktı o da...

Kaygusuz uykusunu bir alsın.

Dinlensin bir iyice. Başından sonuna anlattırır...
İçinde birşeyler kabarmakta.

Biran önce, tutup yetmek amacıyla, kıpırdanmakta durmaksızın.

Akşam yemeğinden sonra, işaret etti.

— Kaygusuz nicedir?

— Azönce baktım Şeyhim... Dalgın uyumakta.

— Bırakın uyusun...

— Başüstüne...

Kaygusuzdan sabaha dek haber alması olanaksız.
«Böyle daldığına göre, kimbilir nice yoruldu? Nice bir dolandı?. Sonra bize kavuştu. İçindekileri dökmenin

rahatlığına erecek. Salt bu uyku yetmez... Yarın, hele bir anlatsın olupbiteni yeniden dinlendirmek gerek...

Kişi ürkünç bir olayı yaşadıkdan öte, onu her yeniledikce aynı üzücün derinliğine girip, incinir. Bu yüzden, bir iyice dinlendirelim Kaygusuzu... Sonra koşarız işlere. Hıncı bilenir. Öfkesi daha bir artar. Ve öyle bir silâh haline gelir ki, kişi...

Yenilgiyi görenler, yenme gücüne daha kolay varırlar. Geleceğin egemeni, nice ezilirse, onca dikilir... Tarihin bize öğrettiği budur. Kendi güvenliğini yitirdi mi kişi, hınç, bilemeye başlar o'nu... Sanki, yıllarca biley taşında tutulmuş çelik gibi. Keşkinleşir... Daha bir çelikleşir... Gayrı önünde durmak olanaksızlaşır. Kaygusuz, bu hıncı dökecek bize... Bize ve karındaşlarımızıza. Anlasınlar, öğrensinler ki, egemenin acıması yoktur. Sen nice acır, nice olumlu davranırsan, o, o ö'çüde sürdürür sömürsünü. Gücünü sezdiği anda da en acımasız yerinden vurur kişiyi... Kişileri, kitleyi, toplumu...

Sömürünün gereği budur çünkü. Kişinin, egemenin kendi ellerinde değildir vurmaktan durmak. Olmayanda, biz de, hiç acımasız olmalıyız. Göğüslerimizden yüreği çıkarıp, salt hınç koymalıyız yerine. Ancak o zaman zalimin, zulmünü başına geçirme olanağımız vardır. Yoksa, öylesine güçlenir ki, egemen, vurdukca daha bir ezer. Ezdikce, kitlelerin bilenmesi artar. Eleştiri ortadan kalkar. Adalet, egemenin ağzından çıkandır... Ya, sa, unutulur. Yasayı baştaki yapar. Ve kendisi hiç uymaz bu yasalara. Kendisi için değildir çünkü...»

Düşünceleri uzuyor.

Günün kısalması gibi...

Gece, kandillerin fitillerindeki son cızlama ile, gündüze ulaşmak çabasında.

Bedreddin, kendi kendine düşünüyor durmaksızın.

Düşünceleri Kaygusuz'a uzanmış sanki.

Bir öğle sonrası, bir tam gece uyumanın dinçliğiyle, dikilmiş yatağında...

Sonra da, belki uyumamıştır düşüncesiyle, usulacık Şeyhinin kapısını açtı... Uyumadığını görür görmez, girdi kapıdan... Bedreddin, baktı, gelen Kaygusuz. Hemen yer gösterdi.

— Otur yanıbaşına...

— Başüstüne...

— Dinlenmişsin...

— Buyruğunuz üzere bir uyumuşum Şeyhim...

Bilmem nice daldım gittim...

— Uyku çok gerekliydi sana...

— Sağolasınız Şeyhim...

— Anlat...

Kaygusuz, anlatmak için yerinde duramıyordu zaten. Daha bir rahat yerleşti. Gövdesinin kamburu düzelmişti. Dikildi. Göğsü bir demirci körüğü gibi kabardı. Nefeslendi sesli sesli...

— Haberciniz, buyruğunuzu bize bildirdiği anda, Torlak Şeyhe de haber vererek, hemen hazırlığa giriştik Şeyhim... Tüm yöreye haberciler çıkarıp, durumu olduğu gibi anlattık. Kurultay toplanmasına bile gerek kalmaksızın, tüm ortaklar, eyleme giriştiler. Sadağını sannen, okunu, sünüsünü yüklenen yola düşmekte... Bıyığı terlememiş delikanlılar, ölmeye özenmekte. Biz bebeleri savaşa sürüp, bir sonuç bekleyecek değiliz... O yüzden, usta savaşçılarımızın eline, tüğ gibi keskin ve dahi kırılması olanaksız kılıçlar verip, gençleri geri göndermekle yetindik. Bunca çabalara karşın, ustalarımız yine de pala ve dahi nacak yetiştiremediler... Öylesine bir guruplaşma oldu ki, anlatılamaz... Biz, böylesine bir hazırlık içindeyken, Torlak Şeyhimizden bir name geldi. Açıp okuduk. Dede Sultanımızın buyruğuyla... Dukas kulunuz, bilmektesiniz bize katıl-

dı. Ne ki olupbitmekte, Aydın illerinde, bir bir kayda geçmekte. İki koca cilt oldu yazdıkları... Bunları, hemen İzmir'deki kilisesine yolladı... «Kendi kitaplarının arasına kona ve dahi, kendisi gelmedikce, kimseye verilmeye», diye buyurdu. «Bu son,» demekte, yazarken. «Bunu da bitirdik mi, bizim gelecek kuşaklara verecek hiçbirşeyimiz kalmamakta yeryüzünde...» Ortakları, Aydın, Tire, Nazilli, Torbalı adı verdiğimiz ovaları, Ayasu'uğ'dan, Mola'ya, Didim'den Saruhan'a ne ki geçmekte, o kitaplarda bulmak mümkün... Aldık Torlak Şeyhin namesini. Uzattık... Benim aklımda kaldığına, şöyle belirtmekte idi gücünü... «Ve bu hâksarıpür gubâ ve bende-i gam-güsarıla mevcud ve hâzır olan havadar ve sergüzarlarımdan gayrı, Rûm Abdallarından ve Arab serverlerinden ve Acem dilâverlerinden hayli yiğit toplanmıştır... Öncelikle, Sultan Balım ihtiyarlarından, Kara Bahar ve Güzel Abdal, ve Kaygusuz Köçek elli beş yiğit abdalıyla geldi...» Bu Kaygusuz Köçeği bilirim bir iyice ben Şeyhim... Abdal Musa pirimizin yakın karındaşlarındandır... O yüzden bana da Kaygusuz adını vermiştir pirimiz... Yaman bir erdir, sağlam bir cenkcidir ki, anlatılamaz... Bunlardan öte, Otman baba delilerinden Cehennem Karası ile Turum Dede yanına çektiği kırk koçak ile gelmiş... Salur Abdal ve Göl Abdal, otuz tuvana Abdal'ı ardına takıp, erişmiş... Sultan Şüca kullarından, Gerçek dede, Merd Abdal, Şahkulu ve kavga içre girdiklerinde, annaclarındakini yitirmeden nefeslenmeyen yirmibeş adem ejderhasını dahi getirmiş ki, nice bir güç olduğunu siz hesaplayın. Salt bununla yetinmiyor gelenler ...Baba Hüseyinkulu, Mir Hüsameddin delilerinden Baba Hordak ve dahi Ahmed Can köçeklerinden Baba Murad ve dahi Mir Haydar dergâhından Baba Tuni, Baba Mecnun, Meşhedî, Gulam Ali, Şirvani, Masur-u Giyleni, ve dahi Caferi Ho-

rasani bile geldi, demekteydi... Bunca veli, bunca deli, bunca abdal ve dahi torlak, köçek bir araya toplananda, bir kavganın nice sürdürüleceğini bilmem söylemeye gerek var mıdır... Yoktur ki, cümle cihan, nice olduğunu görmüştür. Görmeyen, bilmeyen var ise, benim dilimden anlayacaktır... Bizden dahi, sizin yetiştirmeniz nice canlar, ihvanlar, abdal, torlak, cavlak var ise, toplandı. Her biri, kendi yöresindekilere de ustalarımızın döktüğü kılıçları, sünüleri dağıttı... Ama, böylesine can birliği olanda, barış için koşullanmış ustalar nice savaşa hazırlansa'lar da, yetişmez gereçleri. Utaşmaz araçları... Toplandık bir iyice ...Köyler silâhlandı... Abdal, cavlak, torlak kulların kabarıp, dalgalandı. Bizim, savaşçı olarak ayırdığımız yoldaşlar, atlandı pusatlandı... İzmir ve dahi Saruhan üstündeki tüm geçitleri, ormanları, yolları, belleri, pusularla, can yumaklarıyla ördük ki, bir ordu değil, bir dev gelse, Ortaklar'a utaşabilemez... Biz, ilkin Saruhan yönünden bekledik Şeyhim... Ağırlığımızı o yana verdik. Dediğim en büyük ağırlık, Torlak şeyhimiz ve dahi yöresinde toplanan nice Urum, Acem, Arab Abdalları, torlakları, erleri var ise tutuyorlar... Biz, gücümüzü İzmir yönünde ikiye böldük. Biliyorduk ki, Ordu, söylendiğinde karlabalıksa, bir büyük kentten araç, gereç sağlamak zorunluğundadır. Bu kent te, İzmir'den başkası olamaz. Bir orda var, bunca ordunun noksanını sağlayacak anbarlar. Bizden yıllardır, bir tane gitmemesine karşın bile Bey anbarları ağzına birlik dolu... Nice bir sömürü düzeni kurulmuş ki, bizden önce Şeyhim. Yıllarca, bir tane buğday, bir avuç arpa yollamıyorsun. Adamın anbarları yine de dolu duruyor. Azbiraz küflenip, azbiraz cücüklenmiş. Ama, kişi bulduğuna katlanır öyle zamanda... Biz bunu düşündüğümüzden, kurmuşuz İzmir yönünde pusularımızı. Birliklerimiz ikiye ayrılmış... Bir bö-

l, Agamemnon yöresinde bekliyor. Bir bl, Cumaovası konaklamasının yöresinde... Dalların doruklarına, kayaların kovuklarına sinmişiz. Ormanın içi, bizim vuruş erlerimizle kaynamakta... Bekliyoruz gelmelerini. Ordunun İzmir'e vardığını. Hazırlık gördüğünü hep duyduk. Ordan üstümüze sarkacağını bilmekteyiz... Bunca savaşa girdim çıktım Şeyhim... Hani, yiğit yüreğinden ölüm korkusunu nice atmış olsa, yine de savaşta bir ürküntü gelip çakılır. Yüreğinin dibinde ılık ılık bişeylerin tıyırdadığını, dizlerinin bağında ince ince bişeylerin kıyırdadığını sezinler. Oysa bukez, hiç öyle değiliz. İlk kez savaş greceklelerimiz bile, öylesine sağlam, öylesine helecansız beklemekteler ki, tümünü alkışlamak ve dahi sizin katınızda övmekten kendimi alammaktayım... Ben, Abdal Veli babamla, ormanın Torbalı dediğimiz bölümüne yakın beklemekteyiz... Said Emremiz, Satu Şeyhimiz. Abdal Musamız, hep orman içindeler. Her birinin yanında, otuzar balaban, otuzar balabanın yanında bir o kadar yoldaş bulunmakta. Sonra, saymakla tükenmeyecek köylü komutanlarımız var... Yamanca, Karaca, Kamer ve dahi adını unuttuğm nice Ahimiz var... Bunların tümü, başlarına topladıkları, onar, yirmişer yiğitle bir yerde pusu kurmuşlar. Bizim askerimizin giysisi, bir rnek... Kadınlarımız, savaş giysisi dokurken düşünmüşler... Pembeden geçmiş'er, altlı üstlü. Neden böyle yaptıklarını sorduğmuzda, Ortaklar dokumacılarının başı, bir Durdu ninemiz vardır. Bir söz eğıtti. Şaşıp da kaldık... Bilerek kırmızıya yakın pembe dokuduk, dedi. Ola ki, savaşçılarımızdan biri yaralanır. Kanı ıslatır gömleğini. Ötekilerin ağızının tadını kaçıırır. Belli olmasın kimin nice kan akıttığı. Ve dahi kimsenin sinirlerini etkilemesin için, böyle yaptık... Ne denir. Biz de dağıttık savaşçı kyllerimize. Abdal ve dahi Cavlak yoldaşlarımız için, giysi gerekmez...

Kubarlarına doldurduk mu gereksinimlerini, ötesini aramazlar... Beklemekteyiz, demiştim... Beklemekteyken, bir akşam, gün, ormanların arasına kızılığını tutuşturarak battı. Biz öyle sanmışız Şeyhim... Meğer, Bayezid Paşa'mız, ordusuna buyruk vermiş İzmir dışına çıkar çıkmaz... Dağları indireceksiniz, ormanları tutuşturacaksınız, demiş... Ve dahi başlamışlar buyruğunu uygulamaya. Agamemnon üstü, salt ormandır. İşte bu Urumelinin Ağaçdenizi gibi. Uzayıp gider ormanlar... Deniz kıyısından başlayıp, Bozdağlar boyunca, Mağnezya, Saruhan üstünden, Gediz yukarılarına değin. Bilirsiniz. İzmir kıyısında aynı ormanla karşılaşsınız. Kütahya'da aynıyla... Ve dahi Kazdağına bile dolanıp ulaşmaktadır burda başlayan orman... Biz güneşin batışı sanırken, yelle birlikte, bir alev devi yetişip sıçramamakta mı Şeyhim... Öyle bir gelmekte ki, biz uctakiler, canımızı güç kurtardık. İnsanı hayvanı, nice varlığı var ise, tutuşup gitti orman... Yetişip bastırmanın olanağı yok... Geçitlerden atlamakta. Bir tepeden, ötekine uzanmakta alevin dili. Ve dahi öylesine tutuşturmakta ki, hemen çekildik. Torbalı ovasına doğru... Kalan kaldı, ölenleri unuttuk. Tümü cayır cayır yandılar... Vahşi hayvanların, bizim yanımıza seğirtip ehlileştiğini gördük. Can kaygusu, insanda da, hayvan da da nelere neden olmakta. Atlı ya da yaya, kendinden ayrı bir varlık görende nice tabana kuvvet kaçar karaca... Şimdi atlarımızın sağrısına burnunu dayamış, bizimle bile gelmekten mutlu... Yaban kedisi, kurdu, kuşu öyle... Orman bizim yöremizden, Cumaovasına doğru koşturmakta alev dilini. Hemen oklarla haberledik ki, büyük bir tehlike vardır. Tezden orman dışına çıkıla. Neyse ki, o yöndeki ormanlarda pusu kurmuş karındaşlarımız, daha alaz varmadan canlarını atmışlar Torbalıya... Bir çırpıda binlerce savaştığımızı kepap et-

mişti Bayezid Paşa... Bunun hıncı, bile di bizi Şeyhim... Elimizdeki kılıçlardan daha bir keskin, daha bir güçlü olduk... Toplandık bir araya... Börklüce Şeyh, son hazırlıkları görüp yetecekti Ayasuluğ önlerine... Biz Osmanoglu'nun böylesine acımasız olabileceğini bilemedik. Öğrendik... Adem, kazansa kendinin olacak nice varlık var ise, yitirmekte... Anlaşılmakta ki, Bayezid paşaya insan gerekli değil... Toprağı kurtarmaya uğraşır. Yanmış, yıkılmış olsun... Yas bile tutmadık ormanda yananlarımıza. Göğsümüzü ikide bir yumruklayıp duran yüreklerimiz taşlaştı sanki. Kemiklerimizde bir sızı duymaktayız. Duymaktayız ya. Aldırmıyoruz... Tam bir haftadan artık kendi kendine tıttı Orman... Yanıklar bir iyice kül oluncaya, tıttı... Sonra, öyle bir beyazlık kapladı ki dağın üstünü. Kar yağmış sanır kişi. Yel kaldırıp götürememekte. Öylesine ağırlık var... Ve biz, öylesine suskun, öylesine hınçlı, beklemekteyiz... Hele bir geçsin ordu. Hele geçidi bir aşsın... Açtı... Daha küller, savrulmaya başlamadan ucunu gösterdi. Gösterende, saldırdık biz... Aynı anda, dört bir yanımdan sarıldığımızı sezinledik. Yoldaşlarımıza kavuşmak daha bir güçlenmek için geriledik... Ordu bizimle bile yürüdü. Açığa çıkar çıkmaz, mola verip, yeniden saldırdı... Biz azbiraz daha geriledik... Torbalı ovasını böyle böyle gitmekteyiz. Birkez Ayasuluğ'a varsak. Orda, Cumaovası yönünden de gelmiş olanlarla, Aydın yöresinin yiğitleriyle, bir kaynaşsak, biliriz yapacağımızı. Görürüz o zaman kim gerileyecek demekteyiz... Ve dahi, Bayezid Paşa, acımasız yürümekte. Bir köye rastladı değil mi Şeyhim... Hiç bakmamakta, köy nedir, necidir, nicedir?! Hemen buyruğunu vermekte askerlerine. Kadını çocuğu, yaşlısı bebesi, bir bir kılıçtan geçirilmekte. Beşikte sallananlar bile, sünüyle karnı deşilip, bizden yana gösterilmekte. İnsanların, hay-

vanlardan daha bir vahŖi olduğunu orda gördüm ben. Gördüm ve inandım ki, insan belirli bir sömürünün kulu olanda, k pekleŖmekten öte, sırtlanlaŖıyor. Kendi cinsini, kendi karındaŖını yiyip bitiren sırtlandan nice hayır gelir. Biz ummaktaydık ki, bu ordunun içindekiler, bizimle bile olabilecek canlardır. Gördük ki, bizim kanımızı i mekteler. Ve dahi, dudaklarında alkan, sırtıtmaktalar... Sömürülen, sömürü'leni yitirmekte, Ŗeyhim... S m renin daha çok sömürmesi için. Tam sizin buyurduğunuz gibi... O yöreden köylüler var aramızda... Bunlar, çocuklarının, karıları ve dahi anabacılarının böylesine acımasız ve dahi insanlık dıŖı yitirildiğini görenden de, yerlerinde duramaz oldular. Böyle bir zamanda, bizi bile zincir tutası değil. Onları nice turalım... Hemen seyirtip vardılar. Bölük bölük, güpegündüz üstüne atıldılar ordunun. Ve bir bir yettiler... VuruŖarak vurup, yitirerek... Sivri diŖlerinde, herkesten çok insanın kanı balkıyan Bayezid PaŖa, nice sevinmekte onlar alevlenmiŖ birer ok gibi saldıranda. Kendisinden birkaç kiŖi yitmekte. Ama, bilmekte ki, bizim gücümüz kırılmakta... Bildiğinden, birkaç köy basıp, birkaç köylü savaŖcıyı böyle yitirdi mi, yeniden saldırmakta bize. Bir kitle halinde, seyirtmekte... Biz azınlığın verdiği g  s z l kle, ilkin bir vurup, sonra ka maktayız. Ama, çok gerilemeden. Adım adım... Torbalı ovasını böyle yitirdik... Ayasuluğ'a geldik... Dediğim ve dahi tümümüzün umduğu gibi, bizi orda Ŗeyhimiz,  teki karındaŖlarımız beklemekte. Tam bir ordu da biz olmuŖuz... Ama, karŖımızdaki ordu gibi değil. Bayezid PaŖa nerdeyse, Osmanog lunun tüm askerini ardına takıp getirecekmiŖ. Getirsin... Bizim için önemli değil. Ama, Osmanog lu kaç yıllık devlet... Bizim onca insanımız yok... Olmadığından, nice derledikse o... Yine de, böylesine g nenliyiz biz. Neden derseniz, biz inan-

diğımız, bildiğımız için vuruşmaktayız. Onlar, bilinci yitirmek için. Bir sürü gibi saldırmaktalar. Biz gerektiğinde tek tek vurup kaçıyoruz... Artık, Ayasuluğ'dan öte kaçtık mı, tüm yıkıntı kalacak geriye. O yüzden, Dede Sultanımız, ardını denize verip karşıladı orduyu... Eğer yeniden gerileme olursa, deniz yönünde gidelim ya Kuşadasına, ya Karaburun'a varalım ki, yaptığımız bunca iş zarar görmesin için... Belki ilk anda düşünmedi bunu... Yok yok... Bizim bildiğimiz Börklüce Şeyh, düşünmeden bir adım atmaz. Atmadığından, bilerek, isteyerek, deniz yönünü tuttu... Bayezid Paşa, durmaksızın kımıldanan, ordusuyla Jan tepelerinin kıyılarına yerleşti... Biz tepelerde, vadinin düzlüğünde, ince bir şerit gibiyiz... Görünüşümüz az... Ama, öyle bir gücümüz var ki... Börklüce Şeyhimiz daha önceden Torlak Şeyhimize haber salmış, Nice savaşçısı varsa, arkadan vursun için. Çok geçmedi, ordunun arkalarında bir kıpırtı oldu... Bayezid Paşa'nın, görkemli otağından çıkıp, arkalara at sürdüğünü gördük. Belli ki, Torlak Şeyh yetmişmiş... Hemen işaret verdi Börklüce Şeyh... Biz, bir sallanıp, önden seyirttik... Öyle bir budamaya giriştik ki, anlatılamaz... Biz vuruyoruz. Arkadan Torlak Şeyh vuruyor... Ordu kar topu gibi ellerimizde giderek erimekte sanki... Sultanoğlu, çadırının içinde satlıcana tutulmuş... Baktık, atına atlayıp sıvışmak üzere. Hörledik üstüne... Hörledik ya, bu Yeniçeri, hünkârını görende nice köpekleşmekte anlatılamaz. Tam devlet askeri Şeyhim. Devlet de sultan olduğuna göre... Başka bir düşünceleri yok. Bir çokaştılar Şehzade'nin yöresine. Azbiraz daha püskürtüyorlardı bizi. Püskürttüler de işin doğrusu... Bayezid de, arkada Torlak şeyhimizi püskürtmüş... Azbiraz daha ademimiz olsaydı o gün... Azbiraz daha genişce bir çemberin içine alabilseydik. Osmanoğlunu tüketmiştik ki, şimdi burda

değil, başkentte, otağınızın içinde konuşuyor olacak-
tık... Ama, biz topu tümü, yirmibin kişiyiz Şeyhim...
Papaz Dukas'ın kayıtlarına ad ad olmasa da, köy köy,
takım takım geçtiğimize göre, yirmibini bir bin daha
aşabilmemekteyiz... Osmanoglundun üstümüze sal-
dığı ordu, yüzbini yarısı kadar aşmakta... Bir beşal-
tı bin kişimiz daha olsaydı... Hiç kuşkunuz olmasın, or-
tadan vurduğumuz zaman, ordu ne yana kaçacağını bi-
lemez bir durumda, darmadağın olmuştu çoktan. Ne var
ki, o bizim en güvenilir savaşılarımızı, daha başlangıç-
ta orman içinde yitirmişti. Diyeceğim o ki, bu vuruş-
ma anında bile, üstünlüğü ele geçirdi... Geçirdi ya, bir
Ayasuluğ ovasında bir iyice doğradık Çelebi Mehmet'in
ordusunu. Bu, insanın demirle bilincin hınçla vu-
ruşmasıydı. Etin demire etkisi nicedir, bilirsiniz. Bi-
zim etkimiz bundan çok fazla... Tüketiyoruz... Tü-
kettiğimizden, püskürdüğümüz anda yeniden saldı-
rıya geçiyoruz. Hem öyle bir saldırı ki ordu şaşā-
lıyor. Hemen hemen bozulacak duruma geliyor.
Bir kıvrım alıyor Bayezid Paşa... Kıyıcı, düşman, ama
Şeyhim, yaman... Bir komutanın, ordu için nice ge-
rekli olduğunu o zaman gördüm ben... Çelik gibi kav-
ramış yeniçeriyi... Dilediği yöne aktarip döndürebiliyor
onca büyük birlikleri... Aktarsın, kaygımız yok... O or-
tadaki birlikleri, canlı vuruşcular, taze kan olarak geti-
riyor. Biz, yeni bir saldırı ile, kırıyoruz, şaşālatıyoruz.
Ama, kırmakla tükenmemekte ki... Biz tükeniyoruz...
Akşam olmak üzereyken, Börklüce Şeyhimiz buyruk
verdi... Karaburun üstüne doğru çekilmeye başladık...
Ordu ardımızdan gelmekte. Torlak Şeyh de o'nun ar-
dından... Bukez, gece baskınına giriştik. Giriştik ya,
Bayezid tam gelmemiş ardımızdan. Jan tepelerine çı-
karmış askerini. Sonra da, tepelerin çevresinden bir
çenber çizip, ateş yaktırmış... Öyle gözcü koymuş ki

ateşin ardına, kıpırdanmak mümkün değil... Torlak Şeyhin üstüne ayrı bir ordu salmış... Dönüp dönüp vurmakta. Vurmakta ya, ordu yine de ilerlemekte... Biz o geceyi uzaktan ok yağdırmakla geçirdik. Arada, nöbetçilerden düşürdüğümüz oldu. Ertesi sabah ordu ardımıza düştü. Azbiraz çekildik. İzmir dağlarını aşmadan duraklayıp, yeniden hörledik. Biz hörleyende, onlar da atıldılar. Yeniden başladı boğaz boğaza bir vuruşma... Bizim palalarımız, tüğ gibi. Ama, palaları yine de insan kolu tutmaktadır. Ve dahi, bir kişi on, yirmi, otuz kişinin üstüne atılанда, giderek tükenmekte, yorulmaktadır... Nice olursa olsun, öyle bir boğuşma ki bu... Bir bakıyorsunuz, savaşçılarımızdan biri, bir yandan doğramaya başlıyor orduyu. Sille tekme, yumruk sünü gitmekte... Kılıcının parıltısını görüp, ardından seyirtmeye uğraşıyorsun. Onca derine girme ordu içine diyessin... Ne gezer... Yitinceye gidiyor. Biz yeniden geriliyoruz... Börklüce Şeyhin bir düşündüğü var... Orduyu yeniden iki yandan sıkıştırmayı kuruyor... Yeni bir gerileme yapıyoruz. Bukez yaptığımız sıçrama. Dağlaşıyor. Karaburun üstüne düşüyor... Ordu ardımızda... Köylerin nice kıyıldığını gördüğümüzden, ordunun köy üstüne varmasını engellemeyi kuruyoruz biz... Karaburuna vardığımızda yeniden sayıyor bizi Börklüce Şeyhimiz... Ordu daha görünürde değil... Beşbin bizim yanımızda var. Birkaç bin de, arkalardan vurmak amacıyla, geride pusuya bırakılmış... O zaman, topluyor tümümüzü Şeyh... Yöresinde bir çember olunduğunda, «Baka karındaşlar,» diyor. «Görmektesiniz ki, Osmanoğlu bizden güçlü bukez... Biz, gücümüzün tümünü topladık. Yine de başedememekteyiz... Siz varın gidin yerinize. Salt biz savaşçı takımını bırakın. Vuruşa vuruşa gerileriz biz. Deniz kıyısında, kayalıklarda, dağlarda sinip, orasından burasından bir iyice kemiririz bunları... Ama sizin ya-

şamanız gerek... Nice can kurtarırsak, onca yararlı oluruz...» Baktık, kitle donmuş... Sonunda bir ses geldi ortarlardan... «Bire şeyhim,» dedi... «Biz ki, insan olmanın onurunu paylaştık sizinle. Biz ki, yaşamanın anlamını yudumladık bunca yıldır. Tam yerleşemedik belli. Tam oturtamadık düzenimizi. Ama, yine de, kişi emeğinin, değerini, özgürlüğün anlamını, kardeşliğin temelini, barışın niteliğini gördük, sevdik, inandık... Bunları yitirdikten öte, ölümün sözü mü olur? Siz nice bir öndersiniz ki, bize bunların tümünü öğrettikten sonra, varın tutsak yaşayın diyorsunuz? Kuşca can bunca değerli olsaydı, burda ne işimiz vardı?.. Elbet biz de sizinle kalıyoruz. Ve dahi ya yeniyoruz, ya da ölüyoruz...» Bir cevap bu'up vermek mümkün değildir kişi böyle konuşanda. Siz bile veremezsiniz. Veremeyende boyun kırdık. Hınçlanmış, daha bir bilenmiş kitle, taş gibi kaldı... Beklemeye başladık... Ordu yeniden üstümüze atıldı. Dağlara ağmayı kurardık biz. Olmadı... Yeniden başladı vuruşma. Ordu, birkez daha dağa ağdı mı, başına gelecekleri bilmişcesine saldırıyor. Biz de, ok'aşmış parmaklarımız, nacaklaşmış dişlerimiz, palalaşmış gözlerimizle, saldırıya karşılık veriyoruz. Gün tepemizde, kızgın bir kandil gibi asılmış. Akşamı bulabilsek, dağlara ağız, düşündüğümüzü uygularız, demekteyiz. Akşam olmamakta... Çenber içine almış ordu bizi. Dört bir yanımdan ilerleyip, biçmekte durmaksızın. Ve dahi öyle bir direnme ki bizimki, vurulan düşmüyor. Yaralanan ağızını açıp ses vermiyor. Sanki durmaksızın kıran biziz... Tarlalarda, tezgâhlarda ortaklaşa nice çalışmakta, nice türküler söyleyerek iş görmekteyse öyle... Ağızlarımızda ölüm meydan okuyan türküler... Acının katresini duymamaktayız... Derken, Abdal Musa babamızın yaralandığını gördük. Azbiraz geri alayım, dedim. Bir hınçmısın.

Çevremdeki enberi, yarıp geçmişim. Yarıldığını gören-
de, öteki yoldaşlarımız da bencileyin hıntılar... Hıntı-
lar ya, bu arada en derinde dvşenlerin kıpırdanma-
sına olanak kalmamakta. Yeniden döndüler... Ben en-
berin dışına çıkanda gördüm Dede Sultanı... Baştan
ayağa yere, beyinden sinire çare olmuş. Yel almış kiril-
dek nice döner. Öyle dönmekte elliye yakın yeniçerinin
ortasında. Naraları, dağları inletmekte. Kılıcının ucu,
evresini alanları titretmekte. Olduğu yerde bir koca
dev belirmiş... Vuruyor, bağırıyor. Ve dahi koakları-
mıza, vuruşcularımıza öylesine bir örnek oluyor ki...
Ordu, bozuldu bozulacak... Ağırdan gerilemeye başladı
enber... Bayezid Paşa atının üstünde, dört bir yana
seğirtmekte. Koaklarımızdan biri ardına düşmüş. Ko-
ca köşek öyle dneniyor ki korkudan. Sonunda sağlam-
ca bir yer buldu. Bağırıyor askerlere. Hadiyin koyığit-
lerim. Tkettik, bişey kalmadı, diyor. Diyor ya dayanı-
yoruz biz... Ordu, son bağlarıyla ayakta durmakta. Az
biraz daha gücümüz olsa, yorgunluğun, uykusuzluğun,
yaraların üstüne bir dikiłme gücümüz, orduyu öyle bir
bozduk ki... Umutsuzların savaşı bu... Besbelli. Ama,
her umutsuz kesinkes bir ölüm eri olanda, öylesine y-
celiyor. ylesine büyüyüp güçleniyor ki... Ordu, geri-
lemeye başladı. Bayezid Paşa'nın ihtiyar soluğu bunca
askere g vermeye yetecek değil... Ykleniyoruz biz.
Yeni bir g gelmiş gücümüze... Ordunun bozulmak,
dağılmak üzere olduğunu görmenin hıncıyla, daha bir
ykleniyoruz. Her birimiz, ölümü bulaştıran birer araç
olmuşuz. Ben, Abdal Musa kulunu yatırdım bir kayanın
dibine. Aceleyle yaralarını sarıp, seyirttim yeniden.
emberi yarıp, yoldaşlarımın yanına varmak için doğ-
ramaktayım Yenieriyi. Tam, son bir nara patlattı şey-
himiz. Bir atıldı. Annacına gelen asker ürküntüyle geri-
lemeye başladı... Tamam, bozduk... Bizim hıncımız da-

ha bir arttı. Öyle ki, bizi çenber içine alanlar gerilemeyi unuttular. Börklücemiz dönenmekte. «Urun» ha, dedikce, on adım geri sıçırıyor önüne kattıkları. Bozgun ordunun tümüne yayıldı. Yeni bir saldırıya hazırlandık biz. Birden Börklücemizin yıkıldığını gördü yoldaşlar. Birden Bayezid'in köşek narası patladı... «Koman yiğitlerim, başlarını yitirdik...» Bu bozgun halindeki yeniçeriye güç oldu. Bir yüklendi bize... Bir bir dahi... Tüken-dik Şeyhim... Yiğitlerden bir avuçtan az adem kaldı. Onlar da her biri birkaç yerinden yaralı. Tuttular elleri-ne geçeni. Ben, Abdal Musa babamı da kurtarıp geriledim kaya koğuklarına sığınarak. Sonra, yukardan baktım. Tümü, başta leş kargası gibi Bayezid Paşa Dede Sultanımızın vurulduğu, yıkıldığı yere çokaştılar. Savaş bitmişti. Dolanıp, kente girdiler. Yüzellibinden artık ordudan, yirmi bin kişi ya kalmış, ya kalmamıştı... Baktık, Dede Sultanımızı önde götürdüler. Bayezid Paşa huzuruna çekti... Ben, benimle bile kurtulabilmiş birkaç yoldaşla, Abdal Musa babamı, yolladım Aydın ötesine... Hemen bir kılık uydurup, karıştım Karaburunlunun arasına. Sokuldum çadırlara. Sokuldum ki, belki bir olanak bulurum. Şeyhimi kaçırırım belki... Nice askeri varsa, çevresini sardırmış koca köşek... Kurtarmanın, çekip almanın olanağı yok... Bakalım nice olacaktır, demekteyim. Dede Sultanımın, bedeninde beliren yaraları saymaktayım... Otuzu geçkin Şeyhim... Bacağın-dan boynuna al kanlar içinde ...Delik, çizik her bir yanı. Yine de ,o ilk bungunluğu atlatmış olmanın yiğitce dikilmesinde ...Sokuldum çadırın kıyısına. Kulak verdim konuşmalarına. Bayezid Paşa, Dede Sultanımızdan, yaptıklarının yasalara ve dahi kitaba aykırı olduğu konusunda sözlü ve dahi yazılı bir hüküm vermesini istemekte. Yaralı bir kaplan gibi bağırdığını işittim Dede Sultanımın... «Bire Bayezid Paşa... Eğer yaptıklarım,

yasaya ve dahi kutsal kitaplara aykırı olsaydı, siz benim üstüme gelebilir miydiniz? Eğer bizim düzenimiz yanlışta olsaydı nice utanmaz sömürücü var ise, bizi yitirmeye sıvanabilir miydi? Eğer bizim inancımız, insanları mutluluğa kavuşturmasaydı, sizin gibi yaratıklar, buna düşman olur muydu? Bunca tanık var iken, sen benden inancımı yadsımanı istersin he mi? Bizim canımızı, sizeninki gibi kutlu mu saymaktasınız. İşte canımız, işte siz... Dilediğinizce harcayabilirsiniz...» Bayezid Paşa, bir celâllendi Şeyhim... «Hemen çarmıha gerin şu zındığı, bakalım kuşca can değerli mi değil mi?» demez mi? Bir ürperti dolandı benim içimde... Oysa, Börklüce'nin sesi daha bir tutkulu duyuldu... «Sağolasın bire koca köşek... Sen Romalı'sın ben İsa, sen Harunsun ben Mansur... Nice bir sevindirdin bizi. Yenikliğin acısını duyardık içimizde. Şimdi, bir zalimin, son zulmünü göstermekten kutluyuz,» demez mi? Bırakın beni, Bayezid Paşa'nın bile titrediğini sezinledim. O ki, kal'leş ve dahi kan içici olmakla ün salmıştır. O ki, daha kavganın başından bu yana dişleri kan içinde bir sırtlan gibi sırtıtmıştır. Ve dahi biz ki, acının her türüne kanıksamışız. Ayaklarımız kan içinde dolanmış. Bileklerimiz insan acısıyla nasırlanmış. Tümümüz birden titredik... Tezden sıçradı Bayezid... «Tez davranın,» dedi... Cellâtlar, hemen bir çarmıh hazırladılar. Ve dahi, otuzdan fazla yaralı Dede Sultanımızı, soyup üstüne yatırdılar. Bayezid uzaktan gözlemekte... Sağ elini, çarmıhın ucuna getirip, avucunun ortasına çiviye çaktılar... Ses gelmedi Şeyhimizden... Bir gülümseme belirdi yüzünde... Ve dahi dönüp, yanık sesiyle, onurlu, sert buyurdu Cellâda... «Bire cellat, sen nice bir acemisin ki, bizi işkence için çarmıha gerdiklerini unutmaktasın. Çiviye ağır ağır çakasın ki, daha çok acısın,» demez mi... Benim gözlerimi yaş bulutlandırmış. Belleğimi hınç... Bakamaz

oldum bundan ötesine... Bakamaz olan salt ben değilim... Onca hunhar tanıdığımız Bayezid Paşa, kalktığıнын uzaklaştı azbiraz... Cellat elinden çekici, çiviye attı. Vardı, Bayezid Paşa'nın katına dizçöktü... «Beni öldürün efendimiz. Beni öldürün ama, bu ödevi vermeyin,» diye yakarmaya başladı... Bayezid, yeniden hınçlandı... Bir adem nice dayanıklı olabilir ki, celladın bile yüreğine korku salsın... Direndi kalktı... Horladı celladı, azarladı... Asker sırtını dönmüş, bakamamakta... Bu davranış, Bayezid'in sırtlanlığını birkez daha ortaya koymuş anlaşılan ...Celladın ensesinden tutup, yaklaştı... Börklücemiz onu görende, daha bir keyiflendi. Sanki çarmıha gerilen o değil... Sanki çivi, avucunun ortasından geçip, etlerini, sinirlerini parçalamamış da, sizin yanınızda samaha kalkmış gibi... Coşkulu, tutkulu... «Bire Paşa,» dedi... «Yetmedi cellatlığın he mi? Şimdi de kendi ellerini kana bularsın... Baka sana şunu diyeyim... Yoksul hakkını yitirmek için kim ki cellatlığa soyunur. Kim ki, köpekliğini işler egemenin, birgün dişleri dökülür, gözleri körelir, uyuzlaşır, kötüleşir ve dahi yaptığından bin pişman kıvrana kıvrana yiter. Neden dersen, insana insan gibi ölüm yaraşır... Bizimki gibi... Köpeğe köpeğinki gibi... Hadi öteki elimi sen çivile çarmıha... Ama, ağır ağır ki, efendinin keyfi bir iyice kızışsın. Ve dahi senin de kuyruğun keyifle sallansın...» Bayezid, biran çiviye, çekici eline aldı. Sonra uzattı Cellada... «Çak bire...» Cellad direndi ilkin. Boyun büktü, beden çalkaladı. Sonunda, Bayezid Paşa'nın palasını çektiği görüldü. Börklüce atıldı hemen. «Sen emir kulusun cellatbaşı. Nice buyrulmaktaysa öyle yap... Biz bağışlarız seni... Ve dahi senin gibi bir buyruk kulunun çabalamasından hiç acı duymayız, tasan olmasın. Neden dersen, Şeyhimiz burdadır. Yanıbaşımızda. Ve dahi senin her incittiğin yeri, o okşayarak iyileştirmektedir...

O yüzden, bildiğin, dilediğince gör işlevini,» dedi... Cel-
lad, ürke korka, çivileri çaktı... Ellerinden, ayaklarından
çivilediler çarmıha. Sonra dikip, bir eşeğin sırtına bağ-
ladılar. Ve dahi ordu gezinmeye başladı. İlkın Ayasu-
luğ'a döndük Karaburundan. Orda yeni bir hüküm istedi.
Bayezid Paşa... Ahalinin annacına çıkarıp, yaptıklarının
ve tüm dediklerinin yalanlanmasını istedi. Yalanlar mı
Börklücemiz... «Ne ki yaptık, ne ki dedik, tümü doğru-
dur, gerçektir. Biz yadsısak bile bunca insan bilmekte-
dir. Bilende, yalan yakışmaz bize...» Diye yanıtladı...
Bir kolunu kopardılar Ayasuluğ'da... Ahalinin ortasına
attılar. Ben böylesine suskun, böylesine eylemsiz ve
dahi böylesine donuk insanlar görmedim yaşamımda...
Kol gitti, omuzlarına takıldı. Hiç kıpırdamadılar. Öylece-
ne kaldı... Biz ordan Ortaklar yönüne gitmekteydik,
Ayasuluğ ahalisi, bir büyük cenaze töreni düzenlemiş-
ler... Kolu bir tabuta koyup, başında ağlaştırmaya otur-
muşlar... Şaşkınlıkları birden coşkuya dönmüş. Bir
kentin inancı ve dahi hıncı daha bir artmış... Ordan,
Ortaklar'a geldik. Bayezid, kentimizi gördü ki, akli şa-
şa... Orda da, bir kolunu, bir bacağını kestirdi Dede
Sultanımızın. Ne ki yapıldı o ana kadar, tümünü yıktır-
maya sıvandı... Yirmibin palalı asker, onca zaman uğ-
raşıp yaptıklarımızın üstüne atıldı. Atıldı ya, öylesi
sağlam, öylesi güzel ve dahi görkemli yapmışız ki, ulu
bir çınarı, bir ağaç kurdu nice çürütürse, ancak oncacık
zararlı oldu. Ucundan ve dahi kıyından yıkabildiler...
Yalnız, başka bir iş gördüler orda. Kaçıp saklanmak ye-
rine, Dede Sultanın acısına katlanmayı düşünen aha-
liyi, baştan sona kılıçtan geçirdiler. Askerin yapamadı-
ğını, yalnızlık ve dahi insansızlık belki yapar, yüzyıllar
sonra... Ordan Aydın'a geçildi Şeyhim... Orda da, yad-
sıma istendi Şeyhimizden. Nice bir dayanıklılık ki, her
yanından kan aktığı halde, bir türlü ölmemekte... Ba-

yezid, dayanamadı Aydın'da... «Bire ölmeyecek misin?» Diye sordu. Börklüce'nin yanıtı, hiç tatlılığını yitirmeyen sesiyle, «Ölür müyüz? Biz ki, insanlığın geleceği için çaba harcamışız. Ve dahi, binlerin, milyonların kalbine girmeyi başarmışız. Hiç ölür müyüz?», Oldu... Bukez dayanamadı Paşa... Palasını sıyırdığı gibi, aldı başını. Ve dahi bir yağlığın içine koyup, tezden Çelebi Sultan Mehmet'e gönderdi... Ardısıra ben de gelip, sizi haberlemek istedim. Ama, birden ordunun Mağnezya üstüne döndüğünü gördüm. Seyirtip Torlak şeyhimizi buldum... Haberledim durumdan... O, direnmeme karşın, oyalanmayıp hemen size haber ulaştırmam için beni İznik'a yolladı... Alınacak öcüm olduğunu onca belirttim. Dinlemedi... İznik'a geldim ki siz yoksunuz. Sizi aramaktayken, Torlak Şeyhimizin de haberi geldi. Onca merdan ve dahi ihvanla, vuruşa vuruşa kırılmış. Ordu birkez başarı kazandı ya, gücü artmış... Daha birçok yerden de asker toplamış... Tamamlayarak, Urumeline, Padişaha kavuşmaya gelirmiş, diye duydum... Benim, anlatacaklarım bunlardı Şeyhim... Başarı haberi getiremediğimden üzünçlüyüm, Ama, sizi bulmuş olmak, sizi ayakta ve dahi yeniden kavgaya girecek bir hazırlık içinde görmek öylesine bir umut kaynağı, öylesine bir mutluluk oldu ki...

Soluyarak sustu Kaygusuz. Bedreddin, omuzlarını okşadı... Uzun saçlarında gezdirdi parmaklarını. O anlattıkca, hem dinlemiş, hem düşünmüştü... «Bu gücün üstüne varmak, Ege'deki binlere, yenilerini katmak demektir. Üstelik, örnek verme olanağı da yok burda. Ve gücü gördü mü insanlar, yitmeye daha açık oluyorlar. Bunca insanı yitirmek ise, büyük bir sorumluluk.»

Kaygusuz gözlerini dikmiş, Şeyhin birşey demesini bekliyor. Bedreddin'se, ağzını sakallarının içine gizlemiş. Susmakta... Sonunda ağır ağır gözlerini açtı... Bir

ışılı yanıp söndü bakışlarının derinlerinde...

— Bize bunları tam zamanında anlattın Kaygusuz... Sana nice borçlu olduğumuzu anlatamayız. O yüzden, bir ödev vermek isteriz. Yalnız, dileriz ki, hiç yadsımasız kabullenessin...

— Biz sizin verdiğiniz hangi ödevi yadsıdık Şeyhim...

— Öyleyse, bizi dinle...

— Dinlemekteyim.

— Varidatın ve son yazdığım kitabın birer nüshasını alacaksın. Urumelinde hiç oyalanmadan, Mısır'a varacaksın. Orda, Ahlati Şeyhimizin hankahına yerleşeceksin. Bizim temsilcimiz olarak, insanları eğitecek, geleceğe hazırlayacaksın...

Kaygusuz zıpladı.

Baştan söz vermişti.

Demek Bedreddin'in kendince düşündükleri var. Sormak geldi içinden. Yutkundu... Bedreddin, Kaygusuz'un aklından geçenleri anladı.

— Baka karındaşım; bir işe umutsuz başlanmaz... Umutsuz başlandı mı, yenilgi kaçınılmazdır. Siz Ege'de çok güçlüydünüz. Biz burda zayıfız. Güçlenmek için çabalıyacağız. Elbette, egemen bırakırsa... Dilerim ki, fikirlerimiz, bizimle bile yitmeye. Senin gibi bir temsilci bırakmak, en büyük güvencemizdir. Bizi anlamış, geleceğin gözünde haklı çıkaracak bir yiğit ardılıımız var, diyeceğiz... Toplayabildiğini de topla götür Mısır'a giderken. Uzunca bir zaman, Abdal töresini yay. Sonra bizimkine geçersin... Anlaştık mı?

— Buyruğunuz başımız üstüne Şeyhim... Yalnız, siz ne yapmayı kurarsınız?

— Yolda duyarsın. Duyduğun zaman bile, duraklamayacağına, biran önce, ordaki Hankahımıza varıp, ocağımızı tüttüreceğine söz ver?

— Söz Şeyhim...

— Şimdi içimiz rahat... Hadi varalım, yemeğimizi yiyelim...

Kaygusuz kalktı...

Bedreddin, son kitaplarının birer kopyasını aldı arkasındaki kitaplıktan. Sonra, Kaygusuz'u kendine ardıl atadığını gösterir belgeyi hazırladı. Mühürleyip, düdü... Sofranın açıldığı salona geçti... Orda bulunanların da tanıklığıyla, yeniden anlattı Kaygusuz'un durumunu...

Yola çıkarıncaya, yanından ayrılmadı.

Kaygusuz, atına bindiğinde, kulağına eğildi...

— İleride, çocuklarımız sığınacak bir yer ararlarsa, sana geleceklerdir. Gelebilirlerse. Onlara, bizim davrandığımız gibi davranacağından hiç kuşku duymamaktayız...

— Duyulur mu Şeyhim... Biz ki, sizin buyruğunuzda can vermeyi gönülden istemekteyiz...

— Verilmesi gerekli can, kimindir biz saptadık Kaygusuz. Hadi oyalanma, yola düş...

— Hoşca kal Şeyhim...

— Hoşca var ve dahi işin kolay gitsin...

— Sağolun...

Kaygusuz, atını topukladı...

Bedreddin, bir süre ardından baktı...

2

Kara Sinan, Çelebi Mehmet'le yenice buluşmuş olan Bayezid Paşa'nın önünde diz çöktü. Elindeki mektubu uzattı saygıyla.

Bayezid Paşa, açtı...

Okudu yazılanları. Kaşları dikildi hemen. Dikilip,

omuzundan yakaladı Sinan'ı... Birlikte yürüdüler. Çadırların, korunmacıların arasından geçerek, otağa vardılar.

Çelebi, lalasının, elinde bir mektup, ardında bir adamla geldiğini görünce, ikirciklendi. Gözlerini kırıştırtarak bakındı...

Bayezid Paşa, durakladı. Kara Sinan'ın omuzlarından tutup, diz çöktürdükten sonra, buyurdu.

— Anlat...

Kara Sinan, kapaklandı yere. Üçkez eteğini öptü Çelebi'nin... Ellerini göbeğinin üstünde bağlayıp, başını dizlerine değdirecek ölçüde eğerek, anlatmaya başladı...

— Yusuf Beyin mektubunda da bildirdikleri gibi, Simavnakadızade Şeyh Bedreddin, Dimetoka'ya geldi. Ordan, Varidat'ı ile, son yazdığı ve adına «Nur-ul Kulûb» dediği yapıtını da alarak, dervişleriyle birlikte, Ağaçdenizine daldı. Ardından bir süre izledim Sultanım... Zara'ya doğru giderdi. Hemen dönüp, durumu Yusuf Bey'e bildirdim... Yusuf Bey, ansızdan gelmesi yüzünden konuklamak zorunda kaldı Bedreddin'i... Daha doğrusu bir kaçak olduğu bilinmemekteydi. Öğrenilende, evini boşaltmasını istedi. O da, toparlandığı gibi, gitti... Bunun ayıbını gidermek için, ben ve dahi Yusuf Bey, durumu size bildirmeyi bir ödev saydık...

Bayezid eliyle, çık işareti yaptı...

Kara Sinan, gerileyerek çıktı...

Çelebi Mehmet, Bayezid Paşa'nın kaşlarının oynadığını görünce, bakındı...

— Buyur lala...

— Efendimiz, karındaşınızla mı uğraşılacaktır bu kötü zamanda, Bedreddin ile mi?

— Biz kararı divanımızın vermesini uygun görürüz...

— Divan burda sayılır Sultanım... Evrenos kocamız burda, vezirlerinizin tümü otağınızda bulunmaktalar...

— İyi ya... Buyrun, konuşalım...

Bayezid, söz verilir verilmez, atıldı...

— Bize kalırsa Hünkârım, ilkin Bedreddin'in üstüne varıp, yitirmek bir boyun borcudur. Hem, başladığımız bir işi tamamlamış hem de en büyük tehlikeyi baştan savuşturmuş oluruz.

Evrenos başını sallıyordu...

— Bedreddin, birkaç dervişle kalmış bir kişi. Bizim için nice bir tehlike olmakta...

— Olmakta Sultanım. Neden derseniz, Bedreddin, fikir taşımaktadır. Ve dahi insanları bu yolla kandırıp, bilemekte, savaşa hazırlamaktadır. Karındaşınız olduğunu savunan ise, salt asker sahibidir... Askerin hakkından geliriz biz... Bunca askeriniz, bunca komutanınız vardır dövüşmesini de, uğrunuza ölüp öldürmesini de iyi bilirler. Ama, bizim içimizden birinin fikirle savaşılabileceğini, özellikle bu fikrin sahibi Bedreddin olanda, başa çıkabileceğini sanmıyoruz. Bu yüzden, asıl tehlike Bedreddin'den gelmektedir. Çünkü, o fikirleriyle ahalinin aklını çelip, bize karşı tabanın başkaldırmasını sağlayacaktır. Karındaşınız ise, salt savaşacaktır. Savaşın kuralları belirli. Karşı karşıya gelinir, yener ya da yenilir ordular. Yenisi düzenlenir, yeni baştan alınır. Ama, ahali ile nice savaşılr?

— Savaştiğiniz gibi...

— Savaştiğimizdan ötürü demekteyiz ki, güç iş... Birkaç bin kişisi daha olsaydı Börklücenin. Birkaç zaman daha direnebilseydi yere kapaklanmayıp, biz yitmiştik. Belki egemenliğiniz de... Karındaşınız olduğunu savunan egemenliğe göz dikmemektedir. Devletin başına geçip, egemenliği kendisi kullanmak istemektedir.

Oysa Bedreddin öyle değil... Tümünden egemenliği yitirmektir amacı. Ve dahi eğer boş bırakılırsa, bizi öyle bir çenber içine alır ki, kurtulmamız olanaksızdır. Bir yanda karındaşıınız. Bir yanda, ayaklanmış ahali...

Evrenos, iyice ihtiyarlayan, güçlkle duyulan bir sesle, konuşmaya katıldı.

— Bayezid oğulluğumuzun hakkı vardır Hünkârım... Ahalinin kalkışması, egemenin dikilmesinden önemlidir. Çünkü, biz gücümüzü salt o ahaliye dayanarak elde etmekteyiz. Askerimizin, yeniçeriden artık kısmı o aha'iden toplanmakta. Yiyeceğimiz, giyeceğimiz ve her tür araç ve dahi gerecimiz ,o ahali tarafından üretilmektedir... Böyle olanda, sipsivri kalırız karşıdaki ordunun annacında... Ve dahi ardımız sarılmış, bir düşman gölünde, bir damlaya indirgenmiş olarak...

— Demek ki, önce Bedreddin'le hesaplaşmak bir zorunluluk...

— Öyledir Sultanım.

— Buyruğun böyle verilmesi bir zorunluluktur...

— Madem siz böyle düşünöyorsunuz. Yalancı karındaşıımız ile sonra uğraşırız. Selânik ötesine gitmekten vazgelip, tez Serez'e gidelim... Orda düzen tutup, tedbir alalım. Ve dahi, işini bitirelim bu bilgenin...

*
**

Ağaçdenizinin ortasında kurulan Hankah, bey konaklarından daha kalabalık... Gelen giden, durmaksızın artan bir örgütlenmenin işaret beklemesi, arı kovanına çevirmiş ormanın içini.

Bedreddin, görülen her tür hazırlığa bir yabancı gözöyle bakıyor. O kendi içinde kararını vermiş olmanın rahatlığında.

Aldırışsızlığını sürdürürken, Çırak Abdal seyirtip geldi...

— Şeyhim, Serez çarşısında söylenmekte idi...
Duyup, eriştireyim, dedim...

— Anlat hele Abdal karındaş...

— Demekteler ki, Çelebi Mehmet, sizin burda bulunduğunuzu haber almış. Karındaşını bırakıp, üstünüze gelmek dilemiş. Ve dahi ordularının yönünü çevirip, Ağaçdenizini sarmak amacıyla Serez'e gelmiş. Kol kol birlikler saldığı söylenmekteydi. Ben ağaçlar arasında dolanarak gelirken, birkaç birliğe rastladım...

— Desene Osmanoğlu, bizden erken davranmakta...

— Öyle görünür Şeyhim... Ama, bunca insan buyruğunuzu beklemekte sizin ...Bildiriniz ki, kıyam başlamıştır. Hemen sarılsın Osmanoğlu ve dahi ava giderken avlansın...

— Bizim nice ademimiz, Osmanlının nice askeri vardır bilmekte misin?

— Bütün ordularının Hakan buyruğunda birleştiğini söylemekteler...

— O zaman boşuna kan dökmüş olmaz mıyız?

Kalabalığın ortasında, kesinkes konuşmakta Bedreddin. Çırak Abdal, Abdüsselâm, köylüler, Ahiler ve öteki dervişler, can kulağıyla dinlemekteler. Çırak Abdaldan önce, Abdüsselâm atıldı.

— Kan dökeceksek, salt bizimkini değil, sömürücününkini de dökeceğiz ya Şeyhim...

— Ama, başarabilir miyiz sonuçta?

— Kuşkunuz mu var?

— Kuşkumuz olmasa, bunca uzatır mıyız? Adem, hazır üstümüze gelmekte. Ve bizden suç gitmekte geleceğe karşı... Osmanlının tüm askeri annacında, örgütlenmemiş, kıyama kalkmamış ve kalkacağı belirsiz insanların boyunlarını uzatmaya kim kendinde hak görebilir?..

— Bekleriz Şeyhim... Örgütlenmenin ve tüm Urumelini kıyama kaldırmanın zamanını bekleriz.

— Elbet... Zaman bulursak, olanak sağlarsak bekleriz.

— Öyleyse, kıyamı bir süre erteleyip, o yolu bulalım...

— Bizim aklımıza gelen odur ki, varıp Çelebi'ye gidelim... Son kitabımızı sunalım. Ve dahi burda, Han-kahımızda söyleşilerimizi sürdürmek iznini alalım...

— Çelebi sizi yitirmeye gelmekte Şeyhim...

— Biz tersine, o'nu eğitmeye gideriz...

— Ama, başınızı ortaya koyarsınız.

— Başı ortaya koymadan, başarı kazanmak mümkün değildir.

— Ortaya konulacak bir baş gerekliyse, bu bizimki olmalı... Sizinki değil...

— Savaşı kim yürütmekte, biz... Kim düşünüp, düzenlemekte, yine biz... Öyleyse, ilkin bizim kelleimiz ortaya konulmak gereklidir. Başka türlü davrandığımızda, bizim egemenden farkımız mı kalırmış?.. O da, başkalarının kellesini sunmakta düşmanına... Ve o kelleler üstüne oyun oynamakta. Bizim gözümüzde saygın devrimci odur ki, ilkin kendi başını öne süre ve dahi, bunun üstüne oynaya. O zaman, kazanmak da kolaylaşır. Neden dersiniz, karşısındaki için de sorun, kelle sorunu olur. Ya gerçekten o güçlüdür, yenilir kişi... Ya da bakarsın kaçmış annacındaki, yener...

— Olsun Şeyhim... Bu sizin dediğiniz merdlik döneminin yaraşığıdır. Oysa, bilmektesiniz ki, karşınızdakiler namerdce dövüşmektedirler...

— Biz karşınızdakilerin nice olduğunu değil, bizim nice olduğumuzu saptamak zorundayız.

— Ama, siz buyurmaz mıydınız?

— Buyurduklarımızı tamamlar bu görüşümüz.

Kendimizle hiçbir zaman çelişkiye düşmedik...

İlk kez öfkelenildiğini görüyorlardı. İlk kez, birine çırkıştığına tanık oluyorlardı. Ürktüler. Bedreddin, onları öyle bırakıp, hankah'ın kendisine ayrılmış odasına girdi... Bakındılar bir süre...

Elvan Ağa, ormanın açıklığında dört dönmekte. Kendi kendine, öfkelenip, tepinmekte...

— Bire ne biçim iştir. Bunca uğraşmakta, adem salmaktayız, bir türlü yaklaşılmaz bir yer olmuş hankah... Kimi ki göndermekteyiz, bir dahi dönmemekte...

Yusuf, kısa boyu, sivri çenesiyle, sallana sallana sokuldu...

— Daha önceden de, size sunmuştum Ağa efendimiz...

— Neyi sunmuştun,

— Hankahın yaklaşılmaz bir ka'e haline getirildiğini.

— Eh, anladık. Ama, nasılsa yaklaşıp, başaracağız üstümüze aldığımız ödevi...

— İzniniz olursa, birşey söylemek dileriz.

— İznimiz... Söyle bakalım...

— Demekteyiz ki, bizi bırakasınız. Kara Sinan komşumuzla varıp, durumu anlatalım Şeyh Bedreddin'e...

— Anlatsanız ne olacak? Sağlam bir kalenin içine kapanmış adem.

— Belki söz dinletiriz. Belki kan dökülmesini önler, Hünkârımıza karşı görevimizi tam yerine getirmiş oluruz...

— Bire siz, daha konağınıza geldiği anda haberliyecektiniz...

— Haberliyecektik belki. Ama, görmektesiniz nice bir duruma düştüğümüzü. Ve dahi ilk pundunu bulduğumuz anda haberlediğimizi biliyorsunuz.

— Bir denesek mi dediğinizi?

— Bize öyle gelir ki, daha bir yararlı olur Ağamız...

— Ya anlarsa sizin bizimle birlik olduğunuzu?.

— O zaman da, Hünkârımızın buyruğunu yerine getirmek için kuşca canımızı ortaya koyduğumuza siz tanıklık edersiniz. Böylelikle, kendimizi tam bağışlatmış oluruz.

Düşündü Elvan Ağa...

Günlerdir tüm yoklamaları boşa gitmişti zaten. Bir kez de böyle yoklamasından bir zarar çıkmaz... Üstelik, bu kişilerin Sultan'a bağlılıklarını sınamış olurdu...

Dolaşmayı bıraktı...

Dikildi bir süre...

Yusuf, ellerini oğuşturarak kararını beklemekteydi...

— Doğru dersiniz. En olumlu yol budur. Ama, yine de ürkeriz canınız için.

— Hiç ürkmeyiniz efendimiz. Göreceksiniz, başarmış olarak geleceğiz...

— Madem, böylesine güvenlisiniz.

— Güvenliyiz Ağa efendimiz. Çünkü bilmekteyiz ki, ardımızda siz varsınız.

— Hah, bizim de diyeceğimiz buydu. Baktınız fazla sıkışmaktasınız, yüzgeri edip, ulaşın bize. Gerisini bırakın.

— Tasanız olmasın. Buyruğunuz niceyse, öyle davranırız...

— Deyin ki, her bir yanları sarılmıştır. Salt bu yanda, ikiyüz askerle biz beklemekteyiz.

— Herşeyi anlatırız. Yeter ki, birkez Şeyhin yanına varalım.

— Göreceğiz bakalım. Varabilecek misiniz, döne-
bilecek misiniz?

— Hiç tasanız olmasın... Göreceksiniz...

..

Dervişler, sine sine iki kişinin yaklaşmakta oldu-
ğunu sezinleyince, davrandılar.

— Bırakın. Gelsinler hele. Sonra davranırsınız.

— Nasıl buyurursanız Şeyhimiz...

Biraz daha zaman geçti aradan...

Gelenler belirdi bir iyice.

Dervişler kıpırdandılar.

— Şeyhimizin gözü bizden çok iyi görmekte.

— Nice uzaklıktan tanıdı gelenleri.

— Yusuf Bey karındaşı ile, Kara Sinan yoldaşmış
gelenler.

— İyi ki davranıp, uzaktan yitirmedik.

— Asker giysisi yok üstlerinde. Anlamamız gerek-
liydi.

— Onca anlayacak olsak, Şeyh bulunurduk şimdi.

— Uzatmayalım da, tezden götürelim Şeyhimizin
yanına...

Çırak Abdal, yaklaştı sinenlere.

— Çekinmeyiniz. Artık güvenli bölgedesiniz. Buy-
runuz...

— Siz misiniz? Öyle korktuk ki...

— Bizim burda, korku yoktur. Salt sevgi vardır
canlar...

— Oh, bilmez miyiz. Şeyhimizin bulunduğu yerde,
korku bulunabilemez.

— Hoşgeldiniz.

— Hoşgördük...

— Özlettiniz...

— Özledik...

— Buyrun varalım Şeyhimizin yanına. Beklemekteler...

— Beklemekteler mi?

— Ya, biz, çoktan okları salmıştık üstünüze. Bıraktırdılar.

Yürüdüler önden. Dervişlerin, selâmlamaları, iyi karşılamaları arasında, Şeyhin yanına vardılar...

Bedreddin, çoktan odasına çekilmiş, gelenleri beklemeye başlamıştı.

Yusuf ve Sinan kapıdan girdiklerinde, doğru!du.

— Hoşgeldiniz. Sizi bekliyorduk...

— Söylediler efendimiz...

— Kaç gündür bekliyorduk...

İkisi birden sarsıldılar. Sarardılar... Bedreddin gözlerini yarı kapamıştı. Görmezliğe getirmesine karşın, sarsılmalarını inceledi. Sonra, sözünü sürdürdü...

— Dışarıdan bir ademin gelmesini, kaç gündür bekliyorduk.

İkisi de derin derin soludular. Demek, durumları ortaya çıkmamıştı. Biran nasıl korktular... Nasıl anlaşılacak kuşkusuyla irkildiler. Bir buyruk verse Şeyh Bedreddin, parça parça eder dervişleri onları. Ve daha günlerce buraya giremez Elvan Ağa...

Bedreddin, rahatladıklarını da gördü hemen...

— Çevremizdekileri gönderdik. Yenilerinin nice geleceklerini öğrenmek dilerdik. Hoşgeldiniz... Bize mutluluk getirdiniz...

— Günlerce dolandık orman yöresinde Şeyhim... Her yanı sarmış asker ...Adım atmak mümkün değil! Ağaçdenizi, baştan başa sarıldı, denilmekte. Hünkâr Serez'e gelmiş ...Buyruk beklenmekteymiş duyduğumuz doğruysa. Buyruk verildiğinde, tüm çenber, giderrek daraltılacak, Hankahınıza değin gelinecekmiş...

— Ya...

Yeniden birbirlerine baktılar.

Bedreddin daha konuşacak mı diye beklediler.

Ses gelmeyince, Kara Sinan sürdürdü sözü...

— Bir kovuk bulup geçmek için...

Konuşturmadı Bedreddin...

— Hele bir yemek yiyelim. Yorgunsunuz. Akşam

olmakta... Bir doyunun, dinlenin...

— Nice buyurursanız...

Anlamış olması gerekli.

Yine de anlamamış gibi davranmakta. Olası mı?

Bakalım, yemekten sonra ne çıkaracak. Yusuf, Sinan'a

bakıyor. Sinan Yusuf'a. Hiç birşey anlayamıyorlar...

Yemek yenildi. Bedreddin, konuklarıyla yalnız kal-

mak istediğini bildirdi... Üçü, odaya çekildiklerinde,

Bedreddin aldı sözü...

— Şimdi burdan çıkacaksınız. Dervişlerimiz bizi

bırakmamaktalar. Kaçkez, annacımızdaki askerin komu-

tanına gidip, konuşalım, istedik... Adı neydi?

Sinan atıldı.

— Elvan Ağa...

Sonra birden irkildi. Bedreddin, güldü...

— Evet, Elvan Ağa... Konuşup, dervişlerimizin

suçsuz bulunduklarını, zaten istenenin biz olduğumuzu

ve dahi son kitabımızı Çelebi Sultan'a sunmak dilediği-

mizi söyleyeceksiniz. Ya da durun, birlikte gidelim...

Belki, sizinle konuşa konuşa gidersek, izlemezler...

Doğruldu ka'ktı... Birşeyler anlatarak, geniş döngü-

ler çizmeye başladı. Dervişler, şeyhlerinin söyleşiye

daldığını görünce, ilkkez uzandılar... Gözcüler görev-

lerini yapar nasılsa. Ve birkez söze daldı mı Bedreddin,

sabahı bulur...

Döngüler genişledi. Gözcüler iyice bastıran karanlı-

ğın içinde hışırtıları yitirdiler bir süre ...Bedreddin, göz-

cülerin bulundukları yeri geçtikten sonra, hızlandı...

— Görevinizi yapmış olun. Tez bizi Elvan Ağa'ya götürün bakalım...

Biran donup kaldılar. Sonra önüne düştüler Bedreddin'in.

Yürüdüler...

3

Bayezid Paşa, Evrenos Gazi, Molla Haydar, Molla Fahreddin-i Harevi yanyana oturmuşlar. Çelebi Mehmet, tahtında sabırsız beklemekte...

Gözlerini oturanların üzerinde gezdiriyor... Elvan Ağa'dan haber geleli çok oldu... Şimdiye otağa varmış olmaları gerekli. Ama, bir türlü gelmiyorlar...

Sonunda, dışarının eyleme geçmesinden anladılar ki, gelmektedir... Doğruldular. Boyunlarını çarpıtarak, otağın kapısına bakındılar. Bedreddin, ellerini abasının içinde, birbirine kenetlemiş durumda kapıdan girdi.

Birkaç adım attı. Dimdik durdu...

Çelebi, gözlerini gezdirdi yüzünde... Yüzünü buruşturdu. Yutkundu bir iki kez...

— Benzini sarı görürüz, nedendir?

— Kişiyi yılan sokanda böyle olur...

— Yollarda iyi korunmanızı buyurmuştuk.

— Korunmuşuzdur. Ama, yılan zehrini kalbimize akıtmıştır.

— Biz sanmıştık ki, hummaya tutuldunuz...

— Biz hummaya çoktan tutulduk. Çaresini de bulduk...

— Bize de öğretir misiniz?

— Öğrenmeniz mümkün değildir...

— Neden?

— Bizim hummamıza, ancak zulümden arınmış olanlar tutulabilir de ondan...

Bayezid Paşa, söze atılmak için boynunu uzattı. Çelebi, eliyle işaret verdi...

Yutkundu Başvezir. Oturdu yeni baştan. Bedredin, o'nun davranışını gördü. Bekledi..

— Biz zulmün, buyruk sahibinin buyruğundan çıkılması olduğunu bilirdik.

— Buyruk sahibi, Tanrı buyruğuna uyduğunda doğrudur dediginiz...

— Bizim Tanrı buyruğundan çıktığımız görülmüş müdür?

— Hem de kaçkez...

— Açıklar mısınız?

— Hac Tanrı buyruğudur. Biz gitmek dileyende, buna engel oldunuz.

— Ama...

— Bizden delil istediniz, birini gösterdik... Yol kesmek, haraminin işidir. Siz yolumuzu kestiniz. Özgür bir insan, dilediğince gezme hakkına sahiptir. Siz özgürlüğümüzü kısıtladınız. Hacca gitse idik, niyetimiz orda kalmaktı... Ama, şimdi daha bir tutsak durumdayız... Şimdi deriz ki, bize kutsal yasalar üzerine bir sorunuz varsa cevaplayalım.

— Biz burda düzenin yasaları üzerine soru sorarız...

— Bizim düzene karşı olduğumuzu bile bile mi?

— Düzene karşı olmak, yasaya uymamayı gerektirmez.

— Yasalar, soygunun, çapulun ve insan köleliğinin korunması üstüne konulunca, onlara uymak, düzene uymak demektir. Düzene karşı olan, ilkin yasa'ların karşısına dikilmek zorundadır...

— Kutsal kitap da bir yasalar tümüdür...

— Zaten biz de bunu istemekteyiz... Ve sizin her yaptığınız, kutsal kitaptaki yasalara aykırıdır...

— Neresinden çıkarıyorsunuz bunu?

— Her yanından. Peygamber hiçbir zaman bir tahta oturmamıştır. Birtek tahtı vardır, insanların gönülleri. Oysa, siz bir tahtta oturmaktasınız. Peygamber insanların eşitliğinden söz etmiştir. Din karındaşı, demiştir. Siz, Başvezirinizle eşit değilsiniz. Nerde kaldı yok-sul...

Çelebi, sıkılmaya başladı...

— Hacca bunun için mi gitmek dilediniz?

— Hayır... Zulmün olduğu yerden göçmek gereklidir... Burda da zulüm vardı... Ama, zalim, göçme iznini bile sakınanda...

Sultan tahtından kalktı...

Bakındı yöresine...

— Durumumuzu bir iyice saptamanız için, Molla Haydar Bilgeyle tartışmanızı dileriz...

— Bizim ödevimiz tartışmaktır. Kiminle dilerse-niz...

Bayezid Paşa ile, Molla Harevi, başlarını kaldırdılar. Bedreddin, Bayezid'e döndü...

— Anlaşılır ki, sizin diyecekleriniz vardır.

— Evet vardır...

Yan gözle Hakana baktı. Ses gelmeyince, daha bir dikiildi Bayezid...

Bedreddin, güldü...

— Deyin hele...

— Siz burda tutsaksınız. Görürüz ki, tutsak bizi sanmaktasınız. Bu nice bir iştir?..

— Siz... Gerçekten doğru dediniz, tutsaksınız. Hem de nasıl...

— Demek yadsımıyorsunuz. Biz ki, Sultan adına buyruk verme yetkisine sahibiz...

— İşte tutsaklığınız budur. Tükenmek üzere olan yaşamınızı, azbiraz daha görkemli sürüklemek çabasıyla, her buyruğun gölgesi olmak. Kişisel çıkarlarınızın kölesi ve dahi kendisi kul olan bir başka kulun, kulu olmak...

— Biz bundan onur duyarız.

— Varın onurunuzla yaşayın. Madem siz de bilmektesiniz bunu, bize niye sorarsınız? Onaylatmak için mi?

— Siz haddinizi bilmemektesiniz.

— Haddini bilmeyen kim? Bir kul mu, yoksa yaşamını kimseye kul olmadan geçirmiş biri mi?

— Bire ağzınızdan çıkanı kulağınız duymamakta mıdır?

— Bizim kulaklarımız, salt ağzımızdan çıkanı değil, içinizden geçenleri de duyacak ölçüde açıktır. Sanırız, ağzından çıkanı, üstelik efendisinin yanında olduğunu unutacak ölçüde duymayan biri varsa, sizsiniz...

— Bizim efendimiz, sizin de efendinizdir...

— Övünürüz ki, bizim efendimiz olmamıştır şimdiye. Olmayacaktır da...

Harevi dayanamadı...

— Efendisiz kul olmaz...

— Kendini kul sayan içindir bu. Kim ki sıvanır kulluğa, biz karışmayız. Ama, biliriz ki, tek efendi vardır. Her efendinin de efendisi. Tanrı... Biz birkez o'na ikrar vermiş, birkez o'nun kulu olmuşuz. Bundan öte, satılık bir beynimiz, kiralık bir inancamız ve her çıkarın önünde kapaklanan bilincimiz yoktur...

— Bizim sözünü ettiğimizle, sizin belirttiğiniz arasında fark yoktur...

— Anlıycruz... Demek sizin Tanrı'nız, egemen olan, çıkar sağlayandır öyle ni?

— Tövbe...

— Daha çok tövbe etmeniz gerekir efendi... Tanrı'nın yanında, Tanrı'ya ortak koşmaktasınız. Efendi durmaktayken, kulluğunuzu bir kula sunarak, efendinize, gerçek efendinize hıyanet etmektesiniz. Siz nice bir kulsunuz ki, bunu ağızınızla da belirtmektesiniz...

Harevi bakındı... Çevresinden yardım ister gibi durakladı. Evrenos, gerginleşen havayı yumuşatmak dilercesine, araya girdi...

— Biz umardık ki, siz buraya gelende, yaptıklarınızdan pişmanlık duyup, bağışlanma isteyeceksiniz...

Bedreddin dikildi. Mavi gözleri, Evrenos'un mavi gözlerine daldı bir süre. İhtiyar, içten içe sarsıldı. Gözlerini kapamak istedi, başaramadı.

— Bir kişi ki, yanlış işler, hıyanet eder, bağışlanmayı diler... Biz, yaşamımızın hiçbir döneminde, Tanrı'ya veremeyeceğimiz bir hesabın ağırlığı altında olmadık... Yeryüzünde hangi aşamayı gösteriyorsa, o'nun ucundan tuttuk. Ve dahi, kendimiz, kendimize verdiğimiz her hesaptan yüz akıyla çıktık...

Çelebi, Bedreddin'in teksöz sahibi haline gelmesinden daha çok sıkıldı.

Kalktı yerinden.

— Hele bir karnımızı doyuralım. Sonra sürdürürüz tartışmayı...

Ötekiler, hemen doğruldular.

Bedreddin dikildi... Çelebi kapıdan arka yana geçerken, döndü...

— Buyurmaz mısınız?

— Biz yoksul sofrasına alıştık. Hünkâr yemeğiyle, midemizi kirletmek istemeyiz.

— Siz bilirsiniz...

Yürüdüler...

Otağın, yemek salonu olarak kullanılan bölümüne geçtiklerinde, Bayezid atıldı...

— Bunu hiç söyletmemek gerek Sultanım. Gelir gelmez, hemen boynunu vurmalıydı...

— Biz de Bayezid Paşamızın sözüne katılırız...

Evrenos, Haydar Molla'ya bakıyordu. Tümü, gözlerini o'na diktiler...

Molla, ağır ağır söze başladı...

— Hakanım, hükümsüz bilgin yitirmek cinayetlerin en büyüğüdür. Biz, ilkkez karşılaştık Şeyh Bedredin ile... Ününü duymuştuk. Ama, böylesine gerçek olduğunu bilmiyorduk söylenenlerin. Size diyebiliriz ki, İlk ve Büyük Şeyh, Muhyiddin-i Arabi'den bu yana böylesi yetişmemiştir. Yine de kesinlikle belirtelim ki, şu kısa tartışmanın ortaya koyduğu gerçek, Bedredin'in, Arabi'nin bilgisiyle, Mansur'un coşkusunu birleştirebildiğinin kanıtıdır...

Harevi atıldı...

— İyi ya, biz de o'na Mansur'a yapılanı yaparız...

— Madem siz de saptadınız öyle olduğunu, doğrusu Harevi Mollamızın buyurduğudur, diye destekledi Bayezid Paşa...

Evrenos, sakallarını sıgazlıyordu. Çelebi kendine bakınca, gözlerini Molla Haydar'a çevirdi... Molla yanıtladı Evrenos yerine...

— Öyledir, haklısınız. Ama, dünya, beşyüzyıldan beri, Mansur'u asanları lânetlemektedir... Öyle bir sorumluluk altına girmektesiniz ki, tüm gelecek sizi ucuzlayabilir.

— Gelecek değil, bugün önemlidir. Ve dahi bugün devletin gerekleri neyse o yerine getirilir...

— Devlet de geleceğe uzanır unutmayınız. Bugünkü bir yanlış, gelecekte büyüyüp, temelleri çürüten bir boşluk doğurabilir...

Çelebi Evrenos'un gözlerine baktı...

— Ne dersiniz La!a? Bir bağışlanma dilemiş olsaydı, işimiz kolaylaşacaktı he mi?

— Öyle düşünmekteydik...

Haydar yanıtladı Çelebi'nin çaresizliğini.

— Öylesi bir düşünür bağışlanma dilemez. Bağışlanır Sultanım...

— Ve dahi hemen işleve koyulup, bizim düzenimizi sarsar, değiştirir değil mi?

Bayezid Paşa öfkeyle dikilmişti. Sonra, yeniden yatıştı. Ağır ağır konuştu.

— Bizce kolaydır iş Hünkâрім. Zorlarınız Bedreddin'i... Madem o'nun giderilmesi için fetva verecek bilgin bulunmamakta. Kendi fetvasını kendisine yazdırırsınız...

— Fetva verecek bilgin bulunmaktadır, efendimiz. Buyurursanız, hemen yazarız fetvasını...

Evrenos atıldı Haydardan önce...

— Bilgin buyruk üzere fetva yazmaz bildiğimiz. Tartışınız, geriletip, suçluluğunu kabullendiriniz. O zaman, kimse ses çıkaramıyacaktır.

Harevi biraz ölgün bir sesle direndi.

— Kim ses çıkaracak... Güç bizdedir...

— İşte yanlış burdadır. Güç, yanlış işliyorsan, şimdi ses çıkarılmasa bile, gelecekte büyük gürültüler kopar. O zaman, nice hesap vereceksiniz topluluklara?

— Biz bizden geçmiş oluruz çoktan...

— Demek öyle sanıyorsunuz. Biz her savaşta, biz bizden geçeriz, dedik. Geçmedik... Yüz yılı aşttı ömrümüz... Biz kavgaya, Osman Gazi ve dahi Bedreddin'in dedesi Abdülaziz Gazi ile başladık. Babasıyla sürdürdük... Oğlu annacımıza çıkıp hesap soracak böyle giderse. Bizim bizden geçmemizi onca kolay mı sanmaktasınız?..

Çelebi, daha çok dayanamadı.

— Gazi Babamız haklıdır!ar. Susturmadıkca olmaz...

— Öyleyse bize bırakınız efendimiz...

Bayezid paşanın bu önerisi üzerine, Molla Haydar atıldı...

— İsterseniz yine Bayezid Paşamızla, Molla Harevi kulunuza bırakınız efendimiz. Ama, bizim bir dileğimiz vardır sizden...

— Nedir?

— Bedreddin, hiçbir bilginin ulaşamayacağı doruklarda dolaşmaktadır. Belki, bizden iki, üç belki de daha çok yüzyıl sonra gelecek bilginlerin bildiklerini bilmektedir bize sorarsanız. O yüzden izin verin azbiraz... Ucundan ne ki kaptık, yararlı olur...

Çelebi, ötekilerin yadsımasına kalmadan izin verdiğini bildirdi.

Sofra sona ermek üzereydi...

Molla Haydar, bir canlının etini kemiriyormuş gibi, lokmaları ağzında geveliyor, bir türlü yutmak istemiyordu. Karar verilmişti. Bedreddin yitirilecek ...Kurtarmak için, çabası boşa gitmekte durmaksızın...

Sofradan kalktılar...

Molla Haydar, Bedreddin'in yanına yürüdü...

— Oturmaz mısınız Şeyhim...

— Gerek yok...

— Biz gerçekten çok isterdik. Buyrunuz...

Direnmedi Bedreddin... Oturdu... Daha Haydar ağzını açmadan, söze girdi...

— Zalimin sofrasında, insan eti yenmekte he mi Mollamız?..

İrkildi Haydar... Düşüncelerini anlamıştı daha gelir gelmez... Başını eğdi...

— Salt zalim değil ki Şeyhim... Bilisizliği de buna eklerseniz...

— Nice bir çukurda debelendiğimizi anlarız öyle mi?

— Mevlâna'nın bir sözü vardır. Bilirsiniz... Kömürü kömürcü, mücevheri sarraf değerlendiren, buyurmaktadır...

— Biz de demekteyiz ki, değerlendirmeyi unutmamak gerek. Mücevher kömür içinde olmakla da mücevherdir, altın kaplamalar içinde olmakla da...

— Haklısınız... Ama, kömürcü, bir kürekle alazın içine atıverir o mücevheri.

— Ve dahi kendi ergime derecesine ulaşmazsa ateşin gücü, mücevher hiçbirşey olmaz... Kömürün, mücevheri ergitecek derecede ısı verdiğini de bilmekteyiz biz...

— Ateşe atılmış olmak yeterli değil midir?

— Ateş, kendi ısısına dayanamayanı yakar bire Molla Haydar.

— Haklısınız efendim. Çok haklısınız. Anlarım düşüncelerinizi.

— Anlayana rastlamak, hele böyle hünkâr otağlarında ne mutluluk bizim için.

— Azarlama mıdır...

— Yok Mollam... Övgüdür gerçekten... Bilgin çıkar gözetmez. Otağda da, toprakta da bildiğini öğretmekle yükümlüdür. Eğer bilgiyi, devlet kapısından kürk kapmak amacıyla kullanırsa, bilgisine de kendisine de hıyanet eder... Bilmektesiniz ki, bilginin köpeklenmesi yoktur. Kişinin olabilir. O zaman, bilgiyi bir kıyıya bırakması, adem gibi davranması gereklidir. Bilginin gerilemesi olanaksız. Duraklaması vardır tarih içinde. Ve bunun nedenini, bilginlerin kişisel çıkarlarıyla bilgilerini yürütmeyi birlikte düşünmeleridir. Öyle olan da, gizlemişlerdir öğrendiklerini. Biz bu yolu kınadık yaşamımız boyu. Kınamayı sürdüreceğiz...

— Biliriz Şeyhim... Sizin nice bir davranış içinde bulunduğunuzu kendi gözlerimizle görürüz. Bizim belirtmek istediğimiz, sizin bilginize erişmek, bizim gibiler için yüzyılları gerektirir. Aklınızdaki davranış yüzünden insanlığı bundan yoksun edemezsiniz...

— Bilgi madem ilerdedir. Ve bîgin uygulamıştır bunu, birkez... Ve dahi madem yenilmiştir, bir ödevi vardır. Son ödevi... Yaptıkları, uyguladıklarıyla birlikte yitmek. Neden dersiniz, kamuya açıklamıştır bilisini... Ve kamu, bilmektedir neyi nice yaparsa, nasıl olacaktır... Bundan ötesi yapılanların üstüne eklemektir...

— Ama, sizin düşündükleriniz, bulgularınız tam uygulanmamıştır...

— Biz geride kaldık. Zaman aşamasına ayak uyduramadık Mollam... Ayak uyduran Börklüce idi. O bir merkezden toplumların yönetilmesi uygulamasını överdi. Başarı kazandı. Ne var ki barışçılık yanlışlığına düştük. Bizim yüzümüzden. Düzenini akınlar yoluyla, yığılmış değerleri ele geçirerek artırmak mümkün iken, biz salt emek yolunu önerdik. Emek, gerekli direnç birikimini insan açısından yapıncaya, egemen yıktı geçti... Bir yaşamın deneyimi, üstelik kesin sonuçlar alınmak üzereyken böylece yitti... Artık, deneyimcinin de ödevi bitti...

— Her zaman yeniden başlamak mümkündür.

— Düşmanını bir iyice güçlendirdikten öte mi? Salt size söylüyoruz... Biz, tek yanlı aldık işi... Birikimi salt emeğin sağlayacağı kuralını koduk. Merkezleşme yerine, dağınık bir yönetim önerdik. Düzenli ordu hazırlamak gerekliyken, salt savunma güçleri kurduk. Şimdi anlıyoruz ki, savunma yerine saldırı, belirli bir süre için sağlam bir merkezçilik kaçınılmazmış ...Artık, öğretimiz tümüyle tamamlandı bizim için. Uygulamada başarı da

gösteremediğimize göre, göstereceklerin önünü kapamaya hakkımız yoktur...

— Sizinle Bayezid Paşa ve dahi Molla Harevi aynı noktada buluşmaktasınız. Bir biz kaldık arada. Size direnmenizi, onlara vazgelmelerini yakaran...

— Bazen, bilinçliyle bilisiz buluşurlar Mollam... Biri, ulaşamadığını yitirmenin keyfindedir. Öteki, bilisinin omuzlarına en büyük ağırlığı yüklemenin...

— Anlıyoruz Şeyhim... Anlıyoruz ya, yine de yanıyoruz...

— Hiç yanmayın...

— Nice yanmayız ki, karanlığın aydınlığı yendiğini göreceğiz.

— Karanlık aydınlığı hiçbir zaman yenememiştir. Bir gece boyu başarmış olması, gündüzün gelmeyeceği anlamını taşımaz. Belki kişiler için öyledir. Gün doğuşunu göremeden yitenler için. Ama, biz biliyoruz ki, karanlık nice koyu, karanlıkcı nice bağınaz olursa olsun, aydınlık yırtıp geçer onu... Bildiğimizden, karanlığın içinde bir ince ışık olup, aydınlığa güveni artırmak dileriz.

— Sizin bilincinizdeki bir kişi, birkez böyle karar alanda, uygulamasını engellemek bizim gücümüz dışındadır. Ama, onlar sanacaklar ki, kendileri başardılar...

— Bu da bizim son eğlencemiz olsun bire Molla...

— Nice dilerseniz...

★ ★

Harevi, kaftanını uçuşturarak girdi.

Bayezid o'nu izlemekte...

Tam karşısına oturdular...

Harevi girişti söze...

— Gördük ki, Molla Haydar'ı kandırmışsınız..

— Molla Haydar, saygıdeğer bir bilgindir.

— Ama, sizin bir dervişiniz olmayı, Hünkâr katında bilgeliğe yeğler...

— Buna göre de akıllı bir adem değildir he mi Molla?

— Elbet değildir...

— Bir hakana kulluk sunup, dünyalık elde etmek var iken, bir yenik dervişe kapılanıp, yoksulluğa tutuklanmak, budalalıktır... Budalalık da, bilisizliğin isbatıdır size göre değil mi?

— Elbette...

— Böylesine bir budalanın bilgin olmasından kuşku duymak yeğdir öyleyse...

— Öyledir...

— Bu söylediklerimizin tersini yapan ise, akıllı, bilgili bir kişidir...

— Kişi, dünyada çıkarı için yaşar efendi. Kendi çıkarını bilmeyen, başkalarınınkini hiç bilmeyeceğinden, bilisizin önde gidenidir...

— Ne de güzel belirtmektесiniz. Aydınlanıyoruz...

— Amacımız sizi aydınlatmak değil, gerçeği anlatmaktır...

— Ya, nice güzel anlatmaktасınız.

— Öyle sanırız. Sanımızın kanıtıdır ki, Hünkâr katında en çok saygı görenlerden biriyiz.

— Doğru... Biz ise tersine, ucuzlama görmekteyiz...

— Öyle değil mi?

— Bizim öğrendiğimize göre, kişinin kendi gözündeki yeri önemlidir Molla... Başkaları, her değeri kendi ölçülerince saptar... Ama, en iyi bilen kişinin kendisidir. Ve kendi içinde, kendi kendini bağışlayabiliyorsa, o zaman mutludur... Ama, o ki, siz kendinizi, bizim bizi bağışladığımızdan daha kolay rahatlatıyorsunuzdur.

Bir yeni kaftan giymek, bir kese ile ödüllendirilmek, yetip de artıyordur... O zaman denilecek bir söz yoktur... Yalnız gördüğümüzce, hankahlar, av köpeklerini de, öyle ödüllendirmektedirler...

— İşte sizinle çatıştığımız nokta burasıdır. Düzeni yıkmak yerine, sürmesini, ama, daha güzel ve mutlu bir biçimde sürmesini sağlayarak, insanlara yararlı olmak varken, tersini yaparak zararlı duruma düşmek niyedir?

— Düzen kendi kendine hazırlar yıkımını. Yoksul üstündeki baskı artanda, çark gıcırdamağa başlar. Sizin gibi bilisizler de, daha bir zorlar, yanından yöresinden destek vererek ...Belki egemen için daha mutlu bir yaşam belirir. Ortakları, köpekleri için de... Ama, insan toplulukları, doğmaktan çekinirler... Böylesi bir düzenin dişlilerinden biri olacağımıza, ezdiklerinden biri olmak yeğdir...

— Yani siz Tanrı'nın kurgusuna da karşı çıkmaktasınız...

Güldü Bedreddin. Harevi'nin deminden beri pundunu kolladığını. Sözü, kendi aklınca, buraya getirmeyi dilediğini sezmişti. Uzaklaşmıyor. Üstüne üstüne gidiyordu zaten. Adamın, bu çıkışı yaptıktan sonra, kıvançla Bayezid'e baktığını görünce, daha bir güldü...

— Çok şaşılası bir iştir...

İkirciklendi Harevi... Dikildi.

— Nedir şaşılası olan...

— Gününde kim ki, Tanrı kurgusunun gereklerini söylemiştir. Buna karşı olanlar, çıkarları tersini gerektirenler, yitirmişlerdir o'nu...

Sonradan bakılmıştır ki, Tanrı adına eylemde bulundukları düşüncesiyle, Tanrı'nın buyruğunu iletenleri yitirenler, suçlu olmuştur. Yitirdikleriye; insanların mutluluğunu sağlayan ve geleceğe damgalarını vuran kişiler... Firavun, Tanrı olduğundan İbrahim'i yakmıştır.

Romalı, İsa'yı çarmıha germiştir. Kureyşli Muhammed'e pusu kurmuştur. Harun, Mansur'un kellesini kesmiş, oğulları Nesimi'nin derisini yüzmüşlerdir. Bayezid Paşa Börklüce'yi haça gerip, kıyık kıyık doğramış, Torlak'ı yitirmiştir. Şimdi, Harevi ile elbirliği edip, Bedreddin'e sıvanmışlardır... Şimdi, kendilerini, düzenlerini, çıkarlarını kurtarmışlardır. Ama, gelecek bakalım nice değerlendirecektir her birimizi...

— Bu sözlerinizden de anlaşılmaktadır ki, siz Peygamberlik davası güdersiniz...

— Siz de pundunu bulmuşların rahatlığıyla, fetvayı verir, hükmü kestirirsiniz...

— Kendi ağzınızdan çıkanlarla ikrar etmektesiniz...

— Demek ki, siz Mansur'u, Nesimi'yi Peygamber saymaktasınız?

Bayezid de, Harevi de irkildiler... Kendi sözleriyle tuzağa düşüyorlar. Bedreddin'in elinde oyuncak duruma giriyorlardı. Sözü, diledikleri yere getirdiklerini sanırlarken, Bedreddin'in kavrayıverdiğini, ikisini de döndürerek yere çaldığını görmenin şaşkınlığıyla bakındılar. İkisi de aynı anda sıçradılar...

— Tövbe...

— Biz böyle birşey demedik...

— Öyleyse, bizi nice suçlayabiliyorsunuz Peygamberlik taslamakla.

Şaşkın şaşkın bakındıklarını görünce, yeniden gülmüsediler... Uzamıştı iş artık... Daha çok uzatmanın anlamı yok...

— Ama bilmekteyiz ki, Peygamberler dönemi çoktan geçmiştir...

Bayezid de Harevi de, yeniden sevindiler. Gözlerinin içi gülererek, atıldılar.

— Demek Peygamberler dönemi geçmiştir...

— Ve dahi demek, Mansur'un söylediğince, Tanrı dönemi gelmiştir insan için. Siz Tanrılığınızı açıklamaktasınız... Oh...

Soruyorlardı...

Sorular birbirini izlemeye başladı...

— Demek Tanrı olan sizsiniz?

— Bizim yitirdiklerimiz de, peygamberleriniz olmakta?

— Tanrı bir peygamber göndermişken, siz birkaçını birden göndermektesiniz?

— Tanrı'nın boş bırakacağını sandınız he mi?

— İşte biz o'nun cezası olarak tepenize inmekteyiz...

Bedreddin, onları bu duruma getirdikten sonra, hiç sessiz, dinlemekteydi. Soruyorlar, durmaksızın soruyorlardı... Ama Bedreddin, yanıtlamadan susuyor.

Onlar böylesine coşku içindeyken, Haydar, Evrenos ve Çelebi otağın kıyısından dinlemekteler... Hiç ses etmeden izliyorlar tartışmayı. Bedreddin dilese, ikisini de nice kaçirtacağını, görüyorlar.

Buna karşın, ağzını açıp, tek kelime söylememekte direniyor.

Sonunda, ikisi de kalktılar...

Karar sağlamak için, otağın divan bölümüne yürüdüler.

Çelebi, Evrenos'a baktı, tartışma bitince.

Evrenos, gözlerini kapamış, sakallarını okşamakta durmaksızın... Sonunda ağır ağır, dudaklarını kıpırdattı. Belli belirsiz mırıldandı.

— Mümkün değil bu... Olanaksız...

Çelebi eğildi... Duyamadı.

— Birşey mi buyurdunuz Lala?

Evrenos, söylediklerinin duyulmasından irkildi.

— Demekteydik ki, kişinin ölüme bunca kolay ulaşması mümkün değil... Bedreddin, kuşkusuz çağımızın en büyük bilgini. Kendi gözlerimizle gördük ki, karşısına bilgin çıkarmak mümkün değil... Bilginin otağında gerçekten bulunmuş bir kişinin, annacında dik durması olanaksız. Molla Haydarımız, Taftazani ustanın postundan yetişmiş olduğunu hemen kanıtladı. Daha ilk tartışmanın ertesinde, uydusu olmayı, bizimle bulunmaya yeğledi. Öyle olanda, Harevi kulunuz olsun, Bayezid oğulluğumuz olsun, kendilerince istedikleri sonucu elde ediyorlar. Olanaksız olan budur. Kişinin, kendi kendini ölüme doğru iteklemesi...

— İyi ya, madem iteklemektedir, azbiraz da biz yardım ederiz.

— Sultanım, bizi azarlamış, çok canımızı yakmıştır. Kişisel düşmanlığımız, sizinkinden ötedir Şeyh Bedreddin'e... Ama, bir dileğimiz vardır sizden.

— Buyrun Gazi baba...

— Azbiraz sonra, oylama yapacaksınız, verilen fetva üzerine. Dileriz ki, bizi oylamaya katmayın. Varıp yerimize gitmek isteriz. Bağışlayın...

Molla Haydar, Evrenos'un bu davranışı üzerine doğruldu.

— Biz de aynı dilekte bulunuruz Sultanım...

Çelebi, direndi.

— Neden ama?

— Çünkü Sultanım, bizi tarihe karşı sorumlu tutmak ister... Ve dahi tutar da... Börklüce Mustafa, Torlak hu Kemal, savaş alanında yitirilmiştir. Bir savaşçının, öteki savaşçı üstünde tasarruf hakkı vardır. Yenmiş olmak kaydile... Ama, Bedreddin, kendi ayağıyla teslim olmuştur. Üstelik biri eylemci, biri kuramcıdır bunla-

rın. Kuramcıyı yitirmek, kuramının yanlışlığını isbatlamakla mümkündür. Oysa, bunu yapacak bilgin, yeryüzünde yok bugün. Molla Haydarın dediğince, yüzyıllar sonra da olmayacaktır... Öylesine bir kelle ile oynamaktayız ki, kendimizinkilerden çok ağır, çok güçlü, çok değerli... Biz, korkarız burda hüküm vermeye. Ve bu korkumuz, bizi terse oy kullandırır.

— Bizi de Sultanım...

Çelebi, kuşkuyla baktı yüzlerine...

— Tüm sorumu bizim üstümüze mi yıkmak diler-siniz?

— Sorumu yüklenecekler vardır. Hünkâr ödülü için. Ama, bizim ödülümüz, oylamadan bağışlanmaktadır...

— Sultanım, daha açığını söylemek dileriz. Bedreddin istemese, Lalanız ve Harevi Molla dahi, bir karara varamazlar... Gördünüz ve dahi gördük... Dilese, ikisini de dervişliğine katıp, üstünüze hörletecek duruma getirebilir. Ama, tersine gidiyor durmaksızın. Bir amacı var bunda. Öyle bir amaç ki, sizin, düzeninizin sonunu hazırlamakta...

— Nice? Düzenimizin annacına dikiilenlerin tümünü temizlemedik mi biz?.. Temizleyemez miyiz bundan öte...

Haydar, bir süre yutkundu... Vazgeldi söyleyeceklerinden.

— Siz bilirsiniz Sultanım. Ama, bizi bağışlayınız.

— Nice dilerseniz...

Evrenos da, Haydar da, ikiletmediler söyleneni. Hemen kalkıp, yürüdüler. Evrenos'un konağına doğru atıldılar sevinçle... İhtiyar gazi, yol boyunda sıkıştırdı Haydar'ı...

— Birşey diyecektiniz, sustunuz. Bize anlatır mısınız?

— Sonra anlatsam Gazi Koca... İzniniz olursa sonra söylesem düşündüklerimi...

— Bir saygının sonucu mu bu?

— Öyledir...

— Peki sonra anlatın...

Haydar, kurtulmuş olmanın kıvancıyla, düşündü birkez daha... «Roma'lı İsa'yı çarmıha gererken de Çelebi Sultan gibi düşünmekteydi kuşkusuz. Ama, sonra, dökülüp yiti. Elbette Abbasoğullarının yıkımında, Mansur ve Nesimi'nin katkısı, düşmanları ölçüsündedir... Bunu söyleseydim, uyanabilirlerdi. Ama, Bedreddin bunu bildiğinden madem, böyle kurmakta oyununu, bırakalım, dilediğince davransın...»

★ ★

Ağır ağır ipe doğru yürüdü Bedreddin... Serez ortasında, koca çınarın dalına konulmuştu yağlı urgan... İkciksiz, kıvançlı, sanki şölene gider gibi, ilerledi...

Çırak Abdal'la, Deli Babalı'yı çağırladı yanına... Seyirttiler...

— Biz yolculuğumuzu tamamladık, döngümüzü bitirdik... Tüm sevdiklerimize kavuşmanın zamanı gelmiştir. Kaygusuz, ne yapılması gerektiğini bilmektedir. Bizden sonrakiler eziyet çekecek olurlarsa, yanına var-sınlar. Olmazlarsa, burda bir hankah kurulsun adımıza. Ve yılmadan sürdürülsün öğretimiz. Söyleyeceklerimiz burda bitmekte. Kimse ağlamasın, yakınmasın, kimseyi suçlamasın. Her uydu, birgün amacına ulaşacaktır. Göremediklerimize selâm edin, insanlara darılmayıp, tümünü sevin. Hadi hoşcakağın...

Sonra bir iki adım daha attı ...

Tam ipin altına geldiğinde, Bayezid Paşayla, Molla Harevi'ye baktı gülerek...

— Sağolun Molla Harevi, layığınızı bulun Bayezid Paşa... Umarız ki, siz de görkeminizi, sağlığınızı sürdür-

rürsünüz Çelebi Sultan... Biz, tümünüzden hoşnuduz. Üçünüze de, hoşnudluğumuzu bildirmeyi görev sayarız...

İpi, kendi elleriyle boynuna geçirdi. Harevi'den önce, Çelebi atıldı...

— Hoşnut musunuz? Anlamadık...

— Mollla Haydar'a sorarsınız... Hadi kalın sağlıcakla...

Tekmeyi vurdu ayağının altındaki yükseltiye...

Gün doğdu doğacaktı...

Harevi, Haydar'ın kolunu yakaladı... Sonra ötekiler geldiler. Evrenos, kamburunu kaldırmaya gerek duymaksızın gözlerine baktı Haydar'ın...

— Sonra dediğin bu muydu?

— Evet Gazi baba...

— Anlatın nedir?

— Anlatayım Hükümdarım... Artık sakıncası kalmadı. Çünkü Bedreddin, istediğini yaptırdı size...

S O N

Bu roman; toplumsal bunalımların temeline eğilen bütünlüğüyle; Timur - Yıldırım çatışmasından sonra parçalanma tehlikesine düşen bir imparatorluğu ve insanların umutsuzluğunu... Kardeş kavgalarının acıklı sonuçlarını... Bu kavgaların hangi fikirlere tohumluk ettiğini... O fikirlerin eyleme dönüşmesini ve eylemin karşısında egemenlerin direniş ve davranışlarını anlatmaktadır.

Simavnakadızade Şeyh Bedrettin'i eksen olarak, doğuşunu, fikirlerine mayalık eden ortamı, eyleme dönüşen koşulları, eylemin ve eylemcilerin tutumlarını, olayların sosyal ve psikolojik konumunu belirgenleştirerek, bütün bir toplumun öyküsüne dönüştürmektedir.

555 yıl öncesini, olaylarını, kişilerini okurken, dünyanın soluğunda, bugünü yaşayacağınızdan hiç kuşumuz yok...

Yirmibeş lira